Digitized by Google

14
26 R
2

Y.12. XV. 16. 13.

13-3-k-12

~~13-4-D-14~~

STATVTA

ALMAE VRBIS ROMAE

AVCTORITATE S. D. N.

D. GREGORII PAPAE XIII. PONT. MAX.

A SENATV, POPVLOQ. ROM.

REFORMATA, ET EDITA.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ROMAE,

In Aedibus Populi Romani. *M D LXXX*

LITTERAE SANCTISS. DOMINI NOSTRI D. GREGORII PAPAE XIII.

Confirmationis Statutorum Almæ Vrbis nouiſsimè editorum.

GREGORIVS Epiſcopus, Seruus Seruorum Dei, ad Futuram rei Memoriam. Vrbem Romam, ex qua, veluti è capite, iuris ciuilis prudentia defluxit, atque inde, in alias nationes, longe lateq́ue eſt diffuſa, legibus ſemper, atque optimis abundare oportet inſtitutis, vt quæ tot donis, prærogatiuisq́ue excellit, ſe ipſam in primis optimè regat, alijsq́ue deinde Vrbibus, exēplo Reipublicæ recta ratione adminiſtrandæ, antecedat. Quod cùm nobis, pro eo, quo illam Principis Apoſtolorum, eius ſucceſſorum, noſtriq́ue, & Chriſtianæ religionis ſedem, proſequimur, veræ dilectionis affectu, debitoq́ue noſtræ ſeruitutis officio, maximæ ſemper curæ fuerit; plurimùm in Domino lætati ſumus, dilectos filios Populum Romanum, Iuſtitiæ colendæ ſtudio, ſolicitudini huic noſtræ reſpondiſſe. Illi enim, cùm Vrbis mores, conſuetudines & pleraque omnia negocia, ita viderent eſſe confuſa, vt ius ſibi, cum ab antiquis, tum à iunioribus traditum, & denique ipſæmet canonicæ ſanctiones, in controuerſijs, quæ quotidie in iudicium vocantur, dirimendis, alijſq́ue rebus explicandis, prout tempus, moresq́ue poſtulant, non ita conueniant; ne quid ab eis in conceſſa ſibi facultate, deſiderari contingat, priuatas leges, ſiue Statuta, præſentibus temporibus, ac negotijs congruentia, ſibi condere, noſtris auctoritate & præſidijs freti, inſtituerunt. Id verò, dum ſeriò agunt, nauiterq́ue in iuris huiuſmodi compoſitionem,

Statuta, etiam reformata, & innouata, ac quibuſuis approbationibus, & confirmationibus Apoſtolicis roborata, præſentium auctoritate abrogamus, tollimus, & penitus abolemus, nemineque ad illa deinceps obligari volumus, nouiſſimè verò compilata Statuta prædicta, etiam certis in eis expreſſis caſibus, iuramenti validitatem reſtringentia, ſicuti prædictis tribus libris digeſta ſunt, approbamus, & confirmamus. Et vt approbatio huiuſmodi amplius innoteſcat, has præſentes, in principio omnium librorum eorundem voluminum, quæ vel manu ſcribentur, vel imprimentur, omnino deſcribi volentes, ſtatuimus, & Apoſtolica auctoritate decernimus; vt de cætero, poſt triginta dies à publicatione præſentium, nulla alia Statuta, quàm hæc noua ad futurarum cauſarum deciſionem, ac negotiorum expeditionem allegari poſſint, nec quiſquam illa allegans, audiri debeat, ſed tantùm, ſecundum prædicta noua, à nobis confirmata, in Curia Capitolina, & apud eam in futuris omnibus cauſis, in ipſa Curia Capitolina videlicet, etiam quo ad cauſarum proceſſum, & quo ad alia vbique in ipſa Vrbe, illiuſque diſtrictu, vbi particularia Statuta, de eiſdem cauſis, & earum caſibus diſponentia, non habentur, quauis alia ſiniſtra, doloſa, vel captioſa interpretatione ſublata, in quacunque inſtantia, inuiolatè, ac perpetuò obſeruentur; ac iuxta illa, lites & controuerſiæ omnes in futurum iudicari, decidi, & diffiniri debeant; nec illis niſi per Signaturam noſtram, & pro tempore exiſtẽtis Romani Pontificis manu factam, nequeat derogari. Sitque irritum, & inane quicquid ſecùs, ſuper his à quoquam, quauis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obſtantibus præmiſſis, ac conſtitutionibus, & ordinationibus, nec non priuilegijs, & indultis Apoſtolicis, ſub quibuſcunque tenoribus, & formis, ac cum quibuſuis clauſulis irritantibuſque, & alijs decretis, conceſsis, confirmatis & innouatis, quorum-

cunque

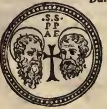
cunque tenorum exiſtant, per quæ præſentibus non expreſſa, aut omnino non inſerta, effectus earum impediri valeat, quomodolibet vel differri, & de quibus, quorũque totis tenoribus, ad verbũ habẽda ſit, in noſtris litteris, mentio ſpecialis; ceteriſque contrarijs quibuſcunque. Volumus autem vt præſentium exemplis etiã impreſſis, Notarij publici manu, & perſonę in dignitate eccleſiaſtica conſtitutę ſigillo obſignatis, ac etiam prædictis voluminibus deſcriptis, eãdem prorſus fidem vbique in iudicio, & extra illud, adhiberi; quæ eiſdem præſentibus adhiberetur, ſi exhibitæ eſſent, vel oſtenſę. Nulli, ergo omnino, hominũ liceat hanc paginam noſtræ abrogationis, ſublationis, abolitionis, approbationis, confirmationis, ſtatuti, decreti, & voluntatis infringere, vel ei, auſu temerario contraire. Si quis autẽ hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotẽtis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, Milleſimo, Quingenteſimo, Octuageſimo, Octauo Kal. Iunij, Pontificatus noſtri Anno Nono.

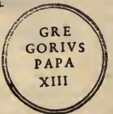
M. Dat.

Ca. Glorierius.

A. de Alexijs.

Bulla plumbea appenſa.

A tergo earundem literarum

Regiſtrata Apud Cæſarem Secretarium.

ANno à Natiuitate Domini, Milleſimo, Quingẽteſimo, Octuageſimo, Indictione octaua, die vero prima mẽſis Iulij Põtificatus Sanctiſſimi in Chriſto Patris, & Domini Noſtri Domini Gregorij Diuina Prouidentia Papæ XIII. Anno Nono, retro ſcriptæ litteræ Apoſtolicæ affixæ, & plublicatæ fuerũt ad valuas Eccleſiæ Sancti Ioãnis Lateranenſis, Baſilicæ Principis Apoſtolorum de Vrbe, Cãcellariæ Apoſtolicæ, & in acie Campi Floræ, nec nõ ad valuas Palatij Curiæ Capitolij, & D D. Conſeruatorum Vrbis, per nos Petrum Aloyſium Gaytam, & Nicolaum Taglietum Curſores Apoſtolicos.

Petrus Guerra Magiſter Curſorum.

ILluſtriſſimi Domini Cameræ Almæ Vrbis Conſeruatores, Lælius Suricus, Alphonſus Auila, & Marius Vellius, ac prior Capitũ Regionum Proſper Buccapadulius, præſentes Apoſtolicas litteras, cõfirmationis Statutorum Vrbis, ſub plumbo expeditas, regeſtandas, & in Archiuio eorum Palatij aſſeruandas, mihi Horatio Fuſco, S. P. Q. R. Scribæ, qui tum diſcuſſionibus, & reſolutionibus, tum etiam reuiſionibus, & recognitionibus eorũdem Statutorum in Congregationibus frequenter habitis coram Illuſtriſſimo, & Reuerendiſſimo Domino Iulio Antonio Sanctorio Cardinali Sanctæ Seuerinæ, aſſidue interfui & diligenter adnotaui, & cui imprimendi, corrigendique cura commiſſa extitit, tradiderunt atque conſignarunt hodie, Die XV. Menſis Iulij M D LXXX.

Horatius Fuſcus qui ſupra ad fidem, &c.

INDEX RVBRICARVM

IVXTA SERIEM SCRIPTVRAE

PRIMI LIBRI.

De ſumma Trinitate & Fide Catholica. Cap.i. pag.1
De Hæreticis diffidatis declarandis. cap.ii. pag.3
De Senatore eligendo, & his quæ ad eum pertinent. cap.iii. pag.3
De Electione Primi Collateralis. cap.iiii. pag.4
De Electione Capitanei appellationum. cap.v. pag.5
De Electione Secundi Collateralis. cap.vi. pag.5
De Iuramento Senatoris. cap.vii. pag.6
De Iuramento Collateralium & Iudicis appellationum, necnon & Iudicis maleficiorum. cap.viii. pag.7
De Officio Collateralium Iudicum. cap.ix. pag.7
De Officio Iudicis maleficiorum. cap.x. pag.8
De Abſentia ſeu infirmitate alicuius ex iudicibus præfatis. cap.xi. pag.8
De Suſpicione Collateralium. cap.xii. pag.8
De Syndicatu Senatoris & eius familiæ, ac Iudicum Collateralium, Iudicis maleficiorum, Capitanei appellationum, & electione Syndicorum. cap.xiii. pag.9
De Officio Syndicorum Senatoris, & Iudicum ac aliorum cap.xiiii. pag.9
De Officio Conſeruatorum. cap.xv. pag.10
De Syndicis Conſeruatorum. cap.xvi. pag.12
De Vacatione officij Senatoris. cap.xvii. pag.12
D Officio Capitum Regionum. cap.xviii. pag.12
De Officio Aduocati & Procuratoris Cameræ. cap.xix. pag.13
De Protonotario & eius officio. cap.xx. pag.13
De Electione notariorum actuariorum Collateralium. cap.xxi. pag.14
De Officio notariorum actuariorum, & de eo per Subſtitutum non exercendo. cap.xxii. pag.14
De Habitu & moribus notariorum. cap.xxiii. pag.15
Quod Actuarij Iudicibus in tribunali aſſiſtant, patrocinium non præſtent, & ſilentium ſeruent. cap.xxiiii. pag.15
De Libro Actorum & Iuribus productis conſeruandis. cap.xxv. pag.15
De Extractibus & copijs. cap.xxvi. pag.16
De Notarijs moroſis in teſtibus examinandis, & de eorum in examine officio. cap.xxvii. pag.16
De Copijs per notarios dandis, & vt nihil pro portandis, oſtenden-

diſque actis recipiant. cap.xxviii. pag. 17
De Notarijs remotis & ſuſpectis. cap.xxix. pag. 17
De Notario Capitanei appellationum. cap.xxx. pag. 18
Quòd notarij non matriculati de inſtrumentis & teſtamentis rogari non poſſint. cap.xxxi. pag. 18
De Notarijs matriculandis. cap xxxii. pag. 19
De Prothocollis inſtrumentorum conficiendis. cap.xxxiii. pag. 19
De eorumdem notariorum Officio. cap.xxxiiii. pag. 19
De Prothocollis & ſcripturis notariorum defunctorum. cap.xxxv. pag. 20
De Exemplatione inſtrumentorum notariorum defunctorum vel abſentium. cap.xxxvi. pag. 21
De Collegio notariorum, eorundemque officialium creatione & auctoritate. cap.xxxvii. pag. 21
De Officio Proconſulum & Correctorum. cap.xxxviii. pag. 22
De Officio Mandatariorum, eorumque iuramento & cautione cap.xxxix. pag. 22
De Officio Executorum. cap.xl. pag. 23
De Foro competenti. cap.xli. pag. 23
De Seruandis Statutis, & illis deficientibus Iure communi. cap.xlii. pag. 24
De Cauſis Capitolinis Iudicibus commiſſis. cap.xliii. pag. 24
De Sportulis. cap.xliiii. pag. 25
De Moderatione ſportularum. cap.xlv. pag. 25
De Sportulis Capitanei & Iudicis appellationum. cap.xlvi. pag. 25
Qui pro maioribus habeantur. cap.xlvii. pag. 26
De Tutoribus & curatoribus, minoribus dandis. cap.xlviii. pag. 26
De Tutore ſeu curatore ad lites minoribus & infantibus conueniendis, deputando. cap.xlix. pag. 27
De Cauſis reſtitutionis in integrum, etiam maiorum, & quomodo in illis procedatur. cap. l. pag. 28
De Citationibus, & quomodo qui Romæ habitant in ius vocentur. cap. li. pag. 28
Quando & quibus caſibus Procuratorem legitimum citaſſe ſufficiat. cap. lii. pag. 29
Quibus caſibus Procurator & dominus citari debeant. cap.liii. pag. 29
In quibus cauſis & caſibus relationes Mandatariorum in ſcriptis fieri debeant. cap. liiii. pag. 30
De perſonaliter Romæ apprehenſo, qui in ea domicilium non habet. cap. lv. pag. 30
De abſentibus edicto Senatus citandis. cap.lvi. pag. 31
Qua hora ius reddi debeat. cap. lvii. pag. 31
De Ferijs. cap.lviii. pag. 32

De Li-

De Libelli ſiue petitionis oblatione, litis cõteſtatione, & dilationibus præfigendis in cauſis ordinarijs. cap.lix. pag. 35
Si copia petitionis, iurium, vel articulorum petatur, quãdo recipienda ſit. cap.lx. pag. 36
De Exceptione declinationis fori. cap.lxi. pag. 36
De Exceptionibus litis ingreſſum impedientibus. cap.lxii. pag. 36
De Excommunicationis aut diffidationis exceptione. cap.lxiii. pag. 37
Excommunicationis ſeu diffidationis exceptionem, & alias hic enumeratas opponens, quid implere teneatur, & quando admittatur. cap.lxiiii. pag. 37
De Termino ad excipiendum contra commiſſiones, ſi quæ in cauſa præſententur. cap.lxv. pag. 37
De Iuramento calumniæ & illius forma. cap.lxvi. pag. 38
De Reconuentione. cap.lxvii. pag. 38
De Poſitionibus & confeſſis. cap.lxviii. pag. 39
De Negantibus filiationem, & reliqua hic expreſſa. cap.lxix. pag. 40
De articulis & alijs quæ habentur pro admiſſis. cap.lxx. pag. 40
De Iuramento teſtium. cap.lxxi. pag. 40
De Teſtibus recipiendis vel non. cap.lxxii. pag. 40
De Numero teſtium. cap.lxxiii. pag. 41
De Interrogatorijs in teſtium examine dandis. cap.lxxiiii. pag. 41
Stylus quomodo probetur. cap.lxxv. pag. 41
De Remiſſionibus, rogationibus & compulſionibus pro teſtibus extra diſtrictum examinandis, & iuribus extrahendis. cap.lxxvi. pag. 41
De Producentibus iura in vltima dilatione. cap.lxxvii. pag. 42
De Teſtium publicatione. cap.lxxviii. pag. 42
De Aſſettamento illiuſque uoto. cap.lxxix. pag. 42
Quòd pro aſſetamentis, etiam in criminalibus nihil omnino ſoluatur. cap.lxxx. pag. 43
De Inſtantijs & fatalibus. cap.lxxxi. pag. 43
De Executione Inſtrumentorum. cap.lxxxii. pag. 44
De Executione Apocharum. cap.lxxxiii. pag. 44
De Recognitione inſtrumentorum & Apocharum. cap.lxxxiiii. pag. 45
De Executione inſtrumentorum dotalium. cap.lxxxv. pag. 45
De Executione teſtamentorum, & quarumcumque vltimarum voluntatum. cap.lxxxvi. pag. 45
De Executione ſententiarum, arbitramentorum & laudorum. cap.lxxxvii. pag. 46
De Cauſis ſummarijs. cap.lxxxviii. pag. 46
De Generali forma procedendi in ſummarijs, vbi alia forma à Statutis tradita non eſt. cap.lxxxix. pag. 47
Quòd forma procedendi in ſummarijs ſeruetur coram omnibus conſulibus artium. cap.xc. pag. 48

b 2 De For-

De Forma procedendi in cauſis interdictorum & poſſeſſorijs
cap.xci. pag.48
Si plures contendant ſe eandem rem poſſidere. cap.xcii. pag.48
De dubitantibus ad rem poſſeſſam accedere. cap.xciii. pag.49
Si fideiuſſor vel expromiſſor ſe eximi ab obligatione, vel ſibi pro in-
demnitate caueri petat. cap.xciiii. pag.49
De Cauſis mercedum. cap.xcv. pag.49
De Cauſis infra ſummam ſcutorum decem. cap.xcvi. pag.49
De Conuento pro re mobili non poſſidente immobilia. cap.xcvii. pag.50
De ſuſpitione fugæ. cap.xcviii. pag.50
De Inſtrumentis & cautionibus vi vel metu factis. cap.xcix. pag.50
De Compromiſſis. cap.c. pag.51
De Rerum communium diuiſione. cap.ci. pag.52
Quòd diuiſio facta ſit valida. cap.cii. pag.53
De diuiſione rerum emphytheoticarum. cap.ciii. pag.53
De ſeruitute proſpectus. cap.ciiii. pag.53
De Itinere actuque priuatis, necnon & via publica. cap.cv. pag.53
De Stillicidio, ſiue canali. cap.cvi. pag.54
De Pariete communi. cap.cvii. pag.54
De Refectione rerum communium. cap.cviii. pag.54
De Emptione & venditione. cap.cix. pag.54
De Venditionibus quæ per conſortes fiunt. cap.cx. pag.55
Si venditor rem venditam tradere, aut emptor recipere ceſſet.
cap.cxi. pag.55
De Arrhis. cap.cxii. pag.55
De Alienatione rerum pupillorum ſeu minorum. cap.cxiii. pag.55
De Venditionibus à decoctis factis. cap.cxiiii. pag.56
De Venditionibus factis ab accuſatis ſeu inquiſitis. cap.cxv. pag.56
Vt nullus bona Cameræ emere cogatur. cap.cxvi. pag.56
Vt emens bona Cameræ defendatur ab ea. cap.cxvii. pag.56
De Redemptoribus litium alienarum, & de pacto quotæ litis.
cap.cxviii. pag.56
Quòd venditor cogatur facere vt emptor libere poſſideat. cap.cxix. pag.57
De euictionibus. cap.cxx. pag.57
De Locatione & emphytheoſi. cap.cxxi. pag.57
Quòd res ad longum tempus & in emphytheoſim conductæ pro
dote obligari poſſint. cap.cxxii. pag.58
Quod colonus partiarius vineæ requirat in vindemijs locatorem.
cap.cxxiii. pag.58
Quòd emphytheoſis finita relocetur ſucceſſoribus. cap.cxxiiii. pag.58
De Feudis. cap.cxxv. pag.58
Si de feudo fuerit controuerſia. cap.cxxvi. pag.59
De Feudis pro dote obligandis. cap.cxxvii. pag.59
De Pi-

De Pignoribus & hypotheceis, ac priuilegijs creditorum in perſonali. cap. cxxviii. pag. 59
De Iure dotis, & quemadmodum conſtante matrimonio repetatur. cap. cxxix. pag. 59
De Dote à fratribus profecta. cap. cxxx. pag. 59
De Lucro dotis, ſeu donatione propter nuptias. cap. cxxxi. pag. 60
Quando donationi propter nuptias locus ſit. cap. cxxxii. pag. 60
Soluto matrimonio, intra quantum tempus dos & donatio propter nuptias ſolui & reſtitui debeat. cap. cxxxiii. pag. 60
De qua parte dotis mulier decedens teſtari poſſit. cap. cxxxiiii. pag. 61
De Reliquis donationibus inter virum & vxorem. cap. cxxxv. pag. 61
De Veſtimentis lugubribus, & funeris impenſa. cap. cxxxvi. pag. 61
De Fructu dotis pro alimentis. cap. cxxxvii. pag. 61
Si per viduam alimenta petantur. cap. cxxxviii. pag. 62
Si alimenta per vxorem à viro petantur. cap. cxxxix. pag. 62
De Alimentis à patre liberis, & ex contrario, & per quęcumque præſtandis. cap. cxl. pag. 63
Quod filię fœminę vel neptes, paterno & auito teſtamento acquieſcant. cap. cxli. pag. 63
De Filijs in conditione poſitis. cap. cxlii. pag. 63
Filijs illegitimis quantum relinqui poſſit legitimis non obſtantibus. cap. cxliii. pag. 64
Filij legitimati quantum ex teſtaméto vel ab inteſtato capere poſſint ſtantibus legitimis. cap. cxliiii. pag. 64
De ſucceſſionibus ab inteſtato. cap. cxlv. pag. 64
De Succeſſione fratrum. cap. cxlvi. pag. 65
Vt poſſeſſio bonorum defuncti, in ſuos hęredes continuata cenſeatur. cap. cxlvii. pag. 65
De Noui operis nunciatione. cap. cxlviii. pag. 65
De Donationibus inter viuos & cauſa mortis. cap. cxlix. pag. 66
De Donationibus inſinuandis. cap. cl. pag. 66
De Contractibus ſine certa ſolemnitate non valituris. cap. cli. pag. 66
De Contractibus prohibitis cum filijsfamilias. cap. clii. pag. 66
De Contractibus illicitis & ciauantijs nuncupatis. cap. cliii. pag. 67
De Lęſione. cap. cliiii. pag. 67
De Fideiuſſoribus. cap. clv. pag. 68
Vt ſimul contra fideiuſſorem & principalem procedi poſſit. cap. clvi. pag. 68
Vt fideiuſſor petere poſſit ſe à fideiuſſione eximi. cap. clvii. pag. 68
De Præſcriptionibus. cap. clviii. pag. 68
De Præſcriptione penſionum, canonum & cenſuum. cap. clix. pag. 69
De Præſcriptione ſpolii. cap. clx. pag. 69
De Ceſſione bonorum, & Inducijs quinquennalibus. cap. clxi. pag. 69
De Pactis cum altero ex debitoribus inſolidum. cap. clxii. pag. 70

De Pœnis conuentionalibus non exigendis. cap. clxiii. pag.70

De Obligationibus ad factum. cap. clxiiii. pag.70

De Potétioribus molestátibus ciues in eorũ poſſeſſionibus. cap. clxv. pag.71

De Iuriſdictione Iudicis, ſeu Capitanei appellationum & nullitatum Vrbis, & de illius notario. cap. clxvi. pag.71

De Officio eiuſdem Capitanei appellationum. cap. clxvii. pag.72

Intra quantum tempus appelletur. cap. clxviii. pag.73

De Tempore reddendi pro apoſtolis. cap. clxix. pag.73

De Repræſentatione appellationis. cap. clxx. pag.73

De Appellationibus nõ recipiẽdis, & depoſito faciendo. cap. clxxi. pag.73

De Depoſito in cauſis nullitatum. cap. clxxii. pag.74

De Appellationibus ab interlocutorijs recipiẽdis vel non. cap. clxxiii. pag.74

Quod appellationes ante diffinitiuam ſcribantur per notarium cauſæ. cap. clxxiiii. pag.75

De Appellatione ab expenſarum taxatione. cap. clxxv. pag.75

De Appellatione à deſertione vel reiectione appellationis. cap. clxxvi. pag.75

Vt à ſententijs ſyndicorum non appelletur. cap. clxxvii. pag.76

De Appellatione & reductione à ſententijs Arbitrorum & Arbitratorum. cap. clxxviii. pag.76

De Appellatione à confeſſione debiti. cap. clxxix. pag.76

Ne in vna eademque cauſa ſecundo liceat prouocare. cap. clxxx. pag.76

De Appellatione à ſententia Capitanei. cap. clxxxi. pag.77

De Appellatione à ſententia Senatoris de appellatione cognoſcentis. cap. clxxxii. pag.77

De Temporibus ad appellandum, & appellationes repræſentandum in tertia inſtantia. cap. clxxxiii. pag.77

De Proſecutione cauſæ appellationis. cap. clxxxiiii. pag.78

De Teſtibus & iuribus de nouo repertis, in cauſa appellationis producendis. cap. clxxxv. pag.78

De Suſpitione Capitanei appellationum. cap. clxxxvi. pag.78

De Conſultore eligendo. cap. clxxxvii. pag.78

De Officio Conſultoris, & ſportulis illius. cap. clxxxviii. pag.79

Vacante officio Capitanei appellationis, Conſeruatores inhibeant. cap. clxxxix. pag.79

De Appellationibus ſubditorũ caſtrorũ & terrarũ Ro. Populi. cap. cxc. pag.80

De Cauſis nullitatum. cap. cxci. pag.80

De Appellantibus, & inſimul de nullitate dicentibus. cap. cxcii. pag.80

De Electione executionis rei iudicatæ. cap. cxciii. pag.81

De Forma ſeruanda in pignore prætorio, vel etiã conuentionali mobili vel immobili vendendo, & de nominibus debitorũ. cap. cxciiii. pag.81

De Executione facienda, iuris ordine ſeruato. cap. cxcv. pag.82

De Expenſis litis. cap. cxcvi. pag.83

De Verborum & rerum ſignificatione. cap. cxcvii. pag.83

LIBRI

QVI ad accuſandum admittantur. Cap.i. pag.84
De Forma accuſationis, & modo procedendi, ac cuſtodia reorum. cap.ii. pag.84
De Cautione ab accuſare volentibus præſtanda, & pœna eorum, qui delicta non probauerint. cap.iii. pag.85
De Abolitionibus. cap.iiii. pag.86
In quibus caſibus per inquiſitionem procedi poſſit. cap.v. pag.86
De Modo procedendi per inquiſitionem. cap.vi. pag.87
Si mulier de delicto accuſetur, aut contra eam inquiratur. cap.vii. pag.88
Quando procurator admittatur, & de ſecuritate reis danda pro alijs exceſſibus. cap.viii. pag.88
Quòd teſtes ex officio ſuper innocentia recipiantur, & eorum dicta integre deſcribantur. cap.ix. pag.89
De Termino reis dando. cap.x. pag.89
De Minoribus. cap.xi. pag.89
De Poſitionibus in cauſis criminalibus non faciendis. cap.xii. pag.90
De Quæſtionibus & tormentis. cap.xiii. pag.90
De Termino dando capto capitaliter diffidato. cap.xiiii. pag.90
De Libro diffidatorum & inueſtigatorum, & eorum nominibus publicandis. cap.xv. pag.91
Quòd diffidati impune offendi poſſint, & quando in iudicio eſſe permittantur. cap.xvi. pag.92
De Homicidis. cap.xvii. pag.92
Si homicidium ab aliqua Ciuitate, vel Caſtro de Vrbis diſtrictu committatur. cap.xviii. pag.92
De Pace, & quibus non ſuffragetur. cap.xix. pag.93
De Beneficio pacis. cap.xx. pag.93
De Beneficio confeſſionis. cap.xxi. pag.93
Vt ſemel gratioſe à carceribus liberati, amplius nõ liberétur. cap.xxii. pag.94
De Pace per metum extorta, & quòd ſecuritas non habeat vim pacis. cap.xxiii. pag.94
De Occidentibus & percutientibus per pecuniam uulgo Aſſaſſinis uocatis. cap.xxiiii. pag.94
De Pace fracta. cap.xxv. pag.95
De Frangentibus ſecuritatem vel treugam. cap.xxvi. pag.95
Quomodo pacis ſecuritas fracta intelligatur. cap.xxvii. pag.95
De Frangentibus reconciliationem oſculo oris, aut aliter factam. cap.xxviii. pag.96
Qui & quibus caſibus petere poſſint ſecuritatem & fideiuſſores de non offendendo. cap.xxix. pag.96
Si ſecuritas per ciuem ab aliquo de diſtrictu petatur. cap.xxx. pag.97

De Inferentibus & nunciantibus minas. cap.xxxi. pag.97
De iniuriam inferentibus nuncijs. cap.xxxii. pag.99
De Sumentibus uindictam contra innocuos. cap.xxxiii. pag.99
De Tumultuoſis armatorum collectis. cap.xxxiiii. pag.100
Quæ dicantur illicitæ collectæ. cap.xxxv. pag.100
De Incendiarijs. cap.xxxvi. pag. 101
De Receptatoribus delinquentium. cap.xxxvii. pag. 101
De Brigoſis, & qui ſe domi pro briga includere poſſit, & quos ſecum retinere. cap.xxxviii. pag.102
De Brigoſis non permittentibus executores eorũ domos perquirere. cap.xxxix. pag.103
De Viſitatione brigoſorum permiſſa. cap.xl. pag.103
De Offendẽtibus Magiſtratus, Aduocatos, vel Procuratores, aut executionem impedientibus. cap.xli. pag.104
De Blaſphemia. cap.xlii. pag.104
De Crimine læſæ maieſtatis. cap.xliii. pag.105
De Falſa moneta. cap.xliiii. pag.105
De Vendẽtibus aut erogantibus falſas monetas, & de tondentibus & minuentibus monetam. cap.xlv. pag.106
De Teſtibus falſum deponentibus. cap.xlvi. pag.107
De Teſtibus contraria deponentibus. cap.xlvii. pag.107
De Fabricantibus & fabricare facientibus falſa inſtrumenta & priuatas ſcripturas. cap.xlviii. pag.107
De Sodomitarum pœna. cap.xlix. pag.108
De Adulterio & inceſtu. cap.l. pag.108
De Stupris & violentijs. cap.li. pag.109
De Raptu meretricum, & vi eis illata. cap.lii. pag.109
Intra quantum tempus de violentia mulieri illata liceat accuſare. cap. liii. pag. 110
De Concubinis. cap.liiii. pag.110
De Plagiarijs. cap.lv. pag. 110
De Priuato carcere. cap.lvi. pag. 110
De Proditoribus. cap. lvii. pag. 111
De Latronibus etiam nocturnis & Pyratis. cap. lviii. pag. 111
De Furibus. cap. lix. pag. 111
De Sordibus & corruptela Iudicum. cap. lx. pag. 112
De Termino moto. cap. lxi. pag. 112
De Aggreſſoribus, & aggreſſione nocturna ac diurna. cap.lxii. pag. 112
De Vallis ſeu repagulis & sbarris non faciendis. cap. lxiii. pag. 113
De Aggreſſoribus vulnerantibus in facie cũ cicatrice, aut cum membri mutilatione vel debilitatione. cap.lxiiii. pag. 113
De Percuſſionibus cum ſanguine vel ſine. cap. lxv. pag. 114
De Percutientibus ad ignominiam. cap. lxvi. pag. 114

De Per-

De Percutientibus pugno vel alapa. cap.lxvii. pag.114
De Proijcientibus ſtercora aut cornua ad feneſtras vel oſtia aliena, deque famoſis libellis. cap.lxviii. pag.115
De Ponentibus manum ad arma, & terrorem alteri inferentibus. cap.lxix. pag.115
De Alijs iniurijs in perſonam factis. cap.lxx. pag.115
De Verbis iniurioſis. cap.lxxi. pag.116
De Incidentibus vineas vel pergulas. cap.lxxii. pag.116
De Corrumpentibus arma vel picturas alienas. cap.lxxiii. pag.116
De Aeſtimatione iniuriarum. cap.lxxiiii. pag.116
De Prohibita delatione armorum. cap.lxxv. pag.117
De Ferentibus aut iacientibus plumbatam. cap.lxxvi. pag.117
De vi & vi armata. cap.lxxvii. pag.118
Vt filij in parẽtes delinquentes, parentũ arbitrio puniãtur. cap.lxxviii. pag.118
De Pœnis minorum delinquentium. cap.lxxix. pag.119
De Patre non grauando pro filio. cap.lxxx. pag.119
De Duplicatione pœnarum ratione loci & temporis. cap.lxxxi. pag.119
De Arbitrio Senatoris in pœnis augendis. cap.lxxxii. pag.119
De Portione pœnarum, & quod rei non ſoluentes luant in corpus. cap.lxxxiii. pag.120
Vt iudices inquiſitiones & accuſationes cœptas proſequantur. cap.lxxxiiii. pag.120
De Officio Paceriorum. cap.lxxxv. pag.120
De Corrigentibus familiam ſuam. cap.lxxxvi. pag.121
De Corrigenda ignauia inertis iuuentutis. cap.lxxxvii. pag.122
De Congregatione officialium faciẽda pro obſeruantiã conſtitutionum. cap.lxxxviii. pag.123
Vt de ſimilibus ad ſimilia procedatur. cap.lxxxix. pag.123

LIBRI TERTII.

DE Studijs liberalibus Vrbis. cap.i. pag.125
De Secreto conſilio. cap.ii. pag.125
De Publico conſilio. cap.iii. pag.127
De Alijs cõſtitutionibus officiũ Conſeruatorũ cõcernentibus. cap.iiii. pag.130
De Furnariorum delictis. cap.v. pag.133
De Macellariorum delictis. cap.vi. pag.134
De Salſamentariorum ſeu Pizzicarolorum delictis. cap. vii. pag.135
De Alijs cõſtitutionib⁹ officiũ capitũ regionũ concernẽtibus. cap.viii. pag.136
De Officio Scribarum ſenatus. cap.ix. pag.137
De Alijs ad officium Procuratoris Cameræ concernentibus. cap.x. pag.138
De Officio gabellarij maioris & illius notarij, & de ſuis extraordinarijs. cap. xi. pag.139

De Offi-

De Officio Camerarij Cameræ Vrbis, cap.xii. pag.140
De Officio quattuor defenſorum decretorum. cap.xiii. pag.141
De Officio Secretarij Conſeruarorum. cap.xiiii. pag.142
De Officio Scriptoris Conſeruatorum. cap.xv. pag.143
De Officio Depoſitarij Populi Romani. cap.xvi. pag.144
De Officio Depoſitarij Palatij Conſeruarorum. cap.xvii. pag.144
De Officio Reuiſoris Palatij Conſeruatorum. cap.xviii. pag.145
De Officio Extraordinariorum maiorum & minorum. cap.xix. pag.146
De Officio Notarij Conſeruatorum. cap.xx. pag.146
De Officio Ratiocinatoris ſiue Computiſtæ, necnon & generalis Antygraphei. cap.xxi. pag.148
De Officio Notarij Cameræ. cap.xxii. pag.149
De Officio Scriproris Cameræ. cap.xxiii. pag.150
De Officio Magiſtri Maſſarij. cap.xxiiii. pag.151
De Officio Executoris Palatij Conſeruatorum. cap.xxv. pag.151
De Præconibus ſiue Banditoribus. cap.xxvi. pag.152
De Modo creandi electores officialium Romani Populi. cap.xxvii. pag.152
De Officio Electorum ſiue Imbuſſulatorum. cap.xxviii. pag.153
Qui Officiales in ſolemnitatib⁹ Magiſtratū comitari tenētur. cap.xxix. pag.155
De Applicatione pœnarum delinquentium officialium prædictorū. cap.xxx. pag.156
De Forma in venditionibus redditũum Romani Populi ſeruanda. cap.xxxi. pag.156
Ne quis pluribus fungatur officijs. cap.xxxii. pag.157
De Officijs per ſubſtitutos non excercendis. cap.xxxiii. pag.157
De Officialibus incidentibus in brigam. cap.xxxiiii. pag.157
Vt Officia Terrarum Romani Populi Ciuibus committantur. cap.xxxv. pag.158
Vt Officiales Terrarum Romani Populi caueant de ſtando ſyndicatui. cap.xxxvi. pag.158
De Clericis ad officia Capirolina non admittendis. cap.xxxvii. pag.158
De Electis ad officia, recuſantibus acceptare. cap.xxxviii. pag.158
De Officio Magiſtrorum Viarum. cap.xxxix. pag.159
De Officio Magiſtrorum Iuſtitiariorum. cap.xl. pag.162
De Arte Bobacteriorum. cap.xli. pag.164
De Conſulibus artium. cap.xlii. pag.164
De Statutis Artificum Senatori & Conſeruatoribus exhibendis. cap.xliii. pag.164
Vt officiales artium ſint annales. cap.xliiii. pag.166
Vbi ius dicant conſules artium. cap.xlv. pag.166
De Ponderibus. cap.xlvi. pag.166
De Menſuris. cap.xlvii. pag.167
De Vendentibus rem pro re. cap.xlviii. pag.169

De Nun-

De Nundinis & ordine in eis ſeruando. cap.xlix. pag.169
De non emendo in locis prohibitis. cap.l. pag.170
De frumento & ordeo in Platea Campi floræ uendendo. cap.li. pag.171
Quód riparum merces ante triduum per negotiatores non emantur. cap.lii. pag.171
De Monopolijs. cap.liii. pag.171
Quód annona ad Vrbem libere deferri poſſit. cap.liiii. pag.172
Vt nullus in diſtrictu vectigal aut pedagium exigat. cap.lv. pag.172
De Ciuium Romanorum immunitate. cap.lvi. pag.172
Quando aduenæ Ciuium Romanorũ priuilegio vti poſſint. cap.lvii. pag.173
Vt Romani Ciues etiam delinquentes in diſtrictu ad Scutorem remittantur. cap.lviii. pag.174
De Iuramento per Barones præſtando. cap.lix. pag.174
De Vijs publicis diſtrictus reaptandis, & à latronibus cuſtodiendis. cap.lx. pag.175
De Venalitiarijs ſeu Recatterijs. cap.lxi. pag.176
De Molendinarijs. cap.lxii. pag.176
De Sarctoribus. cap.lxiii. pag.176
De Aromatharijs ſiue Pharmacopolis. cap.lxiiii. pag.177
De diebus feſtis obſeruandis. cap.lxv. pag.177
Quód in mari & flumine piſcari liceat. cap.lxvi. pag.177
De Capitibus piſcium Conſeruatoribus dandis. cap.lxvii. pag.178
Vt piſces, ſyluestra animalia, & alia vbique in Vrbe vendi poſſint. cap.lxviii. pag.178
De Occidentibus animalia aliena. cap.lxix. pag.178
De Interficientibus lupum. cap.lxx. pag.179
Ne animalia & pelles emantur à paſtoribus vel ignotis. cap.lxxi. pag.179
Ne Porci per Vrbem diſcurrere permittantur. cap.lxxii. pag.179
De Equis mortuis in ſeruitio Romani Populi. cap.lxxiii. pag.179
De Ludis prohibitis. cap.lxxiiii. pag.180
De Immunditijs in locis publicis & riuis aquarum non projciendis. cap.lxxv. pag.180
De Famulis cogendis ad ſeruitij tempus implendum. cap.lxxvi. pag.180
Quód Iudęi non ſint exempti à collectis Agonis & Teſtacię. cap.lxxvii. pag.181
Ne Iudęi alibi quàm in campis aſſignatis ſepelliantur. cap.lxxviii. pag.181
De Vineis cuſtodiendis. cap.lxxix. pag.181
Quód vaſſalli Romani Po. Baronibus vaſſallagiũ non iurẽt. cap.lxxx. pag.181
De Antiquis ædificijs non diruendis. cap.lxxxi. pag.182
De Aqua circi & alijs aquis non deriuandis. cap.lxxxii. pag.182
De Aquæ Marinæ alueo purgando. cap.lxxxiii. pag.182
De Fonte Triuij, ſiue Aqua Virgine. cap.lxxxiiii. pag.183
De Naufragijs. cap.lxxxv. pag.183
De Cuſtodia Carcerum. cap.lxxxvi. pag.184

De Pe-

De Pecunijs erogandis in ludis Agonis & Teſtaciæ. cap.lxxxvii. pag. 185
De Annulis & brauijs ludi Agonis & Teſtaciæ. cap.lxxxviii. pag.186
De Curribus Campi Teſtaciæ. cap.lxxxix. pag.186
De Campo Teſtaciæ à nemine occupando. cap.xc. pag.186
De Viaticis Iudicum & Salario Aſſeſſorum. cap.xci. pag.187
De Salarijs Aduocatorum & Procuratorum. cap.xcii. pag.187
De Mercedibus notariorum pro Inſtrumentis publicis. cap.xciii. pag.188
De Mercede Notariorum pro Sententijs. cap.xciiii. pag.189
De Mercede Notariorum pro Iudiciarijs Actibus. cap.xcv. pag.190
De Mercede Protonotarij. cap.xcvi. pag. 193
De Mercede Notarij Magiſtrorum viarum. cap.xcvii. pag. 193
De Mercede Notarij Maleficiorum, & relaxatione Carceratorum. cap.xcviii. pag. 195
De Mercede Cuſtodis Carcerum. cap.xcix. pag.197
De Mercede Capitanei, ſiue Executorum Curiæ Capitolij. cap.c. pag.199
De Mercede Scribarum Senatus. cap.ci. pag.200
De Mercede Notarij Conſeruatorum. cap.cii. pag.201
De Mercede Secretarij Conſeruatorum. cap.ciii. pag. 201
De Mercede Scriptoris Conſeruatorum. cap.ciiii. pag.202
De Mercede Notarij Cameræ. cap.cv. pag.202
De Mercede Scriptoris Cameræ. cap.cvi. pag. 203
De Mercede Notarij Gabellarij Maioris. cap.cvii. pag. 203
De Mercede Mareſcalli, ſeu Executoris Palatij Cõſeruatorũ. cap.cviii. pag.203
De Mercede Præconum, ſeu Bannitorum. cap.cix. pag.204
De Taxa ſeruanda per Cuſtodes Portarum & Pontium. cap.cx. pag.204
Vt in caſibus mercedum non expreſſis, ſimiles attendantur. cap.cxi. pag.206
Vt Notarij, officiales & cuſtodes ſint contenti mercede eis conſtituta. cap.cxii. pag.206
Vt omnes officiales publice habeant taxas mercedum affixas. cap.cxiii. pag.206
Forma de Banni de Maeſtri Giuſtitieri. pag.206

STATVTORVM ALMAE VRBIS ROMAE AVCTORITATE SANCTISS. DOMINI NOSTRI D. GREGORII XIII. PONT. OPT. MAX. A SENATV POPVLOQ. ROMANO EDITORVM

Liber Primus.

DE SVMMA TRINITATE & Fide Catholica. Caput I.

FIRMITER credimus ſanctam Fidem Catholicam cum omnibus ſuis articulis, quam Beati Petrus & Paulus Apoſtolorum principes, per quos ſanctum Domini noſtri Ieſu Chriſti Euangelium Romæ reſplenduit: quique vno die pro merito, vno loco pro gloria, ſub vno perſecutore pro virtute, Vrbem ipſam glorioſo cruore martyrij Chriſto Domino conſecrarunt; eorumdemque Apoſtolorum ſancti ſucceſſores, ac ſacra Concilia, & præſertim Tridentinum, tradiderunt.

FIRMA quoque fide credimus & profitemur omnia & ſingula quæ continentur in Symbolo fidei, quo ſancta Romana Eccleſia vtitur, videlicet: Credimus in vnum Deum patrem omnipotentem, factorem cæli & terræ, viſibilium omnium & inuiſibilium. Et in vnum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, filium Dei vnigenitum. Et ex patre natum, ante omnia ſæcula. Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verũ de Deo vero. Genitum, non factum, conſubſtantialem patri: per quem omnia facta ſunt. Qui propter nos homines & propter noſtram ſalutem deſcendit de cælis. Et incarnatus eſt de Spiritu ſancto ex Maria Virgine: & homo

factus eſt. Crucifixus etiam pro nobis: ſub Pontio Pilato paſſus, & ſepultus eſt. Et reſurrexit tertia die, ſecundum ſcripturas. Et aſcendit in cælũ: ſedetque ad dexteram patris. Et iterum uenturus eſt cum gloria iudicare uiuos & mortuos: cuius regni non erit finis. Et in Spiritum ſanctum Dominum, & uiuificantem: qui ex patre filioque procedit. Qui cum patre & filio ſimul adoratur, & conglorificatur: qui locutus eſt per Prophetas. Et unam ſanctam catholicam & apoſtolicam Eccleſiam. Confitemur unũ baptiſma, in remiſsionem peccatorum. Et expectamus reſurrectionem mortuorum. Et uitam uenturi ſæculi. Amen. Apoſtolicas & eccleſiaſticas traditiones, reliquaſque huius Eccleſiæ obſeruationes & conſtitutiones firmiſsime admittimus, & amplectimur. Item ſacram ſcripturam, iuxta eum ſenſum, quem tenuit & tenet ſancta mater Eccleſia, cuius eſt iudicare de uero ſenſu & interpretatione ſacrarum ſcripturarum, admittimus: nec eam umquam niſi iuxta unanimem cõſenſum patrum, accipimus, & interpretamur. Profitemur quoque ſeptem eſſe uere & proprie ſacramenta nouæ legis à Ieſu Chriſto Domino noſtro inſtituta, atque ad ſalutem humani generis (licet non omnia ſingulis neceſſaria) ſcilicet Baptiſmum, Confirmationem, Euchariſtiam, Pænitentiam, Extremam unctionem, Ordinem & Matrimonium: illaque gratiam conferre, & ex his baptiſmum, confirmationem & ordinem ſine ſacrilegio reiterari non poſſe. Receptos quoque & approbatos Eccleſiæ catholicæ ritus, in ſupradictorum omnium ſacramentorum ſolemni adminiſtratione recipimus, & admittimus. Omnia & ſingula quæ de peccato originali, & de iuſtificatione, in ſacroſancta Tridentina ſynodo diffinita & declarata fuerunt, amplectimur & recipimus. Profitemur pariter in Miſſa offerri Deo uerũ, proprium & propitiatorium ſacrificium pro uiuis & defunctis, atq; in ſanctiſsimo Euchariſtiæ ſacramento eſſe uere, realiter & ſubſtãtialiter corpus & ſanguinem, unà cum anima & diuinitate Domini noſtri Ieſu Chriſti, fieriq. conuerſionem totius ſubſtantiæ panis in corpus, & totius ſubſtantiæ uini in ſanguinem: quam conuerſionem catholica Eccleſia tranſubſtantiationem appellat. Fatemur etiam ſub altera tantum ſpecie totum atque integrum Chriſtum, uerumque ſacramentum ſumi. Conſtanter tenemus Purgatorium eſſe, animaſque ibi detentas fidelium ſuffragijs iuuari. Similiter & ſanctos unà cum Chriſto regnantes, uenerandos atque inuocandos eſſe: Eoſque orationes Deo pro nobis offerre, atque eorum reliquias eſſe uenerandas. Firmiter aſſerimus Imagines Chriſti, ac Deiparæ ſemper Virginis, necnon aliorum Sanctorum habendas & retinẽdas eſſe, atque eis debitum honorem & uenerationem impertiendam. Indulgẽtiarum etiam poteſtatem à Chriſto in Eccleſia relictam fuiſſe, illarumque uſum Chriſtiano populo maxime ſalutarem eſſe affirmamus. Sanctam Catholicam & Apoſtolicam Romanam Eccleſiam omnium Eccleſiarum

matrem & magiſtram agnoſcimus: Romanoque Pontifici, beati Petri Apoſtolorum principis ſucceſſori, ac Ieſu Chriſti Vicario, ueram obedientiam ſpondemus, ac iuramus. Cetera item omnia à ſacris canonibus & Oecumenicis Conciliis, ac præcipue à ſacroſanćta Tridentina Synodo tradita, diffinita & declarata, indubitanter recipimus, atque profitemur; ſimulque contraria omnia, atque hæreſes quaſcumque ab Eccleſia damnatas & reiećtas & anathematizatas, nos pariter damnamus, reiicimus & anathematizamus. Hanc ueram catholicam fidem, extra quam nemo ſaluus eſſe poteſt, quam in præſenti ſponte profitemur, & ueraciter tenemus, eandem integram & immaculatam, uſque ad extremum uitæ ſpiritum, conſtantiſsime (Deo adiuuante) retinere & confiteri; atque à noſtris ſubditis, ſeu illis, quorum cura ad nos in munere noſtro ſpećtabit, teneri, doceri & prædicari, quantum in nobis erit, curaturos.

DE HAERETICIS DIFFIDATIS declarandis. Cap. II.

CONſtitutionem quoque antiquam in hoc imitantes; ſtatuimus, quòd Hæretici, eorumque credentes, fautores, defenſores & receptatores, ſint perpetuo diffidati, eorumque bona publicata, & quilibet Senator in principio ſui officij publice eos diffidatos, & eorum bona publicata declaret: ſint etiam hoſtes publici, & tamquam hoſtes publici legalibus pœnis feriantur.

DE SENATORE ELIGENDO, & his quæ ad eum pertinent. Cap. III.

IN Alma Vrbe, & ad eius regimen, ſit & eſſe debeat unus Senator Iuris Doćtor, exterus, & ex loco qui diſtet ab Vrbe ſaltem per milliaria quadraginta; cuius quidem Senatoris officium duret per annum: quod tempus prorogari non debeat, nec ad dićtum officium denuo eligi aut aſſumi ante lapſum integri biennij, à fine ſui officij computandi. nullus autem eligi debeat ad prædićtum Senatoris officium, qui alicui de Magnatibus Vrbis aut ciuibus, etiam ex priuilegio in ipſa Vrbe domicilium habentibus, uſque ad tertium gradum conſanguinitatis uel affinitatis, ſecũdum Ius canonicum incluſiue computandum, quoquo modo attineat. Habeat autem pro ſalario à Camera Vrbis, annis ſingulis tria millia florenorum, qui conſtituunt noſtri temporis Scuta duo millia ducenta; cuius ſalarii prima ſexta pars ſibi in principio dićti ſui officij ſoluatur: ſecunda in principio tertij menſis: tertia in principio ſexti menſis: quarta in principio noni menſis: & duæ poſtremæ partes in Camera retineantur, nec ſibi ſoluantur,

donec per Syndicos de adminiſtratis & geſtis per eum in dicto ſuo officio fuerit realiter & cum effectu abſolutus. Et quamuis per ſtatutum antiquũ teneretur Senator ſecum amplisſimam & nobilem familiam habere: quia tamen per alia ſtatuta & nouas reformationes aliter circa Iudices, & nonnulla alia prouiſum fuit: præſenti Statuto decernimus, ut Senator ipſe (ſicut hactenus ſeruatum eſt) Primo & Secundo Collaterali, & Iudici maleficiorum (qui in Aſſettamento ſecum interueniunt) & tribus eorundem equis uictus expenſas, & ſalarium Iudicibus ipſis ſolui ſolitum, & quattuor eorum famulis cibaria, atque etiam Tubicinibus ſalarium & ueſtimenta ſolita præſtare teneatur. neque umquam in publicum prodire debeat, nec ad Tribunal ſedere, niſi indutus paludamento ex ſerico auro intexto, quod Broccatum auri appellant, uel ex ſerico uilloſo purpurei coloris, quod etiam uulgo Vellutum cremeſinum dicunt, niſi malit æſtiuo tempore ſerico Ermiſino eiuſdem coloris uti. Dumque ita paludatus ad Tribunal ſedet, aut per Vrbem incedet, Sceptrum eburneum in manibus tenere, & ante ſe puerum pannis, infradicendorum colorum indutum portantem enſem & pileum, & inſuper quattuor famulos ad minus, indutos colore rubro, cum faſciis fului ſeu aurei coloris, iuxta inſignia Ro. Po. habere debeat. Qui cum haſtis ſeu baculis eodem colore depictis, quas Mazzas appellant, ipſum Senatorem dum per Vrbem & loca publica incedit, antecedant, præcedente puero prædicto equeſtri deferente enſem & pileum, ſi Senator equitabit: alioqui pedeſtri, & duobus familiaribus ad minus ultra Iudices præfatos, ſubſequentibus; & non aliter, nec alio modo per Vrbem incedat, aut in publicum prodeat: alioqui pœnam xxv. ſcutorum, uice qualibet de ſuo ſalario retinendam, incurrat, & Conſeruatores pro tempore, ſemel ſaltem in menſe, prædicta inquirere, & diligenter animaduertere & adnotari facere debeant: alioqui de ſuo proprio tantumdem refundere teneatur; & ulterius curare, ut in reparationem Palatij ſuæ reſidentiæ, de Conſeruatorum conſenſu, ſcuta ſexaginta unoquoque anno de ſuo ſalario, iuxta ſolitum, impendat.

DE ELECTIONE PRIMI Collateralis. Cap. IIII.

QVoniam in Iudicibus eligendis maxima cauſę cognitio uerſari debet; ſtatuimus & ordinamus, quòd in publico conſilio eligantur quattuor probi uiri, quorum unus ſit doctor Romanus, alter procurator Capitolinus, & duo reliqui ſint nobiles ciues Romani, per quos fiat & fieri debeat exactisſima inquiſitio grauisſimorum & ſapientum Iuris utriuſque peritorum in Italia, qui ante per nouennium fuerint in publico collegio doctorati, & aliquod iudicandi munus & officium exer-

cuerint,

cuerint, & recte adminiſtrauerint: & ab Vrbe origine per quinquaginta milliaria diſtent: & quotquot haberi à quolibet ipſorum poterint, ac ad eorum notitiam ex relatu fidedignorum peruenerint, ſub ſacramenti religione, in eorum congregatione proponant; nominaque eorum, qui fuerint ab omnibus præfatis electoribus concorditer nemine diſcrepante approbati, ſingulariter in ſingulis chartulis deſcribantur, ſingulaque nomina in ſingulis cereis pilis includantur, quæ ſigno ſeu ſigillo cuiuslibet ipſorum electorum ſignentur, ſicque in crumenam, quam Buſſulam appellant, ipſaque crumena in ſcrinio includatur: cuius ſcrinij tres ſint claues, quarum una retineatur per Conſeruatores, alia per Priorem Capitum regionum, alia per Proconſules collegij Capitolinæ curiæ: quod ſcrinium in ſacrario S. Mariæ de Aracæli reponatur, uſque ad tempus debitum. Sexto autem menſe ante finem officij Iudicis exercitium exercentis, conuocato conſilio publico in Palatio Conſeruatorum, ſcrinium præfatum publice cum clangore tubarum aſſociatum ab electoribus præfatis, necnon Proconſulibus Collegii & Correctoribus, & aliis per Conſeruatores deputandis, in conſilium deferatur: exindeque publice tres pilæ ſorte extrahantur; factaque ſignorum & ſigillorum recognitione, de quibus rogetur Scriba Senatus, nomina extracta publice legantur, & incontinenti per Conſeruatores, Priorem Capitum Regionum, Cancellarios & electores, ſaltem duos, ad Sanctisſimum Dominum noſtrum Papam deferantur; & qui ex illis tribus, à Sanctisſimo Domino noſtro approbatus fuerit, intelligatur & ſit Primus Collateralis curiæ Capitolij, & Locumtenens Senatoris, ad unum annum integrum: qui terminus prorogari non debeat. Reliqua duo nomina, quæ remanſerint, iterum pilis incluſa reponantur in crumena & ſcrinio, ut ſupra: & aliter facta electio & deputatio non ualeat. Qua eiuſdem Sanctisſimi Domini noſtri approbatione ſecuta, ſtatim notificetur illi ſic electo & approbato, ubicunque in Italia fuerit, cum conditionibus officij, ſalariis & emolumentis, ad finem ut posſit deliberare, an uelit acceptare, & tempus habeat ad componendas ſarcinulas; qui, ſi non acceptauerit, ſimiliter alius extrahatur, & præſentetur ut ſupra, & tot ſucceſsiue extrahantur donec unus acceptet.

DE ELECTIONE CAPITANEI Appellationum. Cap. V.

SImilis electio & incluſio in ſacculo alio, eodemque in ſcrinio, modis & formis ut in proximo præcedenti capitulo eſt expreſſum, pro appellationum Capitaneo fiat; & ex eo, ut præmittitur, Capitaneus extrahatur. qui tamen Capitaneus per duodecim annos antea fuerit in publico collegio doctoratus, & alia officia, & iudicandi munera exercuerit:

origine ab Vrbe per milliaria ſexaginta diſtet; nec ex eadem Ciuitate uel diſtrictu, ex qua Senator, nec illi, nec Iudicibus, nec etiam alicui Ciui conſanguinitate aut affinitate uſque in tertium gradum, de Iure canonico incluſiue computandum, coniunctus ſit.

DE ELECTIONE SECVNDI *Collateralis. Cap. VI.*

SImilibus modis, & formis, & temporibus, ut de Primo Collaterali dictum eſt, fiat ſeparatim alia deſcriptio, deputatio, incluſio, extractio, electio & præſentatio Secundi Collateralis: qui etiam habeat eaſdem qualitates.

DE IVRAMENTO *Senatoris. Cap. VII.*

SEnator ſtatim cum Capitolium aſcenderit ad officium exercendum, iuret in manibus Conſeruatorum ad ſancta Dei Euangelia, officium ſibi commiſſum per ſe, ſuosque officiales legaliter, & bona fide, cum omni diligentia & ſolicitudine exercere; Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis contra Hæreticos, quandocumque fuerit requiſitus, fauorem & auxilium præſtare; Vrbem & eius ciues, comitatum & diſtrictum in pace & tranquillitate manutenere, regere & gubernare; malis hominibus Romam, eiuſque diſtrictum purgare; uiasque publicas diſtrictus tutas & ſecuras ab incurſione latronum & bannitorum pro uiribus conſeruare; Iura, bona, iuriſdictiones, & dignitates Vrbis illiusque Fiſci ſeu Cameræ conſeruare, & tueri; occupataque & amiſſa, pro poſſe, recuperare; Hoſpitalia, religioſaque & pia loca tueri, & in cauſis eorum necnon Viduarum, Pupillorum, Pauperum & miſerabilium perſonarum, dotiumque mulierum procedere, & procedi facere, iuxta formam Statutorum, omni mora poſtpoſita; Locationes factas & faciendas ciuibus Romanis & diſtrictualibus, in perpetuum, uel ad certum genus, ſeu ad tempus breuius, tueri; ipſosque in eorum poſſeſſione defendere, & expulſos in poſſeſſionem reducere; Statuta facta & facienda, ut iacent, abſque alia mala ſeu ſophiſtica interpretatione; & in caſibus, in quibus Statuta aliquid non diſponunt, Iura Ciuilia, & in eorum defectum, Iura canonica obſeruare, & obſeruari facere; manus puras & mundas habere, & ab omnibus illicitis abſtinere; familiam, & equos ſuos, & non ſuppoſitos, prout à Statutis requiritur, habere; conſtitutaque ſalaria tribuere; nec aliquas lucratiuas conuentiones, præſertim cum Iudicibus & Mareſcallis, ſiue Executoribus & Maleficiorum notariis facere,

cere, aut tractare; quòdque ut Executores eorumque birruarij in competenti numero armati, ut decet, die noctuque incedant, curabit; & quòd ſibi liberum arbitrium concedatur, ſeu quòd non ſyndicetur, ſeu quòd ante, uel infra tempus ſui officij ſyndicari debeat, non petet: nullamque deliberationem facere uel procurare, quæ ſit uel eſſe posſit ordinationibus factis & faciendis per Conſeruatores præſentes & futuros contraria uel aduerſa: quòdque ipſis Conſeruatoribus, & eorum Cameræ, ſiue Fiſci iuribus asſiſtet; fauoremque & auxilium pro poſſe præſtabit. Pauperes, minores, impotentes & perſonas eccleſiaſticas tenentes & posſidentes terras in dominio, uel intra dominium alicuius Potentis tuebitur, & eiſdem auxilium & fauorem, quoties fuerit requiſitus, pro poſſe præſtabit.

DE IVRAMENTO COLLATEralium & Iudicis Apellationum, necnon & Iudicis Maleficiorum. Cap. VIII.

QVilibet ex Collateralibus Capitolinæ curiæ, & Iudex appellationum, & Iudex maleficiorum, antequam ad officium admittatur, iuret in manibus Conſeruatorum, officium ſibi commiſſum bona fide legaliter, ſummaque diligentia, remotis amore, timore, odio, prece, pretio, & omni munere exercere; nihilque ultra ſuum ſalarium, & præſentibus Statutis permiſſa, etiam à ſponte dantibus, recipere: Hoſpitalia, religioſaque & pia loca tueri, & in cauſis eorum, necnon uiduarum, pauperum & miſerabilium perſonarum, dotiumque mulierum, omni mora poſtpoſita, procedere; cauſas omnes, quæ coram ipſis uentilabuntur, infra terminum à ſtatutis præfixum pro poſſe diffinire; ſingulisque diebus iuridicis & horis debitis ad Tribunal ſedere, Statuta obſeruare, & iuſtitiam unicuique petenti adminiſtrare: & inſuper iidem Collaterales, & Iudex maleficiorum uotum in Aſſettamentis ex animi ſinceritate, & abſque pretio, aut mercede aliqua, quoties fuerint requiſiti, dare. Ipſeque maleficiorum Iudex, ultra prædicta, de delictis ueram & integram informationem cum omnibus & ſingulis qualitatibus, omni dolo & fraude ceſſantibus recipere; nullaſque qualitates, uel delicta augentes, uel reum excuſantes omittere, nec quicquam ultra ueritatem apponere.

DE OFFICIO COLLATERAlium Iudicum. Cap. IX.

AD officium Collateralium ſpectat de cauſis quibuſcunque ciuilibus cognoſcere, inſtrumenta dotalia, apochas & alia publica inſtrumenta, teſtamenta, codicillos & alias ultimas uoluntates executioni

cutioni demandare, & cauſas ipſas celeriter infra tempora à Statutis præfixa expedire; pupillis & minoribus Tutores & curatores dare; de reſtitutione in integrum cognoſcere, omnibuſque de quacumque re ciuiliter querelantibus tam in poſſeſſorio, quàm in petitorio iuſtitiam miniſtrare; omniaque alia facere, quæ ordinarij Iudices facere poſſunt, & quæ in proximo præcedenti Capite, & in his Statutis continentur.

DE OFFICIO IVDICIS Maleficiorum. Cap. X.

IVdicis Maleficiorum officium eſt, cognoſcere de cauſis quibuſcunque criminalibus, ipſaſque diligenter audire, & ſumma integritate decidere; & cauere ne inter accuſatorem & accuſatũ colluſio fiat, deque uiolentiis expulſiuis & turbatiuis, ac damnis datis, de quibus criminaliter agi continget, ac de quibuſcumque exceſsibus & maleficiis, de quibus per Statuta præſentia permittitur diligenter inquirere; Aſſettamentis intereſſe; uotum ſuum ſincere præſtare, eiuſque officium incorrupte exercere, & omnia alia facere, quæ in Capite de iuramento ipſius continentur.

DE ABSENTIA SEV INFIRmitate alicuius ex Iudicibus præfatis. Cap. XI.

SI quando ex aliqua cauſa, præuia tamen Conſeruatorum licentia, aliquis ex Collateralibus, ſeu etiam maleficiorum Iudex, abeſſe contigerit, uel ægrotare, ita quòd ad Tribunal ſedere non ualeat; poſsit & debeat alius ex Iudicibus in locum impediti ad Tribunal ſedere; & decreta omnia interlocutoria, à quibus ex forma Statutorum appellatio non datur, citra cauſæ concluſionem interponere: quæ perinde ualeant, & roboris obtineant firmitatem, ac ſi à ſuo Iudice interpoſita fuiſſent. Quòd ſi abſentia, uel infirmitas ultra ſpatium dierum decem durauerit, tunc de Conſeruatorum conſenſu, Senator uel de alio prouideat, uel in illius locum alterum ex Iudicibus, uſque quo ceſſet impedimentum uel alius eligatur, ſurrogare debeat; qui in omnibus in illius locum ſuccedat.

DE SVSPICIONE COLLATEralium. Cap. XII.

SI ante litem conteſtatam, uel pro conteſtata habitam, aliquis ex Collateralibus cum iuramento ſuſpectus recuſetur; Senator illi adiũctum, uel eo remoto, alium ex reliquis ſuis Iudicibus, uel etiam extra Capitolium, dare & deputare debeat. Quòd ſi poſt litem conteſtatam, uel

pro conteſtata habitam, ſuſpectus allegetur: tunc cauſa ſuſpicionis exprimatur in actis; & Senator arbitrio ſuo, omni & quacumque appellatione remota, ſuſpicionē reiicere, uel primo remoto, aliū non ſuſpectum (ut præmittitur) dare & deputare poſſit & debeat, qui in locū ordinarij in oībus & per omnia ſuccedat, & ab eo ad Capitaneum Appellationū appelletur.

DE SYNDICATV SENATORIS, *& eius familiæ, ac Iudicum Collateralium, Iudicis Maleficiorum, Capitanei Appellationum, & electione Syndicorum. Cap. XIII.*

SEnator, ac quilibet ex Collateralibus, Iudex Maleficiorum & Capitaneus Appellationum, illorumque officiales & familiares per ſe ipſos, finito eorum officio, ſtare ad Syndicatum per dies decem teneantur, & perſonaliter coram Syndicis deputandis querelantibus reſpondere; coram quibus Syndicis de geſtis, adminiſtratis & factis per eos, & eorum quemlibet, rationem reddere debeant, & unicuique querelanti reſpondere de iure, & omnibus ſatisfacere, quibus de iure tenentur; & de ſuo ſalario (quod retinebitur per Cameram in ultimo termino) & aliàs de ſuo, integre ſoluere: quòd ſi non ſufficiat, perſonaliter detineantur, quouſque ſoluerint & ſatisfecerint cui condemnabuntur. Syndici autem præfatorum, & cuiuſque ipſorum, imbuſſulentur, & non extrahantur de Buſſula: donec eorum, & cuiuſque ipſorum officium uacauerit. et ſi ante uacationem, eorum deputatio facta fuerit, no ualeat: & alii deputari debeant pro ſyndicatu præfato; nec per ſententiam Syndicorū ante uacationē electorū, Senator & alij prędicti liberati cēſeātur. quorum quidē Syndicorum alter ſit utriuſq; Iuris Doctor, & omnes gratis eorū officium præſtare teneātur.

DE OFFICIO SYNDICORVM *Senatoris, & Iudicum, ac aliorum. Cap. XIIII.*

IVdices ad ſyndicandū electi, geſta per Senatorem & alios quoſcumq; ſupradictos diligenter examinent; querelas querelantiū audiant; condēnandos cōdemnent; abſoluēdos abſoluant; de male & negligēter geſtis (odio, amore, timore, prece, pretio, & omni munere remotis) debitas pœnas inferant. Forma autē procedēdi in ſyndicatu hęc erit; mittātur præconia tria in Palatio, & per loca Vrbis ſolita, primum prima die decendii, ſecundum tertia die, tertium quarta die, in quibus moneantur omnes, ut infra biduum ſuas querelas proponant: lapſo autem decendio, his tribus præcedentibus edictis, Iudices querelas & cauſas pro iuſtitia terminent. Et prædicta Iudices ſyndicatores ipſi, in ſui officii ingreſſu, in manibus Conſeruatorum iurent obſeruare.

DE OFFICIO CONSERVATORVM. Cap. XV.

AD officium Conſeruatorum ante omnia ſpectat uigilē ac præcipuā curam pro ſtatu Sāctisſimi D. N. Papæ, ac S. R. Eccleſiæ,& pro Vrbis tutela, & ciuiū quiete,ac ſanitate conſeruanda ſemper habere; & quęcūque ædificia & opera publica,præſertim antiqua,inuiolata & illæſa cuſtodire; Contra quoſcunque interceptores aut uiolatores eorū acerrime inſurgere & inquirere, acanimaduertere:necnon ut in omnes Tēplorum & Eccleſiarū ornamenta aut lapides ſurripiētes, aut corrūpentes diligēter inquiratur & animaduertatur per eos ad quos pertinet inſiſtere & curare, & ut Sacraria & Reliquias Sanctorū diligenter in Vrbe cuſtodiātur inuigilare: Claues tabernaculi,ubi incluſa ſunt capita beatorū Apoſtolorum Petri & Pauli in baſilica Sācti Ioannis Lateranenſis, per eos cuſtodiri ſolitas,apud ſe uel alios deputatos retinere; & ut Statuta, decreta, conſtitutiones omnes approbatæ perpetuo cuſtodiātur, & per omnes ius dicentes ſeruentur,& iuramentū ſolemne à Senatore in ingreſſu ſui officii, & à ſuis Iudicibus,& à Capitaneo appellationū Romani Populi, ſuper eorum officii obſeruatione recipere,& præſtari facere;& ne Monopolia per Artifices,& ipſorū Vniuerſitates,uel quasuis alias perſonas,aut per eaſdē Vniuerſitates aliquæ cōſtitutiones fiāt,quæ generalibus Vrbis Statutis aduerſentur,prohibere:quorū etiā Artificū & Vniuerſitatū conſtitutiones corrigendi,refutādi uel admittēdi ut infra de Statutis Artificū traditur lib. iij. auctoritatē & poteſtatē habēt, & de quibuſcūque iniuſtitiis & ſentētiis per Cōſules & officiales artium, à quibus appellari prohibitum eſt, per approbata ipſorū Statuta quibuſcumque perſonis illatis,per uiā querelæ cognoſcere, & ſummatim terminare, niſi aliter per eadem Statuta ſit prouiſum, quod poſſit uideri de iniuſtitia per eos facta;& ſuper omnes Artes & Conſulatus Curię Capitolii ſubiectas, iuriſdictionem exercere; & ſimiliter etiam ſententias Capitum Regionum Vrbis per uiam querelæ reuidere, & terminare; & de omnibus cauſis extraordinariis ad Camerā Vrbis pertinētibus cognoſcere;Extraordinarios minores inſtituere,eoſdemque ac etiā maiores punire & coercere;&,ſi iuſta ſubſit cauſa, priuare; Mandatarios etiā publicos pro ſingulis regionibus conſtituere, ac mutare & priuare poſſint; Sex etiā Caballarios Cameræ prædictæ, ac Supraſtātes ſiue curatores uel reuiſores murorū & ędificiorū publicorū,Cuſtodes carcerū curię Capitolinę, Numeratoresq; pecudū pariter inſtituere ac deputare; officia præterea Palatii Capitolini,& tubicinas renouare, & cōfirmare, & cū uacauerint de nouo cōcedere;Poteſtates & officiales Terrarū inclyto Populo Romano ſubditarum, ex præſcripto publici Conſilij iuxta modū, & formā per nouas reformationes traditā creare ac deputare,& deputatos,ſi rationabilis cauſa ſubſiſtat, priuare, & punire; Priuilegia Romanorū ciuiū & ciuilitatem poſſidentibus

dentibus bona ſtabilia,& habitantibus pro maiori parte temporis in Vrbe conuocatis in concionem Capitibus regionum cum treſdecim & uiginti ſex conſiliariis, & præuia relatione à quattuor deputatis Nobilibus,ſeu eorum maiori parte, & non aliter, dare, niſi honoris gratia Illuſtribus uel claris Viris poſtulantibus, & cum aſſenſu omnium uel maioris partis ipſorum; reliquis, publico Conſilio adhibito, & aſſentiente, concedere; Quoſcunque introitus & exitus & computa Camerariorum uniuerſitatum artium, ſiue in ſolemnibus diebus feſtiuitatis Aſſumptionis Beatisſimæ Mariæ ſemper Virginis, ſiue in ludis publicis, qui in Agone & Campo teſtaceo celebrantur, diligentisſime reuidere & taxare; & omnibus rationibus dictæ Cameræ præeſſe; &, ſi iuſta & rationabilis cauſa exiſtat, pœnas extraordinarias & banna mitigare, & gratias denunciatis facere, uel cum eis componere; In uendentes ad uictum neceſſaria animaduertere; Generali Gymnaſio Vrbis asſiſtere; ac etiam Collegium per bo. me. Cardinalem Firmanum inſtitutum, uiſitare, & ut Statuta eiuſdem ſeruentur, operam dare;Reficiendorum Murorum, Pontium, Aquæductuum, & omnium ædificiorum publicorum ſollicitam curam diligentiamque habere; eaque frequenter uiſitare, & ne uitientur curare; Præconia inſpicere, & utilia regeſtrari facere; Portarum, & Pontium ſtationarios & cuſtodes indebite exigentes plectere, & carcerare, & ad ſeruandum tabulas mercedum compellere; De cauſis quarumcumque appellationum à ſententiis latis in Terris Romani Populi, ſi ad eos recurſum fuerit, ſeu de nullitate dictum, & de omnibus aliis cauſis dictarum Terrarum ſummatim cognoſcere; Mareſcallis & executoribus omnibus, quæcumque eis uiſa fuerint, præcipere & mandare; & ad parendum cogere; Pœnas, quas arbitrati fuerint, imponere & irrogare, & commiſſas exigere; &, ſi contra ſubditos Romano Populo irrogantur, fabricæ eorum Palatii in totum uel in partem applicare; Terras Romano Populo ſubiectas, iuxta ordinem præſcriptum, uiſitare, & facinoroſis hominibus purgare, & quoſcumque malefactores pro ipſorum arbitrio punire: Ita tamen quòd pro huiuſmodi uiſitationibus nihil præter uictum pro perſonis & equis accipiant, & ab omni munere abſtineant: & quicquid præter uictum receperint, in quadruplum tempore ſyndicatus reſtituant: & omnia alia facere, exercere & exequi, quæ ex Bullis indultisque Apoſtolicis conceſſa apparent, & quæ in aliis capitulis præſentium Statutorum continentur: Quæ capitula in ſuo robore, quatenus præſenti capitulo & contentis in eo non aduerſentur, remaneant, atque perdurent.

DE SYNDICIS CONSERVATORVM. Cap. XVI.

CONſeruatores pro geſtis & adminiſtratis per eos in eorum officio, de furto, barattaria, & omni pecuniarum & munerum illicita perceptione, & non de aliis, ſyndicari poſsint.

DE VACATIONE OFFICII Senatoris. Cap. XVII.

SI Senatoris officium quoquo modo uacare contigerit, Conſeruatores pro tempore poſsint & debeant dictum Senatoris officiũ, ut præmittitur, uacans, cũ mero & mixto imperio, iiſdem tamen Iudicibus & Notariis remanentibus exercere, & in ipſis Conſeruatoribus officium Senatoris duret uſque quo nouus Senator ad ipſum officium electus Capitolium ad officium inchoandum aſcenderit; habeantque eo tempore ultra emolumenta, quæ habent ratione officii Conſeruatoratus, die qualibet à Camera Vrbis, quantum conſequitur Senator, & ſubeant eadem onera, quæ idem Senator ſubire tenetur, & ultra nihil petere poſsint: & eodem officio finito, ſyndicentur, & ſyndicari debeant de omnibus per eos in officio geſtis & adminiſtratis, ſicut Senator ſyndicari poteſt, & debet: et ſi contigerit aliquam legationem uenire à loco extra diſtrictum Vrbis, dicto tempore, dicti Conſeruatores poſsint, ſi eis uidebitur & placebit, in honore faciendo dictæ legationi, expendere in confectionibus, uel conuiuiis, uel ſimilibus, uſque ad quinque florenos auri de pecuniis Cameræ Vrbis, pro qualibet legatione.

DE OFFICIO CAPITVM Regionum. Cap. XVIII.

AD curam Capitum Regionum ſpectat de cauſis eis conceſsis, quæ olim per officium Antepoſitorum cognoſcebantur, in eorum domibus cognoſcere; Regionem pro poſſe cuſtodire, ne quid uiolentiæ fiat; arma ab illicite deferentibus in eorum regiones auferre; Homines tam mares quàm fœminas ad matrimonium habiles, & contrahere uolentes, si opus ſit, conſilio & factis iuuare; quæſtiones & differentias tollere; Male, & ultra modum facultatum, aut ſine exercitio uiuentes, hortari & monere ut ad exercitium aliquod animum & operam applicent, aliàs Superioribus deferre; inhoneſte uiuentes ab honeſtis uicinis ſuæ regionis expellere; ædificare uolentibus in eorum regione fauere, impedientes reprimere; aduenis otioſis in eorum regionibus commoranti-

morantibus,& nihil agentibus,commeatum dare,aut Superioribus deferre; uiolentias comprimere, & Conſeruatoribus pro tempore exiſtentibus nunciare; ciues regionis conuocare ad ſingulas ciuitatis neceſsitates, & eos iuxta ſuperiorum iuſſum conducere; Conſeruatoribus dietim aſsiſtere, ſaltem per eorum Priorem; & omnes, ſi requiſiti fuerint, ad conſilium unà cum aliis deputatis uocatis uenire; recte & fideliter conſulere; ante conſilij finem de conſilio non recedere, & aſsiſtere fauoribus opportunis, ut Statuta & ordines ciuitatis ſeruentur; treſque conſiliarios ſinguli, qui treſdecim & uiginti ſex nuncupantur, pridie ſuæ aſſumptionis, cum quibus in conſiliis interueniant, omnino eligere debeant.

DE OFFICIO ADVOCATI ET *Procuratoris Cameræ. Cap. XIX.*

Aduocatus & Procurator Cameræ Vrbis,circa defenſiones,executiones, & proſecutiones cauſarum Cameræ, ſint intenti, & cum diligentia perquirant libros cenſuales & tributarios, numquid in tributis & cenſibus Camera ſit fraudata, & an ſit de eis executio facta perfecte,& apud Senatorem & Conſeruatores maneant aſsidue pro eorum iuribus manutenendis, conſeruandis, recuperandis, & ab impugnare uolentibus defendendis. circa alia uigilãter & ſagaciter explorẽt quid agant Iudices ſuper criminalibus & ciuilibus deputati, & an infra tempus debitum lites & cauſæ, quæ coram eis agitantur, fuerint terminatæ, ut de omnibus tempore ſyndicatus Senatoris & Iudicum posſint ad plenum rationem reddere, & Syndicos ac eorum Iudicem informare;& ſic iurent facere, & obſeruare. Caueant autem patrocinium in curia Capitolii, aut Conſeruatorum pro aliqua particulari perſona ſuſcipere: Qui contrafecerit, pœnam aureorum uiginti uice qualibet incurrat.

DE PROTONOTARIO ET *eius officio. Cap. XX.*

AD Protonotariatus officium, per Conſeruatores eligatur & aſſumatur unus Notarius Romanus, bonæ famæ, & integræ opinionis, modeſtus & diſcretus, qui ſedere debeat ante tribunal Senatoris, & ſcribere, & adnotare acta omnia, quæ coram ipſo Senatore fieri contigerit: mandataque de relaxando carceratos tam ex cauſa ciuili, quàm criminali (de quorumcumque Iudicum Capitolinorum mandato capti ſint) conſcribat: uota quæcunque Aſſettamenti in cauſis uertentibus coram ipſo Senatore, uel etiam Iudice maleficiorum, conſcribat: & adnotet fideiuſsiones quaſcumque de non offendendo, ſeu de pace ſeruanda,

uanda, & à carceratis præſtandas recipiat; de mane & de ſero in loco & camera, ſibi in Capitolina curia asſignata, reſideat; ſcripturas ſumma uigilantia cuſtodiat, & alia faciat, quæ ad dictum eius officium pertinere noſcuntur. Posſit etiam ad tribunal ſecum unum uel plures coadiutores habere, qui & ipſi morigerati ſint, dummodo & ipſe (niſi infirmitate, aut neceſſaria abſentia per Senatorem approbanda impeditus) præſens asſiſtat. eius uero officio finito, omnia inſtrumenta, protocolla, ſcripturas, extractus & regeſta quæcumque ad dictum officium pertinẽtia, Succeſſori per repertorium ſiue inuentarium asſignet, quæ perpetuo in loco præfato conſeruentur: nihil autem ultra taxatam mercedem petat: Quoties autem contrafecerit, pœnam decem aureorum ipſo iure & irremiſſibiliter incurrat.

DE ELECTIONE NOTARIORVM *Actuariorum Collateralium. Cap. XXI.*

AD acta ſcribenda coram Primo & Secundo Collaterali, deputari non posſit aliquis, niſi is ſit Romanus ciuis, aut domicilium habens in Vrbe, pro ciue Romano, iuxta formam Statutorum habitus & reputatus; & niſi ſit in matricula notariorum Romanorum (quæ penes Secretarium Conſeruatorum conſeruatur) deſcriptus; & niſi præuia diligenti inquiſitione de uita & moribus, de qua notarius Proconſulum rogatus fidem faciat; ac etiam præuio rigoroſo examine per Senatorem, Proconſules & Correctores, ſeu duos eorum (aliis ita mandantibus) ſuper ſufficientia & idoneitate; & eo ſufficienti & idoneo reperto, & mandato à præfatis Senatore, Proconſulibus & Correctoribus in ſcriptis habito: aliàs uero contra prædictã formam electus & deputatus amoueatur. etſi officium exercuerit, tam ipſe quàm qui eum elegerint, pœna quinquaginta aureorum pro quolibet mulctentur: & acta nihilominus per ipſum interim ſcripta ualeant.

DE OFFICIO NOTARIORVM *Actuariorum, & de eo per ſubſtitutum non exercendo. Cap. XXII.*

NOtarii Actuarii omnes, coram quocumque Iudice, ſcribant per ſe ipſos; & quæ ad eorum officium incumbunt, & infra dicentur, explicent & exerceant: nulloque modo (etiam extra tribunal iuris) eorum officium per ſubſtitutum exercere posſint, Qui contrafecerit, pœnam uigintiquinq; aureorum uice qualibet incurrat: acta fidẽ non faciant, et ulterius parti ad intereſſe teneatur, & Subſtitutus eadẽ pœna puniatur;

&ad

& ad officium Actuarii perpetuo inhabilis exiſtat, exceptis Protonotario & Notario appellationum, ut ſupra dictum eſt.

DE HABITV ET MORIBVS Notariorum. Cap. XXIII.

NOtarij omnes, etiam qui Actuarii non ſunt, habitũ gerant decentẽ & honeſtũ, à ueſtibus uerſicoloribus abſtineant, frappis aut plumis omnino nõ utãtur; ludis illicitis & inhoneſtis nõ ludant; cauponas ad comeſſandum & bibendum non ingrediantur; nec enſem deferant. Contrafacientes, uice qualibet, pœnam aureorum decem incurrant.

QVOD ACTVARII IVDICIBVS IN Tribunali aſsiſtant, patrocinium non praſtent & ſilentium ſeruent. Cap. XXIIII.

SEdente Iudice pro Tribunali, Actuarii omnes asſiſtant, à Tribunali quam diu Iudex ſederit, non diſcedant; patrocinium alicui in curia Capitolij non præbeant; in taciturnitate & ſilentio maneant; ſcribendis actis diligenter incumbant; Iudicem niſi interrogati non alloquantur, niſi forte parte altera abſente, quo caſu abſentiam ſupplere posſint, Iudicem de his quæ in actis ſunt, informando. Qui ſecus fecerit, aureorum decem pœna multetur.

DE LIBRO ACTORVM ET Iuribus productis conſeruandis. Cap. XXV.

SEnatoris Protonotarius & quilibet Notarius ad ſcribẽdũ acta deputatus, unoquoque anno ſeu ſemeſtri librum, quem Manualẽ Actorũm appellãt, bene compactũ & ligatũ conficere teneatur & debeat; in cuius initio nomen ipſius Notarii & Iudicis corã quo ſcribit, anni Domini, Nomen ſummi Romani Pontificis, & numerus chartarum exprimatur: & in eo omnia acta, quæ quotidie fient, antequam à Tribunali recedat, ſaltem ſubſtantialiter deſcribat; iura quæ producuntur, fideliter & diligenter conſeruet, illaque neutri partium credere aut commodare nec reſtituere audeat, niſi parte citata, & Iudicis præcedente mandato; & tunc copia collationata retenta. Contrafacientes, pœnam aureorum decem uice qualibet incurrant; & nihilominus ſi originalia amiſerint, parti ad totale intereſſe teneantur.

DE

DE EXTRACTIBVS ET *Copijs.* *Cap. XXVI.*

IN qualibet cauſa ſummam uigintiquinque ducatorum auri excedente, teneatur Notarius, ſi id ab altera partium petatur, de actis, iuribus & ſcripturis omnibus, quæ in cauſis ipſis fient, & producentur, ſolemnem & ordinatum Extractum conficere, in quo omnia acta de uerbo ad uerbum, & ut in Manuali ſunt deſcripta, nihil addito uel extenſo adnotare debeat. Scribatur autem Extractus littera Italica legibili, & ita ut in qualibet facie cuiuslibet paginæ, ſint lineæ ſeu uerſus uiginti, & quælibet linea contineat in ſe ad minus dictiones octo, ſeu litteras triginta duas; & habeat pro quolibet folio bolenenos tres & non ultra: quem Extractum, non audeat partibus collitigantibus quoquo modo concredere, ſed ſolũ cauſæ Procuratori, ad tres uel quattuor dies, & non ultra uiſendũ accommodare; quibus elapſis, debeat ipſe Notarius illum à Procuratore recuperare, & ſi contingat aliqua acta pro dicta recuperatione fieri, illa nullatenus in Extractu principalis cauſę inſerat. Hunc autem Extractum, cum cauſa erit inſtructa, cum copiis Teſtium, altera partium petente, Iudici tradere debet, quem perficere teneatur Notarius infra octo dies à die habitæ Arrhæ numerandos, ſi numerus ducentarum chartarum non exceſſerit: aliàs arbitrio Iudicis & Correctorũ. Quòd ſi aliter quàm ſupra expreſſum eſt, Extractus fiet, partes non teneantur pro illo aliquid ſoluere, deponensque pro Aduerſario, non niſi debitam, ut dictum eſt, mercedem deponat: ſi aliter depoſuerit, ab Aduerſario repetere non poſſit. quod etiam depoſitum antè factam chartarum numerationem fieri non poſſit; & nihilominus Notarius, quoties contrafecerit, decem aureorum pœna mulctetur. Eadem littera, iiſdemque uerſuum & dictionum numeris, copiæ omnes petitæ deſcribantur, pœna eadem contrafacientibus imminente.

DE NOTARIIS MOROSIS IN *Teſtibus examinandis, & de eorum in examine officio.* *Cap. XXVII.*

NOtarij in Teſtibus examinandis, omnem omnino diligentiam adhibeant, & ſi requiſiti (oblata uel depoſita debita mercede) vltra duos dies ceſſabunt, niſi ex legitima cauſa à Iudice approbata, excuſentur, ipſo iure intelligantur ab illa cauſa remoti; & nihilominus parti ad omne intereſſe teneantur. quòd ſi Teſtes uere abſfuturi ſint, aut in vitæ diſcrimine cõſtituti, & notarius legitime impeditus; Iudex alium Notariũ ad eorum tantum examen recipiendum ſuo arbitrio deputet: & ſi ob Notarii ſuſpitionem, uel ex alia legitima cauſa, alius fuerit Notario in examine adiunctus,

adiunctus, ſi is uenire ſtatutis à Iudice hora & loco ceſſet, poſſit Notarius cauſæ abſque eo ad examen deuenire. Debeat autem Notarius, quocumque caſu, ſuper datis articulis & interrogatorijs Teſtes diligēter examinare, eorumque dicta prout à Teſte proferuntur explicite, integre, & per extenſum deſcribere: & nullo modo ſcribere, talis dixit ut talis: aut, ſub compendio, dixit articulum uerum: aut, contenta in interrogatorio uera: niſi Teſtis ipſe ita deponat. & tunc Notarius illum monere debeat, ut explicite & per extenſum factum explicet: quòd ſi nihil aliud dicere uelit, niſi articulum aut interrogatorium uerum, tunc depoſitio eiuſdem Teſtis nihil omnino probet: & ſi aliter ſcripſerit, puniatur uice qualibet in ducatis auri decem, & nihilominus parti ad intereſſe teneatur. Notarius quoque debeat omni caſu, etiam ubi Interrogatoria data non fuerint à parte, omnino Teſtes ſuper quolibet dicto ipſius Teſtis, de cauſa ſcientiæ, loco, tempore, & quibus præſentibus, ipſum interrogare, ſub pœnis prædictis damnorum, intereſſe & pecuniaria. Et ſi Notarius datis à parte interrogatoriis, Teſtes ſuper illis examinare omiſerit, poſſit a tota cauſa remoueri; & nihilominus parti ad intereſſe teneatur.

DE COPIIS PER NOTARIOS dandis, & ut nihil pro portandis oſtendendiſque actis recipiant. Cap. XXVIII.

PEtitas copias Notarij ad primam dare teneantur, & ſi nimis magnæ fuerint, infra duos aut tres dies, & non ultra; aliàs (ſi iuſta cauſa, & à Iudice approbata, impediti non fuerint) à cauſa ipſo iure remoti intelligantur, ſub qua etiam pœna, diem datæ uel oblatæ copiæ, in actis adnotare teneantur: Debeantque quoties legitime fuerint requiſiti, Iudici & partibus acta oſtendere, nulla recepta mercede; nihilque omnino pro oſtendendis actis, ſcripturis & iuribus productis, neque pro portandis ipſis actis, iuribus, ſcripturis, uel extractu Iudici, à partibus etiam ſponte dantibus, recipiant; ſub pœna priuationis officij, ipſo iure incurrenda; cum debeant ſua mercede eſſe contenti.

DE NOTARIIS REMOTIS, & ſuſpectis. Cap. XXIX.

QVicumque Notarius uel à Iudice, uel ex præſentibus conſtitutionibus, ter fuerit remotus à cauſis, in quibus ſcribebat, ipſo iure intelligatur eſſe priuatus officio Actuarij, nec ad illud aut aliud Capitolij Tribunal ulterius admitti poſſit: & ſi de facto admitteretur, aut ſe intruderet, pœna falſi puniri poſſit: & hæc exceptio, & accuſatio popularis

ſit. Notarij quoque exemplo Iudicum, ante litem conteſtatam, ſeu pro conteſtata habitam, ſi alicui partium ſuſpecti ſint, ſola ſuſpicionis allegatione à ſcribendo in cauſis ipſis remoueri poſsint. poſt litem uero conteſtatam, ſeu pro conteſtata habitam, non niſi cauſa expreſſa, per Iudicem approbanda, recuſari poſsint: à cuius arbitrio, etiam per proceſſum ad ulteriora declarato, nullatenus appellari aut reclamari poſsit. Remoto autē primo Notario (eo caſu quo remouendus ueniret) ſi partes ad primam diem de alio non concordauerint, Iudex unum ex Buſſula omnium Notariorum ſui Tribunalis extrahat: & huic omnia Iura illucuſque producta, per primum Notarium abſque mercede tradātur. De actis uero de quibus Notarius recuſatus, rogatus fuerit, ipſe idem recuſatus Extractum facere teneatur: pro quo ſibi ſatisfiat de competenti mercede. quem extractum Notario deputato conſignare teneatur infra triduum; aliàs pœnam aureorum decem incurrat, & parti ad intereſſe teneatur. ſi uero in examine ſuſpectus fuerit allegatus, detur ei adiunctus, ut fieri conſueuit. Hæc autem remotio ſeu ſuſpicio etiam pluries reiterata Notario pro nota infamiæ, aut in pœnam non imputetur.

DE NOTARIO CAPITANEI Appellationum. Cap. XXX.

NOtarius Capitanei Appellationum ea omnia ſeruare teneatur, quæ per alios Notarios ſeruari mandauimus, ſub eiſdem pœnis illis comminatis. Poſsit tamen unum, aut plures coadiutores habere, ſicut & Protonotario eſt permiſſum.

QVOD NOTARII NON MATRICulati de inſtrumentis & teſtamentis rogari non poſſint. Cap. XXXI.

NVllus Notarius creatus à quocumque, quauis facultate fungente, poſsit officium Tabellionatus ſeu Notariatus in Vrbe exercere, aut de quibuſuis contractibus, diſtractibus, teſtamentis, aut quibuſuis ultimis uoluntatibus ſe rogare, aut quouis modo inſtrumenta conficere, niſi fuerit in matricula Notariorum Vrbis, quæ penes Secretarium Conſeruatorum retinetur, deſcriptus, & adnotatus: & qui contrafecerit, ipſo iure falſi pœnam incurrat, & tamquam falſarius puniatur; & nihilominus geſtis per eum, nulla omnino nec in iudicio, nec extra, fides adhibeatur: exceptis his qui in matricula Archiuij Romanæ Curiæ fuerint deſcripti, & Notariis aliorum Tribunalium Vrbis.

DE NOTARIIS MATRICVLANDIS. Cap. XXXII.

IN Matricula Notariorum,nullus deſcribatur Notarius,niſi is fuerit Romanus ciuis,uel habitans in Vrbe, & pro ciue ſecundũ formã Statutorũ habitus,& reputatus;& ſit ætatis annorũ ad minus uiginti;bonis moribus imbutus, honeſtisq; parentibus natus,& ſaltẽ per quadrienniũ antea à meccanicis artibus ſe abſtinuerit:ac prius diligẽter à Procõſulibus & Correctoribus examinatus,in Grammatica, & in arte Notariatus, & ſuper Vrbis Statutis,ſaltẽ officiũ Tabellionatus cõcernẽtibus, ſufficiẽs & idoneus repertus fuerit;de cuius examine,& idoneitate, ac approbatione, conſtet Secretario Conſeruatorum per mãdatum dictorum Proconſulũ & Correctorũ: & Secretarius, qui ſine dicto mãdato aliquẽ in Matricula deſcripſerit, & ille qui deſcriptus fuerit pœnam falſi incurrãt;& nihilominus taliter deſcriptus de matricula deleatur:geſta tamen per ipſum nihilominus ualeãt. Ipſe autẽ matriculãdus,in ipſa matricula ſua manu ſe ſubſcribat, & ſignũ quod ſibi elegerit,apponat;ita ut faceret, ſi aliquod inſtrumẽtum publicaret,ad hoc ut inde, ſi contigerit, litterarum comparatio ſumi poſſit.

DE PROTOCOLLIS INSTRVMENtorum conficiendis. Cap. XXXIII.

SInguli Notarij, annis ſingulis,ſuũ conficiant Protocollum, quod conſiſtat ex chartis numeratis,bene compactis, & ligatis, quotquot ipſe Notarius voluerit, in quo inſtrumenta, de quibus rogatus fuerit, ſaltẽ ſubſtantialiter in mundum infra menſem à die rogitus omnino redigat, & deſcribat. Quod Protocollum in ſui initio cõtineat Annum,Indictionem, Pontificatum, nomen & ſignum ipſius Notarij,illudque infra octauam feſtiuitatis Natalis Domini Proconſulibus præſentare teneatur; qui in eo, nulla recepta mercede, ſigna Collegij imprimant:ita demum ſi ipſe Notarius Protocollum inſtrumentorum præteriti anni completum oſtenderit. Et qui aliter in prædictis uerſatus fuerit, niſi rationabili cauſa fuerit impeditus, pœnam quinquaginta aureorum uice qualibet incurrat: & quia publice intereſt, ut inſtrumenta recte conſeruentur, publica ſit accuſatio.

DE EORVNDEM NOTARIORVM officio. Cap. XXXIIII.

QVilibet Notarius, quoties fuerit requiſitus, ſi iuſta cauſa impeditus non fuerit, vnicuique roganti ſuum impartiatur officium, & ſcripturam de rogatis conficiat,etiam ſi ſibi merces non fuerit ſoluta, niſi incõtinenti fuerit rogãti proteſtatus,ſe non ſcripturũ,ſi ſibi de

mercede ſatisfactum non fuerit; quo caſu à ſcribendo poſsit abſtinere. Cum uero de aliquo actu rogatur, antequam ex loco & à partium præſentia recedat, actus ipſius ſubſtantiam, teſtium nomina, & locum ſpecifice deſcribat;& ſi duo fuerint Notarij de uno inſtrumento aut teſtamento rogati, ſi non inſolidum, (quod in dubio præſumatur) quilibet notulæ alterius incontinenti, & antequam ex loco recedat, ſe ſubſcribat; quod & in protocollis & inſtrumentorum ipſorum publicatione facere omnino teneantur: & ſi in breuiatura fuerint partium aut teſtium ſubſcriptiones, eam diligenter conſeruent, eoque caſu in protocollis de ſubſcriptione, ita ut eſt in matrice, faciant mentionem, & clauſulas in matrice ceteratas, ſecundum ſuum ſtylum, in protocollo & publico inſtrumento extendere poſſint. Petentibus inſtrumenta publica, infra octo dies (oblata mercede competenti) dare omnino teneantur. Inſtrumenta etiam de partium conſenſu cancellata (de quo omnino in margine cum teſtium adnotatione conſtare debeat) nullo modo ex protocollis aboleant; immo ea ſic cancellata, prout in Protocollo iacent, petentibus & intereſſe habentibus, in publicam formam dare teneantur, de cancellatione prædicta mentionem faciendo. Qui autem in præmiſſorum aliquo defecerit (ſi iuſtam & à Iudice & Proconſulibus approbatam cauſam ſe habuiſſe non docuerit) ipſo iure pœnam aureorum uigintiquinque incurrat, & omni caſu parti læſæ ad intereſſe teneatur.

DE PROTOCOLLIS ET SCRIPTVRIS *Notariorum Defunctorum. Cap. XXXV.*

Protocolla imbreuiaturæ, & originales omnes ſcripturæ defunctorum Notariorum, in matricula Capitolina deſcriptorum, peractis exequiis, ſtatim poſt triduum, ſi is decedens filium aut ex filio nepotem Notarium matriculatum, & actu Romæ officium Notariatus exercentem, uel habilem & exercere uolentem, hæredem non habuerit, per Proconſulem & Primum Correctorem ac Archiuiſtam alterum, in una capſa, aut alio loco tuto (retenta per unum ex eis claue) diligenter includantur: deinde infra menſem per Archiuij ſcriptorem Repertorium omnium protocollorum cum numero chartarum;& ſi fuerint imbreuiaturæ aut ſcripturæ in foliis non ligatæ, ſingulariter ſingulæ cum adnotatione diei,& anni, & nominum contrahentium ſimiliter deſcribantur; & relicto penes hæredem Repertorio, Archiuiſtæ conſignentur conſeruandæ, ut in Archiuij Statutis continetur. Emolumentorum autem, quæ ex publicatione dictarum ſcripturarum percipientur, duæ partes ſint hæredum, tertia autem diuidatur inter Iudicem auctoritatem & decretum interponentem,& ſubſcribentem, cui aſsignamus bolenenos quindecim; & Notariū Correctorum,

rum, cui applicamus bolenenos ſeptem cum dimidio; & Archiuiſtam ſeu ſcribentem tranſumptum, cui applicamus bolenenos quindecim; & reſiduum ſit Collegij, quod penes Correctores more ſolito conſeruetur pro collegij emolumentis, & expenſis, iuxta dicti collegij ſtatuta. Vbi uero dicto defuncto filius aut nepos ex filio Notarius ut ſupra ſucceſſerit, fiat Inuentarium ut ſupra, quod in Archiuio conſeruetur: Scripturæ tamen penes ipſum Notarium hæredem relinquantur, qui illa conſeruare teneatur; aliàs partibus ad omne intereſſe teneatur.

DE EXEMPLATIONE INSTRVMENTORVM Notariorum Defunctorum, vel Abſentium. Cap. XXXVI.

Reperta notula, imbreuiatura ſiue protocollo; is qui tranſumptationem deſiderat, partem de cuius intereſſe principaliter tractatur, ſi ea in Vrbe ſit, more ſolito; ſin autem citandus præſens non ſit, uel non ſit certus contradictor, per edictum coram altero ex Collateralibus Curiæ Capitolij, & Correctoribus citari faciet, ibidemque notula aut protocollo per eum ad quem pertinet exhibita, facta per teſtes idoneos recognitione manus & litteræ, aut ſubſcriptionis eius, qui de tali inſtrumento rogatus dicetur; aut per comparationem litterarum, per præfatos Iudicem & Correctores tranſumptari mandetur, cui tranſumpto & Iudex, & Correctores eorum propria manu ſe ſubſcribant, huicque tranſumpto taliter tranſumptato, eadem fides adhibeatur, quæ originali ſcripturæ rite & recte recognitæ adhiberetur. Et ſi in notula originali caſſaturæ, cancellaturæ, aut interlineaturæ fuerint, ea omnia, prout iacent in originali, in ipſo tranſumpto per Notarium tranſumptantem notentur, facta de eis in ſua ſubſcriptione mentione ſpeciali; actusque recognitionis & tranſumptationis per Notarium Correctorum in ſuo Manuali actorum deſcribantur, & forma prędicta in tranſumptatione non ſeruata, ipſi tranſumpto nulla fides adhibeatur, ſublatis quibuſcumque priuilegiis tranſumptandi & exemplandi hactenus quibus uis perſonis conceßis. Merces autem erit eadem quæ pro inſtrumentis Notariis uiuentibus & publicantibus inſtrumenta debetur: quæ merces diſtribuetur prout in ſupra proximo Capite eſt diſpoſitum.

DE COLLEGIO NOTARIORVM, eorundemque officialium Creatione, & Auctoritate. Cap. XXXVII.

IN die celebrationis feſtiuitatis Beati Lucæ Euangeliſtæ, conuocato Senatore, Conſeruatoribus, Iudicibus Palatij Capitolij, Doctoribus Vrbis,

bis, omnibuſque procuratoribus; & Notariis Vrbis matriculatis, in loco Capituli, qui eſt in clauſtro Monaſterij Beatæ Mariæ de Aracæli, Miſſa ad laudem omnipotentis Dei, & Beati Lucæ Euangeliſtæ celebretur, cum diſtributione cereorum ſingulis prædictis aſsiſtentibus, more ſolito, expenſis Collegij & uniuerſitatis officij Tabellionatus; qua celebrata per Imbuſſulatores de quadriennio in quadrienniũ creari ſolitos, Proconſules, Correctores, eorumque Notarij, necnon & Syndici eligantur, qui Proconſules locum & Tribunal in Curia Capitolij habere poſsint, cum poteſtate mulctandi inobedientes uſque ad ducatos auri uigintiquinque: poſsitque etiam Collegium præſatum ſua condere Statuta, poſt Conſeruatorum approbationem, & Senatoris cõfirmationẽ ualitura.

DE OFFICIO PROCONSVLVM & Correctorum. Cap. XXXVIII.

OMnis controuerſia, quæ oriri continget tã inter ſe ipſos Notarios quàm cum aliis de rebus ad officium & exercitium Notarii pertinentibus, quæ per præſentia Statuta determinata non fuerint, terminentur per Proconſules & Correctores, cum Senatoris, aut alterius ex Collateralibus interuentu, à quibus, ſeu ab eo quod ab eorum maiori parte, ſeu etiam duobus eorum deciſum fuerit, appellari nullatenus poſsit.

DE OFFICIO MANDATARIORVM, eorumque iuramento, & cautione. Cap. XXXIX.

MAndatarij antequam ad officij exercitium admittantur, animaduertatur, ut bene legere & ſcribere littera intelligibili ſciant, ac iurent in manibus Cõſeruatorum, ſe eorum officium exercituros bene, legaliter, & bona fide, remotis odio, amore, prece, pretio, & timore. Quod iuramentum in libris Cameræ deſcribatur; & nihilominus teneantur fideiuſſoriam cautionem penes acta Senatoris præſtare uſque ad ſummam Ducatorum auri centum, & aliter officium exercere nõ poſſint. Qui quidem Mandatarij datas ſibi citationes, intimationes & monitoria, celeriter, fideliter, & una die pro alia per ſe ipſos, exequantur, faciendo dilucidam fidem, an perſonaliter, uel domi, dimiſſa copia citauerint: & quoties perſonam citandam non reperierint, copiam in manibus domeſticorum, & illis non repertis, uno ſaltem adhibito Teſte, in oſtio domus affixam relinquant; in qua explicite & littera intelligibili ad minus contineatur, coram quo Iudice, in quã cauſa quis citetur, ad quem actum, pro qua die, & ad cuius inſtantiam; & de forma executionis per ipſum factæ, fidem explicite faciat in ſubſcriptione; nihilq; omnino à citato pro copia

recipiant,

recipiant; teneantur quoque ad citati inſtantiam ſemper & quandocumq; is petierit, de citatione & forma illius fidem facere, oblataſque ſibi citationes cum mercede nullatenus recipere recuſent. Qui in aliquo ex prædictis defecerit, pœnam aureorum quinque uice qualibet incurrat: ſed ſi dolus interuenerit, pœna falſi puniri poſſit & debeat, & officio priuetur.

DE OFFICIO EXECVTORVM. Cap. XL.

EXecutores Capitolinæ Curiæ, caueant in initio ſui officij pro ſe & eorum familia Senatoris arbitrio (ita tamen ut per huiuſmodi cautionem Senator à Syndicatu pro illis non eximatur) de officio ſuo fideliter exequendo. Ipſique executiones mandatorum eiſdem per Senatorem, illiuſque Iudices Ciuiles & Maleficiorum iniunctorum & commiſſorum celeriter & diligenter exequantur, & impleant; infra triduum ciuilia mandata exequi negligentes, pœna aureorum decem mulctentur: nullamque perſonam ſine Iudicis mandato in ſcriptis & ſigillato grauent, aut capiant, niſi in flagranti crimine repertum; taxam mercedum eorum obſeruent, eadem pœna imminente. Itidem per Vrbem & extra die noctuque diſcurrant, portantes arma diligenter perquirant, latrones, diffidatos, homicidas, & alias perſonas infames quærant, perſequantur, & apprehendant; dumque Ius in Curia Capitolij redditur, & Iudices pro Tribunali ſedent, armati, ut decet, cum eorum familia aſsiſtant. Quoties uero in præmiſsis, ſeu eorum aliquo contrauenerint, pœnam aureorum decem incurrant: Peregrinis tamen, & præſertim Vltra montanis, tempore Indulgentiarum & Quadrageſimæ, arma non auferant. Si ſecus fecerint, ſupra ſcriptam pœnam incurrant. & nihilominus Syndicatui ſtare teneantur.

DE FORO COMPETENTI. Cap. XLI.

ROmani Ciues uel Incolæ laici, non alibi quàm in Curia Capitolij conueniri poſsint: et ſi alibi conueniantur, & eorum declinatoria non admittatur, poſsint cauſam in uim præſentium Statutorum coram Senatore, uel aliquo ex Collateralibus reaſſumi facere, & inhibitionem etiam ſub pœna obtinere: Niſi coram aliquo Iudice conuenti, in Iudicem conſenſerint, aut litem conteſtati fuerint; uel alium actum fecerint, qui pro litis conteſtatione habetur: quibus caſibus pœnitere non poſſit; ſed is cognoſcat, in quem eſt conſenſum, uel lis conteſtata, aut pro conteſtata (ut dictum eſt) habetur: Exceptis Campſoribus, necnon quibuſcunque Mercatoribus & Officialibus Romanam Curiam ſequentibus: Oratoribus quoque Principum, & quarumuis Communitatum, eorumque familiaribus: Præterea Sanctiſsimi Domini Noſtri Papæ, Illuſtriſsimorum

ac Re-

ac Reuerendiſsimorum Dominorum S. R. E. Cardinalium, & Prælatorum familiaribus, continuis commenſalibus, atque aliis Curialibus Romanam Curiam ſequentibus, & eorũ ſimiliter familiaribus: Exceptis quoq; cauſis Eccleſiarum, Monaſteriorum, Hoſpitalium & aliorum Piorum locorum, & ubi de rebus eorum agitur: Necnon cauſis quæ ſummam decem ducatorũ auri non excedunt: Item Ciuilibus Fiſcalibus ſeu Cameralibus, uel quæ in Camera tractari debẽt, aut ſolent, & Ripalibus: necnon cauſis obligationũ in forma Cameræ, & aliarum obligationũ executiuarũ, in quibus inter Auditorẽ Cameræ, & Curiã Capitolinam, inter Ciues & Incolas, iuxta formã Motus proprij fe. re. Pij Papæ Quarti, præuentioni ab Actore faciendæ locus ſit: Cauſis quoque mercedũ exceptis, in quibus inter omnia Vrbis Tribunalia præuentioni locus exiſtat. In his omnibus utique cauſibus & perſonis exceptis, reaſſumptiones & inhibitiones fieri non poſsint: & factæ nullius ſint roboris, uel momẽti. Ipſi quoque Romani Ciues uel Incolæ, ſi aliquem aliũ Ciuẽ uel Incolam (cauſis tamen & perſonis ſupradictis exceptis) alibi quàm in Curia Capitolina, conuenire auſi fuerint, pœnam Aureorum Quinquaginta irremiſsibiliter exigendam, incurrant; & acta, quo ad eorũ fauorem attinet, nullam fidem faciant, ſed irrita ſint & nulla: Inſuper præter cauſas & perſonas ſupra exceptas, Conuẽtus ratione rei Romæ exiſtentis, aut Contractus Romæ initi, aut delicti inibi perpetrati, forum declinare non poſsit: quauis alia exemptione uel Priuilegio non obſtante.

DE SERVANDIS STATVTIS, ET ILLIS deficientibus, Iure communi. Cap. XLII.

INter ciues incolas & diſtrictuales ubique ſeruentur Vrbis Statuta; niſi in loco Diſtrictus, in caſu contingenti, aliter per particularia Statuta fuerit prouiſum; & ubi Statuta non diſponunt, ſeruetur Ius Ciuile; (nec immerito, quando in hac Vrbe Roma Iura ciuilia orta auctaque ſunt, & ad alios Populos defluxerunt, & adhuc ſuſcepta benigne ſeruantur) & ubi deficit Ius Ciuile, tunc ad Sacros Canones recurratur.

DE CAVSIS CAPITOLINIS Iudicibus commiſsis. Cap. XLIII.

SI quando Senatori, Collateralibus, Capitaneo appellationum, & aliis Capitolinis Iudicibus, per ſpecialia reſcripta Apoſtolica aliquæ cauſæ committantur, quæ aliàs ad forum Capitolinum ſpectarent, ſi in illis certa & ſpecialis forma procedendi non detur: Statuimus, quòd tam in procedendo, quàm in terminando Statuta & ſtylus fori & conſuetudo ſeruetur, & intra inſtantiam ſtatutariam decidi & terminari debeant: qua

leapſa,

elapſa, deſerta remaneat, & ad Capitaneũ uel à Capitaneo ad Senatorem, prout Statuta præcipiũt, appelletur. & ſi cõtingat Senatorẽ, cui cõmittitur, Iuris peritũ nõ eſſe, Locũtenens ipſius, qui primus Collateralis eſt, de ea cognoſcat; nec poſsit alium Senator deputare, niſi is Locumtenens ſuſpectus, iuxta formã ſupra traditã, allegetur: quo caſu ſeruetur quod ibi ſtatutũ eſt.

DE SPORTVLIS. Cap. XLIIII.

SPortulæ per Iudices ordinarios nullatenus recipiantur, etiam in cauſis, in quibus per apoſtolica reſcripta eorum iuriſdictio excitaretur, etiã ſi in illis ſummarius proceſſus daretur, uel quoquo modo iuriſdictio augeretur, uel minueretur; exceptis cauſis ab initio mere commiſſarijs, inter perſonas, quæ, ſeu earum aliqua Capitolino foro ſubiectæ non eſſent: & tunc moderate, ut in ſequenti capite dicitur, ac palam ab utraque parte, uel ſaltem parte altera citata, & recuſante, de illis in iudicio, & penes acta Notarij depoſitum fiat. & quicquid etiam modicum ultra inferius præfinitum modum datum, promiſſum, uel receptum fuerit, in corruptelam ſeu Barattariam imputetur, & in quadruplũ in ſyndicatu Iudex puniatur; & interim poſsit ab officio arbitrio Conſeruatorum remoueri, & ſi fuerit Senator, facto uerbo cum Sanctiſsimo, & nihilominus ſententia ſit ipſo iure nulla, reſpectu dantis, uel promittentis tantum, tamquam per corruptelam data; & plus dantes ſint infames.

DE MODERATIONE *Sportularum*. Cap. XLV.

IN cauſis à uigintiquinque ducatis de carlenis infra, carleni quinq; pro parte qualibet; à ducatis uigintiquinque uſq; ad quinquaginta incluſiue, carleni ſeptem; à quinquaginta uſque in centum, carleni quatuordecim; à centũ uſque ad quamcumq; ſummã, nõ excedantur ducati duo auri pro qualibet parte: in decretis & uiaticis ſeruetur taxa infra tradenda.

DE SPORTVLIS CAPITANEI *& Iudicis Appellationum*. Cap. XLVI.

ET quia Capitanei & Iudicis appellationũ ſalariũ eſt tenue, ſtatuimus quòd ultra ſalariũ à Camera recipere conſuetũ, pro qualibet ſententia diffinitiua habeat in cauſa, à decẽ ducatis infra, carlenos duos à qualibet parte; à decẽ ducatis uſq; ad uigintiquinque, carlenos quattuor; à uigintiquinq; uſq; in quinquaginta, carlenos quinque; à quinquaginta uſq; in centũ, habeat ducatũ unũ de carlenis; à centũ uſq; ad quadringẽtos, iu-

D lios

lios decem; à quadringentis uſque in infinitum, ducatos duos auri à qualibet parte:& hoc ſiue cauſa ſit ordinaria, ſiue commiſſaria. Quòd ſi maiores ſportulas receperit, facto uel promiſsione, incidat in pœnam uigintiquinque ducatorum, & in delictum corruptelæ ſeu Barattariæ imputetur, & de eo in ſyndicatu puniatur; poſsitque interim ab officio arbitrio Conſeruatorum remoueri: & nihilominus ſententia ſit ipſo iure nulla, ut ſupra dictum eſt, tamquam per corruptelam lata; & dantes plus, ſint infames, quibuſcumque in contrarium facientibus non obſtantibus. Excipimus tamen à ſolutione ſportularum, cauſas mercedum, & miſerabilium perſonarum, in quibus nihil exigi uolumus ſub pœnis prædictis, præterquam quo ad nullitatem ſententiæ. In cauſis autem, in quibus de uoto Conſultoris Capitaneus pronunciabit, tantundem pro conſultore, & non ultra, deponi poſsit quantum Capitaneo debetur; aliàs ſit locus pœnis ſupradictis.

QVI PRO MAIORIBVS habeantur. Cap. XLVII.

MAiores Viginti Annis in quolibet contractu, actu & negotio, & tam iudiciali, quàm extraiudiciali in omnibus & per omnia pro maioribus habeantur, omnesque diſpoſitiones & iura de maioribus annorum uigintiquinque loquentia, in eis ſeruentur, & ſibi locum uendicent.

DE TVTORIBVS ET CVRATORIBVS, Minoribus dandis. Cap. XLVIII.

QVilibet Capitolinus Iudex teneatur omnibus Tutores & Curatores dare, iuris forma ſeruata. Poſsit tamen Iudex, ſi ſuper hoc aditus fuerit, aliquem Notarium ad perſonas infirmas & abſentes ab Vrbe, uel in aliquo alio neceſsitatis caſu, & maxime ad Viduas uolentes tutelam, ſeu curam filiorum uel nepotum ex filio, ſeu filia ſuſcipere, aut actorem ad lites deputare, deſtinare & delegare: cuius delegati decreto & auctoritate prædicta fieri poſsint; & facta, prætextu defectus iurisdictionis, impugnari non poſsint. De qua infirmitate, uel abſentia, ſeu alia neceſſaria cauſa ſufficiat fieri fidem Iudici per ſacramentum prædicta petentis: de petitione autem, delegatione & iuramento prædictis, rogetur alius Notarius inſolidum cum Notario delegando. Poſsit etiam Iudex ſiue propter difficultatem inueniendi Tutorem ſeu Curatorem, qui onus acceptet, uel quando Minor ſeu Pupillus pauper eſſet, uel in paruis cauſis, illi prouidere de perſona Procuratoris ſpecialiter ad cauſam, cum quo Iudicium agitetur & ualeat.

DE TVTORE SEV CVRATORE *ad lites Minoribus & Infantibus conueniendis deputando. Cap. XLVIIII.*

MInores utriuſque ſexus puberes in iudicio cõueniendi, ſi Curatorem non habeant, ter citentur ad legitime comparendum in illa cauſa, quam Actor contra eos mouere intendit, illiſque contumacibus exiſtentibus, Iudex Curatorem præſentem, ſiue etiam abſentẽ, ad illam tantũ litem eiſdem etiam non petẽtibus abſentibus & inuitis (ut præmittitur) deputet: qui caueat & impleat quæ de iure implere tenetur. Vel ſi Actor malit, illis ter citatis ad cõparendũ legitime ut ſupra, aliàs uidendũ contra eos decerni grauamen; & legitime cõparere ceſſantibus, Iudex contra eos grauamen decernat: & exinde ad pignorũ capturã, eorumque ſubhaſtationẽ & deliberationẽ procedat; & eò uſq; grauamen proſequatur & alteret, donec tædio affecti legitime cõparuerint; & per electionẽ unius uiæ alteri non præiudicetur. Si uero conueniendi ſint Impuberes aut Infantes, & Tutorem aut Curatorem ad lites, aut etiam Actorẽ legitime deputatum non habeant, Iudex per duos aut tres Teſtes, qui eos & eorũ patrem nouerint, ſummarie & extraiudicialiter examinandos de Cognatis, Affinibus, Vicinis aut alijs, qui credantur defenſionem Pupilli non omiſſuros, ſe diligẽter informet: & citatis duobus ex nominatis per Teſtes libero Iudicis arbitrio (etiam ſi deinde compertum fuerit electos per Iudicem illis Pupillis aut Infantibus, non fuiſſe Proximiores, aut magis ad defendendum aptos) necnon & illo in cuius domo Infans aut Pupillus educatur; ad ſuſcipiendum Pupilli ſiue Infantis defenſionem, aliàs uidendum dictis Infantibus & Pupillis de Tutore aut Curatore ad eam litem prouideri. Et ijs omnibus contumacibus exiſtentibus, aut curam non ſuſcipientibus, Iudex unum quem elegerit, etiam ex non citatis, Tutorem uel Curatorem, etiam abſentem, ad illam tantum litem, qui ſolemnia implere, & ſatisdare teneatur, illis deputet: uel ſi ille ex legitima cauſa, infra triduum probanda, ſe excuſauerit, alium deputet ut ſupra. Si uero legitimam excuſationem, arbitrio Iudicis, non habuerit, captis pignoribus, Tutelã ſiue Curam ſuſcipere, & ſolemnia, ut præfertur, implere cogatur, omni & quacumque appellatione & recurſu remotis. Vel ſi Actor magis elegerit ad decretũ & relaxatiõnẽ grauaminis, pignorũ ſubhaſtatiõnẽ & deliberatiõnẽ, cõtra illos duos citatos, & ut præmittitur per Iudicẽ electos, ut ſupra de Adultis dictũ eſt, procedat & deueniat: nec per electiõnẽ unius uiæ alteri præiudicetur ut ſupra. Si uero aliquis ex ſupradictis citatis, uel quiuis alius pro Pupillis & Infantibus prædictis cõparuerit, & aliquos ipſorũ Proximiores Agnatos nominauerit, teneatur Iudex illos ſic nominatos (ſi legitimam excuſationẽ, ut præmittitur, non habuerint) ad curã & defenſionẽ ipſorũ Pupil-

lorum, in illa cauſa ſuſcipiendam, etiam captis diſtractiſque pignoribus cogere: qui ſimiliter ſolemnia ut ſupra implere teneantur. Et proceſſus cum Tutoribus ſeu Curatoribus, ſic ut dictum eſt, deputatis, factus & agitatus ualeat & teneat, nec etiam à Minoribus & Infantibus ipſis in poſterum defectu legitimitatis perſonæ quoquo modo impugnari poſsit: Et Iudex qui in præmiſsis negligens fuerit, pœnam aureorum decem uice qualibet incurrat. In citationibus autem contra præfatos Minores eorumque Tutores & Curatores in proſecutionibus cauſarum exequẽdis, illa ſeruentur, quæ infra de citationibus Maiorum tradita ſunt: dummodo perſona Tutoris & Curatoris numquam omittatur. Poſsit etiam Iudex in paruis cauſis, ſecundum qualitatem perſonarum, uel quando Minor ſiue Pupillus pauper eſſet, illi prouidere de perſona Procuratoris ſpecialiter ad illam cauſam, cum quo iudicium agitetur & ualeat.

DE CAVSIS RESTITVTIONIS *in integrum, etiam Maiorum, & quo modo in illis procedatur.* Cap. L.

SI in integrum reſtitutio (à quacumque perſona, etiam priuilegiata) principaliter in iudicio petatur, procedatur prout in ordinariis procedi debere mandauimus; et ſi in uim illius aduerſus duas conformes executione iam cœpta, ſeu etiam petita, inhiberi petatur, ſi executio irretractabilis non ſit, ſine præiudicio duarum conformium & rei iudicatæ inhibeatur, & inhibitum eſſe cenſeatur. Si uero incidenter petatur, (quo caſu ſummarie procedi uolumus) tunc is qui petit, ſuam intentionem iuſtificare teneatur intra dies utiles decem, & interim in executione, ſeu proceſſu ex aduerſo ſuperſedeatur: quibus decem diebus elapſis, Iudex ad inſtantiam eius, contra quem reſtitutio petita eſt, ſi nihil probatum, aut non releuanter probatum uiderit, ad ulteriora procedat; ſed ſi ſibi ſuperſedendum uidebitur, poſsit ad alios dies quinque utiles, & non ultra, ne quid noui fiat, inhibere; quibus elapſis, & nihil releuanter probato, omnino ad ulteriora in negotio principali procedatur, perinde ac ſi talis in integrum reſtitutio petita non fuiſſet.

DE CITATIONIBVS, ET QVOmodo qui Romæ habitant, in ius vocentur. Cap. LI.

CItationes, quæ in quibuſcumque cauſis tam ciuilibus, quàm criminalibus & mixtis in curia Capitolij quomodocunque uertentibus fieri debent, per Mandatarios Curiæ factæ ſufficiant, exceptis cauſis ab initio per reſcripta Apoſtolicą commiſsis, quę per Curſores ſuę Beatitudi-

titudinis fieri debent. Quilibet autem ciuis Romanus, uel quiuis alius, Romæ habitans, cum ſua familia citetur perſonaliter, uel ad domum ſuæ ſolitæ habitationis; & ſi ad domum citatio fiat, ſiue in ciuilibus, ſiue criminalibus, ſiue mixtis, talis citatio non afficiat citatos, perſonaliter non inuentos, niſi dimiſſa ſaltem breui ſchedula in manibus cohabitantium; uel ſi nemo inuentus ſit, qui illam recipiat, in oſtio affixa, uno ſaltem Teſte præſente, ut ſupra dictum eſt, per quam declaretur quis citetur, coram quo Iudice, ad quem actum, pro qua die, & ad cuius inſtantiam; & citationes prædictæ una die pro alia fieri debeant, & aliàs non ualeant, niſi aliàs in ſpecie per præſentia Statuta mandetur, uel mora ſit damnum irreparabile allatura, de quo ſtetur arbitrio Iudicis. Præcepta etiam, ſiue monitoria quæcumque, quę in cauſis ciuilibus fient, domi copia dimiſſa feciſſe ſufficiat. Præſentes uero in iudicio, ſi una die pro alia per Iudicem moniti ſint, pro citatis ſolemniter habeantur: ſic & citatio per Iudicem in ſequentem diem iuridicam diffundi poſsit.

QVANDO, ET QVIBVS CASIBVS Procuratorem legitimum citaſſe ſufficiat. Cap. LII.

IN cauſa ciuili, in qua Procurator habens legitimum mandatum ſemel comparuerit, non ſit ulterius neceſſe dominum citare, ſed ipſum procuratorem in ſingulis iudiciorum actibus citaſſe ſufficiat, niſi in caſibus in infraſcripto capite expreſsis: non tamen proceſſus uitietur, ſi dominus ipſe etiam ſolus, ſuper intermediis citetur; & ſi principalis, ſiue actor, ſiue reus extra diſtrictum domiciliũ habeat, neque illud in Vrbe habeat, neque etiam irrequiſitus elegerit, citatio contra procuratorem tantum, etiam ad ſententiam audiendã, executa ſufficiat. imputet enim ſibi, qui in Vrbe litigat, & domicilium nõ eligit, & extra Vrbis iuriſdictionem degit.

QVIBVS CASIBVS PROCVRATOR & Dominus citari debeant. Cap. LIII.

IN omnibus cauſis ordinariis & poſſeſſoriis recuperandæ, adipiſcendæ & retinendæ poſſeſsionis, ad ſententiam audiendam, & in cauſis executiuis ad uidendum pronuntiari inſtrumentum, apocham, ſentẽtiam, ſeu teſtamentum fore exequendum: nec non ad uidendum pronuntiari articulos haberi pro confeſſatis in omnibus cauſis prædictis; citatio contra principalem & procuratorem fieri debeat. In reliquis autem cauſis & caſibus, ſufficiat procuratorem uel dominum citaſſe. Sed et ſi plures procuratores in cauſa cõparuerint, aut fuerint conſtituti, unum citaſſe ſufficiat, dummodo is onus acceptauerit, ultimo loco comparuerit, & penes acta

reuocatus

reuocatus non fuerit: Et, ſi Dominus lite pendente cum ſua familia ab Vrbe abeſſe cœperit, ſufficiat citationis contra Dominum exequendæ, copiam dimiſiſſe affixam in oſtio domus ſolitæ habitationis, uno ſaltem Teſte præſente ut ſupra: & ſufficiat relatio nuntij aſſerentis cum iuramento audiuiſſe à uicinis illum ab Vrbe receſsiſſe.

IN QVIBVS CAVSIS ET CASIBVS relationes Mandatariorum in ſcriptis fieri debeant. Cap. LIIII.

IN omnibus cauſis, & iudiciorum actibus ſufficiat uerbalis Mandatarij relatio in actis facta, exceptis infraſcriptis, in quibus relatio debeat fieri in ſcriptis, uidelicet, in productione petitionis, ſeu libelli, in cauſis ordinariis; ad uidendum pronuntiari quem pro confeſſo in omnibus cauſis, & ad ſententiam audiendam in ordinariis; ad uidendum pronuntiari inſtrumenta etiam dotalia, apochas, ſententias, ſeu teſtamenta fore exequenda; & in cauſis interdictorum retinendæ, adipiſcendæ & recuperandæ; pariter in actu ad ſententiam: in aliis uero cauſis & actibus relatio in ſcriptis neceſſaria non ſit, dummodo ſeruetur forma ſupra tradita in Capitibus de citationibus.

DE PERSONALITER ROMAE apprehenſo, qui in ea domicilium non habet. Cap. LV.

SI quis aliquem aduenam, aut in diſtrictu habitantem, Romæ domicilium non habentem, qui in ea tamen forum aliquo modo de iure aut ex forma Statutorum ſortiatur, ad certam cauſam coram certo Iudice, & ad procuratorem reperibilem & acceptantem conſtituendum, & domicilium ubi citari uelit eligendum, aliàs uidendum decerni proceſſum per affixionem ad ualuas Curiæ, etiam uſque ad ſententiam incluſiue, perſonaliter citari fecerit: ſi is contumax fuerit, ſufficiat reliquum proceſſum, ſiue ordinaria ſit cauſa, ſiue ſummaria, ſiue executiua, etiam uſque ad ſententiam incluſiue per affixionem ad ualuas Curiæ impleuiſſe; & talis proceſſus, defectu citationis impugnari non poſsit; &, ſi procuratorem conſtituerit, aut domicilium elegerit, niſi utrumque fecerit, adhuc in caſibus, in quibus principalem & procuratorẽ citari debere ſupra ſtatuimus, procurator ipſe, principalis autem per affixionem cedulæ citari debeat: in reliquis uero actibus iudiciariis contra procuratorem citatio fiat.

DE ABSENTIBVS EDICTO Senatus citandis. Cap. LVI.

Ciues, qui extra Vrbem, & in diſtrictu cum ſua familia habitant, ac illi qui de diſtrictu ut præmittitur ſunt Romæ conueniendi, citentur edicto Senatus, iuxta formam conſuetam, cum expreſsione cauſæ ad quam citantur, ſiue ea ſit ordinaria, ſiue ſummaria, ſiue executiua; & cum comminatione, quòd in eorum contumaciam procedetur contra eos per affixionem citationis ad ualuas Curiæ; & in cauſa ulterius non citabuntur, præterquam ad ſententiam audiendam, in ordinariis, & executiuis, & interdictorum. Quam citationem Nuntius Capitolinæ Curiæ ſiue Notarius aliquis ſiue Curſor perſonaliter, ſi reum perſonaliter apprehendere poterit, exequatur: ſin autem, Citationem alta & intelligibili uoce legat, & illius copiam in manibus domeſticorum, uel in oſtio domus ſolitæ habitationis ſaltem uno Teſte præſente ut ſupra affixam; & quatenus domum habitationis non reperiat, in manibus inibi iuſtitiam miniſtrantium relinquat, & Nuntij ſeu Notarij ſeu Curſoris relationi in præmiſsis credatur. In intermediis autem in unoquoque actu, ſi citati contumaces fuerint, per affixionẽ cedulæ ad ualuas Curiæ citari debeant; & talis proceſſus ualeat, & teneat. Ad ſententiam autem audiendam in ordinariis & tribus interdictis adipiſcendæ, retinẽdæ & recuperãdæ, & in executiuis ad uidendum pronuntiari inſtrumenta, apochas, ſententias, arbitria, lauda & teſtamenta fore exequenda, iterum modo & forma pręmiſsis citentur. In reliquis uero iudiciorum actibus, aliiſque caſibus, citationes etiam ad diffinitiuam, ſeu uim diffinitiuæ habentem, ad ualuas Curiæ affixæ ſufficiant, dummodo hoc in primo edicto illis fuerit comminatum.

QVA HORA IVS REDDI debeat. Cap. LVII.

Singulis non feriatis diebus de mane in foro Capitolij Ius reddatur, circiter tertiam diei horam, & alias ſecundum temporum mutationem, Conſeruatorum arbitrio; & ſimul Campana audientiæ conſueta pulſari incipiat. Et ne quis ignorantiam prætendere poſsit, per quartam partem unius horæ pulſetur. Sedere autem debeant Iudices per horas duas continuas, computato tempore, quo ſedet locumtenens ad Tribunal Senatoris. Reliquis autem diei horis, partibus & Notariis informare uolentibus, benignas aures præbeant; & die quæ Aſſettamentum præcedit, nullatenus à Curia Capitolij recedant: alioqui, ſi iuſtam excuſationem non habuerint, pœnam aureorum decem uice qualibet incurrant.

DE

DE FERIIS. Cap. LVIII.

Diebus in honorem omnipotentis Dei & Sanctorum eius dicatis, nullatenus in Curia Capitol. Ius redditur. ſunt autẽ qui ſequuntur. Dies omnes Dominici.

DE MENSE IANVARII.

A Circuncisione Domini uſque ad Epiphaniam incluſiue.
S. Antonij Abbatis.
Cathedræ Romanæ S. Petri Apoſtoli.
SS. Fabiani & Sebaſtiani.
S. Agnetis Virginis & Martyris.
Conuerſionis S. Pauli Apoſtoli.
Indulgentiæ ad Aquam Saluiam.

DE MENSE FEBRVARII.

Purificationis Beatæ Mariæ Virginis.
S. Blaſij Epiſcopi & Martyris.
S. Agathæ Virginis & Martyris.
Cathedræ Antiochenæ S. Petri Apoſtoli.
S. Matthiæ Apoſtoli.

DE MENSE MARTII.

S. Thomæ de Aquino Confeſſoris.
Beatæ Franciſcæ Romanæ nondum Canonizatæ.
S. Gregorij Papæ.
S. Ioſeph ſponſi Beatiſsimæ ſemper Virginis Mariæ.
Dedicationis Capellæ S. Crucis in Hierusalem.
Annuntiationis Beatæ Mariæ Virginis.
Omnes feriæ ſextæ, ſeu dies Veneris huius menſis.

DE MENSE APRILIS.

S. Georgij Martyris.
S. Marci Euangeliſtæ.

DE MENSE MAII.

SS. Philippi & Iacobi Apoſtolorum.
Inuentionis ſanctæ Crucis.
S. Ioannis Apoſtoli ante Portam Latinam.
Apparitionis S. Michaelis Archangeli.
S. Bernardini Confeſſoris.

DE

DE MENSE IVNII.

S. Barnabæ Apoſtoli.
S. Antonij de Paduas.
Natiuitatis S. Ioannis Baptiſtæ.
SS. Petri & Pauli Apoſtolorum.
Commemorationis S. Pauli Apoſtoli.

DE MENSE IVLII.

Viſitationis Beatæ Mariæ Virginis.
S. Alexij Confeſſoris.
S. Mariæ Magdalenæ.
S. Iacobi Apoſtoli.
S. Annæ Matris S. Mariæ Virginis.

DE MENSE AVGVSTI.

S. Petri ad Vincula.
S. Dominici Confeſſoris.
Dedicationis Beatæ Mariæ ad Niues.
S. Laurentij Martyris.
A Vigilia Aſſumptionis Beatæ Mariæ Virginis uſque & per totam octauam incluſiue.
S. Bartholomæi Apoſtoli.
S. Auguſtini Epiſcopi.
Decollationis S. Ioannis Baptiſtæ.

DE MENSE SEPTEMBRIS.

S. Egidij Abbatis.
Natiuitatis Beatæ Mariæ Virginis.
Exaltationis ſanctæ Crucis.
S. Matthæi Apoſtoli & Euangeliſtæ.
SS. Coſmi & Damiani Martyrum.
Dedicationis S. Michaelis Archangeli.
S. Hieronymi Presbyteri & Confeſſoris.

DE MENSE OCTOBRIS.

S. Franciſci Confeſſoris.
S. Lucæ Euangeliſtæ.
SS. Simonis & Iudæ Apoſtolorum.

DE MENSE NOVEMBRIS.

Omnium Sanctorum.
Commemorationis defunctorum.

S. Leonardi Confeſſoris.
Dedicationis Baſilicæ Saluatoris.
S. Martini Epiſcopi & Confeſſoris.
Dedicationis Baſilicæ SS. Petri & Pauli Apoſtolorum.
Præſentationis Beatæ Mariæ ſemper Virginis.
S. Ceciliæ Virginis & Martyris.
S. Clementis Papæ & Martyris.
S. Chryſogoni Martyris.
S. Catharinæ Virginis & Martyris.
S. Andreæ Apoſtoli.

DE MENSE DECEMBRIS.

S. Nicolai Epiſcopi & Confeſſoris.
S. Ambroſij Epiſcopi & Confeſſoris.
Conceptionis Beatæ Mariæ Virginis.
S. Luciæ Virginis & Martyris.
S. Thomæ Apoſtoli.
A Vigilia Natiuitatis Domini uſque ad Epiphaniam incluſiue.
Dies Cinerum.
Dies Stationis ad S. Marcum.
Septem dies præcedentes diem Dominicum Reſurrectionis Domini, & nouem ſequentes.
Duo dies poſt Pentecoſtem.
Dies Aſcẽſionis Dñi cũ tribus diebus pcedẽtibus, quib' Rogationes fiũt.
Dies feſtiuitatis ſacratiſsimi Corporis Domini Noſtri Ieſu Chriſti.
Dies Proceſsionis eiuſdem in eccleſia Beatæ Mariæ ſupra Mineruam.
Dies octaua eiuſdem, quo die S. me. Paulus Secundus inſtituit ſingulis Annis per Cameram Vrbis dari unum Calicem & torcias duas eccleſiæ Sancti Marci, & Candelas Magiſtratui & officialibus Ro. Po. aſſociantibus ob reuerentiam illius diei, & indulgentias conceſsit.

PROPTER HOMINVM QVOQVE tum publicam cum priuatam utilitatem & lætitiam, ſequentes etiam dies feriati ſunt, videlicet:

Dies decem, diem Cinerum præcedentes.
Dies Anniuerſarius Creationis Pontificis uiuentis.
Dies Anniuerſarius Coronationis eiuſdem.
Dies in quo Officiales Ro. Po. Magiſtratum ineunt, & in quo Conſilium publicum fit.
Dies ingreſſus Senatoris cum duobus ſequentibus.
Dies Natalitius Vrbis, qui eſt uigeſimus primus Menſis Aprilis: in his autem, exceptis cauſis criminalibus, Ius non redditur.

Poſt

Poſt octauam quoque diem Menſis Iulij uſque ad uigiliam Aſſumptionis Beatæ Mariæ Virginis propter meſſes & æſtiuos calores feriæ inductæ ſunt & Vindemiarum tempore, ſi alter ex litigatoribus, ſe uel procuratorẽ ſuum in Vindemijs impeditum iureiurando aſſerat, induciæ Iudicis arbitrio moderandæ, perſonarum qualitate penſata tribuendę ſunt. Ab his tamen Meſsium & Vindemiarum ferijs excipiuntur cauſæ tam ſummariæ, quàm executiuæ cuiuſcunque generis;& cauſæ omnes appellationũ, & nullitatum, & reſtitutionis in integrum: nec non cauſæ criminales & aliæ à præſentibus Statutis exceptæ; in quibus, non obſtantibus ferijs prædictis Meſsium & Vindemiarum, Ius petentibus redditur.

DE LIBELLI, SIVE PETITIONIS oblatione, Litis conteſtatione, & Dilationibus præfigendis in cauſis ordinarijs. Cap. LIX.

IN cauſis, in quibus de maiori ſumma uigintiquinque ducatorum auri, uel re ualorem prædictum excedente, tractatur (ſi cauſæ à iure communi,uel ex forma præſentium Statutorum priuilegiatæ nõ ſint);formã infra tradita procedatur. In primis actor citare faciat reum, iuxta formam ſupra traditam, ad uidendum productionem petitionis, & reſpondendum illi, quam actor facto teneatur exhibere in ſcriptis, & altera die uel aliàs ad libitum actoris, ante tamen productionem articulorum, & teſtium examen, reo citato ad conteſtandum litem; aliàs uidendum pronunciari litem haberi pro conteſtata, & ad præſtandum præſtarique uidendum iuramentum calumniæ; eo non comparente uel comparente, & litem huiuſmodi non conteſtante, in eius contumaciam lis habeatur pro conteſtata, & actor iuramentum calumniæ, ut infra dicetur, præſtet. Quibus peractis, producantur poſitiones uel articuli, inducantur teſtes, aliaque fiant hinc inde in cauſa; quæ pro uerificatione, ſeu impugnatione dictæ petitionis reſpectiue neceſſaria fuerint, aut opportuna. Teneatur tamen Iudex, ſi altera pars petierit, dare in cauſis prædictis tres dilationes partibus ad probandum de eorum iure competentes, iuxta cauſarum importantiam, & difficultatem illarum, uidelicet, duas ad probandum, & tertiam ad probatum habendum, per omne genus probationis & perfecti examinis. Quibus dilationibus lapſis, Iudex cauſam expediat; nec requiratur alia tela, ſeu ordo iudiciarius: & aliàs prædictis non ſeruatis, ſententia ferenda ſit ipſo iure nulla. Non poſsit tamen actor aliquid addere uel detrahere dictæ petitioni, poſt huiuſmodi litis conteſtationem, ſeu habitam pro conteſtata, abſque refectione expenſarum; & Iudex teneatur totã cauſam petitionis expedire, abſoluendo uel condemnando prout iuſtũ fuerit: alioqui pœnam uigintiquinque ducatorũ auri incurrat.

SI COPIA PETITIONIS IVRIVM vel articulorum petatur, quando recipienda ſit. Cap. LX.

COpiam petitionis articulorum iurium, aut aliam quam uis petens, ab hac lege monitus cenſeatur ad illam recipiendam ad eam diem, quam Notario ad eam ſibi tradendã ſupra ſtatuimus: et ſi non receperit, ſibi imputetur, & pro contumace habeatur, & contra illum tamquã contra contumacem in eo actu procedatur: nec ſit opus aliqua alia citatione ad illam recipiendam, niſi per eum ſteterit, & de hoc proteſtatus fuerit. Tempora autẽ dandarum & recipiendarum copiarum in dilationibus pendentibus non computentur.

DE EXCEPTIONE DECLINAtionis fori. Cap. LXI.

PRiuilegiati, & qui ius habent declinandi forum, de quorum exemptione notorie non conſtaret, ſi citati non comparuerint, & contumaces fuerint, non remittantur niſi refectis expenſis contumaciæ; & ſi conſenſerint in iuriſdictionem, & iuriſdictio ſit prorogabilis, non poſsint ſe in eadem cauſa poſtmodum à Iudice in quem conſenſerunt, eximere, uſque ad determinationem effectualemque executionem: & ſemper in omnibus cauſis tam ciuilibus quàm criminalibus ab eo qui prius cognoſcere cœperit, & iuriſdictionem legitime præoccupauerit, proſecutio fiat; & intimatione legitime & authentice facta, ab altero deſiſtatur: & ſi quid attentetur, irritum & nullum exiſtat.

DE EXCEPTIONIBVS LITIS ingreſſum impedientibus. Cap. LXII.

SI ante litis conteſtationem opponatur à reo exceptio Iudicis incompetentis, litis alibi pendentis, Rei iudicatæ, Iuramenti litis deciſiui deferendi, Tranſactionis, Litis finitæ, Petiti compromiſsi, Præpoſterati ordinis ſubſtantialis, Cauſæ præiudicialis, Pendentis termini ad perficiendum inuentarium, ſecundum l. fi. C. de iure deliberandi. Pacti de non petendo, Excommunicationis maioris, Inhabilitatis uel etiam illegitimitatis perſonæ, aut alia per quam per præſentia Statuta audientia prohibeatur, uel actio agenti denegetur, ſuper illis diſcutiatur, & parti opponenti Iudex quinque dierum utilium terminum præfigat, infra quem, ſi exceptionem non probauerit, per Iudicem ad ulteriora in cauſa procedatur; & exceptiones quæ merita concernere poſſunt, cenſeantur ad merita reſeruatæ.

DE

DE EXCOMMVNICATIONIS aut diffidationis exceptione. Cap. LXIII.

EXcommunicati excommunicatione maiori, uel ciuiliter diffidati, cum conſtiterit, non audiantur agendo, niſi ſatisfecerint: uel legitime abſoluti uel reaffidati demonſtrentur.

EXCOMMVNICATIONIS, SEV diffidationis exceptionem, & alias hic enumeratas opponens, quid implere teneatur, & quando admittatur. Cap. LXIIII.

EXceptionem excommunicationis, aut diffidationis, ſiue in perſonam aduerſarij, ſiue Iudicis quæ probatione indigeat, opponens, poſt lapſum ſecundæ dilationis ſtatutariæ, nullatenus audiatur, niſi facto deponat ducatos auri quinque penes acta Notarii illico parti aduerſæ aſsignandos; niſi de ea infra tres dies utiles legitime docuerit: poſt lapſum uero dilationum, ſeu concluſum in cauſa, dictæ exceptiones præſumantur malitioſe oppoſitæ, & nullatenus ſententiæ prolationem impediant. Si uero poſt lapſum trium dilationum, aut ad impediendam executionem rei iudicatæ, uel aliam quamcumque executionem exceptiones noui pacti, ſeu conuentionis, liberationis, aut ſatisfactionis, pendentiſq; alibi litis opponatur, non audiatur opponens, niſi rem aut ſummam iudicatam, ſeu pro qua executio petitur, deponat cum effectu, illico uictori conſignandam, niſi infra tres utiles dies de dicta exceptione legitime docuerit. Inſtrumenta autem ſcripta à Notario diffidato, uel excommunicato, aut ſi teſtes in inſtrumento adhibiti ciuiliter diffidati aut excommunicati dicantur & ſint, non uitientur; ſimiliter nec uitietur ſententia, aut laudum latum à Iudice uel arbitro diffidato, uel excommunicato, niſi publice ab omnibus tempore latæ ſententiæ uel laudi ut excommunicatus uitabatur.

DE TERMINO AD EXCIPIENDVM contra commiſsiones, ſi quæ in cauſa præſententur. Cap. LXV.

CItato ad dicendum contra commiſsionem, ſiue Apoſtolicũ reſcriptum, ſi petierit terminum ad opponendum, is ad primam diem poſt habitam copiam aſsignetur: quòd ſi opponatur aliquid, quod probatione dignum uideatur, hac lege utrique parti terminus duorum dierum utilium ad iuſtificandum & impugnandum, probandum, probatumque

tumque habendum, abſque alio Iudicis miniſterio datus eſſe intelligatur, poſt cuius lapſum ad reliquos incumbentes actus in cauſa procedatur.

DE IVRAMENTO CALVMNIAE, & illius forma. Cap. LXVI.

PRincipales perſonæ, ſi præſentes ſint, per ſe ipſos iuramentum calumniæ præſtent: ſi uero ab Vrbe ultra uiginti milliaria abſint, de qua abſentia per iuramentum procuratoris conſtet, tunc procurator eorum legitimus ſpeciale mandatum ad iurandum de calumnia habens, ad iurandum admittatur; &, ſi altera pars etiam à procuratore aduerſario iuramentum calumniæ ex ſua perſona exigat, ipſe quoque procurator, etiam in animam ſuam illud præſtare teneatur; &, ſi actor à reo illiusque procuratore iuramentum exigat prædictum, non ante reus, uel illius procurator ad excipiendum uel defendendum admittatur, quàm & ipſi, ut ſupra, iuramentum calumniæ præſtent: & nihilominus actor contra ipſos procedere poſsit. In iuramento autem calumniæ præſtando, hæc nominatim & ſpecifice à iurantibus aſſerantur. Primum, quòd non calumniandi animo agit uel defendit, ſed quia lis pro parte ſua ſibi uidetur iuſta: Secundum, quòd probationem non exiget, niſi quam pro ueritate ſibi neceſſariam putabit: Tertium, quòd nihil dedit aut promiſit, dabit uel promittet Iudicibus, uel Notario aut teſtibus, uel mediatoribus, aut alicui alteri perſonæ, ut ſententia detur: Quartum, quòd calumniandi animo aliquam dilationem non petet: Quintum quòd pactum de quota litis non fecit. Quæ capitula principalibus perſonis, per Actuarium declarari mandamus: poſſitque Iudex pro huiuſmodi iuramento recipiendo, ad egregias perſonas uel impeditas, necnõ & honeſtas mulieres Notarium in Vrbe & extra per uiginti milliaria, eorum ſumptibus, deſtinare. Notarij, qui in prædictis negligentes fuerint, pœnam aureorum decem uice qualibet incurrant, nec ulterius ad ſcribendum in illa cauſa admittantur.

DE RECONVENTIONE. Cap. LXVII.

SI Reus actorem ante litis conteſtationem, ſeu habitam pro conteſtata tam in ordinarijs, quàm ſummariis (ubi de iure reconuentio fieri poteſt) reconuenerit, in utraque cauſa pari paſſu procedatur; & dilationes datæ in una, currant in alia: & utraque una eademque ſententia, prout iuſtum fuerit, terminetur.

DE.

DE POSITIONIBVS ET *confeſsis. Cap. LXVIII.*

Actor quandocumque ante lapſum tertiæ dilationis à Reo reſponſum habere uoluerit, ſuas poſitiones, ſeu articulos, diſpoſitiue, & ponendo conceptas, ſuo iuramento parte ad id citata exhibeat, quas Notatius parti, contra quam producuntur, nullatenus ante factam reſponſionem, oſtendat; alioqui de falſo puniri poſsit. Quibus productis, moneatur reus perſonaliter, uel domi copia dimiſſa, ut ſupra, ut infra triduum, illis per uerbum, credit, uel, non credit, ſimpliciter, & explicite, ac ſingulariter ſingulis, medio iuramento debeat reſpondiſſe; cum comminatione quòd eo reſpondere ceſſante habebitur pro confeſſo, ſuper omnibus, quibus de iure reſpondere tenetur, prout ſibi deterius fuerit. Quo contumace exiſtente, dicto triduo elapſo, & eo iterum citato, Iudex eas poſitiones, quibus reus de iure reſpondere tenetur pro confeſſatis, & reum in illis pro confeſſo haberi, prout ſibi deterius erit, pronuntiet: & ſi ea die reus compareat, reſpondendo ſimpliciter & explicite, ut dictum eſt, & expenſas reficiat, eo ipſo contumaciam purgaſſe cenſeatur: eo autem die elapſo, ulterius ad moræ purgationem admitti non debeat; & idem fiat, ſi reus reſponſum ab actore habere uelit. quo caſu, ſi actor in reſpondendo rei poſitionibus, moram fecerit; ipſe donec ſua contumacia durauerit, nõ audiatur, & tempora dilationum & termini ad ipſius præiudicium currant; & nihilominus ſi reus maluerit eum pro confeſſo, ut ſupra dictum eſt, haberi, ad ipſius quoque inſtantiam contra actorem, ut dictum eſt, procedatur, & unius uiæ electio alteri non præiudicet. Reſponſio autem credulitatis habeatur pro confeſsione, & non credulitatis pro negatione: nec confeſsio ex partis alterius abſentia impugnari poſsit, ſed perinde teneat, ac ſi parte præſente & acceptãte facta fuiſſet. Si uero pars, à qua reſponſum deſideratur, tempore cœptæ litis, uel poſt motam litẽ ſine fraude à iudicio abeſſe cœperit, ſi per quadraginta milliaria, & ultra abſens ſit, nec illius reditus de proximo ſperetur, de qua abſentia procurator ſuo iuramento fidẽ faciat: Tunc procurator, ſi plene ſe inſtructũ iurauerit, & mãdatũ ad reſpondendum poſitionibus ſaltẽ in genere habeat, ad reſpondendũ admittatur. Si autem per calumniã, aut intra quadraginta milliaria abſens fuerit, & aduerſarius dominum uti legaliorem, & ejus omnino reſponſum deſideret; poſsit Iudex Notarium ſumptibus abſentis ad reſponſum recipiendũ deſtinare; qui ſi reſpondere ceſſauerit, aut aliter reſpondiderit quàm de iure, & ex præſentium Statutorum forma reſpondere tenetur, pro confeſſo, ſiue actor ſiue reus ſit, ut ſupra dictum eſt, habeatur. Illa autẽ reſponſio, credit, ſi de iure probetur, nullatenus admittatur; & qui taliter reſpondiderit, pro non reſpondente habeatur, ſicut & is, qui ignorare aut neſcire reſpõderit.

DE

DE NEGANTIBVS FILIATIONEM, & reliqua hic expreſſa. Cap. LXIX.

QVicumque poſitionibus, ſiue articulis reſpondendo filiationem, fraternitatem, matrimonium, dignitatem, officium, tabellionatum, communionem, mortem, uel uitam alicuius negauerit; & contrarium poſtea fuerit probatum, puniatur in ducatis auri quinque pro unaquaque poſitione, ex præmiſsis. Si uero ſolutionem, aut ſatisfactionem debiti ſibi factam negauerit, in ducatis auri decem applicandis utroque caſu pro medietate Cameræ Vrbis, & pro medietate parti; mulctetur. In quibus per Iudicem in ſententiæ prolatione condemnari debeat: aliàs ipſe de ſuo teneatur, & nihilominus pœna prædicta per partem læſam, tam in ſyndicatu à Iudice, quàm ab aduerſario, qui negauerit, quandocumque peti poſsit.

DE ARTICVLIS, ET ALIIS quæ habentur pro admiſsis. Cap. LXX.

ARticuli, inſtrumenta, exceptiones, replicationes, teſtes, & iura quæcumque à quacumque legitima perſona in iudicio, parte legitime citata producantur, ipſo iure per hanc legem cenſeantur, ſi & in quantum ſaluis exceptionibus, & iuribus hincinde in fine cauſæ diſcutiendis, admiſſa: & ſi admitti non debebant, habeantur pro non productis, neque admiſsis, & nullam fidem faciant, neque adminiculum ad mouendum animum Iudicis, & Iudex diffinitiue pronuntiando, cenſeatur omnia obſtantia tacite reieciſſe; &, ſi articuli medio iuramento dati fuerint, alia materiarum ſpecificatio non requiratur.

DE IVRAMENTO TESTIVM. Cap. LXXI.

TEſtes, parte citata inducti, commiſsione Iuramenti per Iudicem facta, ſaltem tempore examinis iuramentum in manibus Notarij præſtent: Notarius uero, qui illud recipere ceſſauerit, in ducatis auri quinque pro unoquoque teſte puniatur; & damnum parti læſæ reſarciat, & nihilominus dictum Teſtis non probet.

DE TESTIBVS RECIPIENDIS, vel non. Cap. LXXII.

NVllus in cauſa ſui Collegij in teſtem recipiatur, & recepto, fides non adhibeatur, niſi ſit perſona grauis & fide digna, & nullum in ea cauſa priuatum intereſſe prætendat. Diffidata autem Communitate, ſingulares perſonæ à teſtimonio non repellantur.

DE NVMERO TESTIVM. *Cap.* LXXIII.

IN qualibet cauſa, ultra ſeptem teſtes non recipiantur ſuper quolibet articulo ſeu capitulo.

DE INTERROGATORIIS IN *Teſtium examine dandis.* *Cap.* LXXIIII.

CItatus ad dandum interrogatoria ad primam & ſequentem dies, ſi poſt habitam copiam articulorum, uel alterius actus, ſuper quo teſtes examinari petitur, uel lapſum terminum ad illam recipiendam, per illam & ſequentem dies interrogatoria non dederit; ſibi imputetur, & teſtes ſine interrogatoriis, ſub religione tamen Notarij, & iuxta ſupra traditam formam de Notariis moroſis, diligenter examinentur; nec ſit opus alia pronuncia ſuper interrogatoriis dandis: & terminus prædictus intelligatur per hanc legem datus ſine iudicantis miniſterio. Quocumque autem tempore (examine nondum perfecto) interrogatoria producantur, teſtes qui nondum examinati fuerint ſuper illis interrogentur, nec admittatur ad teſtium repetitionem, qui in dandis interrogatorijs contumax fuerit, etiam ſi illos ſuis ſumptibus repeti petat: interrogatoria autem, ſi exceſsiua aut impertinentia ſint, Iudicis arbitrio reſecentur.

STYLVS QVOMODO PROBETVR. *Cap.* LXXV.

SI ſtylus allegetur, & de eo dubitetur, is nullatenus per folium ſubſcribentium, etiam quantæcumque dignitatis ſubſcribentes ſint, probetur; neque talis probatio quomodocumque ualeat, nec adminiculum faciat: ſed probetur per teſtes iuratos, ac rite & recte examinatos ſuper articulis & interrogatoriis partium, ſi dare uoluerint; ſin autem, ſub religione examinantis, ut dictum eſt.

DE REMISSIONIBVS, ROGATIONIBVS *& compulſionibus pro teſtibus extra diſtrictum examinandis, & iuribus extrahendis.* *Cap.* LXXVI.

SI pars aliqua teſtes ultra diſtrictum ſe habere proponat, ad quorũ examen ſe petat admitti, uel etiam iura ad cauſam neceſſaria habere aſſerat, & proinde dilationẽ ſibi cõcedi, ſeu datam prorogari petat: uolumus quòd in primis teneatur nominare teſtes uel iura, & loca, ac exprimere & deſignare probationes, quas habere intendit. Quo facto, antequã ſibi

dilatio detur, deponat penes Notarium cauſæ pignora ualoris ducatorum auri uigintiquinque aſsignanda Cameræ pro medietate, & pro alia parti contra quam dilatio petitur, ſi apparuerit eum, dilationem calumnioſe petiiſſe: & ex tunc ſibi iuxta diſtantiam loci dilatio aſsignetur, uel data prorogetur. & intelligatur dilatio calumnioſe petita, ſi infra terminum ſibi per Iudicem aſsignatum, nominatos teſtes examinare non fecerit, uel examinati nihil de cauſa probarent; aut iura aſſerta non produxerit, ſeu ſi producta non id quod aſſerebat, contineant. Depoſitum autem prædictum, neceſſarium non ſit, ſi notorie appareret dilationem calumnioſe non peti, & Iudex hæc ſua interlocutoria declarauerit.

DE PRODVCENTIBVS IVRA *in ultima dilatione.* Cap. LXXVII.

SI quis, inſtrumenta aut priuatas ſcripturas ſeu documenta quæcumq; in ultima dilatione, quæ ad probandum & probatum habendum datur, produxerit, ne parti contra quam producuntur, defenſio tollatur, uolumus quòd illi noua dilatio, ſi petierit, detur; uel data Iudicis arbitrio prorogetur.

DE TESTIVM PVBLICATIONE. Cap. LXXVIII.

IN quacumque cauſa, ſiue ea ordinaria ſit, ſiue etiam executiua, & in quacumque inſtantia, ſi teſtium in cauſa examinatorum publicatio petatur, per Iudicem concedatur, & per Notarium infra tẽpora ſuperius præſcripta, petita copia detur, & à die habitæ copiæ, uel à die, quo eam Notarius ei tradere tenetur, is qui eam petierit, terminum dierum quinque utilium ad opponendum contra perſonas & eorum dicta, & oppoſita probandum habeat: qui terminus cenſeatur & ſit per hanc legem abſque Iudicis miniſterio datus: quo lapſo in cauſa ad incumbentia procedatur: In ſummariis uero terminum prædictum Iudex arbitrio ſuo moderetur.

DE ASSETTAMENTO IL*liusque uoto.* Cap. LXXVIIII.

ITem ſtatuimus, quòd in omnibus ſententiis & articulis, & in his in quibus per præſentia Statuta appellare permittitur, & quando quis à poſſeſſorio ad ſuſpenſum petitorium parte opponẽte tranſire uellet, de conſilio & uoto totius aſſettamenti, ſi id ab altera partium petitum fuerit, pronuntietur, & iudicetur; & de tali aſſettamento & uoto cauſæ Notarius

rius rogari debeat: aliàs prædictis non ſeruatis, ſententia ipſo iure non ualeat, & omnes Iudices teneantur ſine aliqua mercede ſeu ſportulis uotare, pœna uigintiquinque aureorum ipſo facto incurrenda, imminente: &, ſi quid datum, uel receptum fuerit, aut promiſſum pro tali Aſſettamento & uoto, uni uel pluribus Iudicibus, ſententia ſit ipſo iure nulla, reſpectu tantũ cõmittentis huiuſmodi corruptelã, & Iudicibus imputetur in corruptelã, & pro corruptelæ delicto irremiſsibiliter in ſyndicatu puniatur, & poſſit is Iudex ab officio remoueri arbitrio Conſeruatorum. Senator autem Iudices pro Aſſettamentis faciendis, ſaltem ter in hebdomada de mane congregare teneatur. Volumus etiam, quòd in cauſis in quibus à partibus uotum Aſſettamenti non fuerit petitum, ſi Iudex aliquod conſilium ſuper aliquo ab alijs Iudicibus petat, teneãtur illud gratis tradere, ut ſupra; quo caſu Notarij ſcriptura neceſſaria nõ ſit, nec tale uotũ in ſcriptis redigatur.

QVOD PRO ASSETTAMENTIS, etiã in criminalibus, nihil omnino ſoluatur. Cap. LXXX.

IDem in Aſſettamentis pro cauſis criminalibus faciendis uolumus obſeruari, ne quis Iudex aliusque officialis aliquid pro uotis in aſſettamentis, neque pro ipſo aſſettamento recipiat, promiſsione uel facto; ſub pœna in proximo præcedenti capite contenta: & nihilominus ipſa aſſettamenti deliberatio ſit nulla; ita quòd de nouo contra illum pro quo fuit uotatum, poſsit inquiri & procedi ac cognoſci de eodem delicto.

DE INSTANTIIS ET FATAlibus. Cap. LXXXI.

CVpientes quantum poſſumus finem litibus imponere, ſtatuimus ut cauſæ omnes ciuiles, etiam executiuæ & ſummariæ, coram quibuſcumque Iudicibus & Magiſtratibus & ius dicentibus Capitolinæ Curiæ, infra Biennium à die litis conteſtationis, ſeu pro conteſtata habitæ computandum, terminentur; quo Biennio elapſo, inſtantia pereat, & actor condemnetur in expenſis, & Iudex pœnam uigintiquinque aureorũ incurrat: & nihilominus poſt lapſum inſtantiæ, teneatur Iudex ad inſtantiam rei cauſam expedire. Volumus etiam, quòd inſtantia perempta, omnia acta, præſertim ordinatoria in dicta inſtantia facta, fidem faciant in quocumque iudicio; & hæc in prima. In ſecunda autem inſtantia, fatalia ſint menſium ſex, à die appellationis interpoſitæ. In tertia uero, ubi eſſe contigerit, ſit menſium quattuor, à die appellationis, ut ſupra; quibus fatalibus elapſis, appellatio deſerta remaneat: & nihilominus ſi appellatus petierit, cauſa appellationis per Iudicem terminari poſsit & debeat.

DE EXECVTIONE INSTRVmentorum. Cap. LXXXII.

COntra publica Inſtrumenta,per creditorem executioni demandari petita, nulla poſsit opponi exceptio, niſi dumtaxat falſitatis, ſimulationis, uſurarum, ſolutionis ſiue ſatisfactionis, pacti de non petendo perpetuo uel ad tempus;rei iudicatæ, præſcriptionis & litis pendentiæ: Quas exceptiones, ſeu earum alteram, poſsit debitor opponere, & oppoſitas probare debeat, infra decem dies utiles,computandos à die pro qua debitor citatus fuerit, ad uidendum productionem Inſtrumenti præfati, ſeu à die datæ copiæ,ſeu ad illam recipiendum præfixa,ſi reus copiam petierit:qui terminus ſit legalis, datus ab hac lege ſine miniſterio iudicantis,non ſolum ad probandum, ſed etiam ad probatum habendum per omne genus probationis; & nõ ſufficiat Teſtes in termino iuraſſe,niſi realiter & cum effectu in termino prædicto depoſuerint.quo etiam termino durante Actor ſuam intentionem liquidare teneatur. Et ſi dicta Teſtium publicari contingat, ſeruetur quod ſupra de Teſtium publicatione traditum eſt. Quibus diebus elapſis, ad petitionem creditoris ſeu habentis ius ceſſum ab eo, ſi exceptio aliqua de prædictis non fuerit oppoſita, ſeu oppoſita & non probata, Iudex realiter & cum effectu unica citatione præcedente, dictum inſtrumentum executioni demandet,uel ipſum non mereri executionem pronuntiet, & ſufficiat uel pronuntiaſſe Inſtrumentum fore exequendum, uel relaxare mandatum executiuum. Fiat autem executio realis & perſonalis, prout actor elegerit, & per electionem unius uiæ alteri non præiudicetur; & prædicta locum habeant & ſeruentur etiam ad inſtantiam hæredum creditoris, & contra hæredes debitoris, præterquam quo ad perſonalẽ, quo ad illos hæredes, qui beneficio legis & inuentarii tuti ſunt.

DE EXECVTIONE APOCHArum. Cap. LXXXIII.

IDem modus & forma per omnia ſeruetur in executione Chirographorum, ſeu Apocharum ſcriptarum ſeu ſubſcriptarum, manu alicuius priuatæ perſonæ: & contra ſcribentem ſeu ſubſcribentem, illiusque hæredes,ſicut publica inſtrumenta executioni demandentur;etiam quòd Apochæ prædictæ careant tempore, loco, cauſa, & partis præſentia; & ſi is qui eam ſcripſerit, neget eam ſua manu ſcriptam, & contrarium probetur; negans, ſi ſumma ſit infra ducatos centum, pœnam ducatorum decem; ſi ſupra centum, ad rationem decem ducatorum pro quolibet centenario pro medietate parti, & pro alia Cameræ Vrbis applicandam, incurrat: in quibus,executionis tẽpore per Iudicẽ cõdemnetur, aliàs ipſe de ſuo teneatur.

DE RECOGNITIONE INSTRVmentorum, & Apocharum. Cap. LXXXIIII.

PVblica Inſtrumenta, ſeu Scripturæ, publica manu ſcriptæ aut ſubſcriptæ per duos Teſtes, qui manum & ſcripturam ſcribentis recognouerint, etiam ſi non fuerint præſentes confectioni talis ſcripturæ, intelligantur plene recognita; etiam quo ad illorum executionem petendã. Apochæ uero ſeu aliæ priuatæ ſcripturæ recognitæ per tres Teſtes, deponentes ut ſupra, pro plene recognitis habeantur, etiam quo ad illarum executionem petendam: & nihilominus poſsit fieri, tam Inſtrumentorum quàm Apocharum recognitio, per comparitionem litterarum, prout Iura diſponunt. Poſsit quoque Reus mulcta indicta, & captis pignoribus, ad recognoſcendum ſuam manum compelli: uel in contumaciam non recognoſcentis, ipſo & eius procuratore legitime, & ut ſupra de habendo aliquem pro confeſſo dictum eſt, citatis, pro recognita haberi.

DE EXECVTIONE INSTRVmentorum dotalium. Cap. LXXXV.

INſtrumenta dotalia donationis propter nuptias, alimentorum, & quæcumque alia documenta, ex quibus aliquid debeatur ſub nomine & occaſione dotis, citatis perſonis, quæ ex hoc principaliter lædi creduntur, ſtatim ut exhibita fuerint, per Iudicem executioni mandentur contra debitores & eorum hæredes, & quoſcumque poſſeſſores bonorum tacite uel expreſſe obligatorum, etiam ſi tertij poſſeſſores ſint, & ab obligante cauſam non habeant; dummodo bona prædicta per obligantem tempore obligationis, aut poſt poſſeſſa fuiſſe probentur: necnon & contra depoſitarium dotis, & bona eius; nullaque contra dicta inſtrumenta exceptio, niſi falſitatis ſolutionis, ſiue ſatisfactionis dumtaxat, opponi poſsit; quas, ſiue earum aliquam opponens, infra decem dies utiles computandos, ut ſupra de executione Inſtrumentorum dictum eſt, deducere & probare, ut ibidem ſtatutum eſt, teneatur. Quibus decem diebus elapſis, dicta Inſtrumenta executioni mandentur realiter, ac etiam perſonaliter, quo ad obligatos, eorumque hæredes in omnibus & per omnia, prout in dicto capite eſt expreſſum: & per unius uię electionẽ alteri nullatenus pręiudicetur.

DE EXECVTIONE TESTAMENtorũ, & quarũcumq; vltimarũ voluntatũ. Cap. LXXXVI.

TEſtamenta, Codicilli, Fideicommiſſa & quæcumque aliæ ultimæ uoluntates, ad inſtantiam illius cuius intereſt, citatis ijs quorũ principaliter intereſt, ſi aliqua per eos legitima exceptio infra decem dies

utiles

utiles oppoſita, aut oppoſita, probata non fuerit, ut ſuprà de executione inſtrumentorum dictum eſt, per Senatorem & Collaterales ſimpliciter & de plano, ſine ſtrepitu & figura iudicij, & omni iuris ſolemnitate omiſſa, executioni mandentur, in bonis quæ per defunctum tempore obitus poſsidebantur, pro omnibus in eiſdem ultimis uoluntatibus contentis, & præſertim relictis ad pias cauſas; nec alia pronuntia opus ſit, quàm declarare teſtamentum aut aliam ultimam uoluntatem eſſe executioni demandandam, uel mandatum executiuum relaxare: fiat quoque contra hæredem realis;& ſi non adiuit cum beneficio legis & inuentarij, etiam perſonalis executio, prout actor elegerit: & unius uiæ electio alteri non præiudicet.

DE EXECVTIONE SENTENtiarum, Arbitramentorum & Laudorum. Cap. LXXXVII.

OMnis ſententia, arbitrium, arbitramentum & laudum, à quo, uel à quibus appellatum, ſeu contradictum non eſt, ſeu quæ in rem tranſierint iudicatã, ſiue per expreſſam confirmationem, ſiue tacitam, ex temporis lapſu reſultantem, per Senatorem & Collaterales ad partis uictricis inſtantiam executioni demandentur: & ex arbitriis, arbitramentis & laudis deſcendentibus ex compromiſsis, cum pœna uel ſine, oriatur actio & exceptio, ſicut ex ſententia Iudicis ordinarij, quæ tranſiuerit in rẽ iudicatam: &, ſi reus monitus, ut dictæ ſententiæ arbitrio, arbitramento, & laudo parere debeat, infra octo dies non paruerit, aut de cauſa rationabili legibus approbatã, quòd parere non debeat minime docuerit, relaxetur contra eum citatum, mandatum executiuum realiter & perſonaliter exequendum; & per unius uiæ electionem, alteri non præiudicetur. Si uero ſententia, arbitrium, arbitramentum, ſeu laudum, per Iudicem ad quem fuerint expreſſe confirmata, ipſe etiam confirmans ſuam ſententiam exequi poſsit, ut infra tradetur.

DE CAVSIS SVMMARIIS. Cap. LXXXVIII.

SVmmariæ cauſæ ſunt omnes, in quibus de ſumma infra ducatorum auri uigintiquinque, uel de re ualorem prædictum non excedente, agitur. Item & cauſæ Cameræ Vrbis & Fiſci Romani Populi, necnon poſſeſſoriæ omnes, & interdictorum, & alimentorum. Item & omnes cauſæ, quæ iure communi ſummariæ ſunt, uel ex forma præſentium Statutorum diſponitur, ut in illis ſummarie procedatur: necnon cauſæ Aduenarum & Clericorum, qui forum rei ſequi coguntur uirtute reaſſumptionis, aut inhibitio-

hibitionis, illis alibi agentibus, factæ. Item cauſæ locationum quarumcumque, in quibus quæſtio dominij uel poſſeſsionis de iure referri non poteſt: necnon & cauſæ penſionum, domorum, prædiorum, caſalium, pretij herbarum, reſponſionum etiam uinearum & locorum quorumcumque, cenſuum & canonum, cuiuſcumque ſummæ & quantitatis exiſtant: & omnes cauſæ, quæ de iure celeritatem deſiderant: In quibus cauſis uolumus, quod ſine libello, litis conteſtatione, aut aliis ſolemnitatibus ſeu ordinibus iudiciorum, etiam ſubſtantialibus, ſummarie, ſimpliciter, & de plano, ſine ſtrepitu & figura iudicij, ſola facti ueritate inſpecta, omni iuris ſolemnitate omiſſa (ſeruata in probationibus æqualitate) procedatur. Itē & cauſæ Eccleſiarum, Hoſpitalium, miſerabilium perſonarum, & mercedis, in quibus non ſolum modo præmiſſo, ſed etiam, ſi iuſta ſubſit cauſa, extraiudicialiter omnibus diebus, etiam feſtis, præterquam in honorem Dei indictis, & omnibus horis, Iudicis arbitrio procedatur.

DE GENERALI FORMA PROcedendi in Summariis, ubi alia forma a Statutis tradita non eſt. Cap. LXXXIX.

Actor citato reo, ſuam uerbalem petitionem, qualem qualem per Notarium in actis deſcribi & redigi faciat, & ſi iterū & tertio reus citatus contumax fuerit, pro re uel ſumma petita, contra eum tamquam contumacem, mandatum executiuum relaxetur, & executio fiat, iuris ordine ſeruato: & ſi reus adhuc in contumacia perſtiterit, procedatur ad ſubhaſtationem & deliberationem pignorum, uſque ad integram ſatisfactionem ſummæ petitæ, ut infra de executione Iuris ordine ſeruato traditur. Si uero reus comparuerit, & expenſas contumaciæ refecerit, audiatur: executio tamen (ſi facta fuerit) non reuocetur, ſed ſtet uſque ad finem litis, uel uſque quo reus idoneum depoſitarium dederit: & ſi reus actoris intentionem confiteatur, detur ei ſi petierit terminus ad ſoluendum dierum decem. Si uero actoris intentionem negauerit, & actor illi iuramentum litis deciſiuum deferre uoluerit, cogatur reus aut iurare, aut referre; & ſi iurare ceſſauerit, Iudex referat actori, & reum ad ſoluendum per mandati executiui relaxationem cogat: & ſi actor ex delatione iuramenti à reo facienda iurare noluerit, abſoluatur reus; & ſi neutra partium ſacramentum deferre petierit, Iudex det partibus (ſi altera petierit) terminum dierum quinque utilium ad probandum: quo termino elapſo, cauſam expediat, uel reum abſoluendo, uel contra eum mandatum executiuū relaxando, prout iuſtum fuerit. Poſsit etiam in prædictis uia Monitorij procedi, & tunc articuli, ſi dabuntur; ſin autem monitorium ipſum loco petitionis, & pro petitione attendantur. Iuramentum quoque calumniæ, ſi peta-

ſi petatur, præſtari debeat, ut ſupra in ordinariis eſt expreſſum; & ſi atteſtationum publicatio petita fuerit, ſeruentur ea quæ ſupra de publicatione in ordinarijs traduntur.

QVOD FORMA PROCEDENDI in Summarijs ſeruetur coram omnibus Conſulibus artium. Cap. LXXXX.

PRædictam in Summariis cauſis procedendi formulam ſeruari mandamus coram omnibus Conſulibus artium in quibuſcumque cauſis coram ipſis quomodocumque & qualitercumque, etiam in tim reſcriptorum Apoſtolicorum, ſi in eis alia forma tradita non ſit, uertentibus. Caſſantes, irritantes & annullantes quaſcumque alias formulas per eorum particularia Statuta traditas, ut iudiciaria formula ad unam conſonantiã, quantum fieri poterit, reducatur; exceptis Statutis nobilis artis Agriculturæ Vrbis, quæ tam in procedendo quàm in decidendo, in eorum foro ſeruari mandamus.

DE FORMA PROCEDENDI IN cauſis Interdictorum & Poſſeſſorijs. Cap. LXXXXI.

IN cauſis Poſſeſſoriis & Interdictorum, actor citato reo, ſuam petitionem exhibeat in ſcriptis; qua exhibita, ſiue reus litem conteſtetur, ſiue non, actor ſibi incumbentia probet, & productio articulorum, ſeu materiarum ſpecificatio, uel etiam iurium productio, pro conteſtatione habeatur: in reliquis procedatur, prout ſupra de generali forma procedendi in ſummariis traditum eſt.

SI PLVRES CONTENDANT ſe eandem rem poſſidere. Cap. LXXXXII.

SI plures de eadem poſſeſsione contendant, & nullus eorum uelit agere, ſed altercantes inter ſe quiſque aſſerat ſe poſſeſſorem, & in poſſeſſione eſſe, & uelle inſiſtere, nec de alicuius poſſeſsione conſtet; ad tollendas rixas, quæ inde uériſimiliter exoriri poſſent, Senator, uel eius Iudices, ex ſuo officio, ſequeſtrata uel ad ſe auocata poſſeſsione, terminum utrique parti quinque dierum utilium ad docendum de eorum poſſeſsione ſtatuat; & illum qui melius aptiusque de actuali poſſeſsione, & eius iure docuerit, in poſſeſsione manuteneat atque defendat, etiam manu militari, ſi opus fuerit, & ſuccumbentem ad cauendum cogat de non turbando nec moleſtando ulterius uia facti: necnon eidem ad agendum, ſiue ſuper poſſeſ-

poſſeſſorio ad recuperãdam poſſeſsionem amiſſam, ſiue alio remedio, uel interdicto à iure, uel Statuto prodito, terminum duorum menſium ſtatuat: quo elapſo, ad partis petentis inſtantiam, ſi agi cœptum non fuerit, quo ad poſſeſſorium, perpetuum imponat ſilentium, dictamque cauſam retinendæ poſſeſsionis omnino quacumque appellatione reiecta, infra uiginti dies utiles terminet: aliàs pœnam uigintiquinque aureorum, tempore ſyndicatus de ſuo ſalario retinendorum incurrat.

DE DVBITANTIBVS AD REM *poſſeſſam accedere.* Cap. LXXXXIII.

TEneantur Senator, & eius Iudices, cuilibet dubitãti accedere ad rem immobilem, quam poſsidet, dare Mandatarium uel Mareſcallũ, qui eum aſſociet ad requiſitionem petitoris, niſi aliud de iure obſtaret.

SI FIDEIVSSOR, VEL EXPROmiſſor *ſe eximi ab obligatione, uel ſibi pro indemnitate caueri petat.* Cap. LXXXXIIII.

FIdeiuſſores, aut expromiſſores, qui ſe obligauerint pro aliquo, ſi iuxta formam infra ſuo loco traditam, ſibi ſuccurri uelint, Iudicem adeant, qui citatis illo pro quo ſe obligauerint, & alijs quorum intereſt, ſi ij ceſſauerint eum à fideiuſsione eximere, aut fideiuſſorem de releuando indemnem præſtare, unicą citatione præcedente, cõtra eum pro quo facta eſt fideiuſsio, uel expromiſsio, mandatum executiuum realiter & perſonaliter exequendum relaxet; & per unius uiæ electionem alteri non præiudicetur.

DE CAVSIS MERCEDVM. Cap. LXXXXV.

IN cauſis mercedum, ubi de ſumma ſcutorũ decem non excedente agitur, non audiatur reus, niſi actuali depoſito facto, aut in pecunia, aut mobilibus plus ualentibus: à ſumma vero decem uſque ad quamcumq; ſummam, ſimiliter nõ audiatur, niſi dato fideiuſſore de iudicatũ ſoluendo.

DE CAVSIS INFRA SVMMAM *ſcutorum decem.* Cap. LXXXXVI.

CAuſæ, quæ infra ſummam ſcutorum decem coram Senatore, & illius Collateralibus tantum, & præſertim inter pauperes & miſerabiles perſonas, uertuntur, omni prorſus appellatione remota, terminẽtur, & celeri executioni demandentur.

DE CONVENTO PRO RE mobili non poſsidente immobilia.
Cap. LXXXXVII.

SI is, qui conuenitur pro re mobili in ſpecie, non poſsideat immobilia in Vrbe, uel in illius diſtrictu ualoris rei petitæ, ſatisdet de iudicio ſiſti, & de re non permutanda ſeu barattanda, & quòd eam ſemper exhibebit ante litem, & poſt litem, ad omne Iudicis mandatum; quam ſatisdationem ſi ceſſauerit præſtare infra terminum, Iudicis arbitrio, perſonarum & rei qualitate penſata, præfigendum, res petita Iudicis arbitrio ſequeſtretur; & in hoc articulo, nullus alius proceſſus, aut iudiciaria tela requiratur, niſi tantum præſtatio iuramenti calumniæ, ſi petatur: in reliquo autem proceſſu ſecundum cauſæ naturam procedatur.

DE SVSPICIONE FVGAE.
Cap. LXXXXVIII.

ASſerenti aliquem ſuum debitorem fugam parare, ſeu illum ſibi de fuga ſuſpectum eſſe, mandatum de capiendo non concedatur, niſi extraiudicialiter de credito ſuo Iudicis arbitrio docuerit, ac ſuo iuramento debitorem bona immobilia in Vrbe uel eius diſtrictu non habere affirmauerit; & ſi obligationis dies non uenerit, de deterioratione conditionis docuerit; & tunc mandatum de capiendo debitorem, & eum ad præſentiam Iudicis adducendo, relaxetur: qui Iudex, ut ſibi uidebitur, creditori prouideat. Mandati uero & executionis impenſa per creditorem ſine ſpe repetitionis fiat: ſed ſi reum citari fecerit ad cauendum, & in illius contumaciam ipſum de fuga ſuſpectum iurauerit, quod hoc caſu ſufficiat; tunc niſi is debitor docuerit ſe poſsidere in Vrbe, uel diſtrictu immobilia uel mobilia, quæ de facili amoueri non poſsint, æquiualentia tamen; uel dato idoneo fideiuſſore de ſtando iuri, & ſe repræſentando, cauerit; mandatum contra eum relaxetur, & ipſe reus propter ipſius contumaciam, ad expenſas omnes teneatur. Quandocumque autem reus ipſe de ſtando iuri & ſe repræſentando cauerit, illico relaxetur, & cauſa inter eos pro illius qualitate pertractetur.

DE INSTRVMENTIS ET CAVTIOnibus vi vel metu factis. Cap. LXXXXVIIII.

SI quis in priuatis Carceribus, aut alias à non habente Iuriſdictionem detentus, ſeu aliter ui, uel metu coactus, obligationem aliquam, aut aliquod Inſtrumentũ, cuiuſcumq; generis contractus, ſeu etiam quie-

tationis

tationis & liberationis, in fauorem carcerantis, detinentis, aut uim uel metum inferentis, ſeu filiorum, uxoris, aut conſanguineorum, ſeu familiarium illius, fecerit, celebrauerit uel emiſerit: ſeu alium pro ſe obligari, uel fideiubere fecerit; & de his uel aliquo prædictorum querelam coram Senatore uel ſuis Iudicibus expoſuerit, & per quinque uiros idoneos Teſtes de publica fama deponentes dictam carcerationem, detentionem, uim, metumue probauerit, Senator & Iudices prædicti ſummarie, ſimpliciter & de plano, ſola facti ueritate inſpecta, obligationes, contractus, liberationes & inſtrumenta huiuſmodi aboleri & caſſari mandent: ita & taliter ut prædicti obligati ſeu contrahentes pleniſsimam, perpetuamque liberationem, & in priſtinum ſtatum reſtitutionem conſequantur: & nihilominus prædicti carcerantes, detinentes, uim uel metum inferentes pœnis ſtatutarijs, & Iuris communis plectantur.

DE COMPROMISSIS.
Cap. C.

IN cauſis, in quibus uia executiua non proceditur; inter conſanguineos utriuſque ſexus, uſque ad tertium gradum, de iure Canonico computandum incluſiue; & inter ſocerum & generum, ſocrum & nurum, priuignum & nouercam, & inter alios affines primi gradus, affinitate durante, ad inſtantiam alterius partis petentis, compromiſſum (ſi ante litis conteſtationem uel pro conteſtata habitam petatur) fieri mandetur; arbitrique hincinde eligantur, qui eius conditionis ſint, ut per Senatorem & eius Iudices ad iudicandum poſtquam acceptauerint, cogi poſſint; & qui alias perſonas elegerit, ut ſunt Clerici, necnon Vagabundi, Brigoſi, & ſimiles, calumnioſe eligere præſumatur: & ſi ſit is qui compromiſſum fieri petiit, beneficio compromiſsi priuetur, & Iudex in cauſa ad ulteriora procedat. Si uero ſit is, contra quem de compromiſſo faciendo obiicitur, Senator, ſeu Iudex coram quo cauſa uentilatur, in eiuſdem ceſſantis locum, & pro eo unum ſuo arbitrio eligat. In arbitris autem eligendis, id quoque Iudex animaduertat, ut perſonæ idoneæ ſecundum negotij qualitatem eligantur de petitis illius artis, & ſic de cæteris. Et quoniam contingere poterit, ut arbitri diſcordent, uolumus ut diſcordia non expectata, tertius eligatur, in cuius electione ſeruetur forma infra de electione conſultoris Capitanei appellationum tradita; iuxta cuius conſilium arbitri diſcordes pronuntiare teneantur. Volumus etiam ut arbitri, in manibus Iudicis coram quo eliguntur, ſeu Notarij iurent, ſe ex bona fide, ueritate, & iuſtitia, aut partium conſenſu, ſententiam omnino dicturos. Coram arbitris prædictis quæque pars, infra quindecim dies, quos ad probandum & probatum

habendum per omne genus probatlonis pręſenti legepręfixos eſſe decernimus, ſuam intentioné iuſtificet, & infra alios quinq; immediate ſequentes, ſi quid reprobandum duxerint, reprobent. Infra reliquos autem dies decem, cauſa per Arbitros terminetur, quæ ſi terminata non fuerit, in negotio principali, perinde ac ſi compromiſſum petitum nec factum fuiſſet, per Iudicem cauſæ, ad ulteriora (cauſam in ſtatu, in quo ante petitum compromiſſum erat, reaſſumendo) procedatur. Poſsit autem iterum & tertio, & non ultra, compromiſſum peti; Teſtibus quoque coram arbitris prædictis, ac quibuſcumque aliis etiam arbitratoribus, parte citata examinatis; & iuribus hinc inde productis, fides adhibeatur, perinde ac ſi coram ordinario examinati & reſpectiue producta fuiſſent. Teſtes uero ſi ſine interrogatoriis partis examinati ſint, repeti poſsint expenſis petentis, dummodo durante termino probatorio petatur.

DE RERVM COMMVNIVM *diuiſione.* *Cap. CI.*

QVilibet aſſerens ſe cum aliquo rem unam uel plures, hæreditatem aut ſocietatem habere communem, poſsit illius, ſeu illarum diuiſionem petere, & pro parte eum contingente ſibi pro diuiſo adiudicari, & ſuper hoc ſummarie procedatur, & conſtito Iudici de communione, etiam ſi aduerſarius ſe poſsidere neget, interloquendo pronunciet diuiſioni locum eſſe, uel eiuſdem pronunciæ loco, mandet eligi peritos agrimenſores & æſtimatores ſecundum rei cuius diuiſio petitur naturam, & in locum ceſſantis eligere, & pro eo, ipſe Iudex eligat peritum, qui ſic electi, habita adiacentiæ bonorum & commoditatis partium conſideratione, ut melius potuerint, portiones facere debeant, etiam mandando uni aut alteri ut pecuniam reficiat, aut unam portionem grauando ad tradendum alteri certam ſummam, ſi aliter diuiſio commode fieri non poſſet, & aliàs prout eis pro iuſtitia uiſum fuerit expedire: & si plura bona eſſent communia, & unus diuisionem unius rei, alter omnium diuisionem peteret, omnia diuidi debeant, ut ſupra; & exinde Iudex, peritorum relatione habita, si partes aliàs concordes non sint, ſorte immiſſa, portiones ipſas, prout cuique ſors tulerit, pro diuisis adiudicet, ipſasque partes ad diuisionem obſeruandam, etiam per præſtationem fideiuſſorum de non moleſtando alterutram partem in portione aſsignata, iuris & facti remediis opportunis cogat & compellat, & dictam diuisionem omnino faciat obſeruari: quam diuisionem uolumus etiam per minores & pupillos, & eorum nomine à legitimis perſonis, peti poſſe & fieri debere, eis portionibus adiudicatis, prout melius & utilius uiſum fuerit.

QVOD DIVISIO FACTA *ſit ualida.* Cap. CII.

SI oſtendatur diuiſionem aliquã factã eſſe inter fratres aliquos,ſeu conſortes, de aliquo caſtro, terris, caſalibus, uineis, poſſeſsionibus, domibus, aut aliis locis tam intrã quàm extra Vrbem, ſiue ea ſit communi conſenſu facta, ſiue de Iudicis mandato, non poſsit irritari, retractari; ſeu in dubium reuocari; immo Iudex ad petitionem alterius partis, cogat moleſtantem,etiam per præſtationem cautionis,omnibus iuris & facti remediis,ſummarie,ut de cauſis ſummariis dicitur,ad illius obſeruationem, ut in præcedenti capite dictum eſt: & Iudex, qui in prædictis negligens fuerit, puniatur in ducatis auri quinquaginta, de ſuo ſalario & tempore ſyndicatus retinendis.

DE DIVISIONE RERVM *Emphyteoticarum.* Cap. CIII.

HAbentes domum, ſolum, ortum, uineam, agrum uel rem aliquam communem, ſub proprietate alicuius perſonæ uel loci,in emphyteuſim conceſſa, poſsint talem rem inter ſe diuidere, ſine conſenſu domini proprietarij: iure tamen ipſius proprietarij integro remanento; nec propterea res locata incidat in commiſſum.

DE SERVITVTE PROSPE*ctus.* Cap. CIIII.

NVllus contra antiquam debitam ſeruitutem, ſeu cõtra conuentiones & pacta in aliqua domo, caſaleno, ſiue loco, ædificium ex quauis materia conſtruat aut apponat, per quod uicini impediatur aſpectus: Qui contrafecerit,non ſolum diruere cogatur,ſed pœnam uigintiquinque ducatorum auri fiſco applicandam, incurrat: aliis uero libere ſuum tollere ædificium & ædificare permittitur.

DE ITINERE ACTVQVE PRI*uatis,necnon & Via publica.* Cap. CV.

NVllus ædificet, conſtruat, aut quicquam aliud quoquo modo faciat aut apponat in aliqua uia publica uel communi, ſeu uicinali; aut in ponte publico uel priuato, per quod uſus ipſius loci impediatur: Et qui contrafecerit, uiam & locum ipſum ſuis ſumptibus liberare, & in priſtinum reſtituere teneatur, & pœnæ nomine, fiſco aureos quinquaginta

ginta perſoluat: Viæ autem uicinales in ruſticis prædiis debeant eſſe palmorum decem ad menſuram Senatus, niſi aliud ſit expreſſum.

DE STILLICIDIO SEV Canali. Cap. CVI.

NVlli liceat habere ſtillicidium, ſiue canale per quod collectæ pluuiales aquæ prope ianuam alicuius caſitent; niſi conſtet eam impoſitam fuiſſe ſeruitutem à uero domino.

DE PARIETE COMMVNI. Cap. CVII.

SI aliquis paries ſit inter aliquos communis, liceat unicuique in eo trabem ſeu lignum immittere, & ex eo utilitatem capere; & etiam ſi uicini luminibus officiatur, altius tollere.

DE REFECTIONE RERVM communium. Cap. CVIII.

QVilibet habens molendinum, furnum, carbonarium, pontem, puteum, parietem, aut quid ſimile cum alio communem, poſsit conſortem cogere (ſi res reparatione aut refectione indigeat) ad contribuendum pro rata; & ad prædicta ſummarie, prout de cauſis ſummariis dictum eſt, per aditum Iudicem procedatur; & iuris & facti remediis ceſſans compellatur.

DE EMPTIONE ET VENditione. Cap. CIX.

SI una eademque res duobus uendita fuerit, illa uenditio, per quam in emptorem uere uel ficte poſſeſsio prius translata fuerit, firma ſit & ualida: & de hoc ſummarie, ut de cauſis ſummariis dictum eſt, cognoſcatur, & poſſeſſor in poſſeſsione omnibus modis manuteneatur. Reliquæ uero uenditiones irritæ ſint & nullæ; & Senator illiusque Iudices cogant ſummarie uenditorem, illiusque hæredes ad reſtituendum pretium ſecũdo emptori, uel primo, quatenus ſecundus in poſſeſsione uere uel ficte primũ peruenifſet: & de hoc cognoſcatur ſummarie, ut ſupra; & nihilominus talis uenditor pœnam quinquaginta aureorũ incurrat; & ſi capi poterit, carceretur, inde nõ relaxandus, donec cũ effectu & parti ſatisfecerit, & pœnã ſoluerit: & executio realis & perſonalis fiat prout Actor, uel Fiſcus elegerit.

DE VENDITIONIBVS QVAE *per Conſortes fiunt.* Cap. CX.

SI quis rem aliquam cum altero communem habeat, etiam cum pacto de non diuidendo, & partem ſuam uendere uoluerit, teneatur conſortem requirere, (ſi uelit ſuam partem emere, pro pretio cum alio uere) & non ficte conuēto (de quo etiam ſi conſors requiſitus uoluerit per utriuſque iuramentum, emptoris ſcilicet & uenditoris, conſtare debeat) uel pro iuſto pretio, ubi de eo cum alio non conuenerit: & ſi requiſitus ceſſauerit per dies quinque à die interpellationis numerandos, declarare, & ſe obligare de implenda conuentione, uel ſoluendo pretio; & intra alios ſequentes uiginti dies non impleuerit, uel nō ſoluerit: tunc poſsit ipſe requirens portionem ſuam cuicumque alteri libere uendere.

SI VENDITOR REM VENDI*tam tradere, aut emptor recipere ceſſet.* Cap. CXI.

QVicumque uendiderit rem alicui, & ceſſet, aut nolit tradere, ſi emptor pretium ſoluerit, uel cum effectu ſoluere paratus fuerit, condemnetur, & præciſe cogatur uenditor ad rem tradendam, ſi rei tradendæ facultatem habeat: alioqui quanti emptor ſua intereſſe, Iudicis taxatione præcedente, iurauerit, condemnetur: quod tamen intereſſe duplum pretij conſtituti excedere non poſsit: Et idē ſeruetur contra emptorem, ſi poſt rem traditam aut tradi oblatam, pretium conuentum ſoluere ceſſet. Atque in iſtis ſummarie, ut dictum eſt, procedatur, non obſtante alio Statuto de pœnis conuentionalibus non exigendis.

DE ARRHIS. Cap. CXII.

DAtio Arrhæ in quolibet contractu perficiat emptionem, & contractum; nec liberetur emptor, uolens arrham amittere, nec uenditor, uolens eam reddere duplicatam; & in uino quod deguſtatum fuerit, arrhæ traditio faciat omne periculum ad emptorem tranſire. Macellarij quoque ſiue arrham dederint, ſiue animalia ſignauerint, emiſſe intelligantur, & pretium ſoluere ſummarie cogantur.

DE ALIENATIONE RERVM *Pupillorum ſeu Minorum.* Cap. CXIII.

SI aliquam alienationem bonorū immobilium, ſeu iuriū Pupillorū ſeu Minorū, per eos cum auctoritate Tutorū uel Curatorū ipſorū, ſeu ab eiſdē Tutoribus uel Curatoribus fieri contingat; fiat cū Iudicis Decreto, & interuentu duorū coniunctorū Proximiorū; iuramēto approbantiū, non eſſe in præiudiciū ipſorū Pupillorū ſeu Minorū, & illis deficientibus,

alterius legitimi curatoris ad hunc effectum ſpecialiter deputandi; cauſa in ſcriptis ipſi Iudici expreſſa,& inſinuata ac plene cognita: & ita facta ualeat,& teneat,dummodo cõſtet eam ceſsiſſe in euidentem utilitatem ipſorum Pupillorum ſeu Minorum:alioquin nulla & inualida cenſeatur.

DE VENDITIONIBVS A DEcoctis factis. Cap. CXIIII.

VEnditio,uel donatio,ſeu cuiuſcũq; alterius generis alienatio,facta ab aliquo,qui dictus fuerit decoctus,ſeu fallitus,uel ab uxore,nuru, uel alio habẽte cauſam ab eo,de bonis & rebus ipſius decocti, ſimulata præſumatur; & præſertim ſi alienans,uel decoctus poſt alienationem, illa poſſederit,uel alienatio in conſanguineum facta fuerit,& ut ſimulata ſummarie,ut dictum eſt,ad cuiuſcumque intereſſe habentis inſtantiam, reuocetur.Idque locum habeat ſiue alienatio huiuſmodi facta fuerit ante,ſiue poſt decoctionem; dummodo eo tempore facta ſit, quo pro decocto communiter habebatur, licet adhuc non latitaret; quod probari ſufficiat per publicam tantum famam,& communem opinionem.

DE VENDITIONIBVS FACTIS ab Accuſatis ſeu Inquiſitis. Cap. CXV.

VEnditio,uel alienatio quæcũq;, facta ab Accuſato,uel Inquiſito de crimine capitali,ſeu publico, nõ ualeat in piudiciũ Fiſci, & partis; & inſtrumẽtũ deſup cõfectũ,in fraudẽ factũ,& ſimulatũ eſſe cẽſeat.

VT NVLLVS BONA CAMERAE emere cogatur. Cap. CXVI.

NVllus in Vrbe ſal,uel animalia,aut alia bona Cameræ,inuitus emere cogatur.

VT EMENS BONA CAMERAE, defendatur ab ea. Cap. CXVII.

EMens bona mobilia,uel immobilia Cameræ Vrbis, defendatur per Cameram,& Camerarium,& in poſſeſsione manuteneatur;& in euẽtum euictionis,pretium illi per Cameram reſtituatur;ſuper quo ſummarie procedatur,ut ſupra dictum eſt.

DE REDEMPTORIBVS LITIVM alienarum,& de pacto quotæ litis. Cap. CXVIII.

LItis alienæ redemptor, qui poſt litem motam quocunque colore & titulo,res,ſeu actiones in iudicium deductas, in ſe & ſuæ poteſtati ſubiectos, uel de ſua familia transferri publice, uel occulte fecerit; &

qui

qui de litis quota pactum fecerit, perpetuo infamis ſit, & omne lucrum & commodum, quod exinde prouenerit, turpe & illicitum cenſeatur, & ab eo auferatur, & illud ac tantundem de ſuo, Cameræ Vrbis applicetur, & deſuper Senator ad cuiuſque etiam ſecretam denunciationem inquirere teneatur: & ad hoc probandum ſufficiat publica fama, per tres idoneos teſtes probata, aliquali iudicio præcedente.

QVOD VENDITOR COGATVR facere, ut emptor libere poſsideat. Cap. CXVIIII.

IS qui rem uendidit, & eius hæredes, modis omnibus cogantur facere, ut emptor rem pacifice, & quiete poſsideat, & omnes moleſtias tollat, onera liberet, & moleſtantes faciat conſentire, & Iudex aditus ſuper præmiſsis, uenditorem, illiusque heredes ad prædicta ſummarie, ut dictum eſt, procedendo, iuris & facti remediis opportunis etiam lite pendente cogat, etiam ad pretij (ſi emptor uoluerit) reſtitutionem, ac ad damnorum & intereſſe, iuramento partis, Iudicis tamen taxatione præcedente, liquidandorum ſatisfactionem: quæ damna quantitatem pretij non excedant, niſi tunc conuentus denuo cum idoneo fideiuſſore caueat de conſeruando indemnem ipſum emptorem.

DE EVICTIONIBVS. Cap. CXX.

IN promiſsionibus de Euictione, poſsit apponi pœna dupli, ſecundum antiquam & obſeruatam Vrbis conſuetudinem; & illa in euentum contrauentionis exigi poſsit; non obſtante quòd pœnæ conuentionales, niſi quatenus interſit, exigi non poſſunt, ut infra dicetur.

DE LOCATIONE ET Emphyteoſi. Cap. CXXI.

NOn liceat conductori uel emphyteotæ, qui pluribus annis pro re conducta ſeu in emphyteoſim accepta, penſionem domino ſoluerit, referre ſuo locatori, uel eius hæredi, aut ab eo cauſam habenti, dominij quæſtionem, etiam ſi per aliquot annos in ſolutione ceſſando, quaſi poſſeſsionem interuerterit: ſed cogatur per Senatorem, & eius Iudices ſummarie, ut dictum eſt, actorem in quaſi poſſeſsione reintegrare, & de penſione ſeu fructuum parte, domino prædicto, ſeu eius hæredibus, & ab eo cauſam habentibus reſpondere.

QVOD RES AD LONGVM TEMpus & in Emphyteoſim conducta, pro dote obligari poſſint. Cap. CXXII.

Res ad longum tempus, ſeu in emphyteoſim conductæ, pro dote & donatione propter nuptias, abſque domini cõſenſu obligari poſſint, pacto non obſtante: iure tamen directi domini integro permanente, nec propter hanc obligationem res ad dominum reuertatur: ſi tamẽ ex cauſis legitimis locatio diſſoluatur, domino ius illęſum remaneat.

QVOD COLONVS PARTIARIVS vineæ, requirat in vindemijs locatorem. Cap. CXXIII.

Vineæ Colonus partiarius, non uindemiet, nec muſtum exprimat, nec amoueat, niſi prius locatori, aut, eo abſente, illius procuratori per duos dies antea, uindemiam denuntiauerit, & muſtum cum eo diuiſerit: alioqui domino teneatur ad duplum, iuxta æſtimationem per peritos faciendam, & in hoc ſummarie procedatur.

QVOD EMPHYTEOSIS FINIta relocetur ſucceſſoribus. Cap. CXXIIII.

Locationes ad certam generationem, contractus Emphyteotici & Liuellarij, ſi tempore aut ex defectu generationis finiantur, iiſdem pactis, conditionibus & tenoribus relocentur, & concedantur ſucceſſoribus, de eadẽ genealogia & ſanguine, extraneis hæredibus & ſingularibus ſucceſſoribus excluſis; & ad id directus dominus omnino cõpellatur.

DE FEVDIS. Cap. CXXV.

In feudis ſeu officijs, quæ conceſſa ſunt alicui ratione alicuius officij, exercitij uel profeſsionis, non ſuccedant hæredes extranei: filii autem, ita demum ſi ſunt eiuſdem exercitij & profeſsionis, & ſi tempore delatæ ſucceſsionis, filij eiuſdem exercitij & profeſsionis non fuerint, & aliquo tempore de exercitio & profeſsione efficiantur, feudum ab eo tempore, quo habiles fuerint, ad eos pertineat. Alia uero feuda quæ non ratione officij ſeu profeſsionis conceduntur, ad filios tam maſculos quàm feminas, & ad extraneos quoque hæredes tranſeant, & durent, nulla etiam inueſtitura præſtita, aut petita; teneantur tamen hæredes ad ea præſtanda, ad quæ defunctus tenebatur.

SI DE FEVDO FVERIT *controuerſia. Cap. CXXVI.*

SI quæſtio fuerit inter Dominum & Romanum ciuem habentem feudum, de ipſo feudo, cauſa in curia Capitolina cognoſcatur, & terminetur; ſin autē inter feudatarios lis ſit, quæſtio in curia Domini uentiletur. Quòd ſi Vaſſalli in Dominū conſpirauerint, teneatur Senator Domino, iuris & facti remediis opportunis, etiam contra ſingulos ſe à iuriſdictione uel uaſſallagio eximere uolentes, iuſtitia mediante ſubuenire.

DE FEVDIS PRO DOTE *obligandis. Cap. CXXVII.*

IN quacumque re feudali fuerit facta Dotalis obligatio, defendatur mulier non obſtāte quòd de feudo nō reperiatur facta cōceſsio, ſiue infeudatio, dūmodo obligans ſpatio xxx. annorū feudum ipſum poſsederit.

DE PIGNORIBVS, ET HYPOTHE- *cis ac priuilegijs creditorū in perſonali. Cap. CXXVIII.*

SI plures creditores hypothecarij ſint unius debitoris, quilibet ex eis in bonis eiuſdem inueſtiri poſsit, & in poſſeſsionem immitti: in adiudicatione tamen, & in datione in ſolutum, ille præferatur, qui priorā & potiora iura reperitur habere. In bonis autem perſonaliter obligati, ille præferatur, qui cauſam habet priuilegiatam.

DE IVRE DOTIS, ET QVEMAD- *modū conſtante matrimonio repetatur. Cap. CXXVIIII.*

SI mulier conſtante matrimonio dotem repetat, in caſibus à iure permiſsis, procedatur in cauſa, iuxta formam ſupra de cauſis ordinariis traditam; & ſi uir dicatur ad inopiam uergere, etiam quòd uir & uxor hoc fateantur, non credatur, niſi per teſtes, & alias probationes legitimas de uiri inopia probetur.

DE DOTE A FRATRIBVS *profecta. Cap. CXXX.*

DOs data à fratribus ſorori, de bonis propriis fratrum, & non paternis, ſoluto matrimonio per obitum ſororis ſine liberis, reuertatur ad dictos fratres dotantes, illorumque hæredes, & ſic ſtipulari debeat; lucro dotali marito (ſi aliter conuentum non ſit) reſeruato.

DE LVCRO DOTIS SEV DONAtione propter nuptias. Cap. CXXXI.

SI uxor poſt conſummatum matrimonium, marito ſuperſtite, liberis extantibus, decedat, maritus totam dotem lucretur: quam tamen ſecundum iuris diſpoſitionem liberis communis matrimonij, reſeruare teneatur. Liberis autem non extantibus, maritus quartam partem dotis ad uſumfructum, & proprietatem lucretur. Si uero maritus, uxore ſuperſtite, cum liberis decedat, uxor quantum eſt quarta pars dotis, pro donatione propter nuptias, ad uſumfructum tantum, de bonis mariti lucretur; pro qua cauere teneatur, quòd uſufructu finito, illam reſtituet quibus de iure reſtitui debet. Liberis uero non extantibus, dictam donationem tam quo ad uſumfructum quàm quo ad proprietatem lucretur. Huius autem donationis propter nuptias ſeu dotalis lucri pactum, ſemper in inſtrumentis dotalibus cenſeatur appoſitum & ſtipulatum, niſi expreſſe de partium contrahentium uoluntate fuerit remiſſum, aut aliter conuentum.

QVANDO DONATIONI PROPTER nuptias ſeu lucro Dotali locus ſit. Cap. CXXXII.

DOtem ſeu partem dotis & donationẽ propter nuptias, uir & uxor, poſt conſummatum matrimonium, ut prædictum eſt, lucrentur ſiue dos fuerit in pecunia numerata ſoluta, ſiue pignore tradito, uel fundo dotali conſtituto, uel aliter fuerit de ea marito ſatisfactum. Et ſi dos ſimpliciter per mulierem uel alium pro ea promiſſa fuerit, & promiſſori ad ſoluendum dilatio data: ſi ea dilatione pendente, huiuſmodi matrimonium, per obitum uiri uel uxoris ſoluatur; lucrum prædictum ſuperſtiti acquiratur.

SOLVTO MATRIMONIO, INTRA quantum tempus Dos & donatio propter nuptias ſolui & reſtitui debeat. Cap. CXXXIII.

MVlier, matrimonio ſoluto, donationem propter nuptias ante ſex menſes elapſos, à die obitus mariti petere non poſsit; quod & in repetenda dote, ſi ea in pecunia cõſiſtat, ſeruari uolumus: interim tamẽ mulierẽ in domo mariti, ſi ibi cõmode & honeſte morari poterit, ali mãdamus: uel ſi ibi cõmode aut honeſte morari nõ poterit, alimenta (ſi petierit) extra domũ mariti, iuxta infra taxandã ſummã, exhiberi: ſed ſi dos in immobilibus aut æquipollẽtibus, uel etiã mobilibus & ſe mouentibus conſiſtat, quatenus extent, ſtatim per uxorẽ peti poſsit, & ad eam reuertatur.

DE QVA PARTE DOTIS MV-lier decedens teſtari poſsit. Cap. CXXXIIII.

VBicumque morte mulieris maritus dotem lucratur, exiſtentibus filijs, uxor pro anima, de ipſa dote in ultima uoluntate, poſsit decimam partem tantum relinquere: alia uero bona ſua diſtribuat ſicut ſibi permittitur.

DE RELIQVIS DONATIONI-bus inter virum & uxorem. Cap. CXXXV.

DOnatio inter uirum & uxorem, ſponſum & ſponſam non ualeat, nec præſumatur, niſi in caſibus à iure permiſsis; ſed quo ad annulũ ſubarrhationis, qui debeat eſſe ſine lapide, donatio præſumatur & ualeat; & ſi iuramentum in his prohibitis donationibus interueniat, præſumatur dolo & metu extortum, & nihil omnino operetur.

DE VESTIMENTIS LVGVBRI-bus, & funeris impenſa. Cap. CXXXVI.

MOrtuo marito, cum liberis uel ſine, uxore ſuperſtite, ſi uxori ueſtimenta lugubria non reliquerit, uxor de bonis uiri habeat ueſtem unam, & lineos pannos, quos appellant pannum liſtatum, ſuperiectum, linteamen, pectorale & cingulum, necnon & caligas & crepidas, iuxta perſonarum & dotis qualitatem. Maritus autem mortua uxore, ultra lucrum dotale ſupra expreſſum, habeat pallium & ſagum, ſiue togam unam, & capitium ſiue biretum, ſimiliter iuxta dotis qualitatem, & perſonæ conditionem: & lucrum prædictum dotale ſemper intelligatur deducta funeris impenſa.

DE FRVCTV DOTIS PRO alimentis. Cap. CXXXVII.

DOtis fructus, ſecundum antiquam conſuetudinem, redacti ſunt ad rationem ſeptem cum dimidio pro quolibet centenario, & anno & ſic taxentur poſt moram non ſolutæ dotis marito promiſſæ, & poſt iudicialem interpellationẽ per uiduam factam pro illius reſtitutione; necnon & pro alimẽtis ipſius uiduæ etiam habentis pignus dotale, ex quo poſsit percipere fructus loco alimentorũ, & non cõputentur in ſortẽ; & ſimiliter maritus ſoluto matrimonio cum liberis, percipiens ex pignore dotali, nõ computet fructus in ſortem, ſed ſint ipſius pro alendis cõmunibus filijs, donec dos à quocumque debita reſtituta ſit, ſi in pecunia debeatur.

SI PER VIDVAM ALIMENTA petantur. Cap. CXXXVIII.

SI per Viduam alimenta petantur, Iudex exhibito inſtrumento dotali, ſiue iudicium ſuper dotis repetitione fuerit intentatum, ſiue non, omni mora poſtpoſita, citatis his quorum intereſt, mandet hæredibus mariti uel ſoceri, aut aliis pro dote obligatis, ac quibuſcumque poſſeſſoribus bonorum tacite uel expreſſe pro dote hypothecatorum, quæ per maritum tempore obligationis poſsidebantur, ut alimenta, iuxta præſentium Statutorum formam uno quoque menſe, infra triduum perſoluant: quod niſi fecerint, unica citatione præcedente, contra eos mandatum executiuum, realiter & perſonaliter exequendum, relaxet; niſi hæredes beneficio legis & inuentarij ſint tuti, (quo caſu realis tantum fiat executio) tam ſuper mobilibus, quàm immobilibus bonis, iuribus & actionibus, ad mulieris electionem: &, ſi infra triduum aliqua exceptio opponatur, tunc preſtita per mulierem idonea cautione, de reſtituendis alimentis in caſum ſuccumbentiæ, Iudex mandatum executiuum contra prædictos decernat & exequatur, ut ſupra; non obſtante quòd forſan infra tempus ad conficiendum inuentarium, aut etiam pendente cauſa diſcuſsionis, per Viduam peterentur, cum ſatis per dictam cautionem ſoluenti conſultum ſit.

SI ALIMENTA PER VXOREM à viro petantur. Cap. CXXXVIIII.

SI mulier, ſe à uiro ex domo eiectam eſſe, uel debita ſibi alimenta non præſtari, aut inciuiles illius mores ſufferre non poſſe conqueratur; Iudex ſuper hoc aditus, exhibito coram eo inſtrumento dotali, mandet marito, ut alterum de tribus faciat & impleat; uel ſcilicet uxorem ſuam recipiat, præſtita cautione, quòd eam maritali affectione pertractabit, & quòd ultra quàm deceat, non offendet; uel dotem in inſtrumento dotali deſcriptam, in loco tuto collocet, ut ex illius fructibus mulier ſe, ſuoſque alat; aut ipſi mulieri tribuat competentia alimenta, iuxta ſupra taxatam formam; de ſemeſtri in ſemeſtre, in principio: & pro prædictis, unica citatione præcedente, mandatum executiuum realiter & perſonaliter exequendum, relaxet; quod mandatum aſtringat etiam Socerum citatum, & bona illius. Poſsint tamen contra mulierem legitimæ exceptiones opponi & probari infra quinque dies utiles; quibus elapſis, ſi oppoſitæ non fuerint, exequatur ut ſupra: ſi uero fuerint oppoſitæ, non tamen plene probatæ, fiat executio, cautione de reſtituendo præſtita, ut in proximo præcedenti capite eſt prouiſum: & ſi interim maritus uxorem recepiſſet, & iterum diſsidium intercederet, uires mandati ſemel relaxati, in ſuo robore permaneant.

I 2

maneant. Præſumatur tamen mulier alimenta, toto tempore quo in domo mariti & ſoceri permanſerit, de bonis mariti uel ſoceri habuiſſe, niſi ipſa contrarium probet.

DE ALIMENTIS A PATRE *Liberis, & ex contrario, & per quemcumque præſtandis.* Cap. CXL.

SI per filium alimenta à Patre petantur, uel per patrem à liberis, cauſa ſummarie per aditum Iudicem cognoſcatur, & ſi illis decernendis locum eſſe uiderit, illa decernat & de ſemeſtri in ſemeſtre ſolui mandet. Cæteris autem quibus aliquo iure alimenta debentur, ubi Iudici conſtiterit illis alimenta deberi, Iudex menſtrua decernat, nullumque opponentem exceptionem contra ſemel decreta alimenta audiat, niſi actuali depoſito facto: alioqui pœnam uigintiquinque ducatorum incurrat, & in his omnibus ſummarie procedatur.

QVOD FILIAE FEMINAE, VEL *neptes paterno & auito teſtamento acquieſcant.* Cap. CXLI.

FIliæ feminæ, uel neptes natæ ex filiis ſeu filiabus præmortuis, dotatæ a patre uel auo, ſint contentæ dotibus, quas pater uel auus earum, in teſtamento uel alia ultima uoluntate, ſeu inter uiuos dederit, uel reliquerit, nec occaſione Falcidiæ, ſeu ſupplemẽti debiti iure naturæ, poſſint aliquid petere ab hæredibus patris uel aui de Agnatione etiam tranſuerſali, ultra id quod pater uel auus earum reliquit, ſeu dedit in uita; ſed ſemper teſtamentum & ultima uolũtas patris & aui robur habeat, nec poſſit per ipſas filias & neptes ſeu ipſarum hæredes, per quamcumque uiam ſeu alio modo impugnari; non obſtante iure Canonico, Ciuili, & Conſtitutionibus in contrarium facientibus; ſalua tamen filiali ſucceſsione ab inteſtato, ſecundum formam infra traditam.

DE FILIIS IN CONDITIONE *poſitis.* Cap. CXLII.

FIlij poſiti in conditione fideicommiſsi, cenſeantur ad fideicommiſſum tacite uocati.

FILIIS

FILIIS ILLEGITIMIS QVANtū relinqui poſſit, legitimis nō extantibus. Cap. CXLIII.

LIceat Ciui Romano non habenti filios legitimos & naturales, ſeu nepotes, ſeu pronepotes, ex eis per rectam lineam deſcendentes, filiis ſuis naturalibus, ſpuriis ſeu quomodolibet illegitimis, pro ſubſtentatione eorum, medietatem bonorum ſuorum inter uiuos donare, & in ultima uoluntate relinquere.

FILII LEGITIMATI QVANtum ex Teſtamento, vel ab inteſtato capere poſſint, ſtantibus legitimis. Cap. CXLIIII.

CIui Romano habenti filios legitimos & naturales, ſeu nepotes uel pronepotes, per rectam maſculinam lineam deſcendentes, & filios ſpurios, ſeu quomodolibet illegitimos, per habentem poteſtatem legitimandi legitimatos, non liceat in teſtamento uel quauis ultima uoluntate, eiſdem illegitimis relinquere plus quàm uni ex legitimis, cui minus relinquet. Si uero dicto teſtatori filia legitima & naturalis ſupereſſet, ſeu frater carnalis coniunctus ex utroque parente, uel ex patre tantum, ſeu nepotes ex fratre prædicto; tunc non poſſit idem teſtator eiſdem legitimatis, niſi medietatem ſuorum bonorum relinquere, & non ultra. Ab inteſtato uero ſi dicti legitimati pleniſsimam legitimationem habuerint, nō plus quàm ſupra dictum eſt in caſibus prędictis capere poſſint.

DE SVCCESSIONIBVS AB Inteſtato. Cap. CXLV.

SI quis deceſſerit inteſtatus, relictis filiis maſculis, ſeu filio uel nepote ex filio maſculo ſibi pręmortuo, & ſuperſtitibus filiabus feminis, una, uel pluribus, maritatis & dotatis; ipſæ filiæ feminæ nuptę in aliquo nō ſuccedant patri, ſed ſint contentæ dotibus pro eis datis. Si uero dictæ filię feminæ peruenerint ad uiduitatem; tunc reuertantur cum dote & fructibus dotis ad domum paternam, ſi uoluerint, & habeant de bonis paternis in eadem domo congrua alimenta ſecundum facultatem & potētiam domus: fructus tamen dotis, dum alimentantur in domo paterna, debeant eſſe fratrum, ſeu hæredum patris: & quod dictum eſt de filiabus, intelligatur de neptibus natis ex filiis ſeu filiabus maritatis & dotatis: Et idem iuris eſſe uolumus in filiabus & neptibus non maritatis, nec dotatis, quibus nō eſt conſtituta dos per patrem uel auum in ſua ultima uoluntate; dummodo frater germanus, ſiue patruus, ſit paratus cum effectu dotare ſororem, ſeu neptem

neptem ipſam de paragio, ſecundum conditionem illorum de domo ſuá, & facultatem patrimonij: alioqui ſuccedant dictæ mulieres cum maſculis, prout iura diſponunt. Quæ Filiæ uel Neptes ab una ex prædictis perſonis dotatæ, uel ſi una ex prædictis perſonis ſit parata eas dotare, in caſibus ſupradictis nec matri nec auiæ ab inteſtato ſuccedant.

DE SVCCESSIONE FRAtrum. Cap. CXLVI.

Defuncto fratri ſine filiis ab inteſtato, germani fratres, tã utrinq; coniuncti, quàm ex patre tantum, illorumq; filij maſculi in ſtirpes ſimul ſuccedant, excluſa matre; præterquam à legitima: & ij ſiue omnes ſuccedant, ſiue ipſorum aliquis, excludant etiam ſorores & amitas, etiam utrinq; coniunctas reſpectiue, dummodo dictæ ſorores, & amitæ congrue dotatæ exiſtant, uel eas fratres & nepotes ſimiliter congrue dotare parati ſint. In illius autem bonis maternis ſuccedant, prout ius commune diſponit.

VT POSSESSIO BONORVM defuncti, in ſuos hæredes, continuata cenſeatur. Cap. CXLVII.

Poſſeſsio quorumcumq; bonorum teſtatorũ, uel ab inteſtato defunctorum, in hæredes ſuos tantũ, præſentiũ Statutorũ auctoritate cõtinuata cenſeatur. Statuimuſq;, & Iudices eoſdem hæredes in poſſeſsione manutenere, & reducere iuris & facti remediis opportunis, omnino teneantur.

DE NOVI OPERIS NVNciatione. Cap. CXLVIII.

Si alicui fuerit nouum opus nunciatum, uel opus in aliquo loco facere prohibitum, etiam ſi is, qui prohibitus eſt, ſatiſdationem offerat de opere deſtruendo, in euentum, in quem conſtiterit eum iniuſte ædificaſſe, uel aliud opus feciſſe; ſit in poteſtate nunciantis, utrum uelit dictam ſatiſdationem recipere, uel infra ſex dies utiles, de ſuo iure probare, infra quos poſſit etiam is qui ædificare, uel opus facere prohibitus eſt, de ſuo iure docere, & ſuum opus iuſtificare. Quòd ſi actor infra dictum terminum aliquid non probauerit, uel plene non probauerit, reus ad cautionem prædictam admittatur, & in cauſa ad ulteriora procedatur.

DE DONATIONIBVS INTER uiuos, & cauſa mortis. Cap. CXLVIIII.

Cvm Reipublicæ interſit, fraudibus, quæ in donationibus frequenter, & facile cõmittũtur, obuiare: Statuimus, ut donationes quæ inter uiuos etiã inter uirũ & uxorẽ reuocabiliter, ſiue irreuocabiliter, ſeu mortis cauſa fiũt, niſi donãs in ipſa prima ſcriptura (quã etiã matricẽ ſiue imbreuiaturã appellãt) corã Notario & Teſtibus, manu propria illico, & incontinenti, in

ipſius actus celebratione ſe ſubſcripſerit; uel ſi ſcribere neſciat, aut nequeat, aliũ loco ſui adſcribendũ adhibuerit:& niſi ſaltẽ duo Teſtes ex quinque, qui in donatione cauſa mortis adhibẽtur, & ſimiliter duo in donatione inter uiuos, in ipſa prima ſcriptura,eodẽ tẽpore quo donans ipſe,ſe ſubſcribant, irritæ ſint & nullę,& nullũ ius donatariis ex eis acquiratur:nullaq; ex eis oriatur, nec exerceri actio ualeat; & ſi iuramentũ appoſitũ reperiatur, fraudulẽter appoſitum cenſeatur: inſtrumentaque aliter celebrata,nullam prorſus fidem faciant in iudicio uel extra, nec aliqua alia etiam extrinſecus probatione iuuari,uel adminiculari poſsint. Quam tamen primam ſcripturam liceat Notariis extendere, cum clauſulis, & cautelis conſuetis, non mutata ſubſtantia.

DE DONATIONIBVS INSINVANDIS. Cap. CL.

VBicumque donatio, quæ de iure inſinuationem requirit,excedit ſummam, ſeu ualorem ducentorum ducatorum, inſinuari debeat infra ſex menſes à die donationis factæ per acta alterius Notarij actuarij; aliàs ultra dictam ſummam Ducentorum ſit nulla, nec renunciari poſsit ſolennitati inſinuationis legitime faciendæ: & iuramentum tam in ipſa donatione quàm in renunciatione ipſius inſinuationis cenſeatur fraudulenter appoſitum, nec contrarium probari,uel adminiculari poſsit. Ad ualiditatem autem actus inſinuationis, ſeu inſtrumenti de dicto actu inſinuationis celebrati, ſufficiant duo Teſtes, etiam quòd ſe non ſubſcribant.

DE CONTRACTIBVS SINE certa ſolennitate non ualituris. Cap. CLI.

VOlentes etiam fraudibus obuiare, ne mulieres ex earũ ſimplicitate,& puberes etiã maſculi, qui adhuc imperfectæ ætatis exiſtũt,defraudentur:Statuimus, ut Pacta de nõ petẽdo,Refutationes,Quietationes, & Donationes à quibuſcũq; mulieribus, uel Minoribus uiginti annis maſculis, ſiue ſub patria poteſtate,ſiue ſui iuris exiſtẽtibus fient,nullius ſint roboris,uel momẽti, niſi duobus coniunctis proximioribus adhibitis, quorũ nõ interſit, etiã medio iuramẽto approbantibus, nõ eſſe in præiudiciũ earundẽ mulierũ, uel minorũ; & ſi ſub patria poteſtate exiſtant,uocẽtur ex linea materna,& nihilominus præſentia patris interueniat:& ſi aliqui coniuncti nõ exiſterent, cũ curatoris legitimi auctoritate, ac ſemper cum Iudicis cõpetẽtis decreto, cauſa in ſcriptis illi expreſſa & inſinuata,ac plene cognita,contrahere debeant: & iuramẽtum aliàs præſtitum, cenſeatur dolo & metu extortũ, & nihil operetur.

DE CONTRACTIBVS PROHIBITIS cum Filijsfamilias. Cap. CLII.

AVctoritate ſanctiſs. Domini Noſtri Papæ, in hac parte nobis ſpecialiter attributa,ſtatuimus,ut Filijfamilias Romani Ciues,uel incolę,etiã Clerici ex nullo cõtractu poſsint ſe,aut ſua bona quoquo modo obli-

gare

gare,etiam ſi cum alio Filiofamilias contrahant, & liquido conſtet, bona & pecunias pro quibus ſe obligauerunt,ad eos cum effectu perueniſſe.Sed contractus & obligationes ab eiſdē,& eorū fideiuſſoribus, etiā principaliter obligatis,factæ,nullius ſint roboris uel momenti,etiā ſi cōtractus prædicti,quouis iuramento,quod dolo & metu extortū eſſe cenſeatur, & nihil operetur,obligatione camerali,cenſurarū,aut mandati executiui,ſiue termini ſuſceptione, uel quocumq; alio arctiori uinculo fuerint roborati. Nec ſi ipſi Filij familias quādocunq; ſui iuris effecti fuerint,huiuſmodi contractus unquam robur aliquod accipiant,aut cōualeſcant. Excipimus autē ſi iidem Filijfamilias de cōſenſu & uoluntate,aut mandato Patris, uel Aui, in cuius poteſtate ſunt,cōtraxerint,uel ſi acceptam pecuniā,in rem Patris,uel Aui,ſeu in id quod oneribus Patris,uel Aui incumbit,uerterint;aut ſi Mercatores,negocijs præpoſiti, inſtitoresue ſint,aut à Patre ſeorſum habitent,& publice pro Patribusfamilias habeantur; & reliquos caſus quibus Filijfamilias ex cauſa mutui de iure cōmuni ſine iuramento,non obſtante ſenatus conſulto Macedoniano,obligantur.

DE CONTRACTIBVS ILLICITIS ET, *Ciauantijs nuncupatis. Cap. CLIII.*

OMnes cōtractus,qui uulgo Ciauāza, Rōpicollo,ſeu ſtoccho, nuncupātur, quocumque uelamine, arte, uel malitia excogitari poſſint, palliatos prohibemus,& annullamus:ita ut ex illis nulla actio, ſiue contra principalem,ſiue contra fideiuſſores,etiam ſi ut principales ſe debitores conſtituerint,oriatur,nec intentari poſſit: Iuramentumque deſuper præſtitum, dolo & metu præſtitum præſumatur, & nihil operetur. Declaramus autem quòd ubicumque res mobiles,ſeu ſe mouentes ad tempus uēdantur ultra tertiam partem iuſti pretii, aut ſi in toto uel in parte penes uenditorem, aut interpoſitam perſonam remaneant, aut ab eo, uel per interpoſitam perſonā redimantur,uel ſi cum bonis pecuniæ ſint admixtæ,præſumantur cōtractus,ciauantiæ,& ſtocchi,& contra eos poſſit,& debeat quilibet Iudex ordinarius, in ſuæ iuriſdictionis ſubiectos inquirere, & culpabiles repertos punire, tam in amiſſione datorum, quæ commodo accipientis cedant, quàm in pœna ducentorum ſcutorum auri,uice qualibet condemnare: quorum tertia pars denuntianti,reliquū Fiſco illius Curiæ, per quam inquiritur, applicetur. Proxenetæ autem ſiue Mediatores,quorum in his culpa maxima uerſatur;prima uice pœna ſimili puniantur,quā ſi intra menſem non ſoluerint, publice fuſtigentur, ſecunda uerò ad triremes, per triennium damnentur.

DE LAESIONE. Cap. CLIIII.

IN omnibus contractibus & negociis,ubi quis maſculus, ſeu fœmina reperitur læſus, ultra tertiam partem eius quod agitur,procedi poſſit ad reſciſſionem; & iuramentū ſimiliter cenſeatur doloſe extortū,& nihil operetur.

DE FIDEIVSSORIBVS. Cap. CLV.

Qvi pro alio fideiuſſerit,etiam ſi beneficio Authen. Præſente. C.de Fideiuſs. tacite uel expreſſe non renunciauerit; poſsit (antequam principalis debitor excutiatur) conueniri, & cogi implere promiſſa.

VT SIMVL CONTRA FIDEIVSSOREM, & Principalem procedi poſsit. Cap. CLVI.

LIceat creditori,habenti debitorem & fideiuſſorem, ex eadē re uel cauſa in ſpecie uel quantitate obligatos,contra quem uoluerit, procedere: & iudicio contra unū cœpto,& pendente,contra alium experiri;& utroſq; ſimul, donec ſibi de ſuo credito integre fuerit ſatisfactum, conuenire.

VT FIDEIVSSOR PETERE POSſit ſe à fideiuſsione eximi. Cap. CLVII.

FIdeiuſſores, aut expromiſſores, qui ſe obligauerint pro aliquo, poſsint compellere principales, aut eorum hæredes,ut eos extrahāt de fideiuſſionibus, uel expromiſsionibus pro eis factis, uel dent eis fideiuſſores idoneos, de conſeruando eos indemnes; & hæc fieri poſsint, etiam antequā fideiuſſor uel expromiſſor ſit condemnatus: uel ſi diu non ſteterit in obligatione, uel etiam ſi principalis non dilapidet bona ſua: Et contra dictos principales,& hæredes Senator,& eius Iudices procedant ad petitionem fideiuſſorum uel expromiſſorum, ſummarie, ut ſuperius de cauſis ſummariis dictum eſt. Et ſi ſoluerit fideiuſſor, non obſtante temporis longinquitate, ſimiliter principales,& eorum hæredes cogere teneātur, ut conſeruent ſoluentem indemnem: & per eundem Iudicem, per quem ad inſtantiam creditoris proceditur contra fideiuſſorem,uel expromiſſorem, eodem modo & forma procedatur,ad fideiuſſoris inſtantiam contra illum pro quo interceſsit,ſi fideiuſſor uoluerit. Poſsit quoq; & debeat Senator,& illius Iudices mandare Dominis locorum & Communitatibus, in quibus dicti debitores degunt: ut eos, ad eundem fideiuſſorem releuandum indemnem, ſeu ad illum extrahendum ut ſupra, ſub pœna debiti cogant & compellant: quibus ceſſantibus, contra ipſos Barones, & Communitates exequi debeat pro debito prædicto.

DE PRAESCRIPTIONIBVS. Cap. CLVIII.

SI creditor ex cauſa mutui, depoſiti, uel cuiuſcumque generis contractus, per annos ſexdecim negligens fuerit in petēdo debitū, etiam ſi creditor ipſe habeat hypothecam generalem,uel ſpecialem, tacitā uel expreſſam, ſi corporalem,actualemque creditor ipſe pignoris, & hypothecæ poſſeſsionē adeptus nō fuerit: uel niſi in quolibet caſuū prædictorum de iudiciali uel extraiudiciali interpellatione creditor legitime docuerit; præſumatur iuris præ-

præſumptione facta ſolutio, niſi contrarium per creditorem legitime probetur, uel niſi contraria præſumptio præponderans, ac præualens adducatur: & durante præſumptione prædicta, inſtrumenta quæcumque, tam publica quàm priuata, & codices quarumcumque rationum, quibus de iure, uel ex quocumque priuilegio fides adhibetur, necnon ſcripturæ, & cautiones quæcumque, etiam uiuẽtibus debitoribus, poſt curſum ſexdecim annorum, nullam omnino faciant fidem, nullumq; ſortiri poſsint iuris aut executionis effectum: exceptis dotibus, donationibus propter nuptias, tributis, & cenſibus Cameræ Vrbis debitis, ac cẽſibus quibuſuis aliis perſonis ſuper bonis ſtabilibus, uel illis æquipollentibus, uenditis uel conſtitutis, & eo quod ſupra de fideiuſſoribus dictum eſt: in quibus quidem caſibus præſumptio prædicta non obſtet. Creditor autem in uim chirographi, aut ſchedulæ ſiue apochæ priuatæ, ſi per decennium poſt mortem debitoris in petendo debitum in dicta apocha contentum, negligens, ut ſupra dictũ eſt, fuerit: etiam ſi anni ſexdecim à die confectionis apochæ, lapſi non ſint, ſimiliter ſolutio facta præſumatur: nec uigore huiuſmodi apochæ, poſt dicti temporis lapſum, & moram, quicquam amplius ab hæredibus debitoris petere poſsit.

DE PRAESCRIPTIONE PENSIO-num, Canonum, & Cenſuum. Cap. CLVIII I.

DOminus rei ad modicum uel longum tempus locatæ, uel proprietarius rei, in emphyteoſim, uel ad cenſum conceſſæ, & cenſus empti uel quomodolibet conſtituti, non poſsit petere penſiones, canones, aut cenſus, niſi pro decem proxime præteritis annis tantum; & pro reliquis ultra decem annos ſibi ſatisfactum præſumatur, niſi de interpellatione iudiciali, aut præſcriptionis interruptione legitime doceat. Sed & ſi cõductor, aut cenſuum uel canonum debitor, per continuum triennium præteritum penſionem, canonem, uel cenſum ſoluiſſe demonſtrauerit, præſumatur pro toto præterito tempore ſatisfeciſſe, & moleſtari non poſsit.

DE PRAESCRIPTIONE Spolij. Cap. CLX.

ACtio ſpolij ultra annos triginta non detur, niſi de ſpolio cum uiolentia doceatur.

DE CESSIONE BONORVM, ET Inducijs Quinquennalibus. Cap. CLXI.

AD ceſsionem bonorum, uel ad quinquennales inducias, non admittantur, niſi qui ſe fatalia damna, calamitates & fortuitos caſus, uel alia aduerſa, poſt cõtracta debita incurriſſe docuerint; & tunc de cõſenſu maioris partis creditorum. Luſores autem, dilapidatores, fraudatores omnes, & qui ſcientes ſe ſoluendo non eſſe, multiplicia debita contraxerunt,

omnino excludantur: in electione uero alterius ex beneficiis prædictis, illi præferantur, qui ſe ueros creditores eſſe, delato calumniæ iuramento, legitimis documentis, uel per idoneos Teſtes docuerint. Chirographarios autem creditores, niſi ſcripturæ tempus contineant, & ſint trino, uel ſaltem bino Teſte notatæ, numerum facere nolumus; omnibus colluſionibus, fictionibus, & fraudibus, quas debitores, & creditores ex mutua intelligentia machinari ſolent, penitus excluſis. Deprehenſi autem in aliqua fraude, fictione, uel mendacio, indigni omnino habeantur. Quicumque uerò petierint ſe admitti, interim dum petunt, etiam ſi in uim Apoſtolici reſcripti id petant, non audiantur, niſi publice, & palam biretum uiride ita diſcoopertum, quòd ab omnibus uideri poſsit, in capite deferāt: nec Iudex aliter, nec in uim commiſsionis, nec litis pendentiæ, poſsit inhibere; & facta inhibitio non teneat: & tam is, qui ad ceſsionē, quàm is, qui ad quinquennales inducias fuerit admiſſus, dictum biretum portare debeat; alioqui ipſo iure priuilegio priuatus cenſeatur, & mandata etiam aliàs contra eos relaxata, ſine nouo decreto & citatione, contra eoſdem, ſi ſine bireto uiridi reperti fuerint, executores quicumque exequi poſsint. Is uero qui ad quinquennales inducias admiſſus fuerit, ſi idonee cauerit de ſoluendo, in fine dilationis, ſeu termini huiuſmodi, ad dicti bireti delationem non teneatur.

DE PACTIS CVM ALTERO EX *debitoribus inſolidum.* *Cap.* CLXII.

SI creditor plures debitores habens, ex eadem cauſa inſolidū obligatos, cum uno ex eis, pro certa debiti parte conſequenda paciſcatur, illud idē pactum in reliquorum fauorem feciſſe cenſeatur, & obſeruare teneatur.

DE POENIS CONVENTIONA- *libus non exigendis.* *Cap.* CLXIII.

VBicumque debitor, ſiue promiſſor fuerit in mora uel culpa adimplendi promiſſa, eo uſque pœnæ conuentionales peti poſsint, quantum actor iurauerit ſua intereſſe, taxatione Iudicis præcedente; & ſi fuerit in obligatione intereſſe taxatum, & iuramentum uel aſſertorium, uel promiſſorium in obligatione & inſtrumento appoſitum, dictum iuramentum (quantum ad intereſſe conuentum & taxatum) cenſeatur metu & dolo extortum. In reliquis uero, & quo ad dictum intereſſe per Iudicem taxandum, iuramentum in ſuo robore permaneat; exceptis pœnis in compromiſsis, pace, ſecuritate, aut treuga appoſitis, quæ omnino exigi poſsint à non obſeruante.

DE OBLIGATIS AD *factum.* *Cap.* CLXIIII.

IN obligationibus facti, ubi quis poteſt factum promiſſum adimplere, poſſit præciſe ad factum cogi, de quo ſtetur Iudicis arbitrio: aliàs teneatur ad

Intereſſe, iuxta iuramentum principalis, Iudicis taxatione præcedente, ut in proximo capite dictum eſt; his, quæ de uenditoribus moroſis ſupra tradidimus, ſemper ſaluis.

DE POTENTIORIBVS MOLESTANTIbus *Ciues in eorum poſſeſsionibus.* Cap. CLXV.

AD obuiandum inſolentiis quorundam, præſertim uerò Baronum, qui adeò publicè uel occultè plerunque moleſtant habẽtes poſſeſsiones in eorũ terris, Caſtris, & territoriis, uel illis contiguas, aut uicinas, ut earũ domini nec eas quietè poſsidere, nec ex eis fructus liberè colligere poſſint: Statuimus, ut Senator, cõſtito ei per depoſitionẽ trium Teſtium, etiã extraiudicialiter, ex eius officio examinandorum, ac famam hominum ibidem conuerſantium, uicinorum, ſeu cuſtodum, de quibuſuis perturbationibus, ſeu inquietationibus, illico mandet eiſdem Baronibus, aut Vniuerſitati, ſeu perſonæ moleſtanti, ſub aliqua graui pecuniaria pœna, ut ab huiuſmodi perturbationibus, ſeu inquietationibus & moleſtiis deſiſtant, cautionemq; idoneam de deſiſtendo præſtent; & caſu quo non deſiſtant, ita ut dominus rei, ulterius non conqueratur, ſeu dictam cautionem nõ dederint, Idem Senator per omnia iuris & facti remedia, cogat ad deſiſtendum; & huiuſmodi pœnam impoſitam exigat, ſub pœna quinquaginta ducatorum auri per eum, quoties requiſitus fuerit, & ceſſauerit, incurrenda, & in eius ſyndicatu retinenda. Et ſi bona prædicta per annum iuſto pretio nõ locari, aut nec libere coli potuiſſe, per ſupradictos modos probatum fuerit, præſumatur facto & culpa eorũdem ſupranominatorũ factum fuiſſe; & Senator procedere debeat ut ſupra. Quòd ſi ex cauſa harum perturbationũ ſeu moleſtiarũ dicti Barones aliquẽ Ciuem, ad uendendum eius bona, in eorũ diſtrictu exiſtentia, ſibi aut filiis, aut uxoribus, uel familiaribus, ſeu ſeruitoribus ipſorum, coegerint, uel induxerint, & uẽditor querela propoſita, per quattuor uiros, idoneos Teſtes de publica fama, deponentes, id probauerit, Senator & illius Iudices, pretio emptori reſtituto, ſummariè, ſimpliciter & de plano, ſola facti ueritate inſpecta, reducant uenditorem in poſſeſsionem bonorum prædictorum, ac ipſos Barones in futurum ad cauendum ut ſupra, de ulterius non moleſtando, compellant.

DE IVRISDICTIONE IVDICIS, *ſeu Capitanei Appellationum, & Nullitatum Vrbis, & de illius Notario.* Cap. CLXVI.

IN hac alma Vrbe, ſit unus tantum Iudex Appellationum, qui eligi debeat, ut ſupra de illius electione dictũ eſt; & cognoſcat de omnibus appellationibus cauſarum tam ciuilium quàm criminalium, & mixtarum, à ſententiis, & grauaminibus per Senatorem, & illius Iudices, & quoſcumq; alios Iudices, & officiales Capitolinos ferendis, & inferendis; & de cauſis nullitatum quarumcumq; ſententiarum, laudorum, arbitrorum, & arbitratorum, & eorumdẽ reductione, & de aliis omnibus, de quibus uirtute præſentium Statutorum cognoſce-

cognoſcere poteſt, & iurisdictio illi tribuitur. Ad cuius Tribunal, ſcribere debeat unus Notarius, prout hactenus fieri conſuetum eſt, & ius de mane reddat, ſedendo in Palatio Conſeruatorum, per horas duas, tempore alijs Iudicibus ad ſedendum, & ius dicendum deputato: cæteris uero diei horis partibus informare uolentibus, ſe exhibeat; & ſtudeat cauſas quanto citius expedire: qui & in ſui officij ingreſſu iurabit, ut ſupra de eius iuramẽto dictum eſt.

DE OFFICIO EIVSDEM CApitanei Appellationum. Cap. CLXVII.

AD officium Iudicis Appellationum ſpectat, de cauſis appellationum, nullitatum, & iniquitatum, quarumcumque ſententiarum, Iudicum in præcedenti capite dictorũ, arbitriorum ſiue arbitramentorũ, cognoſcere; & querelas & appellationes, quæ repræſentantur coram eo, & an ſint recipiendæ, accurate perſpicere; & ſi ab interlocutoria & in Vrbe, parte citata, aliàs ſtatim, ſignificare & inhibere Iudici, à cuius ſententia, ſiue grauamine appellatum, querelatumue fuerit, ne contra appellantem & eius bona aliquid innouet, uel attẽtet, ad pœnam eius arbitrio moderandã; & inde acta & proceſſum primæ cauſæ recipiat, & inſpiciat, utrum debito tempore fuerit appellatũ, & querelatum: & ſi uiderit quòd infra tempus à Statuto præfixum, non fuerit appellatum, ſeu querelatum, ſeu appellatio & querela præſentata, interloquendo pronunciet appellationem uel querelam non eſſe recipiendã, uel eſſe deſertam. Si uero facta fuerit debito tempore appellationis repræſentatio, querelatio & proſecutio, actis tranſportatis, & partibus auditis, pronunciet, bene uel male iudicatum, appellatum, ſeu querelatum, prout ex actis uiderit conuenire. Vbi uero cognouerit primam ſententiam condemnatoriã infirmandam, pronuntiet bene appellatum, & male iudicatum, & partem appellantem abſoluat; & ſi uiderit primam ſententiam abſolutoriam infirmari debere, pronuntiet bene appellatum, & male iudicatum; & partem, quæ fuit abſoluta, condemnet. Poſsit etiam & debeat, ſi opus fuerit, in parte infirmare, & in parte confirmare, ſicut in diuerſis capitulis ſententiæ uiderit expedire. Poſsit quoque primam ſententiam addendo, corrigendo, minuendo uel modificando, reformare. Poſsit præterea, ſi uiderit primam ſententiam fuiſſe nullam, pronunciare ſuperuacuò appellatum, & cauſam adiicere, quia ſententia eſt nulla; & ſi de eius nullitate appareat euidenter, tunc ipſemet Iudex appellationum, ea nulla declarata, iterato pronunciet ſuper appellatione prædicta; & intelligatur totam cauſam appellationis & nullitatis eſſe deuolutam ad eundem Iudicem, ita ut totam cauſam poſsit & debeat reaſſumere, uigore appellationis interpoſitæ, & eam terminare, intra tempus à Statuto præfixum: quam, ſi non terminauerit, pœnam uigintiquinque aureorum incurrat, de eius ſalario ſui ſyndicatus tempore retinendam.

INTRA QVANTVM TEMPVS appelletur. Cap. CLXVI.

IN omnibus caſibus, in quibus appellare permittitur, debeat appellans intra octo dies, à die latæ ſententiæ computandos, ſuam appellationem interponere; aliàs cenſeatur ſuæ appellationi renunciaſſe, & prima ſententia firma remaneat: nec ignorantia allegari poſsit, ſi citatio ad ſententiam audiendam iuxta formam ſupra traditam præceſſerit, & ſententia in loco publico fuerit promulgata.

DE TEMPORE REDEVNDI pro Apoſtolis. Cap. CLXVII.

QVando legitime ab appellãtibus apoſtoli petiti ſunt, & Iudex à quo monuerit ad terminum iuris: Statuimus quòd terminus iuris intelligatur eſſe dierũ quinque à die interpoſitæ appellationis; quòdque non liceat Iudici ad longiorem terminum appellantẽ monere. in quo die quinto, & qualibet illius diei parte, ſufficiat pro apoſtolis redire, etiã ſi Iudex illos non dederit, aut non reſpondiderit. & Iudice non reperto, ſufficiat coram Notario proteſtari. Et dicto termino apoſtolorum durante, nihil omnino neque per Iudicem, neque per partem poſsit innouari, & innouatum tamquam attentatum reuocetur.

DE REPRAESENTATIONE Appellationis. Cap. CLXVIII.

IN quacumque cauſa fuerit appellatũ, appellans intra quinque dies, à die interpoſitæ appellationis numerãdos, ſuam appellationẽ coram Capitaneo appellationũ in actis Notarij eiuſdem repræſentare teneatur, etiam ſi ipſe ad terminum iuris per Iudicẽ à quo monitus fuerit; cum iã ſit prouiſum, ut ſufficiat in quacumque diei quinti parte, apoſtolos petiiſſe, ſeu pro eis rediiſſe. Qui uero intra dictũ terminũ ſuã appellationẽ nõ repræſentauerit, cẽſeatur ſuæ appellationi renũciaſſe, & prima ſentẽtia firma maneat.

DE APPELLATIONIBVS NON recipiendis, & Depoſito faciendo. Cap. CLXIX.

AB executionibus facti, etiã perſonalibus, nulla recipiatur appellatio: à ſententiis uero, per quas inſtrumẽta etiam dotalia, apochas, teſtamenta & ultimas uoluntates, ſententias, arbitria, arbitramenta & lauda, iuxta formã ſupra traditam, exequi mandantur, uel pro illis exequendis mandatum relaxatur, nulla recipiatur appellatio, aut petitio reductionis, ad arbitrium boni uiri: niſi appellans, aut reductionem petens, intra triduum à die repræſentationis appellationis computandum, deponat

apud aliquem idoneum campſorem, uel aliam perſonam fide & facultatibus idoneam, ſummam iudicatam, aut pignora æquiualentia, etiam ſi appellatus depoſitum non requiſiuerit, aſsignanda appellato, ſi pro eo fuerit in cauſa iudicatum, uel niſi ſe perſonaliter in carceribus conſtituat, detinendus uſque ad finalem & integram executionem: et ſi eſſet ſumma notabilis, ſupra centum ducatos de carlenis, & reus perſona, quæ tot pignora ueriſimiliter non habeat, poſsit deponere res ſtabiles plus ualentes, ad electionem partis aduerſæ, etiam infra aliud triduum, ſi appellatus rem aliam, quàm illam quam reus depoſuerit, elegerit; computato dicto triduo à die intimationis eiuſdem electionis. Et in obligationibus facti, ipſe appellans teneatur deponere, quantum appellatus iurauerit ſua intereſſe (Iudicis taxatione præcedente) pariter infra triduum, poſt factam declarationem: Et ſi de re mobili uel immobili actum ſit, teneatur appellans pariter dictam rem mobilem deponere, & immobilem ſequeſtrare, penes perſonam per Iudicem, parte citata, eligendam, infra triduum, ut ſupra: aliàs in quolibet caſuum prædictorum appellatio ſit deſerta, & prima ſententia firma remaneat.

DE DEPOSITO IN CAVSIS *Nullitatum. Cap. CLXX.*

NVllus ad principaliter dicendum de nullitate ſententiæ latæ ſuper executionibus, de quibus in proxime præcedenti capite dictum eſt, admittatur, niſi & ipſe infra triduum depoſuerit, ut ſupra: et ſi de facto fuerit admiſſus; admiſsio, dicto triduo elapſo, cum omnibus inde ſecutis, etiam ſi Iudex inhibuerit, nullum præſtet iuris effectum, nec executionem, aut ulteriorem proceſſum quoquo modo ualeat impedire.

DE APPELLATIONIBVS AB *Interlocutorijs recipiendis, vel non. Cap. CLXXI.*

AB interlocutoriis, etiã uim diffinitiuę habẽtibus, quæ aliàs per diffinitiuã, ſeu in ipſa diffinitiua reparari poſſent, nulla recipiatur appellatio; ſed omnia grauamina, & eorũ cognitio, diſputatio, & diffinitio, ipſo iure intelligãtur per hanc legẽ, ſine miniſterio iudicantis in fine cauſæ reſeruata. Et quia ſunt nõnulli caſus impedientes litis ingreſſum, (de quibus ſupra ſub rubrica de exceptionibus, litis ingreſſum impedientibus) Statuimus, ut in illis omnibꝰ, grauato liceat appellare. Volumus tamẽ quòd appellans nullo modo audiatur per Iudicem ad quem, niſi deponat penes perſonam, fide & facultatibus idoneã, per appellatum, ſi uoluerit, eligendã, ac de depoſito cõſtet in actis infra triduũ, infraſcriptas ſummas in pecunia,

uel pignoribus duplum ualentibus, aſsignandis ſtatim appellato, in caſu, quo cõtra appellantem pronuncietur: quo triduo elapſo, & depoſito non facto, ſeu de eo in actis non docto, cenſeatur ſuæ appellationi renunciaſſe, & in negocio principali ad ulteriora procedatur. Summæ deponendæ ſunt hæ: In cauſa decem ducatorum, ducatus unus; in cauſa ducatorum uiginti & infra, ducati duo; infra quinquaginta; ducati quinque; à quinquaginta ad centum, ducati decem; à centum uſque in quamcumq; ſummam, ducati quindecim: & nihilominus appellans ad expenſarum refectionem teneatur, ſi in appellatione ſuccumbat.

QVOD APPELLATIONES ANTE diffinitiuam ſcribantur per Notarium cauſæ. Cap. CLXXII.

APpellationes omnes ante diffinitiuam interponendæ, ſcribantur per Notarium cauſæ, niſi is fuerit legitime impeditus; & tunc ea appellatio cum nomine Notarij, per cuius acta fuerit interpoſita, appellato denuncietur: aliàs appellatio non teneat, & nullum iuris ſortiatur effectum.

DE APPELLATIONE AB expenſarum taxatione. Cap. CLXXIII.

A Taxatione expenſarum appellans non audiatur, niſi ſummam iudicatam, aut pignora plus ualentia penes perſonam fide & facultatibus idoneam, infra triduum: etiam ſi appellatus non requiſiuerit, realiter & cum effectu depoſuerit, & de eodem depoſito conſtet in actis: alioqui ſuę appellationi renũciaſſe cẽſeatur, & prima taxatio firma maneat.

DE APPELLATIONE A DESERtione uel reiectione Appellationis. Cap. CLXXIIII.

SI per Iudicẽ ad quem, appellationẽ deſertam, aut reijciendam eſſe pronũcietur, & ab ea pronuncia ſiue declaratione appelletur: ſi appellatio ſic deſerta, aut reiecta declarata, interpoſita fuerit, ab interlocutoria, à qua per pręſentia Statuta appellare permiſſum eſt, Volumus quòd liceat appellato, in negocio principali, corã primo Iudice à quo, appellatione huiuſmodi à deſertione uel reiectione nõ obſtãte, ad ulteriora procedere: et nihilominus de dicta appellatione à deſertione, uel reiectione, corã Iudice ad quẽ cognoſci poſsit. Et ſi aut nõ deſertã, aut nõ reijciẽdã fuiſſe per duas cõformes iudicetur, omnia poſt appellationẽ pręſdictã ſecuta, in priſtinũ reducãtur, & uictus uictori expẽſas reficiat. Si uero appellatio ſic ut præmittitur

deſerta aut reiecta,declarata;à diffinitiua ſententia interpoſita fuerit:tunc huiuſmodi appellatione (à deſertione uel reiectione non obſtante) ad ulteriorem executionem (ſi executio retractabilis ſit)in negocio principali, per Iudicem à quo, procedi poſſe ſtatuimus: data tamen prius per petentem executionem, idonea cautione de reſtituendo Reo, ſeu appellanti, omnia in executionem capta, cum expenſis, in euentum in quem; appellationem non fuiſſe deſertam, uel non fuiſſe reijciendam, per duas conformes iudicetur.

VT A SENTENTIIS SYNDICO-rum non appelletur. Cap. CLXXV.

A Sententiis latis per Iudices electos ad ſyndicandum Senatorem & Iudices, eiuſque officiales, Conſeruatores, & alios Officiales quoſcumque, nulla recipiatur appellatio; ſed unica ſententia rem faciat iudicatam.

DE APPELLATIONE ET REductione à ſententijs Arbitrorum & Arbitratorum. Cap. CLXXVI.

A Sententiis Arbitrorum intra decem dies appellare,& de nullitate dicere liceat: & ſimiliter à laudis Arbitratorum intra eoſdem decem dies liceat de nullitate dicere & petere reductionem ad arbitrium boni uiri. Quæ omnes cauſæ intra tres menſes terminentur: quibus elapſis prima ſententia, arbitrium ſiue laudum firmum remaneat.

DE APPELLATIONE A confeſſione debiti. Cap. CLXXVII.

A Confeſsione debiti, ſeu mandati relaxatione, in uim obligationis in forma Cameræ, appellare non liceat, ad effectum impediendi executionem; ſed tantum ad effectum deuoluendi cognitionē ad Iudicem Appellationum:qua deuolutione non obſtante, ad executionem dictæ confeſsionis procedatur; & nihilominus de dicta appellatione per Iudicem præfatum intra legitima ſupra præſtituta tempora cognoſcatur.

NE IN VNA EADEMQVE CAVſa ſecundo liceat prouocare. Cap. CLXXVIII.

A Sententia lata per Iudicem de appellatione, ſeu de reductione ad arbitrium boni uiri cognoſcentem, nullus audiatur appellans, niſi

quatenus

quatenus ea ſententia eſſet infirmatoria primæ ſententiæ diffinitiuæ, ſeu uim diffinitiuæ habentis. quo caſu; & ab ea parte infirmationis tantum; appellari poſſit ad Senatorem, qui ſi non ipſe, aut illius officiales fuerint, qui primam ſententiam tulerint, de cauſa ſicut Iudex appellationum cognoſcat. Si uero idem Senator, aut illius Iudices de cauſa cognouiſſent, Conſultor, ut infra dicetur, eligatur, cuius conſilio cauſa terminetur. Declarantes quòd omnino in nulla cauſa ſeu caſu, ſecundo liceat prouocare; ſed duæ conformes ſententiæ habeant uim trium, & rem faciant iudicatã: Quod Statutum in omnibus Curiis inter Ciues incolas & diſtrictuales Vrbis ſeruari uolumus; & aliàs proceſſus contra præſentem Conſtitutionem factus, ſit ipſo iure & perpetuo nullus.

DE APPELLATIONE A SENtentia Capitanei. Cap. CLXXIX.

NOn ſolum ut in præcedenti capite, à ſententia Capitanei, quando cum prima non eſt conformis, ad Senatorem appellari uolumus; ſed etiam quando Capitanei ſententia, ſiue diffinitiua, ſiue uim diffinitiuæ habens, eſſet unica uel prima; dummodo appelletur in caſibus à iure & per præſentia Statuta permiſſis: & tunc ſeruientur omnia coram Senatore, quæ coram Capitaneo appellationum ſeruari debere dictum eſt, & infra dicetur; & Senator eo caſu ut Iudex appellationum in omnibus & per omnia procedat.

DE APPELLATIONE A SENtentia Senatoris de appellatione cognoſcentis. Cap. CLXXX.

A Sententia Senatoris cognoſcentis de appellatione, à ſentẽtia per Capitaneum lata, quæ cum prima conformis non fuerit, liceat ab ea tantum parte, quæ cum prima conformis non eſt, ad eundem Capitaneum appellare: qui ſi fuerit ille idem, qui prius in ea iudicauerit; Conſultor, ut infra dicetur, eligatur, cuius conſilio cauſa terminetur.

DE TEMPORIBVS AD APPELLANdum, & appellationes repræſentandum in tertia inſtantia. Cap. CLXXXI.

VT res, quantum fieri poteſt, ad unam conſonantiam reducantur; uolumus, ut eadem tempora appellandi, redeundi pro apoſtolis, appellationis repræſentandæ, depoſiti & ſequeſtrationis (ubi illis locus

locus erit) faciendæ: & reliqua omnia, quæ in ſecunda inſtantia fieri debere præcepimus, in quacumque inſtantia obſeruentur; præterquam quo ad fatalia, quæ in tertia inſtantia quatuor menſium (ut ſupra in capite de Inſtantiis dictum eſt) eſſe uolumus: & ita ſub pœnis deſertionum, & aliis quoquo loco comminatis ſeruetur.

DE PROSECVTIONE CAVSAE *Appellationis.* Cap. CLXXXII.

Cauſa appellationis, per actorum in prima inſtantia factorum tranſportationem, & illorum repetitionem inſtructa cenſeatur: & ideo in ea non ſit opus libellum offerre, litem conteſtari, aut iuramẽtum calumniæ uel ueritatis præſtare; ſed inſtrumentum appellationis cum actis ſupraſcriptis, pro libello, & intentione appellantis ſufficiat.

DE TESTIBVS ET IVRIBVS *de nouo repertis in cauſa Appellationis producendis.* Cap. CLXXXIII.

IN cauſis appellationum, poſſint induci teſtes de nouo reperti, & examinari tam ſuper articulis in prima inſtantia datis, quam ſuper aliis de nouo dandis: ſimiliter inſtrumenta publica & priuatæ ſcripturæ produci poſſint, dummodo pars quo ad Teſtes, iuret de nouo repeririſſe.

DE SVSPICIONE CAPITANEI. Cap. CLXXXIIII.

SI in principio litis, aut ex rationabili cauſa in illius proſecutione, pars aliqua Capitaneum appellationum ut ſuſpectum recuſet, Conſultor eligatur, cuius conſilio cauſa terminetur; & aliter ſententia non ualeat ipſo iure.

DE CONSVLTORE ELIgendo. Cap. CLXXXV.

IN cauſis, in quibus Capitaneus ut ſuſpectus recuſatus eſt, & in his in quibus Conſultor ipſi Capitaneo, uel etiam Senatori per præſentia Statuta dari præcipitur, hæc in eligendo forma ſeruetur: Ter pars citetur ad dandum liſtam, ſeu ſchedulam ſuſpectorum, & eorum de quibus confidunt, quam cum iuramento partes dare debeant, in qua nominatim ſuſpecti ſint deſcripti (quoniam allegationem ſuſpectorum in genere, ueluti

ueluti omnes Auditores, omnes Romani nullatenus admitti nec attendi uolumus) quibus ſchedulis per Iudicem ſequenti die uiſis, & parte ad uidendum extrahi Conſultorem uocata; ſi partes in aliquem conſenſerint; is Conſultor pronuncietur. Si uero non conſenſerint, Iudex datis uel non datis ſchedulis ſuſpectorum, ſemotis partibus, de bonis, & doctis uiris à neutra partium nominatis, decem eligat, eorumque nomina in Vrnam, ſeu Buſſulam coniiciat, ex qua publice pro Tribunali ſedendo, unum extrahat, qui Conſultor ſit. Aliæ uero chartulæ, ubi deſcripta ſunt nomina aliorum qui remanſerunt in Vrna, ibi ſtatim publice inuoluantur (non lectæ) in aliqua crumena uel ſacculo, ſigillis partium, ſi uoluerint, uel aliorum loco partium, ſignato: retinenda penes Iudicem uel Notarium cauſæ, donec electus acceptauerit: qui, ſi non acceptauerit, ſtatim facta notificatione per appellantem, extrahatur alter, & deinde alius, donec unus acceptauerit; qua acceptatione ſecuta, ad inſtantiam petentis partis, aliorum nomina, quæ in ſacculo remanſerunt, publice legantur, & Notarius cauſæ ſub pœna falſi, deſcribat omnia nomina, tam illorum decem, quàm aliorum à partibus nominatorum in eius actis. Tempora autem prædicta, ideſt à die petitionis Conſultoris, uſque ad diem acceptationis, in fatalibus omnino non computentur.

DE OFFICIO CONSVLTORIS, & Sportulis illius. Cap. CLXXXVI.

CONſultor electus, Conſilium tradere teneatur infra decem dies, à die ſuæ acceptationis numerandos, intra quos uiſis actis, & informationibus partium (ſi informare uoluerint) auditis, conſilium ſuum in ſcriptis, clauſum, ſuoque etiam ſigillo ſignatum, Notario cauſæ tradat; iuxta cuius conſilium, Iudex pronunciabit: quod, ſi infra dictũ decendium facere neglexerit, ducatorum auri de Camera centum pœnam incurrat, & damnum læſæ parti reſarciat; nec ulterius in ea cauſa eligi poſſit. poſt traditum autem conſilium Notario, illud nec reuocare, nec corrigere, neque mutare, aut illi quicquam addere poſsit. Sportulæ pro Conſultore ſint tantundem quantum pro Iudice, cui Conſultor datus eſt, ſupra in capite de Sportulis Capitanei taxatum reperitur: ultra quas nihil omnino ipſi Conſultori percipere liceat; alioqui pœnam eandem, quæ in dicto capite de Sportulis expreſſa eſt, & dans & recipiens ipſo iure incurrant.

VACANTE OFFICIO CAPITAnei Conſeruatores inhibeant. Cap. CLXXXVII.

OFficio Iudicis appellationis uacante, uſque quo alius poſſeſsionem adeptus fuerit, appellationes & querelæ omnes coram Conſeruato-

ſeruatoribus repræſententur, qui per acta Notarij appellationum illas reci piant, & inhibere poſsint. In reliquis uero ſuperſedeatur uſque ad aduentum noui Capitanei, & interim nulla tempora, neque termini currant.

DE APPELLATIONIBVS SVBditorum Caſtrorum & Terrarum Romani Populi. Cap. CLXXXVIII.

APpellationes per Subditos officio Conſeruatorum, ab eorum Iudicibus, aut ſuperioribus officialibus interponendæ, ad ipſos Conſeruatores interponi debeant, ad quos appellationes prædictæ, unà cum toto negocio deuoluantur. qui de illis, omni iuris ſolemnitate omiſſa, per ſe aut Aſſeſſorem eligendum, ac ſola ueritate inſpecta, cognoſcant, & ſecundum iuſtitiam terminent, & decidant.

DE CAVSIS NVLLITATVM. Cap. CLXXXIX.

CAuſa Nullitatis principaliter in iudicio deducta, litis conteſtationem non poſtulat; ſed ea intentata, actor ſtatim infra decem dies utiles, à die ſuper ea petitionis oblatæ numerandos, per proceſſum & acta primæ cauſæ, ſeu aliter prout potuerit, ſuam intentionem iuſtificet. quibus elapſis, ulterius ad illius iuſtificationem non admittatur, & lis ipſa, ac ius dicẽdi de nullitate pereat, & Iudex cauſam infra primam communẽ inſtantiam decidat. Volumus autem, quòd interim executio legitima nõ impediatur; et ſi Iudex inhibuerit, cenſeatur cum clauſula, ſine præiudicio legitimæ executionis inhibuiſſe, niſi executio facienda eſſet irretractabilis: quo caſu, & cum hac expreſsione, attento quòd executio eſt irretractabilis, uolumus per Iudicem inhiberi poſſe. De nullitate autem ſententiæ non poſsit agi nec replicari poſt annum, à die ſententiæ numerandum: neque de nullitate unius & eiuſdem ſentẽtiæ niſi ſemel principaliter agi poſſit, etiam ſi ex diuerſis capitibus nullitas prætendatur.

DE APPELLANTIBVS, ET ſimul de Nullitate dicentibus. Cap. CLXXXX.

SI ille, contra quem eſt lata ſententia duxerit appellandum, & in ſua appellatione, nullitatem & iniquitatem deduxerit, & in cauſa appellationis, contra eum fuerit lata ſententia; non audiatur ulterius ſuper nullitate primæ ſententiæ, à qua fuerat appellatum.

DE

DE ELECTIONE EXECVTIOnis rei iudicatæ. Cap. CLXXXXI.

IS, in cuius fauorem mandatum executiuum realiter & perſonaliter exequendum, per præſentia Statuta relaxatum eſt, poſsit, ſi uelit, debitorem perſonaliter capi facere, & ad carceres deduci, inde non relaxandum donec ſoluerit, uel ſatisfecerit ipſi creditori. Poſsit quoque in poſſeſsionem bonorum immobilium ſe immitti facere; bona quoque mobilia capere, & ſuper nominibus debitorum & iuribus alijs omnibus exequi: & ſi unam uiam elegerit, alteri non præiudicaſſe cenſeatur, ſed de una ad aliam ſibi liceat tranſire.

DE FORMA SERVANDA IN pignore prætorio, vel etiam conuentionali, mobili vel immobili vendendo, & de nominibus debitorum. Cap. CLXXXXII.

IS, qui in poſſeſsionem immobilium miſſus eſt, ſeu is cui immobilia cum facultate capiendi poſſeſsionem & uendendi data eſt, à die qua in poſſeſsionem miſſus eſt, qui in prætorio; qui uero in conuentionali, à die qua denunciauerit debitori ſe uelle rem hypothecatam uendere, ſileat per dies triginta continuos; quibus elapſis, citatis aduerſariis, Iudex ea immobilia adiudicet actori, pro quantitate in mandato executiuo, & uere debita reſpectiue, contenta. Altera autem die ad actoris libitum, citata parte, eligantur æſtimatores, quorum alterum, in contumaciam non eligentis, Iudex eligat: qui dicta bona infra quindecim dies continuos, citata parte, pro certa die & hora, ad intereſſendum, habita ratione rei & eius qualitatum, fructuum ac loci & temporis, & eius quod communiter uendi poteſt & ſolet, æſtiment: qua æſtimatione facta, & uno præconio, ſeu banno præcedente, ſi aliquis apparuerit emptor, dentur & uendantur per Iudicem plus offerenti, niſi infra menſem debitor ſoluerit: Vel ipſe Iudex tantum de dictis bonis inſolutum ipſi creditori concedat, quæ aſcendant ad quantitatem ſibi debitam, & tertiam partem ultra; per quam dationem inſolutum efficiatur Dominus, & defendatur per Senatorem & Iudices, & ipſe uendat cui uoluerit. Poſsit tamen illa bona debitor, illiuſque hæredes recuperare, ſi infra ſex menſes à die dationis inſolutum computandos, cum effectu ſoluerint creditori, ſeu eius heredibus uel habẽtibus cauſam ab eo, quantitatem ueram pro qua fuit facta miſsio & executio ſupradicta. Debitorem autem, & eius hæredes, cuius bona uenduntur, aut inſolutum dãtur, teneri uolumus ad euictionem, & defenſionem dictorum bonorũ emptori, ſeu creditori, cui in ſolutum data fuerint, uel per Iudicem addicta, perinde

ac ſi ipſi dicta bona uendidiſſent, aut in ſolutum tradidiſſent,& perinde ac ſi expreſſe de euictione & defenſione emptori & creditori præſenti & ſtipulanti promiſiſſent; & ad hæc iuris & facti remediis opportunis cogi poſſint. Si uero mobilia ſint,ſuper quibus executio facta eſt,ſeu quæ creditori in pignus data ſunt: tunc illis mandatario præuia citatione, & Iudicis decreto ſubhaſtanda, conſignatis; mandatarius, ter ſaltem, bona ipſa in publicum eo modo quo fieri poteſt, producat, & exhibeat; & ſi non eſſent portabilia, ſaltem per ſchedulam, ad ualuas curiæ affigendam, publice denunciet: quæ bona ut uolentes, offerre ualeant, per ipſum ſubhaſtentur. Vt autem omnis fraus ceſſet, oblationes quæ pro re ſubhaſtanda fient, per Notarium cauſæ deſcribi & adnotari curabit: quo termino elapſo, & citato reo, dentur & uendantur plus offerenti, niſi infra decem dies debitor ſoluendo quantitatem, pro qua facta fuit executio, pignora illa reluerit. Sin autem ſuper nominibus debitorum executio fieri contingat, citabitur nomen ad declarandum, ſi ſit debitor debitoris, & contra eum ad grauamen uſque quo declarabit, procedatur; ſi confitebitur, fiat præceptum de ſoluendo infra dies octo, quibus elapſis, contra eum citatum, mandatum contra reum relaxatum exequatur. Si uero negabit, citetur reus principalis ad cedendum iura contra illum ſuum debitorem: quo contumace exiſtente, Iudex illa debitoris loco cedat, ſicque contra illum debitorem debitoris, creditor eo iure ceſſo, iuxta cauſarum naturam procedat: Ceſsio autem prædicta eatenus liberet primum ſuum debitorem, quatenus creditor exigere poterit; nec interim ſit creditori præiudicatum, quo minus executionem & realem & perſonalem contra ſuum debitorem facere poſsit, dummodo unica ſolutione contentus ſit. Non liceat etiam debitori debitoris, poſtquam ſibi ceſsio prædicta denuntiata fuit, aut in iudicio fuerit per primum creditorem interpellatus, ſuo creditori ſoluere: alioqui iterato ad ſolutionem urgeri poſsit.

DE EXECVTIONE FACIENDA iuris ordine ſeruato. Cap. CLXXXXIII.

IN cauſis, in quibus executio, iuris ordine ſeruato, fieri debet, ut ſunt Summariæ & aliæ, in quibus exprimitur, primo pignori capiantur mobilia, quæ ſi per executorem non reperiantur, facta per ipſum fide, cui ſtetur, ita ut contrarium probari non poſsit, Iudex parte aliter non uocata, immobilia, ſi ſumma patiatur, & debitoris qualitas ita requirat; prout ſibi uidebitur capi mandet. Si uero non erunt immobilia, uel ſumma, ut dictum eſt, non patiatur, perſonalis executio committatur, & demum ad nomina debitorum, ut ſupra in præcedenti capite dictum eſt, deueniatur.

DE

DE EXPENSIS LITIS. Cap. CLXXXXIIII.

IN qualibet cauſa, uictus uictori expenſas reficiat, non obſtante quòd de calumnia ſit iuratum, & in ſententia ſit condemnatio omiſſa; niſi aliter per aliquod Statutum in aliqua cauſa diſponatur, in quarum repetitione, nullus ordo, nec ſolemnitas iuris requiratur: ſed folio ubi fuerint adnotatæ producto, & illarum examine Notario cauſæ unica citatione præuia commiſſo, per Notarium examinentur: quo facto, per Iudicem taxentur, actorque iureiurando affirmet, tantum erogaſſe; iterumque reo citato, ad ſoluendum expenſas taxatas, contra eum mandatũ executiuum, iuris ordine ſeruato, exequendum, relaxetur: & prædicta coram quibuſcumque Capitolinis Iudicibus, fieri debeant. Si uero in ſententia condemnatio facta fuerit, coram Iudice ſententiam exequente, prædicta taxatio & executio fiat.

DE VERBORVM, ET RERVM ſignificatione. Cap. CLXXXXV.

DIſtrictus Vrbis paſsibus quadraginta millibus circumquaq; finitur. Dierum utilium appellatione, illi dies continentur, quibus ius in Capitolio redditur: ubi autem dierum ſine adiectione, utilium, fit mentio, de currentibus diebus intelligitur.

Menſes triginta dierum ſinguli computantur.

Ducatus auri Iuliorum undecim computatur. quòd, ſi ſimpliciter ducati nomen proferatur, uel cum adiectione, de carlenis, carlenorum decem pro ſingulis interpretatur.

Scutum, ſi aliud non adiiciatur, Iuliorum decem intelligitur.

Floreni nomen ſimpliciter prolatum, quadraginta ſeptem ſolidorum prouiſinorum interpretatur, qui conſtituunt præſentis temporis Sanctiſs. Domini Noſtri Domini Gregorij Papæ Decimitertij, & huius anni M. D. LXXIX. bolonenos trigintaquinque, & quartam partem alterius boloneni.

Libra prouiſinorum conſiſtit ex ſolidis prouiſinorum, uiginti, bolonenis autem quindecim.

Iulius eſt bolonenorum decem.

Carolenus bolonenorum ſeptem cum dimidio.

Bolonenus quatrenorum quatuor.

Prouiſinum denique ſolidorum, interpretamur eſſe trium quatrenorum.

LIBER SECVNDVS.

QVI AD ACCVSANDVM admittantur. Cap. I.

NVLLVS ad accuſandum uel denunciandum aliquem de criminibus, exceſsibus uel delictis admittatur, niſi ſuam uel ſuorum, uſque ad tertium gradum incluſiue, de iure Canonico computandum, iniuriam proſequatur; exceptis caſibus infraſcriptis, uidelicet, de crimine læſæ Maieſtatis, homicidio, incendio, falſitate, latrocinio, aggreſsione nocturna, & battalia generali, in quibus & aliis per præſentia Statuta expreſsis caſibus cuilibet accuſare permittatur.

DE FORMA ACCVSATIONIS, & modo procedendi, ac cuſtodia Reorum. Cap. II.

QVi aliquem de aliquo maleficio, crimine, ſeu delicto coram Senatore, ſeu illius Iudice maleficiorum, accuſare uult; teneatur ſuam accuſationem dare in ſcriptis, in qua locus, tempus, & qualitas perpetrati delicti contineatur, & abſque eo quod ſe in accuſatione ſubſcribat, iuret coram Iudice, ſe credere accuſationem eſſe ueram, & non calumnioſam: & in ipſa accuſatione nomina Teſtium, quos putat de delicto informatos, nō plus numero quàm decem, deſcribat; ultra quos, alios Teſtes producere non poſsit: Iudex tamen ex ſuo officio, ne delicta remaneant impunita, aut per colluſionem occultentur, poſsit etiam poſt publicationem Teſtiū, alios, & quotquot ſibi uidebitur ſuper accuſatione prædicta, & contentis in ea, recipere: qua porrecta, reum citari, aut moneri faciat ſuper dicta accuſatione ſeu querela, cum comminatione, quòd ſi nō comparuerit de & ſuper eo delicto, pro confeſſo reputabitur, & condemnabitur; eoque ter citato, ſiue perſonaliter, ſiue domi copia dimiſſa, & con tumace exiſtente, iterum eodem modo & in ſcriptis ad audiendam ſententiam citetur, & illius contumacia accuſata, ad ſententiæ diffinitiuæ prolationem & diffidationem, iuxta delicti qualitatem, procedatur: & hæc de ciuibus & habitantibus in Vrbe, & circa eam per milliaria tria intelligantur. Qui uero extra Vrbem in Vrbis diſtrictu, & ultra dicta tria milliaria ab Vrbe, forum in Vrbe uel ratione delicti, uel territorij, aut perſonæ ſortiuntur, citentur edicto Senatus cum inſerto tenore accuſationis ſeu querelæ, quatenus infra terminum dierum uiginti uel alium Iudicis arbitrio pro peremptorio aſsignandum (habita diſtantiæ locorum, perſonarum, & delicti ratione) debeat coram ipſo Iudice comparuiſſe, & accuſationi ſeu querelæ reſpondiſſe cum comminatione, quòd eo termino elapſo, pro confeſſo habebi-

habebitur, & tanquam confeſſus contra eum ad ſententiam & diffidationem procedetur. & hæc executio citationis fiat, ut in ciuilibus cauſis de citandis edicto Senatus dictum eſt: quo contumace exiſtente, iterum per affixionem ſchedulæ ad ualuas curiæ affixæ, ad ſententiam ad primam diẽ citetur, illoque contumace exiſtente, ad ſententiam & diffidationem, ut ſupra, procedatur. Vagi autem, & domicilium non habentes, citentur ad ualuas Palatij, affixa copia citatorij edicti, ut dictum eſt, & ibi etiam copia dimiſſa, ut facilius ad eorum notitiam poſsit citatio deuenire. Quòd ſi reus prædictus ante ſentẽtiam comparuerit, Iudex faciat eum per ſe ipſum accuſationi, ſeu querelæ reſpondere; qua reſponſione habita, ſi reus de eo delicto accuſetur, pro quo de iure uel ex forma Statutorum pœna pecuniaria imponenda uenit, Iudex eum, præſtitis idoneis fideiuſſoribus, uſque ad ſummam per eum taxandã relaxet: Quòd ſi in defectum ſolutionis pecuniariæ pœnæ, corporalis ueniat imponenda, uel etiam corporalis pro pecunia redimi poſsit; tunc niſi reus idonea pignora, aut pecuniam in Camera depoſuerit, quę pro pœna & intereſſe partis ſufficiat, carceribus mancipetur, in quibus diligenter cuſtodiatur, uſque ad totalem & finalem cauſæ expeditionem. Vbi uero pœna corporis afflictiua, ſiue ea ſit à Statutis aut à lege præciſe taxata, ſiue Iudicis arbitrio relicta, ueniat imponenda; tunc nullatenus reus pignoribus aut cautionibus committatur, ſed omnino in carceribus cuſtodiatur, uſque ad finalem cauſæ deciſionem. Prędicta autem confeſsione aut negatione ſecuta, & prædictis impletis, ad iuſtificationem & impugnationem dictæ accuſationis ſeu querelæ partibus aliquo competenti termino ad probandum præfixo procedatur. Iudex autẽ qui in prædictis & eorũ quolibet negligens, aut remiſſus fuerit, pœna quinquaginta aureorum in ſyndicatu puniatur, & intereſſe parti læſæ reſarciat.

DE CAVTIONE AB ACCVSARE *volentibus præſtanda, & pœna eorum, qui delicta non probauerint. Cap. III.*

SI quis accuſauerit aliquem de delicto, pro quo pœna capitalis ad mortem imponenda ueniret; nõ ante audiatur, quàm per idoneos fideiuſſores cauerit ſe quingentos aureos Cameræ ſoluturum, & de ſtando tot diebus in carceribus, quot reus ſteterit, ſi in accuſatione ſuccubuerit: Si uero aliqua alia corporalis pœna quàm mortis; tunc cautio prædicta de ſoluendo ducatos auri centum, & de ſtando in carceribus, ut dictum eſt, præſtare debeat: ad quas pœnas eo ipſo condemnatus intelligatur, quòd reus fuerit abſolutus; & nihilominus parti ad intereſſe teneatur, & ſtatim pro dictis pœnis contra ipſum & fideiuſſorem executio fieri poſsit. Si uero accuſare uoluerit de exceſsibus pro quibus pecuniaria pœna, ſiue principaliter,

cipaliter, ſiue in ſubſidium imponenda eſſet; tunc nec etiam audiatur, niſi dederit idoneos fideiuſſores de ſoluendo medietatem pœnæ, in qua accuſatus condemnandus ueniret, abſque aliquo beneficio pacis aut confeſſionis; ad quam pœnam cenſeatur eo ipſo condemnatus, quòd aduerſarius fuerit abſolutus, & ſtatim contra ipſum & illius fideiuſſorem executio fieri poſsit: & nihilominus parti ad intereſſe teneatur, & Iudex aliter eum ad accuſandum admittens, de ſuo teneatur in ſyndicatu.

DE ABOLITIONIBVS. Cap. IIII.

NVllus accuſationem à ſe inſtitutam, deſtituere neque eam aboleri petere poſsit, ſed ad illius effectualem proſecutionem procedere teneatur: alioqui pœnam iuris incurrat; exceptis caſibus infraſcriptis, uidelicet, de uerbis iniurioſis, de damno dato, de contemptu mandati, de turbata poſſeſsione, de inueſtimento fracto, & ubi uxor de adulterio à uiro accuſata fuiſſet, quò ad uxorem tãtum, non quò ad adulterum.

IN QVIBVS CASIBVS PER nquiſitionem procedi poſsit. Cap. V.

NVlla inquiſitio per Senatorem uel Iudicem maleficiorum formari poſsit, niſi in caſibus infraſcriptis; uidelicet, in crimine læſæ Maieſtatis, Homicidio, etiam per Cõmunitatem cõmiſſo, & de Aborτu fœtu iam uiuificato, Aſſaſsinio, Incendio, Falſitate quorumcumque inſtrumentorum, inſtrumenti late ſumpto uocabulo: De falſariis quarumcumque monetarum, etiam quò ad illas tondentes, ſeu minuentes: Necnon de receptatoribus conſciis & conſenſientibus eorundem, & de erogantibus eandem falſam monetam, De furto, Latrocinio etiam à Pyratis facto, Violentia mulieribus etiam libidinis cauſa illata: & de Lenonibus mulierum, etiam ſi meretrices ſint: De his qui pueros libidinis cauſa uerberant, abducunt aut ſeducunt, Sodomia, Aggreſsione nocturna, Battalia generali, Pace uel ſecuritate fracta: De præſtantibus auxilium, conſiliũ & fauorem ex propoſito ad committendum homicidium in principio, aut medio, uel in fine homicidij: De percuſsionibus cum ſanguinis effuſione, uel fractura cranei, quò ad percuſſorem tantum: De inferentibus uel nunciantibus minas, ut infra ſuo loco: De ſpernentibus mandata Senatoris in aſſecurando, & contra iniuriam Nunciis inferentes: De ſumentibus uindictam contra innocuos, Et de receptatoribus delinquentium, Et de offendentibus Magiſtratum, uel officiales, Aduocatos, Procuratores, & Notarios ratione officij: De Blaſphemis: De Inceſtu: De Plagiarijs: De Prodi-

Proditoribus, De proiicientibus ſtercora, Et de famoſis libellis: De iacientibus plumbatam: De prohibentibus Annonam ſiue graſciam ad Vrbem adferri: De portantibus uel habentibus arma prohibita, uel uenenata: Contra diruentes antiqua ædificia: Contra priuatum carcerem exercentes: Contra inciſores Vinearum & uitium in Vrbe & extra: De congregatione, conſpiratione ſiue coniuratione, contra bonum & pacificum Ciuitatis ſtatum: Et de ſeditioſis: Contra ementes uictualia ueſcibilia & eſculenta in Portis & Pontibus Vrbis, & extra Plateas deſignatas: De exceſsibus commiſsis in Curia Capitolij & platea tam Capitolij, quàm ſanctæ Mariæ de Aracæli: De exceſsibus commiſsis in ludo Teſtaciæ & Agonis, & rixis & percuſsionibus ibi factis: Si Senator, Conſeruatores, & Mareſcalli aut Capitaneus Curiæ Capitolinæ, ſeu eorum alter irent per Vrbem, & in eorum uel alterius ipſorum præſentia uel conſpectu exceſſus fuerit commiſſus: Si exceſſus dicetur commiſſus in exercitu Romano, aut intra eccleſias Vrbis. & de aliis caſibus, de quibus per præſentia Statuta, inquiri poſſe uel debere permittitur, & mandatur. In quibus omnibus caſibus, uolumus etiam per denunciationem procedi poſſe.

DE MODO PROCEDENDI PER *Inquiſitionem.* *Cap. VI.*

ANtequam formetur particularis inquiſitio, debeat per Iudicem, inquiſitionem formare uolentem, recipi ſufficiens informatio, de delicto uel maleficio per teſtium receptionem, de qua apparere debeat in actis Notarij maleficiorum; quæ teſtium depoſitiones per extenſum in libro deſcribi & adnotari debeant: quibus receptis, Iudex cauſam in aſſettamento proponat, in quo ſi per Iudices, aut eorum maiorem partem fuerit reſolutum inquiri poſſe, ad inquiſitionem procedatur. Debeat tamen de dicta deliberatione per acta Protonotarij, & illius fidem, quam gratis dare teneatur, conſtare: qua demum deliberatione facta, Iudex inquiſitionem formet, in qua omnes & ſingulas qualitates delictorum, quæ ad eius notitiam peruenerint, uel publica fuerint, apponere debeat: aliàs ipſe Iudex, etiam ſi omiſerit qualitatem corporalem, pœnam requirentem, pœnam ſimilem incurrat. qua formata, ſi talis ſit cauſa, in qua pœna corporis afflictiua imponenda uenit, & reus haberi non poſsit; tunc moneatur reus per affixionem ſchedulæ ad domum ſuæ ſolitæ habitationis, & ad ualuas Curiæ Capitolij, ſi in Vrbe aut circa eam per milliaria tria inhabitet: aliàs edicto Senatus, ut de accuſatione dictum eſt, quatenus infra triduum, aut alium terminum competentem, loci & perſonæ habita ratione, ſub pœna confeſsi criminis debeat perſonaliter comparuiſſe ad ſe excuſandum ſuper delicto per eum in illum caſum, tali die & loco, commiſſo; cum commina-

minatione, quòd eo non comparente, pro confeſſo habebitur,& ad diffinitiuam ſententiam & diffidationem contra eum procedetur: eoque peremptorie ad docendum ſe paruiſſe citato, & contumace exiſtente, rurſus iuxta traditam ſupra de accuſationibus formam, ad ſentẽtiam audiendam citetur; eoque in contumacia perſiſtente, diffinitiua ſententia promulgetur, & demum ad pœnarum executionem procedatur, iuxta iuris & Statutorum formam. Quòd ſi inquiſitus comparuerit, aut captus fuerit, & in poſſe Curiæ deuenerit; tunc formatæ contra eum inquiſitioni reſpondere cogatur; qua reſponſione facta,uel in carceribus detineatur,uel fideiuſſoribus aut datis pignoribus committatur, iuxta delictorum qualitatem,& prout ſupra de accuſationibus eſt expreſſum: uel etiam ſi Iudici uidebitur opportunum, reum cuſtodiat, uſque quo delictum fuerit probatum, uel euacuatum; aliter autem formata inquiſitio (ſi de illius nullitate ante ſententiam obiiciatur) non teneat, & per prædicta non cenſeatur ſublata facultas Iudici incipiendi etiam à captura inculpati, iuxta diſpoſitionem iuris communis. Iudex autem in præmiſsis negligens, aut contrauenienſ, pœnam uigintiquinque aureorum incurrat.

SI MVLIER DE DELICTO AC- cuſetur, aut contra eam inquiratur. Cap. VII.

MVlier honeſta accuſata uel inquiſita de leuibus criminibus,aut uadat perſonaliter ad reſpondendum ante Eccleſiam Sanctæ Mariæ de Aracæli;aut ſi noluerit,Notarius maleficiorum ad eius domum accedat ad reſponſionem recipiendam, pro quo uiatico recipiat bolonenos quinque, & non ultra. Pro grauioribus delictis, ubi tamen pœna corporis afflictiua non infertur, ad dictam Eccleſiam ire teneatur, & ante dictam Eccleſiam accuſationi aut inquiſitioni reſpondere cogatur: in utraque tamen cauſa per idoneos fideiuſſores cauere teneatur & debeat de condemnatione ſoluenda. Si autem capitalis aut corporalis pœna imponenda ueniret; tunc in carceribus pro mulieribus factis, & faciendis, ſeorſum à uiris;aut ſi nobilis perſona fuerit, uel de magnatibus, in aliquo tuto loco, ſub idoneis fideiuſſoribus de tuto carcere cuſtodiatur:& in omnibus & per omnia contra eam procedatur, prout de uiris dictum eſt, & dicetur.

QVANDO PROCVRATOR ADMITTA- tur,& de ſecuritate reis dãda pro aliјs exceſsibus. Cap. VIII.

SI ex delicto, pro quo reus accuſatus eſt uel inquiſitus, pœna corporis afflictiua, ſiue principaliter, ſiue in defectum pecuniariæ, & ſiue ea arbitraria, ſiue à Statuto taxata ſit, imponenda uenit; reus ſe ipſum præ-

ſentare,

ſentare, & querelæ uel inquiſitioni reſpondere cōfitendo uel negādo delictum, de quo inquiritur aut accuſatur, omnino teneatur. In alijs uero iudicij actibus admittatur procurator ad omnia, quę pro defenſione reorum fuerint opportuna. Si uero ex crimine ueniat pœna pecuniaria imponēda, & reus idonee cauerit, dato fideiuſſore de pœna ſoluenda, admittatur procurator ad reſpondēdum, habens ſpeciale mandatū ad ſic reſpondendum: quòd ſi reus accuſatus, uel inquiſitus timeat ad reſpondēdum accedere, eo quod de alijs exceſsibus diffamatus dicatur, detur ei ſecuritas dę alijs ſimilibus exceſsibus, præterquam de ijs de quibus inquiritur, uel accuſatur.

QVOD TESTES EX OFFICIO *ſuper innocentia recipiantur, & eorum dicta integre deſcribantur.* Cap. VIIII.

SEnator, & Iudex, ſicut ex eorum officio diligenter pro delictis reorū & nocentium indagandis & inueſtigandis inquirunt, & teſtes examinant: ita & pariformiter ex eorum officio, æqualitate ſeruata, pro innocentia inueſtigare & indagare, & teſtes de ueritate facti informatos, per quoſcumque ad eorum notitiam deducantur, interrogare & examinare, & in actis annotare & deſcribi facere teneantur, & debeant; & non præterire teſtem & teſtium dicta, pro innocentia deponentes: aliàs tam Iudex ueritatem facti pro innocentia quærere, quàm Notarij dicta teſtium ſcribere & annotare, & in actis ponere, per malitiam, aut per manifeſtam deſidiam ceſſantes, in ſyndicatu ad intereſſe teneātur, & pœna falſi puniantur.

DE TERMINO REIS *dando.* Cap. X.

SI reus accuſationi aut inquiſitioni reſpondendo, delictum de quo accuſatur uel inquiritur, negauerit, & accuſator uel Fiſcus ſuam intentionem iuſtificaſſe prætendat, antequam ad rigoroſum examen deueniatur, Romano & Romæ habitanti, terminum ſex dierum; aduenæ uero & de diſtrictu, duodecim dierum ad ſe defendendum, etiam ſi pars non petierit, præfigatur: in quo termino copia indiciorū contra eum laborantiū, ſi eā habere uoluerit, & facultas ſuos procuratores alloquēdi, dari debeat.

DE MINORIBVS. Cap. XI.

MInores annis decem & ſeptem, abſq; curatoris legitimi interuentu in iudicio criminali ſtare non poſsint; & aliter eorum confeſſiones, & geſta cum eis non ualeant.

DE POSITIONIBVS IN CAVſis criminalibus non faciendis. Cap. XII.

IN cauſa criminali non recipiantur poſitiones pro reſponſione ab alterutra parte habenda, niſi quando mixte pro uiolentia expulſiua uel turbatiua intentaretur ſimul ciuile & criminale iudicium: poſsint tamen fieri & produci capitula ad offenſam & defenſam, de quibus parti copia, ſi uoluerit, dari debeat.

DE QVAESTIONIBVS ET Tormentis. Cap. XIII.

PVblici latrones & uiarum uiolatores, homicidæ, falſarij monetarum maieſtatis rei, incendiarij, uiolatores mulierum, ſodomitæ, ſtatus Romani Populi turbatores, & proditores; ac de prædictis, ſeu aliquo prædictorum infamati uel deſcripti, & nominati in infraſcriptis libris infamatorum pro prædictis, ſi fama publica præcedente per tres ſaltem idoneos teſtes probata, ad manus Curiæ deuenerint, ne tanta ſcelera impunita remaneant, pro ueritate eruenda, prout dictauerit diſcretio Senatoris, & ſuorum Iudicum, ad tormenta contra eos procedatur. Accuſati autem & inquiſiti de alijs quibuſcumque exceſsibus, maleficijs & delictis nullatenus torqueantur, niſi præcedentibus legitimis indicijs, uel depoſitione unius teſtis de uiſu, cum aliquali indicio; uel ſaltem quatuor teſtium examine, de publica fama deponētium cum aliquali indicio, ut dictum eſt. Prius tamen interrogetur reus ſuper delicto; & ſi cōfiteri uoluerit, torqueri non poſsit: aliàs uero antequam ad torturam deueniatur, terminus ad defendendum, prout ſupra de termino reis dando dictum eſt, etiam ſi reus non petierit, præfigatur. & eo elapſo uotum omnium Iudicum de affettamento, ſeu maioris partis eorum accedat; de qua deliberatione & uoto Protonotarius rogare ſe debeat, & per illius fidem in actis Notarij criminalis conſtet, & aliter ad torturam deueniri non poſsit: & ſi aliter fiat, confeſsio extorta confitenti non noceat, & Iudex in ſyndicatu pœna centum aureorum puniatur, & intereſſe, ſi æſtimabile fuerit, parti reſarciat.

DE TERMINO DANDO CAPTO capitaliter diffidato. Cap. XIIII.

DIffidato, ſeu condemnato capitaliter ad mortem, ſi infra annum ſponte ſe conſtituerit; terminus competens ſtatuatur, ad ſuam innocentiam (ſi potuerit) probandā, non obſtante quòd à ſententia diffidationis de contumace & confeſſo per eum, uel eius procuratorē non fuerit appellatū: infra quē terminū, etiam ſuper nullitate ſentētiæ audiatur.

DE LIBRO DIFFIDATORVM ET *inueſtigatorum, & eorum nominibus publicandis.* Cap. XV.

SEnator Vrbis retineat apud ſe unũ librũ cum chartis numeratis, & ſigno Cameræ Vrbis impreſsis; in quo per Alphabetum nomina omniũ diffidatorum deſcribi faciat, illumq; diligenter cuſtodire, & finito officio, in manibus ſyndicatorum ſucceſſori tradendũ, conſignare teneatur; aliàs ad omne intereſſe, & ultra, ad pœnam centum ducatorũ Cameræ obligetur; & de ſuo ſalario in ſyndicatu retineantur. Similiter etiã retineat, ſicut hactenus conſuetum eſt, librum aliũ (quem uacchettã appellant) in quo Notarij maleficiorum, ſua manu, nomina delinquentium, qui ad eorũ notitiam peruenerint, cum annotatione temporis, & diei, & qualitatis delicti, ſummatim annotare debeãt: & aliter ad capturas inueſtigatorũ (niſi in grauioribus delictis) deueniri nõ poſsit: quæ capturę ſemper ſigillo Senatoris fieri debeant, & aliter non ualeant. & dictus liber cõſeruetur & reſtituatur ut ſupra, ſub dicta pœna. Omnes autem & ſinguli diffidati pro crimine, in dicto libro deſcripti; deſcribãtur in charta membrana capaci, per nomina, & cognomina, & Regiones cũ expreſsione pœnæ. Et ſingulis hebdomadis prima die iuridica, exhibeantur in publico, & in ualuis Palatij eadem charta appendatur, ut ab omnibus inſpici & legi poſsint; & ibi ſaltem per unam horam, dum ius redditur, retineatur. & fiat dicta annotatio ſimiliter per alphabetum, & ab una parte deſcribantur ciues, & incolæ domiciliũ in Vrbe habentes; ab alia forenſes, & extra Vrbem habitantes: Vel fiant duæ chartæ diſtinctæ, ut facilius inueniantur, & maiori infamia notentur, & omnibus magis innoteſcant: Et detur fides huiuſmodi ſcripturis; ad effectum procedendi ad capturam diffidatorum, & offendendi ipſos, in caſibus permiſſis; ac etiam excipiendi contra eos, ut ab agendo, & ab officiis publicis, ac dignitatibus repellantur. Si uero contingat aliquos ex iis reaffidari, uel eorum diffidationes caſſari; pariformiter Scribæ Senatus Vrbis, aut Protonotarius Curiæ Capitolij, nomina eorum ex dictis chartis, de mandato Senatoris & Iudicũ, & ad cuiuſque petentis inſtantiam, delere, & cancellare teneantur, ita ut legi non poſsint; & nullus alius, ſub pœna falſi, manus apponere poſsit, aut corrumpere præſumat dictas patentes ſcripturas. Et ſi Senator, uel eius Iudex maleficiorum, uel Scriba Senatus, aut Protonotarius in his exequendis ceſſauerit; is qui ceſſauerit, aut neglexerit, decem aureorum, toties quoties omiſerit, pœnam incurrat. Item Senator habere, & retinere debeat unum alium codicem, ſimiliter cum numero chartarum ſignatarum, & impreſſarum; in quo omnes infamati de homicidiis, de furtis, uel aliis huiuſmodi facinoribus, diligẽter annotentur, & deſcribantur ad hoc, ut contra eos procedi poſsit ut ſupra.

QVOD DIFFIDATI IMPVNE *offendi poſsint, & quando in iudicio eſſe permittantur.* *Cap. XVI.*

DIffidati de crimine capitali ad mortem, impune offendi poſsint,& per Senatorem contra illos occidentes uel tradentes in manibus Curiæ præmium de pecunia Cameræ ſoluendum conſtitui poſsit; diffidatus autem citra pœnam mortis, non poſsit nec etiam leuiter offendi; immo eum offendens, ita puniatur ac ſi non diffidatum offendiſſet. Qui uero diffidatum etiam capitaliter ad mortem, poſtquã in manibus & poſſe Curiæ, uel ſuæ familiæ deuenit, offenderit; perinde puniatur, ac ſi non diffidatum offendiſſet. Ciuiliter autem ſiue citra mortẽ diffidati, ſi ab alio ciuiliter conueniantur, poſsint ſe per procuratorem legitimum defendere, diffidatione non obſtante. In cauſis tamen criminalibus audiãtur agendo & excipiendo, ſi ſuam uel ſuorum iniuriam proſequantur. Diffidati autem ſiue pro cauſa ciuili ſiue pro criminali nullatenus ad aliquod officium intra uel extra Vrbem eligi poſsint, & electio non teneat.

DE HOMICIDIS. *Cap. XVII.*

HOmicida, capite naturali puniatur, ſi capi poterit, ſeruata forma de qua ſupra: alioqui diffidetur, et condemnetur de homicidio,& bona eius publicentur, & Cameræ Vrbis applicentur: deducta legitima filiorum & nepotum. Domus autem occiſoris, pro Vrbis decore nullatenus diruatur; de quibus bonis medietas ſit Cameræ Vrbis, & alia medietas hæredum legitimorum proximiorum in gradu, qui ab inteſtato uenirent ad hæreditatem interfecti: ſiue interfectus teſtamentum fecerit, ſiue non. & illis deficientibus, ſit hæredum in teſtamento deſcriptorum. deducta tamen ſemper ex omnibus dictis bonis legitima filiorum & nepotum interficientis, quæ eiſdem applicetur: & Senator in poſſeſsione dictæ medietatis bonorum hæredes ſupradictos immittat, & immiſſos manuteneat, & partem pro diuiſo, ſi uoluerint, aſsignet.

SI HOMICIDIVM AB ALIQVA *Ciuitate vel Caſtro de Vrbis diſtrictu committatur.* *Cap. XVIII.*

SI contigerit Communitatem alicuius Terræ de diſtrictu Vrbis, committere homicidium, condemnetur, ſi fuerit Ciuitas, in mille ducatis auri; & ſi fuerit Caſtrum, in quingentis Cameræ Vrbis, & tantundem hæredibus interfecti,& plus quolibet caſu arbitrio Senatoris,& diffidetur:

& non

& non poſsit reaffidari, niſi primo hæredibus occiſi, & Cameræ Vrbis dictam ſoluerit quantitatem: & nihilominus auctores & homicidæ pœna iuris, & præſentium Statutorum, puniantur. Diffidata autem ſeu condemnata Communitate alicuius Caſtri uel Terræ pro pœna prædicta; ſinguli de Caſtro uel Terra cenſeantur diffidati, ſeu condemnati pro eadem pœna, Clericis, Religioſis, Pupilliſque & Mulieribus duntaxat exceptis.

DE PACE, ET QVIBVS NON *ſuffragetur.* Cap. XIX.

SI quis inſtigante diabolo, homicidium commiſerit, nullatenus reaffidari poſsit, niſi pacem ab hæredibus legitimis proximioribus in gradu interfecti (ſi extant, ſiue defunctus teſtamentum fecerit, ſiue non: uel ſi non extent legitimi, ab hæredibus teſtamentarijs) habuerit. Statuimus autem, quòd ſi is homicida, ſecundum homicidium, ſeu plura homicidia commiſerit, & pacem habuerit à legitimis hæredibus interfecti, uel etiam teſtamentariis; pax ipſa pro ſecundo, ſeu pluribus homicidiis reddita, nihil illi proficiat, nec opituletur: quinimmo contra eum ad pœnam legis & Statutorum Vrbis, cum rigore iuſtitiæ procedatur, pace huiuſmodi non obſtante. Similiter & pacem ſuffragari nolumus his, qui doloſe occiderint patrem, matrem, filium, filiam, fratrem carnalem, uel nepotem carnalem, patruum, auunculum, & materteram, ſororem carnalem ſeu vxorem: ſed pace non obſtante, contra tales facinoroſos ad pœnam legis & ſtatutorum rigoroſe procedi mandamus: niſi mulier interfecta in regione uel uicinia eſſet manifeſta meretrix, quo caſu pacis beneficium ut cæteris ſuffragari poſsit.

DE BENEFICIO PACIS. Cap. XX.

SI de aliquo delicto, aut maleficio, pro quo pœna pecuniaria ueniat imponenda, pax infra decem dies à die delicti computandos, ab offenſo habeatur, hoc caſu pœnæ medietas remittatur.

DE BENEFICIO CONFESſionis. Cap. XXI.

CVilibet accuſato uel inquiſito de delicto, de quo ſimiliter pœna pecuniaria imponenda uenit, ſponte & in prima reſponſione confitenti maleficia, unum, uel plura, de quibus proceditur contra eum, remittatur quarta pars pœnæ pecuniariæ, quæ in huiuſmodi maleficijs, uno uel pluribus confeſſatis, ſecundum Statuta imponi deberet.

VT SEMEL GRATIOSE A CARceribus liberati, amplius non liberentur. Cap. XXII.

QVi ſemel extractus fuerit, ſeu liberatus de Carceribus, in honorem Aſſumptionis Beatæ Mariæ ſemper Virginis, uel aliis ſolemnitatibus, ex benignitate Sanctiſsimi Domini noſtri Papæ, non poſsit ulterius ſimilem gratiam obtinere.

DE PACE PER METVM EXTORta, & quòd Securitas non habeat vim Pacis. Cap. XXIII.

SI quis terrore uel minis præcedentibus, aliquem ad pacem præſtandã adduxerit, omni pacis commodo, & beneficio (quo ad diminutionẽ pœnæ) ſit exclusus, & omni beneficio cuiuſcumque reſcripti, ſeu gratiæ, omnino priuatus: nec pax minis præcedentibus ſecuta, proſit illis, qui ſic illam fuerint conſecuti, quoad dictos effectus: ſed eo beneficio indigni reddantur, & habeantur; & pax ſic præcedentibus minis, uel aliis uiolentiis facta, uiolenta, & coacta præſumatur; & quo ad effectum remiſsionis pœnæ, uel conſequendæ gratiæ, ex reſcripto Principis, aut Superiorum; nulla, nulliusque roboris uel momenti exiſtat. Quo autem ad effectum ſecuritatis præſtitæ de ſe mutuo non offendendo, ualida ſit, & perpetuo inuiolabiliter obſeruetur, ac ſalua, & firma remaneat, & uim perpetuæ ſecuritatis obtineat. Perpetua autem ſecuritas, nullatenus intelligatur uim pacis habere ad dictos effectus gratiæ, uel remiſsionis partis pœnæ ex beneficio Statuti uel reſcripti.

DE OCCIDENTIBVS ET PERcutientibus per pecuniam, vulgo Aſſaſsinis vocatis. Cap. XXIIII.

QVicumque pretio uel pecunia aliquem quomodocumque occiderit, aut occidere tentauerit, uel occidi fecerit, aut mandauerit, dummodo ad actum proximum deuentum fuerit, per Terram trahatur, & in furcis laqueo ſuſpendatur, ita ut moriatur, & bona eius conſiſcentur; applicanda prout ſupra de Homicidijs dictum eſt. Si quis autem pretio uel pecunia aliquem, citra tamen animum occidendi, percuſſerit; ſeu percuti fecerit; tam ipſi percutienti, quàm percuti facienti amputetur manus ita ut à brachio ſeparetur, & in quadruplum eius in quo teneretur, ſi pecunia non interueniſſet, puniatur: & tam huiuſmodi occiſores uel percuſſores, quàm mandantes nullo pacis aut cõfeſsionis beneficio gaudeant. quod & locum habere uolumus etiã ſi occaſione uindictę talia perpetrẽtur.

DE

DE PACE FRACTA. Cap. XXV.

Qvicumque pacem cum aduerſario ſuo factam ſtudioſe fregerit, per ſe uel per alium, ſi capi poterit, capite puniatur ad mortem; ſi autem capi non potuerit, capitaliter diffidetur ad mortem; bonis eius publicatis: & ſi pœna fuerit in inſtrumento appoſita, illa etiam à datis fideiuſſoribus exigatur, & cum offenſo diuidatur, ſecundum formam inſtrumenti pactorum; & non poſsit aliquo tempore reaffidari, nec liberationem à Senatore impetrare; & ſi impetrauerit, ipſo iure nulla ſit. Domus autem eius ne Ciuitas ruinis deformetur nullatenus diruatur, ſed publicata pro medietate Cameræ Vrbis, & pro alia medietate parti offenſæ applicetur: reſeruatis ſemper iuribus dotium mulierum, & quorumcunque creditorum. Et ſi aliquis de Baronibus aut Magnatibus Vrbis dictum pacis fractorem receptauerit, poſt diffidationem, uel condemnationem de prædictis, puniatur in ducatis auri mille, & amplius arbitrio Senatoris: & ſententia ſeu diffidatio lata contra delinquẽtem, ipſo iure noceat fideiuſſori; & hoc locum habeat, ſi de pace conſtet per publicum inſtrumentum.

DE FRANGENTIBVS SECVRItatem vel Treugam. Cap. XXVI.

Similiter etiam contra frangentem ſecuritatem perpetuam, uel ad tempus, ultra pœnas conuentionales, eadem pœna capitis ad mortem, ſicut contra frangentes pacem, imponatur: & prædicta locum habeant, ſi de ſecuritate uel tregua conſtet per publicum inſtrumentum.

QVOMODO PACIS SECVRItas fracta intelligatur. Cap. XXVII.

Pacis ſecuritas, ſiue fideiuſsio fracta intelligatur, ſi quis eum, cum quo pacem & ſecuritatem habet, ſtudioſe per ſe, uel alium percuſſerit; bona aut munitiones inuaſerit, uel uiolenter abſtulerit: Item per quamcumque uiolentam inuaſionem ad domum iniurioſo animo factam: Item per ſolam uiolentam & iniurioſam aggreſsionem: Item per ſolam euaginationem gladij, & per adminationem, cum quocumque genere armorum, licet perſona non tangatur: Item per ſolam infugationem cum armis, uel ſine armis: Item ſi per pallium iniurioſe apprehenderit, uel ſi equitantem per frænum ceperit, & retinuerit. Pro uerbis tamen iniurioſis, uel contumelioſis, non intelligatur pacis ſecuritas fracta; ſed agi poſsit ciuiliter, & criminaliter æſtimatoria iniuriarum: Et ſi criminaliter agatur, imponatur pro quolibet uerbo iniurioſo uel contumelioſo pœna decem ducato-

ducatorũ, uel arbitrio Senatoris, puniatur etiam pœna corporali pro perſonarum uerborum, & locorum qualitate; ſin autem ciuiliter agatur, æſtimentur arbitrio Iudicis. Quæ autem dicta ſunt de pœna uerborum iniurioſorum, locum habeant etiam inter quos nulla eſt pacis ſecuritas: mitigetur tamen pœna eius, qui prouocatus, uerba iniurioſa reſponderit; & ſi modum & menſuram non exceſſerit, impunitus euadat.

DE FRANGENTIBVS RECONciliationem oſculo oris, aut aliter factam. Cap. XXVIII.

SI quis autem fregerit pacem, ſecuritatem, uel treguam, de qua non eſt factum inſtrumentum, ſed ſolum pacis oſculum, ſeu potus, uel alius reconciliationis modus interuenerit, puniatur in quadruplum eius pœnæ, quæ pro admiſſo delicto imponenda ueniret, ſi pax aut reconciliatio facta non eſſet.

QVI, ET QVIBVS CASIBVS petere poſsint ſecuritatem, & fideiuſſores de non offendendo. Cap. XXIX.

QVicumque uulnerauerit aliquem cum armis & ſanguinis effuſione, aut fractura oſsis, aut ſic offendenti auxiliatus fuerit, non poſsit petere ſecuritatem ab offenſo, ſeu conſanguineis, & affinibus illius, niſi prius contra eum ad effectualem executionem pœnæ per Curiam proceſſum, uel per ipſum ſponte dicta pœna ſoluta, aut depoſita fuerit; & utroque caſu facto compromiſſo in Pacerios, aut alios duos nobiles uiros, & præſtita per ipſum cautione idonea de ſatisfaciendo parti læſæ, iuxta declarationem per dictos Pacerios, ſeu arbitros faciẽdam, ac etiam præſtita idonea fideiuſsione de non offendendo aduerſarium ſub pœna per Senatorem iuxta perſonarum qualitatem arbitranda. Si uero offenſio ſine ſanguine facta fuerit, ſecuritas per ipſum offenſorem & ſocios ab offenſo peti poſsit, facta ſatisfactione iniuriæ arbitrio Paceriorum, & cautione, ut dictum eſt, præſtita, & pœna ſoluta. Conſanguinei tamen, & affines utriuſq; partis uſque ad tertium gradum incluſiue, de iure Canonico computãdum, incontinenti inuicem ſecuritatem cum idoneis fideiuſſoribus petere poſſint, & ad id per Senatorem, omni mora poſtpoſita, per iuris & facti remedia compellantur: & ſi ipſi id non petierint, Senator, & Iudex etiam ex officio ipſos conſanguineos & affines ſine mora inter ſe ſecuritatem & fideiuſſores præſtare compellat, & cogat; & idem inter omnes facere poſsit & debeat, inter quos de futura rixa dubitetur, in quibus liberum habeat arbitrium: & ſi minæ præceſſerint, non ſolum pro ſe ipſis, ſed pro attinenti-

bus

bus illius,qui minas intulit uſq; ad tertiũ gradum incluſiue,de iure Canonico ſimiliter computandũ, minans ſecuritatẽ præſtare teneatur: Ipſi tamen uulnerato & offenſo liceat quandocumq; ab offenſore & cõſanguineis & affinibus eiuſdẽ ſecuritatẽ petere, præſtita tamẽ per ipſum fideiuſsione de nõ offendẽdo illũ,à quo ſecuritatẽ petit. Et prædicta, & quæ in ſequẽtibus dicuntur, locũ habeãt etiã ſi cõtra bonos mores, & quietũ Populi ſtatũ inuicẽ etiã cũ iuramento conuentũ fuiſſet,& promiſſum de ſecuritate inuicẽ nõ petenda, nec præſtãda. Poſsit etiã quilibet à quacumq; perſona ex quacũq; cauſa & ſuſpicione ſecuritatẽ petere, in qua cũ idoneis fideiuſſoribus partes inuicẽ cauere debeãt, ſub pœna arbitrio Senatoris iuxta perſonarũ qualitatẽ moderãda,pro medietate Cameræ Vrbis,& pro alia offenſo applicanda: quod in omnibus caſibus prædictis locũ habere uolumus. Et ſi pars cõuenta,& cui per petentẽ ſecuritas eſt promiſſa,& fideiuſsio de nõ offendendo eſt pręſtitã, ſimilẽ cautionẽ præſtare ceſſauerit;cogatur illico & incõtinenti,unica tamẽ citatione præcedẽte per Senatorẽ iuris & facti remediis opportunis, etiã per diffidationẽ & capturã perſonalẽ,ad dictã ſecuritatem & fideiuſsionem præſtãdã; nec antea reaffidetur, aut captus à carceribus liberetur, quàm ſecuritatem cum idoneis fideiuſſoribus pręſtiterit,& quinque pro centenario ex ſumma,pro qua cautio pręſtari mandatum fuerit, Cameræ Vrbis pro pœna perſoluerit. Senator autem & Iudices, qui in præmiſsis negligentes fuerint,pœnam ducentorum ducatorum auri incurrant, & partibus ad intereſſe teneãtur. Debeat etiam illi,cuius aduerſarius ob non pręſtitã ſecuritatem,uel fideiuſsionem fuerit diffidatus, pro tuitione ſui corporis defenſibilia arma deferendi licentia, ſi petierit, concedi.

SI SECVRITAS PER CIVEM AB *aliquo de diſtrictu petatur. Cap. XXX.*

SI Ciuis, uel Incola Vrbis, ſecuritatem ab aliquo in diſtrictu habitante petierit, & ille edicto Senatus citatus, cautionem præſtare recuſauerit, aut contumax fuerit, ſupraſcriptam pœnam Ciuibus comminatam incurrat, & inſuper requiratur Ciuitas, Caſtrum uel dominus loci ubi habitat, ut dictam ſecuritatem, & fideiuſsionem præſtari faciat: quod ſi non fecerit, Communitas ipſa, ſi Ciuitas ſit, in ducatis auri ducentis; ſi Caſtrũ, aut Villa, aut Baro illius dominus, in centũ condemnetur;& executio contra quẽlibet illius ciuẽ, aut oppidanũ, etiã Romę apprehẽſum, fieri poſsit.

DE INFERENTIBVS ET NVN*ciantibus minas. Cap. XXXI.*

SI quis per ſe, uel per Nuncium, uel per litteras, ſeu quocumque alio modo, quibuſcumque conſanguineis, uel amicis, uel inſtitoribus, uel

ſocijs,uel factoribus,ſeu famulis,ſeu mercennarijs,uel quibuſcumque alijs propter cauſam brigæ,uel ad nocendũ ſuis inimicis,minas intulerit,ſeu minas inferendo,aliquẽ domi ſe includere, & cuſtodire fecerit,uel quocumque alio modo ad brigam prouocauerit: Si plebeius,uel filius familias, uel iuuenis,aut adultus ſit,de facto capiatur, & arbitrio Senatoris torqueatur, & ad ſemeſtre in carceribus & compedibus detineatur.ſimiliq; pœna Nuncius, qui ſciẽter litteras reddiderit,uel tales minas,alicuius mãdato denunciauerit,puniatur.nec prædicti de carceribus liberẽtur,niſi ſoluta prius pœna centũ aureorũ,pro ſingulis,ac præſtita fideiuſſoria cautione (ſi petatur) pro ſe ipſis, & pro omnibus eorum attinẽtibus,uſq; ad tertium gradum de iure Canonico computandũ, de non offendendo perpetuo in perſona,uel in bonis, nec offendi faciendo.Sed ſi capi non poſsint,ad querelam cuiuſcumque,uel ex mero officio inquiratur cõtra eos,& procedatur ad diffidationem per contumaciam,& pro cõfeſsis habeantur,& ad capitalẽ pœnam mortis condẽnentur.& in omni caſu cõtumaciæ,ſeu latitationis,aut fugæ, liceat eos poſt diffidationẽ impune offendere. Poſsint etiã per eos, quorum intereſt, capi,& tradi in manibus Curiæ: & ſi in Vrbe capti fuerint, nõ poſsint detineri ultra ſpatiũ quinq; horarũ;ſi extra Vrbem, ſeruetur diſpoſitio Iuris,ſecundum locorũ diſtantiam, ita ut quam primum poſsit, Iudici illæſi præſentẽtur, nec poſsint poſt capturã impune quouis modo offendi; uel ſi tuto præſentari non poſsint,denũcientur Curiæ,ut familiã mittat.Contrafacientes uero,puniantur de uiolẽtia arbitrio Senatoris. Poſsit etiã ſuo arbitrio Senator,ſi ſibi uidebitur,conſtituere præmiũ capientibus,uel occidentibus prædictos in contumacia perſeuerantes, & illud de introitibus Cameræ ſolui facere. Et idem ſeruetur contra quoſcumque contemptores mandatorũ, & inobedientes, & contumaces cauere uel aſſecurare recuſantes,uel ceſſantes;& in omnibus grauibus, & atrocibus criminibus, & cõtra quoſcumq; facinoroſos ac rebelles diffidatos aut condẽnatos,quos liceat impune offendere;& præmiũ, eos capientibus conſtituatur arbitrio Senatoris ut ſupra. Si uero huiuſmodi minas inferentes,aut inferri faciẽtes,uel ad brigam prouocantes, patres familias exiſtant, pœnam ducentorũ ducatorum incurrant,& ad cuiuſq; ſuſpicionem habentis,inſtantiam, uel etiam ex officio, ſi ad notitiam Curiæ quomodocumq; peruenerit, illico & ſine mora præcipiatur eiſdem,ut ſub pœna quingentorum aureorũ (quæ tamen pœna augeri poſsit ad quamcumq; ſummam, arbitrio Iudicum, ſecundum perſonarum conditionem,& qualitatẽ) cum idoneis fideiuſſoribus aduerſarium ſecurum facere debeant, ſecundum modũ ſupradictum: & ſi neutra partium talem ſecuritatem præſtari petierit,aut petere uoluerit, Senator,& Iudices ex eorũ officio,ubi,& quoties cognouerint, inter ciues Romanos diſſenſionẽ aliquã, aut rixã exoriri poſſe (de quo extraiudicialiter,& ex ſola probatione famæ,inueſtigare,& ſe informare ſufficiat)utriq; parti mandent

dent mutuas ſecuritates præſtari, & ad præſtandum cogant, per diffidationes, condemnationes, carcerationes, & per alia iuris & facti remedia: & contra inobedientes, & contumaces, ſi in cõtumacia perſeuerarint, ſeruetur modus ſupra traditus, cum omni ſeueritatis rigore. Præſumatur autem is, qui imputatur de huiuſmodi minis, illas feciſſe, uel fieri feciſſe; ſi illum, contra quem minæ illatæ dicuntur, recuſet; uel ſemel monitus, diſtulerit aſſecurare.

DE INIVRIAM INFERENTIbus Nuncijs. Cap. XXXII.

Contra offendentes aut inferentes iniuriam Nuncijs, ad deferẽdum mandata, citationes, & edicta, per Magiſtratus deſtinatis, ex cauſa dicti officij (quod ſemper præſumatur, niſi contrarium probetur) qui ius gentium uiolare, & Principis maieſtatem offendere uidentur, ſeueriſsime inquiratur, & Communitates, & Domini Caſtrorum, diffidentur ad pœnam quingentorum ducatorum: ſed contra ipſos iniuriam inferentes, ſi capi poſsint, ſi iniuria fuerit perſonalis & atrox, ad Capitalem pœnã procedatur, & ultimo ſupplicio afficiantur: ſi uero perſonalis fuerit minus atrox, ad Triremes per triennium mittantur: uel alia pœna corporali, citrà mortem, Iudicis arbitrio, plectantur. Si uero iniuria fuerit tantum uerbalis; tunc arbitrio Iudicis, quod extendi poſsit uſque ad relegationem, puniri debeant: Et credatur iuramento ipſorum Nunciorum cum uno Teſte idoneo de uiſu; & non ſit opus eos, qui moneri uel citari debebant, ulterius in illa cauſa citare, niſi in ualuis Capitolij per affixionem ſchedularum.

DE SVMENTIBVS VINDIctam contra Innocuos. Cap. XXXIII.

Qvicumque ab aliquo offenſus, conſanguineos, affines, aut amicos uel domeſticos offendentis, qui ipſi offenſores non fuerunt, uindictam ſumendo uulnerare, mutilare, occidere, uel quocumque modo realiter uel perſonaliter offendere auſus fuerit; pœnam capitis ad mortem & publicationis bonorum, ac perpetuæ infamiæ, iuxta ſaluberrimas Pauli Papæ Secundi, & aliorum ſummorum Ro. Pontificum Conſtitutiones, quæ in hac parte in omnibus, præterquam quo ad demolitionem domorum (ut eiſdem placuit) ne Ciuitas ruinis deformetur, ſeruãdæ ſunt; incurrant. Sed ſi reus in poteſtate habeatur, & decapitatus fuerit, ſeu mortis ſupplicio affectus, publicationis bonorum pœna locum non habeat, niſi in uindictam ſumendo, homicidium ſit commiſſum. Si uero homicidium interuenerit, ultra pœnam capitis, etiam ſi decapitatus, ſeu aliàs ultimo

N 2 ſuppli-

ſupplicio affectus fuerit, bona publicetur, & in omni caſu pro dimidia applicentur parti offenſæ, uel ſuis hæredibus; quam ſi habere noluerint, tota applicetur Cameræ Vrbis, ut ſupra. Ad demolitionem autem domorum, non aliter deueniendum eſſe ſtatuimus, niſi quando aliter in perſonam, uel in aliis bonis excedentibus ſummam quingentorum ducatorum auri puniri non poſſet: & ſi domus eſſet communis cum aliis, uel nexu hypothecæ alicui obligata, ſi ſocius partem delinquentis emere, uel creditor hypothecam habens in ſolutum recipere,& pretium, quod ſupereſſet, æſtimatione illico facta, refundere uoluerit; præferatur, & pretium applicetur ut ſupra: aliàs, facta ſine mora diuiſione, pars tota, quæ Fiſco & parti læſæ obuenerit, diruatur; uel ſi diuiſionem non recipiat, tota parti offenſæ, uel ſuis hæredibus ut ſupra adiudicetur, & pleno iure transferatur, qui uera debita ſatisfacere teneantur.

DE TVMVLTVOSIS ARMATORUM Collectis. Cap. XXXIIII.

SImili modo, ut de ſumentibus uindictam contra innocuos dictum eſt, aduerſus omnes, qui tumultuoſas armatorum collectas, non ſolum ad uindictam ſumendam, ſed etiam ad iniuriam inferendam, & ad quoſcumque actus illicitos, ſiue aliàs ſine legitima cauſa, de die, uel de nocte, facere auſi fuerint, in omnibus & per omnia procedendum eſſe; eoſque in eaſdem pœnas incidere, & pariformiter puniri debere, ſtatuimus.

QVAE DICANTVR ILLICITAE Collectæ. Cap. XXXV.

TVmultuoſæ autem collectæ, factæ intelligantur, ſi numerum decem armatorum excedant:quo caſu principales ductores tantum,ad pœnam in præcedenti capite contentam obligentur. Sequaces uero, ultra alias pœnas delictorum perpetrandorum, ſinguli aureorum centum pœna, ſine diminutione aliqua, necnon & quatuor ictuum funis mulctentur. Si uero minor numerus fuerit, ſed ſint ſupra quatuor; principales arbitraria pœna plectantur, quam uſque ad ſanguinem, & mutilationẽ membrorum incluſiue, pro perſonarum qualitate,arbitrari Senator poſsit. Sequaces uero, pœna quinquaginta ducatorum auri, ſinguli ſine diminutione, & trium ictuum funis, mulctentur & plectantur: & nihilominus pro delictis commiſsis puniantur. Si uero ſint quatuor, uel infra, omnes tam principales, quàm auxiliatores pari pœna puniantur, pro delictorum, & facti, & perſonarum qualitate: quæ pœnæ aduerſus eos, qui tumultuoſas collectas fecerint, locum habeant in omni tumultu illicito, & in omni collecta armato-

armatorum prohibita, & non in caſibus à iure permiſsis: in quibus caſibus locum non habeat capitalis, ſeu publicationis bonorum pœna: ſed ſi aliqua delicta commiſerint; uel ſi aliquam illicitam uiolentiam intulerint, uel exercuerint; extra ordinem, uel ſecundum Statuta puniantur.

DE INCENDIARIIS. Cap. XXXVI.

SI quis data opera, ignem immiſerit; & ex eo incenſum fuerit Caſtrum, Villa, Caſale, aut aliqua domus, in toto uel in parte; igne comburatur, ita ut moriatur. ſi uero Area cum frumento, uel acerui ſeu poſtæ ligno- rum, furca ſuſpendatur. Qui uero ad oſtia meretricum ignem immittunt, ſi inde domus incendium non ſequatur, ſi capi poterint, tribus ictibus funis torqueantur: Et inſuper ſi uiles perſonæ fuerint, fuſtigentur per Vrbem, & in perpetuum exilium uel ad Triremes arbitrio Senatoris damnentur: & ſi perſonæ nobiles aut bonæ æſtimationis aliàs fuerint, ultra torturam ut ſupra, per triennium relegentur, uel per annum arbitrio Senatoris in carceribus detineantur. & præterea in quadruplum damni illati damnum paſſo condemnentur. & ſi capi non poſsint, pro dicta pœna diffidentur.

DE RECEPTATORIBVS Delinquentium. Cap. XXXVII.

IVxta Sacras Conſtitutiones fœlicis recordationis Innocentij Octaui, & aliorum ſummorum Romanorum Pontificum, contra receptatores, & minas inferentes, uſui receptas; Statuimus, ut ſiquis, etiam non brigoſus, diffidatos de crimine uel condemnatos, ſiue de enormibus delictis infamatos, uel alios quoſcumque mandatorum à Magiſtratibus factorum, contemptores, uel inobedientes, & contumaces, ſeu mandatis de aſſecurando, parere recuſantes, aut ceſſantes, ſcienter receptauerit; pœnam trecentorum ducatorum, uel alias iuxta formam dictarum Conſtitutionum patiatur. Præſumatur autem ſcientia, ſi diffidati uel per ſententiam condemnati appareant: Et ſi Ciuitas, uel Communitas, uel ipſarum Domini immediate, uel Vicarij ſint, apud quos illicita prædictorum fieret receptatio; contra Dominos & officiales, & ipſas uniuerſitates ex officio inquiratur, & diffidentur, aut condemnentur ad pœnam quingentorum ducatorum, uel alias iuxta formam earundem Conſtitutionum; & ad effectualem executionem, per pignorum captiones, perſonarumque, & animalium arreſtationes, & per generales repreſalias, procedatur. & non reaffidentur, nec à repreſaliis deſiſtatur, donec fuerit integra pœna ſoluta, & à tali receptatione deſtitiſſe, per legitimas probationes docuerint. Sed & ſi de diffidatione, uel condemnatione eo- rum,

rum, qui ſic fuerint receptati, non appareat, poſtquam per litteras Senatoris ipſi Barones & officiales ipſarum Cõmunitatum, & uniuerſitatum moniti, aut aliter legitime certiores facti fuerint, ut ab huiuſmodi receptatione abſtineant, uel deſiſtant, eandem pœnam niſi paruerint, incurrant. Senator autem, & Iudices, quomodocumque ad aures, & notitiam eorum peruenerit, quo in loco tales perſonæ receptentur, ſtatim monere debeat receptantes, ut eos capiant, uel expellant; alioquin contra eos procedant, & exequantur, ut ſupra eſt dictum: & ſi negligens in his fuerit Senator, uigintiquinque aureorum pœnam in ſyndicatu patiatur; & Camerarius Cameræ Vrbis ad omnem requiſitionem Senatoris teneatur ſoluere mercedem Nunciorum, aut Curſorum ad prædicta deputandorum: & ad id, officio eiuſdem, ſi opus fuerit, compellatur: ſaluis nihilominus remanentibus alijs pœnis contra prædictos receptatores, per eaſdem Conſtitutiones Apoſtolicas inflictis.

DE BRIGOSIS, ET QVI SE domi pro Briga includere poſsit, & quos ſecum retinere. Cap. XXXVIII.

Liceat offenſo, uel iniuſtis minis præcedentibus, ad brigam prouocato, uel aliam iuſtam ſuſpicionis cauſam habenti; pro ſecuritate ſuæ perſonæ, uel ſuorum, qui ſint eiuſdem familiæ, uel ei qui domi ſe includendi, & in briga ſe continendi iuſtam & rationabilem cauſam habuerit, impune id facere: habita tamen prius licentia à Senatore, & Paceriis: & ſi fuerit de offenſoribus, iuſtam cauſam habere etiam intelligatur, poſtquam ſoluta pœna delicti, offenſor ipſe Magiſtratibus parere, & obediens eſſe paratus ſit; & de parendo mandatis eorum idoneas cautiones dederit, & aduerſarius inobediens fuerit, & Superiorum mandatis parere recuſauerit, uel diſtulerit, ſeu latitando ſe ſubtraxerit, ut capi nõ poſsit: Et dummodo ultra eos, qui ſunt de eadem familia, abſque Senatoris, uel Paceriorũ expreſſa licentia (de qua in ſcriptis apparere debeat) aliquos armatos nõ retineat: ita tamen, quòd ſi licentiam retinendi aliquos armatos obtinuerit, nec diffidatos pro crimine, nec brigoſos, nec aliquos, qui minas alicui intulerint, nec inobedientes Magiſtratibus, nec aſſecurare recuſantes eos, qui ſecuritatem ab eis petierint, nec aliquos criminoſos de grauibus delictis infamatos, receptare; nec condemnatos pro ciuili debito, apud ſe ſtare permittat: alioquin eandem pœnam incurrat (ſi pecuniaria ſit pœna) ad quam diffidati, uel condemnati obligantur: & ſi debitum ſit ciuile, ad tantundem obligetur. Sed ſi receptati capitaliter, uel ad pœnam ſanguinis diffidati ſint, receptantes brigoſi in pœnam in proxime præcedenti capite contra receptantes impoſitam, incurrant. Sed nec homicidas, nec rapto-

raptores, nec falſificantes monetas, nec alios latitantes, & à manibus Curiæ ſe eximere quærentes, etiam ſi non fuerint diffidati uel condemnati, quouis modo audeant receptare: & ſi prædictos, aut alios delinquentes ſcienter receptauerint, ad ducentorum ducatorum auri pœnam obligentur; à qua pœna eximantur, ſi illi qui receptantur, de iuris permiſsione receptari poſſunt, non tamen diffidati, uel condemnati de crimine. Si autem prædicti brigoſi, plures, quàm de dicta licentia permiſſum fuerit, receptauerint armatos, aut apud ſe in domo ſtare permiſerint, incidant in pœnam centum ducatorum, quoties contrafecerint; ſalua ſemper prohibitione, & pœna illicitæ collectæ, de qua ſupra, ſi ultra decem armatos receptauerint, & hoc ultra pœnam in licentia & mandato prohibitionis impoſitam, ſi qua per Magiſtratum appoſita fuerit: nullamque poſt huiuſmodi prohibitionem, ignorantiam prætendere poſsint. Senator uero & Iudices ex eorum officio, teneantur in omnibus dictis caſibus diligenter inueſtigare, inquirere, & perquirere, ſeu perquiri facere ſingulis menſibus, in domibus brigoſorum, & ad executionem dictarum pœnarum procedere; aliàs ipſi, qui talia impune tranſire permiſerint, ad eandē pœnā obligentur.

DE BRIGOSIS NON PERMITtentibus executores eorum domos perquirere. Cap. XXXIX.

SI aliquis brigoſus, uel inimicitias habens, non permiſerit Magiſtratus, uel officiales, & executores cum mandatis Iudicum, intrare in eorum domos, & receptacula, etiam perquiri, ſi contra conſtitutiones, armati, & diffidati apud eos exiſtant, in pœnam ducentorum ducatorum auri incurrat. Quam pœnam pecuniariam, ſi ſoluere nequeat, luat in corpus, arbitrio Senatoris, & Iudicũ. Sed ſi maiores Magiſtratus nō admiſerit, capitaliter puniatur ad mortem, & contra ſic delinquentes Senator ex officio inquirere teneatur. ſaluis tamen Cōſtitutionibus fœlicis recordationis Pij Papæ Quarti, & Sanctiſsimi Domini Noſtri Gregorij Papę Decimi tertij contra prætenſas franchiſias editis.

DE VISITATIONE BRIGOSOrum permiſſa. Cap. XL.

VIſitantes Brigoſos, ſi ſint amicitia uel beneuolentia coniuncti, conſanguinei uel affines, uel uicini, quando & quoties (ut fieri ſolet) humanitatis cauſa, & ex charitate, hoc faciant, aliqua pœna non puniantur: & præſumantur charitatis cauſa facere, ſi armati cum armis ſibi prohibitis non incedant; uel ſi continuam reſidentiam in illorum domibus non faciant, uel ſi per Magiſtratus non fuerint prohibiti: quibus

caſibus,ſi ſecus fecerint, incidant in pœnas ſupra cõtra armatos impoſitas. Deferentes autem arma ad domos eorundem brigoſorum, & propter cauſam brigæ,ſine Senatoris licentia,armati ibi cõmorantes,in pœna quinquaginta ducatorũ ſinguli mulctentur, & cõtra hos inquirere Senator debeat.

DE OFFENDENTIBVS MAGIſtratus, Aduocatos, vel Procuratores, aut Executionem impedientibus. Cap. XLI.

OFfendentes Magiſtratus, ius coerctionis habentes, in officio uel propter officium, etiam pendente ſyndicatu, capitaliter ad mortem plectantur. Sed ſi iniurioſa, aut contumelioſa uerba protulerint, capiantur, & carcerentur, uel torqueantur, uel aliis etiam grauioribus arbitrarijs pœnis, arbitrio Senatoris, & Iudicum, uerborum & perſonarum qualitate penſata, puniantur. Idemque obſeruetur contra uerberantes, aut iniuriam inferentes Aduocatis, Procuratoribus, & Notarijs ratione officij; & præſumatur offenſio facta ratione officij, niſi contrarium probetur. Reſiſtentes uero Mareſcallis, uel executionem impedientes, ſi cum armis reſtiterint, carcerentur, & in carceribus ad menſem detineantur, & torqueantur, uel alijs pœnis corporis afflictiuis, ſecundum perſonarum, & facti qualitatem, afficiantur; & non liberentur, niſi prius integraliter omne intereſſe parti, & pœnam Fiſco perſoluerint; ſi pecuniarium ſit intereſſe, uel pœna: ſed ſi pœna eſſet capitalis, uel ſanguinis, ad quam exemptus tenebatur, ſimilem pœnam is qui exemit, patiatur. Si uero ſine armis reſiſtatur, reſiſtens in cauſa ciuili, pœnam quinquaginta aureorũ incurrat, & damnum parti reſarciat: in criminalibus uero in pœnam aureorum quingentorum condemnetur. Pro offenſionibus autem in perſonam executorum illatis, duplicentur pœnæ pro delictorum qualitate limitatæ, & prædicta locum habeant etiam contra Communitates, & Barones executionem fieri impedientes, aut executores expellentes: & ſi Communitas cum armis, pœnam quingentorum aureorum; ſi ſine armis, pœnam aureorum trecentorum incurrat, & damnum ut ſupra reſarciat. De expulſione uero credatur Executori uel Mandatario cum uno teſte idoneo, medio iuramento deponenti. Et præmiſſa intelligantur ſaluis prædictis Conſtitutionibus eorumdem Pij Papæ Quarti, & Sanctiſs. Domini Noſtri Domini Gregorij Papæ xiij. quæ in ſuis caſibus ſeruandæ ſunt.

DE BLASPHEMIA. Cap. XLII.

QVicumque Deum & Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, uel Glorioſam Virginem Mariam eius Genitricem expreſſe blaſphemauerit, ſi Nobilis aut ſoluendo ſit pro prima uice pœnam xxv. ducatorum

catorum auri incurrat, pro ſecunda pœna duplicetur: pro tertia autem centum ducatos auri ſoluat, & ignominia notatus exilio mulctetur. Qui uerò Plebeius fuerit, & pœnã prædictã infra decem dies non ſoluerit, aut ſoluendo nõ ſit, pro prima uice, manibus poſt terga ligatis, & capite diſcooperto in Platea Capitolij in loco infamiæ, ſeu ad Berlinam, per diem integrũ conſtituatur: pro ſecunda fuſtigetur per Vrbem: pro tertia lingua eius perforetur, aut ad Triremes mittatur. Qui reliquos Sanctos blaſphemauerit, pro qualitate blaſphemiæ, atque perſonæ, arbitrio Iudicis puniatur. Executoribus autem ſiue Birruarijs pœnæ prædictæ aggrauentur, Senatoris & Iudicis arbitrio: Et de prædictis quilibet poſsit accuſare, & Curia teneatur inquirere, & quilibet qui audierit denunciare teneatur.

DE CRIMINE LAESAE *Maieſtatis.* Cap. XLIII.

QVicumque contra ſtatum Sanctiſsimi Domini Noſtri Papæ, & eius ſucceſſorum, aut Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, uel contra illius Reuerendiſs. Cardinales, Romanum Populũ uel Senatorem, uel Senatus officium gerentes, ſeu Rempublicam, ab aliquo receperit ſtipendiũ, ſeu aliter machinatus fuerit; capitaliter ad mortem puniatur, & eius bona publicentur. Qui uero rebellionem commiſerit, per terram trahatur per Vrbem, & furcis laqueo ſuſpendatur, & eius bona Cameræ applicentur: & alienationes per eum à tempore malef icij perpetrati factæ, ipſo iure non ualeant, & locus unde eſſet rebellionem committens, uel ſtipendium recipiens, ſi de conſenſu uel uolũtate dictæ Terræ prædicta commiſerit; ſi fuerit Ciuitas, in ducatis auri mille, ſi terra uel Caſtrum, in quingentis; ſi Villa, in trecentis Cameræ condemnetur. Scientes autem & non reuelantes, pœna Iuris communis puniantur.

DE FALSA MONETA. Cap. XLIIII.

SI quis falſam Monetam non ſolum auream, argenteam; ſed etiam æream, uel etiam ex quacumque alia materia, ex qua Monetæ expendibiles fieri conſueuerint, ſiue ſit materia ſimplex, ſiue mixta percuſſerit, cuſerit, ſignauerit, uel impreſſerit, aut ſuderit, aut quocumque modo fabricauerit, & quocumque ſtigmate uel ſigno non ſolum Pontificis, ſiue Imperatoris, ſed etiam Regum, Ducum, & Ciuitatum ius cudendi Monetam habentium, falſificauerit; ultimi ſupplicij pœna puniatur: & diligentiſsime non ſolum contra prædictos, ſed etiam contra mandantes, & fabricari facientes, necnon contra permittentes,

& ſcientes, receptantes,& contra quoſcumque conſcios, qui lucri participes fuerint, inquiri uolumus & mandamus; & ſi fuerint Domini alicuius Terræ,Caſtri, uel Villæ, ipſi Domini, ſi in poteſtate haberi poſsint,capitaliter ad mortem puniantur: ſed ſi haberi non potuerint, diffidentur ad capitalem pœnam, & publicentur bona omnia: & contra ſubditos, & uaſſallos, & contra communitates, & uniuerſitates eorum ad diffidationes, & repreſalias procedatur; & quandocumque capi poſsint, ad executionem dictæ capitalis pœnæ procedatur. Communitates uero etiam ipſæ, ſi ſciuerint, & non prohibuerint, uel ſi prohibendi facultatem non habeant, ſi quamprimum potuerint, non denunciauerint Principi, uel alijs Superioribus, incidát in pœnam mille ducatorum, & ad dictã pœnam diffidentur, & ad repreſalias cõtra omnes municipes,& eorum bona deueniatur. Contra alias uero priuatas perſonas ſcientes, qui lucri participes non fuerint,neq; conſilium,auxilium,uel fauoré,ante uel poſt factum dederint, arbitraria ſit pœna,quam Senator,& Iudices arbitrari poſsint,ad pœnam ſanguinis,mutilationis membrorũ,fuſtigationis, carcerum, tormentorum, exilij,perſonarum qualitate & conditione conſideratis. In omnibus autem dictis caſibus, ex ſola infamia, per tres ſaltem ueridicos, & fide dignos teſtes probata, cum aliquali indicio, Senator inquirere teneatur; & ſi accuſator, uel denunciator,palam, uel ſecrete,nominatis teſtibus interuenerit, quartam partem pœnæ, ſi pecuniaria ſit,lucretur. Si uero capitalis, uel corporis afflictiua, conſtituatur ſibi præmium arbitrio Senatoris, & Conſeruatorum Cameræ Vrbis. Quam partem pœnæ, ſiue præmium, de manibus Camerarij, cum ſolita ſchedula Senatoris,& Conſeruatorum,& nõ aliter,recipiat.

DE VENDENTIBVS, AVT EROGANtibus falſas Monetas; & de tondentibus, & minuentibus Monetam. Cap. XLV.

Scienter uendentes Monetas falſas,ſeu reprobas, & ſcienter ementes, mercandi ſeu lucrandi cauſa; ſi ſummam uigintiquinque ducatorũ exceſſerint,capitaliter,ut ſupra puniantur;& ſi minor ſit ſumma, amputetur eis manus dextera, dummodo ultra quam ſemel talia non perpetrauerint. Verum ſi bis,uel ultra,uendere uel emere ſcienter falſas, uel reprobas Monetas,quis compertus fuerit, capitaliter ad mortem, ut ſupra puniatur. Et idem in omnibus & per omnia ſeruetur, cõtra inciſores aut imminutores Monetarum etiam Argentearum, uidelicet,ſi ſemel, uſque ad ſummam uigintiquinque ducatorum inciderint,capitaliter ad mortem;ſi uero infra eandem ſummam xxv. dummodo ultra ſummam decem ducatorum, pœna manus;ſi uero pluries id commiſerint,etiam pœna mortis plectantur. Expendentes uero aut cambiantes ſciẽter falſam Monetã, ſi non ſint de com-

plicibus

plicibus fabricantium, de quibus dictum eſt capite præcedenti, pœnam ducatorum auri uigintiquinque uice qualibet incurrant:Sed & contra hos omnes inquiratur, & accuſatores quartam partem etiã lucrentur, ut ſupra.

DE TESTIBVS FALSVM deponentibus. Cap. XLVI.

TEſtis qui in cauſa Ciuili falſum Teſtimonium tulerit, fuſtigetur per Vrbem,& in exilium per triennium mittatur: qui autem ipſum ſcienter produxerit, litem & cauſam amittat,& pœnam aureorum centũ, Cameræ Vrbis applicandam,ſi Plebeius ſit,incurrat; & per Vrbem fuſtigetur: ſi uero Nobilis ſit, pœna pecuniaria duplicetur,& in exiliũ per ſeptennium mittatur: ſi Baro, aut de Magnatibus, ſiue illorum Baſtardus, eadem pœna pecuniaria quadruplicetur, & in exilium per decennium mittatur;& nihilominus tam teſtis, quàm producens, parti ad expenſas teneatur.

DE TESTIBVS CONTRARIA deponentibus. Cap. XLVII.

IN quacumq; cauſa ciuili,uel criminali, Teſtes iudicialiter, uel corã arbitris, uel arbitratoribus,citata tamen parte,examinati,contraria in facto deponere reperiantur, ſi ad cõcordiam eorum dicta reduci nõ poſſint, ante prolationem ſententiæ, facto capiantur, & carcerentur, uel denuncientur per arbitros, ſeu arbitratores Senatori: qui, uiſis & conſideratis atteſtationibus, contrarietate reperta, eo ipſo ad capturam procedat, & ut ſibi uidebitur, per quæſtiones, & tormenta, ueritatem eliciat. Incipiat autem, tam quo ad capturam, quàm quo ad tormenta, ab iis qui magis ſuſpecti uidebuntur, perſonarum qualitate, & aliis circumſtantiis conſideratis, & illis demum fides adhibeatur, qui habita quæſtione, in ſuo dicto perſeuerauerint: Iudex autem, uel arbiter, ſiue arbitrator, qui in denunciando negligens fuerit, in pœnam uigintiquinque ducatorum incidat. Poſſit etiã, & debeat Senator ad cuiuſcumque querelã, ſeu denunciationem, de iis inquirere,& inquiri facere, in quibus, ſi negligens fuerit, eandem pœnam uigintiquinq; ducatorum incurrat, de ſuo ſalario retinendã.

DE FABRICANTIBVS, ET FABRICARE facientibus falſa Inſtrumenta,& priuatas Scripturas. Cap. XLVIII.

NOtarius qui fecerit falſum Inſtrumentum,& qui fieri fecerit,& ipſorũ quilibet inſolidũ puniatur in ducatis auri ducentis, & ulterius Notario amputetur manus dextera, & fieri faciens ſi Plebeius ſit, fuſtigatus per

Vrbem ad Triremes per triennium mittatur. Si uero Nobilis aut de genere nobilium, in ducatis auri quadringentis condemnetur: & per quinquennium relegetur, & quilibet ex prædictis, qui ex hoc fuerit in Iudicio condemnatus parti læſæ damnum reſarciat. Quos ducentos & quadringentos ducatos ſi Plebeius aut Nobilis prædicti infra decē dies à die latæ ſententiæ, uel poſtquam in fortiam Curiæ deuenerint, non ſoluerint, amputetur eis manus dextera. Notarius uero prædictus poſtquam de falſo diffidatus aut condemnatus fuerit, non poſſit amplius in perpetuum Tabellionatus officium exercere; & Inſtrumentis poſt diffidationem ſeu condemnationem per eum factis & rogatis, nulla fides adhibeatur: Et qui ſcienter produxerit falſum Inſtrumentum, aut eo uſus fuerit, ſi Plebeius fuerit, in ducatis auri ducentis; ſi Nobilis, aut de genere nobilium, in quadringentis, ſi Baro in mille ſimilibus ducatis condemnetur. Quicumque uero priuatas falſas ſcripturas fabricauerit, aut fieri mandauerit, ſi Plebeius pœnam ducentorum ducatorum auri incurrat, & poſtquam in loco infamiæ in ſcalis Capitolij per totam audientiam ſteterit: per triennium in exilium mittatur; ſi Nobilis quadringentos ducatos auri ſoluat, & per triennium relegetur. Quam pecuniariam pœnam ſi tam Plebeius quam Nobilis infra decem dies ut ſupra ſoluere ceſſauerint, amputetur eis manus dextera, & nihilominus in exilium Plebeius mittatur; & Nobilis relegetur ut ſupra. Quicumque uero ſcienter falſam priuatam ſcripturam in iudicio produxerit, aut ea uſus fuerit, medietatem pœnæ, quam incurreret producens publicam, ut ſupra dictum eſt, Fiſco perſoluat.

DE SODOMITARVM POENA. *Cap. XLVIIII.*

SI quis nefandum ſodomiæ ſcelus commiſerit, igne comburatur, ita & taliter quòd moriatur; & de prædictis, Curia ex officio inquirere, & procedere teneatur.

DE ADVLTERIO, ET Inceſtu. *Cap. L.*

QVicumque adulterium cum inceſtu cum muliere ſeu attinente uſque ad quartum gradum de iure Canonico incluſiue computandũ, commiſerit, ad mortem; & mulier cum qua adulterium cum inceſtu commiſſum eſt, pari pœna plectatur; nec in hoc caſu pax quoquomodo proſit. Si autem inceſtum ſine adulterio commiſerit, cum aliqua attinente uſque ad ſecũdum gradum de iure Canonico computandum incluſiue, ſimiliter tam ipſe quàm mulier capite puniatur ad mortem: & de hoc

Senator

Senator inquirere debeat. Committens autem ſimpliciter adulterium cum muliere honeſta; ſi Plebeius, aut uilis conditionis ſit, pœnam ducentorum aureorum incurrat; & in exilium per triennium mittatur; ſi Nobilis, duplum, & per ſexennium; ſi Baro aut de genere Baronum, triplum & per nouennium in exilium huiuſmodi mittatur, & mulier tonſa in loco malæ nuptis deputato, uel alio ſibi pro carcere deputando, detrudatur. Si uero mulier cũ qua adulterium commiſerit, ſit uilis cõditionis & inhoneſta, nõ tamen publica meretrix; tunc medietatẽ pœnæ prædictæ reſpectiue incurrat: mulier autem inhoneſta eſſe intelligatur, ſi communiter; præſertim in uicinia in qua inhabitat, pro inhoneſta fuerit reputata: Et in caſibus de ſimplici adulterio prædictis, ſi adulter pacem habuerit à marito, pœna pecuniaria ad medietatem reducatur; nullatenus tamen reaffidari poſsit, niſi Cameræ dictam medietatem pœnæ integre perſoluerit. In eiſdem uero caſibus procedi non poſsit, niſi per accuſationem ab eis factam, quibus accuſare permittitur, uidelicet a uiro, patre, filio, & germano fratre mulieris.

DE STVPRIS, ET VIOLENTIJS. Cap. LI.

SI quis ſtuprandi cauſa honeſtæ mulieri uel puero uim intulerit, uel inuitis parentibus puellas aut pueros abduxerit, aut aliàs honeſtas mulieres & pueros rapuerit, aut rapi fecerit, etiam ſi ſtuprum nõ ſequatur, furca ſuſpendatur, ita ut moriatur: ſed ſi ſtuprum in maſculum fuerit ſecutum, ſeruetur Statutũ ſupra de ſodomitarũ pœna: & ſi capi nõ poterit, diffidetur, & condemnetur pro dicta pœna, & perpetuo reaffidari non poſsit. Si uero quis ex eadem libidinis cauſa honeſtam mulierem aut pueros uerberauerit, uel chlamydem, uel infulam, uel quod aliud ueſtimentum, uel tegmen ex ẽa cauſa rapuerit, amputetur ei manus dextera, ita quòd à brachio ſeparetur; & ſi capi non poterit, pro dicta pœna diffidetur. Si uero quis ex eadem libidinis cauſa cum uociferatione & conuitio turpia uerba cõtra honeſtas mulieres uel pueros protulerit, capiatur, & acriter torqueatur; & ſi uiles ſint perſonæ, uirgis cedantur, & per menſem in carceribus detineantur; quo elapſo, non liberentur niſi præſtita idonea cautione de non offendendo perpetuo, & de ſe repræſentando per integrum annum, toties quoties fuerint requiſiti.

DE RAPTV MERETRICVM, & vi eis illata. Cap. LII.

SI quis meretricem per uim rapuerit, inuitamque retinuerit, amputetur ſibi manus dextera, quam redimere poſsit ſoluendo infra decem dies poſt

poſt condemnationem immediate ducatos auri ducentos, uel ſecundum conditionem perſonæ, & facti qualitatem carceretur, torqueatur, fuſtibus cædatur, uel in exilium mittatur, arbitrio Senatoris & Iudicum. Similibus uero pœnis puniantur principales Trentunum meretricibus facientes: ſequaces uero ſinguli quatuor funis ictibus torqueantur, & in carceribus ad menſem detineantur: ſed ſi cum armis numero decem perſonarum armatarum id fecerint, capite puniantur, ſicut de illicitis armatorum collectis dictum eſt.

INTRA QVANTVM TEMPVS *de violentia mulieri illata liceat accuſare. Cap. LIII.*

SI aliqua mulier innupta, dixerit ſe ab aliquo uim paſſam, & infra duos menſes de ui prædicta conqueſta non fuerit; ipſa ulterius ſuper hoc non audiatur: ſi uero mulieri nuptæ uim illatam fuiſſe dicatur, poſſit maritus, pater, filius, & germanus frater mulieris, etiam poſt duos menſes, uſque ad tempus à iure præfinitum, accuſare.

DE CONCVBINIS. Cap. LIIII.

MAriti qui concubinas retinent, per Senatorem & Iudices à concubinis ſeparari poſſint, & cogi per idoneos fideiuſſores cauere, de inſimul non conuerſando, nec cohabitando, ſub pœna per Senatorem & Iudices imponenda, & ſuper his Senator ad cuiuſque honeſtæ perſonæ denunciationem, procedere debeat; & ceſſans, in ſyndicatu pœna aureorum quinquaginta puniatur.

DE PLAGIARIIS. Cap. LV.

SI quis rapuerit, abduxerit, aut occultauerit, aut rapi, abduci, occultariue mandauerit, uel ad effectum uendendi, uel ad effectum redimi faciendi puellam aut puerum, in furcis laqueo ſuſpendatur, ita ut moriatur: & ſi capi non poterit, capitaliter diffidetur ad mortem, & perpetuo reaffidari non poſſit.

DE PRIVATO CARCERE. Cap. LVI.

QVicumque ceperit aut capi fecerit aliquem, & eum propria libertate priuauerit, animo carcerandi, uel in eum priuatum carcerem committẽdi; ſi per aliquod temporis breue ſpatium retinuerit, pœnam

pœnam ducatorum centum; ſi uero per unam horam, pœnam ducatorum ducentorum; ſi uero per duas, uel plures horas, non tamen ulrra uiginti-quatuor, pœnam ducatorum quingentorum incurrat: dicta uero pecuniaria pœna, in Nobilibus duplicetur, in Magnatibus & eorum Baſtardis quadruplicetur: quas pœnas, ſi ſinguli prædicti in his caſibus non ſoluerint infra decem dies, à die latæ ſententiæ, capite puniantur ad mortem, & de prædictis debeat per Senatorem inquiri.

DE PRODITORIBVS. Cap. LVII.

PRoditor, qui contra aliquem proditionem commiſerit, uel aliquem ſeduxerit uel conduxerit ad aliquem locum ut offendatur à ſuo inimico, uel ab alio; ſi proditus & conductus offenſus fuerit, ſine ſanguinis effuſione, is prodiror pœnam ſcutorum centum incurrat, Cameræ Vrbis applicandam: & in exilium per quinquennium mittatur. Si uero ex offenſione ſequatur ſanguinis effuſio, utraque pœna duplicetur; & nihilominus in eam etiam pœnam incidat, quam principalis percuſſor incurrit: Si uero mors inde ſequatur, de homicidio puniatur.

DE LATRONIBVS ETIAM *nocturnis & Piratis.* Cap. LVIII.

INſidiatores uiarum, & itinerum frequentatorum & piratas impune occidere unicuique permittitur; pro primo autem latrocinio, in loco ubi reperti ſunt (ſi in flagranti crimine deprehendātur) furca ſuſpendantur, ita ut moriantur: ſed ſi in flagranti crimine deprehenſi non ſint, & in poteſtate habeantur, cauſa cognita, ſimiliter pro primo latrocinio furca ſuſpendantur ad mortem. Et idem ſeruetur contra raptores nocturnos, qui cum uiolentia in Vrbe ſpoliant tranſeuntes, ſi uulnera intulerint; ſi uero uulnera non intulerint, ſed aliter uerberauerint, uel amputata eis manus dextera, in perpetuum exilium mittantur; uel fuſtigati ad Triremes per decennium tranſmittantur. Illi uero qui bis rapinas huiuſmodi facere inuenti ſunt, ultimo furcarum ſupplicio damnentur.

DE FVRIBVS. Cap. LIX.

FVres, qui occulte furantur, pro primo furto puniantur in ſimplum parti, & duplum Cameræ ſoluant. quod ſi non fecerint intra menſem à die latæ ſententiæ, uel poſtquam diffidati de eo delicto in fortiam Curiæ peruenerint, fuſtigētur audientia publica exiſtēte; pro ſecundo uero, furto mittantur ad Triremes per Triennium; pro tertio furca ſuſpendi poſsint, ita ut moriantur, & omni caſu damnum parti læſæ reſarciant.

DE

DE SORDIBVS ET CORruptela Iudicum. Cap. LX.

QVi officialibus Curiæ Capitolij pecuniam, aut aliquid illicitum dederit, ſeu eos corruperit in cauſa aliqua, niſi prædicta denunciauerit ſyndicatori ipſorum officialium, tempore ſyndicatus, in triplum puniatur; & qui acceperint, in quadruplum puniantur, & ab officio deponantur, ſi durante officio de huiuſmodi crimine conuicti fuerint: Et idem locum habere uolumus in Conſulibus artium, & eorum Aſſeſſore & Notario, & quibuſcumque alijs officialibus Vrbis, ius dicendi facultatem habentibus.

DE TERMINO MOTO. Cap. LXI.

QVi terminos, ſeu Fines alicuius poſſeſsionis amouere, auellere, aut quocumque modo corrumpere uel mutare auſus fuerit; ſi Plebeius ſit, pœnam ducatorum auri centum incurrat, quam ſi ſoluere non poterit, amputetur ei manus dextera, ita ut à brachio ſeparetur; ſi uero Nobilis, pœna duplicetur, & pariter ſi eam non ſoluerit, infra menſem manus dextera amputetur, ut ſupra: ſi uero fuerit Communitas, aut Baro, pœnam ducatorum mille incurrat; & in omnem euentum parti ad intereſſe teneantur.

DE AGGRESSORIBVS ET AGgreſsione nocturna ac diurna. Cap. LXII.

COntra Aggreſſores, & eos qui primi offenſores fuerint, pœnæ ſtatutariæ, quæ ob delicta inde ſecuta imponendæ eſſent, aggrauentur, & Senatoris arbitrio in carceribus uel compedibus ad tempus, quod ſibi uidebitur, detineantur, & torqueantur; uel aliter puniantur. Sed ſi quis armatus aliquem ad domum ſuam, ſolus uel aſſociatus, de die uel de nocte aggreſſus fuerit, ipſe aggreſſor puniatur ad mortem. Aſſociantes uero (ſi homicidium ex alterutra parte ſequatur) pariter ad mortem puniantur: ſi uero homicidium nō ſequatur, per decennium ad Triremes tranſmittantur. Aggreſſo uero, quilibet impune cum armis uel ſine, auxilium & fauorem præſtare poſsit: dictique aggreſſores impune ab ipſo aggreſſo, & à præſtantibus illi auxilium, opem & fauorem durante dicta aggreſsione, uel conflictu, offendi poſsint. Verum ſi quis cum armis & ſolus, uel aſſociatus, aliquem extra domum de die aggreſſus fuerit, ſi nullū aliud delictum ſequatur, ex aggreſsione, pœna ducatorum auri centum

puniatur. Si autem ſine armis aggreſsio fiat, pœnam ducatorum auri quinquaginta incurrat; aſſociantes uero uigintiquinque pro quolibet: quæ pœna in aggreſsione de nocte duplicetur.

DE VALLIS, SEV REPAGVLIS, & Sbarris non faciendis. Cap. LXIII.

NVllus in Vrbe uallos, uel repagula, uulgo sbarras, aut incaſtellationes nuncupatas, ex quibus prœlium inferri, aut ſuſtineri uel pacificus Status Vrbis turbari poſsit, conſtruere, aut conſtrui facere audeat, ſeu præſumat: & qui contra fecerit, pœnam mille aureorum incurrat. Artifices & eorum famuli ſeu manuales, qui ea cōſtruxerint, pœna ducatorum centum ſinguli puniantur; quam ſi infra quindecim dies non ſoluerint, eis manus dextera amputetur, ita ut à brachio ſeparetur.

DE AGGRESSORIBVS VVLNERANTIBUS in facie cum cicatrice, aut cum membri mutilatione, vel debilitatione. Cap. LXIIII.

SI quis aliquem aggrediens ex propoſito faciem aggreſsi uulnerauerit, aut uituperabili ſigno deturpauerit, uel cum ſimplici cicatrice dehoneſtauerit, amputetur ei manus dextera; faciem autem à ſummitate frontis, ad extremitatem menti, ſeu barbæ, & ab aure ad aurem incluſiue hoc caſu intelligi uolumus: ſed ſi naſum in parte abſciderit, naſus ei abſcidatur, & ſimiliter oculus pro oculo effodiatur; & pro auribus aures amputentur; & nihilominus amputetur manus dextera ultra pœnas prædictas. Sed ſi membrum aliquod, aut articulum mutilauerit, membrum ſimiliter pro membro ei ſecetur: ſi uero non mutilatum ſit membrum, ſed debilitatum aliquod ex principalibus membris, & perpetua debilitatio futura ſit; ſimiliter dextera manus amputetur, uel puniatur in eodem membro arbitrio Senatoris: ſin autem unus aut duo digiti debilitentur, & non tota manus, aggrauetur pœna uulnerum infra dicenda per tormenta, & carceres arbitrio Senatoris. Sed ſi taliter delinquentes capi non poſsint, & propterea ad effectualem executionem amputationis manus, & pœnarum talionis procedi nequeant; condemnentur, & diffidentur in ducatis auri quingentis, & fiat executio in bonis eorum pro Integra pœna; & nihilominus quandocumque in manus & poteſtatem Curiæ deuenerint; ad executionem dictarum pœnarum ſanguinis procedatur. Quæ pœnæ locum non habeant in rixis ſubitaneis, & quæ ex improuiſo & incontinenti ex contentione uerborum, uel altercatione de rebus, aut aliter non præmeditato conſilio fuerint exortæ.

DE PERCVSSIONIBVS CVM *ſanguine,vel ſine.* Cap. LXV.

QVis quis cum aliquo armorum genere, latiſsime armorum ſumpto uocabulo, aliquem uulnerauerit ita ut ex uulnere ſanguis exiuerit; ſoluat pro pœna,ducatos auri centum, & in exilium Senatoris arbitrio mittatur: ſi uero in rixa, pœna quinquaginta aureorum mulctetur, attributa poteſtate Senatori aggrauandi & minuendi pœnam ſecundum facti, & perſonarum qualitatem: & hoc in aliis caſibus, quàm in proxime præcedenti capite enumeratis. Si uero ſine ſanguinis effuſione aliquē percuſſerit, puniatur arbitrio Senatoris,perſonarum & facti qualitate penſata.

DE PERCVTIENTIBVS AD *ignominiam.* Cap. LXVI.

SI quis ad ignominiam & appenſate, ad maiorem iniuriam inferendā, aliquem lato gladio,aut cum fuſte, baculo, ſeu baſtone,uel etiam arundine percuſſerit; ſi capi poſsit, acriter campana pulſata, publice torqueatur, & in carceribus per ſex menſes detineatur; & non liberetur donec ſoluerit ducatos auri centum pro pœna,quam ſi ſoluere non potuerit, recipiat tot uerbera cum ſimili inſtrumento quot dedit, uel luat in corpus arbitrio Senatoris, perſonarum conditione & qualitate conſiderata: & præſumatur dicta percuſsio ad ignominiam illata,niſi cōtrarium probetur. Quæ quidem pœna locum non habeat,ſi alicui uili & abiectæ perſonæ cauſa leuius offendendi, huiuſmodi iniuria inferatur; uel ſi ex tempore,& ex improuiſo in aliqua rixa cum baculo ſeu baſtone ad manus occurrente offenderetur: in quibus caſibus leuius & pecuniariter, iuxta perſonarum & facti qualitatem, arbitrio Senatoris, & Iudicum delinquentes puniantur.

DE PERCVTIENTIBVS PV- *gno, vel alapa.* Cap. LXVII.

SI quis ſimiliter ex propoſito,& iniuriandi animo alapa,uel pugno in facie aliquem percuſſerit;ſi Plebeius ſit,recipiat ſimilem alapam in ſcalis Capitolij, & ultra carceretur, & torqueatur arbitrio Senatoris. Alij uero maioris exiſtimationis ſimiliter carcerentur, & iuxta perſonarum qualitatem, ſi ſimilem alapam ſuſtinere noluerint, torqueantur arbitrio Senatoris, & pœnam præterea uigintiquinque ducatorum auri ſoluere compellantur: ſi autem in alia parte corporis, quàm in facie percuſſerint, medietatem pœnæ prædictæ pecuniariæ ſoluere cogantur: quæ pœnæ locū nō habeant in rixis ſubitaneis, ut ſupra proximo capite dictum eſt, in quibus arbitrio Senatoris minui debeant, perſonarum & facti qualitate perpenſa.

DE PROIICIENTIBVS STERcora, aut cornua ad feneſtras, vel oſtia aliena, deque Famoſis Libellis. Cap. LXVIII.

QVi ſtercora, uel cornua, & his ſimilia, ad limina & oſtia domorum, & qui ſaxa, ſeu lapides, ad illarum ianuas, feneſtras, ſpecularia, & tecta ad iniuriam inferendam proiiciunt, aut parietes fœdant; ſi ad domos meretricum, capti ſi Viles fuerint, acriter torqueãtur, & inſuper fuſtigentur, atque in perpetuum exilium damnentur; ſi Nobiles uel bonæ exiſtimationis fuerint, ſimiliter torqueãtur; & ad annum in carceribus detineantur, uel in exilium arbitrio Senatoris mittantur. Sed ſi quid eorum fiat ad ignominiam honeſtarum perſonarum, uel ſi quis famoſas litteras, carmina, ſcripturas, uel picturas affixerit, capitaliter pro perſonarum delinquentium, & in quas deliquerint, qualitate, Senatoris arbitrio puniãtur.

DE PONENTIBVS MANVM ad arma, & terrorẽ alteri inferentibus. Cap. LXIX.

QVis quis poſuerit manum ad arma contra aliquem malo animo, uel etiam aliquem in fugam uerti fecerit cum armis, ultra pœnam delationis armorum, aliam uigintiquinq; ducatorum auri incurrat.

DE ALIIS INIVRIIS IN perſonam factis. Cap. LXX.

QVicumque alicui ſtercus, uel phialam cum ſtercore, aut alia materia in faciem proiecerit; ſi ex percuſſione cicatrix remanſerit, ſeruetur Statutũ ſupra de uulneratibus in facie cum cicatrice. Si uero cicatrix non remanſerit, torqueatur, & ad Triremes per triennium mittatur. Si uero lutum in faciem iniecerit, aut fecerit aliquem cadere in terram, uel de aliquo animali; ſi inde aliud delictum non euenerit, puniatur in ducatis auri xxv. Quòd ſi quis aliquem per capillos, aut barbam apprehenſum traxerit, per terram, ſoluat pœnam ducatorum centum, plus, uel minus arbitrio Senatoris; pro perſonarum qualitate: ſed ſi aliter quàm per capillos, aut barbam traxerit, ſoluat medietatem pœnæ prædictæ: ſi uero quis ceperit aliquem per barbam, aut capillos, & non traxerit, ſoluat ducatos auri triginta: ſi autem pannos de dorſo iniurioſe ſciderit, ſeu dilaniauerit ſoluat ducatos ſimiles uigintiquinque ultra damni emendationem. Si quis uero alicui ſignum quod, ficum, appellant, uel ſimile alicui iniurioſe fecerit, ſoluat pro pœna ducatos quinque plus

minusuè arbitrio Senatoris, perſonarum qualitate conſiderata: Sed ſi mulieri capillos, ſiue trecias de capite præciderit; ſi mulieri inhoneſtæ & meretrici, pœnam ducatorũ quinquaginta auri incurrat; ſi honeſtæ & nuptæ, aut uirgini, uel uiduæ, capitaliter ad mortem Senatoris arbitrio puniatur: ſi uero pannos ſupra genu inciderit meretrici, pœnam centum ducatorum incurrat: aliis uero honeſtis ſupradictis, capitaliter puniatur ut ſupra.

DE VERBIS INIVRIOſis. Cap. LXXI.

SI quis alicui uerba iniurioſa animo eius honorem ſugillandi dixerit, aut protulerit, pro quolibet uerbo iniurioſo, pœnam decem ducatorum auri incurrat, uel arbitrio Senatoris corporali pœna plectatur, perſonarum & uerborum qualitate perpenſa: mitigetur tamen pœna eorũ, qui prouocati uerba iniurioſa reſponderint; uel ſi modum, & menſuram non exceſſerint, impuniti dimittantur.

DE INCIDENTIBVS VINEAS, vel pergulas. Cap. LXXII.

QVi doloſe uineam, aut uineæ partem alicuius, ſeu pergulas, inciderit, uel aliter corruperit in toto uel in parte, pœnam centum ducatorum incurrat, & damnum parti læſæ reſarciat; ad cuius inciſionis, aut corruptionis probationem ſufficiant quatuor teſtes idonei omni exceptione maiores, de fama publica deponentes, aliquibus præſumptionibus concurrentibus: quam pœnam ſi non ſoluerit infra decem dies, à tempore quo in poſſe Curiæ peruenerit, amputetur ei manus; & de hoc ex officio poſsit inquiri.

DE CORRVMPENTIBVS ARma, vel picturas alienas. Cap. LXXIII.

QVicumque arma, ſeu inſignia uel picturas in alienis domibus, uineis, uel aliis locis exiſtentia, data opera, abraſerit, inciderit, aut quoquomodo corruperit, pœnam centum aureorum incurrat, & parti ad intereſſe & iniuriarum teneatur.

DE AESTIMATIONE INIVriarum. Cap. LXXIIII.

PRo quibuſcumque iniuriis grauibusque contumeliis & conuitiis, de quibus etiam criminaliter proceſſum fuerit ad condemnationē, uel

uel diffidationem, & pro quibus pars offenſa nullam pœnæ partem receperit, aut recipere uelit; poſsit ciuiliter agi ad æſtimationem iniuriarum; & Senator & Iudices dictas iniurias quo ad priuatum intereſſe, ſecundum qualitatem & conditionem perſonarum & iniuriarum (delato prius parti iniuriam paſſæ iuramento) adhibita moderatione, eorum arbitrio taxent, ſeu ad debitum modum reducant: Similique modo pro ſumptibus & expenſis factis in curandis uulneribus, & pro damnis paſsis in operibus, quibus offenſi caruerint, aut ſint cariturì, ultra criminalem pœnam, ciuiliter agi poſsit contra offenſores; & ſuper his ſumptibus, & damnis, & intereſſe ſummarie, ſimpliciter, & de plano, ſola facti ueritate inſpecta, ad celerem executionem, iuſtitia mediante procedatur.

DE PROHIBITA DELATIONE *armorum.* Cap. LXXV.

NVllus per Vrbē arma offenſiua uel defenſiua ferre poſsit, exceptis Officialibus Romani Populi, & Officialibus ac miniſtris Palatij Senatoris & Conſeruatorū; ac his etiam exceptis, qui ueniunt in Vrbem, uel de ea exeunt, quibus ligata arma uel aliter ſignata ferre, in ipſo itinere liceat: qui contrafaciens inuentus fuerit, arma amittat, pœnam triū ictuum funis, & ducatorum auri uiginti, incurrat, quæ pœnæ de nocte duplicentur. Nulli uero archibuſios ad rotam infra menſuram duorum palmorum deferre uel retinere liceat: & qui contrafecerit crimen læſæ Maieſtatis, & pœnas pro eo inflictas, incurrat. Sed ſi quis pugionem, aut cultellum cum cuſpide, aut puntarolum ſupra menſuram palmi Senatus deferre repertus fuerit, damnetur ad Triremes ad tempus arbitrio Senatoris. Qui occultum enſem, quem Bordoncellum nominant, tulerit, eadem pœna qua ferentes pugiones plectatur. Qui uero cum armis uenenatis, aut medicatis repertus fuerit, ſtatim torqueatur, & per acerrima tormenta ab eo ueritas eliciatur, & cauſa ad quid dicta arma uenenata deferat, & de ueneficio etiam puniatur, ultra pœnas delationis armorum.

DE FERENTIBVS AVT IAcientibus Plumbatam. Cap. LXXVI.

DEferentes plumbatam, ſeu pilam plumbeam, aut ferream ſtatim deprehenſi, tribus funis ictibus torqueantur, & carcerentur non relaxandi, niſi pœnam uigintiquinque ducatorum auri ſoluerint: Si quis uero plumbatam in alium iecerit animo percutiendi licet non percuſſerit, ſimiliter torqueatur, & inſuper in pœnam quinquaginta ducatorum ſimilium incurrat: ſed ſi percuſſerit, quomodocumque læſerit, ſimiliter

liter torqueatur, & in pœnam cētum ducatorum ex illo iactu, ultra maleficij pœnam, incurrat. Sed ſi ex propoſito & conſilio occidendi cum ea aliquem aggrediatur, & percuſſerit, amputetur ei manus dextera; & nihilominus de delicto, quod inde ſequetur, puniatur.

DE VI, ET VI ARMATA. Cap. LXXVII.

QVicumque cum armis, uiolenter aliquem expulerit de poſſeſsione cuiuſque rei immobilis, ultra pœnas legales, in pœnam ducentorum aureorum Fiſco applicandam incurrat: ſi uero ſine armis, pœna centum ſimilium ducatorum mulctetur. idemq; ſeruari uolumus in his, qui turbant, inquietant, ſeu moleſtant aliquem in ſua rei immobilis poſſeſsione. Qui autem cum armis, uel ſine armis Orphanos, Viduas, & miſerabiles perſonas, Eccleſias, Monaſteria, Hoſpitalia ſeu pia loca, ui de poſſeſsione immobilium eiecerit; ultra pœnas legales, duplum ualoris rei, à cuius poſſeſsione prædictos eiecerit, Fiſco perſoluat. Si uero Domicellus, aut Baro Romanus, uel Caſtrum, Communitas, aut Ciuitas uim prædictam armatam uel ſine armis contra Ciues Romanos habentes bona immobilia in eorum Caſtris, aut territoriis commiſerit; pœnæ prædictæ duplicentur, ſufficiatque hoc caſu de uiolentia per quinque idoneos teſtes de publica fama deponentes, conſtare. Iiſdemque pœnis locum eſſe uolumus, ſi prædicti Barones, Caſtra, Communitates, uel Ciuitates per minas aut prohibitiones, aut aliàs, etiam indirecte fecerint, ne quis Ciuis Romanus ex ſuis bonis immobilibus fructus percipere, aut ſua bona locare poſsit, de quo credatur ut ſupra. Hæc autem pœna toties committatur, quoties fuerit contrauentum. Poſsit etiam quilibet expulſus aut inquietatus, querelam criminalem uis prædictæ tam expulſiuæ quàm turbatiuæ, & tam cum armis quàm ſine, coram Senatore, ſeu eius in criminalibus Locumtenente, etiam ciuiliter, ſi ciuilis cum criminali ſimul deducatur, intentare & proſequi: quo caſu una eademque ſententia tam ciuilis quàm criminalis cauſa terminari debeat.

VT FILII, IN PARENTES DElinquentes, parentũ arbitrio puniantur. Cap. LXXVIII.

SI filius in patrem, aut matrem, citra ſanguinis effuſionē, deliquerit; patris uel matris arbitrio puniatur, & Senator iniunctam à patre uel matre pœnam executioni debitæ demandet. pœna aureorum quinquaginta de ſuo ſalario retinendorum, ſi contrafecerit, imminente.

DE POENIS MINORVM Delinquentium. Cap. LXXIX.

SI minor annis decem cum dimidio aliquod maleficium commiſerit, ad pœnam aliquam non teneatur, & omnis proceſſus contra eum factus, & condemnatio inde forſan ſecuta, ſit ipſo iure nulla: ſi uero à dicta ætate uſque ad decimum quartum annum incluſiue deliquerit, medietate pœnæ, quam alij incurrerent, ipſi plectantur. Sed ſi ex delicto capitalis pœna infligenda ueniret, pecuniariter uſque ad ſummam trecentorum aureorum puniatur: ſi uero aſſociatus homicidium ex propoſito commiſerit, puniatur arbitrio Senatoris, facti & perſonæ qualitate penſata.

DE PATRE NON GRAVANDO pro Filio. Cap. LXXX.

SI quis filius etiam emancipatus commiſerit aliquod maleficium, ſiue delictum, non propterea Pater ad aliquid de bonis ſuis teneatur.

DE DVPLICATIONE POENArum ratione loci & temporis. Cap. LXXXI.

POenæ delictorum in præſenti uolumine comminatæ & impoſitæ duplicentur contra illos qui deliquerint in Eccleſiis, uel in uigilia & feſto Aſſumptionis Beatæ ſemper Virginis Dei genitricis Mariæ, in uigilia & die Natiuitatis Domini Noſtri Ieſu Chriſti, in die Dominico Palmarũ uſq; ad Dominicã Reſurrectionis Domini incluſiue, in die Aſcẽſionis Domini & in die Pentecoſtes, in feſto Sanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli, uel in palatiis Senatoris & Conſeruatorũ, in platea Capitolij & cliuo Capitolino, uſque quo ſe porrigunt ſcalæ Eccleſiæ Aracæli, à parte Septentrionis: & parte Meridiei, uſque ad arcum Septimij Seueri: Item in conſiliis ſecretis & publicis Romani Populi, in nuptiis, in exequiis, in ludis Teſtaciæ & Agonis, & omnibus temporibus de nocte.

DE ARBITRIO SENATORIS in pœnis augendis. Cap. LXXXII.

DElicta omnia aggrauentur, ſi perſpicuis indiciis, appareat aliquem occidendi animum habuiſſe, quod ex armorum genere, & ex qualitate uulnerum, maxime argui poteſt; quo caſu ultra alias pœnas ſtatutarias, amputetur manus dextera. Item ſimiliter aggrauentur ad eandem pœnam amputationis manus, ſi à iuuene in ſenem, qui annum ſexageſimum

ſimum impleuerit, à Plebeio in Nobiles; & ſi contra graues, & honoratos uiros, uel contra Doctores, uel contra Procuratores, uel in quacumque dignitate conſtitutos grauis iniuria inferatur: quibus, & aliis ſimilibus caſibus, eadem pœna inferatur. In aliis uero offenſionibus leuioribus, contra tales perſonas, & à talibus commiſsis, liceat excedere, & aggrauare pœnas à Statutis limitatas, & illas pro modo, & qualitate facti, & perſonarum exacerbare, arbitrio Senatoris, & Iudicum omnium, uel maioris partis, ſimul conuenientium, facto Affettamento. Quod quidem arbitrium, non modo ad pecuniariam pœnam, uerum etiam ad carceres, & tormenta, & ad Triremes ad tẽpus & ad exilium, & fuſtigationes contra uiles homines, uel qui infames, aut criminoſi ſint, uel conſueti delinquere extẽdatur.

DE PORTIONE POENARVM, & quòd Rei nõ ſoluentes luant in corpus. Cap. LXXXIII.

IN omnibus caſibus, in quibus pecuniariæ pœnæ debentur, uel damnatorum bona publicantur, ſemper dimidia pars applicetur parti offenſæ, uel eius hæredibus, ſi habere uoluerint; alioqui Fiſco integra remaneat. Præterea in omnibus delictis quarta pars ſict Acuſatoris, uel Denunciatoris, quorum diligentia & ſollicitudine delicta eluceſcunt: quibus etiam Senatoris & Conſeruatorum arbitrio præmium conſtitui poſsit. In omni autem caſu, quo reus non uult, uel non poteſt pecuniariam pœnam perſoluere, luat in corpus, arbitrio Senatoris & Iudicum; & ſi quando expediens fuerit, pro bono pacis, Pacerij adhibeantur.

VT IVDICES INQVISITIONES & Accuſationes cœptas proſequantur. Cap. LXXXIIII.

SEnator & Iudices ex actis maleficiorum tempore ſuorum anteceſſorũ inchoatis & pendentibus, Accuſationes, Inquiſitiones & Denũciationes quaſcumque terminare omnino teneantur, condemnando uel abſoluendo; pœna eis ſi contrafecerint, uigintiquinque aureorum de eorum ſalario retinendorum imminente.

DE OFFICIO PACERIORVM. Cap. LXXXV.

PAcerij duo ad annum iuxta morem eligantur, quibus poteſtas data eſt ac datur ex eorum officio per bannimenta, ſeu præcepta pœnalia, & alia iuris & facti remedia, omnes brigoſos & inter ſe odia & inimicitias habentes tam Romanos, quàm forenſes, accedente tamen

Domini

Domini Gubernatoris almę Vrbis auctoritate)etiam ſi ſecuritas perpetua, uel ad tempus,data ſit ad compromittendum, & compromiſſum in eos de iure & de facto cum idoneis fideiuſſoribus faciendum cogere, & cogi facere: Inobedientesque, ſeu contumaces carcerare, mulctare, & ad quaſcumque grauiſsimas pœnas condemnare,uel diffidare:ſeruata tamen conſtitutione de non cogendis offenſis,ante ſolutam per offenſorem pœnam, de qua ſupra,cap. Qui, & quibus caſibus petere poſsint ſecuritatem. Condemnationes etiam uel diffidationes, quas ipſi fecerint, ſecuta pace uel perpetua ſecuritate,ad quamcumque uoluerint etiam paruam ſummam reducere,uel in totum remittere:& ad dictam compulſionem faciendi compromiſſum, ubi ſecuritas præſtita eſt, non niſi ad partis cuius intereſt poſtulationem deueniatur: alioquin ex officio, etiam nullo petente contra omnes alios ad prædicta procedant; dummodo pars offenſa partem pœnæ, ad quam offenſor condemnatus uel diffidatus fuerit,ſponte prius non receperit. Quibus Pacerijs parere teneantur omnes Executores, & in eorum declarationibus,arbitrariisque ſententiis aſsiſtere: & ſi recuſauerint, incidant in pœnam, quam ipſi Pacerij declarauerint; in quorum arbitrio & poteſtate ſit, quaſcumque emendas, uel ſatisfactiones, etiam in pecuniis (ſi partem pœnæ ſibi tangentis offenſus ſponte non recepiſſet) præſtari facere. Sed ſi partem pœnæ offenſus habuerit, alia emenda quo ad uindictam ſibi non præſtetur: ſed ſi qua damna paſſus eſt, uel ſi expenſas in medicando fecerit; ad ea reſarcienda, ultra partem pœnæ ſolutæ, offenſorem condemnare poſsint. Ad huiuſmodi autem ſententiis Paceriorum non liceat appellare, nec reclamare, nec per uiam querelæ, nec recurſus, nec ſupplicationis contrauenire: neque poſsint ipſi Pacerij quo uis modo recuſari; ſed ſi ex aliqua iuſta & legitima cauſa, aliquis ex eis ſuſpectus eſſet, ſemper Dominus Gubernator Vrbis, ſeu Vicecamerarius, qui tunc erit, in dicto caſu ſuſpicionis, uel ſi Pacerij inter ſe diſcordes ſint, tertius ſit inter eos, & cum altero non ſuſpecto procedat, & cognoſcat, & Pacerij poteſtate fungatur.

DE CORRIGENTIBVS FAMIliam ſuam. Cap. LXXXVI.

QVilibet familiam ſuam corrigere & uerberare poſsit, ſcilicet, pater filium, & ex filio nepotem, frater fratrem, patruus uel auunculus nepotem, & alios familiares, quos retinuerit ad ſuas expenſas; dummodo temperate & modeſte, nec ſuper his recipiatur per Senatorem, aut illius Iudices querela.

DE CORRIGENDA IGNAVIA inertis iuuentutis. Cap. LXXXVII.

QVoniam uero plerumque multa facinora committuntur ab iis, qui ſine induſtria, nullamque artem exercentes, cum ignauia uitam ducunt, quique ut plurimum in aleis, & illicitis ludis ac baratariis, & nonnumquam etiam in commeſſationibus, & crapulis, aut in meretricationibus, & lenociniis, deſidem & infamem uitam agentes, nihilque communi hominum ſocietati utilitatis conferentes, quotidie uerſantur: ad obuiandum huiuſmodi occaſionibus delictorum, Senator Vrbis, una cum Conſeruatoribus, & Paceriis, uel ipſi Pacerij tantum, per ſingulos tres menſes, dum renouantur, & creantur noui Magiſtratus Populi Romani, in ingreſſu eorum officij admonere debeant Capita Regionum Vrbis, ut quiſque ſingula capita hominum tam Romanorum, quàm forenſium, in ſua regione habitantium recenſere debeat, diligenterque explorare de uita, moribus, artibus, & facultatibus, unde ueſtes ſericeas, uel laneas mutent, unde annulos & alia pretioſa bona comparent, unde immoderatos ſumptus effundant: & hæc & alia diligenter inueſtigent, & exquirant; & ſi poſtquam tales inertes deprehendantur, & ter moniti, ad meliorem uitæ frugem ſe non redegerint, & ad aliquod laudabile exercitium ſe non accommodauerint, carcere, exiliis, & aliis mulctis, & pœnis etiam ad Triremes, ipſorum Senatoris Conſeruatorum, & Paceriorum arbitrio plectantur, atque damnentur in perpetuum, uel ad tempus, & prout eis magis uiſum fuerit expedire.

DE CONGREGATIONE OFFIcialium facienda pro obſeruantia Conſtitutionum. Cap. LXXXVIII.

PRo obſeruatione præſentium, & aliarum bonarum, & laudabilium Conſtitutionum, & pro aliis rebus neceſſariis ad bonum ſtatum Vrbis, & Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, & ipſius Vrbis & Ciuium tutelam, ſingulis menſibus, ad minus, fiat ſemel congregatio per Conſeruatores, in qua interueniant omnes qui in Concilijs ſecretis interuenire ſolent. Ceſſantes uero conuenire, mulctentur in uno ducato auri uice qualibet; niſi iuſtam habuerint excuſationem, & miſerint excuſatorem: pro qua pœna ſtatim executio fiat, & ſi Conſeruatores eam exigere neglexerint ipſi teneantur in ſyndicatu ad duplum, toties quoties exigere negligentes fuerint. Si autem Conſeruatores dictam congregationem ſingulis menſibus facere ceſſauerint, incidát in pœnam decem ducatorum auri uice qualibet, quæ in ſyndicatu de eorum ſalario retineatur.

VT DE SIMILIBVS AD SIMILIA procedatur. Cap. LXXXIX.

IN omnibus etiam caſibus, in quibus per præſentes Conſtitutiones non eſſet expreſſa aut limitata pœna, procedatur de ſimilibus ad ſimilia, & ſufficiat in genere ſimilitudinem accipere. Sed ubi omnino caſus aſſimilari non poterint, arbitrio Senatoris & Iudicum pœnæ declarētur, uel alterentur, adhibitis Paceriis, ſi quando expediens fuerit, ad effectum pacis, & concordiæ partium, & ad diſſenſiones Ciuium ſedandas. Hoc autem arbitrium extendatur ad relegationem & damnationem ad Triremes necnon & ad ſanguinem, carcerationes, tormenta, fuſtigationes, uel ad exilium perpetuum, uel ad tempus, ſecundum facti & delictorum, & perſonarum qualitatem.

LIBER TERTIVS.

DE STVDIIS LIBERALIBVS VRBIS. Cap. I.

CVM in hac Alma Vrbe, ad laudẽ & gloriã omnipotẽtis Dei, & honorẽ Beatorũ Petri & Pauli Apoſtolorũ eius, Gymnaſium cũ Prælectoribus & Magiſtris, non ſolum pro ipſius, & circumſtantiũ locorum filiis; uerũ etiam pro aliis ab omnibus Mundi partibus ad eã confluentibus edocendis; ut omni Diuina humanaq; ſapientia erudirentur & illuſtrarẽtur, antiquitus ſumma prouidentia fuerit inſtitutũ, & per fel. rec. Bonifatiũ Papã Octauũ Magiſtri in eo ꝓfitẽtes & Scholaſtici uariis priuilegiis exornati; illaq; ob ſuccedentiũ temporum calamitates & bella fere eſſent extincta, per ſanc. me. Eugeniũ Papã Quartũ nõ modo reſtituta fuerint, ſed etiã uini forenſis Vectigali adaucto, ipſum Vectigal Romano Pop. poſtulante, pro Magiſtrorũ inibi profitentiũ ſalariis condonatũ, ac in Domibus in Regione S. Euſtachij, ex pecunia dicti Vectigalis emptis, idẽ Gymnaſiũ fundatũ; & ad extremũ à sũmis Põtificibus Iulio Secũdo, Leone Decimo, Pio Quarto, Pio V. & Sanctisſ. Domino noſtro, Domino Gregorio Decimotertio amplioribus priuilegijs atq; Aedificiis & Magiſtrorũ numero auctum, ornatũ, amplificatumq; fuerit: & in eodẽ omniũ liberaliũ Artiũ, aliarumq; humanarũ & Diuinarũ ſciẽtiarũ & linguarũ peritiſsimi electi Magiſtri, ſingulis pene diei horis profiteãtur: Summopere curãdũ eſt, omni ſtudio, & ſollicitudine inuigilandũ, ut ea omnia in ſuo uigore & robore cõſeruẽtur. Quamobrẽ pro ipſius Gymnaſij profeſſorumq; & Scholaſticorũ conſeruatione & incremẽto, mãdamus, ut Conſeruatores pro tẽpore exiſtentes, necnõ dicti Gymnaſij ſeu ſtudij Reformatores, & alij ad quos pertinet, eadẽ & alia quæ in prædictorũ, aliorumq; ſummorũ Pontificum litteris & priuilegiis continentur, diligẽter obſeruent, & debitæ executioni demandent: alioqui pœnã uigintiquinq; aureorũ, ſinguli quoties cõtrafecerint, incurrãt.

DE SECRETO CONSILIO. Cap. II.

CVm optimæ quæque Ciuitates Conſilijs ſelectorum Virorum gubernentur, & augeantur, ea propter in rebus dubiis (quarum diſpoſitio ad Romanum Populũ pertinet) mature conſulendis, infraſcriptas Conſtitutiones ſeruari mandamus.

In ſecreto Conſilio celebrando interuenire debent Conſeruatores, Prior Capitum Regionum, Capita Regionum, Cancellarij, Viarum Magiſtri, Tredecim, & uiginti ſex Conſiliarij à Capitibus Regionum electi, Aduocatus & Procurator Cameræ; necnon & quadraginta Conſiliarij additi, ac etiam qui Conſeruatores & Capita Regionum in proximo præcedenti Trimeſtri extiterunt, Cuſtodes portarum Conſilij, Defenſo-

res Decretorum, & omnes Deputati ad quaſcumque deputationes ſaltem in numero infra dicendo.

Conſeruatores & Prior pridiequam Conſilium congregetur, ſingulis prænominatis per Mandatarios in ſcriptis dimiſſa breui ſchedula, ſaltem in manibus Domeſticorum, conſilium ſecretum pro ſequenti die & certa hora intimari, & denunciari faciant: quarũ denunciationũ, Mandatarij ipſi, ſub pœna priuationis relationem in ſcriptis Scribis Senatus facere teneantur, horaque denũciata elapſa, & relatione eorundẽ Mãdatariorum in ſcriptis per Scribas Senatus recepta, & iuſſu Conſeruatorum Cõſilio clauſo, nullus deinceps admittatur: & id quod reſolutum fuerit in hoc Conſilio (dummodo à ſufficienti numero, ut infra dicetur) ad Conſilium publicum, & nihil aliud, nec aliter deferatur.

Propoſitiones per Conſeruatores in hoc Conſilio faciendæ, deſcribantur per alterum ex Scribis Senatus, in libro Conſiliorum, quem debeant in Archiuio Palatij Conſeruatorum cum aliis ſcripturis ad Populum pertinentibus retinere.

Reſolutiones in prædicto Conſilio faciendæ poſt dictas propoſitiones, ſimiliter in eodem libro per Scribam Senatus deſcribantur, & in Conſilio publico Conſeruatorum nomine legantur.

Factis propoſitionibus, omnes ſilentium ſeruent: nec è Conſilio diſcedãt, niſi à Conſeruatoribus Conſilio dimiſſo, uel de eorum licentia: quòd ſi quis aliter diſceſſerit, ab omni officio & emolumentis Po. Romani per Biennium illico priuatus cenſeatur.

Nullus propoſitis quæſtionibus reſpondere audeat niſi ad ſuggeſtum, uel alium deputandũ locum acceſſerit, exceptis his qui in Magiſtratu ſunt, quibus ex ſuis ſubſellijs reſpondere permittitur: nulluſq; omnino nouã rẽ dicere aut proponere poſsit, ſed propoſitæ tantum quæſtioni reſpondere, & ſuum iudiciũ ſemel tantũ proferre, & nõ amplius: niſi forſan dictũ ſuũ corroborare uellet; quo caſu iterũ & nõ ultra ei liceat replicare.

Scribæ Senatus nomina & numerum Conſiliariorũ in eodem libro ſcribere, & annotare teneantur, & cum decretis ſiue reſolutionibus pro poſitarum quæſtionũ, numerum ſimul uotorũ, per fabas uel pilulas colligendum, annotare, clare quot fabæ pro parte affirmatiua, & quot pro parte negatiua in Vrnam repertæ fuerint exprimẽdo, ut inde dignoſci poſsit, ſi fabarũ numerus cũ numero Conſiliariorũ conueniat; & ſi non conueniat, uota iterũ recipiantur, ut error omnis excutiatur: & quod à maiori parte Cõſiliariorũ, in numero infradicendo, cõcluſum fuerit, pro ualida ſecreti Conſilij reſolutione habeatur, exceptis caſibus infra reſeruatis.

Decreta oĩa, ſiue reſolutiones ꝑ fabas uel pilulas in Vrnã ſecreto conijciẽdas recipi debeãt, & nullatenus uiua uoce, & aliter recepta uota & decreta nullius ſint roboris uel momẽti, nec Scriba Senatus ea annotare debeat.

Conſi-

Conſilium nullatenus validum eſſe intelligatur, nec in eo decreta aliquam roboris firmitatem obtineant, niſi in eo interuenerint ſaltem Triginta ex Conſiliarijs prænominatis, inter quos omnino eſſe debeant duo ex Conſeruatoribus, & ſeptem ex Capitibus Regionum: & quod à maiori parte præſentiũ concluſum fuerit, pro ualida ſecreti conſilij ſentẽtia habeatur, & ad Conſilium publicum deferri poſsit. Quòd ſi Conſilium uocatum prima uice, ex defectu numeri Capitũ Regionum fieri nõ poſsit, uocetur pro ſecũda uice cũ expreſsione cauſæ, quòd ex quo prima uice congregatũ non fuit, uocatur pro ſecũda, in quo ſecundo Conſilio ſufficiat interueniſſe Priorem, & ſaltem Tres ex Capitibus Regionũ cum aliis Conſiliariis, uſque ad numerũ Triginta ſupra definitum. Sed ſi tractari contingat de Donationibus, Pignorationibus, Hypothecis, aut Alienationibus aliis bonorum Romani Populi tam mobilium quàm immobilium, iurium, & actionum, cõſtitutione prouiſionum, aut oneribus, uel alijs quibuſcunque grauioribus negotiis: tunc & quolibet caſuum prædictorum non intelligatur Conſilium ualidum, nec decreta in eo facta quoquo modo uiribus ſubſiſtant, aut robur habeant, niſi ad minus in eo Conſilio Quadraginta Cõſiliarij, computatis duobus Conſeruatoribus, & ſeptem Capitibus Regionum interuenerint; & duæ tertiæ partes ipſorum Quadraginta in eodem uoto concurrant.

Qui ſe excuſare uolent ante clauſum Conſilium, excuſatorem mittere teneantur, nec ex alia quàm rationabili cauſa, excuſatio admittatur.

In ſecreto Conſilio negotia omnia Romani Populi terminari poſsint, exceptis ijs, quæ ad publicum Conſilium deferri debent, ac reſeruatis ſupra expreſsis de Alienationibus & reliquis, quibus certa alia forma præſcripta eſt.

Secretum autem Conſilium ſingulis diebus Martis, non feriatis, primæ & tertiæ hebdomadæ cuiuslibet Menſis haberi debeat.

Conſiliarij huius ſecreti Conſilij, in eorum officij initio in manibus Conſeruatorum iurent ad Conſilium uenire, uotumque eorum dare bona fide, & iuxta animi ſui iudicium, remotis amore, odio, prece, & pretio, prout honori, & commodo Romani Populi crediderint expedire; uocati per Nuncium aut per Campanam ad Conſilium accedere, & de Conſilio non niſi dimiſsi diſcedere.

DE PVBLICO CONSILIO. Cap. III.

PVblicum Conſilium ſaltem ſemel in initio cuiuslibet Menſis congregetur, necnon & quoties ſecretum Conſilium decernet, aut aliter neceſſariũ fuerit, uel opportunum, in quo Senator & omnes Romani ciues tam origine quàm ex Priuilegio, maiores tamen annis Viginti,

valeant interuenire, & ſuum ſuffragiũ, ſeu votum afferre, in eoque factis ſiue lectis nomine Conſeruatorum propoſitionibus, mature quæſtiones rerum ad Populum Romanum pertinentiũ examinẽtur, & diſcutiantur: præſertim vero ubi de Donationibus, Pignorationibus, ſeu Hypothecis, & aliis in præcedenti capite de ſecreto conſilio expreſsis, tractaretur, & de omnibus alijs negotijs, quæ ad publicum Conſilium à ſecreto fuerint remiſſa, ſeu aliàs ex forma præſentium Statutorum uel aliorum Decretorum in publico Conſilio terminanda uenirent.

Pridie quam Conſilium celebretur, uocentur ex ordine Magiſtratus, per Mandatarios pro certa hora Senator & ciues prædicti, & alij qui interuenire poſſunt; cuius deinde uocationis relatio per Mandatarios Scribis Senatus dari debeat, campanaque per horam, ante præfixam Conſilij horam pulſetur.

In primo publico Conſilio congregando poſt creationem cuiuſque noui Magiſtratus, Cameræ Vrbis Procurator ex officio teneatur denunciare adeſſe tempus syndicatus, & deinde coram Syndicis, querelas etiam de omiſsis à Magiſtratu proxime functis dare, & illas ac ab aliis porrectas, uſque ad ſententiam incluſiue proſequi: quòd ſi Procurator ipſe in hoc defecerit, Defenſores Decretorum & ipſorum quilibet teneatur Cameræ Procuratorem accuſare, & curare ut ipſe inſimul cum delinquentibus Magiſtratu functis, puniatur.

Qui priuati querelam contra Magiſtratu functos, in publico Conſilio proponere uolent, Querelas in ſcriptis ſua propria manu ſubſcriptas, uel ſaltem tunc per Scribam Senatus ſcriptas, & ſua manu ſubſcriptas dare in manibus Scribæ Senatus teneantur, & non aliàs, nec aliter ad accuſandum admittantur, aut accuſantes audiantur: Scituri quòd si contenta in accuſatione non probauerint, ipſi eadem pœna plectentur, qua accuſatus puniri deberet, ſi obiecti criminis reus deprehenſus eſſet.

Cum in publicis Conſiliis, Conſeruatoribus Conſilium plenum eſſe uiſum fuerit, per Scribam Senatus ſilentium indicant, quo indicto propoſitiones & reſolutiones in ſecreto Conſilio factæ per eos, ſeu ipſorũ nomine per Scribã Senatus legantur, quibus ex ordine per aſtantes reſpõdeatur.

Nullus quæſtioni propoſitæ reſpõdere poſsit, niſi accedat ad ſuggeſtũ, uel locum alium deputandum, exceptis in Magiſtratu conſtitutis, quibus ex propriis ſubſellijs liceat reſpondere.

Non liceat alicui in publicis Conſilijs, nouum quid proponere, aut afferre, aut quicquam aliud loqui quàm propoſitæ quæſtioni reſpondere, & ſemel tantũ pro qualibet propoſitione, niſi forte ſentẽtiam ſuam rationibus comprobare uellet; quo caſu liceat ei iterũ tantum, & nõ amplius replicare. Si quis autẽ putet habere aliquid auribus Populi dignum, id Conſeruatoribus ſignificet, à quibus ſi non auditur, ad ſecretum Conſilium

lium deferat, ut inde ſi uidebitur, ad publicum deferri poſsit.

Liceat tamen cuilibet in fine Conſilij (propoſitionibus iam factis & concluſis) Magiſtratum delinquentem, ſeruata forma ſupradicta denunciare, deque rebus ad Annonam ſpectantibus Populo referre, & Conſeruatores ei ſpatium proponendi in dicto Conſilio concedant.

Omnium Concluſionum & Decretorum, quæ in dicto Conſilio fient, alter ex Scribis Senatus rogari debeat, & illa in libro Conſiliorum in Archiuio retinendo, cum numeri uotorum annotatione deſcribat, ut ſupra de Secreto dictum eſt.

Sententiæ & uota nullatenus uiuâ uoce, ſed per fabas, ſeu pilulas in urnam ſecreto coniectas, recipiantur & dentur: & ſi qua uiua uoce fient, nullius ſint roboris uel momenti; liceatque cuilibet de Populo illis contraire & ſe opponere, & in omnem euentum Scriba Senatus Concluſiones & Decreta huiuſmodi annotare non debeat.

Quatuor uiri nobiles quotannis per publicum Conſilium eligantur, qui Defenſores Decretorum appellentur, & eſſe debeant; quorum etiam erit officiũ cum publicum Conſiliũ indictum fuerit, foribus aulæ Conſilij aſsiſtere, diligenterque animaduertere, ne alij quàm qui Conſilio intereſſe poſſunt, aulam ingrediantur, atque ut cumprimum Conſilium coeptum erit, portæ per eos claudantur, ut etiam nullus ex Conſilio exire ualeat niſi Conſilio à Conſeruatoribus dimiſſo.

Nulli cuiuſcunque præeminentiæ aut dignitatis, etiam in quouis Magiſtratu & gradu conſtituto, arma ad offendendum apta, liceat in Conſilijs tam ſecretis quàm publicis deferre: qui ſecus fecerit, arma amittat, & per Triennium continuum udto in conſiliis careat, & ad obtinenda officia Romani Populi inhabilis exiſtat.

Vt in eiſdem publicis Conſilijs non alij quàm prædicti ſuffragia præbeant, ſinguli ex Capitibus Regionum in anni initio, adhibitis quatuor Nobilibus illius Regionis, ab ipſa Regione eligendis, Regionis ſuæ ciues tã origine quàm priuilegio, qui annis uiginti maiores ſint, in notã ſumat, quorum nomina deſcribi debeant per Scribas Senatus in libro uno, in archiuio Palatij Conſeruatorũ ſeruãdo, qui liber diebus publici Conſilij, Cuſtodibus Decretorum & Portæ tradatur, ut eos tantum intromittant, qui in eodem libro deſcripti erunt. Qui cumprimum intromiſsi fuerint, Scribam Senatus adire debeant, & illi nomen ſuum deſcribendum edere, ad hoc ut conſulentium notitia haberi poſsit. Deſcriptiones autem prædictæ annis ſingulis renouari debeant per Capita Regionum, qui in anni initio creantur.

Si quando in publicis Conſilijs tractari contingat de Alienationibus & ſimilibus ſupra in capite de ſecreto cõſilio contentis, in dandis uotis per fabas, ut dictũ eſt, nominatim ſinguli, qui nomen ſuũ Scribis Senatus in

ingreſſu ediderunt, eo ordine, quo deſcripti ſunt, uocari debeant; nec alij quàm deſcripti ad uotum perhibendum admittantur. Et idem ſeruetur in omnibus alijs reſolutionibus in eiſdem publicis conſilijs recipiendis, quæ ſimiliter per Buſſulam & fabas uocatis ſingulariter ſingulis fieri debeant.

DE ALIIS CONSTITVTIONIbus officium Conſeruatorum concernentibus. Cap. IIII.

Conſeruatores ultra ea quæ ad officium eorum ſpectare dictum eſt ſupra libro primo capite xv. in mulctandis puniendiſque Artificum delictis (quæ Inuentiones appellantur) Edicta ſeu Bandiméta emanata diligenter cuſtodire teneantur, nec aliter pœnas in prædictis Edictis contentas, quàm in publica Audientia, & duobus ſaltem ſubſcribentibus, moderari poſsint. Qui contrafecerint, de ſuo tantumdem Cameræ Vrbis ſoluere teneantur, & inuentori delicti, quem Extraordinarium uocant, de ſua portione ſatisfacere, & pœnam ducatorum auri quinquaginta uice qualibet incurrant, ſaluis infradicendis.

Terras & oppida Romano Populo ſubiectas uiſitare non poſsint, niſi id ex neceſſaria & urgenti cauſa, expreſſe per ſecretum, & ſucceſsiue per publicum Conſilium illis demandatum, ſit: & tunc cum interuentu duorũ, ex Capitibus Regionum, & duorum aliorum Nobiliũ in dicto publico Conſilio eligendorum, cum quorum interuentu, uoto, & ſubſcriptione, ſeu maioris partis eorum, & non aliàs, omnia occurrentia negotia illius oppidi ſiue terræ in qua moram trahent, tunc expedire poſsint, & à muneribus quibuſcumque etiam à ſpõte dantibus omnino abſtineant; & à Communitatibus oppidorum eorundem, uictus expenſas ultra triduum recipere non poſsint.

Teneantur quoque ſecum ducere Cameræ Vrbis Procuratorem, & Secretarium Conſeruatorum, loco Notarij, qui & ipſi ſeruare debeant quæ in Conſtitutionibus eorum officiũ concernentibus infra dicentur. Quòd ſi contenta in his proximis Capitulis non ſeruauerint, uel in eorum aliquo contrauenerint, teneantur ipſi Conſeruatores Communitatibus Terrarum & Oppidorum præfatorum omnes expẽſas omniaque damna per eas cauſa dictæ uiſitationis factas & paſſa, & Populo omnes pecunias quæ ex cauſa huiuſmodi Officialibus prædictis ſoluta & erogata fuerint, reſtituere, & reſarcire; & pœnã aureorũ quinquaginta incurrant.

Patentes litteras Officij, Rectoribus ſiue Poteſtatibus Terrarum, & oppidorum Romani Populi, pro tempore eligendis, dare aut concedere nõ debeant, niſi illi prius cum fideiuſſoribus penes acta Notarij Conſeruatorum, idonee cauerint de ſtando, & parendo Syndicatui, iuxta formã

iuris,

iuris, & Statutorum: quòd ſi contrafecerint, Conſeruatores ipſi ad totum illud, ad quod Rectores ſeu Poteſtates prædicti in eorum Syndicatu fuerint condemnati, de ſuo proprio teneantur, & ulterius pœnam quinquaginta aureorum incurrant.

Non poſsint pro eorum proprio & particulari uſu de quauis pecuniarum quantitate ad Romanum Populum, uel ad Palatium Capitolij ſpectante, quoquomodo diſponere: qui cõtrafecerit, duplum pro pœna ſoluere, & accepta reſtituere cogatur. Nec poſsint debitoribus Populi ad ſoluendum aliquam dilationem concedere: Neque etiam aliquibus conductoribus officiorum eiuſdem Populi aliquas remiſsiones, ſeu aliquam defalcationem concedere ſine expreſſo ſecreti & publici Conſilij uoto & ordine: alioqui de ſuo, Populo teneantur.

Teneantur ſaltem per unum ex eis aſsidue à mane ad ueſperam, in eorum Palatio reſidere: & ſi ſecus fecerint augmentum ſalarij eis ſuper gabella Studij aſsignatum, amittant; & qui reſederit, ſigilla retinere debeat, etiam ſi ſuus Menſis non eſſet.

Non liceat eis publice per Ciuitatem ad aliquem locum, niſi omnes inſimul ire, & præcedentibus eorum familiaribus ſiue Fidelibus cum baculis ſeu mazzijs, niſi forte unus ad domum alterius, uel ad Palatium Capitolij accederet: quibus caſibus ſoli, non tamen abſque Fidelibus cum mazzijs præcedẽtibus incedere poſsint. Quòd ſi contingat aliquem ex Conſeruatoribus eſſe Aduocatum, uel cauſarum Patronum, ſiue Medicum, debeat officio durante à ſuo exercitio publice abſtinere. Si quis autẽ ex eis dum inſimul ire debent, aliqua legitima cauſa fuerit impeditus, Fideleſq; ſuos ad aſſociãdos alios mittere teneatur: Qui in aliquo prædictorum caſuũ defecerit, pœnã aureorũ decem uice qualibet incurrat.

Vbi Conſeruatorum aſſenſus, aut beneplacitum requiritur, uel reſeruatur, non poſsint ipſi Conſeruatores aſſenſum ſeu cõſenſum præſtare abſque expreſſa uoluntate ſecreti, & ſucceſsiue publici Conſilij: aliàs pœnam aureorum quinquaginta incurrant, & nihilominus conſenſus per eos præſtitus nullius ſit roboris uel momenti; & huic Conſtitutioni per aliquod aliud decretum derogari non poſsit.

Debeant ad Procuratoris Cameræ, ſeu quatuor Defenſorum decretorum, ſeu alterius eorum, uel etiam cuiuslibet alterius perſonæ denunciationem, omnes transgreſſores decretorum & mandatorum Populi, iuxta formam ipſorum mandatorum & decretorum, ſi eis de transgreſsione conſtiterit, mulctare, & mulctas exigere; & ſi ceſſauerint, eaſdem de ſuo etiam in ſyndicatu ſoluere teneantur.

Conſilijs tam publicis quàm ſecretis indeſinenter interſint, & ſi abſque rationabili cauſa, ac etiam ante clauſum Conſilium uenire ceſſauerint, pœnam aureorum quinque ſinguli uice qualibet incurrant.

Propo-

Proponant, ſeu per Scribam Senatus proponi faciant in publicis Conſilijs totum illud quod in ſecretis Conſilijs, aut Congregationibus proponendum eſſe decretum fuerit: alioqui pœnam aureorum decem uice qualibet incurrant.

Caueant autem ne deſcribi mandent per Scribam Senatus aliquod Decretum Populo contrarium, neue aliquas litteras miſsiuas uel Patentes, aut alias ſcripturas per Secretarium ipſorũ ſcriptas, aut ſubſcriptas Decretis aut Statutis contrarias, ſubſcribant: aut expediri permittant. nec etiã per Scriptorem ipſorum Conſeruatorum aliquod mandatum de ſoluendo, uel quid aliud faciendo contra Decreta & conſtitutiones factum, approbent: aut Populi Romani Sigillo imprimant. neque Depoſitarijs mandent, ut pecunias in alium quàm in deſtinatum uſum & ſecundum formam Decretorum perſoluant: alioqui in quolibet caſuum prædictorum pœnam aureorum centum incurrant, & de ſuo, damnum Populo emendent, & de his in ſyndicatu condemnari debeant.

Computa Depoſitarij Palatij ipſorum Conſeruatorum, teneantur omnino intra octo dies ad ſummum, à die adepti officij; & deinde quorumcumque Depoſitariorum ſemel in eorum Trimeſtri, adhibitis etiam ad cõputa Deputatis, reuidere & ſolidare: alioqui pœnã prædictã incurrant.

Inuentarium omnium & ſingulorum bonorum mobiliũ Palatij intra dies uiginti ad ſummum à die adepti Magiſtratus fieri facere, & bona ipſa recenſere, collato etiam ueteri cum nouo inuentario teneantur, & curare ut uetera reſarciantur, & quæ deficiunt, reſtituantur, aut de eorum pretio ſatisfiat, ab his quorum culpa amiſſa, uel male conſumpta fuerint: alioquin ad reſtitutionem, & emendationem de ſuo proprio teneantur, & in quolibet contrauentionis caſu, pœna aureorum decem ſinguli mulctentur.

Pro Statutorum obſeruatione ſingulis menſibus Officiales conuocare faciant & curent, ut in ſecundo libro dictum eſt; alioqui ſciant ſe pœnam ibi deſcriptam incurſuros.

Si ex eorum aut alicuius ipſorum ordine aut mandato, bona aliqua mobilia Palatij, alicui commodata, amiſſa, aut deteriorata ſint, is qui mandauit ad rei pretium & damni emendationem abſque exceptione teneatur.

Librum ſeu libros rerum pertinentium ad Populum, qui in Archiuio Palatij conſeruari debeant, nemo ex eis extra Palatium ferre, aut habere poſsit; ſed ſi quid eis uidere contigerit, aut placuerit, id in Palatio liceat: qui contrafecerit pœnam uigintiquinque aureorum uice qualibet incurrat, & omne damnum quod exinde contigerit, emẽdare teneatur.

Mandata de ſoluendo quaſcumque pecuniarum quantitates quibusuis Depoſitarijs directa, non ante ſubſcribant, aut in eis Sigillum apponi permittant,

mittant, quàm illa à generali Antigrapheo (quem Rincontrum appellant) ſubſcripta fuerint: alioqui de ſuo, Populo ſolutum reſtituere teneantur, & pœnam aureorum decem, vice qualibet incurrant.

Schedulas, ſiue Mandata gratiæ, vel licentiæ extrahendi ab Vrbe, non aliter concedere, aut ſubſcribere poſſint; quàm ſi fuerint ab eorum Notario ſubſcripta, & in omnem euentum gratis. Idemq; de licentijs extrahendi piloſa Coria, quando pro vſu Ciuitatis neceſſaria non fuerint, dictum intelligatur, vt gratis omnino concedantur: alioqui pœnam aureorum decem, vice qualibet in ſingulis caſibus prædictis incurrant.

In ſolennitatibus quãdo Magiſtratus ad Eccleſias ſtatutis diebus, cum ſolitis oblationibus accedit, omnes intereſſe teneantur, & ceſſans ſine rationabili cauſa, emolumenta amittat, & pœnam aureorum duorum, vice qualibet incurrat.

Teneantur quoque eo die, quo Succeſſores in Officij poſſeſſionem inducunt, præſentia, & ſequentia Capitula, & aliud quod eſt in libro primo præſentium Statutorum eorum officia concernentia, per alterum ex Scribis Senatus legi facere: alioqui pœnam aureorum decem incurrãt.

Per hæc autem, & ſequẽtia Capitula, iuriſdictio, & auctoritas Conſeruatorum, & Capitum Regionum, de quibus dicetur, tam in conferendis Officijs, quàm in ijs, quæ in primo libro de eorum iuriſdictione continentur, & in quacunque facultate ſibi ab alijs Statutis, vel Priuilegijs tradita ſunt, nullatenus derogatum eſſe cenſeatur.

In puniẽdis autem Artificum, & negotiatorum delictis, hæc quæ ſequuntur diligenter attendant.

DE FVRNARIORVM delictis. Cap. V.

FVrnarijs, ſiue Piſtoribus, ſi panẽ minoris ponderis confecerint, quàm per edicta, vel conſtitutiones fuerit præfinitũ, ſi deerit vncia dimidia in ſingulis bolonenis, & hic panis ſit ſupra quãtitatem bolonenorũ viginti, ipſi Cõſeruatores pœnam ſcuti vnius; ſi ſupra bol. quinquaginta, ſcutorum duorum; ſi in tota vnius furni coctura, ſcutorum quinque; plus minus in quolibet caſuum prædictorum eorũ arbitrio, facti & perſonarũ qualitate penſata, irrogare teneatur. Si deerit vncia vna in ſingulis bolonenis vſq; ad ſummã bolonenorũ viginti, panẽ amiſſum declarent, & pœnam irrogent ſcutorũ decem, reſeruato ipſorum arbitrio, ſi fortè diceretur panẽ vehemẽtia ignis nimis coctum, aut exſiccatũ eſſe. Si verò vltra vnciã in ſingulis bolonenis vſq; ad numerũ viginti, defecerit, panẽ pariter amiſſum declarent, & ad ſoluenda ſcuta vigintiquinque, irremiſſibiliter eos condemnent, vel per Vrbem virgis cædi, vel

tribus funis ictibus, eorum arbitrio, plecti mandent.

DE MACELLARIORVM delictis. Cap. VI.

MAcellarijs, ſiue Lanijs carnes morticinas in eorum ordinarijs macellis vendentibus, ijdem Conſeruatores pœnam vigintiquinque aureorum, vice qualibet, irrogent; aut eos tribus funis ictibus publicè plecti, vel per Vrbem fuſtigari mandent ad eorum electionē; alteram tamen iſtarum pœnarum condonare non poſſint. Idemq; per omnia ſeruetur, ſi carnes agnorum, vel ouium pro veruecinis, vendere comperti fuerint. Quòd ſi carnes campeſtrium vitularum, pro carnibus vitularum tectarum, quas Munganas appellant, vendidiſſe conſtiterit, eoſdem pœna aureorum decem, plus minus ipſorum arbitrio, vice qualibet, mulctare debeant.

Si ſupra vel vltra præfinitum pretium carnes vendiderint, in pœnam aureorum decem, plus minus, eorum arbitrio, condemnent.

Si in pondere vnius, aut duarum librarum, deerit vncia vna; vel ſi in pondere trium, aut quatuor librarū, deerunt vnciæ duę; aut ſi in pondere quinque aut ſex librarum, deerunt vnciæ tres; vel ſi in pondere ſeptem, octo, nouem, aut decem librarum, deerunt vnciæ quatuor, ſoluant vice qualibet, in quolibet caſuum prædictorum, ſcuta quinque. Si vero in quolibet ex ponderibus prædictis deerit minus vncijs ſupra definitis, id omnino impune non ſit; ſed Conſeruatorum arbitrio mulctentur.

Sed ſi, in quocumque pondere maiore librarum Decem, plus dictis vncijs quatuor deerit; ſoluant vltra ſcuta quinque, ſcuta duo pro qualibet vncia, quæ vltra dictas quatuor, deeſſe reperietur.

Si vltra vnciam vnam, in ſingulis libris, in quouis pondere defecerit; in pœnam aureorum viginti quinque irremiſſibiliter, vice qualibet, condemnent; vel tribus funis ictibus plecti faciant, vel virgis per Vrbem cædi eorum arbitrio mandent; dum tamen vna ex his pœnis omnino plectantur.

Si animalium capita, tibias à genu infra, cor, iecur, pulmonem, aut ſplenem ad pondus vendiderint, in pœnam aureorum decem, vice qualibet, plus minus ipſorum arbitrio, eos incidiſſe declarent.

Si carnes in fruſta conciſas, in quocumque membro & parte, emptor elegerit, etiam ſi peteret emptor ex integra quarta parte animalis, nouum fruſtum ſecari (dummodo hoc caſu non minorem quantitatem, quàm librarum quindecim ex maioribus animalibus poſtulet) vendere vel incidere recuſerit, pœnam aureorum decem, vice qualibet, ab eis ſolui mandent.

Si in Lucanicis cõſarciendis, cũ carnibus porcinis alias carnes immiſcuerint, pœna aureorũ uiginti quinque eos mulctent, uel ut tribus funis ictibus torqueantur, aut per Vrbem fuſtigentur eorum arbitrio mandent.

Si carnes unam ab alia, euidentisſimis aſſerulis inuicem ſeparatas, cum tabellis, in quibus carnium nomina inſcripta, Maiuſculis litteris appareant, ſupra quamlibet carnium ſpeciem, non retinuerint, pœnam aureorum decem uice qualibet irremisſibiliter eos incurriſſe declarent.

Si die Iouis, (excepta illa maioris hebdomadæ) Animalia ante meridiem uel horam eis per eorum Conſules aſsignandam, & abſque ipſorum licentia in foro ſolito emerint, uel ſine rationabili cauſa carnes diebus ordinariis in eorum macellis non habuerint, pœnam arbitrio eorum imponendam taxent, & exigi mandent.

DE SALSAMENTARIORVM SEV *Pizzicarolorum delictis.*

Cap. VII.

Salſamentariis (quos Pizzicarolos appellant) non liceat ante feſtum Natalis Domini, Porcinas carnes ſalire; & ſi contrafecerint, carnes (etiam ſi de licentia Conſeruatorum, aut alterius eorum id eos feciſſe conſtiterit) irremisſibiliter amittant, & pœnam aureorum uiginti quinque uice qualibet, incurrant. Eo excepto quòd poſsint Conſeruatores (ſi quando glandium eſſet penuria) per decem aut quindecim dies, ad ſummum, & non ultra, ante tempus ſupra præfinitum, licentiam ſaliturę concedere.

Si in ponderibus rerum ab eis uenditarum uncia una aut minus in ſingulis libris deerit, pœna taxata ſupra de Macellariorum delictis in omnibus prout iacet imponatur: ſi ultra unciam unam in ſingulis libris, in quouis pondere defecerit, pœna aureorum uiginti quinque ab eis irremiſſibiliter exigatur, aut publice tribus funis ictibus torqueantur, aut per Vrbem fuſtigentur, Conſeruatorum arbitrio.

Sed ſi ultra taxatum pretium, aut rem pro re mentiendo uendiderint, pœnam aureorum decem incurrant, plus minus Conſeruatorum arbitrio, facti & perſonarum qualitate penſatis.

Et in omnibus aliis caſibus in huiuſmodi edictis contentis, etiam hic non expresſis, alterandi & minuendi pœnas, facti & perſonarum qualitate penſatis, liberum habeant arbitrium circa Furnarios, Macellarios & Salſamentarios ſupradictos.

DE ALIIS CONSTITVTIONIBVS OFFICIVM Capitum Regionum concernentibus. Cap. VIII.

Capita Regionum ultra eis in primo libro capite xviij. iniunctum officium, in omnibus Conſiliis tam ſecretis quàm publicis, ueſtibus Magiſtratum decentibus induti, omnino interuenire teneãtur, & ſilentiũ, quod cæteris Conſiliariis eſt indictum, ſeruare; ceſſantes autem uenire niſi ex rationabili cauſa excuſentur, excuſatore etiam ante clauſum Conſiliũ miſſo, pœnam aurei unius uice qualibet incurrant, qui aureus uenietibus & præſentibus accreſcat, & ſic per Priorem tempore ſolutionis ſalarij retineri & diſtribui debeat, aliàs ipſe de ſuo teneatur.

Initio cuiuſque Anni, qui Capita Regionum tunc fuerint, nomina omnium Ciuium qui publicis Conſiliis intereſſe poſſint, ut ſupra hoc ipſo libro cap. iij. de publico Conſilio conſtitutum eſt, intra quindecim dies adnotare & Scribis Senatus tradere ſub pœna aurei unius pro ſingulis diebus, quibus id facere ceſſauerint, teneantur.

Habeant omnino præfinitum Comitum ſtabiliũ ſiue Comeſtabiliũ numerum, uidelicet Capita Regionis Montium, Columnæ, Pontis & Tranſtiberim, triginta ſinguli, reliquarum uero Regionum uiginti pro qualibet Regione, qui in totum ſint trecenti: qui contrafecerint pœnam aurei unius pro ſingulis Comeſtabilibus, qui defecerint incurrant.

Comeſtabiles præfati ſingulis annis, & in principio anni à ſuis Capitibus Regionum creentur, aut confirmentur, qui anno durante à ſequentibus in officio Capitibus Regionum, (niſi demeruerint) mutari aut priuari non poſſint. Eligantur autem illi qui ſunt habitatores eiuſdem Regionis, & non alij: & ſi ſunt artifices, debeant eſſe patres familias, ideſt capita apothecarum, & non famuli, aut operarij, inter quos etiam illius Regionis Mandatarius eſſe poſſit. Qui quidem Comeſtabiles per Mandatarios uocati, in obſequiis debitis, & conſuetis præſto ſint, & ſuis Capitibus Regionum aſsiſtant; alioqui & emolumentis careant, & priuari poſsint: quòd ſi Mandatarij requiſiti à Capitibus Regionum, eos conuocare ceſſauerint, ad Conſeruatores deferatur, qui eos impune abire non ſinant.

Comeſtabilium Capita (Capitauri appellati) hoc modo eligantur, ſingularum Regionum Comeſtabiles, poſtquam creati aut confirmati anni initio fuerint, in unum, ſinguli in ſua Regione collecti, tres ipſorum idoneos eligant, quos ſuo Capiti Regionis præſentent, qui unum ex tribus eligat, & ille eo anno ipſorum Caput exiſtat.

Prior Capitum Regionum ſalaria Comeſtabilium ſingulis Capitauris cum mandato ſeu ſchedula ſui Capitis Regionis, & non aliàs perſoluat; alias de ſuo iterum ſoluere debeat.

Emolu-

Emolumenta Ceræ & Piperis, quæ Comeſtabilibus pro aſſociatione Magiſtratus in ſolitis Feſtiuitatibus dari conſueuerunt, in Palatio Conſeruatorum & in Magiſtratus reddita,& non ante, Capitauris præſentibus & pro intereſſentibus, & qui Magiſtratum aſſociauerint, & non pro aliis diſtribuantur: portio autem deficientium, illico Camerario Comeſtabilium aſsignentur pro maritandis Puellis iuxta formam capitulorum ac ordinationum ipſorum Comeſtabilium per Populum Romanum confirmatorum.

Nomina Comeſtabilium Anni initio, & intra dies quatuor ad ſummum, ſinguli ex Capitibus Regionum in ſcriptis Scribis Senatus edere debeant, qui nomina eorum omniũ in libro uno in Archiuio Palatij Conſeruatorum ſeruando, deſcribere teneantur: quod ſi Capita Regionum id facere neglexerint, pœnam etiam aurei unius, die qualibet qua eorum quilibet ceſſauerit, incurrant. Similiter & alij Capita Regionum in cuiuslibet ſequentis Trimeſtris initio eorundem Comeſtabilium nomina prædictis Scribis Senatus tradere debeant ſub pœna prædicta.

Prior Capitum Regionum hac ſeruata forma creari debeat: Qua die Magiſtratum adipiſcuntur, Miſſa in Eccleſia Beatæ Mariæ de Ara Cæli celebrata, ſinguli Regionum Capita in manibus Sacerdotis iurẽt in electione Prioris uotum ſuum dare purum & liberum iuxta cuiuſque conſcientiam, & iudicium, pro honore & utilitate publica, omni amore, odio, prece, pretio, timore uel perſuaſione cuiusuis perſonæ remotis, & omnino ceſſantibus.

Electo autem Priore; Capitula hæc officium Capitum Regionum concernentia, ante quam ex loco diſcedat, ipſis Capitibus Regionum per Scribam Senatus legantur, ut de eorum officio plenius informentur.

DE OFFICIO SCRIBARVM Senatus. Cap. VIIII.

AD officium Scribarum Senatus ſpectat quaſcumque diffidationes & reaffidationes, quæ tam pro cauſis ciuilibus quàm criminalibus fiunt, publice legere; Priuilegia eorum qui Ciues Romani à Magiſtratu uel Populo creantur, & in ciues aſſumuntur notare & publicare. De quibuſcumque negotiis quæ in ſecretis uel publicis Conſiliis decernuntur ſe rogare, expedire, & cum opus fuerit, illa publicare, & alia facere quæ in dictis Conſiliis ad eorum officiũ pertinent, & in ſequentibus quoque Capitulis continentur.

Nullus ad exercendum officium Scribæ Senatus in futurum admittatur, qui ciuis originarius non ſit, & in Vrbe natus, ex patre ciue originario, uel qui antea per annos quinquaginta fuerit in ciuem aſcitus, & nihilominus

minus ſit perſona legalis & idonea; & omnino dictum officium per ſe ipſum & nullatenus per ſubſtitutum exerceat: Vnuſque ex eis, qui duo ſunt, omnino in Conſiliis ſecretis, & publicis interuenire debeat, & ſi defecerit (niſi iuſta cauſa fuerit impeditus, & excuſatorem miſerit) pœnam duorum aureorum uice qualibet incurrat. Qui uero ex eis in eiſdem Conſiliis interuenerit, curare teneatur, ut Decreta in illis facta à Conſeruatoribus ſubſcribantur.

Singulis diebus unus ex eis ſi à Magiſtratu requiſitus fuerit, coram Conſeruatoribus ſe in eorum Palatio præſentet, nec niſi licentiatus recedat: alioqui pœna dimidij aurei mulctetur.

Decreta omnia quæ pro tempore in Conſiliis tam ſecretis quam publicis fient, in libro uno magno bene compacto, & apte compoſito deſcribere & adnotare teneantur, quem librum in Archiuio Palatij Conſeruatorum inſimul cum aliis libris, & ſcripturis ad dictum officium pertinentibus retinere debeant: aliàs quoties contrafecerint, pœnam aurei unius incurrant.

Alium quoque librum in dicto Archiuio habere debeant, in quo ſint per eos deſcripta nomina Comeſtabilium & Capitaurorum ſingularum Regionum, quæ ſibi à Capitibus Regionum tradentur, ut ſupra dictum eſt; aliàs uice qualibet unius aurei pœna mulctetur.

Item & alium ſimilem librum, in quo nomina omnium tam origine quàm priuilegio Ciuium deſcribant, qui in conſiliis interuenire poſſint, quæ à Capitibus Regionum Scribis Senatus ſupra edenda præcepimus; aliàs puniantur ut ſupra.

Nō debeant nec poſſint dictos libros à dicto Archiuio amouere aut aſportare, neque illos Conſeruatoribus, aut cuibis Magiſtratui extra Palatium commodare, niſi forte ex urgenti aliqua neceſsitate: & tunc mediante ſchedula ipſorum Conſeruatorum, quam pariter in dicto Archiuio uſque ad reſtitutionem conſeruare debeant; ſi contrafecerint, pœna aureorum decem uice qualibet mulctentur.

DE ALIIS AD OFFICIVM *Procuratoris Cameræ pertinentibus.* Cap. X.

CAmeræ Vrbis, & Romani Populi Procurator præter ea quæ illi iniuncta ſunt libro primo Capite xviiij. ſingulis diebus iuridicis, niſi ratione ſui officii fuerit impeditus, ſe coram Conſeruatoribus præſentare teneatur, & inde non niſi licentiatus recedat: ſi contrafecerit, pœnam aurei unius uice qualibet incurrat.

Teneatur

Teneatur etiam, debita cum inſtantia à Conſeruatoribus, & præſertim in publicis Conſilijs petere, vt ipſi mandent à transgreſſoribus ſtatutorum & decretorum Populi pœnas incurſas exigi; contra quos & ipſe iudicialiter vſque ad exactionem procedere debeat. Quòd ſi ſua culpa defecerit, eaſdem pœnas, de ſuo perſoluat.

In primo publico Conſilio, quod fieri debere initio cuiuſque Magiſtratus, ſupra decretum eſt, denuntiare teneatur adeſſe tempus ſyndicatus, & deinde coram Syndicis querelas, etiam de omiſſis à Magiſtratu proximè functis dare, & illas, ac ab alijs porrectas vſque ad ſententiam incluſiuè proſequi; & curare, vt poſtquàm de delicto conſtiterit, pœnæ, quas illi incurrerint, intra decem dies, ab eis exigantur: ſi verò ceſſauerit, pœnam aureorum decem incurrat.

Debeat, & ſummoperè curare, vt debitores Populi debitam ſummam perſoluant; & nomina debitorũ à Ratiocinatore, ſiue Cõputiſta perquirere, & non ſoluentes debitores, ad ſoluendum vrgere; & de ſua diligentia in publico Conſilio proteſtari; ac etiam curare, vt condemnentur, & contra eos mãdata executiua relaxentur, & debitę executioni mãdentur: quòd ſi defecerit, pœnã prędictã incurrat, & damnum Populo reſarciat.

Si Conſeruatores, intra illis pręfinitum tempus, Depoſitarij computa reuidere, & ſolidare ceſſauerint, aut in reuiſione & confectione Inuentarij bonorum mobilium Palatij, defecerint, contra Conſeruatores, & officiales proteſtari teneatur; & poſt reuiſionem inuentarij, curet vt bona, quæ in inuentario defecerint, emendentur; aliàs puniatur, vt ſupra.

Pro ſubſcriptione quorumcumque Mandatorum, de relaxãdo quoſcumque carceratos, nihil omnino accipiat: ſi quid acceperit, vice qualibet, aureorum decem pœna mulctetur, & parti duplum reſtituere teneatur.

DE OFFICIO GABELLARII *maioris, & illius Notarij, & de eius Extraordinarijs.* Cap. XI.

Gabellarius maior omnia, quæ ex inſtituto ad eius officium ſpectant, diligenter cuſtodire, ac iuſtè & inuiolabiliter exequi & obſeruare debeat; & inſuper hæc quoque facere teneatur.

Omnia, quæ à Perquiſitoribus fraudum, qui Extraordinarij appellantur, ab eo Deputatis, vt fraudata, ſeu vt quæ inciderint in cõmiſſum, capta fuerint, ſi conſtiterit non eſſe talia, gratis & abſque aliqua ſolutione liberè & illico, Domino rerum ipſarum reſtitui faciat; alioqui ad damna & intereſſe teneatur.

Compoſitiones pœnarum & illarum exactiones, quæ inter ipſum Gabellarium,

larium,& eius Extraordinarios,pro rata eos tangente,diuidi debent,nõ aliter per ipſum Gabellarium fiant, quàm palàm,& bona fide, ac in eorum tribunali, & Notario officij aſſiſtente; cui Notario, pecuniæ ex ipſa compoſitione,vel exactione prouenientes,illico conſignentur,& eas Notarius ipſe eodem inſtanti, in libro ad id aptè compoſito adnotare teneatur,& in fine cuiuslibet menſis, ratam ſuam vnicuique participãti conſignet, & de ſolutis quietãtiam in ipſo libro deſcribendam, recipiat. Qui contrafecerit, pœnam infradicendam incurrat.

Omnia,& ſingula quãtumuis minima, quę in fraudem vectigalis, ſiue Gabellæ,in commiſſum incidiſſe deprehenſa fuerint,ad Dohanas,quibus illius rei vectigal ſoluendum erat, quàmprimum deferantur, & poſtquam declaratum fuerit, illa in commiſſum incidiſſe, niſi reuiſio ſiue recurſus pendeat,ibidem diuidi debeant. Qui ex prædictis contrafecerit,pœnam infra dicendam incurrat.

Extraordinarij,ſiue Perquiſitores fraudũ,ſint,& eſſe debeant perſonæ honeſtæ conditionis,& famæ,& nullatenus iuris,vel facti infamia notati.

Ipſi verò Extraordinarij librum ſinguli habere debeant, à Notario etiam per chartarũ numerum authenticatum,in quo ſeriatim omnes fraudes, quas inuenerint,ſtatim,& incontinenti adnotare teneantur:& vt omnis fraudis occaſio ceſſet, in fine cuiuslibet menſis, ipſe Gabellarius, ſimul cum Depoſitario libri ipſius notas,cum denunciationibus in actis Notarij factis, conferre debeat. Qui verò in præmiſſis, vel eorum aliquo defecerit,pœnam aureorũ viginti quinque,vice qualibet,incurrat, quorum pars tertia Accuſatori,etiam ſi eſſet idem Notarius, vel Extraordinarius; reliquæ duæ Palatio Conſeruatorum applicentur. Et ſi Extraordinarij pœnam ſoluere non potuerint, aut intra quindecim dies non ſoluerint,publicè per Vrbem, cauſa inſcripta, virgis cædantur.

Gabellarius ipſe,in fine eius officij,per Syndicos Romani Populi, ſicut alij Magiſtratus, ſyndicetur.

DE OFFICIO CAMERARII Cameræ Vrbis. Cap. XII.

CAmerarius Cameræ Vrbis, officium ſuũ,legaliter, & bona fide exercere debeat,necnon,& omnia facere, & curare, quæ ad Cameræ vtilitatem pertinere cognoſcet; dictæ Cameræ Introitus etiam pœnarum,tam per Conſeruatores taxandarum, ratione delictorum Artificũ, quàm per Senatorem, ratione quorumcunque delictorum, & ex quacumque alia cauſa ad Cameram prouenientes, ac exitus ſeriatim,& dilucidè deſcribere,& adnotare. ¶ Teneatur autẽ,ſingulis tribus menſibus, dati & accepti huiuſmodi rationes, Conſeruatoribus cum interuentu

uentu duorum Nobilium ad computa deputatorum inſpiciendas & calculandas exhibere, ſub pœna aureorum Quinquaginta uice qualibet incurrenda. Conſeruatores & Nobiles prædicti illas diligenter uidere & diſcutere, & quæ eis non uidebuntur admittenda adnotare, dictoque calculo ſe ſubſcribere debeant. Quæ quidem computa poſtmodum per eundem Camerarium in Camera Apoſtolica ſuis loco & tempore de more reddenda & ſolidanda ſunt.

Pecunias Cameræ Vrbis non aliter quàm de mandato Conſeruatorum, & duobus ſaltem ex ipſis ſubſcribentibus, ſoluat; alioqui de ſuo ſoluiſſe cenſeatur, & Camera illæſa remaneat.

Conſiliis omnibus tam ſecretis, quam publicis interueniat; ſi ſine cauſa ceſſauerit, duorum aureorum pœna uice qualibet mulctetur.

Emolumenta Ceræ & Piperis, quæ ſtatutis feſtiuitatibus & diebus Officialibus Romani Populi dare tenetur, infra triduum à die ſtatuta, uel de mane in Capitolio, uel domi ſuæ habitationis petentibus dare teneatur: illa uero quæ in feſto Natiuitatis Domini noſtri Ieſu Chriſti dare tenetur, per triduum ante uigiliam petentibus conſignare debeat; alioqui pœnam prædictam incurrat.

In uigilia eiuſdem Natiuitatis Domini noſtri Ieſu Chriſti, qua die Populo ientaculum datur, Bellaria dulcia, & reliqua dari ſolita, iuxta frequentiam & numerum perſonarum, ſingulis Regionibus ornate, copioſe & appoſite, ac iuxta morem ſolitum & conſuetudinem antiquam diſtribuat, aſsiſtentibus duobus à Populo deputatis.

Ea quæ dat emolumenta, nempe faces, & faculæ cereæ, Piper, Confectiones ex Saccaro, & Mellite Auellanæ (Nuclatæ nuncupatæ) ſint bonæ beneque & abſque fraude compoſitæ, & iuſti ponderis, necnon & Chirothecæ ſimiliter ſint bonæ iuxta antiquum morem & tabulam antiquã: alioqui pœnam uiginti quinque ſcutorum incurrat.

In actionibus publicis, nullatenus per Subſtitutum, ſed omnino per ſe ipſum (niſi legitima cauſa fuerit impeditus) interuenire teneatur: ſi ſecus fecerit, pœna aureorum decem uice qualibet mulctetur.

DE OFFICIO QVATTVOR Defenſorum Decretorum. Cap. XIII.

AD officium quattuor Defenſorum ſpectat præcipuam curam habere, ut omnia & ſingula Decreta & Conſtitutiones Populi tam ab Officialibus etiam ad uitam, quàm ab omnibus ciuibus &

aliis Statutis ſubiectis, inuiolabiliter obſeruentur, & ut contrauenientes per Conſeruatores condemnentur ad pœnas, in quas propter inobſeruantiam inciderint; ſummoque etiam ſtudio curare, vt Populus in rebus & iuribus ſuis, necnon in pœnis à transgreſſoribus incurſis, & in omnibus aliis, quæ Palatio applicantur, non defraudetur: & quòd pecuniæ Populo debitæ tam ex cauſa uéditionum ſiue locationum, quàm ex pœnis transgredientium, ad Depoſitarium Populi & Palatij, prout ad eorum quemlibet pertinet, cum effectu perueniant: Necnon ut de bonis mobilibus Palatij, per eos ad quos pertinet, Inuentarium conficiatur, & quòd bona quæ defecerint, reſtituantur, aut illarum pretium ſoluatur, & in his caſibus apud Procuratorem Cameræ diligenter inſtare: per hoc tamen Cameræ Procuratorem, aut quemuis alium, cui prædicta, uel eorum aliqua iniuncta ſunt, ab eius officij debito circa præmiſſa, uel à pœnis in euentum contrauentionis comminatis, nullatenus liberamus.

Teneantur quoque ipſi Defenſores ſingulis Conſiliis tam ſecretis, quàm publicis intereſſe.

Duret autem eorum officium per annum integrum hoc modo, ut ſingulis ſex menſibus duo alij eligantur: Qui uero annum expleuerint, uacationem recipiant, nec niſi elapſo triennio reelegi poſsint.

DE OFFICIO SECRETARII Conſeruatorum: Cap. XIIII.

SEcretarius Conſeruatorum qualibet die in Palatio Conſeruatoribus ſe præſentare teneatur, indeque non niſi licentiatus recedere; ſi contrafecerit, pœna aurei unius uice qualibet mulctetur.

Litteras tam miſsiuas quàm patentes, & alias omnes ſcripturas, quas ſub Conſeruatorum nomine conficiet, in primis ipſis Conſeruatoribus legendas exhibere, & illis per ipſos Conſeruatores approbatis, in uno libro apte compoſito, & bene compacto de uerbo ad uerbum regeſtare teneatur, pariterque omnes litteras miſsiuas, quæ ipſis Conſeruatoribus transmiſſæ, & præſentatæ fuerint, diligenter & certo ordine conſeruare debeat, diem præſentationis in eis adnotando: quoties autem in ſingulis prædictis defecerit, pœnam aureorum decem incurrat.

Officium prædictum per ſe ipſum, & non per Subſtitutum exerceat: poſsit tamen in litteris ſcribendis aliquem à Magiſtratu approbatum, adhibere, dummodo ipſe ſe ſua manu ſubſcribat ſub eadem pœna.

Caueat inſuper, ne ultra ſibi præfinitam & aſsignatam mercedē, quidquam à Communitatibus, uel à particularibus perſonis recipiat: quoties autē contrafecerit, ſimili aureorū decē pœna mulctetur, & accepta reſtituat.

De

DE OFFICIO SCRIPTORIS Conſeruatorum. Cap. XV.

AD Scriptoris Conſeruatorum officium ſpectat in libro magno bene compoſito, regeſtare & adnotare omnes & ſingulas litteras Apoſtolicas, Priuilegia, Reſcripta, Statuta, Ordinationes, Reformationes, & demum ſcripturas quaſcumque ad Ciuitatem Populumque Romanum & Cameram Vrbis pertinentes: Necnon Edicta omnia per Vrbem de mandato Conſeruatorum, & Cameræ emittenda & publicanda ſcribere & ſubſcribere, & tam omnes originales ſcripturas, quàm regeſtum prædictum & edicta reportata, & a Preconibus ſubſcripta, diligenter in Archiuio dicti Palatij cuſtodire: & illa quæ in futurũ fient & præſentabuntur infra octo dies ad ſummum, omnino in dicto libro deſcribere; pariterque omnes ſolutiones, quæ fient à debitoribus Cameræ Vrbis, in libro ad hoc parato fideliter adnotare, necnon mandata quæcumque de ſoluendo deſcribere, ingreſſusque Senatorum cum ſuis equis & pompis: præterea Conſeruatorum reuiſiones, de præmiſſis faciendas, & demum omnia quæ uidebuntur Conſeruatoribus publicum intereſſe concernere & deſcribi debere, pariter regeſtare & deſcribere: quæ omnia in Archiuio prædicto claue altera penes ipſum exiſtente, diligenter cuſtodiat, nec exinde aliquid amoueat, ſine omnium Conſeruatorum licentia, in ſcriptis habita: quoties autem in aliquo præmiſſorum defecerit, pœnam aureorum quinque, incurrat & Salarium ſibi conſtitutum amittat.

Librum quoque alium habere debet, Rincontrum appellatum, in quo omnia bona mobilia & ſupellectilia Palatij Conſeruatorum, ſeriatim deſcripta ſint; teneaturque ſingulis tribus menſibus, inſimul cum Conſeruatoribus & Cameræ Procuratore, in recognitione, & noua dictorum bonorum deſcriptione ſiue inuentario, interuenire, & bona de nouo parata adnotare: ſi ſecus fecerit, ad emendationem omnium & ſingulorum bonorum quæ defecerint, de ſuo teneatur.

Non audeat ſcribere aut conficere aliqua mandata de ſoluendo quaſcumque pecuniarũ ſummas, cuiuis perſonæ, quibusuis Depoſitariis directa, niſi cũ inſertione cauſæ propter quam ſolui mandatur, & in quẽ uſum, & illi tantũ Depoſitario directa, ad quẽ negotium illud ſpectat: & non alteri quæ etiã mandata regeſtare teneatur in libro ad hoc apte cõpoſito, diſtinctis negotiis & partitis: alioqui pœnã prædictã incurrat, & Populo de ſuo, tantundem quantum in mandato continetur, ſoluere teneatur.

Rurſum & alium librum magnum & bene compactum habere tenetur, in quo omnes Introitus Romani Populi adnotentur: alioqui pœna aureorum uiginti quinque mulctetur.

Singulis diebus in Palatio Conſeruatoribus ſe præſentet, nec inde niſi dimiſſus recedat; ſi ſecus fecerit; pœnã aurei unius uice qualibet incurrat.

Officium ſuum per ſemetipſum, & non per Subſtitutum exerceat; niſi forte ſcribendo ipſe ſatis non ſit; quo caſu per alium ei ſcribere liceat; dummodo ipſe ſe omnino ſubſcribat: alioqui pœnam aureorum decem uice qualibet incurrat.

DE OFFICIO DEPOSITARII Populi Romani. Cap. XVI.

DEpoſitarius pecuniarum Romani Populi librum bene compactum & Mercatorũ modo diligẽter ordinatũ habere debeat, in quo omnes introitus eiuſdẽ Populi adnotare debeat, diſiũctis etiã particis quãdo Pecuniæ ad certos particulares uſus deſtinantur, & deponuntur.

Librum etiam alium ſeu libros habere debeat, in quo ſeu quibus ſeparatim & diſtincte exitum pecuniarum deſcribat, cum aperta diſtinctione & ſeparatione cauſarum & negotiorũ in quibus ſolutio facta fuerit: ita & taliter ut in continenti cuiuſque negotij introitus & exitus calculari poſſit. Caueatque ne pecunias ad unum uſum depoſitas uel deſtinatas, in aliam cauſam uel uſum ſoluat: alioqui pœnam aureorum decẽ in quolibet caſuum prædictorum incurrat. & de ſuo ſoluiſſe cenſeatur.

Non poſſit aliquam pecuniarum quantitatem uigore cuiusuis mandati alicui perſonæ perſoluere, niſi in mandato cauſa per quam ſolui mandatur, perſona cui, & quantitas, explicite & expreſſe ſit deſcripta; & niſi mandata ipſa per duos ſaltem Conſeruatores, uel per unum ex eis, & per Priorem Capitum Regionum; & per Computiſtam Populi, & generalẽ Antigrapheũ, quẽ Rincontrũ appellãt, ſubſcripta fuerint, & Populi Romani ſigillo ſignata: quod ſi aliter ſoluerit, de ſuo ſoluiſſe cenſeatur.

Teneatur quoque ſingulis tribus Menſibus computa dati & accepti Conſeruatoribus & duobus Nobilibus ad computa deputatis ſolidanda aſsignare: quorum copiam præfatis Conſeruatoribus & Deputatis per dies quattuor ad minus ante ſolidationem, conſideranda dare debeat. & demum illa uera eſſe, & non habere alia diuerſa cum iuramento affirmare, quibus ſecutis computa legitime ſolidata per dictos Conſeruatores & Deputatos ſubſcribantur, & aliter ſolidata computa nõ teneant.

DE OFFICIO DEPOSITARII Palatij Conſeruatorum. Cap. XVII.

AD officium Depoſitarij Palatij Conſeruatorum pertinet omnes pecunias, quæ proueniunt ex introitibus & pœnis Terrarum Ro-

mani Populi. Itèm illas quæ proueniunt ex licentia excoriandi porcos, de quibus debet etiam computum tenere Conſeruatorum Notarius. Item & pœnas quæ proueniunt à fraudantibus Gabellam Gymnaſij ſiue Studij, de quibus fit condemnatio per Gabellarium maiorem. Item & ſcuta centum, quæ proueniunt ex Gabella dicti Studij, & ſcuta uiginti, quæ proueniunt ex Caſtro Viturclani, & omnes alias pecunias, quæ ad eius manus ſolent quoquó modo ratione dicti officij peruenire, fideliter cuſtodire & conſeruare, illaſque omnes adnotare teneatur in libro bene compacto, & ſecundum uſum Mercatorum tento, diſtincte, & de die in diem, prout ad eius manus peruenerint: quem librum in Archiuio Palatij Conſeruatorum continuo retinere debeat: in quibus ſeu eorum aliquo, quoties defecerit, pœnam aureorum quattuor incurrat; quam etiam pœnam eo ipſo incurriſſe cenſeatur, ſi eodem die pecunias non adnotauerit, quo ad eius manus peruenerint.

Pecunias autem prædictas non aliter ſoluat, quàm de Mandato Conſeruatorum, & ſaltem manu duorum ipſorum, aut unius, & Prioris Capitum Regionum, & per Computiſtam & generalem Antigrapheũ ſubſcripto, & ſemper cum Populi ſigillo; in quo clarè, & nominatim exprimantur cauſæ, & partitæ ex quibus ſolui mandatur, & quibus perſonis: ſi ſecus fecerit, pœnam aureorum decem incurrat.

Singulis tribus Menſibus intra octo dies poſt noui Magiſtratus ingreſſum, curet ut ſua computa per Conſeruatores ſolidentur, & illis ceſſantibus proteſtetur in actis Notarij, Conſeruatoribus præſentibus. In quorum redditione & ſolidatione ſeruentur quæ ſupra proxime per Depoſitarium Ro. Populi ſeruari mandantur, & nihilominus quoties fuerit requiſitus, ſua computa exhibere debeat: ſi in aliquo ex præmiſsis defecerit, pœna duorum aureorum uice qualibet mulctetur.

Teneatur quoque ſemel in hebdomada, & quoties requiſitus fuerit ſe coram Conſeruatoribus in Palatio præſentare: nec inde niſi dimiſſus recedat: quoties contrafecerit, pœnam unius aurei incurrat.

DE OFFICIO REVISORIS PAlatij Conſeruatorum. Cap. XVIII.

REuiſor bonorum mobilium Palatij Conſeruatorum librum bene compactum habere debeat, in quo ipſe deſcribere teneatur Inuentarium mobilium & ſupellectilium Palatij prædicti, dictumque librum pariter in Archiuio Palatij conſeruare debeat: ſi ſecus fecerit, pœna aureorum quattuor uice qualibet mulctetur.

Singulis tribus menſibus, initio noui Magiſtratus, in præſentia Conſeruatorum aſſiſtente Procuratore Cameræ Vrbis, & Scriptore Conſeruato-

rum,

rum, mobilia & ſupellectilia prædicta recenſeat, & conſumpta, aut amiſſa, uel quæ nō apparent, diligéter adnotet: & quæ reparatiōne indigent, inſtet ut reſarciantur, & reparentur. & quæ denuo empta & parata fuerint, inuentario addat; ſi ſecus fecerit, pœnam aureorum quattuor uice qualibet incurrat, & duplum pretij nō deſcriptorū bonorum perſoluat.

Si qua bona ex adnotatis deficient, culpa uel negligentia Magiſtri domus, uel cuiusuis perſonæ, teneatur inſtare apud Conſeruatores, ut Procurator Cameræ contra eos, quorum culpa bona ipſa defecerint, uel deteriora effecta fuerint, ad emendationem damni procedat: ſi ſecus fecerit, pœnam dupli ualoris rei quæ defecerit, incurrat.

DE OFFICIO EXTRAORDINARIORVM *Maiorum & Minorum.* Cap. XIX.

Extraordinarij Maiores antequam ad officij exercitium admittātur, idoneum fideiuſſorem de bene, fideliter & perſonaliter ſuum officiū exercendo & adminiſtrando; & finito officio deſtando & parendo ſyndicatui præſtare teneātur: illi uero qui nō ſteterint, aut ſponte paruerint syndicatui, ultra quòd parere cogantur, de cætero ad officiū prædictum eligi non poſsint. Qui uero per ſubſtitutū exercuerit, ipſo iure officio priuatus exiſtat, & inuētiones à ſubſtituto factæ irritæ ſint & nullæ.

Minorum Extraordinariorum nomina deſcribi debeant in albo ſeu libro à Notario Cameræ, ſingulisque tribus menſibus recenſeri debeant, ſi ſint iidem, & ex qua cauſa fuerint mutati.

Maiores etiam Extraordinarij habere debeant minores, qui ſint bonæ famæ & conditionis, & qui fuſtigati aut aduerecundiam expoſiti, ſeu condemnati de aliquo delicto infamiā irrogante, non fuerint; & ſemel priuati nullatenus ad officium de cætero admittantur.

Inuentiones quas ipſi Minores inuenerint, debeant uerificari per modum quem Tornellum appellant cum refectione debiti, ideſt cum ſuppletione eius quod minus datum eſt emptori, aut cū reſtitutione pretij quod plus eſt receptum à uenditore: illæ autem inuentiones, quæ fuerint per dictos Minores ſine Tornello & debiti refectione repertæ ad minus per unum teſtem fidedignum uerificentur, ſi ipſe maior cum eis non interuenerit: aliàs non teneant.

Non poſsint aliquo modo capere bona tanquam in fraudem edictorum contractata, neque in nundinis neque alibi, inuenta, niſi ad effectum illa deferendi in palatio Conſeruatorum, & niſi fuerint in manibus emptorum & in facto reperta, quæ bona ſtatim conſignare debeant Magiſtro domus Conſeruatorum, quietantia ab eo recepta, diſtribuenda locis piis iuxta formam præſentium ſtatutorum nec ad diuiſionem ante

triduum

triduum deueniri poſsit, niſi res eſſet tempore peritura.

Liceat tandem unicuique Extraordinario per totam Vrbem perquirere, etiã & ſi is cui Quarterium perquirendum in ſortem ueniſſet, in perquirendo præuenerit, & perquiſiuerit: & hoc ut omnis fraudis ſuſpicio ceſſet, & delicta non remaneant impunita.

Non poſsint ipſi Maiores partem pœnarũ, quę applicatur Minoribus quoquo modo exigere: ſed pars ipſorum Minorum debeat penes Camerariũ conſeruari, qui teneatur in fine cuiuslibet menſis, ratam ſuam dictis Minoribus (recepta ab eis quietantia) numerare: Nec etiam ipſi Maiores ratam ſuam pœnarum recipere poſsint, niſi poſt ſolidationem compuri à Notario Cameræ factam, quæ ſingulis menſibus fieri debeat. Si Maiores contrauenerint pœnam aureorum decem incurrant, & duplum ipſis Minoribus perſoluant.

Cum minoris ponderis panẽ deprehenderint, ut ueritas eluceſcat, teneantur attramẽto, & non gypſo aut carbone, nec re ſimili in ipſo pane in ſingulis, quas cacchiatas appellant, quanti ſint ponderis adnotare, exprimendo numerum cacchiatarum repertarum in ſingulis cacchiatis.

Quilibet Maior Extraordinarius teneatur Inuentiones omnes, quæ tam ab eo quàm à ſuis Extraordinariis minoribus factæ fuerint, ſequenti die iuridica in uno folio deſcriptas, Conſeruatoribus offerre, à quibus illud incontinenti ſubſcribi debeat: in ipſo uero folio Inuentiones factæ ab ipſo Maiore ab illis quæ factæ fuerunt a Minoribus diſtinctæ contineantur, & ab uno quoque eorũ qui illas inuenerit ſeparatim ſubſcriptæ ſint, & nullatenus Maior pro Minoribus nec ẽ conuerſo, Minores pro Maiore ſe ſubſcribere poſsint; alioqui in quolibet caſu præmiſſorũ irritæ ſint & nullæ: quæ folia inuentionum ita per Conſeruatores ſubſcripta ſtatim in manibus Scriptoris Cameræ conſignentur ad effectum, ut exequatur quantum ei infra cap. 23. de officio Scriptoris Cameræ eſt iniunctum.

Ipſi quoque Maiores nullam nec realem nec perſonalem exequutionem facere poſsint, abſque mandato Cõſeruatorum a duobus ſaltem ex eis ſubſcripto.

DE OFFICIO NOTARII Conſeruatorum. Cap. XX.

AD officium Notarij Conſeruatorum ſpectat Tribunali ipſorum dum ius dicunt, aſsiſtere, & omnia acta iudiciaria diligenter conſcribere, de omnibus Inſtrumentis tam uenditionum & locationũ, quàm etiam rerum quarumcumque, quæ inter Conſeruatores Romani Populi nomine, & alios quoſcumque celebrantur, (exceptis his quæ ex Conſiliis proueniunt, quorum rogatio ſpectat ad Scribas Senatus) ſe rogare;

gare, & illa omnia de quibus rogatus fuerit, intra triduum à die rogitus, in libro magno bene compacto, & chartis numeratis, deſcribere, quem retinere & conſeruare teneatur in Archiuio, ubi aliæ Romani Populi ſcripturæ conſeruantur: & nihilominus ſtatim quòd de aliquo Inſtrumento præmiſſa concernente rogatus fuerit, notam ipſius Computiſtæ & generali Antigrapheo conſignare: alioqui quoties contrafecerit, unius aurei pœna mulctetur.

Sed & curare debeat, ut quæ pertinent ad officium ſuum in Dohanis Pecudum, diligenter exequatur. Schedulas quaſcumque facultatum extrahendi ab Vrbe bona, quæ per Conſeruatores conceduntur, ſubſcribere, & alia facere & exercere, quæ ad ſuum officium ſpectant, & quæ hactenus facere & exercere conſueuit. Et demum finito officio ſcripturas omnes ad dictum officium pertinentes ſucceſſori per inuentarium conſignare, uel in loco per Conſeruatores deputando dimittere.

Teneatur quoque in dicto Actorum libro licentias, quæ excoriandi Porcos à Conſeruatoribus Macellariis conceduntur, per ſingulos dies adnotare, ut inde cũ Depoſitario Palatij collatio fieri, & ratiõ iniri poſsit.

Caueat ne ſubſcribat aliquod mandatum, niſi in eo ſint nuncupatim deſcriptæ & expreſſæ omnes partitę & cauſæ, ex quibus & pro quibus ſolui mandatur: ſi ſecus fecerit, de ſuo tantundem pro pœna ſoluere cogatur.

DE OFFICIO RATIOCINATORIS ſiue Computiſtæ, necnon & generalis Antigraphei. Cap. XXI.

AD Computiſtæ ſiue Ratiocinatoris officium, pertinet, omnes & ſingulos redditus & introitus, exitus, & expenſas tam ordinarias quàm extraordinarias, & tam Populi, quam Palatij Conſeruatorum, Gymnaſij & aliorum reddituum Romani Populi, diligenter & diſtincte adnotare, & ea de cauſa plures libros magnos apte compoſitos, ac bene & mercantili modo tentos habere, in quibus prædicta omnia de die in diem diligenter deſcribat & adnotet; quos libros continuo in Archiuio retinere debeat. Quòd ſi in aliquo ex prædictis defecerit, pœnam aureorum decem uice qualibet incurrat.

Debeat etiam duos aut plures libros magnos habere, unum uidelicet contra librum Depoſitarij Populi Romani, alium contra librum Depoſitarij Palatij, & alium contra Depoſitarium Gymnaſij, & alios depoſitarios bonorum & reddituum Populi, qui pro tempore extiterint; & eos pariter in eodem Archiuio conſeruare ſub pœna prædicta.

Teneatur quoque de menſe in menſem Cameræ Vrbis Procuratori notam ſiue liſtam debitorum exhibere, ut ſoluere ceſſantes cogi poſsint: alioqui

qui pœnam ducatorum auri uiginti quinque incurrat.

Quoties Computa pro Populo cum aliquibus Depoſitariis prædictis inire & ſolidare contigerit, ipſi cum ſuis rationum libris interueniat, & calculo inito, deſcribat & adnotet, in qua quantitate remaneant uel illi uel Populus debitores; quos libros ſimiliter ut ſupra conſeruare teneatur: ſi ſecus fecerit, pœna aureorum decem uice qualibet incurrat.

Viſis quoq; rationibus oĩbus, ſi quid animaduerſione dignũ putauerit, Cõſeruatoribus & Deputatis denũtiare debeat; alioqui de dolo puniatur.

Præterea qui pro tempore fuerit generalis Antygrapheus, teneatur libros ſuos bene aptatos & cõpoſitos contra libros Cõputiſtæ prędicti, Introitus ſcilicet & exitus redditũ Populi Romani recte cõficere, & ſeriatim ordinare, & alia quę ſibi ex ſuo officio incũbũt, peragere & adimplere.

Idẽ ſi uocatus aut intimatus fuerit legitimo impedimento ceſſante, & tunc excuſatore miſſo in omnibus & ſingulis uęditionibus officiorum Montium, & bonorum quorumcumque Populi Romani interuenire, necnõ ſecretis & publicis Conſiliis adeſſe, ſub pœna uiginti quinque aureorum ſi defecerit in quolibet caſuum prædictorum incurrenda.

DE OFFICIO NOTARII *Cameræ.* *Cap.* XXII.

NOtarius Cameræ initio officij iuret officium ſuum ſe bona fide exercere, fideliter ſcribere, & ſuo ſalario contentum eſſe: & teneatur omnes introitus Cameræ in uno libro & expenſas in alio adnotare: ſi ſciuerit aut cognouerit fraudem committi, Conſeruatoribus denuntiare, & finito tempore libros omnes in Camera dimittere, ſuique officij rationem reddere, & ſyndicatui parere: Omnibus diebus in Palatio Conſeruatoribus aſsiſtere, uſque ad Audientiæ finem, officiumquè ſuum per ſe ipſum, non autem per ſubſtitutum exercere: alioqui pœnam aureorum decem ſingulis caſibus uice qualibet incurrat.

Audientia expleta, diebus ſingulis cum Camerario mandata inuentionum conferat (quod Reincontrare appellant) ſub pœna prædicta.

Similiter die qualibet Audientia finita, ex Mandatis de grauãdo Artifices denuntiatos, Executoribus pridie aut antea datis eorũ qui concordauerint, aut pœnã ſoluerint nomina deleat: alioqui pœnã prædictã incurrat.

Poſtquam ex Mandatis de grauando, nomina Artificum, ſiue Negotiatorum, qui ſoluerint aut concordauerint, ut dictum eſt, deleuerit, ſeu cancellauerit, pariter eadem nomina, ex libro Scriptoris deleat. In margine tamen accuſationum, ſiue inuentionum, cauſam per quam & de quorum mandato & an ſoluta uel compoſita pœna, uel & an gratis inuẽtiones ipſæ delatæ fuerint, ſua manu conſcribat, ſub pœna prædicta.

Et ad obuiandum fraudibus, ne forte aliqua inuentio ſine mandato, aut aliter quàm in mandato habetur cancelletur: Singulis menſibus, inuentionum ſiue accuſationum deletarum, & abolitarum, Camerario, aut Cameræ Procuratori, vel cuiuis alteri, de mandato tamen Conſeruatorum, rationem reddat: & quoties contrafecerit, pœnam prædictam incurrat.

Sigilla a Piſtoribus, ſiue Furnarijs, ſingulis ſex menſibus requirat & recipiat, contentus ſolita mercede, ipſaq; ſigilla cum nominum ſingulorũ Furnariorum inſcriptione, diſtinctè & ſeparatim cuſtodiat, ad effectũ, vt ſi dubitetur cuius ſit panis delatus, cognoſci poſſit: & quoties contrafecerit, puniatur vt ſupra.

Alium quoque librũ habere debeat, in quo dietim ſcribat & adnotet pecunias, quæ ex pœnis prædictis Camerario ſoluuntur, & in cuiuſlibet partitæ margine nomen Extraordinarij, cuius opera pœnæ prædictæ ſoluuntur, apponat, vt cum dictis Extraordinarijs computa iniri ſolidariq; poſſint: quoties autem defecerit, pœnam prædictam incurrat.

DE OFFICIO SCRIPTORIS Cameræ. Cap. XXIII.

SCriptor Cameræ, cum primũ nomina delinquentium Artificũ ſiue Negotiatorũ, (quas Inuentiones appellant) ſubſcripta tamen ab Extraordinarijs maioribus, ſeu minoribus, & ab vno ex Conſeruatoribus, vt ſupra cap. xix. De offi. extraordinariorũ maiorũ, receperit: illa incõtinẽti in ſuo libro regeſtare teneatur, & Artifices denũtiatos in exhibitis ſibi folijs deſcriptos, pro ſequẽti die iuridica citari facere, ad comparendũ coram Cõſeruatoribus, & concordandũ, pro ut hactenus fieri cõſueuit; qua die adueniẽte, & illis aut eorum aliquibus comparere ceſſantibus, non comparẽtium, & cõcordare ceſſantium nomina, in alio folio (quod liſtam ſiue grauatoriam appellant) deſcribat, illudq; manu Conſeruatorũ ſubſcriptum, Executori conſignet, qui illius vigore Artifices grauet in certa cõſueta pecunia, vt grauaminis tædio affecti, compareant reſponſuri. Et ſequenti die iterum non comparentes cum eadẽ liſta grauari faciat, demptis ex liſta ijs, qui comparuerint, & concordauerint. Quòd ſi Artifices in eorum contumacia perſiſtant, Scriptor ipſe, copiam Inuentionum ſingulorũ (quas extractus appellant) Cameræ procuratori conſignet, qui extractus prædictos Conſeruatoribus afferat, ut ipſi pœnam uel declarent uel arbitrentur. Sed ſi ipſi Artifices intra terminum ſibi ad concordandum uel ſoluendum præfixum, extractum à Scriptore receperint, & illius taxationem, aut pœnæ declarationem à Conſeruatoribus fieri non curauerint: ipſe Cameræ Procurator alium ſimilem extractum

tractum ad taxandam ſeu declarandam pœnam Cōſeruatoribus afferat, qua declaratione ſecuta, illico Cameræ procurator in uno libro ibidē ad Tribunal retinendo per ipſum ſeriatim nomina delinquentium, & ſummas taxatas deſcribat, in quo libro & in qualibet ipſius chartarum facie ipſi Conſeruatores taxæ præpoſitæ ſe ſubſcribant, exprimendo ad quam ſummam taxatæ quantitates in totum aſcendant per extenſum. Quibus taxationibus aut declarationibus per Conſeruatores factis (hæc autem omnia intra terminum dierum utiliū quinque fieri debeant) præfatus Cameræ Procurator ſequenti die liſtam condemnatorum, qui nō ſatisfecerint, manu Conſeruatorum ſubſcriptam Executoribus tradat, ut à delinquentibus taxatam pœnā uel æquiualētia pignora reportet, & prædictis omnibus libris liſtis & extractibus collatis & cōcordatis in fine cuiuslibet menſis inter Camerariū, Cameræ Procuratorem, Scriptorē, Notarium & Extraordinarios calculari, & rationes ſolidari debeant.

Non poſſit Scriptor dare Extractum, ſiue inuentionis copiam accuſato Artifici, poſtquam Conſeruatores à tribunali receſſerunt.

Singulis quoque diebus Iuridicis coram Conſeruatoribus in Palatio eſſe, quamdiu Audientia durabit, nec ante ſine licētia recedere, Officiumq; ſuum per ſe ipſum & non per Subſtitutū exercere debeat: alioqui in ſingulis caſibus prædictis, & uice qualibet pœnā aureorū decem incurrat.

DE OFFICIO MAGISTRI Maſſarij. Cap. XXIIII.

AD officium Magiſtri Maſſarij ſpectat rerum omnium exiſtentium in Palatio Senatoris & Iudicum curam gerere, & illorum inuentarium adhibitis Cameræ Procuratore & Notario Conſeruatorum conficere, & cum Senator diſcedens illas dimittit, & cum eadem Succeſſori in officio conſignantur, atque curare ut quæ culpa utentium amiſſa ſunt, reſtituantur: alioqui ipſe de ſuo amiſſa reficere debeat.

DE OFFICIO EXECVTORIS Palatij Conſeruatorum. Cap. XXV.

EXecutor Mandatorum Palatij Conſeruatorum, cum primum ſibi nomina delinquentium Artificum, (quæ liſtas appellant) manu tamen Conſeruatorum ſubſcripta, ut præfertur, tradita fuerint, eodem die perſonas in liſtis deſcriptas grauare teneatur, & ſimiliter eadem die, qua ſibi mandata ſeu liſtæ condemnatorū aſſignabuntur, eas exequi: pignora uel ſummam in condemnatione cōtentam auferendo. Teneatur quoque ſequenti die iuridica pecuniam Camerario conſignare, uel capta pignora ſubhaſtāda deponere, aut cauſam quare in executione ceſſauerit, reddere: alioqui pœnam aureorū decem, quoties contrafecerit, incurrat.

Singulis quoque iuridicis diebus à Notario Cameræ nomina eorum Artificum, qui ſoluerint, compoſuerint, concordauerintuè, perquirere; & in ſuis liſtis adnotari facere teneatur, ut ſciat à quibus debeat abſtinere: alioqui incidat in eandem pœnam, & damnum parti læſæ reſarciat.

Si defecerit ſingulis ſequentibus iuridicis diebus poſt liſtas & Mandata ſibi tradita grauationum, & executionum computum reddere, & executioni debitæ demandaſſe, cauſa legitima ceſſante, prædicta Mandata & Nomina grauandorum alteri executori dari poſsint; & ipſe nihilominus pœnam prædictam incurrat.

DE PRAECONIBVS, SIVE Banditoribus. *Cap. XXVI.*

PRæcones edicta & banna ad Cameram pertinentia, eadem die qua ſibi traduntur, uel omnino ſequẽti in Quadriuiis, Plateis & locis ſolitis præconizare & publicare teneantur, & ſequenti die ſuæ executionis relationem, illis ad quos ſpectat, in calce ipſius edicti facere, & reſtituere; unuſque ſaltem eorum qualibet die iuridica, ſe in Capitolij Palatio præſentare; & à Notario, Scriptoribus, Camerario & Procuratore Cameræ perquirere, an aliquid ſit pro Camera exequendum: alioqui uice qualibet, & in quolibet caſuum prædictorum pœnam aurei unius incurrant. Quæ uero ad priuatorum inſtantiam aut utilitatem illis committuntur, aut ab eis fieri petuntur, ſtatim uel illa, aut omnino ſequenti die iuxta rei exigentiam exequi teneantur, ſuaque infra taxanda mercede contenti ſint: alioqui accepta ultra præfinitam mercedem reſtituant, & pœnam quinque aureorum uice qualibet incurrant.

DE MODO CREANDI ELECTORES Officialium Romani Populi. *Cap. XXVII.*

AD Electionem eorum qui officialium Romani Populi Electores futuri ſunt, quos Imbuſſulatores appellant, hoc modo deueniendum eſſe ſtatuimus.

Omnes Ciues cuiuſque Regionis, deſcripti in libro Scribarum Senatus, qui in publicis Conſiliis interuenire poſſunt, de mandato Capitis Regionis, per ſuum Mandatarium dimiſſa ſchedula, qua ſignificetur ad quid, quo in loco, & pro qua hora uocentur: Et ut nulli alij admittantur, quilibet Caput Regionis habere debeat notam huiuſmodi deſcriptorum per ſuum notarium ex dicto libro deſumptam, & manu alterius Scribarum Senatus gratis ſubſcriptam.

Ea autem hora adueniente & elapſa, facta per Caput Regionis propoſitione,

tione, eligatur unus Ciuis per maiorem numerum uotorum, natus annis ad minus triginta quinque, qui ſit Imbuſſulator pro buſſula ſequenti. Is uero electus, poſt eius electionem, infra octo dies ad ſummum, deſcribat, & adnotet in folio, manu ſua ſubſcripto, nomina omnium Ciuiũ illius Regionis, qui idonei fuerint ad officia, & de quorum electione tractari poſſe ſibi dignum uiſum fuerit.

DE OFFICIO ELECTORVM, *ſiue Imbuſſulatorum.* Cap. XXVIII.

Congregatis in unum Electoribus, antequam de electione tractari incipiant, debeant eis infraſcripta Capitula, eorum officium concernentia, per Cameræ Procuratorem perlegi: deinde iurent ſinguli in manibus Reuerendiſsimi Domini S. R. E. Camerarij, uel Vicecamerarij contenta in dictis Capitulis ſeruare, eoſque eligere, & illis in electione ſuum uotum dare, quos & quibus ſecundum eorum iudicium & Conſcientiam, remoto omni amore, odio, prece, pretio & timore ad officia, ad quæ nominabuntur, dignos eſſe cognouerint. Et quòd nihil ex his quæ in Congregatione tractata aut concluſa fuerint, cuiuis perſonæ reuelabunt.

Quilibet uotum ſuum per fabam aut pilulam tacite & ſecrete præbeat, ita ut ab aſtantibus reliquis non dignoſcatur in quam partem ſua uoluntas incliner.

Non poſsint eligi niſi Ciues aut origine aut ex priuilegio, ita tamen ut Ciues ex priuilegio ad officium Conſeruatoris, aut Capitis Regionis niſi poſt lapſum Quinquennium à die priuilegij nominari nec eligi poſsint.

Nullus nominari aut eligi ad idem officium poſsit, niſi biennium à fine illius officij lapſum fuerit.

Non poſsint nominari aut eligi in Conſeruatores, qui trigeſimum quintum annum non expleuerint, nec pro Capitibus Regionum, qui uigeſimum quintum annum non exceſſerint, neque pro Mareſcallis, qui ſint minores annis tredecim, neque pro Magiſtris Viarum, Syndicis officialium, aut Magiſtris Iuſtitiarijs, qui annum trigeſimum quintum ſimiliter non expleuerint.

Homicida aut de publico delicto capitaliter damnatus, ad aliquod officiũ, neque nominari neque eligi poſsit; niſi forte ex auctoritate Sanctiſsimi Domini Noſtri Papæ ad honorem, famam & bona reſtitutus fuerit.

Qui bonis ceſſerit, aut ad beneficium quinquennale admiſſus fuerit, nec eligi, nec nominari poſsit.

Brigoſi uel qui inimicitiam aut brigam cum aliquo ciue aut Vrbis, uel diſtrictus habitatore, habeat; niſi data pace & perpetua ſecuritate de non offenden-

offendendo nec nominari nec eligi poſsint.

Officiales ad uitam domus & Palatij Conſeruatorum, ut pote Cancellarij, Aduocatus & Scribæ Senatus non poſsint pro Conſeruatoribus, neque pro Magiſtris Viarum neque pro Magiſtris Iuſtitiariis imbuſſulari. Reliqui uero, ideſt Procurator Fiſci, Secretarius, Scriptor Notarius & Cōputiſta Conſeruatorum, Generalis Computiſta ſiue Antygrapheus, Notarius prouiſorum, Scriptor Cameræ Notarius Cameræ: Reuiſor Palatij Conſeruatorum, & Depoſitarius eiuſdem Palatij nec pro Conſeruatoribus, nec Capitibus Regionum, nec pro Magiſtris uiarum, nec pro Magiſtris Iuſtitiariis, nec pro Syndicis officialium Romani Populi, nec pro eorum Notario nominari aut eligi poſsint.

Hi qui ex legitimo Matrimonio nati nō ſunt (niſi forſan à Sanctiſsimo Domino noſtro Papa legitimati fuerint) nec nominari, nec eligi poſsint.

Qui ad aliena ſeruitia permanent, Ciues origine uel priuilegio, & qui domum propriam uel conductam cum ſua familia non habitant, nullatenus ad aliquod officium nominari aut eligi poſsint.

Sed & qui debitores Populi aut Cameræ Vrbis, tā ex delictis, quàm ex contractibus declarati fuerint, niſi uel ſoluerint, uel de ſoluendo datis idoneis fideiuſſoribus cauerint ſimiliter nec eligi, neq; nominari poſsint.

Qui Mechanicam artē exercent uel uile exercitium faciunt, pariter neque nominentur neque eligantur.

Vectigalium aut Gabellarum quarumcumq; participes, tam occulte quàm publice, aut in illis quouis modo intereſſe habentes, neque pro officialibus Buſſulæ, neque etiam pro Conſiliariis ſecreti Conſilij eligi aut nominari poſsint.

Verum neque ipſi Electores ad aliquod officium illius Buſſulæ eligi aut nominari debeant.

Conſeruatores quoque & Prior, qui in Buſſula interueniunt, nequaquam etiam pro Conſeruatoribus, aut pro Capitibus Regionum, aut pro Magiſtris uiarum illius Buſſulæ nominari aut eligi poſsint.

Ex pluribus nominatis ad unum & idem officium, illi remaneant electi, & in Buſſula cenſeantur incluſi, qui plura uota habuerint: & in concurſu duorum, iterum uota Electorum pro eis exquirantur, & nihilominus in nota uotorum per Cameræ procuratorem ſcribenda (Rotulum appellant) ſinguli prout nominantur in Rotulo deſcribantur, & cuique numerus fauorabilium uotorum pure & ſine fraude adnotetur, & demum officialium electione finita, & publicata, Rotulus ſiue nota prædicta debeat omnino lacerari.

Cumprimum nominatio & electio Conſeruatorum, Capitum Regionum & Magiſtrorum uiarū expleta fuerit, quilibet ex prædictis Electoribus, notam ſeu liſtam omnium aliorum officialium, in quibus examen & concurſus

concurſus uotorum non requiritur, quos ipſe pro ſua Regione elegerit, ſua manu ſubſcriptā Cameræ Procuratori conſignare teneatur: quæ nota ibidem coram prædicto Reuerendiſsimo Domino Camerario, & aliis officialibus memoratis, legi & publicari debeat. Quod ſi ipſi Electores defecerint, aut ipſorum alter defecerit, Conſeruatores aſtantes, poſsint ex ceſſantis Regione eligere, & nominare eos officiales, quos ceſſans nominare potuiſſet.

Huius electionis Congregationi nullus alius intereſſe poſsit, præter uotū habentes, niſi Cameræ Vrbis Procurator, & Conſeruatorum Scriptor, qui & ipſi iurare teneantur de nō reuelando, quæ inibi tractata fuerint.

Diebus, quibus hæc electio durat, Cameræ Procurator Capitula hæc ſemper ſecum afferre debeat, & ea, ut dictum eſt, in Congregationis initio perlegere, diligenterque animaduertere, ut obſeruentur, ſummoque ſtudio inuigilare, ut qui nominantur, habiles ſint ad officia, ad quæ nominantur, iuxta formam præſentium Capitulorum; & ſi qui inhabiles nominentur, ſe opponere & obiicere: alioqui ipſe pœnam centum aureorum incurrat.

QVI OFFICIALES IN SOLEMNITATIBUS, *Magiſtratum comitari tenentur.* Cap. XXIX.

IN omnibus Solemnitatibus, quibus Populi Magiſtratus interuenire ſolet, ut ſunt Dies feſtiuitatum ſancti Antonij Abbatis, decima ſeptima Ianuarij, Sancti Blaſij Epiſco. & Mart. tertia Februa. Beatæ Frāciſcę Ro. nona Martij, Sancti Georgij Martyris uigeſima tertia Aprilis. Apparitionis Sancti Michaelis Archan. octaua Maij. Octauæ ſolemnitatis corporis Chriſti, qua die itur ad eccleſiam ſancti Marci, Sancti Alexij Confeſſoris decima ſeptima Iulij. Aſſumptionis Glorioſiſſ. ſemper Virginis Dei Genitricis Mariæ decimaquinta Auguſti. Natiuitatis eiuſdem, octaua Septemb. Conceptionis eiuſdem, octaua Decembris, & ſi quæ aliæ fuerint, intereſſe teneantur Senator, Conſeruatores, Capita Regionū, Cancellarij, Scribæ Senatus, Aduocatus, & Procurator Cameræ, Camerarius, Secretarius, Scriptor Conſeruatorum, Depoſitarius Palatij, Reuiſor Palatij Conſeruatorum, & Computiſta. Tredecim & Viginti ſex Conſiliarij & Comeſtabiles Regionum. Qui uero defecerint, ipſo iure amittant emolumenta quæ eis pro illa aſſociatione dari conſueuerunt, illico locis pijs applicanda, & mox eadem Conſeruatores, ad ipſa pia loca eorum arbitrio per eorundem Magiſtrum domus, qui de conſignatione ſchedulam recipere & oſtendere debeat deferri & erogari faciant, exceptis tamen deficientium Comeſtabilium emolumētis, quæ eorum Collegio pro maritandis puellis ſuperius de offi. Capitum Re-

gionum

gionum cap. viij. applicata ſunt.

DE APPLICATIONE POENA- *rum delinquentium officialium prædictorum. Cap. XXX.*

POEnæ omnes pecuniariæ, quæ ex quacumque contrauentione præſentium Conſtitutionum, à quouis Magiſtratu Officiali aut perſona ex iis qui hactenus in hoc tertio libro deſcripti ſunt, debentur, quæ alteri loco aut perſonæ, non ſunt applicatæ, ipſo iure debeantur, & applicata cenſeantur, ornamentis, & rebus neceſſariis Palatij Conſeruatorum, & ea de cauſa perueniant in manus Depoſitarij eiuſdem Palatij erogandæ de mandato Conſeruatorum & Prioris eorum, uel duorum ſaltem ex eis manu ſubſcripto, & Populi ſigillo ſignato, ex quibus nulla retentio per Depoſitarium fieri poſsit; & ſi pro ornamentis neceſſariæ non fuerint, fabricæ Palatij prædicti applicatæ intelligantur.

DE FORMA IN VENDITIONIBVS *Redditμum Romani Populi ſeruanda. Cap. XXXI.*

OFficia Romani Populi, quæ ad certum tempus uendi conſueuerunt, officiis Executorum Conſeruatorum & Ripæ, quæ nec uendantur, nec ſub aliqua reſponſione concedantur, exceptis, non aliter uendi poſsint, quàm ſi Conſeruatores, Prior Capitum Regionum, duo Capita Regionum ad id electi, Aduocatus & Procurator Cameræ & tres Cuſtodes officiorum de more etiam electi, interueniant. Quibus uocatis & congregatis (præuiis ſolitis Præconiis) ſubhaſtentur, & plus offerenti, accenſa candela, ut moris eſt, & non aliàs deliberentur, nullusque qui cedulam bancariam aut alterius idoneæ perſonæ de ſoluendo pretium licitandum infra triduum iuxta formam Capitulorum deſuper faciendorum, non habeat, ad licitandum admittatur: & alias uel alio modo ſubhaſtatio & deliberatio facta non ualeat. In uenditionibus autem officiorum huiuſmodi, & aliorum quorumcumque introituum Ro. Populi, non liceat Conſeruatoribus, aut Priori, aut aliis quibuslibet Capitibus Regionum, aut Cuſtodibus officiorum ad id ut præfertur deputatis, ad uéditionem prædictam offerre, nec ipſi, nec quiuis alij Romani Populi officiales, qui in prædictis quoquo modo interueniunt, aut quorum opera in his Ro. Populus utitur, publice uel clam cũ oblatore quomodocunque aut quandocumque participare, ſub pœna Mille aureorum eo ipſo incurrenda: necnon annullationis contractus & refectionis damnorum & intereſſe, quæ propterea Populus ipſe ſubſtinere poſſet: ea tamen moderatione & declaratione adiecta, quòd ſi quis

quis ex ſupradictis, cuius opera uel officio Populus Romanus in eiſdẽ uenditionibus, locationibus ſiue appaltis utitur, qui tamen ius diſponendi nõ habeant: uoluerit ad utilitatem Romani Populi ad licitandũ admitti, & ita uelle in actis declarauerit, & eam declarationẽ Conſeruatoribus & aliis ſupradictis inſinuauerit, depoſita in eo actu penitus & omnino adminiſtratione & opera, quã in prædictis exhibebat, & nihil omnino ſui officij & auctoritatis in eo actu impendendo: ſed tamquam priuatus & ut ceteri ad licitãdum & offerendũ admitti poſsit & debeat.

NE QVIS PLVRIBVS fungatur Officijs. Cap. XXXII.

NVllus ad aliquam adminiſtrationẽ bonorum Romani Populi deputatus, eligi aut deputari poſsit ad aliam ſimilem adminĩſtrationem prima durante; nullique Ciui liceat, plura officia, quæ propter perſonale exercitium incompatibilia reputantur, retinere; & qui habet, uno retento, aliud, uel alia infra ſex Menſes, reſignare aut uendere iuxta officij naturam teneatur.

DE OFFICIIS PER SVBSTItutos non exercendis. Cap. XXXIII.

OFficia omnia, omneſque dignitates curiæ Capitolij & Romani Populi, quæ in Vrbe adminiſtrantur, quocumque nomine nuncupentur, per illas eaſdemmet perſonas impleantur, quibus collatio prouiſio, ſiue quæuis conceſsio facta fuerit, & nullatenus per Subſtitutum aliquem, quantumuis idoneum, exerceantur. Qui contrafecerit, ſi ſit officialis ad uitam, ſalarium, emolumentaque officij per integrum annum amittat, & ipſe ab officio ſit ſuſpenſus, excepto Cameræ Procuratore, qui una cum eius ſubſtitutis urgentibus negotiis ſuum officium ualeat exercere. Si uero officialis ad tempus, ipſo iure officio, ſalario, & emolumentis, etiam ſi illud ex cauſa haberet onerosa, priuatus exiſtat. Qui uero pro ſubſtituto prædictorum ſe geſſerit, aut inſeruire auſus fuerit, pœnam aureorum quinquaginta quoties contrafecerit incurrat. Adueñæ autem, quibus aliqua Populi Romani officia, uel exercitia conceduntur, ſiue locantur, ſi ipſi per ſe non exercent, cauſa infirmitatis dumtaxat excepta, pariter ſalarium, emolumẽta & officium, etiam ſi illud ſoluta pecunia acquiſiuerint, amittant; & Subſtituti pro eis exercentes pœna ſupra præſcripta puniantur.

DE OFFICIALIBVS INCIDENtibus in Brigam. Cap. XXXIIII.

SI quis officialis etiam ad uitam ſua arrogantia uel culpa in Inimici-

tiam uel brigam incurrerit, ſalario careat & emolumentis, & ab officio ſuſpenſus maneat inimicitia uel briga durante.

VT OFFICIA TERRARVM ROMANI Populi, Ciuibus committantur. Cap. XXXV.

OFficia omnia terrarum & oppidorum Romani Populi Romanis ciuibus & non aliis committantur, & gratis: minores tamen annis triginta quinque ad ea eligi & deputari non poſsint.

VT OFFICIALES TERRARVM Romani Populi caueāt de ſtādo Syndicatui. Cap. XXXVI.

QVicumque ad aliquod officium exercendum in terris, & oppidis Romano Populo ſubiectis electus, ſeu deputatus fuerit, cauere omnino teneatur penes acta Notarij Conſeruatorum, cum fideiuſſoribus idoneis de ſtando & parendo Syndicatui; & ſi ad Vrbem finito officio redierit, ſine litteris atteſtantibus ipſum recte adminiſtraſſe, & ſentētiæ Syndicorū paruiſſe, ultra quòd redire ad locū & ſentētiæ parere teneatur, tantundē pœnæ nomine Fiſco perſoluat, quātū pro ſalario, dicto officio durāte perceperit, ad quod etiam fideiuſſor cogi poſsit.

DE CLERICIS AD OFFICIA Capitolina non admittendis. Cap. XXXVII.

CVm Sacri Canones Clericos à ſecularibus negotiis arceant, nullus Clericus beneficia obtinens Eccleſiaſtica, uel in Sacris ordinibus conſtitutus, officium aliquod ſeculare in Curia Capitolij, uel in Palatio Conſeruatorum habere, aut exercere poſsit; quòd ſi de facto, aut per ignorantiam electus fuerit, omnibus ſalariis & emolumentis careat; et ſi qua acceperit, reſtituere teneatur.

DE ELECTIS AD OFFICIA recuſantibus acceptare. Cap. XXXVIII.

QVilibet Romanus Ciuis, qui ad aliquam dignitatem, officium, aut adminiſtrationem ex pertinentibus ad Populum Romanum electus aut deputatus extiterit, munus ſibi iniunctum cum alacritate, fide, & ſynceritate ſuſcipiat, & exerceat. Qui uero ceſſante legitima cauſa recuſauerit, pœnam quinquaginta aureorum incurrat, de cauſa autem legitima Conſeruatores adhibitis Priore ac Tredecim & Viginti ſex Conſiliariis cognoſcant & iudicent.

DE OFFICIO MAGISTRORVM Viarum. Cap. XXXIX.

MAgiſtri Viarum de his cognoſcant & iudicent, quæ in ſtatutis eorum officio præſcriptis,& in eorum priuilegiis continentur, necnon & de his de quibus ſimul cũ Reuerendiſsimo Domino S.R.E. Camerario per priuilegia & litteras Apoſtolicas cognoſcere poſſunt, in quibus quidem ad Reuerendam Cameram Apoſtolicam reclamari ſeu appellari debeat. In ordinariis autem liceat uel ad eandem Cameram appellare,ſeu recurſum habere: uel ad Capitaneum appellationum prout appellans elegerit appellare.

Expleto officio tã ipſi, quàm eorum Aſſeſſor, Submagiſtri & Notarius per ſyndicos Senatoris & Iudicum ex buſſula pro tempore extrahẽdos ſyndicẽtur.Ipſorumq; Magiſtrorum Aſſeſſor,& Notarius taxas mercedũ & ſportularũ iuxta præfinitũ modum,ſiue Tabulã infra cap.91. de Viaticis Iudicũ & ſalario Aſſeſſorũ,& cap.97. de mercede notarij Magiſtrorum Viarũ obſeruare teneãtur: et ſi ultra quid acceperint, eandem pœnã incurrant, quam alij Iudices, Aſſeſſores & Notarij Capitolini incurrunt.

Si pro uiis dirigendis, aut plateis ampliandis uel conſtruendis,aliquas ſolutionum impoſitiones, quas taxas appellant, fieri contingat, formam in litteris Summorum Pontificum,& præcipue fe.re. Iulij III. Pij IIII. & Pij V. & S. D. N. Domini Gregorij XIII. in fauorem Po. Romani contentam, reſpectiue ſeruare teneantur.

Si opus aliquod ad reparationem, ſiue ſubſtructionem uiarum, aut Pontiũ uel ſimilium, tam intra quàm extra Vrbem faciendum ſit: pro quo ab adiacentium prædiorum Dominis contribui debeat, hanc formam omnino ſeruare teneantur.

Opus ipſum faciendum in primis diligenter à Ro.Populi Architectore inſpiciatur,de quo ipſe ichnographiã ſiue plãtam ſumere debeat, & per ipſum impenſa neceſſaria diligenter calculetur, quo facto de ipſorum Magiſtrorũ,& duorum Nobiliũ ad id à Populo quotannis deputari ſolitorum, mandato, omnes & quicumq; intereſſe habentes,per publicũ edictum,etiã in loco reparando publicandũ & inibi affigendũ, & qui certi erunt,etiã per Mandatariũ & in ſcriptis dimiſſa cuique ipſorum, ſaltẽ in manibus domeſticorum, uel ubi nõ fuerint, in oſtio domus affixa breui ſchedula, pro certa die & hora, & cũ cauſæ expresſione, conuocẽtur in Palatio Conſeruatorũ,uel alio cõmodiori loco. Illisque coadunatis,cũ interuẽtu Domini Clerici Reuerẽdæ Cameræ Apoſtolicæ Viarũ pro tẽpore Præſidẽtis,ac Capitis illius Regionis ubi opus eſt faciendũ (ſi intra Vrbem ſit) neceſsitas exponatur, operis formula demõſtretur,& impenſa neceſſaria declaretur. Quo facto ipſi Conuocati, quatuor aut ſex

ex eis eligant, qui in taxatione facienda debeant interuenire: Quòd ſi prædicti ad taxam deputati uocati pro certa die & loco ad taxam faciendam, uenire ceſſauerint, aut alter ceſſauerit; poſsint Magiſtri cum duobus illis à Populo electis, habita in ſcriptis Mandatarij relatione, cum ſolis uenientibus, ad taxam deuenire, quæ per eundem Clericum Præſidentem Viarum, ſubſcribi debeat, ultra Magiſtrorum Deputatorum & Electorum ſubſcriptionem. In prima autem Congregatione, Depoſitarius unus de intereſſe habentibus, uel alius Congregationi beneuiſus, eligatur; penes quem pecuniæ exigendæ deponantur, quæ non aliter per ipſum Depoſitarium ſoluantur, quàm de mandato Magiſtrorum, ſubſcripto ab eodem Clerico Præſidente Viarum, & ab uno alio ex Deputatis ab intereſſe habentibus, qui notam, ſeu rincontrum retinere teneatur. Depoſitarius uero aliter ſoluens, de ſuo ſoluiſſe intelligatur. Ante tamen quam opus faciendum locetur, capitula ab ipſo Architectore fiant, confirmata à dictis duobus Deputatis à Populo, & à duobus aliis electis ab intereſſe habentibus, in quibus contineatur qualitas & quantitas operis, forma, & ex qua materia opus faciendum ſit. Quo facto ponantur edicta in ſcriptis, affixa in uiis, plateis, & compitis capitula prædicta continentia, ad hoc ut Redemptores operum concurrere poſsint, qui oblationes per ſchedulas clauſas & ſigillatas, Notario exhibeant: quibus diligenter uiſis, prædicti Magiſtri, Deputati & Electi, illi opus faciendum locent, qui meliorem conditionem obtulerit, dumtamen idonee caueat ſe opus prædictum iuxta Capitulorum formam perfecturum.

Caueant autem Depoſitarij, quicumque erunt, necnon Magiſtri, Deputati, & Electi, ne pecunias ad unum opus paratas, in aliud etiam ſimile uertant, aut ſolui mandent; ſcientes ſi contrafecerint, ſe de ſuo inſolidum reſtituturos.

Si qua loca ex directionibus Viarum, aut aliàs uacua remanebunt, quæ uicinis aut aliis concedi poſsint, aut ſiqua cœmenta, lapides, ligna, tegulæ, lateres, marmora, columnæ, aut ſimilia, necnon & ferramenta omnia ex ruinis faciendis, ſupererunt: Ea omnino bona fide plus offerenti uendantur, & pretium in opere faciendo, ad exonerationem intereſſe habentium conuertatur: ita ut de pretio extrahendo prius Dominis olim loci diruti (ſi ipſi maluerint) ſatisfiat, & nullatenus commodo Magiſtrorum cedat. Architectoris uero merces ex pecuniis conferendis ſoluatur.

In uenditione autem locorum prædictorum, Vicini omnino ceteris præferantur. Sed etſi loca aliqua antea publica, ex uiarum directionibus aut conſtructionibus uacua remaneant, quæ per ſe uel ad ædificandum, aut ad colendum utilia ſint: illa plus offerenti uendantur. Vicinus tamen

ceteris pro eodem pretio præferatur. Vbi uero ita anguſta ſunt, uel ex quauis alia cauſa, aliis quàm Vicinis inutilia: tunc ut decori publico conſulatur, cogantur Vicini pro modo Regionum illa emere, pretio per duos Peritos extimando: quod conuerti debeat ut ſupra.

Pecuniæ omnes quæ tam à Plauſtrariis ſiue Carrecteriis, quàm ex Apothecis Artificum ſiue negotiatorum ab ipſis Magiſtris uiarum exiguntur, in aliam cauſam quàm in uiarum purgationem nullatenus conuerti poſſint: excepta tertia parte pecuniarũ, quæ à Carrecteriis exiguntur, quam in partem emolumentorum officij ſibi retinere poſſint.

Inſuper quoties uias lapidibus aut lateribus ſiue ſilicibus aut ſimilibus ſterni contigerit, teneantur Magiſtri per octo dies ad minus antequam opus aggrediantur, Dominis domorum, aut illis qui penſiones illarum exigunt, necnon & Inquilinis per Mandatarium Curiæ cum dimiſsione ſchedulæ in ſcriptis, iuxta formam ſupra traditam denunciare quid in illa uia facerndae intent, ut ueniant, & cauſam (ſiquam habent) rationabilem allegent, cur id fieri non debeat: Etſi ipſi per ſe opus deſignatum facere uoluerint, illud intra tempus competens per Magiſtros aſsignandum facere debeant: quo elapſo, illis non implentibus, Magiſtri ipſi opus huiuſmodi facere & proſequi poſsint.

Curent autem Magiſtri ut Fabri murarij in uiis ſternendis, neque de nocte operentur, neque ueteres lateres & diminutos, nouis immiſceant; ſed ſummopere ſtudeant, ut opus lateritium nouis lateribus bene coctis: & tam ipſum lateritium, quàm ſilicium, & cuiuscumque alterius generis, optima calce & arena bene commixta atque ſubacta conficiatur: alioqui eoſdem ad opus de integro ſuis ſumptibus faciendum cogant, & in pœnam aureorum Decem, in quolibet caſuum præmiſſorum condemnent: cuius pœnæ pars tertia accuſatori, ſeu ſecreto denunciatori (etiã ſi operis particeps eſſet) reliquum locis piis applicetur.

Præterea nullo modo permittãt letamina aut immunditias in uias, Plateas aut loca quæcumque intra mœnia Vrbis proiici, aut proiectas à quoquam retineri, aut uias publicas ſiue uicinales à quoquam claudi aut occupari, ſed clauſas, aut occupatas illico aperiri mãdent: ſed & illud prohibeant ne per uias & Plateas Vrbis (præſertim uero tempore æſtiuo) aliqui ignes maxime rerum maleolentium fiant: alioqui contrauenientes in quolibet caſuum prædictorum, pœnam aureorum Decem plus, minus eorum arbitrio, iuxta facti & perſonarum qualitatem, applicandam ut ſupra, incurriſſe condemnent, & ad eam ſoluendam cogant. In quibus omnibus caſibus, ſi in condemnando & exequendo negligentes fuerint, de ſuo ſoluere in ſyndicatu teneantur.

Poſtremo Magiſtri uiarum & ſubmagiſtri omnino caueant ne à Fabris murariis, quibus ex quacumque materia, & in quacumque forma, uias ſiue

Plateas,

Plateas, intra uel extra Vrbem ſternendas, locant, ſeu ſternendi facultatem concedunt, aliquid ullo modo ſub quouis prætextu aut colore, per ſe ipſos aut interpoſitas perſonas, etiam ſi eſculenta & poculenta ſint, accipiant; ipſique Fabrimurarij ne dent aut promittant: alioqui tã ipſe dans & promittens, quàm ipſi Magiſtri & Submagiſtri pœnam aureorum centum uice qualibet incurrant. Et inſuper iidem Magiſtri & Submagiſtri de hoc ipſo etiam in ſyndicatu condemnari debeant. Ad accuſandum autem tam dantes & promittentes quàm recipientes, ipſi etiam Fabrimurarij qui dederunt uel promiſerunt admitti poſſint: et ſi plures ſint huius criminis ſocij, qui ex eis accuſando ſeu deferendo præuenerit, & probauerit, impunitatem conſequatur; & nihilominus tertiam partem pœnæ lucretur. Qui uero ex Fabriſmurariis condemnati, pœnam intra Menſem non ſoluerint, fuſtibus per Vrbem cæſi, in exiliũ mittatur. De præmiſſis quoque, durante etiam Magiſtrorum officio, ab Illuſtriſſimo & Reuerendiſſimo S. R. E. Camerario, ſiue Reuerendo Clerico Cameræ Apoſtolicæ Viarum Præſidente, cognoſci poſſit.

DE OFFICIO MAGISTRORVM Iuſtitiariorum. Cap. XL.

Magiſtrorum Iuſtitiariorum iuriſdictio, ſit & eſſe intelligatur circa lites, quæſtiones, & differentias, quæ inter uicinos oriuntur de ſepibus, foueis, ſiue foſſatis, limitibus, uiis uicinalibus, ſeruitutibus actus, itineris, uel uiæ, uinearum & arundinetorum exiſtentium intra uel extra Vrbem cum annexis, & dependentibus à prædictis, & de furtis & damnis datis in uineis, & arundinetis prædictis, uel illis annexis, & non aliàs; nec de rebus aliis. In his autem caſibus ſummarie, ſimpliciter, & de plano, ſola facti ueritate inſpecta, procedere & cognoſcere poſſint, & debeant; & ab eis ad Capitaneum appellationum appelletur, ipſorumque Aſſeſſor, & Notarius taxam mercedum infra deſcribendam, ut alij Capitolini, ſeruare teneantur.

Statuta eis tradita, ſiue edicta per eos emittẽda, & in fine huius uoluminis deſcripta, inuiolabiliter obſeruare teneantur: quoties contrauenerint, pœnam uiginti quinque aureorum incurrant, pro tertia Accuſatori, & pro reliquis partibus Palatio Conſeruatorum, applicandam. Et eorum officio finito, tam ipſi quàm eorum Aſſeſſor, & Notarius per Syndicos Senatoris & Iudicum ex buſſula pro tempore extrahẽdos ſyndicentur.

Licentiam uendendi per Vrbem, aut in apothecis, uel plateis uuás eſcarias ut Apianum, ſiue Muſcatellum, Gattolacium, Dactilitẽ ſiue Corneam, aut Corinthiam, ſiue Paſſarinam, neque aliam uuarum ſpeciem ad comedendum ſine expreſſo uoto Conſeruatorum alicui concedere non ualeant:

ualeant: ut iuxta qualitatem annorum, & temporum, ſaluti corporum & uini ubertati conſulatur.

Pro damnis datis in Vineis, Arundinetis Sepibusque earundem, & Terrulis illis annexis, quos Sodos uocant, ſepibus tamen ſeu foſſatis & muris circumdatis & à Dominis cuſtoditis tam pro intereſſe Dominorum dictorum locorum, quàm pro pœna in eorum edictis comminata, non niſi ad querelam Dominorum dictorum locorum procedere poſsint. exceptis furtis factis in Vineis & Cānetis à Dominis cuſtoditis: in quibus furtis etiam ex eorum officio procedere poſsint: in aliis uero locis non cuſtoditis nullatenus procedant: ſi contrafecerint, proceſſus per eos formandus irritus ſit, pœnamque aureorum Quinquaginta incurrant, partique ad reſtitutionem damnorum & intereſſe teneantur.

Pro licentiis in ſcriptis, iuxta memoratorum edictorum formam, ab eis dandis & concedēdis Pomariis ſeu Fructarolis, aut quibuſcumque aliis uendendi fructus & poma quæcumque aut uuas cuiuscumque generis maturas, uel acerbas (quas Agreſtam dicimus) & pro portandis ad uendendum in publicis Plateis ſeu certis emptoribus Arbores fructiferas uel inſitas, uel etiam pro licentiis eundi & redeundi ad paſcendum, Caprariis dandis: nihil omnino recipere poſsint: ſed illas, quo ad fructus poma, uuas & Arbores prædictas, omnibus habentibus licentiam à Dominis prædiorum unde illas afferunt, uel à Rectoribus locorum unde illas extrahunt, ſi Aduenæ ſint, gratis & ſine aliqua ſolutione omni mora poſtpoſita dare teneantur. quod ſi aliquid receperint, aut præmiſsis quouis modo contrauenerint, ad reſtitutionem dupli teneantur, & pœnam uiginti quinque aureorum, toties quoties contrafecerint, incurrant, & de his etiam in ſyndicatu rationem reddere & ſyndicari debeāt per Syndicatores prædictos.

In pœnis per eos in eorū edictis contra transgreſſores imponendis & comminandis, non poſsint metam uiginti quinque ducatorum de carlenis excedere: quarum tertia pars accuſatori uel denunciatori, tertia eorum officio, & reliqua fabricæ Palatij Conſeruatorum applicetur. Quicquid ſecus fecerint, irritum ſit & inane.

Notarius ipſorum Magiſtrorū (ut omnis fraudis ſuſpicio ceſſet) denunciationes, accuſationes ſiue querelas omnes, in uno libro apte, compoſito & paginis numeratis, ſtatim cum deferuntur, deſcribere debeat, & in cuiusque margine caſſationes ſiue abolitiōnes uel condemnationes cum Die & cauſa adnotare.

Item in alio libro ſimiliter compoſito Teſtium dicta & depoſitiones, ſeparatim tamen quæ ad Ciuilia, ab his quæ ad Criminalia negocia pertinent, deſcribere & adnotare debeat, & nullatenus in foliis ſeu chartis diſſolutis, alias in quolibet caſuum prædictorum pœna Ducatorum

auri Decem incurrat, & partibus ad intereſſe teneatur.
Scripturas omnes ſucceſſori in officio per inuentarium conſignare teneatur: ipſe uero ſucceſſor inuentarij huiuſmodi copiam authenticam in Archiuio Romani Populi reponere debeat: qui contrafecerit, pœnam ſupradictam incurrat, & partibus ad intereſſe pro deficientibus uel deperditis ſcripturis ut ſupra teneatur.

DE ARTE BOBATTERIORVM.
Cap. XLI.

ANtiqua & nobilis Ars Agriculturæ, ſeu Bobatteriorum in ſuo robore maneat, liceatque hominibus de dicta arte condere Statuta, prout hactenus conſueuerunt, & prout illa nunc habent etiam à ſummis Pontificibus confirmata, quæ & obſeruare teneantur ac Senator in exequendis edictis, mandatis, & ſententiis ab eis latis, auxilium & fauorem præſtare teneatur.

DE CONSVLIBVS ARTIVM.
Cap. XLII.

QVodlibet Mercatorum Artificum & Negotiatorum licitum collegium duos Conſules, unum Camerarium, & unum Notarium habere debeat: qui Conſules & Camerarius de ipſo collegio eſſe debeant, & ſint Apothecarum domini, uel ſocij in capite: Ipſique Conſules plenam habeant poteſtatem cognoſcendi & terminandi omnes quæſtiones cauſarum ciuilium, uertentes tantummodo inter ipſos homines de arte, & de rebus ſpectantibus ad ipſam artem, ſuper quibus ad eos recurſum fuerit: & nullum qui de dicta arte non ſit, & de re quæ nõ ſit de eadem arte, ad litigandum coram ipſis, cogere poſſint: illæ autem hoc caſu intelligantur artes, quæ fuerint artium capita, membra autem ſub capitibus contineantur.

DE STATVTIS ARTIFICVM
Senatori & Conſeruatoribus exhibendis. Cap. XLIII.

COnſules Mercatorum & aliarum omnium Artium, ſtatuta eorum cum primum ea fecerint, & deinceps in fine cuiuslibet quinquennij Senatori, & Conſeruatoribus approbanda exhibere teneantur; & illis ante eorum approbationem minime uti poſſint. Quæ autem ab eiſdem Senatore & Conſeruatoribus approbata fuerint, pro approbatis habeantur, Dum tamen ſint licita & honeſta, & non ſint in detrimentum

mentum reipublicæ, ſeu contra præſentia Vrbis ſtatuta, & Monopoliū non contineant: quod in ipſa approbatione exprimi debeat. Iis uero caſibus, etiam ſi expreſſe approbata eſſent, nolumus aliquo modo ualere, nec eis uti poſſe.

Caſſamus autem & abolemus, & pro caſsis & abolitis haberi uolumus omnia & quæcunque ſtatuta ſupraſcriptorū omnium Artificum, tam facta quàm facienda, in quibus quoquo modo Conſules ſeu Camerarius earumdem artium, ex quacunq; cauſa facultatem imponendi aut exigendi collectam, aut quamuis aliam ſolutionem ab hominibus & famulis dictæ artis, habebant uel habent.

Quòd ſi forte aliquando urgens neceſsitas collectas aut taxas huiuſmodi imponendi immineat, non alio quàm ſequenti ordine imponi aut exigi poſſe mandamus. In primis uocentur omnes & ſinguli de uniuerſitate ſeu arte, quibus huiuſmodi impoſitio facienda eſt, per Mandatarium in ſcriptis, pro certa die & hora & loco, expreſſa etiam cauſa, pro qua uocantur perſonaliter, ſi reperiri poterint: ſin autem dimiſſa ſchedula in manibus domeſticorū, quibus conuocatis, aſsiſtente Deputato à Conſeruatoribus, cauſa neceſsitatis exprimatur, & ſi duæ tertiæ partes denientium, id opportunum aut neceſſariū fore cenſuerint: tunc ad Conſeruatores eatur, ut ſtatim dicetur: conſenſus autem per uota ſecreta, nempe per pillulas uel fabas, per Notarium dictæ artis, aſsiſtentibus tribus aut quattuor ab ipſa uniuerſitate eligendis, ut fraudi locus non relinquatur, colligi debeat, quo facto negotium ad Conſeruatores deferatur: Qui de cauſa, ſin legittima ſit, conuocatis Capitibus Regionum & ſecreto Conſilio, cognoſcant, et ſi à dicto Conſilio approbata fuerit, deputetur ab ipſa Vniuerſitate Depoſitarius, qui dictas pecunias recipiat, & de exactis & expenſis rationem reddat, tam ipſi Vniuerſitati, quàm Conſeruatoribus, ſiue uni Nobili ab eis deputando, nec in aliam cauſam expenſum admittatur, quàm in eam, quæ ab initio fuerat propoſita & approbata. Qui in præmiſsis aut eorum aliquo contrauenerit, pœnam quinquaginta aureorum, fabricæ Palatij Conſeruatorum applicandam incurrat, & duplum parti reſtituat.

Item prohibemus dictis Conſulibus & Vniuerſitatibus, ne pro matriculandis aut approbandis Magiſtris, ſeu pro danda facultate exercendi artem quamcunque, audeant uel præſumant quicquam, publice uel occulte ab examinando uel approbando recipere, aut exigere: ſed habiles ſtatim cum eos habiles repererint (ubi Ars peritiam requirit) admittant: ſi contrafecerint pœnam uiginti quinque aureorum ut ſupra applicandam incurrant, duplumque læſo reſtituant. Notario tamen licere uolumus pro fide & matricula, uſque ad duos Iulios

& non ultra à quolibet recipere, ſub pœna prædicta.

Caſſamus item & irritamus quæcumque ſtatuta prædicta, per quæ pœnæ, aut pœnarum pars Conſulibus, Camerario aut Notario applicantur:ſed eas omnes locis piis, & ad pium uſum applicari uolumus. Qui contrafecerit, pœnam prædictam, ut ſupra applicandam, incurrat.

Caſſamus pariter & annullamus omnia eorum ſtatuta,quæ prohibent opus cœptum ab uno Magiſtro,alium proſequi aut explere poſſe,primo inuito, aut antequam primo ſit ſatisfactum. Qui contrafacere auſus fuerit, eandem pœnam ut ſupra applicandam incurrat.

Item & omnia ſtatuta, quæ prohibent nouam apothecam aperiri prope aliam, niſi diſtet ab ea certo cannarum numero uel ſpatio, ſimiliter caſſamus & improbamus. Qui contra tentare auſus fuerit, pœnam prædictam, ut ſupra applicandam incurrat.

VT OFFICIALES ARTIVM ſint Annales. Cap. XLIIII.

CONſules & Camerarij artium, metam anni in eorum officiis excedere non poſsint, nullusque ad dicta officia eligi debeat, niſi eam artem per annum ad minus publice exercuerit; nec ullus elapſo anno confirmari,aut de nouo ad dicta officia,niſi biennium interceſſerit, eligi poſsit.

VBI IVS DICANT CONSVLES Artium. Cap. XLV.

COnſules Artium,ius dicant in Porticu Palatij Conſeruatorum,& locis ſibi aſsignatis, uel aſsignandis: nullique eorum liceat in propriis domibus ius dicere, nec alibi quàm in proprio Tribunali, Notarius ullo modo illis aſsiſtat; alioqui acta ſint irrita, & tam ipſi quàm Notarius pœnam aureorum decem uice qualibet incurrant.

DE PONDERIBVS. Cap. XLVI.

OMnes Mercatores, Artifices, & negotiatores Vrbis, & quiuis alij, qui ad pondus uēdunt, aut permutant, ad appendendū omnia quæ ad uſum humanū neceſſaria fuerint,aut quomodolibet opportuna, una eademq; libra (nēpe unciarū duodecim) uti debeant:quæ libra ſiue lācibus appendatur: Singula pondera, ſiue Statera ipſum marcum ſolito ſigno Dohaneriorum ſignata ſint; dictumque ſignum bis in anno renouetur; Iiſdē autē pōderibus,quibus in Vrbe Ciuitates omnes oppida & Caſtra,

Caſtra, de diſtrictu uti debeant, licet illorum ſigna renouare non teneantur in dohana.

Lanij, Piſtores, Salſamentarij, Piſcarij, Pomarij, & reliqui omnes Artifices, & Negotiatores, & demum omnes qui ad pondus uendunt, dum in eorum domibus, apothecis ſiue apothecarum ſcamnis, ſeu menſis aut in lapidibus uendunt; penſiles ſtateras cum ſuſtinente annulo habere debeant: & omnes qui uolunt ad maiora pondera uẽdere, maiores ſtateras habere debeant; ſtateræ autẽ maiores ad huiuſmodi maiora pondera appendenda quattuor libras pro centenario librarum emptori plus tribuant: Qui in aliquo ex præmiſsis contrafecerit, & quoties, pœnam aureorum uiginti quinque incurrat.

Extraordinarij maiores etiã de præmiſsis inquirere poſsint, & quoſcumque etiam quouis priuilegio ſe exemptos eſſe prætendentes, uiſitare; & ſi pondera non æqua aut imminuta, uel non ſignata, aut aliàs uitium, uel fraudem ſiue in ponderibus, ſiue in lancibus, ſiue in ſtateris deprehenderint maiori Gabellario ſiue aliis, ad quos de re inuenta pertinet, deferant, & pœnæ tertiam partem lucrentur.

Muliones, cæterique uectores fæni, dum nouum fænum ad Vrbem portant, ſalmas minoris ponderis librarum trecentarum, demptis retibus, & funiculis, ferre non poſsint: alioqui fænum & animalia illud uehentia amittant, ſi ſua ſint; ſin minus, tribus funis ictibus pœna plectantur: Nec eis liceat aliquam fæni uel paleæ portionem, ſibi facere uel aſſumere, ſed totum ſit Domini; alioqui pœnã aureorum duorum uice qualibet, & pro unaquaque ſalma incurrant.

DE MENSVRIS. Cap. XLVII.

RVblitella (quæ Rubli dimidia pars eſt) frumẽti, hordei, leguminũ, & ſimilium, qua in Vrbe utimur, & cuius marmorea menſura in Capitolio conſeruatur, omnes Ciuitates, Caſtra, & loca de diſtrictu Vrbis etiam forte exempta, in uendendo, & emendo uti debeant: qui contrafecerit; ſi Ciuitas, ducentorum; ſi Caſtrum uel Terra, centum; ſi particularis perſona, quinquaginta aureorum pœnam incurrat.

Calcis quoque & ſalis rublitellæ iuſtæ eſſe debeant, ſecundum marmoreas formulas, quæ in Capitolio ſeruantur; quæ quidem Rublitellæ omnes tam frumenti & aliarum rerum, quàm etiam calcis ſigillo Dohanæ; ſalis uero Cameræ Apoſtolicæ & Populi Romani ſigillis ſignatæ eſſe debeãt; alioqui illis in uendendo utens, pœnam uiginti quinque aureorum incurrat, & damnum parti læſæ reſarciat: Calcis autem menſuratores per Conſeruatores debeant approbari.

Congitella quæ Congij dimidia pars, eſt tam uini quàm olei, ſint exactæ mẽſuræ cum illis marmoreis, quæ in Capitolio ſeruãtur, & debeant eſſe

ut ſupra per Dohanerios ſignatæ, ſub pœna prædicta. Quibus congitellis tam Ciues & Incolæ Vrbis, quàm Ciuitates, Terræ, & Caſtra prædicta, in uendendo & emendo uti debeant: qui contrafecerint, pœnam de qua ſupra in Rublitella diximus, incurrant.

Salma uini, eſt congitellarum uiginti quatuor, & cum quælibet congitella conſiſtat ex petittis ſiue buccalibus quatuor, erit ſalma cadorum ſeu barrilium trium: unumquodque uero barrile eſt buccalium triginta duorum; pſalma autem muſti eſt congitellarum uiginti ſex.

Nullus qui uinum aut oleum, frumentum, hordeum, aut quæuis alia uendit ad menſuram, alia menſura uti poſsit, quàm ſigillata ſigillo Dohanæ; quod debeat ſingulis ſex menſibus renouari: qui contrafecerit, pœnam de qua in capitulis Gabellarij maioris, incurrat.

Barrilarij omnes Phalangarij, ſeu Fachini & alij quicumque, qui barrilibus utuntur, ac etiam illi, qui in uindemiis muſtum deferunt, barrilia iuſtæ menſuræ habere debeant, & ſigillata ſigillo Dohanæ; alioqui pœnam aureorum uiginti quinque quoties contrauenerint, incurrant. Liceat tamen Mulionibus, & aliis qui uinum à conuicinis ciuitatibus, terris & locis ad Vrbem ad uſum particularium perſonarum, & non pro mercimoniis ſiue Magazzenis aduehunt, pro uecturæ utilitate, barrilibus maioris menſuræ uti; non tamen minoris, quibus maioribus ſigillum prædictum adhibere non oportet.

Tabernarij, cæterique omnes, qui uinum minutatim uendunt, has menſuras in eorum tabernis ſigillatas ſigillo Dohanæ habere debeant. Videlicet Petittũ ſiue Buccale, Medium, quod eſt, Buccalis dimidia pars, Foliettam, quæ eſt Buccalis pars quarta, & ſemifoliettam; quarum menſurarum uaſcula ſint anguſto ore & modicum roſtrata, iuxta eorum formas æneas, ſigno Populi Romani impreſſas, Dohaneriis tradendas, alioqui pœnam incurrant in Conſtitutionibus maioris Gabellarij expreſſam: qui uero ſemifolietta caruerit, aut cum ea uendere recuſauerit, pœnam aureorum quinque uice qualibet incurrat.

Olearij, qui oleum minutim uendendum per Vrbem deferunt, teneantur ſecum non ſolum Medium, ſed Foliettam quoque oleariam, ſolito ſigno ſignatam, perferre, & cum ea petentibus uendere; alioqui aureorum quinque uice qualibet pœna mulctentur.

Aquarij, qui aquam per Vrbem uendendam afferunt, habere debeant cupas ſiue cupellas menſuræ ad minus quartæ partis barrilis, ita ut ſint ſingulæ buccalium octo, quæ debeant eſſe ſignatæ ſigno Magiſtri, qui eas confecerit; alioqui ipſi Aquarij cupas perdant, & duorum aureorum pœna mulctentur: quòd ſi ſignatæ ſigno Magiſtrorum, minoris menſuræ repertæ fuerint, pœna Magiſtro duplicetur, & nihilominus Aquarius puniatur ut ſupra.

Putco-

Puteolanarij, ſiue Arenarij puteolanam in bigontiis deferentes, habeant bigontios ſignatos ſigillo Romani Populi, gratis per Conſeruatores imprimendo, ut ſint iuſtæ menſuræ: Deferentes autem eam in ſaccis, debeant habere ſaccos iuſtæ menſuræ, nempe longitudinis palmorum ſex, & latitudinis palmorum duorum: qui ſacci debeant eſſe ſigno Domini ipſorum ſignati; alioqui ſaccos & bigontios amittant, & pœnam aureorum decem uice qualibet incurrant.

Cuparij, ſiue Fabrilignarij, qui barrilia cupas aquarias, & bigōtios arenarios faciunt, ea iuſtæ menſuræ, aut maioris fabricare teneantur, minoris autem nullo modo conficiant. Cum primum uero huiuſmodi uaſa perfecerint eorum proprio ſigillo, quod ſibi quiſque elegerit ignito in tympanis uel lateribus ſignare teneantur. Formam autem ſigilli prędicti cum eo uti uoluerint, ſinguli Notario Cameræ Vrbis, qui illā cuſtodiendam gratis recipiet, deferre debeat: Qui contrafecerit, amittat omnia vaſa, quę in eius apotheca non ſignata, aut minoris menſuræ reperientur, & pœnam aureorum quinque uice qualibet incurrat.

DE VENDENTIBVS REM pro re. Cap. XLVIII.

MEreatores & Artifices & Negotiatores omnes, cuiuſcumque conditionis exiſtant, teneantur omnia eorum mercimonia, res & bona tam ſimplicia quàm compoſita ad uſum humanum quoquo modo pertinentia, pro his quæ uere ſunt, & non unam pro alia uendere: Exprimendo poſcentibus pręſertim ipſarum rerum exiſtentiam, qualitatem, & loca unde ſint: ſi ſecus fecerint, bona uendita amittant, & pretium emptori reſtituant, & falſi pœnam incurrant, & per eos ad quos ſpectat, puniantur, & pœnæ tertia pars accuſatori applicetur.

DE NVNDINIS ET ORDINE in eis ſeruando. Cap. XLIX.

CVm ſingulis diebus Mercurij, ſi dies ipſa feriata non ſit; alioqui die præcedenti Nundinæ in platea Agonis fiant, & in ea Artificibus & negotiatoribus pro omnium cōmoditate certa loca aſsignata fuerint: Nihilominus quia creſcente hominum cupiditate Artifices & Negotiatores, qui Annonam tractant inter aduenas, qui ad Vrbem pro die nundinarum annonam afferunt, ſe immiſcentes, & diſcurrentes in emendis pullis, auibus, ouis, pomis, malis, pyris, nucibus, uuis, ficubus caſtaneis, alliis, cepis, leguminibus & aliis fructibus & frugibus ſimilibusque rebus ad annonam ſpectantibus, multas fraudes, in Ciuiū emere

uolentium damnum adhibere comperti ſunt: Hac præſenti conſtitutione cauetur, ut habitatores Vrbis, qui in his uendendis uerſantur, Pullarij ſeu pullaroli, Pomarij ſeu fructaroli, & Salſamentarij ſiue pizzicaroli, quique in dicta nundinarum die, & alia illam præcedente ab aduenis emere prohibiti ſunt, habeant & habere debeāt in dicto Agonis foro, locum unum ab aduenis qui prædicta ad uendendum in foro afferunt, omnino ſeparatum: Ita ut inter aduenas prædictos, & iſtos urbicos, pullarios, pomarios, & ſalſamentarios omnino intermedij exiſtāt calceolarij, ſarctores, ſiue pelamantellarij, aut merciarij, alijque Vrbis artifices minime annonam tractantes: Nullusque ex aduenis prædictis, annonam afferentibus, poſsit inter eoſdem urbicos annonarios nec urbici annonarij inter illos, dicta die nundinarum durante, diſcurrere uel manere. Qui contrafecerint, amittant bona quæ emerint, & pœnam decem aureorum incurrant, minuendam, & augendam Conſeruatorum arbitrio, pro rerum & perſonarum qualitate.

Nec etiam liceat iis negotiatoribus, qui linum aut canabim in Vrbe uendunt, dicta die nundinarum, & eam præcedente, emere in Vrbe linum aut canabim ab his qui linum, aut canabim pro nundinis uendendum afferunt: debeantque & ipſi eodem die nundinarum permanere in loco omnino ſeparato ab aduenis, linum uendentibus, & inter eos non conuerſari, ut de pullariis, & aliis proxime dictum eſt; alioqui bona, quæ emerint, amittant, & pœnam prædictam incurrant.

Nullus hoſpes aut tabernarius, qui habeat prope ſuum hoſpitium ſeu tabernam, domos aut apothecas pullariorum, diſtantes minori ſpatio cannarum quinquaginta, poſsit die martis, uel die lunæ, hoſpitari & recipere muliones, aut alios aduehentes ad Vrbem pullos, aut oua; alioqui pœna aureorum decem uice qualibet, & pro qualibet ſalma puniatur.

DE NON EMENDO IN locis prohibitis. Cap. L.

NVlli liceat in Vrbis diſtrictu linum emere ad effectum illud minutatim uendendi in Vrbe, nullique macellario, pullario, pomario, pizzicarolo aut cuiuis negociatori ſeu uenalitiario liceat quæ ad Annonam pertinent emere, niſi in locis deputatis, & publicis plateis ac diebus permiſsis, nec quoquo modo intra uel extra Vrbem obuiam ire iis, qui ad Vrbem afferunt Annonam, nulli quoque Ciui liceat extra uel intra Vrbis mœnia obuiam ire afferentibus frumentum, hordeū, auenam, aut ſimilia, etiam ſi pro uſu proprio illa emere uoluerit. Qui ſecus fecerit, bona quæ emerit, amittat, & pœna aureorū Decem quoties contrafecerit, incurrat; quam ſi infra Dies octo non ſolue-

rit

rit per Vrbem fuſtigetur, aut aliàs Conſeruatorum arbitrio perſonarum & facti qualitate penſata puniatur.

DE FRVMENTO ET HORDEO *in Platea Campi Floræ vendendo. Cap. LI.*

NVllus furnarius, neque ientacularius, ſiue ciambellarius, nec etiam uermicellarius, audeat uel præſumat per ſe uel alium frumentum in platea Campi Floræ quoquo modo emere: qui contrafecerit frumentum amittat, & pœnam aureorum uiginti quinque perſoluat.

Phalangariis, nullo modo liceat inter frumenti, hordei & aliorum ſimiliũ, aut leguminum uenditores & ſaccos diſcurrere; neque ſe in paciſcendo inter uenditorem & emptorem quoquo modo intromittere, nec ſaccis, aut uenditoribus propiùs accedere, niſi forte ad menſurandum uel portandum uocentur: alioqui pœnam aureorum quinque eorum quiſq; incurrat, quam ſi non ſoluerit intra octo dies, fuſtigetur per eandem plateam cauſa inſcripta.

Qui in platea prædicta annonæ curam gerunt, Commiſſarij appellati, necnon & Phalangarij, ſi ipſi pro aliis de frumentis, hordeis, aut his ſimilibus cum uenditoribus paciſcentur, pœna uiginti quinque aureorum per eos ad quos ſpectat, mulctentur.

Vendentes hordeum, auenam, fabas & alia ſimilia, qui in eadem platea domos uel apothecas habent, omnino caueant, ne aduenæ frumẽtum, hordeum, aut ſimilia in eorum domibus uel apothecis reponant: alioqui ſi illa receperint pœnam aureorum decem uice qualibet incurrant.

QVOD RIPARVM MERCES *ante triduum per negotiatores non emantur. Cap. LII.*

ANtiquum Riparum morem renouantes, ſtatuimus, ut non liceat uenalitiariis ſeu reuẽditoribus & negotiatoribus quibusuis, & iis omnibus, qui ad effectum minutatim reuendendi emunt, ante triduum poſtquam merces quæcunq; in portubus ſeu Ripis ſuperioribus & inferioribus applicuerint, emere aut de illis quoquo modo paciſci, ut Ciues illis indigentes ab ipſis Mercatoribus interim emere poſsint: qui contrafecerit, bona quæ emerit, amittat, & pœnam aureorum uiginti quinque incurrat, cuius pars tertia accuſatori applicetur.

DE MONOPOLIIS. *Cap. LIII.*

MOnopolia omnia, tam in Vrbe quàm extra Vrbem, rerum ad Vrbem afferendarum per quadraginta milliaria prohibita ſint; &

qui ea fecerint, ſeuerisſime etiam per Conſeruatores puniri poſsint.

QVOD ANNONA AD VRBEM *libere deferri poſsit.* Cap. LIIII.

NVlla Ciuitas, Oppidum aut Caſtrum diſtrictus Vrbis, nulluſque Baro, Domicellus, Oppidorum, Caſtrorumue Dominus: nulliquc Rectores, aut Gubernatores locorum prædictorum, quouis prætextu, aut quæſito colore, uel priuilegio, audeant, uel præſumant etiam ſuos Ciues oppidanos, & uaſſallos, uolentes ferre ad Vrbem annonam, quouis modo publice uel occulte tacite uel expreſſe directe uel indirecte dicto uel facto prohibere, inhibere, aut impedire: qui contrafecerit; ſi Ciuitas ſit, aureorum quingentorũ; ſi Oppidum, Caſtrum, Communitas, aut Baro, trecentorum; ſi particularis perſona, centum aureorum pœnam incurrat: & de prædictis Senator inquirere teneatur, & credatur dicto accuſantis, uel denuntiantis cum tribus teſtibus de fama publica deponentibus.

VT NVLLVS IN DISTRICTV *Vectigal aut Pedagium exigat.* Cap. LV.

NVlla perſona, nulluſque Romanus Ciuis, aut eius uaſſalſus audeat uel præſumat in Vrbis diſtrictu, Mercatores cum mercibus & animalibus ad graſciam ſpectantibus ad Vrbem uenientes, ſiue per terram, ſiue per aquam quouis quæſito colore, aut prætextu impedire, nec ab eis aliquam aliam gabellam, pedagium, aut uectigal extorquere, uel piſcium, animalium aut aliarum rerum partem petere; ſed ſint liberi & immunes, dummodo dohanam in Vrbe ſolui ſolitam perſoluant: per hoc tamen nolumus fieri præiudicium Romanis Ciuibus, qui ab antiquo conſueuerunt piſces & aues habere, de quibusdam piſcibus & auibus, quæ ad Vrbem afferuntur.

DE CIVIVM ROMANORVM *immunitate.* Cap. LVI.

CIues Romani habentes poſſeſsiones, terras, domos, ſeu caſalia in Territoriis ſeu tenimentis alicuius Ciuitatis, Oppidi, uel Caſtri de Vrbis diſtrictu: & etiam illi qui habent poſſeſsiones in Ciuitate Tyburtina, & eius tenimento, liberi ſint & immunes ab omni data, collecta & impoſitione, quæ fierent per dictas ciuitates & loca, nec ad contribuẽdum directe aut indirecte cogi poſsint; præterquam pro collecta

mille

mille florenorum auri: quæ Ciuitas Tiburtina ſoluit, et ſi ſtatuerent con tra bona ipſorum Ciuium, ut forte poſſeſsiones eorum non laborarentur, uel quid tale, ad emendationem damnorum teneantur, & pœnam ducentorum aureorum incurrant.

Liceatque Romanis omnibus habẽtibus terras, & poſſeſsiones, in Ciuitatibus, Oppidis & Caſtris diſtrictus Vrbis, uinum, frumẽtum, hordeum, legumina, oleum, linum, canabim, & omnes alias fruges & fructus, quos collegerint in eorum poſſeſsionibus, quæ in dictis locis habent, uel habuerint, ad Vrbem portare libere, & ſine aliqua ſolutione uel Gabella, & poſsint & debeant in libertate manere; quod etiam procedere uolumus in illis qui habent laboreria in locis & terris prædictis, ut liceat eis ſine aliqua ſolutione & moleſtia fructus per eos recollectos libere extrahere, & ad Vrbem portare; & quòd Domini dictorum locorum, ſeu quæcumque aliæ Communitates, nõn impediant Ciues Romanos prædictos, quo minus prædicta liberę faciant: qui contrafecerit, pœnam quingentorum aureorum incurrat, de quo per Senatorem inquiri dèbeat, & credatur accuſatori, uel denuntiatori cum dicto unius teſtis.

Poſsint quoq; Romani ciues in toto Vrbis diſtrictu, & à Mõte alto & Terracina atque locis interiacentibus libere quaſcumq; merces extrahere, ut ad Vrbem afferant, & pro præmiſsis nullum ab eis extra Vrbem pedagium, aut quid aliud exigatur: qui contrafecerit, ſi Ciuitas, Oppidum aut Caſtrum uel Baro fuerit, pœnam quingentorum aureorum; ſi priuatus, ducentorum incurrat, & damnum parti læſæ reſarciat, de quo ſtetur iuramento damnum paſsi, cum unius idonei teſtis probatione.

Nulla pariter Ciuitas, Oppidum, Caſtrum, Baro Domicellus, Communitas aut quiuis alius de diſtrictu Vrbis, uel Romanus ciuis, audeat uel præſumat, Romanos ciues ſiue eorum famulos & agentes, per eorum Ciuitates, Oppida Caſtra & loca, cum mercimoniis, animalibus, annona ſeu graſcia ſiue aliis quibuſuis bonis ipſius Romani ciuis trãſeuntes, impedire, aut ab eis aliquod paſſagium, pedagium, uel portaragium, uel aliquod aliud quouis nomine, aut modo petere uel exigere, aut peti uel exigi facere; ſed ipſos & eorum nuntios cum mercimoniis, animalibus, graſcia, & aliis eorum bonis libere tranſire permittant: Qui contrafecerint, pœnam incidant in proximo præcedente Statuto impoſitam, & damnum parti læſæ reſarciant, de quibus Senator inquirere teneatur, & credatur de damno, & contrauentione, iuramento damnum paſsi, uel accuſantis, aut denuntiantis cum unius teſtis probatione.

QVANDO ADVENAE CIVIVM Romanorum Priuilegio uti poſsint. Cap. LVII.

NVllus Aduena ſiue forenſis habens priuilegium ciuilitatis, habeatur, uel reputetur pro ciue, ad hoc ut ciuium Romanorum priuile-

priuilegio quo ad Gabellam Dohanæ Pecudum uti frui poſsit, niſi habeat domum in Vrbe, & uineam prope Romam infra quinque millia, & habitet per tres partes anni in Vrbe, cum ſua familia.

Illi Mercatores, Aduenæ ſiue forenſes intelligantur Ciues Romani, qui habuerint in Vrbe maiorem partem rerum mobilium & immobilium, domum & habitationem continuo in ea, cum eorum familia (quando eam habent) & tunc excuſentur ut Mercatores & Ciues Romani, de propriis rebus & mercimoniis, & non de alienis: Priuilegio autem ciuilitatis, quo gaudere debet Ciuis, nō poſsit excuſari Socius, uel aliqua alia perſona, quæ eſſet extra familiam ipſius Ciuis: Familiæ uero nomine intelligantur commenſales, & omnes qui ſunt in eadem domo ad omnes expenſas ipſius Ciuis, ſiue Patris familias.

VT ROMANI CIVES, ETIAM DELIquentes in diſtrictu ad Senatorem remittantur. Cap. LVIII.

NVllus Ciuis Romanus ratione poſſeſsionis aliquorum bonorum, etiā mobilium, uel ſe mouentium, quæ habeat in aliqua Ciuitate, Oppido uel Caſtro, de diſtrictu, poſsit in dictis Ciuitate Oppido uel Caſtro aliquo modo cogi, aut conueniri: ſed ſi quis ab eo aliquid prætendit, etiā dictorum bonorum occaſione, debeat eum corā Vrbis Senatore conuenire. Qui contrafecerit, pœnam quingentorum ducatorum Cameræ Vrbis applicandam ipſo iure incurrat. Nullaq; Ciuitas, Oppidum, uel Caſtrum ſiue Baro, & Domicellus Romanus de Vrbis diſtrictu, etiam ſi merum & mixtum imperium habeat, & gladij poteſtatē, audeat uel præſumat in aliquem Romanum ciuē etiam ratione cuiusuis delicti, in eorū tenimētis cōmiſsi, animaduertere, uel ipſum quoquomodo punire: ſed tantū poſsint, & debeant ipſum deliquentē capere, & captum Senatori trāſmittere, qui in eum pro facti qualitate animaduertat.

DE IVRAMENTO PER Barones præſtando. Cap. LIX.

QVoniam in antiquis Vrbis Statutis ſub Rubrica prædicta ita cautū erat: Videlicet, Omnes de utraq; domo Vrſinorū, & Columnenſiū, & omnes de domo Annibaldorum, & omnes de domo domini Odonis de ſancto Euſtachio, & omnes de domo domini Petri de Genazzano, & omnes de domo Albertinorū, & domini Petri Romani, & omnes de domo Sabellēſium, & de domo de Comite, & omnes de domo Capocinorū, & dominus Petrus Gaietanus, & eius filij, & alij ſecundū quod in Camera inueniuntur, teneantur iurare in Conſilio generali

coram

coram Senatore non receptare aliquos diffidatos, homicidas, fallitos, falſarios, exules, aut infames perſonas, in domibus, & fortellitiis eorum: & curare, & facere, quod dictæ perſonæ ſic criminoſæ non inueniantur ſeu appareant in dictis domibus ſeu fortellitiis eorum, & nihilominus ſatisdare in Camera Vrbis teneantur ad pœnam mille marcarum argenti, ſaluo quòd Senator poſsit ipſam pœnam moderari, ſecundum qualitatē perſonarum, quòd non facient contra prædicta: & ſi contra prædicta, uel aliquod prædictorum factum fuerit, ante uel poſt ſacramentum, puniatur contrafaciens in pœna prædicta, & Senator de prædictis, ſingulis tribus menſibus debeat facere generalem inquiſitionem: quod ſi non fecerit, ſoluat de ſuo Salario uice qualibet ſcuta ducenta: poſsint tamen prædicta adimplere per procuratores per eos ſpecialiter cōſtitutos. Ideo & Nos per omnes Barones Rō. ita ſeruari debere innouamus.

DE VIIS PVBLICIS DISTRICTVS reaptandis, & à latronibus cuſtodiendis. Cap. LX.

COmmunitates & homines Ciuitatum, Oppidorum, Caſtrorum, & Villarum diſtrictus Vrbis, & illorum Domini, teneantur uias publicas, quæ per eorum territoria ſiue tenimenta pertranſeunt, ita & taliter aptare, & ſternere, ut per illas euntes, & tranſeuntes non ſolum ſine periculo, ſed etiam commode ire, agere & tranſire poſsint; & ſi ceſſauerint, pœnam aureorum ducentorum incurrant, & nihilominus eas ſternere & aptare cogantur: Sed & illas à latronibus omni tempore cuſtodire debeant, ita ut euntibus, & redeuntibus per eas tutus ſit ſemper acceſſus; alioqui pœnam aureorum quingentorum uice qualibet incurrant. Quod ſi contigerit in eorum tenimentis prædictis alicui tranſeunti aliquod damnum à latronibus inferri, id totum reſtituere teneantur, & de latrocinio per tres idoneos teſtes de fama publica deponentes, probaſſe ſufficiat. De quantitate autem rei ablatæ ſtetur ſacramento damnum paſsi, ſeu illius hæredis Senatoris taxatione præcedente, perſonæ qualitate penſata. Si uero Communitates uel Domini locorum prædictorum, ubi latrocinium factum fuerit, delinquentem in manibus Senatoris dederint, à damni emendatione liberentur; pœnam tamen ob non adhibitam cuſtodiam omnino ſoluere teneantur: Et ſi homicidium ſecutum fuerit, condemnentur in ducatis auri quingentis, hæredibus occiſi: ſi uero percuſsio cum ſanguine facta fuerit, ipſi percuſſo ducatos auri ducentos ſoluere cogantur, & nihilominus ad alias pœnas prædictas & damnorum emendationem teneantur.

DE VENALITIARIIS ſiue Recatterijs. Cap. LXI.

NVllus ueterum pannorum negotiator, uenalitiarius, ſiue recatterius, ab aliqua incognita perſona emat pannos lineos, uel laneos, ſericos, bombicinos uel miſtos, ueteres, aut qui in hominum uſu fuerunt, ſeu ad humanum uſum ſunt facti, etiam ſi ſint aratia, tapeta, aut lances, caldaria, ſeu quæuis alia ſupellectilia, uel ferramenta ad hominum uel ædificiorum uſum pertinentia, ſine præſentia duorum teſtium fidedignorum, qui de illo exercitio non ſint, & qui uenditorem cognoſcant: Qui contrafecerit, ſi res empta furtiua ſit, duplum ualoris rei, Cameræ Vrbis pro pœna perſoluere, & rem domino reſtituere debeat: ad quã quidem rei furtiuæ reſtitutionem etiam ſi teſtes adhibuerit, & uenditorẽ cognouerit, omnino teneatur: ſed eo caſu à pœna liberetur.

DE MOLENDINARIIS. Cap. LXII.

MOlendinarij poſtquam frumentum ad eorum molendina portauerint, illud intra dies quattuor, legitimo impedimento ceſſante, diligenter & bona fide molere teneantur; & ſi ad pondus eis conſignatum fuerit, frumentum ad pondus reſtituere: ſi uero ad menſuram pro ſingulis ſex ſcortiis frumenti, ſcortios ſex pollinis, ſeu floris farinæ, & tritelli ſcortium unum, & furfurum ſcortios duos, reſtituere teneantur; ſi ceſſauerint, damnum quod dominus frumenti patietur, illius iuramento, præuia Iudicis taxatione, cõſideratis præmiſſis, liquidandum emendent, & aureos duos uice qualibet pro pœna perſoluant: quod ſi frumentum pro frumento ſuppoſuerint, etiam de falſo puniri poſſint, & dominus in omnibus caſibus prædictis pro famulo teneatur. Sed hæc actio ultra tres menſes non duret.

Caueant autem tam ipſi molendinarij, quàm molarum domini, & fabricatores, ne lapides molares, aliter quàm in trahis, quas Traliones appellant, per Vrbem & ſupra pontes conducant; alioqui lapides amittant, & pœnam aureorum uiginti uice qualibet incurrant.

Pariterq; caueant à molẽdo in diebus Dominicis & feſtiuis à Sãcta Matre Eccleſia prohibitis: alioqui pœnã aurei unius uice qualibet perſoluant.

DE SARCTORIBVS. Cap. LXIII.

NVllus Sarctor, ſiue alius quiſpiam, qui ut proxeneta ſiue mediator, in uenditione pannorum, ſiue drapporũ etiam ſericorum ex auro intexto-

intextorum,aut Aratiorum uel etiam Pelliciarum,ut mediator interuenerit, aliquid à uenditore uel emptore pro proxenetico petere poſsit, nec etiam à ſponte dantibus recipere:alioqui pœnam aureorum decem tam ipſe Sartor quàm dans uel promittens incurrat.

DE AROMATARIIS SIVE Pharmacopolis. Cap. LXIIII.

NVllus Aromatarius ſiue Pharmacopola, pharmaca compoſita ſiue medelas tractare, uendere, aut ſimplicia componere poſsit; niſi per medicorum Collegium,ſeu deputandos ab eo, præuio examine, legitime fuerit approbatus: qui contrafecerit, pœnam aureorum centum uice qualibet incurrat.

Nullusque, qui Cerariam artem tractat, audeat in cereis, faculis & candelis,aliud quàm purum bombicem ſeu bombacem,& puram ceram adhibere; & ſi in eis cerã nouam ſupra ceram ueterem inducet, ita inducat, ut pars ceræ ueteris remaneat aperta, ita ut diſtincte à noua cognoſci poſsit: qui contrafecerit, in pœnam incidat, de qua hoc libro ſupra dictum eſt, de uendentibus rem pro re.

DE DIEBVS FESTIS obſeruandis. Cap. LXV.

NVllus Mercator, Negotiator, Venalitiarius, uel Artifex,diebus in honorem Dei altiſsimi & Sanctorum eius dicatis, quibus à Sancta Matre Eccleſia, ſeruilia opera fieri prohibentur, audeat bona uel mercimonia ipſorum, quæcumque ſint, in eorum apothecis uendere, aut quoquomodo diſtrahere, nec etiam apothecas apertas tenere, niſi eas inhabitent; quo caſu tantum, quantum ad introitum & lumen ſufficiat, & non ultra apertas habere liceat: qui contrafecerit, pœnam iuliorum quinque uice qualibet incurrat, & de prædictis, Extraordinarij more ſolito inquirant, & denuntient.

QVOD IN MARI ET FLVMINE piſcari liceat. Cap. LXVI.

CVilibet Romano ciui & habitatori Vrbis & diſtrictus libere liceat in curſu tam Tyberis quàm Anienis, & Mari,quatenus fluminum ripæ, & maris littus ſe extendunt, quocumque tempore, & quocumque artificio piſcari; nullique prohibendi aut ab eis aliquid auferendi ius ſit; dũ tamen à prædiis, ædificiis & piſcariis, quæ proprios dominos habent,

habent,ſe abſtineant,& pariter à ripis Regionis Arenulæ, uidelicet Sanctæ Seueriæ, & Pauli, in quibus ſine licentia Syndici piſcari non licet. Per riuos autem nemo audeat inhoneſte piſcari, nec cum inſtrumentis ferreis uel ligneis, quibus illorum ripæ corrumpuntur, aut curſus aquarum impeditur, aut domini in ſuis poſſeſsionibus perturbantur, diſcurrere. Qui autem piſcantes in locis permiſsis prohibuerit, quiue in locis uetitis piſcari auſus fuerit, in pœnam aureorum decem uice qualibet incurrat, & damnum parti læſæ reſarciat.

DE CAPITIBVS PISCIVM Conſeruatoribus dandis. Cap. LXVII.

OMnium piſcium, qui ſunt longioris menſuræ marmoreo ſchemate, quod in Palatio Conſeruatorum affixum eſt, capita, uſque ad primas pinnas incluſiue, per Piſcarios, ad quos in foro piſcium; uel alios, ad quos quomodocumque peruenerint, Conſeruatoribus in eorum Palatio aſsignentur, nec alij liceat dicta capita petere uel habere: Qui in his Conſeruatores fraudaſſe compertus fuerit, pœnam aureorum decem ſe nouerit incurriſſe.

VT PISCES, SYLVESTRIA ANIMALIA, & alia vbique in Vrbe vendi poſſint. Cap. LXVIII.

QVilibet Negotiator, ſiue Venalitiarius, aut quiuis alius, piſces, animalia ſylueſtria, aues, & demum quæcumque ad annonam pertinentia, ſine aliqua ſolutione, uel exactione, libere per Vrbem, & in quauis parte Vrbis uendere poſsit & ualeat: Qui uero eos prohibuerit, aut aliquid ab eis exegerit, quadruplum reſtituat, & Fiſco pœnam aureorum uiginti quinque inferre cogatur.

DE OCCIDENTIBVS Animalia aliena. Cap. LXIX.

SI quis data opera bouem, taurum, bubalum, uaccam, equum aut aſinum, uel alia maiora animalia alterius occiderit, ſoluat pro pœna pro quolibet animali ſcuta uiginti quinque; ſi uero animal fuerit minutum, ut ouis, aries, porcus, aut ſimilia, ſoluat pro pœna ducatos auri decem, & in omnem caſum duplum damni parti læſæ reſarciat.

Et ſi in tenimento uel territorio alicuius Ciuitatis, Oppidi ſeu Caſtri, de diſtrictu, aliquod animal per homines illius loci interfectum aut excoriatum fuerit, quod probaſſe ſufficiat per publicam famam, & ſacramentum

mentum domini, & paſtoris, ſiue cuſtodis animalis mortui, Communitas ipſa uel locus uel dominus loci damnum emendet, per ſacramentũ domini animalis, præuia Iudicis taxatione declarandum: ſed ſi aliquis porcus alicuius perſonæ de diſtrictu damnum dederit in ſyluis, uineis, ſpicis, aut herbis alicuius Romani ciuis, exiſtentibus in dictis Ciuitatibus, Caſtris, & locis de diſtrictu, liceat Romano ciui porcum occidere, & habere; & nihilominus damni emendationem, à porci domino petere poſsit.

DE INTERFICIENTIBVS Lupum. Cap. LXX.

LVpum ſi quis quocumque modo interfecerit, intra Vrbem, habeat à Camera iulios decem; ſi extra Vrbem circum milliaria decem, iulios quinque.

NE ANIMALIA ET PELLES emantur à Paſtoribus, vel ignotis. Cap. LXXI.

NVllus emat animalia, boues, equos, aut ſimilia, nec pelles ipſorum animalium à paſtoribus uel aliis incertis perſonis, aut ad id non præpoſitis, ſine domini præſentia, aut mandato; qui contrafecerit, animal ſi extet, reſtituere; ſin autem, illius ualorem domino ſoluere teneatur. & Fiſco aureos decem, niſi in publico foro emerit, pro pœna perſoluat: Sed ſi paſtor, aut alius quiuis cum pellibus prædictorum animalium illas uendere quærens, deprehenſus fuerit, capiatur, & diligẽter ab eo cuius ſit, & unde eas habuerit, inquiratur, nec relaxetur, donec de ueritate conſtiterit, et ſi culpabilis repertus fuerit pro facti qualitate puniatur.

NE PORCI PER VRBEM diſcurrere permittantur. Cap. LXXII.

QVi porcos in Vrbe nutriunt, nullatenus ſinant eos per Vrbẽ diſcurrere aut uagari; alioqui porcos amittant, & pœnæ nomine duos aureos pro quolibet porco Cameræ ſoluant.

DE EQVIS MORTVIS IN ſeruitio Ro. Po. Cap. LXXIII.

SI in prælio à iure permiſſo, aut in ſubiugandis, & puniendis Rebellibus & inobediẽtibus, uel aliàs in ſeruitio Romani Populi, equi aliqui

moriantur

moriantur aut pereant, pretium Domino per Cameram Vrbis ſoluatur.

DE LVDIS PROHIBITIS. Cap. LXXIIII.

NVllus unquam nec in aliqua Vrbis parte, ad aliquos ludos prohibitos pecuniam, aut æquipollens, ludere; nullusque in quauis Vrbis parte licentiam ludendi, aut locum pro ludis prædictis dare, permittere uel commodare audeat uel præſumat. Qui uero ludere repertus fuerit, pecuniam omnem amittat,& pœnam uiginti quinque ducatorum auri perſoluat, quam ſi non ſoluerit, luat in corpore: Qui uero huiuſmodi locum aut licentiam dare præſumpſerit, cuiuſcumque ſtatus & conditionis fuerit, pœnam ducentorum aureorum incurrat, & ludentes nihilominus pœna prædicta mulctentur.

DE IMMVNDITIIS IN LOCIS publicis & Riuis Aquarum non proiiciendis. Cap. LXXV.

NVllus audeat in aliqua uia, uel platea publica Vrbis, aliquam immunditiam cuiuſcumque qualitatis ſit proiicere, uel proiectam habere: qui contrafecerit pœnam decem aureorum uice qualibet incurrat, & nihilominus eam ſuis ſumptibus tollere, & locum omnino purgare teneatur;& de hoc quilibet & coram quocumque Iudice accuſare uel denuntiare poſsit. Nullusque in riuis ſeu decurſibus aquarum, aliquam immunditiam, aut quid aliud, per quod curſus aquarum impediatur, proiicere aut immittere audeat: qui contrafecerit, & tollere cogatur, & pœnam prædictam incurrat.

DE FAMVLIS COGENDIS AD ſeruitij tempus implendum. Cap. LXXVI.

FAmuli, & Famulæ etiam artificum & omnium aliorum Romæ degentium, ſi promiſerint pro certo tempore alicui inſeruire, teneantur conuentum tempus complere, dummodo Dominus illis mercedem conuentam ſoluat;& non aliter quàm conuentum eſt eorum opera vtatur, & condecentia præbeat alimenta: & ad hoc famuli & famulæ prædictæ per Iudices iuris & facti remediis compellantur: quod ſi omnino recuſauerint, tertiam partem decurſæ mercedis amittant, & ad damna, & intereſſe Senatoris arbitrio, factorum & perſonarum qualitate penſata, teneantur.

QVOD

QVOD IVDAEI NON SINT EXEMPTI à Collectis Agonis & Teſtaciæ. Cap. LXXVII.

NVllus Iudæus à ſolitis collectis uniuerſitati Iudæorum impoſitis, immunis ſit, aut exemptus, non obſtante quacumque immunitate, eis aut alicui ipſorum à quauis perſona conceſſa, niſi ab ipſa ſua cõmunitate Hebræorũ, aliquis fuerit exẽptus: quæ exemptio Cameræ Vrbis nullatenus præiudicet, ſed reliqui qui ipſum immunem fecerint, pro eo omnino teneãtur. Cõſules autẽ artiũ neq; pro Solemnitate feſti uitatis Aſſumptionis Beatiſsimę ſemper Virginis Dei genitricis Marię, neq; pro aliis impoſitionibus quoquo modo ab eis imponendis ipſos moleſtare audeãt. Ipſi quoq; Iudæi corã Cõſulibus artiũ aliquo modo, uel ex quacumque cauſa minime cõparere, aut reſpõdere cogi poſsint.

NE IVDEI ALIBI QVAM IN Campis aſsignatis ſepeliantur. Cap. LXXVIII.

IVdæi alibi ſepeliri non poſsint, niſi in Campis eis pro ſepulturis in Regione Tranſtiberim aſsignatis.

DE VINEIS CVSTODIENDIS. Cap. LXXIX.

NVllus in alienis Vineis damnum dare præſumat; & ſi quis in eis damnum dederit, ad damni emendationem, & ad pœnam aureorum quinque, uice qualibet teneatur. Qui uero in uuis aut pomis damnum dederit, ſoluat pro quolibet uuarum racemo, bolonenos tres, & pro quolibet pomo cuiuſuis generis bolonenum unum, & pœnam prædictam incurrat; & nihilominus Magiſtri Iuſtitiarij ſua iuriſdictione uti poſsint. Si quis uero per alienas uineas diſcurrere aut trãſire præſumpſerit, inſcio domino, pœnã aurei unius ſoluat: ſi uero inuito Domino, de ui turbariua puniatur. Qui autem uenari aut aucupari cum canibus uel ſine per alienas uineas præſumpſerit, in ducatis auri quinque uice qualibet mulctetur. Sed ſi quis palos tam nouos quàm ueteres, uel de uinea uel de arundineto uel oculos arundinum furatus fuerit, ad damni emendationem, & ad ſolutionem aureorũ decem pro pœna condemnetur, quam ſi infra octo dies non ſoluerit, fuſtigetur per Vrbem.

QVOD VASSALLI ROMANI POPVLI, Baronibus vaſſallagium non iurent. Cap. LXXX.

NVllus Vaſſallus Po. Romani qui in Oppidis uel Caſtris eiuſdẽ Populi inhabitat, audeat uel pręſumat uaſſallagiũ alicui Baroni, ſeu de

Magnatibus Vrbis iurare, uel promittere, aut ipſorum Magnatum ſeu Baronum inſignia uel Arma in parietibus eorum domorũ in dictis Oppidis uel Caſtris poſitarum pingere, uel picta habere. Qui contrafecerit, ſi monitus infra dies quindecim promiſsionem non reuocauerit, & arma huiuſmodi non expunxerit, ſeu deleuerit, bona omnia quæ in dictis Oppidis uel Caſtris habet, amittat; & illa Populo Romano applicentur. Ipſe uero ab eiſdem locis in perpetuum exulet.

DE ANTIQVIS AEDIFICIIS non diruendis. Cap. LXXXI.

NE ruinis Ciuitas deformetur, & ut antiqua ædificia decorem Vrbis perpetuo repræſentent; nullus cuiuſuis ſtatus aut conditionis quæcumque antiqua Vrbis ædificia tam ea quæ intra, quàm quæ extra Vrbem ſunt, etiam ſi intra propria prædia uel poſſeſsiones exiſtãt, quouis quæſito colore diruere aut diminuere, aut dirui uel diminui facere audeat, uel præſumat: Qui contrafecerit, pœnam quingentorum aureorum incurrat, & Senator de hoc inquirere debeat.

DE AQVA CIRCI, ET ALIIS Aquis non deriuandis. Cap. LXXXII.

NEmo audeat, aquam quæ uenit in Vrbẽ ad Circum, & illius alioſque hortos & molas, uel quaſcumque alias aquas, quæ certum curſum habuerunt, ab antiquo curſu in totum uel in partem deriuare: Qui contrafecerit, ſoluat pro pœna aureos quinquaginta, & nihilominus aquam ad ſuum curſum reſtituere teneatur; & de hoc quilibet accuſare, & denuntiare poſsit.

DE AQVAE MARIANAE Alueo purgando. Cap. LXXXIII.

SI aquæ Marianæ, quæ uadit ad aquam bullicantem uſque ad portam ruptam, & ad pedem turris Sancti Ioannis, & turrim Quatrari, curſus, & alueus corrumperetur, ab adiacentiũ prædiorũ dominis, & eorũ expẽſis purgari, & adaptari debeat, ita ut alueus latus ſit menſura palmorũ octo, & profundus palmorũ quattuor, & omnes ſepes, quę iuxtą eũ ſunt, ab eiſdẽ dominis tollãtur, nec huiuſmodi purgationis, aut inſtaurationis occaſione, alicui alteri quã dominis prędictis, onus aliquod imponi poſsit: Et nihilominus omnibus in aquis prędictis, ius aliquod uel priuilegiũ habẽtibus, ius & priuilegiũ ſaluũ ſit: Teneantur autem Senator,

& Conſeruatores, ſingulis primis menſibus eorum officiorum, inſpici facere curſum prædictum, & curare cum effectu ut prędicta impleantur.

DE FONTE TRIVII, SIVE *Aqua Virgine.* *Cap.* LXXXIIII.

ET ſi Aquæductus Fontis Virginis, qui ad Triuij fiſtulas terminabatur, his temporibus ita feliciter ſit reſtitutus, ut ex fiſtulis, quæ ab adiacentium prædiorum Dominis imponi poſſent, facile lædi nequeat: quia tamen quod publicum eſt, publice cuſtodiri debet: Statuimus, ut nullus in toto dicti fontis Aquæductu, tam intra quàm extra Vrbem, fiſtulam habere poſsit, niſi titulum ab habente facultatem concedendi demonſtret, & ut de hoc Conſeruatores, qui pro tempore erunt, ſemel in menſe diligenter inquirere, & transgreſſores ſeuerisſime punire debeant.

Non liceat alicui iuxta Aquæductum prædictum, tam intra quàm extra Vrbem, ſpatio palmorum Senatus quindecim, habere uiuam ſepem, aut arborem, aut latrinam, uel ſeclarium; neque in eo quicquam proiicere, aut immittere; Qui contrafecerit, factum tollat, & pœnam quinquaginta aureorum perſoluat.

Quicumque in eorum uineis, agris & domibus puteos habent in dictum Aquæductũ deſcendentes, teneantur ora puteorũ per quattuor palmos ad minus à ſolo extollere, ita ut nec aqua pluuia, nec quid aliud immundum in eundem Aquæductũ deſcendere poſsit: Qui contrafecerit, pœnam aureorum uiginti quinq; incurrat, & prædictã adimplere cogatur.

In locis fontium ad potum equorum deputatis & erectis, nemo audeat pannos, aut quid ſimile, uel immundum lauare, aut infundere: Qui contrafecerit, pœna aureorum decem mulctetur.

Cuſtodes dictarum fontium, qui quattuor ſunt, apud Conſeruatores, ut præmiſſa obſeruentur, diligenter inſtent, & contrauenientes denuntient: alioqui ſalariis & emolumentis priuentur.

Liceat unicuique executori contrafacientes denuntiare, & pœnæ medietas ei applicata cenſeatur.

DE NAVFRAGIIS. *Cap.* LXXXV.

SI qui bona per Chriſtianos nautas, aut mercatores leuandæ nauis cauſa in mari iacta, uel per quodcumqne naufragium ſubmerſa, & ad littus maris iacentia & exiſtentia, etiam ſi tota nauis cuiuſcunque generis ſit, in portu aut littore fracta, aut euoluta, quomodocumq; rapere,

 auferre,

auferre, occultare, uel de loco ad locum, ſine Domini & Nautarum uoluntate portare auſi fuerint; in actu comprehenſi, tanquam latrones, & uiarum craſſatores illico capitaliter puniri debeant: qui autem non in ipſo actu comprehenſi fuerint, tanquam fures & pro furtibus furcâ ſuſpendantur ad mortem, niſi ipſi auxiliatores Nautis in manifeſto naufragij & ſubmerſionis periculo conſtituris, & eorum opem & auxilium implorantibus & poſcentibus (non abſque uitæ diſcrimine) in perſonarum & rerum conſeruatione auxilio fuerint, uel aliàs ab imminentibus & præſentaneis naufragij periculis, ipſorum labore perſonas ſaluas reddiderint, & omnia liberauerint, aut bona iã deperdita recuperauerint, & aliàs iuxta diſpoſitionem Litterarum Iulij Secundi, Pauli Tertij, & Pij Quinti ſummorum Pontificum.

DE CVSTODIA CARCERVM. Cap. LXXXVI.

IN prouiſione, & deputatione Cuſtodis ſiue Cõmentarienſis carcerum, Curiæ Capitolij, quæ ad Conſeruatores pro tempore ſpectat, Senator nullatenus ſe intromittere poſsit: Commentarienſis autem ſiue Carcerarius, qui omnino Romanus ciuis eſſe debet, diligenter captiuos cuſtodire, & antequam ad exercitium admittatur, ſub pœna mille ducatorum auri, de bene & fideliter ac ſollicite dictos carceres, & carceratos in eis poſitos & immiſſos cuſtodiendo, idonee cauere teneatur; & ſi aliquis ex dictis carceribus effugerit, & Camera uel pars aliquod damnum patiatur, de ſuo proprio ad damna, & intereſſe teneatur; & in fine cuiuslibet anni per Syndicos Populi, ſyndicari debeat. Caueant autem ipſi carcerarij ne carceratis catenas aut compedes uel manicas ferreas immittant, niſi ſi pro eo delicto detinerentur, pro quo pœna ultimi ſupplicij imponenda ueniret: quo caſu de Iudicis licentia uel mandato, id facere poſsint: nec ultra præfinitam mercedem quicquam ab aliquo audeant extorquere, nec etiam à ſponte dantibus recipere; alioqui pœnã decem aureorum uice qualibet Cameræ Vrbis applicandam incurrant, & ad receptorum duplum parti reſtituendum condemnentur. Caueant quoque ne quemquam carceratum de mandato Senatoris & Iudicum Capitolinorum quorumcumque, non tamen Conſeruatorum, relaxent, niſi mandatum per Protonotarium ſubſcriptum fuerit: de mandato autem Conſeruatorum captum non niſi per mandatum ſiue ſchedulam à duobus ex eis ſubſcriptam relaxent: alioqui pœna uiginti quinque aureorum mulctentur.

DE PECVNIIS EROGANDIS in ludis Agonis & Teſtacia. Cap. LXXXVII.

IVdæorum in Vrbe exiſtentium communitas ſiue uniuerſitas annuatim ſoluere tenetur Cameræ Vrbis pro ludis Agonis, & Teſtaciæ florenos Mille Centum Triginta, ad rationem quadraginta ſeptem ſolidorum pro quolibet floreno, qui Triginta in memoriam pretij, quo Saluator noſter Dominus Ieſus Chriſtus Iudæis uenditus fuit, perſoluuntur. Ex his autem mille & centum deponi debent annis ſingulis penes Camerarios nobilis artis Bobateriorum, & artis Mercatorum Vrbis, erogandi, ut ſtatim dicetur. Reliqui triginta deponi debent penes Camerarium Vrbis pro eleemoſyna Sacerdoti per Conſeruatores deputando, qui Miſſam diebus Dominicis & feſtiuis, ac Viſitationis carceratorum carceratis celebrare teneatur, ſingulis menſibus pro rata eroganda. Dicti autem mille & centum floreni hoc modo per Camerarios prædictos erogari debent.

Pro Phaleris, ſiue indumentis equi Senatoris ſericeis auro coopertis, ſoluant ſcuta quadraginta ſeptem de Iuliis decem pro quolibet.

Pro indumentis ſericeis Cancellariorum, qui perſonaliter in dicto ludo apud Senatorem intereſſe debent, ſcuta uiginti tria ſimilia, & bol. quinquaginta; quæ pecuniæ Senatoris & Cancellariorum, quando ludi celebrantur, nullatenus ipſis Senatori & Cancellariis numerentur, ſed omnino erogari debeant per præfatos Camerarios in rebus prædictis: quòd ſi ipſi Cancellarij intereſſe ceſſauerint, & ueſtes reddant, & duplum Cameræ ſoluant.

Ipſis Camerariis pro eorum ſalariis ſcuta nouem & bol. ſeptuaginta quattuor, uidelicet pro medietate Camerario Bobateriorum, & pro alia Camerario Mercatorum, qui quando fit feſtum Aſſumptionis, eos reſeruare teneantur pro Cereis ſiue Dupleriis in ea ſolemnitate in thalamis adhiberi conſuetis.

Luſoribus Romanis, ideſt Iuuenibus ad ludendum haſtis, à Conſilio Romani Populi deputatis, qui ſunt numero ſeptuaginta duo, florenos ... pro quolibet: qui ſi ludere ceſſauerint, legitimo impedimēto ceſſante, & duplum Cameræ reddant, & pœnam ducatorum auri decem incurrant: ſed ſi electus electionem improbauerit, ſi infirmitatis, inimicitiæ capitalis, aut ætatis, nempe annorum quadraginta, excuſationem non habuerit, per quinquennium ad aliquod officium Romani Populi eligi non poſſit.

Tubatoribus, Præconibus, Tibicinis Tubetæ, pulſatori Campanæ, Cuſtodi equorum & porcorum, & Barbitonſori, qui in dictis ludis Senatorē anteire tenentur pro uno tabarro & phaleris equi ſingulis

Syndi-

Syndicis Romani Populi, qui duo ſunt, ſcuta nouem & bol. quinquaginta, ut ſolitis induti ueſtibus Senatorem in dictis ludis aſſocient.

Conſeruatoribus pro indumentis in dicta feſtiuitate ſibi de nouo faciendis, ſcuta ſeptuaginta octo, & bol. ſeptuaginta quinque.

Scribis Senatus ſcuta triginta quinque, & bol ſexaginta quattuor.

Reliquis uero officialibus prout hactenus fieri conſueuit.

Reſiduum autem dictarum pecuniarum, Cameræ Vrbis applicetur, & Camerarij prædicti, quibus huiuſmodi pecuniarum erogatio, & diſtributio eſt commiſſa, bonum & fidele computum Conſeruatoribus dare teneantur, & ſyndicari nihilominus debeant.

DE ANNVLIS ET BRAVIIS *ludi Agonis & Teſtaciæ.* Cap. LXXXVIII.

IN ludorum Agonis & Teſtaciæ celebratione, in primis deferatur Annuli argentei deaurati quattuor, duo in Agone, & duo in campo Teſtaceo, ad quorum unum Ciues, ad reliquum Scutiferi haſtiludere teneantur. Item in campo Teſtaciæ, tria Brauia aurea, & ſericea deferantur, ad quorum unum currant equi barbari, ad ſecundum equi generoſi, ad tertium equæ more ſolito. Quibus quidem brauiis ex gratia felicis recordationis Pauli Papæ Secundi, alia ſex addita ſunt, ex Cameræ pecunia ſoluenda, Vnum pro Iudæis currentibus die Lunæ, Dominicam Carnis priuij præcedente: Aliud pro Pueris Chriſtianis die Martis: Aliud pro Iuuenibus die Mercurij ſequenti: Aliud pro ſexagenariis: Aliud pro Aſinis die Lunæ Carnis priuij: Aliud pro Bubalis die Martis Carnis priuij.

DE CVRRIBVS CAMPI *Teſtaciæ.* Cap. LXXXIX.

SEx Currus, Carrotiæ nuncupati, computatis duabus carrotiis, quæ à Molendinariis fieri cōſueuerunt, in Teſtaceo mōte uehuntur, & duo Porci ſupra quamlibet Carrotiam imponuntur, & ipſæ Carrotiæ panno rubeo coperiuntur, & ex Monte præcipitantur, & hæc omnia expenſis Cameræ Vrbis.

DE CAMPO TESTACIAE *à nemine occupando.* Cap. LXXXX.

TEſtaciæ Campus pro quo à Populo Romano annuatim ſoluitur Cenſus ſcutorum duorum & bol. octuaginta duorum Eccleſiæ & Priori Sanctæ Mariæ Montis Auentini, publico uſui deſtinatus à nemine occupe-

occupetur; ſed liceat unicuique in eo Animalia depaſcere, & tenere ſine aliqua pœna.

DE VIATICIS IVDICVM, ET ſalario Aſſeſſorum. Cap. LXXXXI.

COllaterales & Capitaneus appellationum pro loci uiſione intra Vrbem, habeant iulios quinque à parte qualibet: extra Vrbem, iulios decem.

Magiſtrorum Viarum, Aſſeſſor, & Submagiſtri, pro uiſione loci intra mœnia Vrbis habeant in totum à partibus iulios ſex,& non ultra, diuidendos inter eos.

Notarius uero intra Vrbem bol. quindecim, extra Vrbem bol. triginta, prout infra de mercede notarij Magiſtrorum Viarum.

Submagiſtri autẽ pro filo dando carlenos quinque recipiant,& non ultra: ſi uero extra mœnia Vrbis, ſalaria prædicta duplicentur.

Idem Aſſeſſor pro uoto in ſententiis de ipſius conſilio proferendis, in totum carlenos decem, & non ultra.

Magiſtri uero Viarum tam pro loci Viſione,quàm pro ſententiæ prolatione nihil omnino recipiant.

Magiſtri Iuſtitiarij,eorumq; Notarius habeant pro eorũ uiatico intra mœnia Vrbis carlenos decem:extra uero iulios decem in totũ,& non ultra.

Aſſeſſor autem ſi eius uotum petitum fuerit, & nõ aliàs, intra mœnia iulios quinque:extra mœnia carlenos decẽ,& nõ ultra. Notarius uero ſi cũ Aſſeſſore ſine Magiſtris, ſeu aliàs ſeparatim à dictis Magiſtris ad locũ accedere uoluerit: nihil omnino etiam à ſponte dantibus recipere poſsit.

Idem Aſſeſſor pro uoto in ſententiis dando,ultra carlenos decem,non recipiat in quorum medietas à parte qualibet ſoluatur.

Ipſi uero Magiſtri Iuſtitiarij pro ſententiis nihil recipiant.

Aſſeſſores denique Conſulum artium pro uoto non ultra iulios decem, uidelicet, iulios quinque, à parte qualibet recipiant.

DE SALARIIS ADVOCATORVM & Procuratorum. Cap. LXXXXII.

SI Aduocati in tota cauſa interuenerint,& omnibus ſcripturis ſuas manus appoſuerint, corrigendo, approbando, uel ſubſcribendo, recipiant in prima inſtantia in cauſis ordinariis ducatos auri tres, & tantundem Procurator,ſiue unus ſiue plures fuerint,habere debeat. In ſecunda aut ulteriori inſtantia, ubi eſſe contigerit, habeant dimidium ſummæ prædictæ: Cum autem plures Procuratores ſurrogati interueniunt,

niunt, ſumma prædicta pro rata temporis, & ſtatus cauſæ inter eos diuidatur: Si tamen Aduocati in quocumque ſtatu cauſæ in ſcriptis uel uoce ſuper aliquo dubio informauerint, habeant pro qualibet informatione ſcutum unum. In ſummariis autem cauſis uel executiuis, Procurator ſcutum unum in tota cauſa petere poſsit: Aduocatus uero pro modo laboris ut ſupra. Si uero dictæ cauſæ ſummariæ, & executiuæ intricarentur, aut difficiles redderentur, Procuratores pro modo laborũ plus recipiant, perſonarum & cauſarum qualitate penſata, dummodo ſummam aureorum trium pro tota inſtantia non excedant. Sed ſi cauſæ eſſent arduæ & implicitæ, uel uerterentur inter Barones, uel alios Nobiles diuites, de Caſtris uel de caſalibus, uel de hæreditatibus opulentis, uel ſimilibus; tunc locum non habeat ſalariorum taxatio prædicta, ſed ultra eam moderate recipiant, Iudicis, & Correctorum arbitrio. Et Iudices ultra ſalaria ſupra definita, expenſas taxare non poſsint.

DE MERCEDIBVS NOTARIORVM pro Inſtrumentis publicis. Cap. LXXXXIII.

PRo Inſtrumentis quorumcumque Contractuum inter uiuos, & quorumcumque Teſtamentorum & ultimarum uoluntatum in publicam formam redactis uſque ad quantitatem ſcutorum uiginti quinque, recipiat Notarius iulios tres: uſque ad quinquaginta, iulios ſeptem cum dimidio: uſque ad centum, iulios decem: à centum uſque ad quamcumque ſummam, iulios duos pro quolibet alio centenario ſcutorum, dummodo in totum non excedat ſummam uiginti quinque ſcutorum, ſaluis infraſcriptis, in quibus ſpecialiter eſt prouiſum.

Pro particula Teſtamenti ſiue legati cum hæredis inſtitutione habeat à legatario ut ſupra in primo capite: Sed ſi ſcriptus hæres ea particula quo ad inſtitutionem quoquo modo utatur, poſsit à Notario cogi ad ſolutionem mercedis totius Teſtamenti: dato tamen eidem Inſtrumento publico. Si uero Notario ab hærede de inſtitutione aut toto Teſtamento fuerit ſatisfactum: legatarij quartam partem prædictæ taxatæ ſummæ, pro particula ſoluere teneantur.

Pro duplicato inſtrumẽti publicati, recipiat quantũ pro copia eum recipere poſſe infra ſtatutum eſt, & præterea iulios duos pro publicatione ſiue ſubſcriptione. Teneatur quoque Notarius ſub pœna amiſsionis mercedis, in margine Protocolli publicationem factam totius Inſtrumenti, ſeu Teſtamenti, aut illius particulæ adnotare.

Pro inſtrumentis diuiſionum recipiat quartam partem eius quod reciperet ſi bona illa alienarentur.

Pro contractibus emphytheoticis, liuellariis aut cenſuariis, in quibus non

eſt ap-

eſt appoſita æſtimatio rei, habeat pro quantitate cenſus, uel canonis æſtimanda, ad rationem ſcutorum centum pro ſingulis ſcutis quinque, qui ſoluuntur pro cenſu,uel canone prædicto: ubi uerò eſt appoſita æſti matio, pro modo æſtimationis, ut ſupra in primo Capite.

Pro inſtrumentis quietationũ, ſi ipſe Notarius de obligatione rogatus nõ ſit, & eſt appoſita certa quantitas,habeat tertiã partem eius quod ſoluẽretur pro obligatione. Vbi uerò non eſt appoſita certa quantitas, ſi res æſtimari poteſt,habeat ut ſupra:ſi uerò æſtimari non poteſt, ſtetur arbitrio Iudicis,& Correctorũ, qui in taxatione nõ excedant ſcutos quinq; pro perſonarũ,& rerũ qualitate.Sed ſi ſit idẽ Notarius rogatus,pro quacumq; ſumma, ſiue ſit expreſſa, ſiue nõ, nõ ultra Iulios quatuor habeat.

Pro inſtrumento inueſtituræ, ſiue adeptionis poſſeſsionis, ſeu immiſsionis in illam, habeat Carolenos quinque.

Pro inſtrumento conſenſus, Carolenos quinque.

Pro inſtrumento caſſationis obligationis, ſiue contractus, Carolenos ſimiliter quinque.

Pro inſtrumento locationis à decem annis infra, Carolenos quinque; & pro inſtrumento illius caſſationis,Iulios duos.

Pro inſtrumentis mandatorum ad lites, Carolenos duos: Ad negotia, ad exigendum & quietandum, Carolenos quinque.

Pro inſtrumẽto tutelæ, uel curæ cum inuentario tutelari, Carolenos decẽ.

Pro inſtrumẽto aditionis hęreditatis cũ inuẽtario ſolenni, habeat principalis Notarius ſcutũ unũ;reliqui Notarij ſe ſubſcribẽtes, Carolenũ unũ pro quolibet:& ita ſeruetur in his duobus poſtremis caſibus,niſi eſſet hęreditates multũ opulẽtæ; quo caſu de inſtrumẽto tutelari cũ inuẽtario, & de inſtrumẽto aditionis hęreditatis prædictis, plus recipere poſsit Iudicis& Correctorũ arbitrio,dũ tamẽ ſummã ſcutorũ duorũ nõ excedãt.

Pro rogitibus uerò dictorum inſtrumentorum in officio, uel domo Notarij, Iulios duos; extra uerò, Iulios tres.

Pro rogitu autem teſtamenti, numquam recipiat ultra Iulios quinque.

Pro rogitu locationis ad modicum tempus, Iulium unum.

Teneatur quoque Notarius partibus petentibus,inſtrumentorum, de quibus rogatus fuerit,copias tradere,& pro eis Iulium unum pro centenario ſcutorum:(ita tamen quòd pro quauis ſumma, Iulios decem non excedat) recipere poſsit, & non ultra, exceptis inſtrumentis locationum, pro quorum copiis non ultra Iulios duos exigere poſsit.

DE MERCEDE NOTARIORVM pro Sententiis. Cap. LXXXXIIII.

SI ſentẽtia ſit diffinitiua, continens quantitatẽ, uel res minoris ualoris centum ducatorum, recipiat Notarius Carolenos quinque:à centũ uſque ad ducentos, ducatũ unum de Carolenis; à ducentis uſq; ad quingentos,

gentos, ducatos duos ſimiles;inde uſq; ad quamcumque ſummam, uel æſtimationem, ducatos tres: ſi uerò certam quantitatem nō contineat, uel de facili eius ualor æſtimari non poteſt, habeat ducatum unum de Carolenis, plus, minusuè ſecundū declarationem Iudicis, & Correctorum, pro rerum, & perſonarum qualitate, dummodo in huiuſmodi declaratione prædictam ſummam ducatorum trium, non excedant.

Pro ſentētiis uerò ſuper executione inſtrumentorū, laudorū, ſententiarū, teſtamentorum,& priuatarum ſcripturarū,ſi certā contineant quantitatē, uel rei ualor de facili liquidari poteſt, uſq; ad ſummā uigintiquinq; ſcutorū, Carolenos tres; inde uſq; ad quinquaginta, Carolenos quinque;inde uſque ad centū,Carolenos octo; inde uſq; ad ducenta,ducatū unū; inde uſque ad quācumque ſummā,uel æſtimationē, ducatos duos.

In cauſis ſummariis pro quacumque ſumma, excedente ſummam ſcutorum uigintiquinque, Carolenos octo; pro ſumma uerò infra ſummam uigintiquinque ſcutorum, Carolenos duos, ſicut de interlocutoriis.

Pro interlocutoriis, ſi publicentur cum ſigno, Carolenos duos; ſi ſine ſigno, ſed tantum cum ſubſcriptione, bolonenos tres; & idem pro quolibet actu, de quo inſtrumentum actorum conficeret; in quo debeat acta integra, & non mutilata ſcribere; alioqui mercedem petere non poſſit, & acceptam reſtituere teneatur.

DE MERCEDE NOTARIORVM *pro Iudiciariis Actibus.* Cap. LXXXXV.

PRo qualibet relatione, contradictione, replicatione, comparitione, reſponſione ad petitionem, & ſimilibus etiam cum Iudicis pronuntiatione, habeat Notarius bolonenum unum, à parte actum faciente, & pro quolibet actu.

Pro productione libelli, ſiue petitionis in ſcriptis, ultra actum productionis, bolonenos duos.

Pro conteſtatione litis, & iuramēto calumniæ à qualibet parte conteſtante, uel iurante cum Iudicis interlocutoria, & deſtinatione Notarij ad recipiendum iuramentum à qualibet parte, bolonenos duos.

Pro uiatico ad recipiendum iuramentum calumniæ intra Vrbem, bolonenos quinque: extra Vrbem, ſi contingat, Iudicis arbitrio.

Pro productione articulorum ultra actum relationis, bolonenos duos.

Pro reſponſionibus articulorum ad tribunal, aut in domo Notarij,quatrenos duos pro quolibet articulo, ſeu poſitione, à petente reſponderi; & ſi extra domum, & in Vrbe pro uiatico, bolonenos quinque.

Pro reſpōſione ad præparatoria ſiue interrogatoria à parte petēte reſponderi,bolonenos tres; & pro uiatico, ſi cōtingat in Vrbe, bol. quinque.

Pro iuramento cuiuslibet teſtis, quatrenos duos.

Pro examine cuiuslibet teſtis uſque ad numerum quinque uel ſex articulorum, excluſo articulo repetitiuo, in domo Notarij, Carolenum unũ; ſupra eum articulorum numerum, Carolenos duos: ſi cũ interrogatoriis partis, qui numerum decem & octo non excedant, in primo caſu Iulium unum pro quolibet teſte; in ſecundo Iulios duos: ſi interrogatoria excedant numerum prædictum, pars interrogans ſoluat pro exceſsiuitate Iudicis arbitrio: Qui & ſuperflua reſecare debeat.

Et in quolibet caſuum prædictorum, ſi alius Notarius adiungatur, tantundem ſoluatur adiuncto, à parte illum adhibente; ſed ſi cauſa eſſet ualde grauis, & perplexa, uel articuli ſuper quibus teſtes examinantur, excederent numerum uiginti quinque, recipiat plus arbitrio Iudicis & Correctorum, dummodo non excedant Carolenos quinque pro quolibet teſte, & quolibet examinante.

Si extra domum, uel officium, intra tamen mœnia Vrbis, ultra ſupra taxatam mercedem, habeat pro uiatico ſiue unum, ſiue plures teſtes examinet, Iulium unum: ſi extra mœnia per duo milliaria, habeat pro uiatico Iulios duos, & equum ad equitandum: ſi uero ultra dicta duo milliaria, habeat pro uiatico iuxta taxationẽ Iudicis & Correctorũ, dũmodo nõ excedãt Iulios quinque, & expẽſas uictus, & necturæ pro quolibet die.

Pro productione quorumcumque inſtrumentorum iurium, teſſerarum, aut ſimilium, bolonenos duos, pro quolibet, ultra actum relationis.

Pro recognitione dictorum iurium, bolonenum unum pro quolibet teſte.

Pro reſtitutione iurium data à producente copia per Notarium retinenda, Iulium unum; & ſi ipſe Notarius copiam fecerit, ultra Iulium prædictum, habeat pro copia ſicut infra dicetur.

Pro publicatione teſtium & proceſſus petita, & obtenta; item pro termino dato ad dicẽdũ cõtra, bolonenos duos pro quolibet actu ex prædictis.

Pro depoſito in pecunia numerata, uel in re mobili pretioſa, in manibus Notarii faciendo, uſq; ad ſummam centum, ad rationẽ unius pro centenario: à centum ſupra uſq; in quamcunque ſummam ad rationẽ dimidij pro cẽtenario, dummodo in totũ non excedant ſcuta tria: ſed ſi depoſitum fiat per cedulã bancariam, uel mercatoris, aut ſimilium, uſq; ad ducatos auri uiginti quinque, bolonenos duos: à uiginti quinq; ad centũ, bolonenos ſex: à centũ uſq; in quamcunq; ſummam, bolonenos decem.

Pro conſignatione cuiuſuis depoſiti, uel cedulæ, aut illorum reſtitutione, bolonenos duos.

Pro rogitu uoti aſſertamenti, & extenſione in actis, quando Iudex iuxta illud pronunciat, in omnibus articulis, in quibus uotum aſſertamenti petere licet, exceptis diffinitiuis, & cauſam terminantibus, in cauſis ordinariis, bolonenos ſeptem cum dimidio: In diffinitiuis uerò articulis & cauſam terminantibus bolonenos quindecim: in cauſis ſummariis, &

executiuis numquam ultra Carolenum unum.
Pro rogitu cōpromiſsi ex forma ſtatutorū facti, iuliū unū à qualibet parte.
Pro conſtitutione procuratoris ad lites apud acta, bolonenos duos: ſiue-ro cum poteſtate exigendi, quietandi, paciſcendi, & ſimilibus, bolo-nenos quindecim.
Pro fide mandati ad lites, bolonenos quinque: ad alia, bolenenos decem.
Pro Inuentario de Iudicis mandato faciendo, iulios tres.
Pro repetitione inſtrumenti, de quo ſit idē Notarius rogatus, ſi deſcriptū eſt in libro actorū, Carolenos quinque; ſi uero Notarius nō ſit de eo rogatus, ut Actuarius, ſed ut Notarius inſtrumentorū, habeat tertiā partē eius, quod reciperet pro publicatione, & copiā ipſius inſtrumēti tenea-tur ponere in filza iuriū productorū; cui, fides in illa cauſa adhibeatur: & ſi pars, quę huiuſmodi inſtrumētū repetiit, illud in publicā formā habere uoluerit, teneatur Notarius quod recepit pro repetitione, compenſare.
Pro rogitu inſtrumenti ſuſceptionis tutelæ ad tribunal cum inuentario, uel ſine, bolonenos quindecim; & pro ſtipulatione deputationis acto-ris ad lites, tam coniunctim cum dicta tutela, quàm ſine, Iulium unum.
Pro citatione edicto Senatus, bolonenos decem.
Pro monitoriis, bolonenos tres.
Pro ſuſceptione termini ad ſoluendum, bolonenos duos.
Pro mandatis executiuis in contumaciam, bolonenos tres.
Pro mandatis executiuis in ſummariis, uel executiuis, ſeu etiam obliga-tionibus in forma Cameræ, uſque ad ſummam ſcutorum uiginti quin-que, bolonenos quinque: à uiginti quinque ad quinquaginta, bolone-nos decem: à quinquaginta ad centum, Iulios duos; inde ad quamcum-que ſummam, Carolenos quinque.
Pro decretis dictorum mandatorum cum clauſula, Niſi, bolonenos tres.
Pro lectura ſiue publicatione ſententiæ in ſcriptis latæ ad tribunal, ſiue de uoto aſſettamenti, ſiue non, Carolenos duos.
Pro interpoſitione appellationis, & cedulæ productione, ac Iudicis reſ-ponſione tam ab interlocutoria, quàm à diffinitiua, bolonenos duos.
Pro reditu pro Apoſtolis, bolonenos duos.
Pro inſtrumento publico appellationis, cum inſerto tenore cedulæ, & Iu-dicis reſponſione, Carolenos duos.
Pro inſtrumento reſponſionis Apoſtolorum, ſeparatim ab appellatione datorum, Iulium unum.
Pro rogitu fideiuſsionis in actis rogatæ, Iulium unum.
Pro portandis & oſtendendis actis Iudici, nihil.
Pro rogitu inſtrumenti aditionis hæreditatis, cum beneficio legis & in-uentarij, cum ſcriptura banni ſiue edicti, & ſcriptura citationis, ac rela-tionis, cum inuētario uel ſine, habeat Notarius principalis Iulios quat-

tuor,

tuor, reliqui Notarij ſe ſubſcribentes, bolenenos quinq; pro quolibet.
Pro extractibus, & quibuſuis copiis, qui ſint iuxta formã traditam ſup. lib. primo de extractibus & copiis, bol. tres, & nõ ultra pro qualibet charta.
Pro mandato de relaxãdo carceratos pro quacumque ſumma, bolonenos quindecim, quod tamen per Protonotarium ſubſcribatur, ut infra.

DE MERCEDE PROTOnotarij. Cap. LXXXXVI.

PRotonotarius pro ſubſcriptione cuiuſuis mãdati de relaxando carceratos, pro quacunq; ſumma, quod mandatum fieri debeat à Notario cauſæ ciuilis, ut ſupra, non recipiat ultra bolonenos decem.
Pro ſubſcriptione mandati, de relaxando carceratum pro delicto, quod mandatum fieri debeat à Notario cauſæ criminalis, & pro quacumque fideiuſsione per carceratum præſtanda, in totum Iulium unum.
Pro relaxatione cuiuſcumque carcerati pro crimine capitali, qui ex gratia liberatur, ut qui in feſto Aſſumptionis glorioſæ ſemper Virginis Mariæ, & ſimiles, bolonenos trigintaquinque pro quolibet.
Pro ſcriptura ſiue publicatione, & rogitu arbitramenti pacis, bolonenos quindecim à parte qualibet.
Pro ſubſcriptione confirmationis Statutorum cuiuslibet Artis, bolonenos decem.
Pro rogitu cuiuſuis fideiuſsionis, etiam pro carceratis de ſe repræſentando, in officio uel carcere, bol. decem: extra officium uerò, uel Palatiũ, bol. quindecim.
Pro fide decreti uiſitæ, bolonenos quinque.
In reliquis ſeruet taxam aliorum Notariorum, de qua ſupra.

DE MERCEDE NOTARII MAgiſtrorum uiarum. Cap. LXXXXVII.

NOtarius Magiſtrorum uiarum, pro litteris patentibus licentiæ occidendi hœdos, coquendi caſtaneas in locis publicis, aperiendi macellum porcorum, immittendi tabulata, & ſimilium rerum, non poſsit recipere ultra bol. decem.
Pro ſimilibus litteris loci perpetui in platea Agonis, in pergameno cum capſula ſigilli, & cera in totum, bol. quinquaginta.
Pro ſimilibus litteris facultatis ſternendi lateribus, uel ſilicibus uias publicas, ſiue alterius operis conſtruendi, bol. decem.
Pro ſimilibus litteris perpetui macelli, ſemel tantum, bol. quinquaginta.
Pro litteris conceſsionis fili, & terreni publici ſimul, bol. quinquaginta.
Pro litteris conceſsionis fili tantum, bol. uiginti.

Pro mandato de reſtituendis pignoribus ad curiæ, ſiue officij inſtantiam captis, caſſationis querelæ, contrauentionis bannimentorum, ſeu incurſus pœnarum, bol. quinque.

Pro mandato de reſtituendis pignoribus, uirtute mandati executiui captis, bolonenos tres.

Pro qualibet licentia à Magiſtris data carrecteriis expurgatoribus latrinarum, bolonenos duos.

Pro uiſione loci differentiæ in Vrbe, bolonenos quindecim.

Extra Vrbem, bolonenos triginta.

Pro quibuſuis bannimentis ſiue edictis, nihil.

Pro taxa inſtaurationis ſeu directionis Viarū, uel iectitus, ſi uſq; ad ſummā quingentorū ſcutorum, ſcutū unum: ſi uſq; ad mille, ſcutum unum cū dimidio: ſi uſq; ad duo millia, ſcuta duo: ſi uſq; ad tria millia, ſcuta duo cū dimidio: ab hac uero ſumma, uſq; ad quācumq; ſummā, ſcuta quattuor.

Pro mandatis Depoſitariis directis, de ſoluendis pecuniis iectitus, ſiue emendationis damnorum, & ſimilium, pro quolibet mandato cuiuſcumque ſummæ, bol. quinque.

In cauſis coram Illuſtriſſimo & Reuerendiſſimo Domino S.R.E. Camerario, & Magiſtris Viarum coniunctim in vim litterarum Apoſtolicarum.

Pro monitorio de uendendo, ſeu de reſcindendo, bol. decem.

Pro ſimili extra Vrbem cum inſerto tenore litterarum ſeu Commiſſionis, bol. ſeptuaginta quinque.

Pro uiſione loci differentiæ in Vrbe, bol. triginta.

Extra Vrbem ultra unum milliare, bolonenos ſexaginta.

Pro nota & publicatione ſententiæ diffinitiuæ, ſcuta duo.

In reliquis obſeruet taxas præſcriptas Notariis Gubernatoris Vrbis, iuxta tenorem reformationis taxarum & mercedum Notariorum Ciuilium, per felicis recordationis Pium Papam Quartum editæ: quam in eius officio in propatulo appenſam ſimul cum iſta, perpetuò retinere debeat.

Extractus autem faciat iuxta formam Motus proprij eiuſdem Pij Papæ Quarti, ita ut acta ſint in eo prout iacent in manuali deſcripta, & nullatenus repetantur nomina, dignitates, aut tituli Iudicum ſeu partium litigantium, aut Procuratorum comparentium, uel ſimilia: & ſingula folia contineant in eorum qualibet pagina, ad minus lineas uiginti quatuor, & unaquæque linea ad minus duodecim ſyllabas, & ſcribantur littera bona & intelligibili, & nullatenus in charta bibula, & alias iuxta dicti Motus proprij tenorem: alioqui partes ad eorum ſolutionem non teneātur; & tunc ſeruata forma prædicta habeat pro ſingulis foliis bol. ſeptem cum dimidio.

DE MERCEDE NOTARII MAleficiorum, & relaxatione Carceratorum. Cap. LXXXXVIII.

NOtarius maleficiorum, pro receptione querelæ in officio, ſiue extra, nihil habeat.

Pro examine teſtium, pro informatione curiæ, tam ad partis inſtantiam, quàm ex officio, & tam in officio, quàm extra, nihil.

Pro examine reorum in carceribus, nihil.

Pro quolibet monitorio, inhibitione, aut ſequeſtro cum clauſula, Si quis. bolonenos tres: & ſine dicta clauſula, bolonenos quinque.

Pro qualibet ſignificatione cum fideiuſsione uel obligatione, bol. decē.

Pro quolibet monitorio pœnali ſeu citatione, inhibitione, & ſimilibus ad inſtātiam Fiſci, nihil: ad inſtantiam uerò partis accuſantis uel querelantis, uel ſi adſit inſtigator apertus; ſi in Vrbe, bolonenos quindecim; extra Vrbem, bolonenos uigintiquinque.

Pro litteris remiſſoriis, ſiue earum loco miſsiuis pro examinandis teſtibus extra Vrbem, bolonenos uiginti.

Pro mandato de capiendo aliquem extra Vrbem, ad inſtantiam partis, uel ubi adſit Inſtigator apertus, bolonenos uigintiquinque.

Pro cōparitione, relatione, iuriū productione, uel aliis quibuſcumq; actis pro Fiſco, nihil: parte uerò inſtāte, pro actu quolibet, bolonenos duos.

Pro actu depoſiti pecuniarum, nihil.

Pro conſignatione depoſiti, uel cedulæ bancariæ, pignoris, uel rei depoſitatæ, bolonenos ſeptem cum dimidio.

Pro examine cuiuslibet teſtis in cauſa capitali, uel in qua ueniret imponēda pœna corporis afflictiua, cū articulis, & interrogatoriis, etiā cū interuētu Iudicis, aut Procuratoris Fiſci, in officio, uel domo Iudicis, bolonenos trigintaſeptē cum dimidio. Extra domū uel officiū, etiā ſi teſtis ſit Illuſtris, uel egregia perſona, bolonenos ſeptuagintaquinque: ſed ſi abſque interrogatoriis, & interuentu Iudicis & Fiſci; uel ſuper bona fama, aut uno uel duobus articulis, præter repetitiuū, in officio, bolonenos uiginti, extra officium, etiam ſi teſtis ſit Illuſtris, bol. quadraginta.

In cauſis non capitalibus, ſuper articulis, ſi cum interrogatoriis & interuentu Iudicis uel Procuratoris Fiſci, in officio, bolonenos uiginti; extra officium, etiam ſi teſtis ſit Illuſtris, uel egregia perſona, bolonenos quadraginta: Si uerò abſque interrogatoriis, uel ſuper bona fama, aut uno uel duobus articulis, præter repetitiuum, etiam cum interuentu Iudicis uel Fiſci Procuratoris, in officio, bolonenos quindecim; extra officium, bolonenos uigintiquinque.

Sed ſi in cauſis prædictis articuli, aut interrogatoria fuerint exceſsiua, ſtetur

ſtetur arbitrio Iudicis,his præcedentibus,& perſonarum qualitate penſatis, dummodo quarta pars ſupradictarum taxarum non augeatur.

Pro copia depoſitionum teſtium, in cauſa,in qua erūt unus,uel plures Rei, pro quolibet folio,bolonenos quinque: foliū autem in qualibet facie; non pauciores uigintitres lineas contineat: linea uerò nō minus duodecim ſyllabas.

Pro quolibet folio copiæ inditiorum continēte lineas, & ſyllabas, ut proximè dictum eſt, ſiue unus, ſiue plures ſint Rei, bolonenos quinque: quam copiam teneatur reis petentibus inſimul dare.

Pro extractu actorum ubi fieri contingat, qui ſit eius qualitatis, quæ dicta eſt in ciuilibus, ſoluantur boloneni quatuor, prout etiam in ciuilibus primo libro dictum eſt.

Pro mādato de capiēdo aliquē pro inditiis,uel curiæ informatione, nihil.

Pro mandato de capiendo ad effectum præſtandæ cautionis de nō offendendo, bolonenos ſeptem cum dimidio.

Pro Non grauetur, bolonenos tres.

Pro inuentario bonorum in cauſa capitali, bolonenos quinquaginta.

Pro ſimili inuentario facto de mandato Iudicis in quauis alia cauſa criminali, bolonenos triginta.

Pro adeptione poſſeſsionis bonorum Fiſco incorporatorum, nihil.

Pro fide cuiuslibet actus iudicialis, etiam cum Iudicis decreto, bolonenos quinque.

Pro rogitu mandati procuræ in officio, bolonenos quinque; extra officium, bolonenos decem.

Pro quolibet folio copiæ articulorum, uel iurium productorum,quod habeat uerſus, & lineas requiſitas ſupra in copia teſtium, bolonenos ſex.

Pro reſtitutione iurium productorum,data à producente copia per Notarium retinenda, Iulium unum: et ſi ipſe Notarius copiā fecerit, habeat pro copia, ſicut in primo libro dictum eſt, ultra Iulium prædictum.

Pro nota cuiuſuis ſententiæ pro Fiſco, nihil.

Pro nota ſententiæ abſolutoriæ in cauſa capitali in prima inſtantia, etiam ſi plures fuerint Rei, Iulios triginta: in ſecunda,Iulios uiginti: in tertia, autem, ſi eſſe contingat, Iulios decem. In cauſa uerò non capitali, in prima inſtantia, Iulios uiginti: in ſecunda, Iulios decem:in tertia, ſi eſſe contingat, Iulios quinque.

Pro nota decreti habentis uim diffinitiuæ in cauſis prædictis, capiatur pro medietate eius,quod eſt taxatum pro ſententia.

Si plures Rei ſimul in eodem proceſſu, & ex eadē cauſa inquiſiti, uel accuſati, fuerint abſoluendi, unica tantū ſententia abſolui debeāt; & propinæ,ſeu ſportulæ pro unica tantū ſētētia Iudici ſoluātur, & Notario pro nota & publicatione eiuſdem ſententiæ, ac aliæ mercedes, pro unica

tantum

tantum ſententia ſimiliter ſoluantur.

Pro relaxatione carceratorum per gratiā,compoſitionem,uel bannum,Iudices, nec propinas, ſeu ſportulas, neq; aliud quicquā recipere debeāt.

Pro caſſatione cuiuslibet ſimplicis fideiuſsionis,obligationis uel querelæ, bolenenos decem: ſed ſi fuerit ſecutus proceſſus,uel examen Inquiſiti, non tamen condemnatio, bolenenos uiginti.

Pro caſſatione proceſſus in cauſa capitali, in qua ueniret imponēda pœna mortis naturalis, uel ciuilis, ſeu abſciſsionis mēbri, Iulios decē; In cauſa uero, in qua ueniret imponenda alia pœna corporalis, bolenenos ſeptuaginta quinque. In reliquis uero cauſis, bolenenos quinquaginta. Et hoc ſiue unus, ſiue plures fuerint Rei.

Pro inſtrumento ſententiæ in publicam formam redacto, capiat quantum ſupra pro nota ſententiæ eſt taxatum.

Pro decreto de relaxando carceratos, nihil omnino Iudex, aut Notarius recipiat.

Pro mandato de relaxando carceratum ex quacumque cauſa, Iulios tres.

Pro ſubſcriptione eiuſdem mandati de relaxando quocumque carcerato, Iudex & Procurator Fiſcalis nihil recipiant.

Pro ſigillo Senatoris in eodem mandato apponendo, Iulium unum.

Pro Cancello, & ſancti Leonardi nomine, nihil ſoluatur.

Et in omnibus caſibus prædictis, & aliis quomodolibet contingentibus à paupere,& pro eo,nihil penitus recipiatur,& de paupertate ſtetur relationi Aduocati & Procuratoris pauperū: & loco copiarū ubi opus fuerit eiſdem Aduocato & Procuratori acta originalia gratis oſtendantur.

DE MERCEDE CVSTODIS Carcerum. Cap. LXXXXIX.

PRo expenſis faciendis Carceratis,in carceribus ſecretis detētis, habeat Commentariēſis ſiue Carcerarius,Carolenum unum pro prandio, & tantundem pro cœna, uel aliàs iuxta taxam faciendā per eos ad quos ſpectabit: & debeat horam, qua eos immittit & extrahit de ſecretis, in libris ſuis adnotare, ideſt,ſi ante uel poſt prandium uel cœnā; ut prandia, & cœnæ computari poſsint; quam horam, ſi non adnotauerit, nihil recipere poſsit pro illa die: Teneatur autem dare bonum panem, & bonum uinum in ſufficienti quantitate, & ſaltem libram unam carnis cum ferculo,pro ſingulis carceratis, quolibet die:& diebus, quibus à carnibus abſtinetur,aut oua,aut piſces,iuxta dierum & temporum qualitatem: Vinum autem à Procuratore pauperum approbari debeat: ſi contrafecerit, & quoties, pœnam aureorum decem incurrat.

Pro expenſis carceratorū nō in ſecretis, neq; in publicis, cōmunibus: ſed

Cc in ho-

in honeſtioribus carceribus detẽtorum, nõ poſsit recipere ultra Iulios duos cũ dimidio,uel iuxta taxã ut ſupra faciẽdã, pro qualibet die, etiã à ſpõte dãtibus: nec ei liceat pro huiuſmodi debito expenſarũ, quod interim cõtraxerint dicti carcerati ultra quãtitatẽ ſibi debitã,ꝑ decẽ præteritis diebus tẽpore relaxationis, ipſos retinere,uel eorũ ueſtes ab eis auferre:ſed cũ ipſi Carcerario pręſẽtabitur mãdatũ de relaxãdo, ſtatim & incõtinẽti eũ relaxare teneatur;& ſibi imputet,ſi pro reliquorũ dierũ expenſis cũ cautione,aut pignore ſibi non cauerit; ſalua tamen & reſeruata eidem actione ad non ſolutũ petendum. Quòd ſi in præmiſsis, aut eorũ quolibet, & quoties contrauenerit, uirgis cæſus officio priuetur.

Si carcerati in carceribus ſecretis,uel honeſtioribus, de quibus ſupra dictũ eſt, de ſuo uiuere uellent,Carcerarius prohibere non poſsit; ſed teneatur uictum carceratis allatum ipſis præbere,facta diligenti inquiſitione, ne quis carceratos in carceribus ſecretis detentos,alloquatur, nèue litteræ eis mittãtur: et tunc Carcerarius pro ſuo labore nõ amplius quàm bolenenos quinque die quolibet à quocumque carcerato recipere poſſit; niſi Iudex prohiberet, cibum aliunde afferri detentis in carceribus ſecretis. Nec poſsit Carcerarius carceratos ab honeſtioribus carceribus expellere, & ad publicos transferre, ex eo quod dicti carcerati de ſuo uiuere uelint: ſi ſecus fecerit, & in quolibet caſuum prædictorum, eandem pœnam fuſtigationis, & priuationis incurrat.

Non liceat Carcerario à carceratis relaxãdis ultra duos Carolenos pro carcere uel cuſtodia,à quouis etiam à ſponte dante,etiam cauſa ſtrenæ,aut bibaliorum ſiue cancelli,aliquid petere uel exigere. Neque pro arreſtis cõtra carceratos factis poſsit aliquid à carceratis petere: ſed ab afferente arreſtum, duos tantũ Carolenos, & non ultra recipere poſsit: ſi ſecus fecerit, ponatur ad ſcalas publicas ad uerecundiam ſiue berlinam, audientia durante; & duplum eius quod abſtulit, reſtituat.

Debeat Carcerarius à primo ingreſſu carcerũ tenere capſam habẽtẽ ſuperius fixurã,necnon & duas claues, quarũ alteram ipſe,alterã Procurator pauperũ retineat,& cum primũ aliquis ad carceres adducitur, pecunias res & bona omnia, quæ penes illum reperiẽtur, ſingulatim in ſuo libro mox deſcribere debeat:pecunias autẽ & mobilia, quæ per dictam fixurã immitti poterũt,per eã intra eãdem capſam ſtatim immittat,reliqua uero mobilia quæ per huiuſmodi fixuram immitti nõ poterunt, ſaltẽ infra triduũ intra capſam prædictã clauibus reſerandã, & claudendã reponat: Si ſecus fecerit, puniatur tanquam fur ea pœna, quæ Senatori uidebitur.

Nequaquam uerò eidem Carcerario liceat à damnatis ad mortem, uel ad triremes,aut ad aliã pœnã,bona quæ habent circa perſonas auferre; nec alia bona, quæ ij in carceribus reliquerint, ſibi retinere, ſed illa teneatur Iudici cõſignare,qui de eis,deductis expenſis,ſi quæ ipſi Carcerario

pro alimentis debentur, prout iuris fuerit, diſponat: ſi ſecus fecerit, pœnā priuationis officij, & fuſtigationis, aut trium ictuum funis, incurrat.

DE MERCEDE CAPITANEI, ſiue Executorum Curiæ Capitolij. Cap. C.

CApitaneus, ſiue Executores Curiæ Capitolij, pro executione reali uel perſonali, in cauſa ciuili, pro ſūma ſcutorū quinque, Carolenos duos; à quinque uſque ad decē, Iulios duos; à decem uſque ad ſummam uiginti quinque, iulios quinque; à uiginti quinque ad quinquaginta, iulios decem; à quinquaginta, uſque ad ſeptuaginta quinque, iulios quindecim; à ſeptuaginta quinque uſq; ad centum, iulios uiginti; à centū, uſque ad quingentos, iulios triginta; à quingētis uſq; ad mille, ſcuta quattuor; ab inde ſupra, arbitrio Iudicis executionem fieri mandantis, dummodo ſummam Iuliorum ſexaginta non excedat; & non ultra recipere poſsint: & hæc intra Vrbem, & circum milliaria tria.

Pro immiſsione in poſſeſsionē bonorum immobilium, ubi non eſt expreſſa certa quantitas, ſcutum unum, & non ultra: ſi uero ſit expreſſa certa quantitas, ſeruetur ut proxime dictum eſt.

Et ſi contingat executionē fieri in animalibus, tantundē recipiat, ut dictū eſt; nec quicquā capere poſsit ratione capiſtri, aut ex quauis alia cauſa.

Pro executione mandati, cōtra ſuſpectos de fuga, uſq; ad ſummā ſcutorum quinquaginta, nō capiat niſi iuxta taxam ſupra traditam; à ſumma uero quinquaginta uſque ad quamcumq; ſummā, Iulios decem, & nihil ultra recipiat, & eos, expenſis tantùm creditoris, ut in primo libro dictū eſt.

Non liceat eiſdē, mercedē capere quoquo modo à quauis perſona, contra quā habent mandatū de exequendo, niſi executionē fecerint cū effectu.

Qui in aliquo ex præmiſsis contrauenerit, & quoties, pœnam uiginti quinque aureorum incurrat; & indebite accepta, in duplum reſtituat.

Pro captura alicuius pro capitali delicto, ſi per ſentētiam fuerit abſolutus, habeant ſcuta duo; ſi uero ex gratia fuerit liberatus, aut pœna commutata, ſcuta tria.

Pro captura eorum, qui puniendi eſſent pœna corporali citra mortem, ſi per ſententiam ſimiliter fuerint abſoluti, ſcutum unum, & nō ultra: ſi ex gratia pœna fuerit remiſſa, uel commutata, aut compoſita, Iulios quindecim; & nō ultra: Sed ſi pœna eis fuerit inflicta, nihil accipere poſsint.

Si capiāt aliquē in rixa repertū, aut poſt, ex cauſa rixæ, ubi fuiſſent illata uulnera, uel percuſsiones cū baculo, ſeu baſtone, inter homines honeſtæ cōditionis, p relaxatione nō habeāt ultra ſcutū unū; ſed ſi nō fuerint ſecuta uulnera aut percuſsiones, ēt quod arma interuenerint, nō ultra Iulios quinque, & minus, Iudicis arbitrio, facti & perſonarū qualitate penſata.

Pro captura eorum, quos deprehenderint deferre arma cōtra edicta, non

poſsint habere ultra ſcutũ unum; & hoc ſi de pœna non participauerint.

Non audeant Capitaneus uel eius Satellites, ex domibus quas perquirunt, aliqua arma accipere, uel auferre, niſi ſint prohibita in domibus retineri, uel niſi pro inditio aliquo ad Iudicem deferrent, qui ea penes Notarium deponere, uel prout ſibi uidebitur, gratis reſtitui mandet.

Nec etiam cum Notario accedere ad faciendum inuentarium bonorum delinquentium, niſi de Iudicis ſpeciali mandato; & tunc ſi inuentarium fiat pro cauſa, in qua homicidium interuenerit, non poſsint habere ultra Iulios decẽ: ubi uero non ſit homicidiũ, Iulios quinque, & nõ ultra.

Nec à captis, dum eos ad carceres ducunt ſibi auferre aliqua bona, aut pecunias, neque etiam arma, quando ea contra edicta non deferunt, præſumant: ſed illa omnia teneantur conſignare cuſtodi carcerum conſeruanda per eos, ut ſupra dictum eſt.

Neque eis etiã liceat, à condemnatis ad mortem, uel ad triremes, aut ad aliam pœnam, quæuis bona, quæ circa eorũ perſonas ſunt, auferre; ſub pœna priuationis officij, & trium ictuũ funis, aut fuſtigationis per Vrbẽ.

Hæc autem de executionibus & capturis intra Vrbis mœnia, & circum milliaria tria faciendis, locum habeant; ſi autem extra, mercedes prædictæ duplicentur.

Si in prædictis aut eorum aliquo executores ipſi contrafecerint, & quoties, pœnam fuſtigationis per Vrbem, aut ſcutorum quinquaginta Iudicis arbitrio incurrant; & duplum eius quod acceperint, parti læſæ reſtituant: ſi pluries in præmiſsis, aut eorum aliquo deliquerint, ad triremes per biennium mittantur, & nihilominus ablata, ut ſupra, reſtituant.

DE MERCEDE SCRIBARVM Senatus. Cap. CI.

Scribæ Senatus, pro rogitibus donatæ Vrbis Ciuilitatis, priuilegio in publicam formam redacto, illiusque regeſtatione, cum ſigillo Populi Romani, pro quo nihil ſoluitur, non accipiant ultrà ſcuta duo.

Pro relaxatione carceratorum, in feſto Aſſumptionis Beatiſsimæ Virginis Dei genitricis Mariæ, uel ex ſimili gratia, non ultra Iulios quinque.

Pro ſubſcriptione mandatorum pro quibuſuis ſolutionibus, ex decretis conſiliorum faciendis, nihil.

Pro lectura diffidationum & reaffidationum tam ciuilium quàm criminalium, nihil.

Pro receptione iuramenti Senatoris & Iudicum, nihil.

Pro cereo ſigillo S. P. Q. R. imprimendo in fronte hominum currentium ad brauium, bolenenos quinque pro quolibet.

Pro ſimili ſigillo quadrupedibus ſimiliter ad brauium currentibus imponendo, bolenenos decem pro qualibet.

Pro reſignatione & uocatione cuiuslibet Thalami quando celebratur ſolennis proceſsio in feſto Aſſumptionis eiuſdem Glorioſæ Virginis Mariæ, Iulium unum pro quolibet.

DE MERCEDE NOTARII *Conſeruatorum*. *Cap. CII.*

NOtarius Conſeruatorum, pro inſtrumentis publicis uenditionum rerum ad Populum pertinentium, non recipiat ultra taxam aliis Notariis ſupra præſcriptam: & nihilominus teneatur notam dictorum inſtrumentorum cum ſuis capitulis intra triduum in libro deſignato gratis deſcribere, & ſubſcribere; & notam Computiſtæ & Antigrapheo conſignare, ut ſupra hoc eodem libro de officio eiuſdem Notarij dictum eſt: aliàs uero nihil petere poſsit.

Pro ſingulis trecentis pecudibus ſiue capris, ad montes, ſiue montaneas redeuntes, & aſcendentes; ſi domini ſint de Statu Eccleſiaſtico, uel qui ſoluunt ſal & focaticum, Iulium unum.

Pro ſingulis triginta bobus ſeu uaccis, aut equis euntibus, ut ſupra, ad montaneas; ſi ſint dominorum prædictorum, Iulium unum.

Pro expeditione ſiue bulletta pecudum, à quolibet grege ſiue maſſaria, cuiuſcumque ſit, Iulios duos.

Pro ſubſcriptione mandatorum ſolutionum ſalariorum officialium, non tamen Conſeruatorum, non ultra dimidium pro centenario.

Pro ſubſcriptione cuiuslibet ſignificationis ſeu prouiſionis, Nō grauetur, de mandato Conſeruatorum, bolenenos tres.

De pecunia ludi Agonis & Teſtacię à Camera ſingulis annis, florenos ſex.

Pro recenſendis familia, equis, & ornamentis Senatoris, ut infra de mercede Scriptoris Conſeruatorum cauetur.

Pro decreto & mandato de relaxando carceratos, in totum Iulium unum.

In reliquis actibus iudiciariis, ſeruet taxam aliorum Notariorum.

DE MERCEDE SECRETARII *Conſeruatorum*. *Cap. CIII.*

SEcretarius Conſeruatorum pro ſcriptura, expeditione, & regeſtatione litterarum, patentium, officialium terrarum Romani Populi, non recipiat ultra ſcutum unum pro qualibet.

Pro fide legalitatis Notariorum deſcriptorum in matricula, quæ penes ipſum conſeruatur, cum ſigillo Populi ſeu Conſeruatorum, pro quo nihil ſoluitur, nō ultra Iulium unū. De aliis autem Notariis in dicta matricula

non deſcriptis, fidē huiuſmodi, nullatenus facere poſsit, ſub pœna falſi.
Pro expeditione cuiuſuis ſupplicationis uaſſallorum Romani Populi, & regeſtatione illius ſummarij, & reſcripti Conſeruatorum, Iulium unum, pro qualibet.
Pro ſcriptura & regeſtatura litterarum miſsiuarum à Conſeruatoribus ad partis, uel cuiuſuis Communitatis inſtantiam, Iulium unum.
Pro præſentatione fidei, ſeu ſcripturarū, uel receptione teſtium, quòd acclamās ad libertatem, ſit Chriſtianus, & pro litteris libertatis expeditis, & regeſtatis, cū ſigillo Populi Romani, pro quo ſimiliter nihil ſoluitur, non ultra Carolenos decem.

DE MERCEDE SCRIPTORIS Conſeruatorum. Cap. CIIII.

SCriptor Conſeruatorum, pro deſcriptione ingreſſus Senatoris, & perquiſitionibus, ſiue recognitionibus equorum, & familiæ eiuſdem Senatoris per Conſeruatores faciendis, habeat uice qualibet ducatum auri unum, diuidendum inter ipſum, & Notarium Conſeruatorum.
Pro ſcriptura & ſubſcriptione mandatorum de ſoluendo officialibus, Romanis, Conſeruatoribus exceptis, non ultra dimidium pro centenario recipere poſsit, pro reliquis autem publicum concernentibus, nihil, à priuatis uerò modeſtè, arbitrio Conſeruatorum.
Pro regeſtatione litterarum conceſsionis fiſtularum, ex aquæductu fontis Virginis, bolenenos triginta quinque.
Pro admiſsione & regeſtatione quarumlibet litterarum Apoſtolicarum, etiam in forma motus proprij, necnon pro regeſtatione aliarum patentium litterarum, etiam Cōſeruatorum, in fauorem priuatarum perſonarum, Iulios quinque, in fauorem autem Populi, nihil.

DE MERCEDE NOTARII Cameræ. Cap. CV.

NOtarius Cameræ pro ſcriptura, & adnotatione currentium ad brauium, bolenenos quinque pro quolibet, habere poſsit.
Pro ſcriptura uerò equorum, & aliorum quadrupedum, bolenenos decem pro quolibet.
Pro ſcriptura & adnotatione cuiuslibet Thalami in ſolenni proceſsione, quæ fit in feſto Aſſumptionis Glorioſæ ſemper Virginis Mariæ, bolenenos quinque.
Pro fide, quā facit de pecuniis Cameræ ſolutis, per cōdemnatos, aut cōponēres, uſq; ad ducatos decē de Carolenis, bolenenos tres, ab inde uſq; ad ui-

ad uiginti, bolenenos quattuor; ab inde uero ſupra, Carolenum unum.

Pro caſſatione cuiuslibet inuentionis delictorum artificum, ſiue negotiatorum, bolenenum unum cum dimidio.

Pro conſignatione ſigilli à furnariis facienda ſingulis ſex menſibus, bolenenum unum, pro quolibet,

DE MERCEDE SCRIPTORIS Cameræ. Cap. CVI.

SCriptor Cameræ pro ſcriptura conſignationis cuiuslibet animalis reperti uagari, aut damnum dare, cuius dominus ignoratur, non ultra bolenenos tres recipiat.

Pro ſumpto, ſiue extractu cuiuslibet inuentionis artificum, bolenenum unum pro qualibet inuentione, ſeu delicto.

Pro ſcriptura cuiuslibet fideiuſsionis præſtandæ in Camera, bolenenos quinque.

DE MERCEDE NOTARII Gabellarij Maioris. Cap. CVII.

NOtarius Gabellarij maioris pro qualibet inuentione uerificata, aut confeſſa, pro qua ſoluta, uel donata, aut cōpoſita ſit pœna, habeat pro receptione inuentionis, citatione, relatione, intimatione, & caſſatione, in totū bolenenos quinque: aliàs uero nihil recipiat.

Pro mandato de diuidēdis bonis in commiſſum deprehenſis, Iulium unū.

DE MERCEDE MARESCALLI ſeu Executoris Palatij Conſeruatorum. Cap. CVIII.

MAreſcallus, ſeu Executor Palatij Conſeruatorum, habere poſsit pro prima grauatoria, bol. unum à quolibet grauato. Pro ſecunda grauatoria, bol. unum cum dimidio.

Pro executione pœnarum taxatarum uſque ad ſummam ſcuti unius, bol. tres; ab inde uſque ad tria, bolenenos quinque; ab inde uſque ad quamcumque ſummam, non ultra bolenenos quindecim.

Pro captura perſonali, pro delicto, non ultra, Iulios quinque.

Pro executione facienda in uim mandatorum Conſulum artium, uſque ad ſummam ſcutorum decem, bol. unum cum dimidio pro quolibet ſcuto; inde uſque ad ſcuta uiginti, Iulios tres; inde uſque ad quamcumque ſummam, Iulios quinque, & non ultra.

DE MERCEDE PRAECONVM, *ſeu Bannitorum.* *Cap.* CIX.

PRæcones ſeu Bannitores, pro quolibet edicto ſiue banno de Conſeruatorũ mandato publicando, nõ ultra Iulios duos recipere poſsint: ſed ſi generale ſit, uel cõprehẽdens omnes artifices, Iulios quattuor. Pro edicti publicatione ad inſtantiam priuatarum perſonarum, ut ſunt pro aditionibus hæreditatum, uenditionibus, ſiue ſubhaſtationibus bonorum, denũtiatione, uel reuelatione animalium amiſſorum, Iulios duos, & nõ ultra: & ſi ſibi animalia deperdita fuerint denuntiata, ante edictũ, non amplius pro eorum indicatione, ſeu manifeſtatione, quàm Iulios duos recipere poſsint.

DE TAXA SERVANDA PER *Cuſtodes Portarum & Pontium Vrbis.* *Cap.* CX.

POrtarum & Pontium Vrbis Cuſtodes, infraſcriptas taxas uulgari lingua traditas pro rebus, quæ in Vrbem, uel extra Vrbem cõuehuntur, inuiolabiliter obſeruare teneantur, ſub pœnis inferius expreſsis.

Per entrata, & ſimilmẽte p uſcita di ciaſcheduna ſoma di qual ſi uoglia ſorte di Seta Velluto ò Brocchato, ò Tela d'oro, & d'argẽto, baiocchi dua.

Per mezza ſoma, bai. uno.

Per un fardello fino à cinquanta libre, niente.

Per entrata & uſcita per ciaſcuna ſoma di panni Fiorentini, & d'ogni altra ſorte, bai. uno & mezzo.

Per mezza ſoma, quatrini tre.

Per intrata, & uſcita di ciaſcuna ſoma di zuccári, cera, & altre coſe di ſpetiaria, bai. uno.

Per mezza ſoma, quatrini due.

Per entrata di ciaſcuna ſoma di ſola, lino, acciaro, bambace, guarnelli, lana, canapa, tele noue de foraſtieri, bai. uno.

Per entrata di ciaſcuna ſoma di legname lauorato, ferro, carbone, uena di ferro, & altre coſe ſimili, quatrini due.

Per entrata di ciaſcuna ſoma di olio, fichi, peſce, tonnina, & altre coſe ſimili bai. uno.

Per la uettouaglia che ſi porta alla Corte doue ſta la Santita di Noſtro Signore fuora di Roma, niente.

Et ſimilmente ſe ſi portara per uendere alle Tauerne & hoſtarie de luoghi doue ſtara ſua Santita fuora di Roma, niente.

Pane, oglio, carne ſalata, & unto per li Paſtori, niente.

Per entrata di ciaſcheduna ſoma di lana, quatrini due.

Per

Per entrata di ciaſcuna ſoma di caſo, quatrini due.
Per entrata di ciaſcuna ſoma di capretti & porchette, che ſiano di quattro meſi, & ſimilmente oua, & polli, quatrini due.
Per entrata di ciaſcuno carro carrico di legname lauorato, baiocchi due.
Per legname non lauorato, baiocchi tre.
Per un carro di fieno, baiocco uno.
Per entrata di ciaſcuna ſoma di uino foraſtiero, baiocco uno.
Per entrata di ciaſcheduna ſoma di uino Romano, cioe moſto ò acquato, tutto un di con una beſtia, quatrino uno.
Per entratura di beſtiame foraſtiero fino al numero di dieci beſtie, quatrini due: per inſino à cinquanta, baiocco uno; da cinquanta fino à qualunque ſomma, baiocco uno & mezzo.
Per uſcita di beſtiame di qualunque ſorte ſi ſia, niente.
Per entrata & uſcita di ciaſcuna morra di pecore per una uolta l'anno, baiocco uno.
Per entrata di ciaſcuna ſoma di legna di boſco, uno pezzo di eſſa legna.
Per entrata di ciaſchuna ſoma di fieno, un mannello ſecōdo l'uſanza ouero un quattrino, eccetto le ſome per ſeruitio della Santità di Noſtro Signore, & dell'Illuſtriſsimi & Reuerendiſs. Cardinali, & Camerali, che non ſono ſoliti à pagare.
Per entrata di ciaſcuna ſoma di guado, pelli concie, candelotte, & coſe ſimili, baiocco uno.
Per mezza ſoma, quatrini dua.
Per entrata di pelli & cora morticine, quatrini dua per ſoma, & eſſendo di Romani, niente.
Per entrata di cenere, canne, uiti, legna, faſcine di uigne di Roma, niente.
Per tronco di beſtie groſſe di maſſaria per tutto l'anno, baiocco uno.
Per ſoma di herba da cauallo, quatrino uno.
Per faſcio di herba ò di legna, niente.
Per ſoma di ortaglie da mangiare, quatrino uno.
Per ſoma intiera di melloni, quatrini dua.
Per ſoma intiera di cauoli cappucci, quatrini dua.
Per ſoma non intiera di cauoli cappucci, & melloni, meſcolati con ortaglia, quattrino uno.
Per ſoma de agli, cipolle, & cocozze, quatrino uno.
Per ſoma di piſelli, faue, & ceci uerdi, quatrino uno.
Per ſoma di frutti di ogni ſorte foraſtieri, baiocco uno.
Per ſoma di uua & frutti Romani, niente.
Et di tutte l'altre coſe che qui non fuſſero compreſe, ſi habbia da ſtare alla dichiaratione delli Conſeruatori, i quali habbiano à giudicare per ſimili doue ſaranno; ſe non, per loro mero arbitrio.

Et chi contrafara, per ogni uolta incorra nella pena di ſcudi dieci d'oro, ouero di dua tratti di corda ad arbitrio de' Conſeruatori, & à pagare il quadruplo, dell'indebitamente eſtorto alla parte grauata.

VT IN CASIBVS MERCEDVM *non expreſsis, ſimiles attendantur. Cap. CXI.*

SI caſus euenerint, qui in præſentibus taxationibus deciſi non ſint, per ſimiles expreſſos, per Senatorem, & Conſeruatores in eorum reſpectiue Palatiis decidantur: ſed ſi ſimilia non inueniantur, tunc Senator in ſua curia adhibitis Correctoribus, ſeu ſi ipſorum alter ſuſpectus ſit, Pro conſulibus: Conſeruatores uero adhibito Conſilio Capitum Regionũ, ac Tredecim, & uiginti ſex Conſiliariorum, negotium terminent, prout eis uidebitur expedire; & ab eis nullo modo liceat appellare.

VT NOTARII, OFFICIALES, *& Cuſtodes ſint contenti Mercede eis conſtituta. Cap. CXII.*

OMnes Notarij, Scribæ, & Officiales quicumque, cuiuſcumq; dignitatis, & exercitij ſint, ac etiam portarum, & pontium Cuſtodes, quibus per præſentia Statuta, certum ſalarium, certaque merces aſſignata, & præfinita eſt, ſint & eſſe debeant eorum ſalariis, & conſtitutis mercedibus contenti; nec quicquam ultra quouis prætextu, ratione, uel cauſa petere, exigere, aut etiam à ſponte dantibus recipere poſsint. Qui ſecus fecerint, ſi eis per præſentia ſtatuta pœna præfinita non eſt, quadruplum parti, & aureos decem Cameræ Vrbis pro pœna perſoluant.

VT OMNES OFFICIALES PVblice habeant taxas mercedum affixas. *Cap. CXIII.*

VNiuerſi Notarij & Scribæ, Executores, Cuſtodes Carcerum, Portarum, & Pontium, Tubatores, & demum quicumque alij quibus per præſentia ſtatuta, certa merces eſt præfinita, in eorum Officiis & locis ubi exercent officia, particularem tabellam, in qua ſui officij mercedes, ita ut præfinitæ ſunt in præſenti uolumine, uerſæ tamen in uulgarẽ ſermonẽ, & per extenſum, & non per notas deſcriptæ, in propatulo, ita ut ab omnibus inſpici, & legi poſsint, ſuſpẽſam habere debeant, Qui uero ſine ea deprehẽſus fuerit, poſt mẽſem à die publicationis præſentium Statutorum, pœna aureorum decem mulctetur; & ſi poſt mulctã per triduum eã carere repertus fuerit, Officio priuetur, & nihilominus pœnam aureorum uiginti quinque perſoluat.

Sequitur tenor formæ Bannimentorum Magiſtrorum Iuſtitiariorum.

DE

FORMA DE BANNI DE MAESTRI GIVSTITIERI.

PEr prouedere, rimouere, & punire tutti li ſcãdoli dãni, differẽtie & fraudi che poteſſero naſcere farſi & interuenire, tãto nelle uigne & canneti dentro & fuori di Roma, quãto nelli altri luoghi infraſcritti: & acciochè tãto il publico quãto il priuato, nõ ſia leſo, ma cõſeruato; ordiniamo & comãdiamo, che ſi oſſeruino inuiolabilmẽte li bãni & capitoli infraſcritti, ſotto le pene in eſſe cõtenute, da applicarſi come appreſſo ſe dira: auuertẽdo che ſi darà fede all'Accuſatore col ſuo giuramẽto, & con un Teſtimonio degno di fede, ouero col pegno tolto al delinquẽte nel luogo del delitto, & un teſtimonio ſimilmẽte degno di fede.

Che niuna perſona di qualſiche ſtato, grado, ò preeminenza ſe ſia, ardiſca ne preſuma andare in uigne, giardini, cãneti, ò ſimili poſſeſſioni chiuſe di fratte, foſsi, ò muri, ne di dì, ne di notte, ne cõ beſtie di qual ſi uoglia ſorte, ne à piede, ò à cauallo, à far danno, ſenza eſpreſſa licentia delli Padroni, ò de chi in nome loro harà la cuſtodia & guardia delli predetti luoghi, ſotto la pena di ducati tre de carlini per ciaſcuno & ciaſcheduna uolta, da applicarſi per un terzo all'Accuſatore, & l'altro terzo all'officio delli detti Maeſtri, & l'altro alla Fabrica del Palazzo dell'Illuſtriſs. Signori Conſeruatori: & oltre la pena ſia tenuto à pagare il doppio del danno alli Padroni; & non poſſendo pagare la pena, & il danno, ſaranno poſti alla berlina deſcritta, ò demonſtrata la cauſa del delitto al collo del delinquente, ad arbitrio di eſſi Maeſtri Giuſtitieri.

Ancora ſe prohibiſce, che niuna perſona debbia uendemiare in uaſche altrui, ne far foſsi fra li uicini, ne fratte in uiali communi, ne cauar, ò rompere limiti, ſenza licentia delli Padroni, ſotto la pena di uinticinque ducati ſimili, da applicarſi come di ſopra.

Che niuna perſona debba far foſsi, ò carbonari, ne buttare alcuna ſorte di pietre, ò terra, nelli uicoli uicinali cõmuni, ò publici, tanto fra le uigne quãto fra li cãneti, ne in eſsi far foſsi, ò coſe ſimili, per le quali eſsi uicoli ſe riſtringeſſero, ò l'uſo loro diuẽti peggiore, ne reſtringere ò ſpingere le loro fratte uerſo li uicoli, ma quelli ridurre, & allargare in priſtino ſtato, ſotto la pena predetta, da applicarſi come di ſopra.

Che ciaſcũ Padrone de tali poſſeſsioni, che haueſſero occupati, ò deteriorati li vicoli ſopradetti; debbano fra termine di un meſe hauerli nettati, & reſtituiti, & retirate le loro fratte, & reempiti li detti foſsi, ò carbonari al ſtato priſtino, ſotto la pena predetta, da applicarſi come di ſopra. Notificando che ſe alcuno fra detto termine, non farà quanto di ſopra; li detti Maeſtri farranno nettare, & reſtituire & retirar le fratte, & reempir li foſsi alle ſpeſe delli Padroni di eſſe poſſeſsioni, uigne, & canneti; & ſi procederà alla pena ſenza remiſsione alcuna.

Che tutte & ſingole perſone, quali haueſſero ouero teneſſero occupate, ò

riſtrette uie publiche ò uicinali fra le uigne, dentro & fuora di Roma, & fra le uigne uicine alli Caſali fuora di Roma le debbano rimettere & ridurre al priſtino ſtato, fra termine di quindeci giorni, ſotto pena di uinticinque ducati ſimili, da eſsigerſi irremiſsibilmente, & da applicarſi come di ſopra. Notificando che paſſato il detto tempo, eſsi Maeſtri andaranno à riuedere li detti luoghi occupati, & li reſtituiranno in priſtino, à ſpeſe delli occupatori.

Che niuna perſona ardiſca ò preſuma, cauare ò rimouere termini, ne ſpianare, ò guaſtare, ò lauorare li limiti, ouero cõfini, ſenza licenza delli Padroni, ſotto la pena eſpreſſa nelli ſtatuti generali del Popolo Romano.

Che niuna perſona debba tagliar uiti, ò arbori fruttiferi, & non fruttiferi, nelle poſſeſsioni, canneti, ò uigne di altri, ne ſpiãtare, ò eſtirpare inſiti ò altri arbori & piante, ſotto la ſimil pena di quindici ducati da applicarſi come di ſopra, & di pagare il danno alli Padroni.

Che niuna perſona debba guaſtar fratte, ne pigliar legna, anco tagliate, ne toglier Canne ò uero pali uecchi, ò nuoui, ne occhi di canne piantati ò per piantare, tanto nelle uigne quanto nelli canneti, ſotto la pena di ducati dieci, & non hauendo modo da pagare, ſaranno fruſtati, ò uero poſti alla berlina. Notificandoſi che nella medeſma pena pecuniaria incorreranno etiamdio quelli che ſcientemente compraranno detti occhi di canne, ò Inſiti, ò Arbori.

Che niuna perſona Guardiano, ò Ortolano, quali ſtanno fra le uigne, debba far ridutto, ò dar ricetto nelle loro caſe, ò uero capanne, ad huomini che ſogliano far danno à uigne, ò canneti, ſotto la medeſma pena, da applicarſi come di ſopra, & di pagare tutto il danno, che ſi faceſſe nelle uigne & poſſeſsioni di quel contorno, doue ſi trouaſſe eſſer ſtato dato tal ricetto.

Che niuno Guardiano ò lauoratore di uigne, mezzarolo ò cottimarolo di eſſe, debbia, ò poſſa uẽdere alcuna ſorte di frutti, uua, ò agreſta, ſenza licentia del padrone: & non poſſano li ſopradetti di notte portare frutti, agreſta, ò uua di alcuna ſorte, ſenza licentia ſcritta dal padrone, ſotto la pena di tre ducati, da applicarſi come di ſopra.

Che niuna perſona, etiamdio fruttarolo, ò riuenderolo, poſſa portare di giorno alcuna notabile quãtita di frutti, agreſta, ò uero uua dalle uigne, tanto fuora quanto dentro di Roma, ſenza il bollettino del padrone delle uigne, ne di notte in modo alcuno, anche col bollettino del padrone, ſotto pena di perdere li frutti, eccetto ſe il padrone andaſſe con lui.

Che niuno fruttarolo, ò Riuendorolo, poſſa uendere alcuna ſorte di frutti, agreſta, moſcatello, gattolaccio, & uua, ſenza eſpreſſa licentia & bollettino di detti Maeſtri Giuſtitieri ſotto pena di ducati tre da applicarſi

come di ſopra, & di perdita della robba, la qual licentia ſi debbia loro dare gratis, & ſenza pagamento alcuno.

Che li Fruttaroli, ò altri riuēderoli, non poſſano comprare frutti di niuna ſorte, ſe nō dalli proprij padroni, & non da uignaroli, mezzaroli, ò cottimaroli ſenza licentia & ſaputa delli padroni, ſotto pena di cinque ducati, da applicarſi come di ſopra.

Che niuno Hoſte, ò altra ſorte di perſona, poſſa, ne debba cōprare, ne ricettare agreſta di uigne, & atta à far moſto: ma ſolo ſi poſſa uendere, comprare & ricettare agreſta naturale, & quella del gattolaccio ſotto la pena predetta, da applicarſi come di ſopra.

Et per togliere le occaſioni & ſuſpitioni del rubbare, ſi ordina che niuna perſona poſſa, ò uero debba portare, ne far portare in collo, ò cō ſome, ne uendere tanto in mercato, quanto altroue, alcuna quantita de Inſiti, ouero Arbori fruttiferi, ſenza licentia ò bollettino ſigillato dalli officiali della ſua Terra, ſe ſarrà foraſtiero: ouero dalli padroni delle poſſeſſioni doue l'hauerāno cauati, eſſendo in Roma, ò ſuo cōtorno, ſotto la pena di ducati cinq; da applicarſi come di ſopra, & perdita delle piāte.

Che tutti quelli che portaranno herbe ſegate per uendere, tanto con beſtie quāto ſenza, non poſſano, ne debbano andare in uigne, ſodi, ouero canneti à far herba, ſenza licentia delli padroni alla pena predetta: ma contra di loro non ſi poſſa procedere, ſe non à querela delli padroni, & non altrimente.

Et ſe alcuno padrone, ò Guardiano pigliaſſe animali, ferro, ò alcuno altro pegno, à chi deſſe dāno in uigne, canneti, & ſodi di uigne, uicoli, & fratte, debba il giorno ſeguente conſegnarli al Notario di eſsi Maeſtri, ſotto pena di uenticinque ducati, da applicarſi come di ſopra, & di eſſer punito anche per furto.

Che niuna perſona debba comprare catarcioni, ſerrature, bandelle, zappe, uanghe, bidenti, o altri ferri da uigne, da perſona che non conoſca, & ſappia, ò poſſa ſubito nominarla, ſotto la pena di ducati dieci, da applicarſi come di ſopra.

Che niuno Portanaro delle Porte di Roma, ò Guardiano de Ponti, debba dar ricetto ne di giorno ne di notte, à gente che foſſe ſolita andare à rubare nelle uigne arbori, canne, uiti, agreſta, uua, frutti, & altre coſe ſimili: ma li debbano capitādo in detti luoghi, ritenere, che guadagnaranno il terzo della pena: altrimēte incorreranno nella pena di ducati uinticinque quanto al ricettante, & di un ducato quanto al non retinente, da applicarſi come di ſopra.

Che tutti quelli che ſarāno trouati in uigne, canneti, & ſodi à far ſtroppe, uitalbi, ſalci, ouero olmi: & quelli che ſaranno trouati portarli per uenderli, ò per ſuo uſo ſenza licentia delli padroni, caſchino in pena di un ducato

ducato ſimile, da applicarſi come di ſopra; & debbano in ogni modo rifare il danno alli Padroni.

Se prohibiſce & comāda, che li Caprari non poſſano, ne debbano far danno alle fratte delle uigne, cāneti, & ſodi cinti di fratte, foſsi, ò muri con loro capre: & contrafacendo, caſchino in pena di ducati dua, da applicarſi come di ſopra, & alla emendatione del danno, alla qual contrauentione, & pena, ſi proceda ſolamēte à querela del Padrone, & non altrimente: & entrando dette capre in uigne & canneti, la pena ſia duplicata, purche le dette uigne & canneti ſiano cinti di fratte, muri, ò foſsi. Et il Padrone ſia obligato per il garzone, ouero à dare le capre & ſi creda all'Accuſatore con un Teſtimonio degno di fede.

Che ne anco alcuno Macellaro, Aſinaro, ò altra perſona, quale andaſſe paſcendo animali, debba far dāno alcuno in uigne, ſodi, fratte, ò canneti cinti come di ſopra, ſotto pena di tre ducati: & in caſo di cōtrauentione, ſi proceda ſolamente à querela di parte. Ne meno gl'isteſsi, ne li caprari, andando à paſcere, debbano portare arme di ſorte alcuna, alla pena di ducati quindici, da applicarſi come di ſopra, ouero di eſſer poſti alla berlina.

Che li Cuſtodi, ò Portinari di Roma, ſotto la pena di un ducato, non debbano laſciar paſſare alcun lauoratore con alcuna ſorte di faſcine, cāne, ſtroppi, ò faſci di legna ſenza eſpreſſa licētia delli Padroni delle uigne, & poſſeſsioni predette, ne eſsi lauoratori le debbano portare alla pena predetta, & perdita di dette robbe che portaranno.

Che niuna perſona di qualunche ſtato, ò cōditione ſe ſia, debba impedire, ne far dare impedimento, ne dire ingiuria alcuna alli Eſſecutori di eſsi Maeſtri, tanto in Roma, quanto fuora, eſſequendo di giuſtitia, ſotto pena di uenticinque ducati, da applicarſi come di ſopra.

Che niuno Eſſecutore ò Denūciatore di eſsi Maeſtri, poſſa, ouero debbia pigliar danari, ò far fraude alcuna: ma debbia ciaſcun di loro far l'officio ſuo diligentemente, & fidelmente, alla pena della fruſta, ouero di uinticinque ducati, da applicarſi come di ſopra; & l'Accuſatore ſara tenuto ſecreto.

Notificando anchora, che ſe ſara contrauenuto in modo alcuno à quanto ſi è detto in queſti capitoli, & banni, il Padrone ſara tenuto per il garzone in tutte le coſe predette, ſe già non deſſe l'animale per il danno, come ſi è detto di ſopra.

Et quia Ego Horatius Fuſcus Sacri S. P. Q. R. Scriba præmiſsis omnibus, dum ut iacent, emendarentur, ſupplerentur & fierent, interfui, & in notā ſumpſi Ideo hic me manu propria ſubſcripſi, ad futurā rei memoriā.

LAVS DEO.

ERRATA CORRIGENDA.

IN LIBRO PRIMO.

PAg. 3. cap. 2. lin. 2. quod hæretici) vt hæretici.
Pag. 5. lin. 9. appellant, ipſaque crumena) appellant, mittantur, ipſaque crumena.
Pag. 8. cap. 11. lin. 2. aliquis) aliquem.
Ibidem. Iudex) Iudicem.
Pag. 9. lin. 4. debeat) valeat.
Pag. 10. lin. 36. Tubicinas) Tubicines.
Pag. 11. lin. 19. regeſtrari) regeſtari.
Pag. 25. cap. 46. lin. 4. annorum) annis.
Pag. 33. lin. 27. Coſmi) Coſmæ.
Pag. 34. lin. 4. Baſilicæ) Baſilicarum.
Pag. 36. cap. 60. lin. 6. per eum ſteterit) per eum non ſteterit.
Pag. 43. cap. 81. lin. 4. infra biennium) intra biennium.
Pag. 48. cap. 91. lin. 7. poterit) poteſt.
Pag. 52. lin. 3. duxerint, reprobent) duxerit, reprobet.
Pag. 55. cap. 113. lin. penult. proximiorum iuramento) proximiorum, quorum non interſit, iuramento.
Pag. 57. lin. 6. iudicio) indicio.
Pag. 61. cap. 137. lin. 7. percipiens ex pignore) percipiens fructus ex pignore.
Pag. 63. cap. 140. lin. 3. ſemeſtre ſolui) ſemeſtre anticipatè ſolui.
Pag. 66. cap. 151. lin. 4. donationes à quibuſcunque) donationes, quæ à quibuſcunque.

IN LIBRO SECVNDO.

PAg. 86. in rubrica cap. 5. per nquiſitionem) per inquiſitionem.
Pag. 90. cap. 13. lin. 15. ad defendendum) ad ſe defendendum.
Pag. 92. lin. vlt. & plus quolibet caſu) & plus in quolibet caſu.
Pag. 101. lin. prima, in quibus caſibus) in quibus quidem caſibus.
Pag. 103. cap. 39. lin. 6. Sed ſi maiores) Quòd ſi maiores.
Pag. 106. lin. 4. potuerint) poterunt.
Pag. 108. lin. 6. ſoluerint) ſoluant.
Pag. 111. cap. 58. lin. 3. & lin. 4. in flagrāti crimine) in fragāti crimine.
Pag. 113. cap. 63. lin. prima, Vallos vel repagula) Vallos aut repagula.
Ead. pag. cap. 64. lin. 16. nequeant) nequeat.
Pag. 114. cap. 67. lin. 8. Quæ pœnæ locum non habeant) Hæ verò pænæ locum non habeant.

IN LIBRO TERTIO.

PAg. 125. lin. 9. Bonifatium) Bonifatium.
Pag. 131. lin. 20. cum mazziis præcedentibus) cum baculis ſeu mazziis præcedentibus.
Pag. 137. lin. 3. redditu) reditu.
Ead. pag. lin. 6. asſignentur) aſſignetur.

Ibidem

Ibidem cap. 9. lin. 6. rogare, expedire) rogare, & expedire.
Pag. 138. lin. 20. mulctetur) mulctentur.
pag. 141. lin. 3. Cõſeruatores, & nobiles) Cõſeruatores verò & nobiles.
Pag. 143. lin. penult. tenetur) teneatur.
Pag. 144. lin. penult. pertinet) ſpectat.
pag. 146. lin. 16. ſponte paruerint) ſponte non paruerint.
pag. 147. lin. 3. etiam ſi is eui) etiam ſi alius, & is eui.
pag. 149. lin. 6. pœna) pœnam.
Ead. pag. lin. penult. vel & an gratis) vel an gratis.
Ibid. lin. vlt. delatæ) deletæ.
pag. 151. cap. 24. lin. 2. illorum) illarum.
Ead. pag. & cap. lin. 4. eadem) eædem.
Ibidem lin. 6. amiſſa) amiſſæ.
Ibid. cap. 25. lin. 2. quæ liſtas) quas liſtas.
pag. 154. lin. 14. Qui ad aliena) Qui etiam ad aliena.
Ead. pag. lin. 34. rotulum appellant) quam Rotulum appellant.
pag. 157. lin. 3. habeant) habear.
pag. 161. lin. 15. facerdae intent) facere intendant.
Ead. pag. lin. 35. pœnam) ad pœnam.
Ibid. lin. 37. vt ſupra incurriſſe condemnent) vt ſupra condemnent.
pag. 163. lin. 4. foſſatis, & muris) foſſatis, vel muris.
pag. 166. cap. 45. lin. prima, & locis) & in locis.
pag. 167. lin. 12. de præmiſsis) de prædictis.
Ead. pag. lin. 15. de re) de huiuſmodi re.
pag. 168. lin. 8. pſalma) ſalma.
pag. 170. lin. penult. & pœna) & pœnam.
pag. 171. lin. prima, perſonatum) perſonæ.
pag. 172. cap. 55. lin. 3. ad graſciam) ad annonam ſeu graſciam.
pag. 179. cap. 71. lin. 2. incertis perſonis) ignotis perſonis.
pag. 180. cap. 76. lin. 5. prædictæ) prædicti.
pag. 181. in rubrica cap. 78. NE IVDEI) NE IVDAEI.
pag. 183. cap. 84. lin. 23. Cuſtodes dictarum fontium) Cuſtodes dictorum fontium.
pag. 187. cap. 91. lin. 21. & 22. vltra Carlenos decem non recipiat in quorum medietas) vltra Carolenos decem, in totum non recipiat, quorum medietas.
Ead. pag. & cap. lin. vlt. recipiant) non recipiant.
pag. 197. lin. 16. Iulios tres) Iulios tres. quod mandatum ſubſcribi debeat, per protonotarium, vt ſupra.
Ead. pag. lin. 23. fue) fuerit.
pag. 198. lin. 30. 33. & 35. fixuram) fiſſuram.
pag. 200. lin. 2. Non audeant) Non audear.
Ead. pag. lin. 6. Nec etiam cum) Nec etiam audeant cum.
Ibid. lin. 13. per eos) per eum.
pag. 202. cap. 105. lin. 3. aliorum) aliarum.
pag. 210. lin. 21. ſtroppi) ſtroppe.
Ead. pag. lin. antepenult. Fuſcus Sacri S. P. Q. R.) Fuſcus S. P. Q. R

m 1

HAuendo la Santità di Noſtro Signore Gregorio Papa Decimoterzo, confirmatili Statuti di queſta Alma Città, nouamente riformati, fatti & compilati, per ordine dell'Inclito Popolo Romano, come appare per Lettere Apoſtoliche di ſua Santità, piombate, & ſtampate nel principio di detti Statuti. Per tanto per parte dell'Illuſtriſsimo Signor Senatore di eſſa Città di Roma & ſuo Diſtretto, il Sig. Giulio Ceſare Segni, Conte & Cauallier Bologneſe, dell'una & l'altra raggion Dottore, & dell'Illuſtrisſimi Sig. Conſeruatori della Camera di Roma li Sig. Lelio Sorice, Alfonſo Auila & Mario Velli & Proſpero Boccapadule Priore delli Sig. Caporioni, ſi notifica à tutte & ſingole perſone, alle quali appertiene, & à eſsi Statuti ſottopoſte, acciò non poſſano pretenderne ignoranza che li debbano inuiolabilmente oſſeruare, ſi come in detta Bolla ſi contiene. Dat. in Capitolio Die vj. Septembris. M. D. LXXX.

Horatius Fuſcus S. P. Q. R. Scriba.

P. Paulus Mutianus Scriptor Illuſtriſs. Dominorum Conſeruat.

Io Vincenzo de Brunis publico Banditore, ho fatto il ſopraſcritto banno, in Campidoglio, & per Roma, nelli luoghi ſoliti & conſueti queſto di vij. di Settembre.

GRATIAE IMMVNITATES, & facultates per ſummos Romanos Pontifices Almæ Vrbi Romæ Populoque Romano conceſsæ.

LITTERAE BONIFACII PAPAE OCTAVI IN FAuorem Magiſtrorum & Scholaſticorum in Gymnaſio Almæ Vrbis profitentium.

BONIFACIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorũ Dei, Dilectis filiis Abbati Monaſterii S. Laurentij extra muros, & Priori Baſilicæ ad Sãcta Sãctorũ, ac Archipresbytero Eccleſiæ S. Euſtachii de Vrbe, Salutẽ & Apoſtolicã benedictionẽ. In ſupremæ præeminentia dignitatis diuini diſpoſitione Cõſilii cõſtituti, ad vniuerſas fideliũ regiones noſtræ vigilãtiæ creditas tanquã Paſtor Dominici Gregis aciẽ apoſtolicæ cõſiderationis extẽdimus, ad earum profectũ quantũ nobis ex alto permittitur intendentes, ſed ad vrbiũ Vrbẽ, Romanã videlicet ciuitatẽ, quã diuina clementia ſtatuit caput orbis, eò attentioris meditationis intuitũ retorquemus, quò principalius in eadẽ noſtri ſedẽ apoſtolatus cæleſtis diſpoſitio ſtabiliuit & firmauit Eccleſiæ fundamenta. Hanc profecto nimirum inter cęteras vrbes ſub chriſtianæ religione fidei militantes vberioris affectionis prærogatiua proſequimur, ſtudioſius apoſtolicis munimus præſidiis, & condignis libentius gratiis honoramus: ideoq; feruẽti non immerito deſiderio ducimur, quòd eadẽ vrbs quam diuina bonitas tot gratiarũ dotibus inſigniuit, Scientiarũ etiam fiat fœcunda muneribus, vt viros producat conſilii maturitate conſpicuos, virtutũ redimitos ornatibus, ac diuerſarum facultatum dogmatibus eruditos, ſitque ibi fons ſcientiarum irriguus, de cuius plenitudine hauriant vniuerſis litteralibus cupientes imbui documentis. Ad hunc igitur vniuerſalem profectum non ſolum incolarum vrbis ipſius & circumpoſitæ regionis, ſed & aliorum qui præter hoc quaſi continuo de diuerſis mundi partibus confluunt, ad eandem ſtudio paternæ ſollicitudinis intendentes, diligenti ſuper hoc cum fratribus noſtris deliberatione præhabita, de ipſorum conſilio auctoritate apoſtolica duximus ſtatuendum, quòd in vrbe prædicta perpetuis futuris temporibus generale vigeret ſtudium in qualibet facultate, ac docẽtes & ſtudentes ibidem omnibus priuilegiis libertatibus & immunitatibus cõceſsis Doctoribus & Scholaribus in ſtudiis generalibus commorantibus gaudeant & vtantur. Et ne huiuſmodi ipſorum ſtudium (quod de bono ſemper in melius dirigi cupimus) perturbari contingeret, auctoritate prædicta decreuimus, vt Doctores vel Scholares in huiuſmodi Ro. ſtudio commorantes non poſſint inuiti in Cu. Capitolii occaſione qualibet ciuiliter vel criminaliter conueniri, niſi forſan (quod abſit) homicidiũ per aliquẽ vel aliquos de eodem ſtudio Romano perpetrari cõtingeret: quo caſu Vicarius Rom. Pont. contra Clericos, Senator vero vel Senatores, qui pro tempore fuerint in vrbe prædicta, cõtra Laicos procedant, & faciant quod iuſtitia ſuadebit. Nec ad aliquas cõtributiones in Taliis aut collectis quæ imponerentur pro tenpore habitatoribus dictæ vrbis, ſeu aliqua obſequia communi vrbis ipſius præſtanda, prętextu moræ, quam in eadem vrbe contraherent, vel aliqua pedagia ratione

rerum ſuarum quas ad dictum Romanũ ſtudium deferri, vel exinde reportari facerent, doctores aut ſcholares eiuſdem Romani ſtudii teneátur, quodque penſiones domorum quas Doctores vel ſcholares in eadem vrbe ſtudiorum cauſa morantes inhabitarent, taxari deberent per duos taxatores, quorum vnum ipſi Doctores & ſcholares, & alterum commune ipſius vrbis eligant, & ſi ij duo concordare nequiuerint, ſtetur taxationi Tertii taxatoris ab eiſdem Doctoribus & ſcholaribus eligẽdi, ac vltra taxationem huiuſmodi nihil ab eis poſsit exigi nomine penſionis pro domibus antedictis: Et licet Roma cõmunis ſit patria, ſi tamen quiſpiam litem contra ſcholares peregrinantes cauſa ſtudiorũ in illam ſuper aliquo negotio mouere voluerit, huiuſmodi rei optime data ſcholaribus ipſis eos coram domino, aut Magiſtro ſuo, vel prædicto Vicario conueniat iuxta legitimam ſuper hoc editam ſanctionem: & qui contrafecerint pœnam dictæ ſanctionis incurrant: Rectores quoque quos Doctores & ſcholares eiuſdem Romani ſtudii pro tempore duxerint eligendos in ipſos Doctores & ſcholares ac familiares ipſorum, tam circa cognitionem & deciſionem cauſarum ciuilium & criminalium ciuiliter motarum & etiam criminaliter in criminibus leuioribus, quàm ipſorum corrigendos exceſſus leues, ordinariam obtineant poteſtatem: vt autem Doctores & ſcholares prædicti eo liberius intendere ſtudio valeant, ac proficere in eodem, quo maioris fuerint gratiæ fauore muniti, ipſis auctoritate prædicta conceſsimus, vt dum huiuſmodi ſtudio docendo vel audiendo inſiſterent, fructus, redditus & prouentus omnium beneficiorum ſuorum cum cura vel ſine cura etiam ſi eorum aliqua perſonatus vel dignitates exiſterẽt, cum ea poſſint integritate percipere, quotidianis diſtributionibus dumtaxat exceptis, cum qua illos perciperent ſi in eccleſiis in quibus illa obtinent perſonaliter reſiderent, & ad reſidendũ in eis interim minime tenerentur, neque ad id à quoquam valeant coarctari. Non obſtan. quibuſcunque ſtatutis & conſuetudinibus contrariis dictarum Eccleſiarum iuramento, confirmatione ſedis apoſtolicæ, vel quacunque firmitate alia roboratis, etiam ſi de illis ſeruandis per ſe vel procuratores ſuos præſtaſſent forſitan iuramentum. Verũ quia non ſufficit priuilegiorum & indulgentiarum aliquibus dare præſidia, niſi ſint qui ſuper iis eos manuteneant & defendant, cum parum ſit in Ciuitate ius eſſe, niſi qui illud tueatur exiſtat, diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, Quatenus vos vel duo aut vnus veſtrum per vos vel alium ſeu alios eiſdem Doctoribus, ac ſcholaribus qui eiuſdem Romani ſtudii pro tempore fuerint, efficacis defenſionis præſidio aſsiſtentes non permittatis eos vel eorum aliquos contra huiuſmodi ſtatuti, conſtitutionis & conceſsionis noſtrarum tenores ab aliquibus moleſtari. Moleſtatores huiuſmodi necnon contradictores quoslibet & rebelles quicunque & cuiuſcunque cõditionis fuerint aut ſtatus, etiam ſi Pontificali, vel alia quauis præfulgeant dignitate, auctoritate apoſtolica poſtpoſita compeſcendo. Non obſtan. ſupradictis ſeu de duabus dietis edita in concilio generali & noſtra qua cauetur, quòd Conſeruatores a ſede deputati prædicta aliquos vltra vnam dietam a fine diœceſis eorundem trahere non præſumant, & quibuſcunque aliis conſtitutionibus contrariis, dummodo vltra tertiam vel quartam dietam extra ſuam diœceſim aliquis auctoritate præſentium non trahatur, aut ſi aliquibus ab eadem ſit ſede indultum vel in poſterum indulgeri contingat, quod excommunicari, ſuſpendi vel interdici non poſsint per litteras apoſtolicas impetratas, vel etiam impetrandas, niſi eædem litteræ impetrandæ plenam & expreſſam fecerint de indulto huiuſmodi mentionẽ, & quibuslibet litteris & indultis apoſtolicis per quas præſentibus non expreſſas vel totaliter non inſertas noſtræ iuriſdictionis explicatio in hac parte poſſet quomodolibet impediri, & de quibus quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum in noſtris litteris mentio ſit habenda. Volumus autem quòd quilibet veſtrum etiam ſuper negotio per collegam ſuum in hac parte primitus inchoato ſe intromittere valeat, & procedere in eodem, prout & quotiens fuerit opportunum. Dat. Anagniæ Anno Incarnationis dominicæ Milleſimo Trecenteſimo tertio. Octauo Idus Iunii, Pont. Noſtri Anno Nono.

LITTE-

LITTERAE EVGENII PAPAE QVARTI, IN QVIBVS ſalarium Magiſtris in Gymnaſio Almæ vrbis profitentibus, de Vini forenſis uectigali aſsignatur.

EVGENIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Ad perpetuā rei memoriam. A ſupremo patrefamilias in domo domini ſuperna dirigente prouidentia inſufficientibus quamquā meritis diſpēſatores effecti, inter curas innumeras, quibus occurrentiū rerum negotiorūque varietatibus obſidemur, officii debito paſtoralis ſollicitudine perurgemur aſsidua, vt ad domū ipſam ſapientiæ doctrinæq; miniſteria, gregē nobis creditum ſalubriter euocemus, & fidelibus ſingulis, ad quærendum litterarū ſtudia, per quæ diuini nominis, orthodoxæq; fidei cultus protenditur, iuſtitia colitur, tam publica, quàm priuata res geritur, omnisq; proſperitas humanæ cōditionis augetur, libenter fauores gratioſos impendimus, & opportunæ cōmoditatis auxilia liberaliter impartimur. Dudum ſiquidē ad vniuerſalem profectum non ſolum incolarum almæ vrbis & circumpoſitæ regionis, ſed & aliorum, qui quaſi continuo, de diuerſis mūdi partibus, ad eandem confluunt vrbem ſtudio paternæ ſollicitudinis intēdentes: diligenti deſuper cū venerabilibus fratribus noſtris Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus deliberatione præhabita de ipſorū cōſilio, auctoritate apoſtolica inter alia ſtatuimus, decreuimus & ordinauimus, quòd in vrbe prædicta perpetuis futuris tēporibus, generale ſtudiū vigeret in qualibet facultate, ac docentes, & ſtudentes ibidē omnibus Priuilegiis, libertatibus, & immunitatibus cōceſsis Doctoribus, & Scholaribus, in ſtudiis generalibus cōmorantibus, gauderent & vterentur: quodq; in Gabella vini forēſis, quod in tabernis vēditur, pro qua vēditores huiuſmodi vini ſex denarios pro qualibet libra Cameræ dictæ vrbis ſoluere tenebantur, etiam pro libra tres adderentur ſolidi cum dimidio pro ſalario Doctorū ad legendum in dicto ſtudio conductorū, & aliis occurrentibus inibi iuxta ordinationē Rectoris, & reformatorum, pro tēpore exiſtentiū præfati ſtudii, deducēdis expenſis, prout in noſtris inde confectis litteris plenius continetur. Nos igitur vt tēporis progreſſu tales in ipſius ſtudii reformatores aſſumantur, quorū diligentia, & circūſpectione votiuos, proſperosq; iugiter huiuſmodi ſtudium contingat auctore Domino habere ſucceſſus, dilectorum filiorū Nobilium virorū, Iuſtini Pauli de Planca legum doctorum, & noſtri cōſiſtorii aduocati, necnō Ioannis de Capoccinis, & Ioannis Cecchi de Cangialaſinis, modernorum Conſeruatorū, Ciuium Romanorū, ac Iacobi de lo damaro de regione montium, Cecchi de Bucchamatiis de regionē Triuii, Laurentii domini Pauli Toti de regione Colūnæ, Laurētii Pauli Collarii de Regione Cāpimartis, Nuccii Cecchi de regione Pōtis, Sylueſtri de Tēperiis de regione Parionis, Sylueſtri Antonii Paloni de regione Arenulæ, Nuccii Ciaffi de regione S. Euſtachii, Cecchi Antonii de Rugeriis de regione Pineæ, Luce Nannoli de Bucchabellis de regione Cāpitelli, Frāciſci Antonii dela Baleſtra de regione S. Angeli, Iuliani [illegible]ſciæ de regione Ripæ, Laurētii Benedicti obicionis de regione Tranſtiberim, Capitū regionū dictæ vrbis, in hac parte ſupplicationibus inclinati, perpetuis futuris tēporibus irrefragabiliter obſeruandæ cōſtitutionis edicto, auctoritate præfata volumus, & ordinamus, quòd ipſi Cōſeruatores, & Capita regionū etiā pro tēpore exiſtētes Annis ſingulis de mēſe Decēbris, Duodecim ex notabilibus Ciuibus Romanis, inter quos aliqui in iure Canonico vel Ciuili Doctores ſint primo, necnō alios tabelliones publicos tres fide ac facultatibꝰ idoneos ēt Ciues Romanos eligere, & ipſius Eccleſiæ Camerario, vel eiꝰ locūtenēti pro tēpore exiſtēti præſentare debeāt: ipſeq; Camerarius ſiue locūtenēs ex hmōi Duodecim primo, vt pfertur, electis, quatuor (quorū vnus oīno in pmiſſo iure Doctor exiſtat) ipſiꝰ ſtudii reformatores, & illorū notariū ex dictis aliis tribus tabellionibus, vnū cōſtituat, & deputet, qui pinus extunc pro talibus habeātur, & eorū inibi cuiuslibet officiū per Annū dumtaxat

duret, eoque finito reformatores ipſi de omnibus & ſingulis per eos circa prædictum illorum officium geſtis, & adminiſtratis, coram Conſeruatoribus vrbis, & tribus ex capitibus regionum per alios Capita regionum communiter eligendis ſimiliter pro tempore exiſtentibus, ac vno alio probo viro ad hoc per prædictum Camerarium vel eius locumtenentem deputando, legales rationem & calculum, reddere ſint aſtricti & ad id, quodque omnia & ſingula de rebus, emolumentis, & bonis, quæ ad eos ipſius officii ratione peruenerint, extantia conſignent, & quæ negligenter, vel fraudulẽter interim adminiſtrauerint, omnino reſarciant, & refundant illis qui tunc de nouo dicti ſtudii refor matores extiterint, per ipſos Conſeruatores, qua conuenit diſtrictione coarctentur. Conſeruatores quoque ac tres ex capitibus regionum, per ipſos Capita regionum, vt prædicitur eligendi, & reformatores prædicti ſimul cum dicto alio, per Camerarium, vel eius locumtenentem, vt prædicitur deputando, ſeruatis debitis, & quæ in talibus in dicta vrbe fieri conſueuerunt ſubhaſtationibus & modis, Gabellam huiuſmodi vẽdant, & quæ prouenerint inde pecunias apud aliquem, vel aliquos fidos, ac famoſos Mercatores, in dicta vrbe pro tempore exiſtentes deponant: & quotiens expedierit, ipſi Reformatores, per ſeipſos pecunias huiuſmodi, pro ſalariandis inibi legẽtibus doctoribus, aut aliis ipſius ſtudii ſupportandis oneribus exponere: reſiduum quoque pecuniarum huiuſmodi in alios dicti ſtudii vſus, & vtilitatem conuertere, necnon de præfatorum Conſeruatorum, & trium vt præfertur capita regionum, & deputandi huiuſmodi conſenſu, pro dicto reſiduo domum, ſeu habitationem, aut Collegium pro pauperibus inibi collocandis, Scholaribus, & ſtudentibus, conſtrui, & ædificari, poſſeſsionesque, & domos, vel alia immobilia bona, ad ipſius Domus ſeu collegii opus emere, necnon om nia alia, & ſingula, quæ in præmiſsis, & circa ea quomodolibet neceſſaria, vel opportu na fuerint, facere, gerere, & exercere valeant: ſuper quibus omnibus plenam, liberamque concedimus eis tenore præſentium poteſtatem. Non obſtantibus omnibus quæ in dictis litteris non obſtare voluimus, Cæteriſque contrariis quibuſcunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conceſsionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ Milleſimo quadringenteſimo trigeſimo ſecundo. Septimo Idus Feb. Pont. Noſtri Anno Secundo.

LITTERAE IVLII PAPAE SECVNDI PER QVAS vini uectigal, quod à ſalario Magiſtrorum profitentium ſupereſt, in refectionem murorum Almæ Vrbis, Ro. Po. aſsignatur.

IVLIVS Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam. Et ſi ex debito paſtoralis officii, ex alto nobis licet in ſufficientibus meritis in[illegible]cti, curæ nobis præcipue incumbat, ne Ciuitates, & alia loca Romanæ Eccleſiæ, in eorum ſtructuris, & propugnaculis dilabantur, Vrbem tamen noſtram, in cuius ambitu Beati Petri ſedes, quam diuina fauente gratia tenemus, necnon tot diuinæ, & mirabiles reliquiæ, totque ampliſsimæ Eccleſiæ, vbique Romanus Pontifex cum ſua curia circuitur, & protegitur, non ſolum vt ipſius Vrbis mœnia antiquitate collapſa reparemus, ſed illa nouis ſtructuris munire & firmare, etiam ad honorem Beatorum Petri, & Pauli, quorum ſanguine conſperſa extitit, teneri fatemur. Dudum ſiquidem fœlicis recordationis Eugenius Papa Quartus, prædeceſſor noſter, ad vniuerſalem profectum, non ſolum Romanorum Ciuium, & Circumuicinæ regionis, ſed aliorum, qui quaſi continue de diuerſis mundi partibus, ad eandem vrbem cõfluunt, generale ſtudium, in qualibet facultate erexerat, ac pro ſalario, & aliis oneribus dicti ſtudii, quod in Gabella vini

vini forenſis, quod in Taberna vendebatur, pro qua venditores huiuſmodi vini Sex denarios pro qualibet libra Cameręę dictę vrbis ſoluere tenebantur, etiam pro libra tres Solidi cum dimidio adderentur, ad ſupplicationem Romani Populi ſtatuerat, & ordinauerat. Et deinde per alias poſteriores litteras, etiam ad ſupplicationem nobilium virorum quondam Iuſtini Pauli de Planca ſui Conſiſtorii aduocati, Ioannis de Capoccinis, & Ioannis Cecchi de Cangialaſinis, tunc Romanorum Ciuium Conſeruatorum, & totius dicti Populi, etiā ſtatuit, & ordinauit quòd Conſeruatores, ac tres ex capitibus regionum per ipſos capita regionum eligendos reformatores dicti Studii, ſimul cū vno alio per Camerarium ſuum deputando ſeruatis debitis ſubhaſtationibus, Gabellam huiuſmodi vendere, & pecunias quę peruenirſſent inde apud aliquem ſeu aliquos fidos & famoſos mercatores dictę vrbis, pro tempore exiſtentes deponerent, & ipſi reformatores, per ſeipſos pecunias huiuſmodi pro ſalariis Legentium, aut aliis oneribus dicti ſtudii: Quòdque de reſiduo dictarum pecuniarum, domum ſeu habitationem, ac collegium pro pauperibus inibi collocandis Scholaribus, ac Studentibus, conſtrui, & ędificari, poſſeſsioneſque, & domos, vel alia immobilia bona ad ipſius collegii opus emere; necnon omnia & ſingula alia, quę in pręmiſsis neceſſaria, & opportuna forent, facere & exercere valerent, ſtatuit, & ordinauit, prout in poſterioribus litteris prędictis plenius continetur. Verum ſicut exhibita nobis nuper pro parte dilectorum filiorum nobilium virorum, Ludouici de Matthæis, Mariani de Caſtellanis, Luti de Lutis, ac Ludouici de Cenciis Prioris Capitum regionum, & Pauli de Planca noſtri conſiſtorii, & ipſorum Conſeruatorum Aduocati, petitio continebat, quia reſiduum pecuniarum dictæ Gabellę nō pro Collegio dictorum pauperū ſtudentium, & in poſſeſsionibus emendis prout ſtatutum fuerat, ſed in varios vſus ſępe erogatum fuit, in magnū dictę vrbis, & publicæ vtilitatis præiudiciū: Quare præfati Cōſeruatores Prior, & Paulus nobis humiliter ſupplicarunt, quia vrbis mœnia non modica indigent reparatione, vt reſiduum dictarum pecuniarum in reparatione dictorum murorum, & aliarum neceſsitatum, pro tuitione, & decore vrbis erogari debere ſtatuere, & ordinare dignaremur. Nos igitur qui intenſis deſideriis ſemper optauimus vrbem prædictam paterno ſtudio proſequi, ac ſequentes veſtigia piæ memoriæ Sixti quarti, etiā prædeceſſoris, & patrui noſtri, ipſam in ſuis ſtructuris, & ædificiis augere, prout in immenſo opere fabricæ Baſilicæ Principis apoſtolorum, & aliis diuerſis locis iam oſtendimus, conſiderantes etiam eorum petitionem iuſtam, & honeſtā fore, poſteriores litteras Eugenii prædeceſſoris huiuſmodi pro expreſsis habentes, Quòd de cætero depoſitarius pecunias prædictas eiuſdem Gabellæ, prout moris eſt, exigat, teneat, & conſeruet, præſtita tamen cautione Banchi, prout moris eſt, illæque pro ſalario dictorum Lectorum moderate tamen cōſtituendo Lectoribus dicti ſtudii occurrentibus, iuxta litteras dicti Eugenii prædeceſſoris: Reſiduum vero integre abſque aliqua diminutione; pro reparatione, ac noua fundatione vbi opus erit, murorum, fonte Triuii, necnon quinguaginta ducati auri ſingulis annis, pro feſto, & celebratione Natalis vrbis, quod Palilia vocant, & aliarum neceſsitatum, decorem ſeu tuitionem Vrbis concernentium, per ipſos Conſeruatores, pro tempore, ac vnum circunſpectum virum, per nos deputandum, ſine cuius conſenſu, & mandato, nihil fieri poſſit, necnon duos alios Ciues ad hoc deputatos, ſeu, vt moris eſt, deputandos, qui ſimiliter in fine anni, iuxta litteras Eugenii prædictas, rationem de adminiſtratis, & expoſitis pecuniis reddere teneantur, erogentur: tenore præſentium ſtatuimus, & ordinamus: prædictumque reſiduum dictarum pecuniarum, ſolutis Lectoribus; pro reparatione, & neceſsitatibus prædictis, & non ad alios vſus applicamus, Illaſque ſub excommunicationis pœna latæ ſententiæ, in alios vſus exponi non debere. Irritum quoque & inane quicquid ſecus, etiam quacunque auctoritate, ſeu quouis mandato, etiam noſtro, attentari contigerit: præſentibusque etiam per quaſcunque conceſsiones, ſeu mandata, etiam cum quibuſuis clauſulis derogatoriis fortiſsimis, & inſolitis, etiam ſi de ſtatuto, & applicatione noſtra huiuſmodi ſpecialis & indiuidua mentio fieret, niſi de propriis nominibus ipſorum Conſeruatorum, qui pro tempore erunt, ſpecialis mentio fiat, derogari

gari non poſſe decernimus, litteris præfati Eugenii, ac quauis conſuetudine, ſeu potius corruptela, cæteriſq; contrariis non obſtantibus quibuſcunque. Volumus autem quòd vbi neceſsitates huiuſmodi non imminerent, quòd de dicto reſiduo collegium dictorũ Pauperum ſtudentium erigatur & conſtruatur, ac poſſeſsiones pro eorum ſuſtentatione emantur iuxta litteras dicti prædeceſſoris Eugenii. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtri ſtatuti, ordinationis, applicationis, decreti, & voluntatis infringere vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno incarnationis Dominicæ Milleſimo quingenteſimo duodecimo, Quinto kalendas Aprilis, Pontificatus Noſtri Anno Nono.

† Ego R. Eṗs Oſtien. Cardinalis S. Georgi ſubſ.
† Ego A. tit. S. Vitalis presbyter Cardinalis ſubſ.
† Ego P. tit. S. Euſebii presbyter Cardinalis ſubſ.

LITTERAE LEONIS PAPAE DECIMI DE CONDVcendis Magiſtris, de ceſſantibus, de Bidello, Rectore, Reformatoribus, & reliquis.

LEO Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam. Dum ſuauiſſimos atque vberes fructus, quos viri litterarum ſcientia prædiri in agro Domini indies producunt, animo contemplamur, dumque quàm vtilis & neceſſarius pro ſpiritualium temporaliumque rerum in hac plena tenebris & caligine vita regimine & directione ſalubribus, ſit ipſarum litterarum vſus, ſedula meditatione perpendimus, inter ſollicitudines varias, quibus pro iniunctæ nobis deſuper Apoſtolicæ ſeruitutis officio proſpere & fœliciter exequendo, vndique angimur, illam libenter amplectimur, per quam in ſingulis orbis partibus litterarum Studio vacare cupiẽtibus illarum capeſſendarum occaſio & commoditas miniſtretur: ſed vt hoc in Vrbe noſtra votiuos ſortiatur effectus, eo propenſior cura nos vrget, quo vrbs ipſa Vicarii Chriſti in terris Regia anteque eius oculos ſemper poſita, tamquam Apoſtolicæ Sédis validiſſimum firmamentum ſupra cæteras orbis Vrbes principatum obtinere dignoſcitur: dignumque eſt, vt ſicuti eius excellentiſsima eſt conditio, ſic etiam ipſius incolæ & habitatores in omni virtutum genere, & præcipue liberalium artium diſciplina, quæ ipſarum eſt nutrix & alumna virtutum, alios antecellat. Dudum ſiquidem fœlicis recordationis Eugenius Papa Quartus, prædeceſſor noſter, tunc Conſeruatorum, & Capitum Regionum dictæ Vrbis ſupplicationibus inclinatus, de fratrum ſuorum conſilio Apoſtolica auctoritate, ſtatuit, decreuit, & ordinauit, quòd in Vrbe prædicta perpetuis futuris temporibus Generale Studium vigeret in qualibet facultate, ac Docentes & Studentes ibidem omnibus priuilegiis, libertatibus, & immunitatibus cõceſsis Doctoribus, & Scholaribus in Studiis generalibus commorantibus, gauderenr, & vterentur, ac Doctores & Scholares in ipſo Romano ſtudio commorantes non poſſent inuiti in Curia Capitolii occaſione qualibet ciuiliter vel criminaliter conueniri, niſi forſan pro homicidio per eorum aliquem vel aliquos perpetrato, in quo caſu Vicarius Romani Pontificis in ſpiritualibus contra Clericos, & Senator ſeu Senatores qui pro tempore forent in eadem Vrbe, contra Laicos procederenr, & facerent quod Iuſtitia ſuaderet: nec iidem Doctores & Scholares Vrbis: ad aliquas contributiones in Taliis aut collectis, quæ imponerentur pro tempore habitatoribus dictæ Vrbis: ſeu aliqua obſequia Communi Vrbis ipſius præſtanda, prætextu moræ, quam in eadem Vrbe traherent: vel aliqua pedagia ratione rerum ſuarum, quas ad dictum Romanum ſtudium deferri, vel exinde reportari

tari facerent, tenerentur. Quòdque penſiones Domorum, quas in eadem Vrbe, Studii cauſa commorando, inhabitarent, taxari deberent per duos Taxatores, quorum vnum ipſi Doctores & Scholares, alterum Commune Vrbis eligerent: & ſi duo concordare nequirent, ſtaretur taxationi tertii Taxatoris, ab eiſdem Doctoribus & Scholaribus eligendi, ac vltra Taxationem huiuſmodi, nihil ab eis poſſet exigi nomine penſionis pro Domibus antedictis. Et licet Roma communis omnium eſſet patria, ſi tamen quiſpiam litem contra Scholares in illa cauſa Studii huiuſmodi peregrinos ſuper aliquo negotio mouere vellet, huiuſmodi rei optione data Scholaribus ipſis, eos coram domino aut Magiſtro ſuo vel Vicario prædicto conueniret, iuxta legitimam ſuper hoc editam Sanctionem, & qui contrafacerent, pœnam dictæ Sanctionis incurrerent: Rectores quoque Studii Vrbis huiuſmodi pro tempore exiſtentes, in ipſos Doctores & Scholares, ac Familiares ipſorum, tam circa cognitionem & deciſionem cauſarum ciuilium & criminalium, ciuiliter & criminaliter in criminibus leuioribus motarum, quàm ipſorum corrigendos exceſſus leues, ordinariam poteſtatem obtinerent, eiſdē Doctoribus & Scholaribus, quò litterarum Studio commodius poſſent incumbere. Quòdque quandiu in præfato Vrbis ſtudio, docendo vel audiendo verſarentur, fructus, redditus, & prouentus omnium beneficiorum ſuorum cum cura vel ſine cura, etiam ſi eorum aliqua, dignitates vel perſonatus exiſterent, quotidianis diſtributionibus dumtaxat exceptis, cū ea integritate percipere valerent, cum qua illos perciperent, ſi in Eccleſiis in quibus illa conſiſterent, perſonaliter reſiderent, & ad reſidendum interim in eiſdem minime tenerentur, nec ad id a quoquam poſſent compelli. Et vt pro dicti ſtudii manutentione facultates neceſſariæ non deeſſent, de ſimili conſilio, & dilectorum filiorum Populi Romani, qui pluries ſuper iis in eorum publicis congregationibus tractatum habuerant, & ſic fieri deſiderabant, expreſſo conſenſu, etiam ſtatuit & ordinauit, quòd extunc de cætero in perpetuum Gabella vini forenſis, in Tabernis pro tempore vendendi, pro qua venditores huiuſmodi vini Sex denarios pro qualibet libra Cameræ dictæ vrbis ſoluere tenebantur, ad tres ſolidos cum dimidio, pro libra augeretur, & pecuniæ inde prouenientes, iuxta ordinationem, tunc & pro tempore exiſtentium Rectoris & Reformatorum dicti ſtudii in ſalaria Doctorum, per eos ad legendum in eodem ſtudio pro tempore conductorum, & alias expenſas in dicto ſtudio occurrentes, & non in alios vſus exponeretur, nec Gabellæ huiuſmodi augmentum duraret, niſi ipſo vrbis ſtudio durante, Decernens extunc irritum & inane ſi ſecus ſuper præmiſsis, a quoquam quauis auctoritate, ſcienter vel ignoranter contigerit attentari, prout in ipſius prædeceſſoris deſuper confectis litteris plenius continetur. Cum autē (ſicut exhibita nobis nuper pro parte venerabilis fratris Dominici Iacobatii de Faceſchis, Epiſcopi Lucerini Referendarii, & in eadem vrbe, eiuſque diſtrictu in ſpiritualibus Vicarii noſtri, qui etiam dicti ſtudii Romani Rector exiſtit, & dilectorum filiorum Petri de Merliis, & Ioannis de Arcionibus, & Ioannis Baptiſtæ de Eccleſia, ac Iacobi de Palenis Ciuium Romanorum, eiuſdem ſtudii reformatorum petitio continebat) licet Gabella prædicta pro ipſius ſtudii in ſtatu florido & fructifero manutentione, & communi Ciuium & aliorum vndecunque ad vrbem ſtudii huiuſmodi cauſa pro tempore venientium, vtilitate, & commodo aucta fuerit, & ob auctam quoque, benedicente Domino, eiuſdem populi multitudinem, augmentum ipſum adeo creuerit, vt ex illo viris in qualibet litterarum diſciplina quantumuis egregiis honeſta ſalaria conſtitui poſsint, ipſiusque ſtudii Romani vniuerſitas Doctoribus & Scholaribus inter cæteras ſtudiorum generalium in Italia vniuerſitates, frequens & celebris eſſe deberet, tamen a pluribus citra annis adeo in illo ſcholariū copia defecit, vt quandoque plures ſint qui legant, quàm qui audiant: quod ex eo potiſsimum creditur prouenire, quòd præmiſſa per Eugenium prædeceſſorem præfatum Scholaribus immunitas, & alia priuilegia prædicta minime obſeruantur, & Lectores ipſi Romanæ curiæ negotiis ſe inuoluentes, legendi munus, ad quod ſunt iuſta mercede conducti, paſsim omittunt. Pro parte eorundem Dominici Epiſcopi Rectoris, & Reformatorum nobis fuit humiliter ſupplicatum, vt litteras Eugenii prædeceſ-

ſoris huiuſmodi approbare & innouare, ac alias in præmiſsis opportune prouidere, de benignitate Apoſtolica, dignaremur. Nos igitur irreparabilem lapſi nequicquam temporis huiuſmodi iacturam ægreferentes: cupientesque ſicut prouidum decet patremfamilias futuris temporibus conſulere, huiuſmodi ſupplicationibus inclinati, & ex certa noſtra ſcientia, auctoritate apoſtolica, tenore præſentium, dictas Eugenii prædeceſſoris litteras approbamus & innouamus, ac præſentis ſcripti Patrocinio cómunimus: Decernentes omnia & ſingula in eiſdem litteris contenta, præſertim quod de ſcholarium exemptione, immunitate, & aliis illis conceſsis prærogatiuis, & gratiis in eis traditur, debere inuiolabiliter obſeruari. Et nihilominus hac irrefragabili, & perpetuis futuris tẽporibus valitura conſtitutione, ſtatuimus, decernimus, & ordinamus, vt exnunc de cætero, præter alios, qui neceſſarii fuerint in qualibet facultate lectores, vnus ſaltem in iure canonico, & vnus in iure ciuili Doctores, & vnus in Philoſophia ſeu Medicina magiſtri, eminentis litteraturæ viri vndecunq; ad legendũ in ſcholis publicis dictæ vrbis ſolitis temporibus & diebus, iuſtis & honeſtis ſalariis, arbitrio pro tẽpore exiſtentiũ Rectoris & Reformatorũ dicti ſtudii, iuxta ipſorũ Doctorũ, & Magiſtrorum qualitates, de Romani Pontificis licentia, moderandis, & aſsignandis, per eoſdẽ rectorem & reformatores, cómuni opportuna in hoc per eos adhibenda diligentia, Annuatim conducantur: & nullus dictorum duorum Doctorum ſic conducendorũ, interim aduocationis, aut præterquam Domi ſi voluerit, conſulendo, quod ius aliud curiæ, vel vrbis prædictarum officium valeat exercere, ſed tam ipſi, quàm cæteri omnes ad legendum in huiuſmodi ſcholis, pro tempore conducti, ſolitis temporibus, & diebus, horiſque ad id eis per rectorem & reformatores præfatos ſtatutis, legitimo impedimento ceſſante, commiſſum ſibi legendi munus obire, & poſt finitas lectiones per aliquod conueniens ſpatium, circulos in eiſdem ſcholis tenere debeant. Et ſiquis ex eis non legitime impeditus a legendo ceſſauerit, quotiens id fecerit, totiens dupli eius quod pro qualibet lectione conſtituto ei ſalario, ipſum attingere diſcernetur: & quòd pro vna, Bidellis ſiue nuntiis dicti ſtudii id legitime denuntiantibus, & tribus reliquis quartis partibus fabricæ ſcholarum earundem exnunc applicamus, pœna mulctetur, & ei tradenda Bulletta, ſeu mandato defalcandi, & denuncianti, ac curam dictæ Fabricæ habenti, iuxta applicationem prædictam perſoluendi. Et quoniam inutilis hæc prouiſio de facili reddi poſſet, niſi ſint qui eius transgreſſores annotent, & ſcholas ipſas ſollicite viſitent, & frequentent, quod Rector cum duobus ſaltem dictorum reformatorum, ſemel in menſe, & pluries vbi cognouerint expedire, diebus, atque horis variis & incertis, ad ipſas ſcholas, ſe perſonaliter conferant, & eas, earumque lectores, dum legunt, dum tenent circulos, viſitent; & ſi qua correctione aut reformatione digna viderint; illa corrigant & reforment; & vnus ex eiſdem reformatoribus ſeorſum, bis ſaltem in hebdomada, viſitationis huiuſmodi officium ſubeat per ſeipſum; & transgreſsiones, aut alia corrigenda, vel reformanda, cum Rectore conferat & collegis, vt eorum opera ſic adhibita (ſuper quo eorum & ipſorum cuiuslibet conſcientias oneramus) ſtudium prædictum votiuis proficiat incrementis. Bidelli vero ſeu Nuntii præfati, aut eorum alter rotuli collationatam copiam habeant penes ſe, in quo ſcripta ſint nomina omnium Lectorum, & qua quiſque hora ſit lecturus, & iuxta illius ordinem & tenorem ſcholas circumeant: Feſta palatii conſueta in ſcholis ante Cathedram, Doctoribus & Scholaribus nuntient, & ſi quem ex dictis lectoribus, ſuo loco abeſſe repererint, adhibito teſte, illum annotent, & in fine cuiuſque hebdomadæ, Notario dicti Rectoris, qui rem ad ipſorum Rectoris, & reformatorum notitiam fideliter deducat, in ſcriptis tradant. Et ſi dicti Bidelli in præmiſsis negligentes fuerint, pro tempore exiſtentem ipſius Studii Rectorem pro prima eiuſdem Rectoris arbitrio, pro ſecunda vero vicibus ſalarii & emolumentorum omnium vnius ſemeſtris in dictam Fabricam conuertendorum amiſsionis pœna mulctentur. Quòd ſi tertio in ſimilem inciderint negligentiam, officio Bidellatus huiuſmodi perpetuo priuati, & ad illud vlterius obtinendum inhabiles ſint, illúdque vacare cenſeatur eo ipſo, & ne (quod paſsim euenit) Lectores præfatos, & legendi, & ſalaria nõ ſine tædio percipiendi,

duplex

duplex cura fatiget, quòd dilectus filius modernus depoſitarius pecuniarum dictæ Gabellæ, antequam de officio depoſitariatus huiuſmodi ſe vlterius intromittat, & ſui in dicto officio ſucceſſores, antequã ad illud quomodolibet admittantur, cautionẽ præſtent, de ſalariis dictis Lectoribus, pro tempore conſtitutis, iuxta mandata deſuper confici ſolita, & eis exhibita, abſque moræ diſpendio integre perſoluendis. Quòd ſi depoſitarius ipſe ſolutionem huiuſmodi per tres dies poſt præſentationem mandati ſibi factam, diſtulerit, liceat dictæ Gabellæ conductoribus, ſalaria ipſa iuxta dicta mandata, quamuis illa ad depoſitarium ſint directa, cum retentione pro ſe emolumentorum inde prouenientium, quæ capita ſolidorum vocantur, auctoritate præſentium libere perſoluere ex pecuniis eiuſdem Gabellæ: ad quod faciendum, & ſingulas tertias partes ſalariorum huiuſmodi per decennium antequam ipſius ſolutionis dictis Lectoribus pro tempore faciendæ terminus aduenerit, pro tempore exiſtenti depoſitario præfato cum effectu aſſignandas, Conductores ipſi in contractu conductionis dictæ Gabellæ ſe ſpecialiter, etiam ſub aliqua pecuniaria pœna, debeant obligare. Inſuper inhibemus ſub excommunicationis latæ ſententiæ, & dupli eius in quo læſio committetur ſi extimationem recipiat, parti damnum vel iniuriam patienti, ex nunc applicati, pœna, quotiens contrauentum fuerit, ipſo facto incurrenda, Dilectis filiis modernis, & qui pro tempore fuerint, dictæ vrbis Gubernatori, Senatori, Curiæ cauſarum Cameræ Apoſtolicæ Auditori, cæteriſque curiæ & Vrbis prædictarum ordinariis & extraordinariis iudicibus, ne ſuper cauſis contra dictos Scholares ſeu eorum aliquem pro tempore motis, & dohanarum ac alia um gabellarum quarumcunque, etiam ratione portarum, & pontium dictæ vrbis exactoribus, ne in rebus & bonis ad dictos Scholares, pro eorum ſtudio huiuſmodi inſiſtentium vſu pertinentibus, contra exemptionem, & immunitatem prædictas, in ipſorum Scholarium, ſeu alicuius eorum præiudicium, directe vel indirecte, quouis quæſito colore, quicquam facere, vel attentare præſumant. Quocirca per Apoſtolica ſcripta mandamus præfato Dominico Epiſcopo moderno, & qui pro tempore fuerit, dicti ſtudii Vrbis Rectori, & prædictis modernis, ac pro tempore exiſtentibus reformatoribus, vt præmiſſa omnia & ſingula quantum ad eos attinet obſeruent, & quoad alios cuiuſcunque ſtatus, gradus, & conditionis fuerint, faciat ipſe Rector de dictorum reformatorum conſilio auctoritate noſtra firmiter obſeruari: tranſgreſſores, contumaces, & inobedientes quoſcunque per cenſuram Eccleſiaſticam, & alia iuris de quibus ſibi videbitur, opportuna remedia, appellatione quauis omnino remota, compeſcendo. Venerabili vero Fratri noſtro, Raphaeli Epiſcopo Oſtienſi moderno & qui pro tempore fuerit Collegij Venerabilium fratrum noſtrorum dictæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium Decano, ac pro tempore exiſtentibus, primo ex Presbyterorum, ac primo ex Diaconorum Cardinalium huiuſmodi ordinibus, quatenus Rectori & Reformatoribus, Doctoribus & Scholaribus præfatis, quando & quotiens pro parte ipſorum, vel alicuius eorum fuerint requiſiti, in præmiſſis efficacis aſſiſtant præſidio defenſionis, faciantque eos, & eorum quemque reſpectiue, auctoritate, facultate, exemptione, immunitate, & cæteris ſupradictis pacifice vti, frui, & gaudere, non permittentes ipſos per quoſcunque deſuper indebite moleſtari, perturbari, aut inquietari. Baruncello quoque, Conneſtabilibus, Mareſcallis, & cæteris curiæ & vrbis prædictarum executoribus quibuſcunque, præſentibus & futuris, vt præfati Rectoris mandata contra quoſcunque tam perſonaliter quàm realiter exequenda, præmiſſorum occaſione, & auctoritate præſentium, ac dictorum Reformatorum vel ſaltem duorum ex eis conſilio pro tempore decreta, ſollicite, & fideliter exequantur. Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ac ſtatutis & conſuetudinibus dictæ vrbis iuramento, confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis, necnon omnibus illis quæ dictus Eugenius prædeceſſor in ſuis litteris prædictis voluit non obſtare, contrariis quibuſcunque: aut ſi aliquibus communiter vel diuiſim à dicta ſit ſede indultum, quòd interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint per litteras Apoſtolicas, non facientes plenam & expreſſam,

ac de verbo ad verbum, de indulto huiuſmodi mentionem. Cæterum quia ob Curiæ noſtræ in vrbe continuam reſidentiam frequens in eadem vrbe eſt Eccleſiaſticarum perſonarum concurſus, & modernis temporibus, pro clariori Canonum intelligentia legum cognitio, non ab re eſſe dignoſcitur: quibuſuis Archidiaconis, Decanis, Plebanis, Præpoſitis, Cantoribus, & aliis Clericis ſæcularibus, etiam perſonatus habentibus, ac Presbyteris, quibus leges audire ſub excõmunicationis ſententia, & aliis pœnis, eſt à iure prohibitum, in ſtudio Vrbis huiuſmodi dumtaxat, pro clariori dictorũ Canonum intellectu, Leges, ſine alicuius cenſuræ ſiue pœnę incurſu audiendi (ſanctæ commemorationis Honorij Papæ III. ſimiliter prędeceſſoris noſtri, & aliis conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, cæteriſque contrariis nequaquam obſtantibus) auctoritate & tenore præmiſsis, plenam & liberam licentiam elargimur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ approbationis, innouationis, communitionis, decreti, ſtatuti, ordinationis, inhibitionis, & elargitionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, Milleſimo quingenteſimo tertio decimo, Nonis Nouembris, Pont. Noſtri Anno Primo.

LITTERAE SIXTI PAPAE QVARTI CONTRA ſumentes vindictam contra innocuos, necnon & contra Brigoſos, & in fauorem Paceriorum.

SIXTVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Ad perpetuã rei memoriam. Pernicioſam Deoque odibilem rixarum cõſuetudinę, & inquietorum rixantium Brigas deteſtabiles aut verius corruptelam, quæ pacis æmulo procurante, in pleriſq; noſtris, & Romanæ Eccleſiæ ciuitatibus præcipue alma Vrbe cum animarũ euidenti periculo, corporũ quoque & facultatũ maximo detrimento, diutius inoleuit, quantum nobis ex alto permittitur, eradicare totis viribus cupiẽtes, noſtræ ſollicitudinis Paſtoralis officiũ ita interponere, ac prædeceſſorum noſtrorũ decreta prouide ſuper hoc edita noſtri muniminis præſidio inſtaurare curamus, quòd ſublatis quibuslibet diſſidiis, ciuilibusque diſcordiis, noſtri, & eiuſdem Eccleſiæ filij Pacis amœnitate lætentur, peruerſorum vero temeritas pœnarum exaggeratione penitus arceatur. Olim ſiquidem a fœlicis recordationis Paulo Papa Secundo, prædeceſſore noſtro emanarunt litteræ tenoris ſubſequentis. Paulus Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam. Viros ſanguineos, & doloſos abominabiles Deo, Sanctus Propheta teſtatur, nec immerito quidem apud Deum, & homines deteſtandi videntur, qui horrenda ſæuitia, & vindictæ furore ſuccenſi, ſanguinem ſitiunt aliorum, & præſertim inſontium, ita vt non ſolum corporum mortem procurent, ſed etiam animarum, pro quibus Dei filius mortem ſubiit corporalem, eaſque pretio ſui ſanguinis comparauit. Vnde nos eiuſdem Saluatoris vicem, diſponẽtę Domino, licet immeriti, obtinentes in terris, eoſdem merito deteſtamur, & ad gregis Dominici cuſtodiam ſollicitis excitati vigiliis, animarum, & corporum ſaluti, & publicæ paci, ac quieti, attenta cogitatione inſiſtimus, vt perditorum hominum audaciam compeſcendo, animas ſimul, & corpora Deo lucrifacere ſua nobis cooperãte gratia valeamus. Sane in alma Vrbe noſtra, quæ ſicut per ſacram Beati Petri ſedem totius eſt caput orbis effecta, ita cæteris vrbibus quietis & pacis norma, & exemplar deberet eſſe Iuſtitiæ, inſtigante diabolo peſtiferũ, & pernitioſum malum irrepſit, vt ſi quando inter aliquos, etiã pro leuiſſima cauſa, quam Brigã vocant, rixa fuerit exorta, in qua alter alterũ percuſſerit, aut vulnerauerit, percuſſus aut vulneratus huiuſmodi offendentis, patrẽ, fratrẽ, aut filiũ, ſeu alterũ ex propinquis, iniurię

expertem,

expertem, & plerumque offenſionis ignarum, aut huiuſmodi exceſſus plurimum indolentem, horribili immanitate, & furioſa demenria, in vindictam ſuæ iniuriæ vulnerat, & interdum occidit, aut aliquis propinquorum offenſi, ad vltionem iniuriæ propinqui ſui, vt præmittitur, propinquum offendentis vulnerat, vel occidit, vel vulnerari, & occidi facit: inde quoque iuxta damnabilem abuſum Ciuitatis, vtraque pars ſe domibus priuatis includit, quas in contemptum ſummi Pontificis, videlicet Principis, ac etiam Magiſtratuum ciuitatis, armatis complent, & interdum fores domorum, & porticus ſteccatis communiunt, vbi tanquam ad officinas aſylum ſcelerum perditi homines, & ſceleſti, ex vtraque parte conueniunt: illic rabida factio iungitur, atrociſsimi ſceleris immanitate concordans: illic dementia, & furia eſt, & venalis iniuria, dum ij, qui nulla ſunt iniuria laceſsiti, ad vindictam offenſorum, inſana mente, & ferali crudelitate, coniurant, Ii ſunt quorum veloces pedes ſunt ad effundēdum ſanguinem, qui viam pacis nō cognouerūt, Inter quos fœda & obſcœna cōmertia, alearum vſus, pecuniarum effuſio, patrimoniorum diſsipatio, diræ blaſphemiæ, & obſcœni agunrur inceſtus, ex ijs oritur regentium Rempublicam, & Magiſtratuum contemptus, ac ſeditiones nonnunquam excitantur. Quod quidē ex alio veteri proceſsit abuſu: vt ſi quando huiuſmodi rixæ & offenſiones intercedunt. non ſolum propinqui, atque coniuncti, ſed etiā extranei vtrique parti ſe offerunt, quod vulgo apud eos, & materno vocabulo, Fare de bene, nuncupatur, ex quo plerumque totius Ciuitatis ſtudia, non ſine graui nota regentium, atq; diſcrimine reipublicæ, armantur aduerſus proximos, miſeri ſpiritu diaboli repleti, omne ius humanæ ſocietatis, omnem charitatem, omnem ciuilem concordiam damnabili abuſu peruertunt. Nos igitur tam immani, & crudeli facinori, ac populi noſtri pecularis periculis volentes occurrere, & tam nefarios præſumptores debitæ animaduerſionis mucrone ferire, & vt tuta ſit inter improbos innocentia, etiam in ipſis improbis, formidato ſupplicio, refrænetur audacia, ac nocendi facultas, ipſiusque almæ Vrbis noſtræ paci, & quieti, & tranquillitati conſulere, vt fœlici ducta regimine præſeruetur à noxiis, & optatis ſemper proficiat incrementis: Hac irrefragabili, matura, digeſtiſsima, & perpetua valitura conſtitutione, Statuimus, & ordinamus, vt quicunque deinceps Baro, aut Domicellus, vel Ciuis Romanus, vel quæuis alia Eccleſiaſtica, ſæcularisque perſona, cuiuſcunque conditionis, & qualitatis exiſtat, quacunque etiā atroci iniuria laceſsita pro ſua, vel amici, aut propinqui injuria vindicanda, patrem, aut filium, fratrem, aut propinquum, vel aliàs amicum, vel domeſticum offendentis, vulnerare, mutilare, occidere, vel quocunque modo realiter, vel perſonaliter offendere præſumpſerit, aut talia fieri fecerit, vel mandauerit: ſimiliter qui in vrbe Roma, vel in eius diſtrictu, occaſione rixæ, vel Brigæ, domum cōmunire, armatos receptare, aut tenere, vel adhærentes, & complices, ac fautores Brigæ arceſſere, ſeu quamcumq; conuentionē, congregationē, & collectam hominū, ad vltionē iniuriæ inuocare, excitare, inuitare, vel receptare præſumpſerit per ſe, vel aliū; crimen læſæ Maieſtatis incurrat, & tanquā læſæ Maieſtatis, rebellionis, ac ſeditionis in Vrbe cōcitatæ reus cēſeatur, & habeatur, ac veluti talis, à cōpetētibus iudicibus ſeueriſſime puniatur. Eccleſiaſtici vero talia perpetrātes ab omni dignitate, honore, ordine, officio, & beneficio ſint ipſo iure priuati, & perpetuæ cuſtodiæ mācipentur; beneficia eorū libere aliis per illos ad quos eorū collatio pertinet, cōferantur: Omnesq; præterea talia perpetrātes, & cōmittentes, tāquam Chriſtianæ religionis alieni, publicæ Pacis æmuli, ab omni Populo, Ciuitate, Terra, vel loco, Eccleſiæ Romanæ mediate vel immediate ſubiecto, ſint perpetuo diffidati; eorū bona tam mobilia quā immobilia ſint ipſo iure Cameræ apoſtolicæ confiſcata: Nulli præterea talium alicuius aperiatur Ianua dignitatis, aut honoris Eccleſiaſticæ vel mūdanæ, ſeu ad alicuius loci regimē ſit aſcēſus. Et vt magis famoſa ſit eorū infamia, factio teſtamēti actiue & paſſiue, ſit eis interdicta, ad actus legitimos nullus eis pateat aditus, nulla porta pādatur, oī ſpe gratię, aut diſpēſationis adēpta: Ac præter prædictas pœnas, ſentētiā excōmunicationis, & ꝑpetuæ maledictionis incurrāt, à qua abſolui nō poſſint niſi per Ro. Pōtifices, pręterq̄ in mortis articulo cōſtituti: Illi vero q̄ ipſis offēſis vel offendētib⁹ ſeu Brigoſis adhęrere,

 fauere,

fauere, opem auxiliumue promittere, vel in domibus aut caſtris, locis, ſeu fortelitiis ſuis receptare, aut qui iuxta vulgare, Fardebene, deinceps præſumpſerit, tamquam fautores ſcelerum, & conſpiratores aduerſus publicam pacem, omnino ſimilis rebellionis, confiſcationis, depoſitionis, priuationis, inhabilitationis atque excommunicationis, & anathematis pœnas incurrant. Statuimus præterea, vt domos & habitationes principaliũ offendentium, qui vindictam in alios vt præmittitur ſumere vel exercere, vel etiam qui ex vtraque parte domos ipſas munire, aut congregationes occaſione Brigæ, & Collecta hominum adunare, aut armis vel armatis, ſeu Steccatis, aut Propugnaculis communire auſi fuerint, in deteſtationem tanti facinoris demoliantur, & vſque ad ſolum, ad perpetuam infamiam proſternantur: per hoc quoque ſæcularibus, & aliis iudicibus ſuis competentibus, non adimimus facultatem vtendi Statutis & legibus aduerſus tales editis vel edendis: Dignum eſt enim vt neſandi ratione flagitii, vltionis ſeueritas extendatur, & propter enormitatem facinorum, pœnarum modus exuperet. Cæterum volumus quòd ſinguli in dicta Vrbe Rixam ſeu Brigam quomodolibet forſan in præſentiarum habentes, ſuſtinentes, aut excitare molientes, cuiuſcunque ſtatus, vel conditionis fuerint, poſt publicationem præſentium in curia Capitolij, & aliis publicis dictæ vrbis locis faciendam, infra quindecim dierum ſpatium ſuper illa in dilectos filios eiuſdem Vrbis generales Pacerios noſtros, ac Chericum de Chericatis ciuem & militem Vicentinum, ſeu alium per nos eius loco forſan ſurrogandum aut deputandum, & de iure & de facto iuxta auctoritatem & arbitrium eorum plenarie compromiſiſſe, ipſorumque deciſionibus, ſententiis, & mandatis, quæ omnia rata & grata haberi, ac ab omnibus & ſingulis, quorum intereſt, vel intererit quomodolibet in futurum, inuiolabiliter obſeruari volumus atque mandamus, ſtare & parere debeant, & teneantur. Decernentes nulli licere illis contradicere, nec etiam ab eis quouiſmodo appellare, Inhibentes nihilominus diſtrictius ne aliquis per ſeipſum aut quemuis alium directe vel indirecte, ſeu alio quouis quæſito colore contra pacem, & concordias hactenus initas & factas, vel ſecuritates præſtitas, ſeu deinceps ineundas, venire, vel aliquid attentare, aut illas infringere quomodolibet præſumant, ſub pœnis, vltra vrbis ſtatuta, in huiuſmodi facta Pace contentis, ac præmiſsis, & aliis arbitrio noſtro infligendis, quas rebelles, & contrafacientes, ac pacem huiuſmodi non ſeruantes, eo ipſo quo contrafecerint, irremiſsibiliter incurrant. Ad maiorem præterea firmioremque rei ſubſiſtentiam, & perpetuam obſeruationem, volumus & mandamus quòd præſentes noſtræ litteræ eiuſmodi voluntatem, ordinationem, & decretum noſtrum continentes, in volumine Statutorum dictæ noſtræ Vrbis, de verbo ad verbum denotentur, & deſcribantur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conſtitutionis, ordinationis, ſtatuti, voluntatis, mandati, decreti, & inhibitionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud Sanctum Marcum, Anno Incarnationis Dominicæ Milleſimo quadringenteſimo ſexageſimo ſexto, Decimo Kalendas Octobris, Pontificatus Noſtri Anno Tertio. Cum autem, ſicut facti euidentia manifeſtat, ex ordinatione tam prouida, modica prouenerit hucuſque vtilitas, & litteræ prædeceſſoris huiuſmodi in obſeruantia debita, pro noſtro, ac ipſius prædeceſſoris voto laudabili, nequaquam habitæ fuerint, vt decebat. Nos peruerſorum temerarios auſus caſtigatione debita reprimere, & Rixis, Brigis, atque diſsidiis huiuſcemodi finem imponere cupientes, Motu proprio litteras prædictas, auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium, ex certa ſcientia innouantes, ac vim vigoremque perpetuos obtinere, & inuiolabiliter obſeruari decernentes, omnibus quoque & ſingulis, Rixam, ſeu Brigam, quomodolibet ad præſens in eadem vrbe obtinentibus, ſub pœnis in præinſerta Bulla contentis diſtrictius mãdantes, vt infra trium dierum ſpatium, a die publicationis præſentium inchoandum, aliis vero Brigas ipſas in futurum forſitan habituris, ſub decem ſimilium dierum termino debeant & teneantur omnes & ſingulas Brigas & differentias huiuſmodi, in modernos Pacerios noſtros ac alios

pro tempore exiſtentes, per nos ad hoc ſpecialiter deputatos, ſeu in poſterum deputandos, de iure & de facto iuxta eorundem arbitrium & auctoritatem plenarie compromittere,& ipſorum ſententiis, deciſionibus, & mandatis, quæ omnia grata & rata haberi volumus, ſtare & parere debeant & obſeruari volumus in futurum, Quódque Pacerii prædicti teneantur & debeant, omiſsis iuris & ſtatutorum ſolemnitatibus, ac dilationibus, noſtra auctoritate (de cõſilio tamen & aſſenſu præſentis noſtrę almæ Vrbis Gubernatoris, & pro tempore exiſtentis) omnes & ſingulos Brigoſos huiuſmodi cogere & compellere ad pacem & reconciliationem ineundas, Contradictores & renitentes, viis iuris,& remediis opportunis, omni prorſus appellatione ceſſante, penitus cõpeſcendo, alias iuxta litterarum prædictarum continentiam & tenorem. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno incarnationis Dominicæ Milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimo ſeptimo. Quarto idus Iulij, Pontificatus Noſtri Anno Sexto.

LITTERAE INNOCENTII PAPAE OCTAVI CONtra ſumentes uindictam in perſonam tertij, Ac contra Brigoſos. Et quòd à ſententiis Paceriorum non appelletur.

INNOCENTIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam. Et ſi de cunctarum ciuitatum temporali dominio Romanæ Eccleſiæ ſubiectarum proſpero & fœlicis Regimine cogitare nos deceat, ad noſtram tamen almam Vrbem Apoſtolorum Petri & Pauli glorioſo martyrii cruore Domino noſtro Ieſu Chriſto conſecratam, ciuitatem Sacerdotalem & Regiam, eiuſque ſalubre regimen tanto accuratius aciem noſtræ conſiderationis extendere, & quæ propterea prouida prædeceſſorum noſtrorum ordinatione emanarũt, pro eorum ſubſiſtentia firmiori, noſtræ approbationis munimine roborare debemus; quanto illa caput eſt orbis, & altiſsimus in ea Sacerdotii principatum & Chriſtianæ religionis caput inſtituit ac ſui quod pro noſtra ſalute pertulit, martyrii ſedem, ad quam de vniuerſis mundi partibus Chriſtifideles confluunt, in numero copioſo voluit collocari. Dudum ſiquidem cum in ea præfata vrbe, inſtigante diabolo, peſtiferum ac pernitioſum malũ irrepſiſſet, quod ſi quando inter aliquos, etiam pro leuiſsima cauſa, Rixa quam Brigam vocabant, exoriebatur, in qua alter alterum percuteret, aut vulneraret, percuſſus aut vulneratus huiuſmodi, offendentis patrem, fratrem, aut filium, ſeu alterum ex propinquis iniuriæ expertem, & plerumque offenſionis ignarum, aut huiuſmodi exceſſus plurimum indolentem, horribili immanitate,& furioſa dementia in vindictam ſuæ iniuriæ vulnerabat, & interdum occidebat, aut aliquis propinquorum offenſi ad vltionem iniuriæ propinqui ſui, vt præmittitur, propinquum offendentis vulnerabat vel occidebat, vel vulnerari, & occidi faciebat. Inde quoque iuxta damnabilem abuſum eiuſdem ciuitatis, vtraque pars ſe domibus priuatis includebat, quas in contemptum ſummi Pontificis ac etiam Magiſtratuum ciuitatis, armatis complebant, & interdum ſores domorum & porticus ſteccatis communibant, vbi tamquam ad officinas & aſylum ſcelerum perditi homines & ſceleſti, ex vtraque parte conueniebant. Illic rabida factio iungebatur atrociſsimi ſceleris immanitate concordans. Illic dementia, & vt fama erat, venalis iniuria, dum ij qui nulla erant iniuria laceſsiti, ad vindictam offenſorum, inſana mente, & ferali crudelitate coniurabant. Ij erant quorum veloces erant pedes ad effundẽdum ſanguinem, & qui viam pacis non cognouerant, & inter quos fœda & obſcœna committebantur, alearum luſus, pecuniarum effuſio, patrimoniorum diſsipatio, diræ blaſphemiæ,& obſcœni agebãtur inceſtus. Ex ijs oriebatur regentium rempublicam & Magiſtratuum contemptus; ac ſeditiones nonnumquam excitabantur. Quodquidem ex alio veteri proceſſerat abuſu, vt ſi quando huiuſmodi rixæ & offenſiones intercedebant,

bant, non ſolum propinqui atque coniuncti, ſed etiam extranei vtrique parti ſe offere-
bant, quod vulgo apud eos, & materno vocabulo, Fare de bene, nuncupabatur, ex
quo plerumque totius Ciuitatis ſtudia diuidebantur, non ſine graui nota regentium,
atque diſcrimine rei publicæ, armabantur aduerſus proximos miſeri ſpiritu diaboli
repleti, & omne ius humanæ ſocietatis, omnem charitatem, omnem ciuilem concor-
diam damnabili abuſu peruertebant, Fœlicis recordationis Paulus Papa Secundus præ
deceſſor noſter, volens tam immani, & crudeli facinori, ac Populi peculiaris Romanæ
Eccleſiæ periculis occurrere, & tã nefarios præſumptores debitæ animaduerſionis mu-
crone ferire, & vt tuta eſſet inter improbos innocentia, & ipſis improbis, formidato
ſupplicio, refrænaretur audacia, ac nocẽdi facultas, ipſiuſque almæ Vrbis paci, & quieti,
ac tranquillitati conſulere, vt fœlici ducta regimine præſeruaretur a noxiis, & optatis
ſemper proficeret incrementis: irrefragabili, matura, digeſtiſsima, & perpetuo valitu-
ra conſtitutione, ſtatuit, & ordinauit, quòd quicunque deinceps Baro, aut Domicel-
lus, vel Ciuis Romanus, vel quæuis alia Eccleſiaſtica, Sæculariſque perſona, cuiuſcun-
que conditionis, & qualitatis exiſteret, quacunque etiam atroci iniuria laceſsita, pro ſua
vel amici aut propinqui iniuria vindicanda, Patrem, aut filium, fratrem, aut propin-
quum, vel alias amicum, vel domeſticum offendentis vulnerare, mutilare, occidere, vel
quocunque modo, realiter, vel perſonaliter offendere præſumeret, aut talia fieri face-
ret, vel mandaret: & ſimiliter qui in Vrbe Roma, vel in eius diſtrictu, occaſione Rixæ,
vel Brigæ, Domum communire, armatos receptare, aut tenere, vel adhærentes, aut com
plices, ac fautores Brigæ arceſſere, ſeu quamcunque conuentionem, congregationem,
& collectam hominum, ad vltionem iniuriæ, inuocare, excitare, inuitare, vel recepta-
re præſumeret, per ſe, vel alium, crimen læſæ Maieſtatis incurreret, & læſæ Maieſtatis,
rebellionis, ac ſeditionis in Vrbe concitatæ, reus cenſeretur & haberetur, ac veluti talis
à competentibus iudicibus ſeuerisſime puniretur. Eccleſiaſtici vero talia perpetrantes,
omni dignitate, honore, ordine, officio, & beneficio, eſſent ipſo iure priuati; & perpe-
tuæ cuſtodiæ manciparentur. Beneficia eorum libere aliis per illos ad quos eorum col-
latio pertineret, conferrentur: omneſque præterea talia committentes, tamquam Chri
ſtianæ religionis alieni, publicæ Pacis æmuli, ab omni Populo, Ciuitate, Terra, vel lo-
co, Eccleſiæ Romanæ mediate vel immediate ſubiecto, eſſent perpetuo diſfidati: eorum
Bona tam mobilia, quàm immobilia eſſent ipſo iure Cameræ Apoſtolicæ confiſcata:
Nulli præterea talium alicuius aperiretur Ianua dignitatis, aut honoris Eccleſiaſtici, vel
mundani, ſeu ad alicuius loci regimen eſſet aſcenſus: & vt magis famoſa eſſet eorum
infamia, factio teſtamenti actiue & paſsiue eſſet eis interdicta, ad actus legitimos nul-
lus eis pateret aditus, nulla porta pãderetur, omni ſpe gratiæ, aut diſpenſationis adem-
pta: ac præter prædictas pœnas ſententiam excommunicationis, & perpetuæ maledi-
ctionis incurrerent, à qua abſolui non poſſent, niſi per Romanum Pontificem, præter-
quam in articulo mortis conſtituti: Illi vero qui ipſis offenſis, vel offendentibus ſeu Bri-
goſis, adhærere, fauere, opem, auxiliumue promittere, vel eos in Domibus, aut Caſtris,
locis, ſeu Fortelitiis ſuis receptare, aut qui iuxta vulgare (Fare de bene) deinceps præ-
ſumerent, tamquam fautores ſcelerum, & conſpiratores aduerſus publicam Pacem, om-
nino ſimilis rebellionis, confiſcationis, depoſitionis, priuationis, inhabilitationis, at-
que excommunicationis, & anathematis pœnas incurrerent. Statuit præterea idem
prædeceſſor, vt Domus & habitationes principalium offendentium, qui vindictam in
alios, vt præmittitur, ſumere vel excitare, vel etiam qui ex vtraque parte domos ipſas
munire, aut congregationes occaſione Brigæ, & collectas hominum adunare, aut ar-
mis, vel armatis, ſeu ſteccatis, & propugnaculis communire auſi forent, in deteſtatio-
nem tanti facinoris, vſque ad ſolum, ad perpetuam infamiam, proſternerentur, per hoc
ſæcularibus, & aliis iudicibus ſuis competentibus non adimens facultatem vtendi ſta-
tutis & legibus aduerſus tales editis, vel edendis: quia dignum fore exiſtimabat, vt ra-
tione nefandi flagitii vltionis ſeueritas extenderetur, & propter enormitatem facino-
rum, pœnarum modus exuberaret, prout in eiuſdem prædeceſſoris litteris deſuper con-
fectis,

ſectis, quarum tenorem idem prædeceſſor, de verbo ad verbum, in volumen ſtatutorū eiuſdem Vrbis annotari & deſcribi mandauit, plenius continetur. Cum autem poſt dicti prædeceſſoris obitum, qui contrauenerunt eiſdem litteris ab aliquibus temporibus citra, pœnis in eis contentis puniti non fuerint, & ex illorum impunitate Romani Ciues inuicem diſſidentes, pro leuibus plerumque cauſis, procliuiores fuerint ad huiuſmodi abuſus ſuſcitationem, & ſe domibus includere, illas armis, propugnaculis & ſceleſtis hominibus munire, & ſe ſic quampluribus annis incluſos, in eiſdem domibus continere, & interim nonnunquam manus improbas, non ſine interuenientium hinc inde trucidatione conſerere, ſcandala plurima in eadem Vrbe excitare non formidauerint, nec formident, creueritque valde numerus diſsidentium eorundem, qui paſsim in eadem Vrbe, ad vindictam, iuxta abuſus prædictos, mutuo tum palam tum exquiſitis dolis ſe interficere, & aliàs offendere non ceſſant. Nos qui deteſtabilem & horrendam talium nequitiam oportunis remediis perſequi ſtudiis quærimus indeſeſsis, habita ſuper iis cum fratribus noſtris Sanctæ Romanæ Eccleſię Cardinalibus deliberatione matura, de illorum conſilio, eiuſdem Pauli prædeceſſoris conſtitutionem, ſtatutum, & ordinationem prædicta, & prout illa concernunt, omnia & ſingula in dictis litteris còntenta, auctoritate apoſtolica, præſentium tenore, approbamus, & robur perpetuæ firmitatis obtinere, ac obſeruari debere, eadem auctoritate decernimus, & pro potiori cautela, ea omnia ſic vt præfertur ab eodem prædeceſſore prouide ſtatuta, & ordinata, de nouo ſtatuimus & ordinamus, ac mandamus perpetuis futuris temporibus inuiolabiliter obſeruari. Volumus inſuper quòd ſinguli in eadem vrbe in præſentiarum Rixam ſeu Brigam quomodolibet forſan habentes, ſuſtinentes, aut excitare molientes, cuiuſcunque ſtatus vel conditionis exiſtant, poſt publicationem præſentium in Curia Capitolii, & aliis locis publicis dictæ Vrbis faciendam, infra quindecim dierum ſpatium ſuper illa in dilectos filios eiuſdem Vrbis generales Paceriοs, ac Vicecamerarium, ſeu alium per nos eius loco forſan ſurrogandum, aut deputandum, & de iure & de facto iuxta auctoritatem & arbitrium eorundem Paceriorum plenarie compromiſiſſe, ipſorum deciſionibus, ſententiis, & mandatis ſtare & parere debeant, & teneantur. Decernentes nulli licere illis contradicere, nec etiam ab eis quouiſmodo appellare: ac diſtrictius inhibentes, ne aliqui per ſe aut alium, directe vel indirecte ſeu alio quouis quæſito colore, contra pacem & concordias hactenus initas & factas, vel ſecuritates præſtitas, ſeu deinceps iniendas venire, vel aliquid attentare, aut illas infringere quomodolibet præſumant, ſub pœnis vltra Vrbis ſtatuta, in huiuſmodi facta pace cõtentis, ac præmiſsis, & aliis, noſtro & Apoſtolicæ ſedis arbitrio infligendis, quas rebelles & contrafacientes, ac pacem huiuſmodi non ſeruantes, eo ipſo quo contrafecerint, irremiſsibiliter incurrant. Non obſtantibus conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, ac confirmatione Apoſtolica, vel quauis alia firmitate vallatis, eiuſdem Vrbis ſtatutis, & conſuetudinibus contrariis quibuſcunque. Et ne quiſpiam de præmiſsis valeat ignorantiam allegare, mandamus præſentem noſtrarum litterarum tenorem, in locis publicis prædictis, ſono tubæ præmiſſo publicari, & in volumine ſtatutorum prædictorum, de verbo ad verbum deſcribi. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ approbationis, conſtitutionis, ſtatuti, ordinationis, voluntatis, decreti, inhibitionis, & mandati, infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ Milleſimo quadringenteſimo octuageſimo ſexto. kalendis Septembris, Pontificatus Noſtri Anno Secundo.

LITTE-

LITTERAE INNOCENTII PAPAE OCTAVI ALIArum confirmatoriæ, contra Homicidas, & ſumentes vindictam, ac minantes, & nuntiantes minas.

INNOCENTIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam. Licet ea quæ laudabibili & prouida prædeceſſorum noſtrorum ordinatione contra viros ſanguinum & doloſos Deo & hominibus propheta teſtante abominabiles, vt pœnis debitis iuſtitia mediante puniantur, ſtatuta & ordinata fuerunt, inuiolabili debeant obſeruatione vigere; nonnunquam tamen Romanus Pontifex ne ſucceſſu temporis impugnationi ſubiaceant, illa de nouo approbare conſueuit, vt eò firmius illibata perſiſtant, quò magis ſuo fuerint præſidio pro tempore ſtabilita; alia etiam de nouo ſtatuendo & ordinando, quæ proſperi ſtatus incrementum, & boni regiminis directionem afferre poſsint, prout id in Domino cōſpicit ſalubriter expedire. Dudum ſiquidem per fœlicis recordationis Pium Papam Secundum, prædeceſſorem noſtrum, accepto, quòd à certis annis tunc elapſis citra in terris, locis & tenimentis Romanæ Eccleſiæ mediate vel immediate ſubiectis, quamplura, etiam ex leuibus cauſis, homicidia commiſſa eſſe reperiebantur, idem prædeceſſor attendens crimen huiuſmodi inter alia eſſe pernicioſum, & deteſtabile, & iuxta Canonicas ſanctiones debere graui animaduerſione puniri, & tanto ſeuerius puniendum & extirpandū fore, quanto manifeſtius cognoſcebatur quòd ex eo vt plurimum ſcandala, & mala plurima ſubſequebantur, Ac cupiens quòd eiuſdem Eccleſiæ mediate vel immediate ſubiecti pacifici forent & modeſti, & terras ac loca prædicta Sicariis expurgare, inter alia per quaſdam ſtatuit & decreuit, quòd omnes illi qui pro delicto homicidii forent condemnati, ſeu aliàs de Ciuitate aliqua & diſtrictu ipſius Banniti, non poſſent ad ciuitatem ſeu diſtrictum huiuſmodi quocunque tempore redire, ſeu in eis, vel eorum altero moram trahere, etiam habita pace ab hæredibus ſeu conſanguineis vel filiis ipſius occiſi, & deinde cum in Vrbe Romana, inſtigāte diabolo, peſtiferum ac pernicioſum malum irrepſiſſet, quòd ſi quando inter aliquos, etiam pro leuiſsima cauſa, Rixa quam Brigam vocabant, exoriebatur, in qua alter alterum percuteret, aut vulneratus huiuſmodi, offendentis patrem, fratrem, aut filium, ſeu alterum ex propinquis iniuriæ expertem, & plerumque offenſionis ignarum; aut huiuſmodi exceſſus plurimum indolentem, horribili immanitate, & furioſa dementia in vindictam ſuæ iniuriæ vulnerabat, & interdum occidebat; aut aliquis propinquorum offenſi ad vltionem iniuriæ propinqui ſui, vt præmittitur, propinquum offendentis vulnerabat vel occidebat, vel vulnerari, ſeu occidi faciebat. Inde quoque iuxta damnabilem abuſum eiuſdem vrbis vtraque pars ſe domibus priuatis includebat, quas in contemptum ſummi Pontificis ac etiam Magiſtratuum ciuitatis, armatis complebant. Et interdum fores domorum & porticus ſteccatis communibant, vbi tamquam ad officinas & aſylum ſcelerum perditi homines & ſceleſti, ex vtraque parte conueniebant, Illic rabida factio iungebatur atrociſsimi ſceleris immanitate concordans. Illic dementia, & vt fama erat, venalis iniuria, dum ij qui nulla erant iniuria laceſsiti, ad vindictam offenſorum, inſana mente, & ferali crudelitate coniurabant. Ij erant quorum veloces erant pedes ad effundendum ſanguinem, & qui viam pacis non cognouerant, & inter quos fœda & obſcœna committebantur; alearum vſus, pecuniarum effuſio, patrimoniorum diſsipatio, diræ blaſphemiæ, & obſcœni agebantur inceſtus. Ex ijs oriebatur regentium rempublicam & Magiſtratuum contemptus, ac ſeditiones nonnumquam excitabantur. Quodque ex alio veteri proceſſerat abuſu, vt ſi quando huiuſmodi rixæ & offenſiones intercedebant, non ſolum propinqui atque coniuncti, ſed etiam extranei vtrique parti ſe offerebant, quod vulgo apud eos, & materno vocabulo, Fare de bene, nuncupabatur; ex quo plerumque totius

Ciuitatis ſtudia diuidebantur, non ſine graui nota regentium, atque diſcrimine reſpublicæ, armabantur aduerſus proximos miſeri ſpiritu diaboli repleti, & omne ius humanæ ſocietatis, omnem charitatem, omnem ciuilem concordiam damnabili abuſu peruertebant: piæ memoriæ Paulus Papa Secundus etiam prædeceſſor noſter, volens tam immani, & crudeli facinori, ac Populi peculiaris Romanæ Eccleſiæ periculis occurrere, & tam nefarios præſumptores debitæ animaduerſionis mucrone ferire, & vt tuta eſſet inter improbos innocentia, & in ipſis improbis, formidato ſupplicio, refrænaretur audacia, & nocēdi facultas, ipſiuſque almæ Vrbis paci, & quieti, ac tranquillitati conſulere, vt fœlici ducta regimine præſeruaretur à noxiis, & optatis ſemper proficeret incrementis, per alias litteras ſuas perpetuo valitura conſtitutione ſtatuit, & ordinauit, quòd quicunque deinceps Baro, aut Domicellus, vel Ciuis Romanus, ſeu quæuis alia Eccleſiaſtica, Sæculariſque perſona, cuiuſcunque conditionis, & qualitatis exiſteret, quacunque etiam atroci iniuria laceſsita, pro ſua vel amici, aut propinqui Iniuria vindicanda, patrem, aut filium, fratrem, aut propinquum, vel alias amicum, vel domeſticum offendentis vulnerare, mutilare, occidere, vel quocunque modo realiter, vel perſonaliter offendere præſumeret, ac talia fieri faceret, vel mandaret: & ſimiliter qui in Vrbe Roma, vel in eius diſtrictu occaſione Rixæ, vel Brigæ, domum communire, armatos receptare, aut tenere, vel adhærentes, & cōplices, aut fautores Brigæ arceſſere, ſeu quamcunque conuentionem, congregationem, & collectam hominum, ad vltionem iniuriæ inuocare, excitare, inuitare, vel receptare præſumeret, per ſe, vel aliū, crimen læſæ Maieſtatis incurreret, & læſæ Maieſtatis, rebellionis, ac ſeditionis in Vrbe concitatæ, reus cenſeretur & haberetur, ac vt talis à competentibus iudicibus ſeueriſsime puniretur. Eccleſiaſtici vero talia perpetrantes, omni dignitate, honore, ordine, officio, & beneficio, eſſent ipſo iure priuati, & perpetuæ cuſtodiæ manciparentur. Beneficia eorum libere aliis per illos ad quos eorum collatio pertineret, conferrentur: omneſque præterea talia committentes, tamquam Chriſtianæ religionis alieni, publicæ Pacis æmuli, ab omni Populo, Ciuitate, Terra, vel loco, Eccleſiæ Romanæ mediate vel immediate ſubiecto, eſſent perpetuo diffidati: eorum bona tam mobilia, quàm immobilia eſſent ipſo iure Cameræ Apoſtolicæ confiſcata. Nulli præterea talium alicuius aperiretur ianua dignitatis, aut honoris Eccleſiaſtici, vel mundani, ſeu ad alicuius loci regimen eſſet aſcenſus. Et vt magis famoſa eſſet eorum infamia, factio teſtamenti actiue & paſsiue eſſet eis interdicta, ad actus legitimos nullus eis pateret aditus, nulla porta panderetur, & ſpe gratiæ, aut diſpenſationis adempta: ac præter pœnas prædictas ſententiam excommunicationis, & perpetuæ maledictionis incurrerent, à qua abſolui non poſſent, niſi per Romanum Pontificem, præterquam in mortis articulo conſtituti: ac nonnulla alia tunc expreſſa, fecit ſtatuit, ordinauit & mādauit, ac obſeruari voluit, prout hæc & alia in ſingulis litteris prædictis, quarum tenores, ac ſi de verbo ad verbum præſentibus infererentur, haberi voluimus pro ſufficienter expreſsis, plenius continetur. Cum autem, ſicut non abſq; graui animi diſplicentia accepimus, licet nos poſt noſtrā ad ſummi Apoſtolatus apicē aſſumptionem, ſingulas litteras prædictas, ac omnia & ſingula in eis contenta, quæ etiā per recolēdæ memoriæ Sixtum Papam Quartū ſimiliter prædeceſſorem noſtrum approbata fuerunt approbauerimus, & robur perpetuæ firmitatis obtinere, & obſeruari debere, decreuerimus, etiam de fratrum noſtrorū Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium conſilio: quia tamen nondum præmiſſa in vſu, fuerunt, creuit, & creſcit indies, propter impunitatem huiuſmodi facinoroſorum hominum, temeritas & audacia non ſine maximo ipſius vrbis, & aliarum Romanæ Eccleſiæ terrarum, ac illas habitantium, præiudicio, & detrimento, maloque exemplo & ſcandalo plurimorum. Nos igitur volentes ſuper iis, prout noſtro incumbit officio, opportune prouidere, habita de nouo cum eiſdem fratribus matura deliberatione, de illorū conſilio, ſingulas litteras prædictas, ac omnia & ſingula in eis contenta, necnon ſtatutum dictæ vrbis, quo cauetur quòd domini Caſtrorū, & Barones in eorū Terris diffidatos ſub certa pœna inibi expreſſa retinere non poſſunt, cuius tenorem etiam præſentibus haberi volumus pro ſufficienter, expreſſo, auctoritate

Apoſtolica tenore præſentiũ, de nouo approbamus, & perpetuæ firmitatis robur obtinere, ac perpetuo obſeruari debere eadẽ auctoritate decernimus. Proq; potiori cautela ea omnia ſic vt præfertur ab eiſdẽ prædeceſſoribus proinde ſtatuta & ordinata de nouo ſtatuimus, & ordinamus ac mãdamus perpetuis futuris tẽporibus inuiolabiliter obſeruari, nec eo prętextu quòd hactenus forſan obſeruata nõ fuerint, volumus in aliquo poſſe reprobari. Et inſuper quia ſicut etiã facti euidentia demonſtrat, inſurrexit à paucis tẽporibus citra inter homines facinoroſos homicidas bãnitos ſeu diffidatos ab vrbe pro eorũ delictis & ſceleribus, quædã praua improba & damnata cõſuetudo, quòd cupiẽtes reaſſidari & ad vrbẽ redire, quod niſi ab hæredibus occiſi aut offenſi pacẽ habeãt facere nõ poſſunt, per nuncios aut litteras, vel ſaliter læſis, & offenſam paſsis, acriter minãtur polliceẽtes ſe peiora facturos, niſi pacẽ cũ eis faciant, Monẽtes etiã ipſos ne ab eorũ domibus diſcedant, Brigã eis indicẽtes, ex quo hæredes ipſi aut aliter iniuriã paſsi & interdũ eorũ conſanguinei & affines etiã hi qui in longiſsimo gradu ſunt cõſtituti cõpelluntur aut pacẽ violẽtã inire, aut Brigã ſuſtinere, propter quæ alij ex huiuſmodi impunitate indies ad peiora perpetrandũ inducũtur: Huiuſmodi malis prout tenemur occurrere volẽtes, etiã de ſimili conſilio ſtatuimus, decernimus, & ordinamus quòd omnes, & ſinguli qui modo præmiſſo minati fuerint, & Ambaſſatam, aut litteras ſcienter ijs quibus minantur, afferre audebunt, & præſument, crimen læſæ Maieſtatis ſimiliter incurrant, & læſæ Maieſtatis, ac rebellionis rei cenſeantur, ac veluti tales à competentibus iudicibus ſeuerisſime puniantur, & tam illi quàm Eccleſiaſticæ perſonæ talia perpetrantes, cuiuſcunque dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis, conditionis, & excellentiæ exiſtant, omnes & ſingulas ſententias, cenſuras, & pœnas quas idem Paulus prædeceſſor contra patrem, filium, fratrem, & propinquum, vel domeſticum, offendentis, vulnerantis vel mutilantis, occidentis, vel quocunque modo offendentis, promulgauit, vt prædictum eſt, eo ipſo irremiſsibiliter incurrant. Non obſtantibus præmiſsis, ac conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ac dictæ Vrbis iuramento, confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis, ſtatutis & conſuetudinibus, necnon omnibus illis quæ Pius, Paulus, & Sixtus prædeceſſores præfati in ſuis, & nos in aliis noſtris litteris prædictis voluimus non obſtare, cæteriſque contrariis quibuſcunque. Et ne quiſpiam de præmiſsis valeat ignorantiam allegare, mandamus præſentium noſtrarum litterarum tenorem in curia Capitolii, & aliis locis publicis dictæ Vrbis, ſono tubæ præmiſſo, publicari, ac in volumine ſtatutorum prædictorum de verbo ad verbum deſcribi, ad certitudinem præſentium, & memoriam futurorum. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrę approbationis, decreti, ſtatuti, ordinationis, mãdati, & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attẽtare præſumpſerit, indignationẽ omnipotentis Dei, ac beatorũ Petri, & Pauli Apoſtolorũ eius ſe nouerit incurſurum. Datũ Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ Milleſimo quadringenteſimo octuageſimo octauo, Idibus Septembris, Pontificatus Noſtri Anno Quinto.

LITTERAE PII PAPAE QVINTI CONFIRMATOriæ aliorum ſummorum Pontificum contra Homicidas, Baunitos, & alios facinoroſos.

PIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam. Ex ſupernæ diſpoſitionis arbitrio gregis Dominici curæ præſidentes, inter varias animi ſolicitudines, quæ ex Paſtoralis officii miniſterio nobis incumbunt, illam à nobis potiſsime amplectendam eſſe putamus, per quam inter ſingulos gregis eiuſdem fideles, præſertim vero nobis, & Romanæ Eccleſiæ ſubditos pax, & concordia confouentur, ſeditiones ſedantur, ſcandalis obuiatur, & animarum ſalus procuratur. Vnde ea quæ ſedula meditatione hactenus à diuerſis Roman. Pontificibus prædeceſſoribus noſtris præmiſſorum ratione geſta fuiſſe ac ordinata comperi-

comperimus, quò ſæpius fideles ipſi illa perſpicient innouári, eò ſeruentius, ac promptius ad illorum obſeruationem excitentur, confirmanda, innouanda, noſtræque auctoritatis munimine roboranda eſſe cenſemus, aliasque deſuper diſponimus prout in Domino conſpicimus expedire. Sane aliàs poſtquam fel. re. Pius Papa II. prædeceſſor noſter per eum accepto, quòd à certis tunc elapſis annis citra in terris, & locis, & tenimentis dictæ Romanæ Eccleſiæ mediate vel immediate ſubiectis, quamplura etiam ex leuibus cauſis commiſſa eſſe reperiebantur homicidia, idem prædeceſſor attendens crimen huiuſmodi inter alia pernicioſum eſſe, & deteſtabile, & iuxta Canonicas ſanctiones debere graui animaduerſione puniri, & tanto ſeuerius puniendum, & extirpandum fore quanto manifeſtius cognoſcebatur quòd ex eo ſcandala, & plurima mala ſubſequebantur: ac cupiens quòd eiuſdem Eccleſiæ mediate, vel immediate ſubiecti, pacifici forẽt & modeſti, ac Terras, & loca prædicta Sicariis expurgare, inter alia per ſuas litteras ſtatuerat, & decreuerat, quòd omnes illi qui pro delicto huiuſmodi forent condemnati, aut aliàs de ciuitate aliqua, ſeu diſtrictu ipſius banniti, non poſſent ad ciuitatem ſeu diſtrictum huiuſmodi quocumque tempore, ſeu in eis vel eorum altero moram trahere, etiam habita pace ab hæredibus, & conſanguineis, ſeu filiis ipſius occiſi; nec Legatus etiam de Latere, aut Gubernator qui pro tempore foret, vel quiuis alius poſſet auctoritate Apoſtolica ſeu ex officio ſuæ legationis aliquem homicidã, ſeu bannitum rebannire, & reducere, ſeu reuocare ad ciuitatem vel diſtrictum aut eorum alterũ, ſeu ei licentiã, vel ſaluumconductũ cõcedere, redeundi ſeu morandi in eis, vel eorũ altero in perpetuum, vel ad tempus modicum, ſiue magnum, nec etiam ad diem vnum, ſiue noctem. Quod ſi ſecus per quemcumque ex prædictis factum foret, ipſo facto pœnam excommunicationis ſine vlterioris ſententiæ declaratione, à qua per alium, quàm per ſummum Pontificem, & tunc facta de hoc ſpeciali expreſsione, non poſſet abſolui, ac licentia, reductio, reuocatio, ſaluus conductus, & caſſatio proceſſus, & banni huiuſmodi eſſent ipſo iure nulla, nulliuſque roboris vel momenti, incidereque etiam in pœnam ducatorum mille auri Cameræ Apoſtolicæ applicandorum, quã Theſaurarius, cui hoc ſecrete, vel publice foret relatum, & denunciatum retineri faceret, & mandaret, nullo ſuper hoc expectato ſeu requiſito ſuperioris mandato. Quod ſi non faceret ipſe Theſaurarius, eandem ſententiam excommunicationis ipſo facto eum eiſdem qualitatibus incurreret: ipſeque rebannitus, reductus, ſiue quocumque alio modo reuerſus poſſet deberetque capi, detineri, & incarcerari; ac de ipſo ſecundum ſententiam contra eum latam, iuſtitia fieri per Gubernatorem, Poteſtatem, vel alios Officiales ad quos ſpectaret, & pertineret incontinenti, ſine vlteriori ſententiæ notificatione, requiſitione ſuperioris vel alterius, ſub pœna ducentorum ducatorum auri Cameræ præfatæ applicandorum, quam Theſaurarius præfatus ſimili modo, & forma, ac ſub ſimilibus cenſuris faceret retineri: & quod quæcunque appellationes interpoſitæ, vel interponendæ ab huiuſmodi vel aliis ſententiis, ſiue grauaminibus contra homicidas latis, vel à proceſſu cõtra eos facto, etiã ſi lis vel inſtantia ſuper eis penderet, & inhibitiones vigore ipſarum emiſſæ forent per Auditorem Cameræ, vel alium quemcumque ordinarium, vel delegatum, eſſent nullæ, & inualidæ, nec ad vlteriora ſuper his, & ipſarum vigore procedi poſſet aut deberet. Quinimmo appellationes, lites, & cauſæ huiuſmodi cenſerentur auocatæ, extinctæ, & inualidæ, nec Poteſtates ſeu Officiales, quibus inhibitum foret, mandatis, inhibitionibus, litis pendentiis, cenſuris, & pœnis in eis contentis aſtringerentur, immo tenerentur, & deberent ad executionem ſententiarum latarum procedere: poſſet tamen in caſibus à iure vel ſtatuto permiſsis appellari ad Gubernatorem ciuitatis, ſeu prouinciæ, qui intra menſem cauſam diffinire teneretur, quo elapſo inhibitio, & inſtantia ſuper eis eſſent nullæ, & libere ſine impedimento poſſet fieri executio ſententiæ, vel banni, ac ſi non fuiſſet inhibitum & appellatum: quòdq; banniti, & condemnati propter huiuſmodi crimen homicidii cẽſerentur banniti ab omnibus circumuicinis locis vſque ad milliaria quinquaginta, infra quæ ſi reperti forent; poſſent & deberent capitalis ſententiæ, ſiue condemnationis pecuniariæ executiones fieri contra

eos per Poteſtates, & alios Officiales, ciuitatibus, diſtrictui, & loco præſidentes, ſub pœnis pecuniariis ſimili forma incurrendis; ita quòd omnes, & ſinguli homicidæ quorum delictum notorium foret, vel de homicidio infamati, ſeu condemnati, etiam ſi de delicto huiuſmodi ex forma ſtatuti non poſſet inquiri, vel aliqua pœna imponi, vel etiam ſi ipſius delicti vel pœnæ pro eo impoſitæ auctoritate apoſtolica vel alterius ab ea vel à Rom. Pont. poteſtatem habente, eſſet facta remiſsio, caſſatio proceſſus, & ſententia annullata, vel aliàs quomodolibet diſpoſitum per viam gratiæ vel iuſtitiæ remiſsionis in toto vel in parte, non poſſet habere officia, vel dignitates in quibuſcumque locis, ciuitatibus, & terris, à quibus banniti forent, & in quibus domicilium eorum originemq; haberent, ſeu aliàs moram traherent, vel reſiderent, etiam ſi forent abſoluti, rebanniti, vel aliàs eorum ſententia ſeu condemnatio ſiue proceſſus irritati, vel aliàs pro infectis habiti: ſed perpetuo eſſent infames, & omni officio, & dignitate priuati, nec poſſent ferre teſtimonium, nec tabellionatus officium exercere, neque admitterentur ad iudicandum ſeu aliud officium exercendum, & ab omnibus actibus legitimis eſſent perpetuo ſuſpenſi: quinimo ſi huiuſmodi officia acceptarent, exercerent, ſeu aliàs ad ea exercenda admiſsi forent, tam ipſi quàm Gubernator, Legatus, aut ſuperior qui eum eligere, vocare, aut ipſum officium exercere ſeu ei præeſſe pateretur, pœnam quingentorum ducatorum auri ipſo facto incurrerent, & ſua gubernatione priuarentur, nec geſta in iudicio, vel extra iudicium tam per eum qui admiſſus foret ad officium, quàm per eum qui illud exercere paſſus foret, de cætero valida eſſent, & robur obtinerent, quinimo eſſent nullius roboris, vel momenti, & ſi Eccleſiaſticæ perſonæ forent, ſententiam excommunicationis ipſo facto incurrerent ſine vlteriori declaratione, à qua pœna non poſſent præterquam à Rom. Pont. cum ſpeciali delicti ſeu homicidij huiuſmodi expreſsione abſolui. Et Theſaurarius Cameræ ſine vlteriori requiſitione, ſeu notificatione, aut inhibitione, vel monitione ſalarium eiſdem, vel alteri debitum retinere deberet, ſi ab eo deberetur: ſi vero non deberetur, Poteſtati, Gubernatori, vel alteri ad quem ſpectaret, ab eis vel eorum altero exigi, & ſatisfieri ſub eiſdem cenſuris in eiſdem litteris quas idē prædeceſſor per omnes ciuitates Eccleſiæ publico præconio publicari mandauerat, dū ſæpius contingerat, quòd offenſionis ignarus, aut ob huiuſmodi exceſſus plurimū condolens, horribili immanitate, & furioſa dementia in vindictam iniuriæ vulneraretur, & interdum occideretur, aut aliquis propinquorum offenſi ad vltionem iniuriæ propinqui ſui, vt præmittitur, propinquum offendentis vulneraret, vel occideret, ſeu vulnerari, vel occidi faceret. Inde quoque iuxta damnabilem abuſum ciuitatis vtraque pars ſe domibus priuatis includeret, quam in contemptum ſummi Pontificis, videlicet Principis ac etiam Magiſtratuum ciuitatis armatis complebant, & interdum fores domorū, ac porticus, ſteccatibus communibant, vbi tanquam ad officinas, ac aſylum ſcelerum perditi homines, & ſceleſti ab vtraque parte conueniebant: Illic inuidia, factio coniungeretur atrociſsima ſceleris immanitate concordans; illic dementia, & furia eſſet venalis iniuria, dum hi qui nulla erant iniuria laceſsiti, ad vindictam offenſorum inſana mente, & ferali crudelitate coniurarent: hi eſſent quorum pedes veloces erant ad effundendum ſanguinem, qui viam pacis non cognouerant, inter quos fœda, & obſcœna commercia, alearum luſus, pecuniarum effuſio, patrimoniorum diſsipatio, diræ blaſphemiæ, & obſcœni agebantur inceſtus: ex his oriretur regentium rempublicam, & magiſtratuum contemptus, ac ſeditiones nonnunquam ſuſcitarentur. Et ſi quando huiuſmodi rixæ, & diſſenſiones intercederent, non ſolum propinqui, atque coniuncti, ſed etiam extranei vtrique parti ſe offerrent, quod vulgo Apuleos, & materno vocabulo (ſare di bene) nuncupabatur, ex quo plerunque totius ciuitatis ſtudia diuidebantur, & non ſine graui nota regentium atque diſcrimine reipublicæ armarentur aduerſus proximos miſeri ſpiritu diaboli repleti, omne ius humanæ ſocietatis, omnem charitatem, omnem ciuilem concordiam damnabili abuſu ſubuerterent, piæ memoriæ Paulus Papa II. etiam prædeceſſor noſter per ſuas litteras perpetuo ſtatuerat, & ordinauerat, vt quicumque extunc deinceps Baro, aut Domicellus, ac ciuis Romanus vel quæuis alia eccleſia-

ſtica,

ſtica, ſæcularisque perſona cuiuſcumque conditionis,& qualitatis exiſteret,quacunque
etiam atroci iniuria laceſsita pro ſua, vel amici,aut propinqui iniuria vindicanda patrē,
aut filium, fratrem,aut propinquum, vel aliàs amicum,vel domeſticum offendentis vul-
nerare, mutilare,occidere, vel quocunq; modo realiter, vel perſonaliter offendere præ-
ſumeret, aut talia fieri faceret,vel mandaret: ſimiliter qui in Vrbe Roma, vel eius diſtri-
ctu occaſione rixæ vel brigæ domum communire,armatos receptare, aut tenere,vel ad-
hærentes, & complices, ac fautores brigæ accerſere, ſiue quamcumque conuentionem,
congregationem, & collectam hominum ad vltionem iniuriæ inuocare, excitare, inui-
tare, vel receptare præſumeret per ſe, vel alium, crimen læſæ Maieſtatis, rebellionis, &
ſeditionis in vrbe concitatæ reus cenſeretur, & haberetur, ac veluti talis à competenti-
bus iudicibus ſeuerisſime puniretur: Eccleſiaſtici vero talia perpetrātes omni dignitate,
honore, ordine, officio, & beneficio eſſent ipſo iure priuati, & perpetuo manciparen-
tur, ac beneficia eorum libere per illos ad quos collatio pertinebat eorum, conferrentur.
Omnesque præterea talia committentes tanquam chriſtianæ religionis alieni, publicæ
pacis æmuli, ab omni populo, ciuitate, loco, & terra dictæ Eccleſiæ mediate, vel imme-
diate ſubiecta eſſent perpetuo diffidati, eorum bona tam mobilia quàm immobilia eſ-
ſent ipſo iure Cameræ apoſtolicæ confiſcata: Nulli præterea talium alicuius aperiretur
ianua dignitatis, aut honoris eccleſiaſtici, vel mundani, ſeu ad alicuius loci regimen eſ-
ſet aſcenſus. Et vt magis eſſet famoſa eorum infamia, factio teſtamenti actiue & paſsiuē
eſſet eis interdicta, ad actus legitimos nullus eis pateret aditus, nulla porta panderetur,
omni ſpe gratiæ, aut diſpenſationis adempta. Et præter prædictas pœnas ſententiam ex-
communicationis,& perpetuę maledictionis incurrerent, á qua abſolui non poſſent ni-
ſi per Rom. Pontifices, præterquam in mortis articulo conſtituti. Illi vero qui ipſis of-
fenſis, vel offendentibus, ſeu brigoſis adhærere, fauorem, opem, auxiliumque promitte-
re, aut in domibus, vel caſtris, locis, ſeu fortalitiis ſuis receptare, aut qui iuxta vulgare
(fare di bene) ex tunc deinceps præſumerent, tanquam fautores ſcelerum,& conſpirato-
res aduerſus publicam pacem omnino ſimilis rebellionis, confiſcationis, depoſitionis,
priuationis, inhabilitatis, ac excommunicationis,& anathematis pœnas incurrerent. Et
præterea vt domus, & habitationes principalium offendentium, qui vindictam in alios,
vt præmittitur, ſumere, & exercere, aut etiam qui ex vtraque parte domos ipſas munire,
aut congregationes occaſione brigæ, aut collectas hominum adunare, vel armis, aut ar-
matis, ſeu ſteccatis, aut propugnaculis communire auſi forent, in deteſtationem tanti
facinoris demolirentur, & vſque ad ſolum ad perpetuam infamiam proſternerētur: Per
hoc quoque ſecularibus, aut aliis iudicibus ſuis competentibus non ademerat facultatē
vtendi ſtatutis, & legibus aduerſus tales editis, & edendis. Et ſucceſsiue recolendæ me-
moriæ Sixtus Papa IIII. ſimiliter prædeceſſor noſter accepto per eum quod contenta
in litteris Pii prædeceſſoris huiuſmodi à certis annis tunc elapſis citra nō fuerant obſer
uata, & ex illorū nō obſeruātia ſubditi præfatæ Eccleſiæ procliuiores erāt ad homicidia
cōmittenda, ac fere paſsim quotidie perpetrabātur, & homicidæ præfati ideo ad illa cō-
mittenda prōptiores exiſtebāt, quia ſperabant latere,& ſuorū exceſſuū remiſsionē conſe
qui facile poſſe; ac deteſtabilē, & horrēdā ſicariorū nequitiā taliū ad aliorū cautelā iuris
remediis proſequi ſtudio cupiens indeſeſſo, habita ſuper ijs cū fratribus ſuis præſatæ Ec
cleſiæ Cardinalibus deliberatione matura, de illorū conſilio per ſuas litteras, ſtatuta, de-
cretaq; Pij prædeceſſoris huiuſmodi, ac prout illa cōcernebāt oīa & ſingula in dictis litte
ris Pij prędeceſſoris præfati cōtēta approbauerat,& robur perpetuæ firmitatis obtinerę
debere decreuerat, ac voluerat,& de eorūdē fratrū cōſilio ſtatuerat,& ordinauerat, quòd
cōdēnati eatenꝰ,& quos in poſterū cōdēnari cōtingeret vbilibet in ciuitatibus, terris, &
locis prædictis pro homicidio, ſiue vt principales, ſiue vt auxiliū, cōſiliū, vel fauorē pſtan
tes, ſuarū cōdēnationū remiſsionē, aut cōtra illas ſaluūcōductū, & licētiā ſecure in loco
patrati criminis, vel infra quinquaginta milliaria (vt præfertur) propinquo, nullatenꝰ ob-
tinere poſſent ab alio quàm à Romano Pōtifice qui pro tēpore eſſet,& alicuius alterius
& Legati de Latere remiſsio nemini ſuffragaretur: & ſi forſan cōtingeret eūdē Romanū

Pontificem ad remiſsiones ſiue ſaluum conductum huiuſmodi procedere, talis remiſsio per præoccupationem proceſſiſſe cenſeretur, & nemini prodeſſe poſſet, niſi in illa vetus literarum Sixti prædeceſſoris huiuſmodi tenor de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes inferius inſertus foret, ac ſpecifica, & determinata cauſa exprimeretur, quæ eundem Roman. Pontificem induceret ad derogandum eiſdem litteris Sixti prædeceſſoris, quæ cum tam matura deliberatione ab eodem Sixto prædeceſſore manauerant. Et ſubſequenter ſanctæ memoriæ Iulius Papa II. etiam prædeceſſor noſter habita ſuper ijs cum fratribus ſuis tunc, & dictæ Eccleſiæ Cardinalibus deliberatione matura, & de illorum conſilio litteras Pij, & Sixti prædeceſſorum huiuſmodi prout illas concernebant, omniaque & ſingula in eiſdem litteris contenta per quaſdam approbauerat, & innouauerat, ac robur firmitatis perpetuo obtinere debere decreuerat, ac illas ad bannitos, ſeditioſos, & rebelles, aut alios pro quocumque alio crimine capitali à quibuſuis officialibus tam in dicta vrbe, quàm extra eam, & in terris eidem Romanæ Eccleſiæ mediate, vel immediate ſubiectis ius dicentibus, pro tempore condemnatos, & brigoſos nuncupatos pacem iuxta ordinationes dictæ vrbis apoſtolica auctoritate approbatas facere recuſantes: Necnon ius ſibimet contra alios dicentes, aut caualcatas ſine Romani Pontificis, aut officialium ſuorum ſpeciali licentia facientes, vel mouentes, præfata auctoritate de eorundem fratrum conſilio extenderat, ac vniuerſis, & ſingulis, tam laicis, quàm eccleſiaſticis cuiuſcumque ſtatus, gradus, ordinis, excellentiæ, & dignitatis, Ducibus quoque, Comitibus, Baronibus, Domicellis, necnon communitatibus, vniuerſitatibus ciuitatum, terrarum, caſtrorum, & aliorum quorumcumque locorum dictæ Eccleſiæ mediate, vel immediate ſubiectorum, diſtricte præcipiendo mandauerat, & inhibuerat, ne aliquis eorum homicidas, bannitos, exitioſos, & rebelles, aut pro alio capitali crimine condemnatos, aut brigoſos pacem facere recuſantes, ſeu ius ſibi contra alium dicentes, aut caualcatas facientes, vel mouentes in eorum ciuitatibus, caſtris, ſeu locis aliis quibuſcumque recipere, & retinere, ſeu auxilium, conſilium, vel fauorem directe vel indirecte publice vel occulte, per ſe vel alium præſtare, aut in eorum domibus, ſeu caſtris, vel locis recipere, & receptare præſumerent; & ſi aliquis contra inhibitionem, & mandatum huiuſmodi quouis modo directe vel indirecte de cætero venire præſumeret, idem Iulius prædeceſſor omnes, & ſingulos ſic contrauenientes excommunicationis maioris, & anathematis ſententiam, à qua non niſi ab ipſo Iulio prædeceſſore, & eiuſdem ſucceſſoribus (præterquam in mortis articulo conſtituti, & debita ſatisfactione præmiſſa) abſolui poſſent, incurrere, eoſque omnibus, & ſingulis priuilegijs, gratijs, libertatibus, indultis, exemptionibusque, immunitatibus realibus, & perſonalibus, ac ciuitatibus, caſtris, terris, locis, & dominiis eorum dignitatibus, & honoribus, iuribus, & officiis, ac etiam feudis, & conceſsionibus quibuſcumque, quæ à Romana præfata, & quibuſcunque aliis Eccleſiis obtinere noſcebantur, ſub quacumque verborum forma, & tenore, ac cum quibuſuis efficaciſsimis, & inſolitis etiam præſeruatiuis ab incurſu pœnæ priuationis eo ipſo priuatos, & inhabiles, ac indignos ad illa & quælibet alia in poſterum obtinenda, & quoſcumque actus legitimos exercendos fore nunciauerat; & illa per ipſum Iulium prædeceſſorem, & ſucceſſores ſuos, abque aliqua declaratione ſuper incurſu pœnæ priuationis huiuſmodi, aut citatione eorum qui priuationis pœnam incurrerent facienda, aliis perſonis in feudum ſeu vicariatum, aut aliàs ac ſi per elapſum temporis conceſsionis, aut finitam lineam ad dictam Cameram reuerſa eſſent, libere, concedere, ac aliàs de illis diſponere poſſe decreuerat, & declarauerat. Necnon ciuitates, terras, caſtra, & loca prædicta Cameræ præfatæ confiſcauerat, incorporauerat, applicauerat, & appropriauerat, ac confiſcata, incorporata, & appropriata eſſe, ſicque contrauenientes pro rebellibus eiuſdem Eccleſiæ haberi, & cenſeri debere voluerat, eorum ſubditos, ac vaſallos, & arcium, ciuitatum, terrarum, caſtrorum, & locorum prædictorum Caſtellanos, à quocunque fidelitatis iuramento, quo ipſi eſſent quomodolibet aſtricti, penitus abſoluens: ciuitates quoque terras, caſtra, & loca prædicta, ſi ad eiuſdem Eccleſiæ obedientiam ſe non reducerent, ſeu in præmiſsis quomodolibet de-

bet delinquerent, & etiam quorumcunque eis auxilium, conſilium, vel fauorem quouiſmodo directe vel indirecte, publice vel occulte præſtantium, etiam quacumque eccleſiaſtica vel mundana, & regali præfulgerent dignitate, & excellentia, vt præfertur, & ad quem eos declinare contingeret, eccleſiaſtico ſubiiciens interdicto tandiu firmiter obſeruando donec ibidem foret etiam per triduum poſt inde diſceſſum. Illos quoque qui aliquem ſcirent culpabilem in prædictis, & eidem Iulio prædeceſſori, vel ſucceſſoribus ſuis intra trium dierum ſpatium non referrent, vel alicui per quem ad eum fideliter referretur, ſimiles pœnas incurrere voluerat. Et inſuper per eundem Iulium prædeceſſorem accepto quòd cum nonnulli ciuitatum, caſtrorum, & locorum tam Regni noſtri tunc ſui Siciliæ citra Pharum, quàm aliarum partium dictæ Eccleſiæ ſubiectarum etiam Vrbis prædictæ adiacentium, qui propter homicidia, aliaque nefanda per eos perpetrata, exceſſus, crimina, & delicta, & aliàs eorum demeritis id exigentibus à ciuitatibus, terris, caſtris, & locis eorum, ſeu in quibus tunc morabantur exules, rebelles, & banniti, quod in illis propterea ſecure morari nequirent, alij de ciuitatibus, terris, caſtris, & locis dictæ Eccleſiæ ſubiectis ad Regum, & alias partes adiacẽtes huiuſmodi, alii autẽ ex Regno, & adiacentibus partibus prædictis, ad ciuitates, terras, caſtra, & loca eidem Eccleſiæ ſubiecta prædicta etiam dictæ vrbi adiacentia ſe transferrent, nonnulli Barones, Proceres, & Domini, ſeu Vicarii in temporalibus ciuitatum, terrarum, caſtrorum, & locorum, ac regni, & partium adiacentium prædictorum, eorumque Officiales, & ſubditi dictos homicidas, bannitos, criminoſos, atque rebelles homines ſcienter receptare, & quod grauius erat, protegere, & defendere non formidabant, ſe reos tantorum ſcelerum per homicidas, & alios bannitos prædictos perpetratorum apud Deum conſtituentes, & tam ipſis homicidis, & malefactoribus, quàm aliis ſimilia, & grauia delicta perpetrandi, & committendi audaciam, & ſcelerum huiuſmodi impunitatem tribuentes in animarum ſuarum periculum, iuſtitiæ conculcationem, ac dictæ ſedis auctoritatis contemptum, & ſcandalum plurimorum: Idem Iulius prædeceſſor Motu proprio omnes, & ſingulos Barones, Proceres, Milites, ac Dominos, & Vicarios in temporalibus ciuitatum, terrarum, caſtrorum, & locorum eorundem, necnon noſtros & eorundem Baronum, Procerum, Militum, & Dominorum Vicarios, Officiales, & ſubditos per ſuas litteras requiſierat, & monuerat, eiſque, & eorum cuilibet in virtute ſanctæ obedientiæ, ac ſub excommunicationis latę ſententiæ pœna, quam contrafacientes eo ipſo incurrerẽt diſtrictius inhibuerat, ne homicidas, bannitos, criminoſos, rebelles, alioſque infames homines præfatos, qui propter eorum delicta banniti in locis originis ſuæ, ſeu aliis regnorum, ciuitatum, terrarum, caſtrorum, & aliorum locorum prędictorum propter eorum malam vitam commorari non poterant, extunc de cętero nullatenus receptare, aut eis conſilium, auxilium, vel fauorem quouis quæſito colore præſtare præſumerent. Quinimo tales ad eorum dominia declinantes, ſeu in eis commorantes capi, & ad forum ſeu iuſtitias, vel Officiales ad quos punitio, & caſtigatio criminum, & exceſſuum per eos perpetratorum, vt præfertur, de iure, vel conſuetudine pertinebant, & ſpectabant deſtinare, aut ſi partibus læſis, & offenſis vtilius foret, illos iuxta criminum, & exceſſuum per eos perpetratorum qualitatem ad pœnas à iure ſtatutas in locis vbi deprehenſi forent procedere procurarent. Præterea felicis memorię Leo Papa X. etiam prædeceſſor noſter ſimiliter per eum accepto, quòd nequiſsimi Sicarii eò ad perpetranda homicidia, & mala omnia committenda procliuiores reddebantur, quò in opprobrium iuſtitię, & animi ſui indignationem non ſolum in ciuitatibus, terris, caſtris, & locis ipſius Eccleſiæ dominio ſubiectis, & non ſubiectis dictæ vrbis conuicinis, ſed etiam in Vrbe ipſa intra ædes, & Palatia retinebantur, & recipiebantur, aut ob fauorem Ducum, Marchionum, Comitum, Baronum, Domicellorum, Dominorum temporalium, armorum Capitaneorum, Ductorumque, & aliorum magnatum auxiliũ confouebantur, Iudicum quoque, & Officialium animaduerſio in eos ſæpe, & ſæpius omiſſa fuerat, idem Leo prædeceſſor Motu ſimili, & ex certa ſcientia priores litteras Iulii prædeceſſoris huiuſmodi, ac omnia, & ſingula in eis contenta per ſuas litteras approbauit,

bauerat, & innouauerat. Adiiciens, & de apoſtolicæ poteſtatis plenitudine ſtatuens, quòd ſi Duces, Barones, Marchiones, Comites, Domini temporales, Vicarii, Feudatarii, armorum Capitanei, Ductores, Magnates, Principes, Communitates, & Officiales ciuitatum, terrarum, & locorum dictæ Eccleſiæ mediate vel immediate ſubiectorũ; homicidas, bannitos, exitios, rebelles, aut pro quocumque crimine capitali pœna damnatos, necnon brigoſos pacem facere recuſantes, treugarum, ſiue induciarum violatores, ſeu fractores, ius ſibimet contra alium dicentes, cauaicatas aut armatas, vel vltra numerum decem hominum coadunatas facientes propria auctoritate, vel mouẽtes, ad eorum terras, ciuitates, caſtra, loca, territoria, & dominia declinantes, non ſolum reciperent, retinerent, vel eis auxilium, conſilium, opem, fauorem tacite, vel occulte, directe, vel indirecte præſtarent, aut contra mandata, & inhibitiones in eiuſdem Iulij prædeceſſoris litteris contentas deuenirent, ſed etiam ſi eoſdem manu forti non acciperẽt, apprehenderentque, & captos ad mandatum Romani Pontificis pro tempore exiſtentis, aut ſuorum Officialium exhiberent, traderentque, non ſolum omnes, & ſingulas ſententias, ac etiam priuationis pœnas in eiſdem litteris expreſſas, verum etiam læſæ maieſtatis reatum, & verum ac nulla iuris aut hominis fictione confectum crimen eo ipſo incurrerent, & in eos ſic contrafacientes modo & forma quibus in veros criminis læſæ maieſtatis reos à iure procedi debere ſtatutum erat, procederetur; & tam ad præfatas quàm huiuſmodi læſæ maieſtatis criminis à iure inflictas pœnas executiue deueniretur. Et inſuper omnia, & ſingula per Iulium prædeceſſorem, & vt præfertur per Leonem huiuſmodi innouata & de nouo ſtatuta, & illis adiecta perpetuæ firmitatis robur obtinere, & inuiolabiliter obſeruari debere decreuerat. Porro ad notitiam ſimilis memoriæ Clementis Papæ VII. pariter prædeceſſoris noſtri perueniento plures Vrbis, ciuitatum, terrarum, caſtrorum, locorum, & tenimentorum, ac regni, & partium prædictorum contra litteras prædeceſſorum huiuſmodi elata ceruice deuenire, & ſe aduerſus iuſtitiæ clypeum, & tutelam rebelles conſtituere præſumant, ac cenſuras & pœnas præfatas in eiſdem litteris cõtentas ſenſu reprobo paruipendere non verebantur, in animarum ſuarum perniciem, diuinæ maieſtatis offenſam, & reipublicæ læſionem, idem Clemẽs prædeceſſor ne litteræ præfatæ, quę prouida deliberatione ab ipſis prędeceſſoribus manauerant, contemptibiles redderentur, ſed exceſſuum perpetratores debita animaduerſione punirentur, opportunis remedijs prouidere volens, Motu proprio non ad aliquorum eidem ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed de ſua mera liberalitate, & ex certa ſcientia, ſingulas Pij, Pauli, Sixti, Iulij, & Leonis prædeceſſorum litteras huiuſmodi, cum ſtatuti, ordinationis, extenſionis, additionis, inhibitionis, decreti, declarationis, confiſcationis, incorporationis, applicationis, voluntatis, & mandati, ac cũ omnibus, & ſingulis aliis in eis reſpectiue contentis clauſulis, auctoritate apoſtolica per ſuas litteras approbauerat, & innouauerat, ac perpetua roboris firmitate ſubſiſtere, & per ſingulos, quos literæ ipſæ concernerent, ſub excommunicationis, anathematis, maledictionis, infamiæ, ſuſpenſionis, diffidationis, criminis læſæ maieſtatis, ſeditionis, rebellionis, confiſcationis, depoſitionis, priuationis, inhabilitatis, & interdicti, & aliis cenſuris, & pœnis eccleſiaſticis, & temporalibus in eiſdem litteris contentis, quas contrauenientes eo ipſo incurrerent, perpetuo inuiolabiliter obſeruari debere decreuerat: illaſque etiam ad hoc vt homicidæ, ſicarii, exititii, criminoſi, rebelles, aliique infames propter homicidia, aut alia nefanda per eos perpetrata, exceſſus, crimina, & delicta in ciuitatibus, terris, caſtris, vel locis eorum, ſeu in quibus tunc morabantur banniti, & condemnati, etiam habita pace ab hæredibus filiis, ſeu conſanguineis occiſorum, ac partium læſarum, non ſolum á locis circumuicinis vſque ad quinquaginta milliaria, ſed etiã ab omnibus & ſingulis ciuitatibus, terris, caſtris, & locis, etiam regni & partium prædictarum nobis & dictæ Romanæ Eccleſiæ quomodolibet mediate vel immediate ſubiectis banniti, & exules eſſent & eſſe cenſerentur, nec in illis ſeu eorum aliquo etiam prætextu cuiuſuis licentiæ, ſalui conductus, remiſsionis, reductionis, reuocationis, vel alterius gratiæ per eos deſuper quomodolibet pro tempore obtentæ morã trahere poſſent.

Et ſi

Et ſi in eis reſiderent, vel reperti forent, capi, detineri, & incarcerari, ac iuxta criminũ, & exceſſuum per eos perpetratorum qualitatem, vel litterarum Pii prædeceſſoris huiuſmodi tenorem, ſub pœnis in eiſdem litteris contentis, per Officiales ciuitatis, terræ, caſtri, vel loci, in qua vel in quo deprehenſi forent, debitis pœnis plecti, ſeu inde educi, & ad forum ſeu Officiales, ad quos criminum & exceſſuum eorundem punitio, vel de iure, vel conſuetudine pertineret, remitti deberent, extenderat & ampliauerat. Et nihilominus præmiſſa omnia, & ſingula prout per Pium, Paulum, Sixtum, Iulium, & Leonem prædeceſſores præfatos ſtatuta, & ordinata, inhibita, decreta, & declarata fuerant, ita vt Duces, Barones, Marchiones, Comites, Domini temporales, Vicarii, Feudatarii, Capitanei, Magnates, Principes, Communitates, Ciues, Officiales, & perſonæ, ac alii quos prædictæ litteræ concernebant, ac ipſorum ſinguli litteras & in eis cõtenta huiuſmodi non obſeruantes, & illis quomodolibet directe, vel indirecte contrauenientes, ac eis adhærentes, eorumque fautores, & complices, ſingulas cenſuras, & pœnas prædictas eo ipſo, abſque alia declaratione incurrerent, & incurriſſe cenſerentur. Quodque Duces, Barones, Marchiones, Comites in temporalibus Vicarij, & Feudatarii ciuitatum, terrarum, caſtrorum, & locorum, etiam regni, & partium prædictarum ſibi & eidẽ Eccleſiæ mediate vel immediate ſubiectarum, aliquos ſuos & dictæ Eccleſiæ hoſtes, & inimicos, aut ſubditos, exules, bannitos, & facinoroſos cuiuſcunque ſtatus, vel conditionis eſſent, publice, vel occulte vllo vnquam tempore recipere, & acceptare nullatenus præſumerent. Et ſi aliquos ad eorum dominia, & territoria confugere contingeret, illos ex eorum dominiis vel territoriis huiuſmodi expellere, ſeu ad ſimplicem iuſſionem ſuam, vel ſucceſſorum ſuorum quo voluiſſet, ſeu ſucceſſores ipſi voluiſſent, tute conduci facere. Ac quod præmiſſa à ſuis ſubditis inuiolabiliter obſeruarentur omni excuſatione ceſſante cum effectu curare, ſub ſimilibus priuationis, & rebellionis, ac criminis læſæ Maieſtatis pœnis ſi contrafacerent eo ipſo incurrendis. Necnon vt homicidæ, fautores, & complices præfati facilius capi & puniri poſſent, quòd communitates ciuitatum, & vniuerſitates terrarum, caſtrorum, & locorum, in quibus, ſeu quorum territorio, diſtrictu, & ditione dicta homicidia perpetrarentur, ſub interdicti eccleſiaſtici, & duorum millium per communitates, ac mille ducatorum per vniuerſitates, necnon ciuitatum, terrarum, & locorum eorundem Domicelli, Barones, Vicarii, ac alii in temporalibus domini, ſub maioris excommunicationis latæ ſententiæ, & quinque millium ducatorum auri Cameræ Apoſtolicæ irremiſsibiliter applicandorum eo ipſo abſq. alia declaratione incurrendis pœnis, eoſdem homicidas, complices, & fautores ſtatim capere, & omnem exactiſsimam diligentiam, de qua per publica documenta fidem facere tenerentur, capi facere nequirent, ſtatim commiſſum homicidium vniuerſitatibus, ſeu incolis, & habitatoribus oppidorum, & locorum circumuicinorum ad quæ declinarent, aut declinare poſſent notificari: communitates vero, & domini in temporalibus prædicti, ad quorum ditionem tales declinaſſent, cum primum id ad eorum notitiam deueniſſet, eos apprehendere, ſeu apprehendi facere: quod ſi non poſſent, ſimiliter id vniuerſitatibus, ſeu incolis, & habitatoribus vicinorum oppidorum, et locorum ad quæ declinarent, aut veriſimiliter declinare poſſent, inſinuare, et captos ad eorum Iudices ordinarios traducere, et tradere ſub ſimilibus pœnis tenerentur, et deberent, ſtatuerat, ordinauerat, inhibuerat, et declarauerat. Et ne facilitas veniæ incentiuum præbeat delinquendi, quibuſuis dictæ ſedis Legatis etiam de Latere, ac Nunciis, et prouinciarum Rectoribus, necnon noſtris, et dictæ Romanæ Eccleſiæ Vicariis, in temporalibus pro tempore exiſtentibus, et præfatis communitatibus, omnem ſuper abſolutionibus homicidiorum huiuſmodi per nos, et prædeceſſores noſtros Romanos Pontifices, et ſedem eandem, ſub quauis forma, et verborum expreſsione conceſſam, approbatam, et innouatam auctoritatem, et facultatem reuocauerat, caſſauerat, irritauerat, et annullauerat. Et ſi quando ſimiles abſolutiones per eum, et ſucceſſores ſuos Romanos Pontifices, ac ſedem præfatam concedi contingeret, illas per Iudices, et Officiales ad quos pertineret, niſi trinæ litteræ Apoſtolicæ ſub interuallo vnius menſis pro ſingulis litteris huiuſmodi cum expreſſa derogatione præſentium deſuper emanarent,

nullatenus admitti, vel obſeruari voluerat. Piæ memoriæ Pius Papa IIII. ſimiliter prędeceſſor noſter ſingulas Pii II. Pauli, Sixti, Iulii, Leonis, & Clementis prædeceſſorum litteras huiuſmodi, cum ſtatutorum, ordinationum, extenſionum, ampliationum, reuocationum, caſſationum, irritationum, annullationum, decretorum, confiſcationum, incorporationum, applicationum, voluntatum, hortationum, requiſitionum, & mandatorum, ac omnibus & ſingulis aliis in eis reſpectiue contentis clauſulis dicta auctoritate apoſtolica per ſuas litteras approbauit, & innouauit, ac perpetua roboris firmitate ſubſiſtere, & per ſingulos quos litteræ ipſæ concernebant, & concernerent in futurum, ſub pœna excommunicationis, anathematis, maledictionis, infamiæ, ſuſpenſionis, diffidationis, criminis læſæ Maieſtatis, ſeditionis, rebellionis, confiſcationis, depoſitionis, priuationis, inhabilitatis, & interdicti, ac aliis cenſuris, & pœnis eccleſiaſticis, & temporalibus, ac corporis afflictiuis in eiſdem litteris contentis, quas contrauenientes eo ipſo incurrerent, perpetuo inuiolabiliter obſeruari, illaſque etiam ad homicidas, ſicarios, exititios, criminoſos, rebelles, alioſque infames, propter homicidia & alia nefanda per eos perpetrata, exceſſus, crimina, & delicta, etiam ad hoc vt ipſi in ciuitatibus, terris, caſtris, vel locis eorum, ſeu in quibus tunc morabantur banniti, & condemnati, etiam habita pace ab hæredibus, filiis, ſeu conſanguineis occiſorum, aut partium læſarum, non ſolum à locis circumuicinis vſque ad quinquaginta milliaria, ſed etiam ab omnibus & ſingulis ciuitatibus, terris, caſtris, & locis, etiam regni, & partium prædictorum nobis, & dictæ Romanæ Eccleſiæ mediate vel immediate quomodolibet ſubiectis banniti, & exules eſſent, & eſſe cenſerentur, nec in illis ſeu eorum aliquo etiam prætextu cuiuſuis licentiæ, ſaluiconductus, remiſsionis, reductionis, reuocationis, vel alterius gratiæ per eos deſuper quomodolibet pro tempore obtentæ morã trahere poſſent. Et ſi in eis reſiderent, vel reperti eſſent, capi, & detineri, & incarcerati, ac iuxta criminum & exceſſuum per eos perpetratorum qualitatem, & litterarum Pii II. & Clementis prædeceſſorum huiuſmodi tenorem, ſub pœnis in eiſdem litteris contentis per Officiales ciuitatis, terræ, caſtri, vel loci, in qua, vel quo deprehenſi forent, debitis pœnis plecti, ſeu inde educi, & ad forum ſeu Officiales, ad quos criminum, ſeu exceſſuum eorundem punitio de iure vel conſuetudine pertineret, remitti deberent, extendi, & ampliati debere, & in eis locũ habere decreuit. Et nihilominus pręmiſſa omnia, & ſingula prout per Pium II. Paulum, Sixtum, Iulium, Leonem, & Clementẽ prędeceſſores præfatos ſtatuta, ordinata, extenſa, ampliata, reuocata, caſſata, annullata, inhibita, decreta, & declarata fuerant, etiã ad hoc, vt Duces, Barones, Marchiones, Comites, Domini tẽporales, Vicarii, Feudatarii, Capitanei, Magnates, Principes, Cõmunitates, Ciues, Officiales, & perſonę, ac alii quos prędictę, & pręſentes litterę, concernunt, ac ipſorum ſinguli litteras, & in eis contenta huiuſmodi nõ obſeruantes, & illis directe, vel indirecte quomodolibet contrauenientes, ac eis adhærentes, eorumque fautores, & complices, ſingulas cenſuras, & pœnas prędictas eo ipſo abſque aliqua declaratione incurrerent, & incurriſſe cenſerentur. Ipſique Duces, Barones, Marchiones, Comites, domini in temporalibus, Vicarii, & Feudatarii ciuitatum, terrarum, caſtrorũ, & locorũ, etiam regni, & partium prædictorum ſibi, & eidem Eccleſię immediate ſubiectorũ aliquos ſuos, & dictę Eccleſię hoſtes, & inimicos, aut ſubditos exules, bannitos, & facinoroſos cuiuſcumq. ſtatus, vel cõditionis eſſẽt, publice, vel occulte vllo vnquã tempore recipere, vel acceptarę nullatenus pręſumerent. Et ſi aliquos ad eorum dominia, & territoria confugerę contingeret, illos ex eorũ dominiis, vel territoriis huiuſmodi expellere, ſeu ad ſimplicẽ iuſsionẽ, vel requiſitionẽ ſuam, & ſucceſſorũ ſuorũ quo vellet, & ſucceſſores ipſi vellent, tute conduci facere, ac quod pręmiſſa ab eius ſubditis inuiolabiliter obſeruerentur omni excuſatione ceſſante cum effectu curare ſub ſimilibus priuationis, & rebellionis, ac criminis læſæ Maieſtatis pœnis ſi contra feciſſent eo ipſo incurrendis. Necnon vt homicidæ, fautores, & complices præfati facilius capi & puniri poſſent, quòd Communitates, ciuitatum, & vniuerſitates terrarum, caſtrorum, & locorum, in quibus ſeu quorum territorio, diſtrictu, & ditione dicta homicidia perpetrarentur, ſub paribus interdicti [illegible] eccleſiaſtici,

eccleſiaſtici, & duorum millium per communitates, ac mille ducatorum per vniuerſitates, necnon ciuitatum, terrarum, & locorum eorundem Domicelli, Barones, Vicarii, & alii in temporalibus domini ſub maioris excommunicationis latæ ſententiæ, & quinque millium ducatorum auri præfatæ Cameræ irremiſsibiliter applicandorum eo ipſo, abſque alia declaratione incurrendis pœnis, eoſdem homicidas, complices; & fautores ſtatim capere, ac omnem exactiſsimam diligentiam, de qua per publica documenta fidem etiam facere tenerentur, capi facere: etſi eos capere non poſſent, ſtatim commiſſum homicidium vniuerſitatibus, ſeu incolis, & habitatoribus oppidorum, & locorum circumuicinorum ad quæ declinabunt, ſeu declinare poterunt notificari. Communitates vero, & domini in temporalibus prædicti ad quorum ditiones tales declinabunt, cum primum id ad eorum notitiam deuenerit, eos apprehendere, ſeu apprehendi facere; quod ſi non potuerint, ſimiliter id vniuerſitatibus ſeu incolis, & habitatoribus vicinorum locorum ad quæ declinabunt, aut veriſimiliter declinare poterunt, inſinuare, & captos ad eorum Iudices ordinarios traducere, & tradere, ſub ſimilibus pœnis tenerentur, & deberent, de nouo ſtatuit, ordinauit; inhibuit, & declarauit. Et ſimiliter quibuſuis dictæ ſedis Legatis etiam de Latere, ac Nunciis, & Prouinciarum Rectoribus, necnon ſuis, & dictæ Romanæ Eccleſiæ Vicariis in temporalibus pro tempore exiſtentibus, & præfatis Communitatibus omnē ſuper abſolutionibus homicidiorum huiuſmodi per eum, & prædeceſſores ſuos ac ſedem eandem, ſub quauis forma, & verborum expreſsione conceſſam, approbatam, & innouatam auctoritatem, & facultatem reuocauit, caſſauit, irritauit, & annullauit. Etſi quando ſimiles abſolutiones per eum, & ſucceſſores ſuos Romanos Pontifices, & ſedem præfatam concedi contingeret, illas per Iudices, & Officiales, ad quos pertineret, niſi trinæ litteræ apoſtolicæ ſub interuallo vnius mēſis pro ſingulis litteris huiuſmodi cum expreſſa derogatione præſentium deſuper emanarent, nullatenus admitti, vel obſeruari voluit, prout in ſingulis litteris prædictis plenius continetur. Cum autem ſtatim vbi nos ad ſummi apoſtolatus apicem diuina cooperante prouidentia aſſumpti fuimus, ob earundem litterarum non obſeruationem in eiſdem ciuitatibus, terris, & locis, ac etiam in alma vrbe noſtra varias diſſenſiones, diſcordias, & odia vigere, latrocinia, & homicidia, aliaq; nefandiſſima crimina perpetrari, ac præfatos Pium II. Paulum, Sixtū, Iuliū, Leonē, Clementē, ac Pium IIII. prædeceſſores pro felici ac tranquillo ſtatu & commodo perſonarum tā dictæ Vrbis quàm aliarū ciuitatum, terrarum, & locorum prædictorū, præmiſſa ſtatuiſſe, ordinaſſe, & peregiſſe perſpexerimus: Idcirco nos quoq; eadem ratione quietis videlicet ac pacis moti, habita ſuper his cum venerabilibus fratribus noſtris eiuſdem S. R. E. Cardinalibus deliberatione matura, ac de illorū vnanimi cōſilio & aſſenſu ſingulas Pii II. & Pauli, ac Sixti, necnon Iulii, & Leonis, & Clementis, & Pii IIII. prædeceſſorum litteras huiuſmodi, cum ſtatutorū, ordinationū, extenſionum, ampliationū, reuocationū, caſſationū, irritationum, annullationū, decretorū, confiſcationum, incorporationū, applicationum, voluntatum, hortationum, requiſitionū, & mandatorum, omnibuſq; & ſingulis aliis in eis reſpectiue contentis clauſulis apoſtolica auctoritate prædicta tenore præſentium approbamus, confirmamus, & innouamus, illiſq; perpetuum, & inuiolabilis firmitatis robur adiicimus, ac ab omnibus, & ſingulis quos illæ cōcernunt, penitus ac ſub prædictis per cōtrafaciētes irremiſsibiliter incurrēdis pœnis obſeruari volum⁹ atq; decernimus: eaſdemq; litteras ad hoc, vt ſi homicidæ, ſicarii, bāniti, in ciuitatibus, terris, caſtris, & locis prædictis cuiquā dāna aliqua intulerint, ipſiq; dānis taliter illatis, à ciuitatū; cōmunitatibus, ac terrarū, caſtrorū, & locorū hmōi vniuerſitatibus capti, & deprehenſi nō fuerint, ſed taliter delinquētes impune euaſerint, cōmunitates, ac vniuerſitates hmōi (præter hoc ꝙ ad dānorū quorūcumq; ſic illatorū parti læſæ, dānaq; hmōi patienti, eorūq; hæredibus plenariā reſtitutionē, & ſatisfactionē oīno teneātur) ad tātundē quantū dāna illata hmōi extimata fuerint, Cameræ apoſtolicæ realiter & cū effectu perſoluēdū oīno ſint aſtricti, auctoritate, & tenore præfatis extēdimus, & ampliamus. Mādātes eiſdē cōmunitatibus, & vniuerſitatibus, quatenus ipſę in virtute ſanctę obediētię, & ſub maio-

 ris

ris excõmunicationis,ac aliis nobis, & pro tẽpore exiſtenti Romano Põtifici bene viſis pœnis,eoſdem ſicarios,& bannitos in eorum ciuitatibus,terris,caſtris,& locis cõmorantes,ſeu per eas & ea tranſeuntes capere,& ad populum conuocandum,& coadunandum campanas pulſare, eoſq; ſic captos ad carceres conducere, aut curiæ tẽporali conſignare omnino teneantur. Quocirca dilectis filiis Vitellotio ſanctæ Mariæ in via Romanæ Eccleſiæ Camerario, & Cameræ præfatæ Theſaurario, Præſidentibus, Clericis, ac vniuerſis, & ſingulis Legatis, & Vicelegatis prouinciarum noſtrarum, & aliis Rectoribus, ac Officialibus ciuitatum,terrarum,& partium prædictarum nobis, & dictæ ſedi mediate, vel immediate ſubiectarum diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus præſentes litteras ſolenniter in ſingulis prouinciis, ciuitatibus, terris, & locis prædictis publicari, necnon omnia & ſingula in eis contenta inuiolabiliter obſeruari faciant & mandent. Contradictores quoslibet & rebelles, cuiuſcumque ſtatus, gradus, & præeminentiæ fuerint, ſententias, cenſuras, & pœnas præfatas damnabiliter incurriſſe declarent, & declarationem huiuſmodi per eos faciendam in libris maleficiorum conſcribi, & annotari mandent, & faciant. Necnon capitales præfatas ſententias à miniſtris iuſtitiæ abſque alicuius incurſu irregularitatis exequi procurent, ac realiter & irremiſsibiliter exigant; inuocato etiam ad hoc ſi opus fuerit auxilio brachii ſæcularis. Necnon pro exactione pœnarum pecuniariarũ huiuſmodi contra communitates, & vniuerſitates, ac in eorundem inobedientium in temporalibus dominorum vaſſallos propter eorum huiuſmodi inobedientiam repræſalias concedant, necnon & cum effectu exequi faciant. Attentius hortantes, & requirentes in Domino Barones, & Domicellos, ac in temporalibus dominos dicti regni, necnon illius prouinciarum, ciuitatum, & locorum Gubernatores, & Officiales pro tempore exiſtentes, vt præfatos homicidas, & fautores, & complices capiant, & capi procurent, captosque ad præſides noſtrarum prouinciarum, vnde ipſi homicidæ, fautores, & complices originem traxerunt, conduci, & eis realiter conſignari ſimiliter cum effectu faciant. Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus apoſtolicis, ac omnibus illis, quæ dicti prædeceſſores in præfatis eorum litteris voluerunt non obſtare, cæteriſque contrariis quibuſcumque: Aut ſi aliquibus communiter vel diuiſim ab eadem ſit ſede indultum, quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſsint per litteras apoſtolicas non facientes plenam, & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi mentionem,& quibuſcumque aliis priuilegiis, indulgentiis, & litteris apoſtolicis generalibus,vel ſpecialibus ſuper recipiendis bannitis, homicidis, & brigoſis, ac aliis prædictis quorumcunque tenorum exiſtant, per quæ præſentibus non expreſſa,vel totaliter non inſerta, effectus earum impediri valeat quomodolibet vel differri, & de quibus, quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum habenda ſit in noſtris litteris mentio ſpecialis, quæ quo ad hoc cuiquam nolumus vllatenus ſuffragari. Volumus autem quod præſentes litteræ poſtquam in valuis Baſilicæ Principis Apoſtolorum, & in campo Floræ de Vrbe affixæ fuerint, omnes & ſingulos ciues Roman. & alios in Vrbe commorantes effluxis quindecim diebus, alios vero Duces, Comites, Marchiones, Domicellos, Barones, & alios temporales dominos, & Vicarios, Communitates, & Vniuerſitates Ciuitatum, Terrarum, & locorum ſedi præfatæ mediate & immediate ſubiectorum huiuſmodi decurſo menſe arctent, & contrafacientes pœnas præfatas incurrant in omnibus & per omnia,perinde ac ſi eis omnibus, & ſingulis contrafacientibus perſonaliter, & particulariter intimatæ fuiſſent. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ approbationis, confirmationis, innouationis, adiectionis, decreti, extenſionis,ampliationis,mandati, hortationis, requiſitionis, & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Dat. Romę apud ſanctum Petrum, Anno incarnationis Dominicę Milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſexto. Tertio Non. Iulii, Pontificatus Noſtri Anno Primo.

† Ego

† Ego Pius Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus.

† Io. Car. Moronus Epiſcopus Portuen.
† Ego Io. Mi. Card. Saracenus.
† Ego Io. Cardinalis Politianus.
† Ego Io. B. Cicada Card. S. Clementis.
† Ego B. Card. Tranen.
† Ego Io. Card. Capiſuccus.
† Ego Ia. Card. Sabellus.
† Ego Io. Antonius Card. S. Georgii.
† Ego Aloyſius Card. Cornelius.
† Ego Lud. Card. Simoneta.
† Ego Ant. Card. Granuelanus.
† Ego F. Cardinalis Paciecco de Toledo.
† Ego Io. Fran. Card. de Gambara.

† Ego Innicus Aualus Card. Arag.
† Ego M. Ant. Card. Columna.
† Ego Ptolemæus Card. Comen.
† Ego Aloyſius Card. de Pad.
† Ego Zacharias Card. Delphinus.
† Ego Marcus Antonius Card Bobba.
† Ego Franc. Ab. Card. Coſt.
† Ego Guido Card. Vercellen.
† Ego Benedictus Lomelinus.
† Ego G. Card. Sirletus.
† Ego Hier. Card. Simoncellus.
† Ego F. Card. Alciatus.

Cæ. Glorierius.
H. Cumyn.

Anno a Natiuitate Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſexto Indictione nona, die decimaſeptima menſis Auguſti, Pont. S. in Chriſto patris & Domini Pii diuina prouidentia Papæ V. Anno Primo ſupraſcriptæ litteræ apoſtolicæ lectæ, affixæ, & publicatæ fuerunt ad valuas Baſilicæ Principis Apoſtolorum de Vrbe, & in acie campi Floræ, dimiſsis illarum copiis affixis per nos Bernardinum Andreutium, & Io. Andreã Rogerium Apoſtolicos Curſ. Iulius Parinus Magiſter Curſ.

ORDINATIO S. D. N. D. PII DIVINA PROVIDENtia Papę V. vt eius litteræ contra homicidas, bannitos, & alios facinoroſos, eorumque receptatores editæ, ſingulis annis publice legantur.

PIVS PAPA V. Ad perpetuam rei memoriam. Cum nos nuper pro noſtri paſtoralis officii ſollicitudine ad pacem, & quietem in vniuerſo ſtatu noſtro eccleſiaſtico inducendam, & conſeruandam, mala extirpanda, ac ciuitates, terras, & loca noſtra ſicariis, & aliis nefariis hominibus expurganda quaſdam noſtras ſub plumbo deſuper cõfectas litteras contra homicidas, bannitos, & alios facinoroſos, eorumque receptatores, adhærentes, & fautores publicari fecerimus: volenteſque litteras huiuſmodi ab omnibus, quos ipſæ concernunt, inuiolabiliter obſeruari, ne inobedientes vllo modo ſeſe excuſare poſsint, Motu proprio, & ex certa ſcientia, maturaque deliberatione noſtra auctoritate apoſtolica tenore præſentium ſtatuimus, ordinamus, ac ſub indignationis noſtræ, & mille ducatorum Cameræ apoſtolicæ applicandorum per contrafacientes eo ipſo incurrẽdis pœnis diſtricte pręcipimus, & mandamus, Quòd quælibet communitas, vniuerſitas, & populus quarumcumque ciuitatum, oppidorum, terrarum, caſtrorum, & locorum nobis, & Sanctæ Romanæ Eccleſię mediate vel immediate ſubiectorum, ſtatim cum dictæ noſtræ litteræ, ſiue earũ tranſumptum impreſſum ad eos peruenerint, conuocato eorum publico conſilio in præſentia officialium, ſyndicorum, & curam maleficiorum habentium eas ibi alta, & intelligibili voce etiam vulgari ſermone illas declarando, vt melius, & facilius ab omnibus percipi poſsint, legi facere; & deinde in eorum Archiuio publico diligenter cuſtodiri curare omnino debeant: Ac ſucceſsiue ſingulis annis in principio cuiuslibet anni perpetuis

petuis futuris temporibus ſimiliter, vt præfertur, eaſdem litteras in eorum publico conſilio legendo reiterare teneantur. Quod ſi (quod non credimus) ab aliquibus prætermiſſum, vel contrauentum fuerit, volumus, & ſub excommunicationis, & aliis arbitrii noſtri pœnis etiam mandamus, quòd loci Gubernator, Rector, & quilibet alius Iuſtitiæ miniſter quocunque nomine nuncupatus, contra ſtatutum, & ordinationem noſtrã huiuſmodi non obſeruantes ad executionem pœnarum prędictarum ſine mora irremiſſibiliter procedat, vt quos obedientiæ bonum ad mandatis noſtris parendum non adducit, pœnarum ſaltem metus à contraueniendo abſterreat. In contrarium facientibus non obſtantibus quibuſcunque. Præterea volumus præſentium litterarum tranſumptis manu Notarii publici ſubſcriptis, & ſigillo alicuius perſonæ in dignitate eccleſiaſtica conſtitutæ munitis plenam, & indubiam fidem æque ac originalibus ipſis adhiberi debere. Datum Romæ apud ſanctum Marcum ſub annulo Piſcatoris, Die iiii. Septembris M. D. LXVI. Pontificatus noſtri Anno Primo.

Cæ. Glorierius.

LITTERAE PII PAPAE QVINTI CONFIRMATORIĘ aliarum Leonis & prædeceſſorum contra Barones & Communitates non cuſtodientes eorum Territoria.

MOTV Proprio, &c. Exigit Apoſtolicæ ſeruitutis officium quo fungimur, vt ea quæ hactenus a prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus maxime pro veniẽtium ad hanc Almam Vrbẽ, & ab ea recedentium ſecuritate ſancita ſunt, confirmentur, ſeu quatenus expediat, innouentur, & extendantur, prout diuerſis occaſionibus conſpicitur ſalubriter expedire. Dudum ſiquidem á fel. rec. Iulio Papa II. & Leone x. prædeceſſoribus noſtris emanarunt litteræ huiuſmodi ſub tenore videlicet, Leo Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam. Romani Pontificis prouidentia circumſpecta prædeceſſorum ſuorum geſta, quæ præcipue pro venientium ad Almam Vrbem totius orbis caput, & recedentium ab ea, ſecuritate, & commodo facta ſunt, penſatis opportunis occaſionibus innouat atque extendit, prout conſpicit in Domino ſalubriter expedire. Dudum ſiquidem a fel. rec. Iulio Papa II. prædeceſſore noſtro emanarunt litteræ in forma Breuis tenoris ſubſequentis. Iulius Papa II. Dilectis filiis Baronibus, & Domicellis, ac communitatibus, & vniuerſitatibus, terrarum, & caſtrorum eorundem, necnon aliis ciuitatibus, & vniuerſitatibus, oppidorum, & terrarum S. R. E. mediate vel immediate ſubiectis ſalutem, & apoſtolicam benedictionem. Quia nihil eſt quod magis expediat noſtræ Almæ Vrbi, & Curiæ, ac cæterorum ſubditorum S. R. E. quieti, & regimini, quam quòd euntes, & redeuntes ad eandem, ac cæteras terras eiuſdem S. R. E. ſecure, & libere ſine incurſione, offenſione, & inuaſione latronum, furum, ac ſicariorum, & aliorum male viuentium ſtare, ire, & redire poſſint, & valeant, ac propterea tam de iure communi, quàm ex ſpecialibus ordinationibus fe. rec. Pauli II. & Sixti IIII. noſtri ſecundum carnem patrui, ac Innocentii VIII. & Alexandri VI. prædeceſſorum noſtrorum Romanorum Pontificum ſtatutum fuerit, vt omnes Barones, & Domicelli, & vniuerſitates caſtrorum eorundem, ac ciuitates & cæteræ terræ, & oppida S. R. E. mediate, & immediate ſubiecti, & ſubiectæ, eorum terras, oppida, villas, & territoria quęcunque à dictis latronibus, ſicariis, furibus, & aliis delinquentibus cuſtodirent, & ſecura, ac libera facerent, aliàs ad emendationem omnium damnorum, & rerum ſubtractarum tenerentur, & obligarentur. Iccirco prædeceſſorum veſtigia inſequentes, pro pace, & quiete dictæ Vrbis, & omnium terrarum prædictarum, omniumque incolarũ, & venientium ad eaſdem ſecuritate, vobis omnibus, & veſtrum cuilibet tenore præſentium

tium expreſſe mandamus, vt veſtras terras, communitates, Vniuerſitates, villas, & caſtra, ac territoria omnia, à præfatis viris facinoroſis, latronibus, furibus, ſicariis, & aliis delinquentibus, à die intimationis preſentium earundem ſecura & libera teneatis, reſeruetis, & cuſtodiatis. Quod ſi ſecus feceritis, tam pœnas iuris, quàm alias pœnas, & cenſuras, à prædeceſſoribus noſtris prædictis ſuper his promulgatas ipſo facto vos, & quemlibet veſtrum incurrere decernimus, & declaramus. Mandantes inſuper venerabili fratri Raphaeli Epiſcopo Albanenſi Camerario noſtro, ac dilectis filiis Clericis, & præſidentibus Cameræ Apoſtolicæ, necnon almæ vrbis Senatori, & aliis officialibus, Legatis, & Gubernatoribus, prouinciarum, ciuitatum, terrarum, & locorum eiuſdem S. R. E. quatenus ad denunciationem, & querelam eorum qui inuaſi, ſpoliati, aut aliquod aliud damnum ab huiuſmodi latronibus, furibus, & ſicariis paſsi fuerint, pro ſatisfactione eorum ad declarationem dictarum pœnarum, & emendationem dictorum damnorum iuxta formam, & tenorem conſtitutionum prædictarum, & præſertim conſtitutionis, & ordinationis præfati Alexãdri VI. prædeceſſoris noſtri, via executiua procedant, & procedere debeant: alioquin vbi requiſiti fuerint, & illa exequi neglexerint, tam ipſos quàm vos, & veſtrum quemlibet ad emendationem dictorum damnorum teneri volumus, decernimus, & declaramus. Non obſtantibus quibuſcunque. Datum Romæ apud Sanctum Petrum die octaua Nouembris. 1504. Pontificatus noſtri Anno Primo. Nos itaque cupientes litteras prædictas pro venientium ad almam Vrbem, & ab ea recedentium tutela, & commodo inuiolabiliter obſeruari, Motu proprio, & ex certa noſtra ſcientia litteras prædictas auctoritate Apoſtolica tenore præſentium innouamus, ac præſentis ſcripti patrocinio communimus, illaſque perpetuis futuris temporibus inuiolabiliter obſeruari debere decernimus. Et inſuper cum huiuſmodi furta, delicta, & derobationes fiant in ſiluis, nemoribus, latebris, & in locis occultis, & ſecretis, non adhibitis nec præſentibus teſtibus, adeo quod ſine maxima difficultate per ipſos ſpoliatos, & derobatos, furta, & valor rerum ſubtractarum, & ablatarum probari non poſsint, ſtatuimus, & ordinamus, quòd quoad probationem bonorum ſubtractorum, & eorum valorem ſtetur declarationi præfatorum Præſidentium, & Clericorum ipſius Cameræ Apoſtolicæ, qui diligenter conſiderata qualitate perſonarum ſpoliatarum, & derobatarum, expoſita quantitate furtorum, & aliis circunſtantijs, & coniecturis, recepto iuramento ipſarum perſonarum derobatarum, ſeu mercatorum quorum bona ablata exiſtebant (ſuper quibus præfatorum Præſidentium, & Clericorum conſcientiã oneramus) furtum, & eius valorem declarare debeant, & quòd ſi deroboratio ſeu furtum in confinibus diuerſorum territoriorum diuerſarum Communitatum, ſeu dominiorum, vel iuxta huiuſmodi confines derobatus contra dominum territoriorũ prædictorum, aut Communitatem quam, & quem elegerit ad recuperationem rerum ſibi ablatarum agere poſsit, & valeat & ab actione, quã ipſe derobatus intentauerit diſcedere ſi ei placuerit, & contra alium agere licite poſsit (cum Domini confinium prædictorum illos non cuſtodiendo in præmiſsis culpa non careant) reſeruato tamen ſoluenti iure agendi contra conterminos: Et vt quantum fieri poteſt, occaſio craſſandi, & derobandi ſublata eſſe videatur, eiſdem motu, & ſcientia, ac tenore præcipimus, & mandamus ſub duorum millium ducatorum Cameræ Apoſtolicæ applican. pœnis ſimilibus, omnibus, & ſingulis antedictis, ne fures, latrones, & graſſatores in ſiluis, & ſepibus latibula faciant, ne ibi ſe abſcondere poſsint, vt prope vias publicas vtrinque ad medium milliare arbores, & ſepes, & quæcunque latibula incidere, ſeu incidi ac amouere, ſeu amoueri, & extirpari facere infra duos menſes à die publicationis præſentium computandos, & ſic inciſas conſeruare, & manutenere omnino teneantur, & debeant. Sicque per Clericos dictæ Cameræ, ac quoſcunque alios Iudices, & Commiſſarios etiam S. R. E. Cardinales, & ſacri Palatij Apoſtolici cauſarum Auditores iudicari, ac definiri, & exequi debere, Sublata eis, & eorum cuilibet aliter iudicandi, & interpretandi facultate, decernimus ſummarie, & abſque iudicii tela. Mandantes propterea eiſdem Raphaeli Epiſcopo, & Camerario, ac præſidentibus, & Clericis pro tempore

exiſtenti-

exiſtentibus, vt præmiſſa omnia, & ſingula ab omnibus inuiolabiliter obſeruari faciant, & cõtrafacientes ad illorum obſeruationem per ſupradictas pœnas iuxta ſtylum ipſius Cameræ compellant. Volumus autem quòd præſentium tranſumptis manu vnius Clerici, & vnius notarii eiuſdem Cameræ ſubſcriptis eadem prorſus fides indubia adhibeatur, quæ præſentibus adhiberetur ſi eſſent exhibitæ vel oſtenſæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ innouationis, communitionis, decreti, ſtatuti, ordinationis, onerationis, præcepti, mandati, & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotẽtis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum Anno incarnationis Dominicæ, milleſimo quingenteſimo octauo Calendis Septembris, Pontificatus noſtri Anno Sexto. Nos igitur cupientes præinſertas litteras pro venientium ad hanc almam vrbem quæ caput eſt totius orbis, & ab ea recedentiũ ſecuritate, & commodo inuiolabiliter obſeruari, Motu proprio, & ex certa noſtra ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine litteras prædictas auctoritate Apoſtolica tenore præſentium confirmamus, & approbamus, ac perpetuæ firmitatis robur adiicimus, ſeu quatenus opus ſit innouamus, ac præſentis ſcripti patrocinio communimus, illaſque perpetuis futuris temporibus inuiolabiliter obſeruari debere decernimus. Et inſuper, vt Barones, Domini locorum, & Communitates prædictæ diligentius eorum territoria, & loca á prædictis latronibus expurgata pręſeruent, volumus, ſtatuimus, & ordinamus, quòd quotieſcunque alicui, ſeu aliquibus aliquid derobatum, & furto ſubtractum fuerit in eorundem territoriis, & confinibus, vltra refectionem damnorum, & rerum derobatarum, vt præfertur, teneantur, & quilibet eorum, ſeu earum communitatum teneatur ad tantundem Cameræ Apoſtolicæ loco pœnæ, tam a iure quàm a quibuſcunque Rom. Pont. prædeceſſoribus noſtris quomodolibet inflictas, quantum á dilecto filio noſtro Vitellotio Sanctæ Mariæ in Via lata Diacono Cardinali Vitellio. S. R. E. Camerario, ac Præſidentibus, & Clericis ipſius Cameræ, & non alii parti derobatæ reſtituen. fore declaratum fuerit, ad cuius declarationis executionem ſtatim abſque aliqua appellatione contra Barones, Dominos locorum, & Communitates prædictas deueniri debere mandamus. Sicque per eundẽ Cardinalem Camerarium, ac quoſcunque alios Iudices, & Cõmiſſarios etiam S.R.E. Cardinales, & ſacri Palatii Apoſtolici cauſarum Auditores iudicari, ac definiri, & exequi debere, ſublata eis, & eorum cuilibet aliter iudicandi, & interpretandi facultate decernimus, ſummarie & abſque alia tela iudiciaria. Mandantes propterea eidem Vitellotio Cardinali Camerario, vt præmiſſa omnia, & ſingula ab omnibus inuiolabiliter obſeruari faciat: & contrafacientes ad illorum obſeruationem ſub pœnis prędictis quoquomodo, ac omnibus iuris, & facti remediis agat, & compellat. Contrariis non obſtantibus quibuſcunque. Volumus autem quòd præſentis motus proprii ſola ſignatura ſufficiat, & vbique fidem faciat in iudicio, & extra, regula quacunque, ſeu conſtitutione apoſtolica in contrarium facien. non obſtan.

Placet Motu proprio. M.

VITELLOTIVS S. Mariæ in via lata Diaconus Cardinalis Vitellius S. R. E. Cam.

VNIVERSIS, & ſingulis præſentes litteras inſpecturis, viſuris, lecturis pariter, & audituris ſalutem in domino ſempiternam. Noueritis, nos nuper vidiſſe, & recepiſſe litteras Sanctiſsimi in Chriſto patris, & D. N. D. Pii diuina prouidentia Papæ V. nobis directas in forma Motus proprii expeditas contra Dominos locorum, & Communitates non cuſtodientes eorum territoria, ne venientes, & recedentes ab ea derobentur, ac conſtitutiones Iulii ſecundi, & Leonis decimi Romanorum Pontificum

cum ſuæ Sanctitatis prædeceſſorum factas, & in eiſdem litteris inſertas, innouatas, & approbatas, ſanas ſiquidem, & integras, omni prorſus vitio, & ſuſpicione carentes, quarum tenores ſupra inſerti exiſtunt. Quibus quidem litteris viſis, & diligenter inſpectis, vt ad omnium notitiam perducantur, de mandato prælibati Sanctiſs. D. N. Papæ viuæ vocis oraculo ſuper hoc nobis facto, & auctoritate noſtri Camerariatus officii eaſdem litteras imprimi, & per loca Vrbis publica affigi, & ad omnium notitiam deduci fecimus, ne illi, de quorum intereſſe agitur, ignorantiam aliquam vllo vnquam tempore prætendere ſeu quomodolibet allegare poſsint. Quarum tranſumptis ſigillo noſtro ſigillatis, & manu infraſcripti noſtri Notarii ſubſcriptus eandem fidem adhiberi volumus, ac ſi originales ipſæ litteræ exhiberentur. Contrariis non obſtantibus quibuſcunque. Dat. Romæ in Camera Apoſtolica, die octaua Iunii. M. D. L X V I. indictione nona, Pontificatus Sanctiſs. in Chriſto Patris, & Domini Noſtri Domini Pii diuina prouidentia Papæ Quinti Anno Primo.

V. Cardinalis Camerarius.

Marcus Antonius Peregrinus.

LITTERÆ PII PAPAE SECVNDI, QVOD ANTIQVA ædificia Vrbis, & eius districtus non diruantur.

PIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam. Cum almam noſtram vrbem in ſua dignitate, & ſplendore conſeruati cupiamus, potiſsime ad ea curam vigilem adhibere debemus, vt non ſolum Baſilicæ ac Eccleſiæ eiuſdem Vrbis, & pia ac religioſa loca, in quibus plurimæ ſanctorum reliquiæ reſident, in eorum miris ædificiis manuteneantur, & pręſeruentur, verum etiam antiqua, & priſca ædificia & illorum reliquias ad poſteros maneant, cum eadem ædificia ornamentū, & decorem maximum afferant dictæ Vrbi, & monimenta veterum virtutum, & incitamenta ad illarum laudes aſſequendas, exiſtant: & quod etiam magis conſiderandum eſt, ex ipſis ædificiis ac ædificiorum reliquiis rectius intueri licet rerum humanarum fragilitatem; & quòd nullo modo in illis ſit confidendum, cum eadem ædificia, quæ maiores noſtri cum eorum ingenti potentia, & ſumptibus maximis, cum immortalitate certatura arbitrarentur, vetuſtate, & aliis finiſtris caſibus diminuta, & collapſa etiam eſſe cernantur. Ex præmiſsis igitur & aliis rationabilibus cauſis animum noſtrum mouentibus, dilectorum filiorum Conſeruatorum Cameræ, & capitum Regionum, ac ciuium dictæ Vrbis ſupplicationibus inclinati, fœlicis recordationis quorumdam Romanorum Pōtificum prædeceſſorum noſtrorū, qui ædificia ipſa dirui vel deſtrui prohibuerunt expreſſe veſtigijs inhærentes, ac ſtatutum antiquum in eadem Vrbe vigens, quo etiam id fieri ſub certis pecuniariis pœnis prohibetur, ratum, & gratum habentes, ac auctoritatę Apoſtolica, & ex certa ſcientia, tenore præſentium; confirmantes, & approbantes, ſub excōmunicationis, ac pecuniariis in ipſo ſtatuto expreſsis pœnis, quas contrafacientes eo ipſo incurrant, omnibus, & ſingulis tā Eccleſiaſticis quā ſecularibus cuiuſcumq. pręeminētię, dignitatis, ſtatus, ordinis, vel conditionis exiſtant, etiam ſi Pontificali, aut alia quauis eccleſiaſtica, vel mundana dignitate præfulgeāt, auctoritate, & ſcientia prædictis, diſtrictius inhibemus, ne quis eorū directe vel indirecte, publice vel occulte, aliquod ædificium publicum antiquum, ſeu ædificii antiqui reliquias ſupra terrā in dicta vrbe vel eius diſtrictu exiſtēs, ſeu exiſtentes, etiā ſi in eorū prędiis ruſticis vel vrbanis fuerint, demoliri, deſtruere, ſeu cōminuere, aut rumpere, ſeu in Calcē conuertere, quoquomodo præſumant. Quòd ſi quis fuerit, qui contra prohibitionem

tionem huiuſmodi venire præſumpſerit, dilectis filiis modernis, & pro tempore exiſtentibus, Conſeruatoribus Cameræ dictæ Vrbis, qui pro præmiſsis per eorum officiales diligenter inquiri faciant, artifices, ſeu laboratores in opere demolitionis ſeu deuaſtationis huiuſmodi inuentos, carcerari, eorumque animalia, inſtrumenta, & res alias capi, & arreſtari, confiſcari faciendi, eoſque, necnon illos quorum nomine id egerint, ad mulctæ ſolutionem compellendi plenam & liberam, auctoritate & ſciẽtia prædictis, earundem tenore præſentium, concedimus facultatem. Volumus autem quòd nullus præter Romanum Pontificem, alicui in præmiſsis licentiam dare valeat, Huiuſmodi vero licentia, niſi per Bullas, vel Breuia Apoſtolica conceſſa fuerit, nullius exiſtat roboris vel momenti. Non obſtantibus conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, cæteriſque contrariis quibuſcunque. Cæterum vt prædicta omnia ad communem ſingulorum notitiam deducantur, ne de eis ignorantia prætendi, ſeu etiam allegari poſſit, præſentes litteras per vrbem publice præconizari, & valuis Capitolii dictæ Vrbis mandauimus fecimuſque affigi, decernentes auctoritate præfata, vt huiuſmodi litteræ publicatæ, & vt præfertur affixæ, omnes quos concernunt perinde arctent, ac ſi eis forent perſonaliter & præſentialiter intimatæ. Cum non ſit veriſimile quo ad eos remanere incognitum, quòd tam patenter omnibus extitit intimatum. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ confirmationis, approbationis, inhibitionis, conceſsionis, voluntatis, & conſtitutionis, infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorũ Petri, & Pauli Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Dat. Romæ apud ſanctum Petrum Anno incarnationis Dominicæ milleſimo quadringenteſimo ſexageſimo ſecundo, quarto kal. Maii, Pontificatus noſtri Anno Quarto.

LITTERAE SIXTI PAPAE IIII. CONTRA SVBTRAhentes aut aſportantes lapides porphyreticos, & alios, necnon reliqua ornamenta ex eccleſiis.

SIXTVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Ad futuram rei memoriam. Cum prouida ſanctorum patrum decreta eos ſacrilegos eſſe diffiniant, qui Eccleſias & loca ſacra altiſsimo dedicata deuaſtant, ipſorumq. diripiunt ornamenta, ſicut & illos qui de ſacro ſacrũ auferre impia temeritate præſumunt, parīq. vtrumq. flagitiũ ac duplici pœna coerceant, decet merito nos quibus Eccleſiarum omnium cura diſpoſitione ſuperna commiſſa eſt, pro deteſtatione tanti criminis, proq. ſtatu proſpero, venuſtate, & decore ipſarum Eccleſiarum in ſua decentia debite conſeruandis, omni vigilantia, & attentione curare, ne peruerſorum creſcente malitia, ędem Eccleſiæ, & ſacra Dei templa, præcipue almæ Vrbis, noſtro conſpectui antepoſita, ſuis nudẽtur ornatibus, & huius ſceleris nequiſsimi patratores, debitam recipiant vltionẽ. Sane fide dignorum relatibus, non ſine admiratione, ad noſtrum peruenit auditum, quòd nonnulli iniquitatis filii ſe inaniter Chriſtianos eſſe profitentes, & à quorũ oculis Dei timor, & reuerentia Chriſtianæ religionis abſceſsit, de Patriarchalibus, & aliis ſacratiſsimis Eccleſiis, & baſilicis dictæ Vrbis porphyreticos, marmoreos, & alios diuerſorum generum & colorum lapides ad ipſarum vſum decorem & ornatũ deputatos auſu ſacrilego abſtulerunt hactenus, & in dies auferre, eoſque ad diuerſa loca per ſe vel alios aſportare præſumunt, in grauem diuinæ maieſtatis offenſam, Eccleſiarum earũdem deformitatem, detrimentumque animarum ſuarum, periculum & ſcandalum plurimorum. Nos igitur ſacrilegorum impios & temerarios auſus huiuſmodi, quantũ nobis ex alto conceditur, reprimere cupientes, quamuis præmiſſorum occaſione nonnullorum prædeceſſorum noſtrorum ſanctiones, & prohibitiones variæ emanauerint tẽporibus retroactis,

retroactis, quas in eò duntaxat quòd de Eccleſiarum, & ſacrorum locorum ornamentis, atque lapidibus antedictis minime auferendis, prohibent vel diſponunt, ſeu illos qui huiuſmodi flagitioſiſsimos ac pene in Chriſtiano orbe inauditos exceſſus perpetrare, & in his ſacrilegas manus inijcere præſumpſerunt, excommunicationis ſententia innodatos fore declarant, in ſuo robore volumus permanere, omnes & ſingulos cuiuſcunque dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis, vel conditionis fuerint, qui ex prædictis lapidibus, ſiue aliis ornamentis earundem Eccleſiarum, ſiue Baſilicarum dictæ Vrbis habuerint, aut in ſurripiendo, ſeruando, & retinendo, auxilium præſtiterint, vel fauorem, niſi à die habitæ præſentium litterarum notitiæ, ea reſtituant cum effectu: ſcientes vero reuelent, & ad notitiam noſtram ſaltem per minores Pænitentiarios noſtros deduci faciant, maioris excommunicationis ſententia, à qua niſi in mortis articulo, & debita ſatisfactione præuia, á nullo præterquam à Romano Pontifice abſolui poſsint, irretitos eſſe: Eccleſias vero & loca alia quorũ vſibus, & ornatui illa deputata fuerint, aut forſan (quod abſit) deputari contigerit in futurum, tamdiu Eccleſiaſtico interdicto ſubiacere, quandiu ad loca, vnde prius ablata fuere, abſque diminutione aliqua fuerint reportata, harum ſerie declaramus. Et inſuper quiſquis ſuæ ſalutis immemor ſacrilegii crimen huiuſmodi committere præſumpſerit in futurum, vltra cenſuras prædictas, Eccleſiæ ſiue Baſilicæ à qua lapides, & ornamenta huiuſmodi abſtulerint, mediam libram auri pro recompenſa ſibi irrogatæ iniuriæ abſque diminutione aliqua ſoluere teneatur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ voluntatis, & declarationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurũ. Dat. Romæ apud S. Petrum anno incarnationis Dominicę milleſimo quadringẽteſimo ſeptuageſimo quarto, ſeptimo Idus Aprilis, Põt. noſtri Anno Tertio.

CAPITVLA DECLARATORIA IVRISDICTIONVM Curiarum Vrbis per S. D. N. Sixtum quartum Pont. Max.

SANCTISSIMVS Dominus noſter vult, & mandat inuiolabiliter obſeruari, quòd omnis incola Romæ habitans, & Ciues omnes ſæculares conueniantur in curia Capitolii, aut alijs officialibus ſæcularibus Vrbis, prout ad eorum officium ſpectat, & non alibi.

Et quòd omnes Clerici Romani conueniantur coram Vicario Sanctitatis ſuæ in ſpiritualibus in Vrbe, aut alijs Clericis Vrbis ad quos ſpectat.

Et ſic de omnibus exceſsibus factis in Vrbe ratione territorii, & laici puniantur per laicos officiales Vrbis, Clerici vero per Vicarium præfatum.

Vult etiam, & mandat, quòd qui ſequuntur curiam Lici tam mares quàm fœminæ, & non alii conueniantur in Curia Mareſcalli: Et quòd in nullis aliis iuriſdictionem habeat, nec exerceat. Aliàs Gubernator Vrbis poſsit comprimere etiam via facti.

Clerici vero ſequentes Curiam Romanam, conueniantur coram Auditore Cameræ, Ita quòd in omnibus Actor forum rei ſequatur.

Vult inſuper, præcipit, & mandat Sanctiſsimus Dominus noſter, quòd Vicecamerarius, ſiue Gubernator in Vrbe nullũ tribunal cognitionum cauſarum priuatarũ teneat, per ſe, neque per aliũ, ſed ad eum venientẽ ad ſuum iudicẽ remittat, vt ſuperius dictum eſt: Et ſit ſuperintendẽs, vt quilibet in præmiſsis officiis ſuos terminos, vt dictũ eſt, obſeruet, & contrafacientẽ puniat, aut Sanctitati ſuę referat, & debeat carceres omniũ pręmiſſorum viſitare, & de officialiũ omnium maxime Notariorum maleficiorũ tranſgreſſionibus cognoſcere, & ad debitam formã reducere. In concernentibus autem ſtatum aut pacem, & quietem Ciuitatis, & Curiæ Romanæ, quantum viderit neceſſe eſſe, officialem ad quem ſpectat iuuare, & omnia pro poſſe ad pacem reducere.

Item dempto Auditore Cameræ; & eius officialibus, officiales præmiſſorum, & quicunque executores, aut quomodolibet Notariatus officia exercentes, & Mareſcalli non poſsint eſſe in officio vltra annum, & quòd finito anno Syndicentur per Syndicos qui deputabuntur pro eo tempore Senatori, & eius officialibus.

Item quicunque voluerit aliquem capi facere pro ſuſpecto, & fugitiuo, non poſsit facere, niſi per iudicem competentem, vt ſupra, & quòd impenſam capientis ſoluat is qui capi fecerit, aliàs quicquid á capto receptum fuerit, reſtituatur in quadruplum á Mareſcallo aut alio executore qui receperit.

Item quòd in punitione portantium arma ſæcularium, Senator habeat iuriſdictionem omnimodam in quoſcunque repertos cum armis, ſine exceptione curialitatis, familiaritatis dominorum Cardinalium, aut aliorum quorumcumque, & alia quacunque ſublata cauſa: à clericis vero arma portantibus poſsint arma auferri, & eos ad Iudicem Eccleſiaſticum remitti, vt eos puniat.

Item vult, mandat, & decernit, eſſe irritum, & inane quicquid contra præmiſſa, aut aliquod præmiſſorum contigerit attentari.

Et quòd ſola Signatura ſufficiat, & regiſtrentur in Regiſtris Cameræ almæ vrbis.

Placet, & ita Mandamus. F.

Indictione ſexta, Menſis Iulii die duodecima, milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimo tertio.

Reuerendus Pater Dominus Epiſcopus Tyraſonenſis conſignauit mihi Angelo de Vallatis præſens folium, cum Reformationibus introſcriptis, ſignatum manu S. D. N. Papæ, Vt illud conſignarem magnificis Dominis Conſeruatoribus, & ita conſignaui illud dictis Dominis Conſeruatoribus, &c.

Angelus de Vallatis dictorum Dominorum Conſeruatorum Secretarius.

Eadem die duodecima Iulii præfati.

Conſtitutus perſonaliter ſupradictus Angelus de Vallatis corã dictis Dominis Conſeruatoribus, & dixit quomodo ſupradictus dominus Epiſcopus conſignauit ſibi Angelo præſens folium cum dictis Reformationibus vt ipſis Dominis Conſeruatoribus conſignaret, vnde dictus Angelus volens ſequi quod fuerit ſibi iniunctum, præſens folium dictis Dominis Conſeruatoribus conſignauit.

Ioannes de Saluectis Notarius Dominorum Conſeruatorum.

Regiſtrata in Archiuio magno, ſiue cenſuario almæ vrbis, in Palatio Magnificorum Dominorum Conſeruatorũ Cameræ exiſtentia, ſub folio centeſimo vigeſimo primo.

Ac etiam Regiſtrata in alio libro groſſo tabularum, & gabellarum, ac aliarum ſcripturarum dicti Palatii ſub folio ducenteſimo vigeſimo tertio.

Antonius de Mutianis Notarius publicus, & ſcriptor perpetuus Dominorum Conſeruatorum, Ad fidem, manu propria Regiſtrauit, &c.

LITTERAE IVLII PAPAE SECVNDI DISTINCTIOnis iuriſdictionum, & tribunalium.

IVLIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam. Decet Romanum Pontificem ex debito ſui paſtoralis officii proſpicere, vt vbique, præſertim in hac alma Vrbe, ad quam pro iuſtitia totus orbis confluit, ne propter varios diuerſorum Iudicum, & Tribunalium concurſus, ac varias, & diuerſas procedendi formas, præſertim pauperes litigantes in eorum bono iure lædantur: ſed vt cuilibet ius ſuum explicite, quantum poſsibile ſit, reddatur, & iuriſdictiones ius reddentium ita diſtinctæ ſint, vt nulla confuſio, & perplexitas oriri poſsit. Sane, prout ex multorum querela, ac nuper á dilectis filiis nobilibus viris, Ludouico de Matthæis, & Mariano de Caſtellanis, ac Lutio de Lutis Conſeruatoribus Romanorum Ciuium, & Cameræ

præfatæ Vrbis, Necnon Ludouico de Cencis, Priore Capitum Regionum, & Paulo de Planca, noſtri conſiſtorii, & ipſorum Conſeruatorum Aduocato, accepimus adeo à certis temporibus citra diuerſa iudiciũ Tribunalia in Vrbe inſurrexiſſe, ad eo quòd etiã ipſi iudices tam ordinarii quàm delegati inter ſe concurrere, & in procedendo varium modum obſeruare, vt ſæpe litigantes ipſi confuſione quadam perterriti cauſas ipſas deſerere cogantur, aut illas inchoare non audeant, ſæpe etiam adeo celeri iudicio expediunt, vt præcipitari quodammodo videantur, in magnum ipſorum litigantium præiudicium, ac iuſtitiæ & officii noſtri detrimentum: Nos igitur in præmiſsis prouidere volentes, ac cupientes ne litigantes ipſi tam in confuſione tribunaliũ huiuſmodi, quàm etiam in expenſis, & eorum bono iure grauentur, quòdque etiam quilibet forum ſuum intelligat, & ſequatur, inhærentes etiam veſtigiis fœlicis recordationis Sixti Papæ quarti Patrui & prædeceſſoris noſtri, qui vt etiam accepimus, quaſdam deſuper conſtituit ordinationes, in volumine Statutorum dictæ vrbis deſcriptas, Motu proprio, non ad ipſorum Conſeruatorum vel alterius pro eis nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed de noſtra mera deliberatione Statuimus, & ordinamus, quòd omnes incolæ Romæ habitantes (dummodo non ſint campſores, & notabiles mercatores Romanam Curiam ſequentes, Oratores principum, & aliarum Communitatum, Familiares Cardinalium, continui tamen commenſales, vel officiales Romanæ Curiæ, dummodo Romani non exiſtant, aut curiales Romanam Curiam ſequentes, & in illius vſu exiſtentes) qui omnes in eorum foro, necnon Ciues omnes Sæculares, conueniãtur in Curia Capitolii, aut coram aliis officialibus Sæcularibus Vrbis, prout ad eorũ officium ſpectat, & non aliter, Quòdque omnes Clerici Romani conueniantur coram Vicario noſtro in ſpiritualibus in Vrbe, aut aliis Clericis & officialibus Eccleſiaſticis Vrbis, ad quos ſpectat, ac quòd de omnibus exceſsibus factis in vrbe ratione territorij, laici puniantur per officiales laicos Vrbis, Clerici vero Romani per Vicarium præfatũ. Item quòd laici qui ſequuntur Curiam tam mares quàm fœminæ, & non alii conueniantur in Curia Mareſcalli, dummodo non ſint perſonæ prædictæ, videlicet campſores & notabiles Mercatores Romanam Curiam ſequentes, oratores principũ, & Communitatum, Familiares Cardinalium, laici vel officiales Romanæ Curiæ etiam Curiales, qui indifferenter conueniantur dumtaxat coram Auditore Cameræ tamquam Iudice exemptorum in Ciuilibus: in Criminalibus vero quo ad laicos eandem curiam ſequentes, inter ipſum Auditorem, & Mareſcallum, & Gubernatorem, ſit locus præuentioni, dummodo non agatur de pœna Capitali, vel mutilatione membri; quo caſu Auditor non ſe intromittat iuxta alias noſtras litteras deſuper expeditas. Volumus etiã quòd ab eodem Mareſcallo appelletur ad præfatum Auditorem Cameræ, & quòd iudex deputandus per ipſum Mareſcallum non poſsit ſtare in officio vltra duos annos, & in fine cuiuslibet anni debeat Syndicari per Syndicum per nos deputandum, & repertus culpabilis puniri. In reliquis ſeruentur litteræ noſtræ deſuper editæ. Inſuper volumus, & mandamus, quòd Vicecamerarius, ſiue Gubernator in vrbe nullũ Tribunal cognitionum cauſarum priuatarum teneat, neque per ſe, neque per alium, ſed ad eum venientem, ad ſuum iudicem remittat, & ſit ſuperintendens, vt quilibet in præmiſsis officiis ſuos terminos obſeruet, & contrafacientem puniat, aut nobis referat, & debeat carceres omnium præmiſſorum viſitare, vnà cum aliis ad id per nos, per alias noſtras litteras deputatis, & de officialium omnium maxime Notariorum maleficiorum transgreſsionibus cognoſcere: In concernentibus autẽ ſtatum, aut pacem, & quietẽ ciuitatis & Romanæ Curiæ, quantum videat neceſſe eſſe, officialem ad quem ſpectat iuuare, & omnia pro poſſe ad pacem reducere, necnon cauſas querelarum contra Barones, ac capitales videlicet mortis naturalis, & Brigarum vnà cum paceriis iuxta formam ſtatutorum vrbis, & treugarum, ſeu ſecuritatum, aut pacis ruptarum, in quibus treugarum, ſecuritatum, aut pacis ruptarum etiam per ſeipſum, Item mercedum, Salariorum, quas cauſas mercedum, ſine tribunali & ſcriptura ſummarie manu regia cognoſcere poſsit, & terminare, iuxta formam dictorum ſtatutorum, vel iuris communis

vbi

vbi ſtatuta deficerent, & in quibus omnibus locus ſit præuentioni, inter ipſum, & Se-
natorem: & ſi concurrant, Senator præferatur. Notarii vero Gubernatoris ſoli per
ſeipſos, & non per ſubſtitutos officium exerceant, ſine tribunali, prout aliás Ludouicus
Sabinus, & Marius Ceretanus tempore eiuſdem Sixti prædeceſſoris exercere ſolebāt;
qui etiam regiſtra aliqua non faciant, ipſeque Gubernator vnum tātum Coneſtabilem,
ſeu Capitaneum retineat, cum vigintiquinq. ſatellitibus, & ſine dicto Coneſtabili exe
cutiones ipſius Gubernatoris fieri nō poſsint. Volumus etiam quòd idem Gubernator,
vigore obligationum in forma Cameræ Apoſtolicæ, non poſsit excommunicare, nec
excommunicatū publicare, nec cenſuris Eccleſiaſticis, in aliquo caſu vti, prout antiqui
Gubernatores, non ſunt vſi, & cenſuræ per eum ſuper hoc latæ, ſint ipſo iure nullæ.
Similiter volumus, quòd Baricellus ſit merus Executor, & nullum iudicare valeat,
quòdque executiones in capitalibus per eum fiendæ, fiant in Capitolio, prout ab anti
quo conſuetum fuit, niſi aliter pro temporis & maleficii qualitate, & grauitate, viſum
fuerit expedire: poſsit & repertos in fragranti crimine punire; iuxta formam Breuis
facultatis ſuæ. Item volumus quòd omnes officiales, quicunque ſint, etiam Guberna-
toris, & Auditoris Cameræ prædictorum, & reliqui alii, & etiam ipſe Baricellus in fine
cuiuslibet anni, ſyndicari debeant per aliquos per nos deputandos iuxta formam ea-
rundem litterarum noſtrarū, ipſeque Gubernator teneatur pro ſe, & ipſius officialibus,
& in principio eius officii debeat ſuper hoc cauere. Similiter Auditor Cameræ præfatus
in fine cuiuslibet anni teneatur reddere rationem coram eiſdem deputandis de geſtis
per ſe, & eius locumtenentem. Volumus etiam vt litibus finis citius imponatur, quòd
tam á iudicibus Capitolinis, quam etiam quibuſcunque aliis, in cauſis quæ aliàs eſſent
de foro Capitolino, appelletur ad capitaneum Vrbis, vel alium per nos deputandum,
dummodo quoad cauſas dicti fori, in Capitolio tribunal teneat, quòd etiam in cauſis
in curia Gubernatoris eiuſdem pendentibus, & quæ pendere contigerit, habere locum
decernimus: á quo iudice appellationis appellari non poſsit, niſi prout & quantum ſta-
tuta huiuſmodi, in cauſis curiæ Capitolii permittunt. Poſtremo mandamus in omnibus
curiis ordinariis Vrbis, & in omnibus ſolutionibus Notariorum executorum, etiam
pro executionibus fiendis per ipſum Baricellum, ac pro mercedibus quorumcumque
aliorum officialium, ſeruari tabulam marmoream in Capitolio affixam; & vbi in ali-
quibus caſibus illa deficeret, mandamus ſeruari ſtatuta Vrbis. Volumus etiam quòd
pro quibuſuis ſigillationibus, præſertim mandatis de relaxando incarceratos, & aliis
quibuſuis apodiſſis nil ſoluatur, niſi prout in dicta tabula cōtinetur, ſeu in dicta curia Ca
pitolii conſueuit ſeruari; ita tamen quòd pro relaxatione innocentium nil penitus ſol-
uatur per ipſum captiuum, ſed per eum ad cuius inſtantiam forſan captus fuit, maxime
in capturis pro ſuſpecto & fugitiuo, quo caſu nouas reformationes dictæ Vrbis ſeruari
volumus: Decernentes in Vrbe præfata nulla alia ordinariorum iudicum tribunalia te-
neri poſſe, nec iuriſdictiones cauſarum exerceri, niſi in locis prædictis: quòdque ſenten
tiæ tam diffinitiuæ quàm interlocutoriæ, necnon decreta, executiones, mandata, pro-
ceſſus, cenſuræ, & quicquid ſecus contra præmiſſa fieret, nullius fore roboris vel mo-
menti, præſentibuſque derogari non poſſe, nec derogatum cenſeri etiam per nos, aut
ſucceſſores noſtros, niſi de nominibus, & cognominibus litigantium, iudicum, & in-
tereſſe habentium, ac ipſarum præſentiū, de verbo ad verbum totalis, & ſpecialis men-
tio fiat, Mandantes Gubernatori, Senatori, Auditori Cameræ, Mareſcallo, Baricello,
eorumque iudicibus, & executoribus præfatis, necnon quibuſuis aliis perſonis, ſub
excommunicationis latæ ſententiæ, ac centum ducatorum pœnis totiens quotiens
contra præmiſſa, ſeu aliquod præmiſſorum fecerint, incurrendis, & in eorum ſyndi-
catibus exigendis, ne contra ordinationes, ſtatuta, & voluntatem noſtram huiuſmodi
venire, aut aliquid attentare audeant. Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinatio-
nibus Apoſtolicis, ac quibuſuis priuilegiis, etiam fori, ac exemptionibus, indultis, &
facultatibus, quibuſuis perſonis, etiam Vicecamerario, ſeu Gubernatori præfatis, aut
collegiis vel confraternitatibus, etiam quauis cauſa, & Motu proprio, & ex certa ſcien-
tia,

tia, ac cum quibuſuis clauſulis, etiam derogatoriarum derogatoriis, fortiſsimis, etiam
quibus derogari non poſſet, niſi ſub certis modo & forma, per nos & ſedem Apoſtolicā,
conceſsis, & concedendis, cæteriſque contrariis quibuſcunque. Nulli ergo omnino
hominum liceat hanc paginam noſtri ſtatuti, ordinationis, voluntatis, decreti, & man-
dati infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſum-
pſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorū eius
ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno incarnationis
Dominicæ milleſimo quingenteſimo duodecimo, quinto Kalendas Aprilis, Pontifi-
catus noſtri Anno Nono.

† Ego R. Epiſcopus Oſtien. Card. S. Georgii ſubſ.
† Ego A. Card. tit. S. Vitalis ſubſ.
† Ego P. Card. tit. S. Euſebii ſubſ.

LITTERAE IVLII PAPAE SECVNDI PER QVAS RO-manus Pop. ad ſuperioritatem, quam habet in Ciuitate Tyburtina, reintegratur, & ſtatuta & nouæ reformationes confirmantur.

IVLIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Ad perpetuam rei
memoriam. Si noſtrarum ciuitatum, & aliorum locorum quo-
rumlibet iuriſdictiones ac iura libenter illæſa ſeruamus, eo ma-
gis Romani Populi iuriſdictiones ac iura prædicta non ſolum
ſeruare, ſed augere debemus, quo peculiaris ac Populus noſter
electus exiſtit, cuiuſque officia nobis, ac Sedi Apoſtolicæ, ſyn-
cera, ac deuota fide, continue exhibentur. Expoſuerunt ſiqui-
dem nobis nuper dilecti filii, nobiles viri, Ludouicus de Mat-
theis, Marianus de Caſtellanis, Lutius de Lutis, Romanorum ciuium, & Cameræ Vr-
bis Conſeruatores, ac Ludouicus de Cenciis Capitum Regionum Prior, necnon Pau-
lus de Planca noſtri Conſiſtorii, & præfatorum Conſeruatorum Aduocatus, quòd li-
cet à tanto tempore, cuius initii memoria in contrarium non exiſtit, inter aliquas pau-
cas ciuitates, & oppida, ciuitas Tyburtina magna cum fide, ſub eorum iuriſdictione, ac
dominio remanſerit, habeantque Ciues dictæ Vrbis nonnulla Capitula cum Populo
Tyburtino ſuperioritatem, ac gubernium, ſeu iuriſdictionem in eos concernentia, quę
licet hactenus obſeruata fuerint, tamen quia bonæ memorię Petrus tituli ſancti Ciriaci
in Thermis presbyter Cardinalis Reginus, qui ob partialitates ipſius ciuitatis Tyburti-
nę componendas, ſe intromiſerat, & deinde paulatim progrediendo ſe illorū protecto-
rem aſſerendo, iuriſdictionem dictorum ciuium Romanorum viſus eſt occupare, in nō
modicam ipſorum Romanorum ciuium honoris, ac dignitatis detractionem, licet
etiam præfati Conſeruatores, in vrbe prædicta habeant quaſdam iuriſdictiones, ac fa-
cultates eorum officium concernentes, maxime circa Annonam, & Conſulatus artiū,
necnon gabellas, & alia diuerſa, prout in eorum conſuetudinibus, ac ſtatutis per Ro-
manos Pontifices, præſertim fœlicis recordationis Paulum ſecundum, & in nouis re-
formationibus per piæ memoriæ Alexandrum ſextum prædeceſſores noſtros confir-
matis continetur: Nihilominus quia ſæpe per diuerſa mandata, præſertim dilectorum
filiorum Clericorum Cameræ Apoſtolicæ, in adminiſtratione officii eorum impediun
tur, etiam citra ipſorum Conſeruatorum dignitatem & honorem, & non ſine publicæ
vtilitatis detrimento: ea propter Conſeruatores Prior, & Paulus præfati, nobis humi-
liter ſupplicarunt, vt ſuper præmiſsis ne de cætero impediri valeant, eis de remedio op-
portuno prouidere dignaremur. Nos igitur qui Romanos ciues prædictos, etiam dum
in minoribus eramus, ſemper toto corde dileximus, conſiderantes etiam ſummi Pon-
tificis proprium fore, ius atque honorem ſuum cuilibet illæſum ſeruare, dictorum ſta-
tutorum, capitulorum, ac conſuetudinum tenores, & formas, præſentibus pro expreſ-

ſis ha-

ſis habentes, eiſdem Conſeruatoribus, nunc & pro tempore exiſtentibus,ac ipſi Populo Romano iuriſdictionem, ſuperioritatem, & præeminentiam, quas iuxta eorum con ſuetudines, ſtatuta, ſeu conuentiones, & pacta prædicta, habere noſcuntur in dicta ciuitate Tyburtina, Apoſtolica auctoritate, tenore præſentium, reſtituimus, & reintegramus, ipſoſque ciues Tyburtinos eiſdem ciuibus Romanis, vt prius, ſubiici, & ſubiectos fore: quòdque in dicta Vrbe ipſi Conſeruatores, curam, iuriſdictionem & facultatem, quas iuxta eorum ſtatuta, præſertim nouarum reformationum,ac conſuetudinum prædictarum, habere noſcuntur, exercere & exequi libere & licite valeant, auctoritate & tenore prædictis, volumus & declaramus, Decernentes vt Conſeruatores præfati in dicta ciuitate Tyburtina, per aliquos protectores, etiam ſi eſſent Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, ac in dicta Vrbe, & extra eam in eorum oppidis, & caſtris,in eorum iuriſdictione & officio, per cuiuſuis mandata, præſertim prædictorum Clericorum Cameræ Apoſtolicæ, impediri non poſſe, nec debere, ac mandata huiuſmodi etiam ſub excommunicationis, & aliis eccleſiaſticis ſententiis, cenſuris, ac quibuſuis pœnis, irrita & inania, nulliuſque roboris, vel momenti fore, niſi vbi dicta mandata, manu noſtra propria, aut Camerarii noſtri, pro tempore ſubſcribi contingat. Conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, ac priuilegiis, facultatibus, & indultis, etiam cum quibuſuis clauſulis derogatoriis fortiſsimis & inſolitis, quibuſuis perſonis conceſsis & concedendis, cæteriſque contrarijs non obſtantibus quibuſcunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ reſtitutionis, reintegrationis, voluntatis, declarationis, & decreti, infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, Indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo duodecimo, quinto Kal. Aprilis, Pontificatus noſtri Anno Nono.

† Ego R. Epiſc. Oſtien. Cardinalis S. Georgii ſubſ.
† Ego A. tit. S. Vitalis presbyter Cardinalis ſubſ.
† Ego P. tit. S. Euſebii presbyter Cardinalis ſubſ.

BREVE SVPER IVRISDICTIONE Capitolii.

IVLIVS PAPA II. Ad futuram rei memoriam. Ex querelis noſtri peculiaris Romani Populi accepimus ob reſcripta apoſtolica,& ſignaturas commiſsionum, enormiter grauari, quę paſſim & maxime in medio litis contra iuris communis diſpoſitionem fiunt, aduocando à iudicibus ordinariis, tam in prima, quàm aliis inſtantiis, etiam per viam appellationis,omiſsis mediis, à nobis, ad id officium deputatis, vel etiam ſimpliciter ab initio in curia committendo, perinde ac ſi iudices ordinarios non haberent, quos ſine noſtris reſcriptis adire poſſent: quo fit vt ciues noſtri, & incolæ Vrbis, non vnum, ſed infinitos iudices, & diuerſa tribunalia habere videantur, & proinde grauibus, immo intolerabilibus expenſis grauentur, quæ omnia non impetrantur niſi ab iis qui cauillationibus ſtudent, vel potentia fauorum pollent, ad pulſandos in litibus aduerſarios, & quos iure ſuperare non poſſunt, malis artibus, & longis litibus ac immenſis diſpendiis defatigatos, vel circumuentos vincant, & multi ius ſuum deſerere propterea ſunt coacti, multique in deſperationē ducti ad facinora brigarum proſiliunt, ex quo ſeditiones, & homicidia frequenter accidunt, hincque fames, & annonæ caritas, quod litibus occupati, negociationes,& agriculturam deſerunt, eueniūt: quibus rebus vt paſtorali noſtro incumbit officio,prouidere volentes, Hoc præſenti noſtro perpetuo edicto, Motu proprio, ex certa noſtra ſcientia, omnes & ſingulas cauſas vbicunque coram quibuſcunque Commiſſariis, vel ordinariis, etiam in ſacro noſtro

Auditorio pendentes, Ciuium Romanorum & aliorum, qui foro Capitolino ſubiiciuntur, ad nos, in quacunque inſtantia vel ſtatu pendentes harum ſerie aduocamus, & ad Curiam Capitolij & Iudices ſuos ordinarios, tam primæ quàm aliarum inſtantiarum illius loci ſecundum naturam Cauſarum, & modum iuriſdictionis cuiuſque ipſorum, ſeu in quem partes conuenerint, committimus & mandamus reſumendas, in ſuis ſtatibus audiendas, & fine debito terminandas, ſecundum formam ſtatutorum Vrbis, vel aliàs prout de iure terminari deberent, cum omnibus earum incidentibus, emergentibus, annexis, & connexis ab eis, partibus iuſtitiam miniſtrando: Declarantes auctoritate Apoſtolica, ac decernentes per præſentes dictas cauſas propterea factas non commiſſarias; ſed intelligi & eſſe ordinarias, perinde ac ſi ab initio coram ſuis ordinariis fuiſſent inceptæ vel agitatæ: volumus tamen quòd cauſæ in Rota pendentes, de partium communi conſenſu ibi remaneant, vel ſi cauſa in tertia pendeat inſtãtia, quòd Auditor coram quo pendet, poſsit illam cognoſcere, & terminare, hoc præſenti noſtro edicto non obſtante. Et inſuper dilecto filio noſtro Leonardo Cardinali Agennen. ac aliis iuſtitiæ ſignaturam habentibus pro tempore, necnon Regenti Cancellariæ, qui pro tempore erit, omnibuſque & ſingulis noſtris Referendariis inhibemus expreſſe, ne ad preces, inſtantiam, & requiſitionem cuiuſque, qui Capitolino foro ſubiiciatur, ſupplicationes aliquas recipere, referendariare, ſeu proponere nobis, vel ſignaturam iuſtitiæ habenti, audeat vel præſumat, & ſimiliter ſignaturam faciens, non ſignet, ſiue auocatorias, ſiue ſimplicis iuſtitiæ, ſiue appellatorias, & ſimiles, neque initio, neque in medio litis, & ſignatæ nullius ſint roboris, vel momenti, nullamque tribuant iuriſdictionem: neque ipſe iudex cui fuerint commiſſæ, audeat illarum virtute citare, inhibere, vel quoquomodo procedere, irritumque & inane quicquid ſciẽter vel ignoranter ſecus factum fuerit, ipſo iure fore decernimus, ſalua ſemper noſtra manu propria ſignatura; ſine qua omne reſcriptum cenſeatur, & ſit inualidum, & à noſtra voluntate alienum, Conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, ac quibuſuis commiſsionibus, reſcriptis, priuilegiis, & indultis, etiam foro, quibuſuis perſonis, ſeu collegiis, conceſſis & concedendis, etiam cum quibuſuis clauſulis derogatoriis fortiſſimis & inſolitis (præmiſſorum omnium tenores, nomina, cognomina, qualitates, & alia quæ forſan de verbo ad verbum expreſſionem requirerent, pro ſufficienter expreſsis habentes) cæteriſque contrariis non obſtantibus quibuſcunque. Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris, die quintadecima Aprilis, Milleſimo quingenteſimo Duodecimo, Pontificatus Noſtri Anno Nono.

DE CONFIRMATIONE REINTEgrationis, ac reformationis iuriſdictionis Curiæ Capitolinæ.

PAVLVS Papa III. Cum paſtorali incumbat officio gregem ſibi à Domino commiſſum ſecundum iuris tramites, & iuxta facti exigentiam vigili cura gubernare, abuſioneſque & prauas corruptelas introductas pro poſſe tollere, quemcunque in ſua iuriſdictione conſeruare, & manutenere: Nuper deuenit ad aures noſtras, quòd Statuta Vrbis, nouæ reformationes, ac priuilegia a Rom. Pontificibus conceſſa, maxime circa cognitionem, & deciſionem cauſarum, in plurimis violantur, & per prauas abuſiones, & corruptelas quotidie abutuntur: quo fit vt inter Rom. Ciues non ſolum in Cu. Capitolij, ſed in diuerſis Vrbis Tribunalibus litigatur, non abſque eiuſdem Populi notabili damno, & iactura: ac quòd in eadem Curia Capitolij, & Tribunalibus dictæ Curiæ contra formam dictorum Statutorum, & nouarum reformationum plurimi fiunt exceſſus, etiam

qui forſan, non ſine animi noſtri diſplicentia, & litigantium diſpendio, aliquæ fiunt extorſiones: Nos, qui præfatum Populum paterna affectione diligimus, etiam prædeceſſorum noſtrorum veſtigia imitantes, eiuſdem indemnitati prouidere cupientes, Motu proprio, & non ad alicuius ſuper hoc nobis porrectæ petitionis inſtantiam, ſed ex certa noſtra ſcientia, & de poteſtatis plenitudine, Statuta, & nouas reformationes Vrbis, priuilegia, litteraſque Apoſtolicas, eidem Po. Romano conceſſa, & conceſſas, cum omnium & ſingulorum iuris, & facti defectuum, ſi qui forſan ineſſent, ſupplet. auctoritate noſtra, & ſedis Apoſtolicæ confirmamus, & comprobamus, ac quatenus opus ſit innouamus, & de nouo concedimus, ac omnia & ſingula in ſingulis ſtatutis, priuilegiis, reformationibus, litteris, & decretis huiuſmodi contenta, perpetuis futuris temporibus, à quibuſuis Rom. Cur. iudicibus, eccleſiaſticis, & ſæcularibus, tam ordinariis, quàm delegatis, ſeu quauis alia iuriſdictione, ſeu notione fungantur; inter perſonas eidem foro Capitolino ſecundum formam Statutorum, nouarum reformationum, & litterarum prædictarum, quocunque abuſu, corruptela, vſu contrario, diſſuetudine, contraria conſuetudine, aut quòd vſu recepta non ſint, non obſtan. tenaciter & inuiolabiliter obſeruari volumus, & mandamus, dictumque Populum ad iuriſdictionem dictæ Curiæ Capitolinæ, etiam iuxta litteras, etiam in forma Breuis, ſuper diſtinctione iuriſdictionum Tribunalium Vrbis, ac reintegratoria, & confirmatoria Statutorum, & nouarum reformationum prædictarum, eidem Populo Romano per quoſcunque Ro. Pontifices, & præſertim fœ. re. Iulium II. & Leonem X. prædeceſſores noſtros conceſſas, & emanatas, in omnibus, & per omnia reintegramus. Necnon citationes in cauſis in dicta Curia ordinarie inchoatis, & inchoandis, etiam ſi lite pendente in cauſis huiuſmodi commiſſiones aliquæ eiſdem Iudicibus, & Tribunalium eiuſdem Curiæ Magiſtratibus, Officialibus quibuſcunque præſentatæ fuiſſent, & in futurum præſentarentur, etiam per mandatarios dictæ Curiæ fieri poſſe impune decernimus, & mandamus: Statuta, nouaſque reformationes, & litteras huiuſmodi, cum omnibus, & ſingulis clauſulis, derogationibus, & pœnis in eiſdem contentis, quatenus opus ſit innouamus, & de nouo concedimus, tenoreſque ſingularum litterarum prædictarum, etiam in forma Breuis, tam per Iulium Secundum quàm Leonem Decimum prædeceſſores noſtros, vt præmittitur conceſſarum, & emanatarum pro expreſſis haberi volumus, & mandamus, ac ſi illarum tenor de verbo ad verbum præſentibus noſtris gratioſis litteris inſertus eſſet. Necnon Motu, & ſcientia ſimilibus dilectis filiis Laurentio Verſo noſtro vtriuſque ſignaturæ Referendario, Syllegorio Proconſulibus, Theodoro de Gualderonibus, & Euangeliſtæ de Ceccarellis Correctoribus Collegij Aduocatorum, Procuratorum, & Notariorum Curiæ Capitolinæ, & aliis eiuſdem Collegij pro tempore exiſtentibus Officialibus poteſtatem, & iuriſdictionem perſonas dicto Collegio ſubiectas inobedientes, tranſgreſſores, rebelles, & contra formam Statutorum, nouarum reformationum, & ordinationum earundem factarum, & faciendarum venire, auſu temerario, non erubeſcentes, pecuniariis pœnis eorum arbitrio moderandis, mulctandis, eorumque Collegio ſeu Cameræ Vrbis, coniunctim, vel diuiſim, prout eis videbitur, applicandis, & irremiſſibiliter exigendis, abſque ſpe gratiæ, ſeu remiſſionis, niſi à nobis, vel ſucceſſoribus noſtris gratioſe obtentæ, damus, concedimus, & gratioſe impartimur. Et ita quoad omnia, & ſingula præmiſſa per quoſcunque Rom. Curiæ iudices, tam ordinarios quàm delegatos, tam eccleſiaſticos quàm ſæculares, iudicari, & diffiniri debere mandamus. Sublata eis aliter iudicandi, interpretandi, & diffiniendi poteſtate: irritum, & inane decernentes quicquid in contrarium contigerit attentari. Mandantes dilectis filiis Senatori, & Conſeruatoribus Vrbis etiam pro tempore exiſtentibus, coniunctim, vel diuiſim, tam ex officio, quàm ad cuiuſuis reclamantis perſonæ inſtantiam, præmiſſa omnia, & ſingula, ac in ſingulis ſtatutis, reformationibus, & priuilegiis huiuſmodi contenta, omnibus iuris, & facti remediis opportunis, etiam cum pœnarum eorum, ſeu eorum alicuius arbitrio, commination. exaction. etiam

adhibita quatenus expediat, manu militari, pro conſeruatione, & manutentione omnium, & ſingulorum obſeruari mandent, & faciant cum effectu, omni penitus exceptione, & appellatione remotis. Non obſtan. quibuſuis Tribunalium Vrbis, Magiſtratuum, Collegiorum, & Officiorum priuilegiis, litteris, & indultis, conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis tam in ſpecie, quàm in genere editis, etiam ſi ſub plumbo, aut in forma Breuis, tam per nos, quàm quoſcunque Romanos Pontifices prædeceſſores noſtros, cum quibuſuis clauſulis, etiam derogatoriarum derogatoriis, etiamque pœnarum commination. etiamque ſi illis caueretur, quòd illis aut eorundem alterius non cenſeretur quoquomodo derogatum, niſi illarum tenor de verbo ad verbum inſertus foret, aut de eis expreſſa, & ſpecifica fieret mentio, etiam quòd caueretur in illis, quòd quotieſcunque illis derogatum eſſet, eo illico cenſerentur reuocatæ, quarum tenores pro ſufficienter expreſsis habentes, & illis quibuſcunque, pro hac vice duntaxat derogan. aliiſque conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis in contrarium facien. non obſtantibus quibuſcunque.

Fiat, vt petitur, A.

ET cum abſolutione à cen. ad effectum præſentium, & quòd pro præſentis motus proprij confirmation. approbat. reinteg. & conceſſ. ſola ſignatura ſufficiat, & vbique fidem faciat in iudicio, & extra, attento quòd in Vrbe, & pro Po. Ro. & quòd etiã litteræ ſub Annulo noſtro Piſcatorio expediri poſsint, & cũ defectuum tam iuris, quàm facti, ſi qui ſint, ſuppletione, & quòd obſtan. omnes habeantur pro expreſsis, & cum opportuna derogatione omnium, & ſingulorum in contrarium facien. & cum iuriſdictione, facultate, & poteſtate dictis officialibus, vt præmittitur, data, & conceſſa, & cum poteſtate extendendi latiſsime cum omnibus clauſulis neceſſariis, & opportunis. Et ſolum de confirmatione ſtatutorum, & nouarum Reformationum aliàs confirmatorũ & ordination. Iul. j de cognoſcen. cauſis Roman. in Curia Capitolij, prout in ſuo Motu proprio, & de citationibus exequen. per Mandatarios, vt ſupra, & de facultate pro Conſulibus, & Correctoribus, quoad ea tantum, quæ reſpiciunt exercitium Notariorum, & aliorum miniſtrorum iudicialium eis ſubiectorum, & de mandato facien. præmiſſa obſeruari, dilecto filio moderno, & pro tempore exiſtenti Camerario noſtro.

Fiat. A.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum, Decimo kalendas Octobris, Anno Tertio.

MOTVS PROPRIVS IVRISDICTIONVM, ET GRAtiarum, Ro. Po. conceſſarum per Paulum IIII. Pont. Opt. Max.

MOTV Proprio, &c. Syncera fides, & ſingularis deuotio, quas dilecti filij Po. Ro. erga hanc ſanctam ſedem continuo geſſiſſe comprobatur, promerentur, vt ea quæ eis, & almæ vrbis noſtræ commodo, & vtilitati futura conſpicimus, benigno concedamus affectu. Hinc eſt quòd nos Populum ipſum ſpecialibus fauoribus & gratiis proſequi volentes, ex certa noſtra ſcientia, & de Apoſt. poteſtatis plenitudine; Gabellam carnis, La gabella del quatrino, nuncupatam, ac quaſcunque exemptiones, dilectis filiis Tabernariis vrbis in præiudicium Dohaneriorum gabellæ ſtudii præfatæ vrbis, Necnon bullam, ſeu capitula cum poteſtate res furtiuas emendi, & ſuper illis pecunias mutuandi, ac rerum ipſarum dominos volentes illas recuperare, ad pretium reſtituendum cogendi vniuerſitati Hebræorum dictæ vrbis, ac omnes, & ſingulas moratorias, alternatiuas, ſignificationes, & dilationes quaſcunque præterquam iuxta formam iuris quibuſuis tam per fel. recor. Iulium Papam III. prædeceſſorem noſtrum, quàm quoſcunque Rom. Pont. etiam prædeceſſores noſtros

ſub quibuſcunque tenoribus, & formis, ac cum quibuſuis etiam derogatoriarum derogatoriis clauſulis, necnon irritantibus, & alijs decretis etiam quòd nullo unquam tempore ex quacunque cauſa, etiam vrgenti, & vrgentiſsima reuocari non poſsint, illorum omnium tenores, formas, datas, ac decreta, in illis appoſita, præſentibus pro ſufficienter expreſsis habentes, conceſſ. & conced. ac omnia, & ſingula monopolia, quæ ſtatutis, ac etiam iure prohibentur reuocamus, caſſamus, & annullamus, & quòd nemo deinceps res aliquas graſciam concernentes, vltra vſum, & neceſſitatem familiæ ſuæ, per biennium conſumandas, abſque conſenſu, ſeu licentia Po. Ro. emere, vel aliquo modo contractare poſsit, ſtatuimus, & decernimus. Et inſuper iuriſdictionem curiæ Capitolii dictæ vrbis, in totum reintegramus, ita quòd Ro. Ciues ciuiliter alibi conueniri non poſsint, iuxta formam motus proprij Pauli Papæ III. prædeceſſoris noſtri deſuper conceſsi, Motu proprio reuocatorio ab eodem Iulio prædeceſſ. emanato, necnon alio per dilectum filium nobilem virum Aſcanium dela Cornia olim Burgi Gubernatorem, vel etiam alio per quemlibet alium prædicti Burgi Gubernatorem obtento ſeu obtinendo non obſtante. Præterea eoſdem Po. Ro. ad Tiburtinam Ciuitatem, ac ipſius arcem, necnon emolumenta Caſtellano aſsignari ſolita, ac omnia, & ſingula honores, onera, & emolumenta conſueta, remanente cenſu dilecto filio Io. Baptiſtæ de Conſiliarijs, Præſid. Cameræ no. Apoſtol. ad eius vitam conceſſo reſtituimus, reponimus, & plenarie reintegramus, ac reſtitutos, repoſitos, & plenarie reintegratos eſſe, ita quòd liceat eis Ciuitatem, & arcem prædictam prout antea habebant, habere, illamq; regere, & gubernare, illarumque corporalem poſſeſsionem per ſe vel alium ſeu alios propria auctoritate libere apprehendere, & perpetuo retinere, cuiuſuis licentia deſuper minime requiſita etiam decernimus, & declaramus. Præterea eiſdem Po. Ro. quòd Conſeruatores dictæ vrbis pro tempore deputati in eorum ordinaria iuriſdictione per pro tempore exiſtentes Cameræ Apoſtolicæ præſidentes iuxta conſtitutionem piæ memoriæ Iulij Papæ II. etiam prædeceſſoris noſtri, deſuper editam, & per recol. me. Leonem X. ſimiliter prædeceſſorem noſtrum confirmata nullo pacto impediri poſsint, minuſque per quodlibet aliud Tribunal. Et ne in criminali iudicio per iudices, fiſcales, procuratores, notarios, carcerumque cuſtodes extorſiones fiant, quòd motus proprius ab eodem Paulo Tertio prædeceſſore ſuper illorum mercedibus emanatus iuxta illius tenorem omnino ſeruetur. Quòdque Bariſellus omneſque alij iuſtitiæ executores dictæ vrbis quolibet anno de indebitis extorſionibus, & ſimonijs quibuſcunque iuxta aliam bullam præfati Iulij II. prædeceſſoris deſuper editam ſyndicari: necnon repreſaliæ à præfato Paulo prædeceſſore ſublatæ iuxta formam ſtatutorum dictæ Vrbis, relaxari, & exequi debeant, dumtamen facta prius notificatione Communitatibus, contra quas repreſaliæ prædictæ pro tempore erunt decernendæ: & quòd propter antedictas repreſalias pro tempore decernendas nullo modo impediantur afferentes graſciam cuiuſcunque generis ad vrbem, ac omnia & ſingula Romana officia detracta imbuſſulari, & extrahi iuxta diſpoſitionem Bullæ præfati Leonis prædeceſſoris deſuper conceſſæ. Necnon Magiſtri ſtratarum, & ædificiorum dictæ Vrbis, ſyndicique Senatoris eiuſdem ex buſſula extrahi debeant, ac ipſi Magiſtri ſtratarum Vrbis nullo nunquã tempore pro ampliandis ſeu nouiter cõſtruendis ſtatis in dicta Vrbe aliquod gectitum abſque conſenſu & interuentu Capitis illius regionis, in qua gectitum imponetur, & illius trium Conſiliariorũ imponere minime poſsint, ac gectitum huiuſmodi à Capite, & tribus Conſiliariis præfatis ſubſcribi. & pecuniæ ex dicto gectito percipiendæ apud aliquem probum virum in dicta regione commorantem depoſitari, & per illius manus de mandato Magiſtrorum ſtratarum ſolui debeant, ac quòd de cætero alternatiuæ, ſignificationes, & dilationes quæcunque niſi iuxta diſpoſitionem iuris, ac formam ſtatutorum dictæ Vrbis concedi nullatenus poſsint: & qui illas obtinuerint, & in futurum obtinebunt, ſemper biretum viride portare teneantur. Idque Senator & Conſeruatores dictæ Vrbis pro tempore exiſtentes ſtricte ſub pœna eis bene viſa ſeruari facere debeant & curent. Ipſæque alternatiuæ, ſignificationes, & dilationes per quodcunque tribunal in

concer-

concernentibus Graſciam cuiuſcunque ſit generis concedi minime valeant. Mandantes modernis, & pro tempore exiſten. S. R. E. Camerario, Vicario, & Gubernatori dictæ Vrbis, necnon generali Auditori Cameræ, ac Præſidentibus, & Clericis ipſius Cameræ, ac omnibus & ſingulis aliis cuiuſcunque dignitatis, ſtatus, gradus, & præeminentiæ fuerint, etiam ſi Cardinalatus honore præfulgeant, quatenus ipſi, & eorum ſinguli præfatis Po. Ro. in præmiſsis efficacis defenſionis præſidio aſsiſtentes faciant illos, & illorum ſingulares perſonas reuocatione, caſſatione, annullatione, reſtitutione, reintegratione, repoſitione, ſtatuto, ordinatione, & ſingulis aliis præmiſsis pacifice frui, & gaudere; non permittentes eos deſuper per quoſcunque quomodolibet indebite moleſtari, ac diſtinctius inhibentes eis, & quibuſuis aliis in virtute ſanctæ obedientiæ, & noſtræ indignationis, ac decem millium duc. auri de Camera pro vna videlicet Cameræ prædictæ, & altera medietatibus fabricæ palatij Capitolij huiuſmodi in euentum contrauentionis irremiſsibiliter applicandorum pœnis, ne Po. Ro. huiuſmodi ſuper præmiſsis ſeu eorum aliquo quouis prætextu, ſeu quauis occaſione, vel cauſa moleſtare, perturbare, aut inquietare quoquomodo audeant ſeu præſumant. ac decernen. præſentes, & deſuper conficien. litteras ſub quibuſuis reuocationibus, ſuſpenſionibus, aut derogationibus ſimilium vel diſsimiliũ gratiarum, & conceſsionum ex quauis cauſa quomodolibet pro tempore factis, ac de ſurreptionis vel obreptionis vitio ſeu intentionis noſtræ defectu notari ſeu impugnari nullatenus poſsint, ſed ſemper validas, & efficaces exiſtere, & ſuum plenarium effectum ſortiri debere, & ita per quoſcunque iudices etiã cauſarum palatij apoſto. Auditores, ſublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate iudicari, & definiri debere, ac irritum &c. decernimus, non obſtan. præmiſsis, ac quibuſuis conſtitutionibus & ordinationibus apoſtolicis ſtatutis, &c. reformationibus, declarationibus, & decretis etiam iuramento, &c. roboratis, necnon priuilegiis, indultis, & litteris apoſtolicis Camerario, Gubernatore, Vicario, Auditori, Præſiden. & Clericis præfatis, ac etiam dilecto filio Hippolyto ſanctæ Mariæ in Aquiro Diacono Card. de Ferraria nuncupato ſuper conceſsion. gubernij dictæ ciuitatis, ſeu aliàs quomodolibet, ac quibuſuis aliis, etiam motu ſimili, & aliàs quomodolibet conceſsis, &c. quibus omnibus in litteris latiſsime exten. etiam ſi de illis. &c. tenores, &c. hac vice dumtaxat ſpecialiter & expreſſe derogamus, & ſi opus ſit conſtitutionibus noſtris de non tollendo iure quæſito; cæteriſque contrariis quibuſcunque, cum clauſulis opportunis & conſuetis.

Fiat motu proprio, I.

ET cum abſolutione à cenſuris ad effectum, &c. cum reuocatione, caſſatione, irritatione, annullatione, reſtitutione, repoſitione, reintegratione, ſtatuto, ordinatione, derogatione, & decretis, ac aliis de & pro omnibus & ſingulis ſupradictis, quæ hic pro ſufficienter repetitis habeantur, latiſsimè exten. & quòd præſentis motus proprij ſola ſignatura ſufficiat, & vbique fidem faciat in iudicio & extra, etiam ſi videbitur abſq; illius regiſtratura, quacunque regula ſeu conſtitutione apoſt. contraria non obſtan. Seu ſi videbitur litteræ deſuper per breue noſtrum ſeu officium contradictarum cum præmiſſorum omnium etiam veriores tenores ſingularum exemptionum bullarum, capitulorum, & aliarum conceſsionum prædictarum maior vera & amplior ſpecificatio & expreſsio fieri, ac tenor huiuſmodi de verbo ad verbum inſeri, ſeu in toto vel parte exprimi ſeu etiam pro expreſsis habere poſsint in litteris ſimul vel ſeparatim ſuper quolibet præmiſſorum in vno non facta mentione de aliis ſi videbitur expediendis.

Fiat. I.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum, Quarto Kl. Decemb. Anno Primo.

MOTVS

MOTVS PROPRIVS S. D. N. D. PII IIII. PONT. Opt. Max. Inclyto Populo Romano conceſſus ſuper reintegratione iuriſdictionum Curiæ Capitolij.

PIVS PAPA IIII.

MOTV proprio, &c. Dilectos filios Senatorem, Conſeruatores, Populumque Ro. ſpecialibus fauoribus & gratiis proſequi volentes, omnimodam, & integram (prout illis per fe. re. Sixtum IIII. Iulium II. Leonem X. Paulum III. & alios Romanos Pontifices prædeceſſores noſtros aliàs conceſſa fuit) iuriſdictionem, cauſarumque inter ipſos, ac etiam & inter Romanos, & Incolas pro tempore motarum cognitionem, & deciſionem totalem Curiæ Capitolij Roman. ita quòd in prædictis & aliis cauſis, obligationibus, etiam in forma Cameræ Apoſtolicæ, in quibus videlicet per alios iudices præuentum non ſit, aliisque quibuſuis differentiis, & actionibus inter ipſos Romanos, ac eorum aliquem, vel aliquos deinceps orituris & mouendis, nullus præter Senatorem, & ipſius Capitolij Iudices pro tempore exiſtentes, ſe Priuilegiorum Apoſtolicorum, aut conſuetudinum, ſeu quouis alio prætextu intromittere poſsit, etiam dictorum prędeceſſorum conceſsiones huiuſmodi litteraſque, & alias deſuper confectas ſcripturas approbantes, confirman. & innouantes, litterarumque & ſcripturarum earundem tenores præſentibus pro expreſſis habentes, auctoritate Apoſtolica, ex certa ſcientia, &c. perpetuo concedimus, & indulgemus. Ac Senatorem, Conſeruatores, & Populum Romanum, Curiamque & Iudices Capitolinos præfatos, quoad iuriſdictionem huiuſmodi aduerſus quaſcunque aliis Almæ Vrbis Tribunalibus, & Magiſtratibus, etiam Regenti Cameræ, Gubernatori, & noſtro Vicario quomodolibet, etiam conſiſtorialiter conceſſas facultates, & alias contrarias diſpoſitiones in priſtinum, & eum, in quo ante illarum conceſſiones quomodolibet erant, ſtatum reſtituimus, reponimus, & plenarie reintegramus, ac facultates, & alias diſpoſitiones contrarias huiuſmodi ad hunc effectum per præſentes reuocamus, caſſamus, & annullamus. Et inſuper ne delicta remaneant impunita, quod Chirurgi, Barbitonſores, & alij vulnerum, aliorumque criminum notitiam habentes, illa ad Curiam Capitolij huiuſmodi iuxta ipſius Senatoris deſuper proponenda edicta, & ſub pœnis inibi apponendis, aut ad curiam Gubernatoris iuxta ſolitum deferre teneantur: quòdque pro celeriori cauſarum expeditione in eadem Curia capitolina nullitatum nulla ratio habeatur, niſi earum, quæ ex iuriſdictionis, citationis, vel mandati defectu prouenient; Et ne feriarum accumulatio cauſarum expeditionem in longum protrahat, ſublatis de medio cæteris feriis voluntarie, per vſum, vel aliàs, non tamen in honorem Dei introductis, obſeruatio tantum coerceatur ad ferias in antiquis ſtatutis expreſſe deſcriptas, Ac etiam ſtatuta de Aſſettamentis loquentia: Declarantes, quòd Aſſettamentū peti non poſsit niſi in caſibus & articulis, quorum grauamen per diffinitiuam reparari non valeat, qui ex ſtatuto ſub Rub. de Appell. non recipiendis lib. 6. poſiti colliguntur, nec in cauſis ſummam decem ducat. non excedentibus: in aliis vero cauſis à decem ſupra in litis conteſtatione duntaxat peti poſsit, & hoc arbitrio Iudicis: in diffinitiuis autem, vel interlocutoriis vim diffinitiuæ habentibus ſententiis iudex cauſas huiuſmodi in Aſſettamentis proponere, aliis in contrarium loquentibus Statutis non attentis omnino teneatur. Et præterea quòd ſi vnum ex iudicibus Curiæ huiuſmodi abeſſe, vel ægrotare, aut ſuſpectum iurari contigerit, Aſſettamentum per tres reliquos præſentes Iudices fieri poſsit: quorum vnus in loco ægrotantis, vel abſentis iudicis ad tribunal pro interlocutoriis faciendis ſedeat, & ſuper incidentiis, emergentibus & depen. vſque ad Sententiam diffinitiuam excluſiue prouideat, etiam perpetuo ſtatuimus, & ordinamus, Necnon Senatorem, Conſeruatores, Populum, & Curiam præfatos ad antiquam eorum iuriſdictionem, vt præmittitur reſtitutos, & plenarie reintegratos eſſe, Ac præſen. & in eis contenta quæcumque valida,

validà, & efficacia fore, ſuoſque plenarios, & integros effectus ſortiri, & inuiolabiliter obſeruari debere, nec de ſurreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, vel intentionis noſtræ defectu quouis quæſito colore, prætextu vel ingenio nullatenus notari, vel impugnari, nec per nos, vel Sedem Apoſtolicam vllo vnquam tempore reuocari, aut alias illis derogari poſse: et ſi, ac quoties illa reuocari, aut aliàs illis derogari contigerit, toties in priſtinum ſtatum reſtitui, & de nouo etiam, ſub poſteriori data per ipſos Senatorem, & Conſeruatores eligenda conceſſa, & ſtabilita eſſe, Et ſic per quoſcunque Iudices & commiſſarios, etiam S. R. E. Cardinales &c. ſublata eis quauis aliter interpretandi &c. facultate iudicari, & diffiniri debere, ac quidquid ſecus ſuper his à quoquam quauis auctoritate ſcienter, vel ignoranter attentari contigerit, irritum, & inane decernimus. Non obſtan. præmiſsis, ac conſtitutionib. & ordinationib. apoſtolicis Statutis &c. etiam Palatij apoſtolici Curiarumque Vrbis Stylis, necnon Priuilegiis, indultis, & litteris Apoſtolicis quibuſuis Romanæ Curiæ Tribunalib. Curiis, Magiſtratib. Iudicibus, & aliis perſonis ſub quibuſcunque tenorib. & formis, ac cum quibuſuis Clauſulis, & decretis, etiam Motu ſimili, etiam Conſiſtorialiter conceſsis &c. quibus omnibus illorum tenores præſentibus pro ſufficienter expreſsis habentes hac vice latiſsime derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcunque, cum clau. opportunis.

Placet Motu proprio I.

ET cum abſolutione à cen. ad effectum, &c. Et cum approbatione, confirmatione, innouatione, conceſsione, indulto, reſtitutione, repoſitione, reintegratione, reuocatione, caſſatione, annullatione, ſtatuto, ordinatione, decreto, & derogatione præmiſsis, vt ſupra perpetuo. Et quòd ſola præſen. ſufficiat ſignatura, & vbique etiam in Iud. fidem faciat, regula contraria non obſtan. ſeu ſi videbitur litteræ deſuper per Breue noſtrum, etiam cum litterarum prædeceſſorum, prædictorum & inde ſecutorum tenorum aliorumque neceſſariorum maiori, & veriori expreſsione expediri poſsint. Et quòd ad obligationes in forma Cameræ ſeruetur forma ipſius obligationis vt ſit in poteſtate actoris vel creditoris conuenire debitorem ſuum Romanum vel incolam laicum non ſolum coram Regente vel Auditore Cameræ ipſarum obligat. Iudice ordinario, ſed etiam in Curia Capitolij. Quoad reliquas vero cauſas ciuiles non tamen Fiſcales poſsit reus Romanus vel incola declinare quodcunque aliud forum, & petere ſe remitti ad curiam Capitolij, niſi alterius iudicis iuriſdictionem prorogauerit, aut in eum tacite vel expreſſe cõſenſerit, & aliter factæ reaſſumptiones per dictam Curiam Capitolij nullius ſint roboris vel momenti.

Fiat I.

LITTERAE LEONIS PAPAE DECIMI GRATIARVM Populo Romano conceſſarum.

LEO Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam. Dum ſingularem fidei conſtantiam, & eximiæ deuotionis affectum, quos dilecti filij Populus Romanus, erga nos, & Romanã ab eius exordio geſſiſſe ſemper & gerere comprobantur Eccleſiam, vigili meditatione penſamus; dignum, quin potius debitum arbitramur, vt Eccleſia ipſa ſic ſuæ in eos gratiæ dona diffundat, vt à quibus præcipue in matrem & dominam, diuina fuit diſpoſitione recepta, per mutuæ beneuolentiæ miniſterium, vberioraque in dies largitionis munera in peculiares, ac dilectiſsimos filios, magis atque magis adoptaſſe noſcatur. Sane fœlicis memoriæ Eugenius Quartus, Nicolaus Quintus, Calixtus Tertius, Pius Secundus, Paulus etiam Secundus, Sixtus etiam Quartus, Innocentius Octauus, Alexander Sextus, & Iulius

ſimiliter

ſimiliter Secundus, & nonnulli alij Romani Pontifices prædeceſſores noſtri, diuerſa eiſdem Populo Priuilegia, indulta, & gratias, conceſſerunt, quæ ſicut Dilecti filij Nobiles viri Magiſter Ioannes Hieronymus de Benzonibus, decretorũ Doctor, de maiori præſidentia Abbreuiator, & Stephanus de Carbonibus, ac Marius Particappa, Conſeruatores, & Franciſcus Cincius Prior Capitum Regionum Vrbis, necnon Magiſtri Paulus de Planci, Baptiſta Paulinus, Iulius de Alberteſchis, Aulæ noſtræ Conſiſtorialis Aduocati, & Marius Salamonius, vtriuſque iuris Doctores, & Franciſcus de Lenis, & Marcus Antonius de Alteriis, & Bernardinus de Militibus, ac Iacobus de Frangipanibus, & Hieronymus Pichus, ac Bartholomæus de Valle, Romani Ciues, eorundem Conſeruatorum Conſiliarij, ſuper id per ipſos Conſeruatores electi, ac Petrus de Smeriliis Fiſci noſtri Romani procurator, nobis ipſius Populi nomine expoſuerunt, ob paſſim vnicuique petenti conceſſas illorum derogationes, & eorundem Populi negligentiam, vel alias partim, numquam in obſeruantiam deducta, vſuiue recepta, partim per diſſuetudinem abrogata propemodum ſunt. Nos igitur Populum prælatos non minori charitatis affectu, quàm prædeceſſores præfati proſecuti ſunt, proſequi volentes, ac omnium & ſingulorum Priuilegiorum, indultorum, & gratiarum prædictarum, & ſingularum ſuper illis confectarum litterarum tenores, ac ſi de verbo ad verbum infererentur præſentibus pro ſufficienter expreſſis habentes: Motu proprio, non ad ipſorum Conſeruatorum, Prioris, & Conſiliariorum, aut aliorum pro eis nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed de noſtra mera liberalitate, & ex certa ſcientia, priuilegia, gratias, indulta, & litteras prædictas, etiam quæ in cauſis ad forum Capitolinum ſpectantibus, cõmiſsiones quaslibet, præterquam quæ Romani Pontificis ſint Manu propria ſubſcriptæ, prorſus excludunt, & Tribunalia, ac cauſarum tam Ciuilium, quàm Criminalium, in eadem Vrbe, cognitiones diſtinguunt, necnon Statuta & conſuetudines dictæ Vrbis, & reformationes illorum, etiam iuramenti validitatem in certis ibi expreſſis caſibus reſtringentia, auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium, approbamus, & innouamus, & perpetuæ firmitatis robur obtinere: & etiam ſi hactenus ex præmiſſis, vel quibuſuis aliis cauſis obſeruata non fuerint, extunc de cætero perpetuis futuris temporibus inuiolabiliter obſeruari debere, decernimus; potiorique pro cautela ea omnia & ſingula, prout per dictos prædeceſſores conceſſa fuerunt, eiſdem Populo gratioſe concedimus. Et vt eiſdem Populo in eorum priuata commoda de alicuius ſubuentionis auxilio conſulatur, Protonotariatus Curiæ Capitolij, quod hoſpitali noſtro ſancti Spiritus in Saxia de Vrbe, & Notariatus quod Secretariorum noſtrorum, & Mareſcallatus, Extimatoriatus Stateræ, Mandatariatus, & Tranſtyberorum Ripæ, & Ripettæ officia, quæ Præſidentium Annonæ earundem Ripæ & Ripettæ, dilectorum filiorum Collegiis, dicta olim fuere auctoritate perpetuo vnita, annexa, & incorporata, ab hoſpitali, & quibus pro iis certam tunc expreſſam recompenſam per alias noſtras litteras conceſſimus, quibus non intendimus præiudicare, nec ſolita emolumenta auferre, niſi pro ea ſumma pro qua recompenſa data fuerit Collegiis prædictis, reſpectiue ſegregantes, & ſeparantes ea, ac pecuniarum Cameræ, ſine tamen ipſius exercitio, & emolumentis, ex ipſo exercitio prouenientibus, quæ capita Solidorum appellant, & Gabellæ Vini Forenſis de eadem Vrbe Depoſitariatuum, cum conſuetis, ac præfatæ Ripæ, Ripettæ, Pecudumque; & Mercium, ac Annonæ, graſciæ nuncupatæ, necnon Salis ad groſſum & ad minutum Dohaneriatuum cum Centum viginti pro quolibet Dohaneriatu, & omnium eorundem Dohaneriatuum Notariatum cum Quadragintaocto Florenorum auri pro quolibet Notariatu Salariis, per conductores ipſarum Dohanarum, ex earum prouentibus, ſingulis annis, in quatuor terminis, Dohaneriis, & Notariis pro tempore exiſtentibus integre perſoluendis: ita tamen quòd emptoribus & conductoribus dictarum Dohanarum & Gabellarum propterea nullum præiudicium, circa adminiſtrationem officij inferatur, ſed ſolum deferre poſsint extorſiones indebitas & inſolitas, quæ fierent Cameræ Apoſtolicæ, & ſine præiudicio in illis emptionis aut pignoris, vel ſimplicis ab aliquo ex Prædeceſſoribus noſtris conceſsionis, tituli ius habentium, quamdiu

diu tituli ipſi durauerint, dumtaxat: Ita quòd liceat ipſis Cōſeruatoribus, & Populo reſtitutis pretiis pro quibus empta, aut pecuniis pro quibus pignori obligata ſint, illa ſimul vel ſucceſſiue redimere, Extraordinariatus maioris, Notariatus etiam maioris, & Scriptoriæ, & Mareſcallatus Cameræ, & Gabellariatus maioris Vrbis prædictarum, & Salinarum, portarum, & pontium, ſiue Palatii dictorum Conſeruatorum Mareſcallatus, & eiuſdem palatij Notariatus, ac Camerariatus Ripæ & Ripettæ, ac alia quæcunque Vrbis officia, olim per Ciues Romanos exerceri ſolita, portaſque, & pontes dictæ Vrbis, cum omnibus eorum ſolitis honoribus, oneribus, ſalariis, & emolumentis dictis Populo donamus, & elargimur: ſtatuētes & ordinantes quòd ex nunc de cætero in perpetuum, tam portæ & pontes huiuſmodi, quàm Conſeruatoratus, Capitum Regionū, Mareſcallatum de tracta nuncupatorum, Paceriatus, Magiſtratuum Stratarum, & Iuſtitiariorum, Syndicorum, Senatoris, & officialium Vrbis, Reformatorum ſtudij, & Paceriorum, ac Syndicorū, Aſſeſſoriatuum, & Notariatuum eorundem, ac quæcunque alia præfatæ Vrbis officia per Ciues huiuſmodi, vt præfertur, exerceri ſolita, diuiſis etiam in plures, ad Populum, portiones illorum, vel aliquorum ex eis, fructibus, redditibus, & prouentibus, iuxta prouidam dictorum Conſeruatorum, & Prioris, ac eorum Conſiliariorum ordinationem deſuper faciendam, in pixidem congeri, & deinde ſtatutis per Conſeruatores, & Priorem, & Conſiliarios præfatos ad id temporibus ſortem noſtra, & pro tempore exiſtentis Romani Pontificis præſentia trahenda, noſtroque arbitrio reſtringenda, & amplianda, inter Ciues tantummodo diſpenſentur, & quòd Protonotariatus Curiæ Capitolij, Notariatus, & Mareſcallatus Ripæ & Stateræ ac Cameræ & Gabellæ ſtudij huiuſmodi depoſitariatuū, & Gabellariatus, & Extraordinariatus prædictorum. Et Iudicatus appellationum, de eadē Vrbe officia, & Comitatus Tyburis, & Mallcani, ac Velletri, & Coræ Ciuitatum, videlicet & oppidorum dictorum Populi Romani, tēporali Dominio immediate ſubiectorum poteſtariæ à taxis, quas pro expeditione Breuium præfati Secretarij ab eis hactenus exigebant, necnon cædem Ciuitates & oppida, ac terræ ad præſens præfatis Populo immediate ſubiecta, ſi & quamdiu in ſubiectione huiuſmodi fideliter manſerint, ab omni onere quo pro Stationibus militū Romanæ Eccleſiæ grauabantur libera ſint atque immunia: id vero quod ex depoſitariatu huiuſmodi Collegio, Dilectorum filiorum ſcriptorū archiuii Romanæ Curiæ annuatim debetur, is ſoluat qui dicta ſolidorū capita perceperit, & quod ſancti Gregorii intra, & ſancti Sebaſtiani extra dictæ Vrbis muros, ſancti Benedicti, & Ciſtercienſis ordinum & alia Monaſteria, ac Prioratus, Canonicatus, & præbendas, dignitates, perſonatus, adminiſtrationes, & officia, cæteraque beneficia Eccleſiaſtica, cum cura & ſine cura, in dicta Vrbe & illius diſtrictu exiſtentia, venerabilium fratrum noſtrorū præfatæ Eccleſiæ Cardinalium, titulis & denominationibus, ac Baſilicæ beatorum Petri & Pauli, & Lateranenſis, & Beatæ Mariæ Maioris, de eadem Vrbe Eccleſiarum, Archipresbyteratibus ſancti Laurentii, & ſancti Anaſtaſii, extra, & ſancti Sabæ intra eoſdem muros, eorumdem ordinum dictis Cardinalibus commendari ſolitis, monaſteriis dumtaxat exceptis, non niſi Romanis Ciuibus conferri ſeu commendari, aut aliàs de eis, in alios quoquomodo, præterquā ſi beneficia prædicta ex reſignatione alienigenæ vacarent, quæ etiam alienigenis conferri valeant, etiam per nos, & Sedem Apoſtolicam diſponi nullo modo poſſit: collationeſque, prouiſiones, commendæ & aliæ quæuis diſpoſitiones de illis, etiam per nos, & ſedem eandem, etiam cum expreſſa præſentium derogatione, etiam Motu proprio & ex certa ſcientia, pro tempore factæ, nullius ſint roboris, vel momenti, nullumque alicui etiam coloratum tribuant titulum poſſidendi: Præterea quòd ex redditibus Gabellæ vini Forenſis huiuſmodi, poſtquam Lectorum ſtudii ſalaria ſoluta ſint, liceat præfatis Conſeruatoribus in eorum, & Capitum Regionum Magiſtratuum ornatum, & decus dumtaxat, quo indigere noſcuntur, & non eorundem Conſeruatorum, & Capitum Regionum proprios vſus, iuxta ordinationem per Conſeruatores, & Capita Regionum, ac Conſiliarios præfatos deſuper faciendam, tantum annuatim exponere, ad quautum medietas eorum

G Prouiſio-

Prouiſionum ſeu Salariorum ordinariorum reſpectiue aſcendit, & non vltra: & quòd Notarij in Matricula Notariorum Romanorum pro tempore deſcripti, ab obſeruatione eorum quæ in litteris Apoſtolicis erectionis Collegij dictorũ Scriptorum Archiuij Romanæ Curiæ continentium, quo ad Ciues Romanos quoſcunque inter ſe contrahentes ſint exempti. Donamus quoque eiſdem Conſeruatoribus, & Populo in perpetuum Gabellam omnem Vini Forenſis huiuſmodi, cum onere ſoluendi temporibus cõſuetis, ex prouentibus dictæ Gabellæ, ſalaria dictis Lectoribus pro tempore debita, ac facultate reſiduum prouentuum eorundem, in dictum ornatum, & Murorum, Portarũ, Aquæductuum, & Pontium, aliaſque dictæ Vrbis neceſſitates, pro tẽpore ingruentes, de conſenſu Conſilij Romani, & non in alios vſus, conuertendum. Et inſuper eoſdem populum, omneſque & ſingulos dictæ Vrbis incolas, & habitatores, ac alios in eadem Vrbe, ad quam Chriſtifidelium, de vniuerſis mundi partibus, frequens eſt in dies concurſus, pro tempore reſidentes, à vini Romani, & Farinæ, præterquam quæ à piſtoribus, ſeu in eorum vſum conficitur, omni tamen fraude ceſſante, & præfatos, ac pro tẽpore exiſtentes dictæ Vrbis Conſeruatores, à vini, etiam Corſi, ſiue Græci, quo pro eorum & familiæ ſuæ victu vtuntur, vſq; ad Vigintiquinque vegetes Anno quolibet Gabellæ ſolutione, eximimus & liberamus, & pretium Salis, qui ad minutum venditur, etiam pro pecudibus in eadem Vrbe ad rationem octo Bolonenorum monetæ nouæ cum dimidio vnius Boloneni ſimilis pro menſura quam Scorzum appellant, reducimus & moderamur. Porrò Ciuitatem Velletri, & oppidum Coræ prædicta cum eorum territoriis, hominibus, mero & mixto imperio, aliiſque omnibus iuribus & iuriſdictionibus, prout olim ſub dictorum Romani Populi Dominio fuere, eorundem populi ditioni, & poteſtati de conſenſu quorum interſit, liberè reſtituimus, & plenariè reintegramus: Mandantes dilectis filiis ciuitatis & oppidi prædictorum vniuerſitatibus, vt de cætero Conſeruatoribus, & populo præfatis vti veris & legitimis eorum immediatis Dominis in temporalibus obediant & pareant, ac intendant. Volumus demum quòd præſentes litteræ & in eis contenta à Kalendis Martij proximi præteriti citra plenum ſortitæ ſint & eſſe cenſeantur effectum: Decernentes ex nunc irritum & inane ſi ſecus ſuper præmiſſis, vel eorum aliquo, per quoſcunque, etiam nos & ſedem præfatam, ex quauis cauſa ſcienter vel ignoranter contigerit attentari, quo circa Venerabilem fratrem Raphaelem Epiſcopum Oſtienſem, & Dilectos filios noſtros, Franciſcum ſanctorum Ioannis & Pauli, & Antonium ſancti Vitalis, & Petrum ſancti Euſebij tt. Presbyteros, ac Aloyſium ſanctæ Mariæ in Coſmedin Diaconum, Cardinales, & eorum quemlibet, pro præmiſſorum omnium obſeruantia, eiſdem Conſeruatoribus Priori, & Populo, in conſeruatores, & defenſores ſpeciales; conſtituimus, & deputamus: iniungentes eiſdem Cardinalibus, quatenus ipſi vel eorum aliquis per ſe vel alium ſeu alios, Cõſeruatoribus, Priori & Populo præfatis quotiens ab eis vel eorum aliquo fuerint requiſiti, in præmiſsis efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentes faciant ipſos Conſeruatores, Priorem, & Populum, auctoritate noſtra, omnibus & ſingulis ſupradictis pacifice frui, & gaudere, eaque omnia & ſingula inuiolabiliter obſeruari, non permittentes eos, ſeu eorum aliquem per quoſcunque deſuper etiam dicta auctoritate fungentes, quomodolibet moleſtari: contradictores quoſuis, per cenſuram Eccleſiaſticam & alia iuris opportuna remedia, appellatione remota, compeſcendo: inuocato etiam ad id, ſi opus fuerit, auxilio Brachij ſæcularis. Non obſtantibus quibuſuis in Collegiorum prædictorum erectione, & dotatione editis, & aliis conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, necnon quibuslibet de aliquo, ſeu aliquibus ex prædictis officiis, quibuſuis perſonis, etiam motu ſimili, & ex certa noſtra ſcientia, ex quibuſuis vrgentiſsimis & neceſſariis cauſis, per nos, & ſedem præfatam factis hactenus, & in poſterum fiendis, quas quotiens factæ fuerint, totiens ex nunc prout ex tunc & econtra reuocamus, caſſamus, annullamus, & omnibus illis quæ prædeceſſores præfati in ſingulis per eos eiſdem populo conceſsis litteris, voluerunt non obſtare: cæteriſque contrariis quibuſcunque. Noſtræ tamen intentionis exiſtit, quòd Dohaneriatuum, & illorum

Notaria-

Notariatuum ſalaria, currere incipiant à die quo contractus ſuper ipſarum Dohanarum conductione, inter illorum conductores, & Cameram Apoſtolicam, tempore dicti Iulij prædeceſſoris initi, reſpectiue finierint, & non ante. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ approbationis, innouationis, conceſsionis, intentionis, ſegregationis, ſeparationis, donationis, conſtitutionis, reſtitutionis, reintegrationis, deputationis, reuocationis, caſſationis, annullationis, decreti, mandati, voluntatis, & ſtatuti, infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud ſanctum Petrum, Anno incarnationis Dominicæ, Milleſimo quingenteſimo duodecimo, quartodecimo Kal. Aprilis, Pontificatus Noſtri Anno Primo.

LITTERÆ SIXTI PAPÆ QVARTI, DE ÆDIFICIIS, & nouis operibus conſtruendis, ad decorem Ciuitatis.

SIXTVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam. Et ſi de cunctarum ciuitatum temporali Dominio Romanæ Eccleſiæ ſubiectarum decore, & venuſtate cogitare nos deceat, ad noſtram tamen almam vrbem Apoſtolorum Petri, & Pauli glorioſo Martyrij cruore domino noſtro Ieſu Chriſto conſecratam, Ciuitatem ſacerdotalem & regiam, eiuſq; decorem & venuſtatem tanto accuratius aciem noſtræ conſiderationis extendere nos conuenit, quanto illa caput eſt orbis, & altiſsimus in ea Sacerdotij principatũ & Chriſtianæ religionis caput inſtituit, & ſui Vicarij ſedem, ad quam de vniuerſis mundi partibus Chriſtifideles confluunt in numero copioſo, voluit collocari. Cum itaque viæ & ſtratæ publicæ eiuſdem Vrbis, in pleriſque locis cauſantibus porticibus, proſellis, & aliis variis ædificiis domorum ſitarum iuxta illas, adeo arctæ exiſtant, vt per eas commode deambulari, & neceſſaria ad victum multitudinis Ciuium Roman. & curialium, ac aliorũ in ipſa Vrbe habitantium, & confluentium ad eandem, præſertim temporibus indulgentiarũ Anni Iubilei, & aliarum conceſſarum per nos, & prædeceſſores noſtros Romañ. Pontifices viſitantibus Apoſtolorum Baſilicas, & alias eiuſdem Vrbis Eccleſias, deferri commode nequeant: & in quibuſdam locis vix ſingulariter ſinguli equeſtres ſe obuiantes in eis tranſire poſsint per eaſdem, idque cedat ad non modicam eiuſdẽ Vrbis deformitatem, ac ciuium Curialium, & confluentium prædictorum incommoditatẽ. Et propterea nos habita ſuper his deliberatione, matura, decreuimus vias ipſas, præſertim quæ magis frequentantur, & principaliores exiſtunt, ampliari, ac porticus & impedimenta prædicta, quibus ſic arctantur, amoueri, & lateribus opportune pauimentari. Iamque opus ipſum cœptum ſit in diuerſis locis, & in illius proſecutione non ceſſetur, ac ſicut accepimus propter demolitionem huiuſmodi nonnullæ ex domibus ipſis quorum porticus, & proſellia, ac alia ædificia dirui oportuit, exinde vt pote neceſſariis mãſionibus ſolitis & officinis careñ. ad inhabitandũ minus cõmode, & fere inutiles factæ ſint, & eapropter illarum domini earum parietes decenter, vt expediret, ad decorẽ viarum earundẽ reparare, & expenſas opportunas propterea ſubire non curent, ſublata ſpe habitandi in eis, aut aliàs vtilitatẽ recipiendi ex eiſdem: Expediatque ad obuiãdum huiuſmodi incommoditatibus, ex duabus aut pluribus contiguis domibus vnã commodã conſtituere, aut partem vnius ex eiſdem domibus alteri conuicinæ domui incorporare, ſicque indemnitati dominorũ earundem obuiare, & decori huiuſmodi conſulere, & vicinatũ domorũ domini, vt plurimũ ſuper his non conueniant, & recuſent ſibi inuicem complacere etiã pro iuſto, & rationabili pretio: cõtingat quoq; interdum nonnullos tã Romanos ciues quàm Curiales & alios forenſes in eadem vrbe domos de nouo ædificare vel antiquas

reformare, & ampliare velle, & pro illarum decenti conſtructione, indigere conuicinis domibus interdum ruinoſis, & depreſsis, vel domorum dirutarum ſediminibus, plateolis, et ſolo, ſeu alio loco vicinis, & huiuſmodi domorum, & ſediminum, ſeu plateolarum, & ſoli, aut loci dominos requiſitos, vt de illis eiſdem ædificare, & reformare volentibus, venditionis titulo complaceant de domibus, ſediminibus, ſolo, ſeu loco oblato etiam perſæpe pluſquam iuſto pretio, id facere nullatenus velle, aut longe plus iuſto pretio etiam nonnunquam duplum illius traſcendendo, petere pro eiſdem: quo fit vt prædicti nouas domos ædificare, aut antiquas ampliare volentes, præſertim Curiales & forenſes qui adiuuari & allici deberent maxime à Romanis Ciuibus ab huiuſmodi eorum laudabili ædificandi, aut ampliandi propoſito, retrahuntur. Et ſi aliquando Dilecti filij Franciſcus de Porcariis, & Baptiſta Staglia, moderni & qui pro tempore ſunt magiſtri ædificiorum, & ſtratarum eiuſdem Vrbis, pro conſtruendis nouis plateis in locis conuenientibus, aut antiquis ampliandis & reformandis, volunt domos aliquas dirui facere in totum vel pro parte, illarum domini ſimiliter oblato eis etiam iuſto & rationabili pretio ne id fiat pertinaciter ſe opponere, & huiuſmodi nouarum platearum ordinationem & antiquarum dilatationem, & ampliationem, omni conatu poſſibili impedire non verentur: quæ omnia publico bono, & decori ac pulchritudini eiuſdem Vrbis, noſtræque circa id intentioni obuiare manifeſte cernuntur. Nos igitur æquum arbitrantes publicam vtilitatem in his præferri priuatæ commoditati quorumlibet, & illorum qui tam ſalubri publico bono indirecte modo præmiſſo ſe opponunt, duritiam ſuperioris auctoritate, & æqua ordinatione comprimi, ac propterea volentes ſuper his omnibus opportunum adhibere remedium: Motu proprio nō ad alicuius nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed de noſtra mera deliberatione, ac ex certa noſtra ſcientia, & de plenitudine poteſtatis Apoſtolicæ, hac in perpetuum valitura conſtitutione, ſtatuimus & ordinamus, quòd venerabilis frater Guillermus Epiſcopus Oſtien. Camerarius noſter, & præfati Franciſcus, & Baptiſta, ac ipſorum Epiſcopi Franciſci, & Baptiſtæ in Camerariatus noſtri & pro tempore exiſtentis Romani Pontificis, ac Magiſtratus ædificiorum Vrbis officiis reſpectiue ſucceſſores, qui pro tempore erunt, perpetuis futuris temporibus ad requiſitionem dominorum domorum, quarū porticus, proſellia, ſeu alia ædificia pro viis ſeu plateis, & aliis locis publicis eiuſdem Vrbis, hactenus diruta fuerint, & dirui contingeret in futurum quandocumque, de mandato magiſtrorum eorundē, ſi domini prædicti in domibus ipſis inhabitare ſoliti erant, ante demolitionem eandem, & tempore demolitionis huiuſmodi factæ, & quam fieri contingeret in futurum, abſque dolo & fraude inhabitabant & in poſterum inhabitabunt, & propter huiuſmodi iam factam & quæ fieret, domus ipſæ effectæ ſint vel efficerentur in poſterum pro eorūdem dominorum ipſarum commoda receptione & habitatione incapaces, ſintque iuxta eas aliquæ domus per earum dominos minime inhabitari ſolitæ, ſed pro earum annua reſponſione vel aliàs locari conſuetæ, ex quarum coniunctione cum domo huiuſmodi ſic incommoda effecta, domino domus ſic incommodæ effectæ aduerſus incommoditates huiuſmodi ſubuenire valeat, teneantur & debeant compellere illos ad quos domus ipſas ſic vicinas legitime pertinere eis conſtabit, etiam ſi ad Eccleſias & monaſteria tam virorum quàm mulierum ordinum quorumcunque etiam exemptorum, necnon beneficia Eccleſiaſtica, hoſpitalia, ac loca pia pertinerent, ad vendendum eaſdem domos vicinas, quas inhabitari ſoliti non ſunt, dominis domorum contiguarum, quas ſic incommodas effectas eſſe cognouerint pro pretio per duos probos & expertos viros per vtranque partem eligendos, determinando & declarando. Si vero ij duo concordes in eodem aſsignando pretio non eſſent, eo caſu ipſi Camerarius & Magiſtri ædificiorum præfatæ Vrbis, habito ipſorum duorum iudicio, pretia eadem imponere & aſsignare habeant. Et ſi forſan contingeret ex demolitione huiuſmodi duas domos ſic per earum dominos inhabitatas incommodas modo prædicto effici, & inter eas eſſe aliam domum per illius dominum locari ſolitam, quam quilibet dominorum vicinarum domorum prædictarum incommoditati ſubiacentium,

& ad

& ad receptionem ipſorum non ſufficientium ſibi vendi, & ſuæ domui incorporari poſtularet, debeant Camerarius, & magiſtri præfati illi ex eis ſic petentibus venditionem huiuſmodi fieri mandare, quem magis indigere domo vendenda cognouerint: & ſi forſan vterque æqualiter indigeret, partem vni, & partem alteri, ſi commode vendi poterit, vendi faciant, aut aliter deſuper prouideant, prout eis videbitur expedire; & ſi in neutra domorum vicinarum, quæ ſic inutiles iam effectæ forent ex demolitione prædicta vel efficerentur in futurum, earum domini habitarent, ſed eas locari ſoliti eſſent, liceat etiam tunc Camerario, & magiſtris præfatis, ſi id petatur per alterum dominorum earundem domum quam maiora incommoda paſſam eſſe cognouerint, domino alterius domus minus læſæ, ſi emere voluerit, vendi facere modo prædicto, & illo inſtante dominum domus magis læſæ ad id compellere, & ſimiliter dominum domus econtra minus læſæ ad inſtantiam domini domus magis læſæ ad emendum domum magis læſam, aut ſuam domino domus minus læſæ vendendum compellere, ſeu aliàs prout eis videbitur prouidere, quòd ambæ domus ipſæ inutiles & inhabitabiles non remaneant, & ſimiliter prout eis videbitur prouidere teneantur, quotiens domus ipſæ ſic vicinæ, & locari ſolitæ æqualiter læſæ & incommodæ effectæ forēt. Et ne ob proteruiam & duritiem dominorum domorum ſine quarum demolitioñ. plateæ in eadem Vrbe neceſſariæ & vtiles ad illius decorem de nouo ordinari vel iam ordinatæ ampliari, & noua Palatia, nouæque domus conſtrui, ſeu iam conſtructa ampliari commode nequeunt, platearum earundem ordinatio & ampliatio, ac palatiorum & domorum de nouo conſtructio ſeu reformatio retardetur; eiſdē motu & ſcientia ac auctoritate & poteſtate ſtatuimus, quòd Camerarius & magiſtri præfati poſsint & debeant dominos domorum quarumlibet locari, non autem per ipſosmet dominos inhabitari ſolitarum, Eccleſiaſticos & Sæculares quacumque dignitate fungentes compellere eos ad vendendum Conſeruatoribus ſeu Syndico eiuſdem Vrbis domos quas Camerarius & magiſtri præfati neceſſarias, & vtiles eſſe cognouerint, pro huiuſmodi plateis de nouo ordinandis, & antiquis reformandis, & ampliandis, pro iuſto & rationabili pretio vt præmittitur imponendo, & ſimiliter ad vendendum domos huiuſmodi per eos inhabitari minime ſolitas, ſed locari quas vtiles, & neceſſarias eſſe putauerint: pro palatiis, domibus ſeu aliis ædificijs tam profanis quàm Eccleſiaſticis in eadem Vrbe de nouo conſtruendis, ſeu iam constructis ampliandis, perſonis habentibus iuxta illas domum, ſeu ſolum, aut locum alium, & volentibus inibi de nouo domos vel Palatia conſtruere, ſeu iam conſtructa ampliare pro iuſto & rationabili pretio vt præfertur taxando, & inter duos ſeu plures ſic ædificare ſeu ampliare volentes, & pro huiuſmodi venditione eis fienda ad effectum præmiſſum, inſtantes, illamque eis fieri petentes, ille præferatur, cui domus, platea, ſeu locus, de cuius venditione ageretur, magis adiaceret, ſeu qui illo magis indigeret, & ex cuius ædificio plus decori eiuſdem Vrbis conſuli ſperaretur, & ſi in omnibus paritas foret, liceat Camerario, & magiſtris præfatis venditionem huiuſmodi pro parte vni, & pro parte alteri fieri mandare, aut eorum alteri, pro vt eis videbitur; & in ſingulis caſibus prædictis, in quibus volumus quòd Camerarius & Magiſtri præfati compellere poſsint aliquos ad vendendum, ſi illi ad quos pertinerent moniti & requiſiti per Camerarium & magiſtros prædictos bis cum termino conuenienti eorum arbitrio moderādo vendere recuſauerint, aut malitioſe diſtulerint, præfati Camerarius & magiſtri debeant vice & nomine illorum ſic requiſitorum, & recuſantium vel differentium venditionem huiuſmodi facere, cum promisſionibus, obligationibus, pœnis, renunciationibus, iuramento, pactis & clauſulis conſuetis, & pretium inde proueniens recipere, & penes ædem ſacram, aut fide & facultatibus idoneam perſonam deponere, dominis domus, ſeu alterius loci ſic per eos pro tempore venditi, ſi venditionem ipſam ratam habere, & fideiuſſores de euictione præſtare voluerint, & non aliàs conſignandum, habeantque venditiones ipſæ quas ſic per Camerarium & magiſtros fieri contingeret, & traditiones locorum & domorum ſic venditorum plenam roboris firmitatem, ac ſi per illos ad quos domus ipſæ tunc pertinebunt fierent, & eoſdem penitus & omnino operentur effectus, quos ope-

rarentur ſi fierent ab eiſdem. Prouideant autem Camerarius & magiſtri præfati in caſibus prædictis in quibus ſtatuimus aliquos compelli debere ad vendendum proponentibus noua ædificia conſtruere, ſeu iam conſtructa ampliare velle: tales ſic proponentes ante omnia ſe obligent ad inchoandum & perficiendum huiuſmodi noua ædificia modis & formis,ac infra tempus & ſub pœnis de quibus ipſis Camerario & Magiſtris perſonarum & ædificiorum qualitate inſpecta, videbitur, & ab illis qui ſic ſe obligauerint & præmiſſa non adimpleuerint, pœnas exigant memoratas, & nihilominus eos compellant ad obſeruandum promiſſa per eos vel quas prius habitabant,& etiam propterea eis venditas domos aliis ædificare volentibus vendendum pro iuſto & rationabili pretio, vt præfertur,moderando. Et quia interdum contingit, quòd habentes domos ſiue domorum ſedimina,clauſtra ſeu loca in eadem Vrbe, & illa vendere volentes, variis plerunque modis & occaſionibus illa vendere recuſant habentibus domos, ſedimina, clauſtra & loca vicina illisque vẽdere nolunt,& nonnunquam illa vendunt æmulis eorundem vicinorum, ſeu perſonis eis parum gratis, quo fit vt ipſi domorum,clauſtrorum,& ſediminum ſeu aliorum locorum vicinorũ domini illa emere volentes & habere nequeuntes retrahantur perſæpe ab ædificando de nouo in eorum ſediminibus, & locis vicinis, ac ampliando domos quas inibi habent, ſicque decori eiuſdem Vrbis aut ſaltem ipſorum vicinorum commoditati non parum detrahitur: Volentes ſuper hæc æqua ordinatione prouidere, Motu,ſcientia & auctoritate prædictis etiam ſtatuimus & ordinamus, quòd præfati ſic vendere volentes teneantur & debeant domos,ſedimina, clauſtra,plateolas & loca venalia huiuſmodi vendere habentibus domos,ſedimina,clauſtra & loca alia illis contigua pro iuſto, & rationabili pretio per alios euidenter & non ficte forſitan oblato,& ſi illa aliis quàm vicinis præfatis venderent, venditiones ipſæ quo, ad illos qui emerent & eorum commodum nullius ſint roboris vel momenti, & habeantur pro infectis, & perinde ac ſi per illum ex vicinis cui venditio ipſa præſentis conſtitutionis vigore fieri debebat facta foret,debeant Camerarius & magiſtri præfati ementem à poſſeſsione domus,ſediminis, clauſtri, plateolæ ſeu alterius loci ſic empti abſque vlla tela iudicij vicino inſtante & pretium rationabile offerente,& dicto emptori ſi illud recipere & emptioni per eum factæ renunciare,& ipſum vicinum, iuxta Camerarij & magiſtrorum prædictorum ordinationem, cautum facere noluerint, perſoluendum deponente amouere,& ipſum vicinum in illius poſſeſsionem inducere: etſi forſan duo eſſent viciní quibus domus, clauſtrum, ſedimen, plateola ſeu alius locus de cuius venditione ageretur,vtilitatem, & commoditatem afferre poſſet, ille ex eis præferri debeat in præmiſsis quem Camerarius & magiſtri præfati conſideratis circũſtantiis vniuerſis venali domo, ſedimine, clauſtro, ſolo, plateola ſeu loco alio magis indigere declarauerint: et ſi æqualiter indigerẽt, & pro parte vni & pro parte alteri poſsit exinde commoditas prouenire: vtrique proportionabiliter concedatur: ſi vero facta illius diuiſione portiones vtriuſque fere inutiles eſſent,non diuidatur,ſed Camerarius & magiſtri alterum eorundem vicinorum quem voluerint præferri faciant in præmiſsis. Et vt ea quæ ſupra ſtatuta ſunt votiuum ſortiantur effectum, in præmiſsis omnibus & ſingulis Camerario in Eccleſiaſticas, & ei ac magiſtris præfatis in alias perſonas facultatem & poteſtatem concedimus, ita quòd idem Camerarius per cenſuram Eccleſiaſticam, & ipſi ac magiſtri præfati per pœnarum & mulctarum exactionem ac perſonalem diſtractionem, & alia iuris remedia contradictores quoslibet & rebelles compellere valeant ad præmiſſa. Non obſtantibus conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, ac municipalibus ſtatutis Vrbis,cõfirmatione Apoſtolica vel quauis firmitate alia vallatis, exemptionibuſq; ac indultis, priuilegiis, & litteris Apoſtolicis,necnon interdictis perſonis Eccleſiaſticis bonorum immobiliũ alienationibus, & præſtitis per eos deſuper iuramentis, à quibus eas abſoluimus, contrariis quibuſcunque, ſeu ſi aliquibus communiter vel diuiſim à ſede præfata indultum exiſtat quòd interdici, ſuſpendi vel excommunicari non poſsint per litteras Apoſtolicas non facientes plenam & expreſſam ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi mentionem. Volumus autem quòd pretia domorum & aliorum bonorum

bonorum immobilium ad Eccleſias, Monaſteria & pia loca huiuſmodi pertinentium, quæ vendi contingeret in poſterum vigore præſentium penes ædem ſacram, aut fide, & facultatibus idoneam perſonam cum recognitionibus, obligationibus & cautelis etiam in talibus adhiberi ſolitis deponantur, & in emptionem aliorum bonorum immobiliũ pro eiſdem Eccleſiis, Monaſteriis & piis locis omnino conuertantur, quodque dilecti filij Cameræ eiuſdem Vrbis Conſeruatores præſentes noſtras litteras in regiſtro priuilegiorum & aliarum ſcripturarum eiuſdem Vrbis in eorundem archiuio conſeruari ſolito regiſtrari, & illarum tenores in locis publicis & conſuetis eiuſdem Vrbis ſono tubæ præmiſſo vulgari ſermone publicari, ac præſentes in valuis Capitolij triduo iuris horis, & alibi prout Camerario & Magiſtris præfatis viſum fuerit, affigi faciant, vt omnibus omni tempore facilius innoteſcant. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginã noſtrorum ſtatuti, ordinationis, conceſſionis, abſolutionis & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurũ. Datum Romæ apud ſanctum Petrum, Anno incarnationis Dominicæ, Milleſimo quadringenteſimo Octuageſimo, Pridie Kal. Iulij, Pontificatus Noſtri Anno Nono.

LITTERAE LEONIS PAPAE DECIMI facultatis Teſtãdi de rebus ædificatis, ſeu etiã emptis in Vrbe, etiam in fauorem incapacium, necnon & Iuris congrui.

LEO Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam. Inter curas multiplices, quæ pro Paſtorali officio laudabiliter exequendo nobis incumbunt, illam libenter amplectimur, per quam Romanæ Vrbis, in qua Apoſtolorum Princeps ſibi & ſuis in Chriſti Vicariatu ſucceſſoribus Sedem ſtatuit, & ad quam de vniuerſis orbis Prouinciis frequens aſſiduuſque hominum eſt acceſſus conditio, non minus in Vrbanorum ruſticorumque prædiorum amplitudine, & excellentia quam virorum inſignium numero, ac etiam ornatu noſtræ prouiſionis opere præclarior in dies atque illuſtrior fiat, & qui in ea pro tempore degerint, aut Romani Pontificis Curiam ſequentur certiore in ſuorum diſpoſitione bonorum libertate fruantur, & quæ propterea à nonnullis ex prædeceſſoribus noſtris prouida conſideratione emanarunt, vt eò firmius illibata permaneant quò fuerint crebrius Apoſtolico circumfulta præſidio, noſtræ approbationis munimine roboramus, extendimuſque & ampliamus, prout temporum ratione habita noſtro & eiuſdem Vrbis, ac Curiæ decori cognoſcimus expedire. Dudum ſiquidem felicis recordationis Sixtus Papa Quartus prædeceſſor noſter cupiens dictæ Vrbis decori, & venuſtati in ſtructuris & ædificiis ac virorum copia nobilium quibus Vrbs ipſa ob varios ſiniſtros euentus plurimum diminuta fuerat, opportune conſulere, habita ſuper hoc cum tunc Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus deliberatione matura, de illorum conſilio & aſſenſu, & de ipſius prædeceſſoris certa ſcientia, per quaſdam primo quòd omnes & ſinguli tam ſui Curiales dictam Curiam ſequentes, quàm alij cuiuſcunque dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis, præeminentiæ vel conditionis exiſterent, etiam ſi Cardinalatus honore aut Patriarchali, Archiepiſcopali, Epiſcopali, Abbatiali vel quauis alia Eccleſiaſtica aut mundana dignitate fulgerent, & ſi regulares forent adminiſtrationem aut dignitatem obtinerent, qui palatia, domos, caſalia ſiue alia ædificia Vrbana vel Ruſtica ædificauerant, aut ædificarent, ſeu fundari & ædificari fecerant vel facerent in futurum, aut ædificata & cõſtructa emerant ſeu emerent, vel illa aut cenſus annuos, iura, & quæuis immobilia bona in Vrbe vel extra aut prope eam ad milliaria decem alio quouis iuſto titulo tã ex bonis & pecuniis propriis quàm ex fructuum, reddituum & prouentuum Eccleſiaſticorum beneficiorum ad

eos ſpectantium prouenientibus acquiſiuerant eatenus vel acquirerent in poſterum de eiſdem caſalibus,domibus, palatiis, ædificiis, cenſibus,iuribus,necnō territoriis,feudis, iuriſdictionibus & bonis aliis quibuslibet dummodo ad Eccleſias, Monaſteria & alia pia loca aliter quàm ex fructibus eorū, vt præfertur, de quibus licere voluit eis pro voto diſponere, non pertinerent,in vita ipſorū & mortis articulo prout eis videretur diſponere, teſtari,codicillari,eaque legare, ſeu inter viuos & cauſa mortis aut pro remuneratione laborum vel obſequiorum eis impenſorum donare & relinquere quibuſuis perſonis cuiuſcunque ſtatus vel conditionis forent, etiam ſi aliàs legatarij, donatarij, vniuerſales aut particulares hæredes, ſucceſſores & perſonæ aliæ ad quas ex dominorum voluntate illa peruenirent,filij,nepotes, cōſanguinei,affines,familiares vel alij etiam incapaces & inhabiles eſſent,& inhabilitate vel incapacitate quacumque notati,dummodo criminis læſæ Maieſtatis rei aut dictæ Romanæ Eccleſiæ hoſtes non eſſent, ac etiam in pios & alios quoſcumque vſus conuertere libere, & licite poſſent: Et ſi ipſas Eccleſiaſticas aut dignitatem ſeu adminiſtrationem habentes regulares perſonas de bonis prædictis per eas aliter non diſpoſito decedere contingeret,palatia,domos,caſalia,& alia ipſorum bona in Vrbe vel infra milliaria huiuſmodi conſiſtentia ad proximiores ſuos etiam ſi agnati,cognati, & minus capaces vel inhabiles forent, vt præfertur,ſalua tamen gradus prærogatiua iuxta diſpoſitionem iuris ſi aliter de ipſorum decedentium voluntate non conſtaret deuenirent, ipſique proximiores ſiue agnati vel cognati in eis ſuccedere poſſent, & deberent in omnibus & per omnia, perinde ac ſi deſcendentes filij,nepotes,agnati & cognati,habiles capaces & hæredes ſcripti exiſterēt,ac palatia, domos, caſalia & reliqua bona ex ipſorum labore vel induſtria, non autem ex fructibus redditibus & prouentibus Eccleſiaſticis acquiſita forent, ſtatuit & ordinauit, eiſque facultatem, & poteſtatē teſtandi,codicillandi, legandi, concedendi,donandi,erogandi:proximioribus vero, necnon agnatis, & cognatis prædictis, etiam incapacibus, & defectum natalium patientibus, in eis vt præfertur ſuccedendi liberam licentiam conceſſit; Inhibuitque Cameræ Apoſtolicæ Clericis & aliis ſuis ac Curiæ & Vrbis prædictarum officialibus, necnon Eccleſiarum, Monaſteriorum, & aliorum Eccleſiaſticorum locorum Prælatis,Capitulis,Cōuentibus,Prioribus,Præpoſitis,Plebanis,Rectoribus,aliiſq; quocumque nomine nuncuparentur, ne de bonis per eoſdem vt præmittitur relictis legatis donatis ſeu quouiſmodo in dicta Vrbe vel extra infra ſpacium huiuſmodi demiſſis ſe intromittere, aut illa petere, vendicare, ſeu hæredes & ſucceſſores decedentium perſonarum earundem illorum occaſione inquietare aut moleſtare quoquomodo præſumerent: ac decreuit irritum & inane quicquid ſecus ſuper iis per quoſcunque quauis auctoritate ſcienter vel ignoranter contingeret attentari: & deinde per alias ſuas litteras, Motu proprio & ex certa ſua ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine etiam perpetuo ſtatuit,& ordinauit, quòd tunc & pro tempore exiſtentes dictæ Romanæ Eccleſiæ Camerarius & Magiſtri ædificiorum & ſtratarum dictæ Vrbis, ad requiſitionem dominorum quorumcunque domorum quarum porticus proſellia ſeu alia ædificia pro viis ſeu plateis & aliis locis publicis eiuſdem Vrbis eatenus diruta fuerant,ac dirui contingeret quandocunque de mandato Magiſtrorum eorumdem, ſi domini prædicti in domibus ipſis inhabitare ſoliti erant ante demolitionem eandem & tempore demolitionis huiuſmodi factæ, & quam fieri contingeret in futurum abſque dolo & fraude inhabitabant & in poſterum inhabitarent, & propter huiuſmodi demolitionem iam factam, & quæ fieret, domus ipſæ effectæ eſſent vel efficerentur in poſterum pro eorumdem dominorum ipſarum commoda receptione & inhabitatione incapaces, eſſentque iuxta eas aliquæ domus per earum dominos minime inhabitari ſolitæ, ſed pro earum annua reſponſione vel aliàs locari conſuetæ,ex quarum coniunctione cum domo huiuſmodi ſic incommoda effecta domino domus ſic incommodæ effectæ aduerſus incommoditatem huiuſmodi ſubuenire valeret, tenerentur compellere illos ad quos domus ipſas ſic vicinas legitime pertinere eis conſtaret, etiam, ſi ad Eccleſias & Monaſteria tam virorum quàm mulierum ordinum quorumcunque etiam exemptorum, necnon beneficia

beneficia Eccleſiaſtica, Hoſpitalia, ac loca pia pertinerent, ad vendendum eaſdem domos vicinas eis quas ſic incommodas effectas eſſe cognoſcerent pro pretio per duos probos, & expertos viros per vtramque partem eligendos determinando, & declarando: ſi vero ij duo concordes in eodem aſſignando pretio non eſſent, eo caſu ipſi Camerarius & Magiſtri ædificiorum, habito ipſorum duorum iudicio, pretia eadem imponerent, & aſſignarent: & ſi forſan contingeret ex demolitione huiuſmodi duas domos ſic per earum dominos inhabitatas incommodas modo præmiſſo effici, & inter eas eſſe aliã domum per illius dominum locari ſolitã, quam quilibet dominorum vicinorum domorum prædictarum incommoditati ſubiacentium, & ad receptionem ipſorum non ſufficientium ſibi vendi & ſuæ domui incorporari poſtularet, deberent Camerarius & Magiſtri præfati illi ex eis ſic petentibus venditionem huiuſmodi fieri mandare, quem magis indigere domo vendenda exiſtimarent: & ſi ea forſan vterque æqualiter indigeret, partem vni, & partem alteri, ſi commode diuidi poſſet, vendi facerent, aut aliter deſuper prouiderent prout eis expedire videretur. Et ſi neutram domorum vicinarum, quæ ſic inutiles iam effectæ forent ex demolitione prædicta vel efficerentur in futurum, earum domini habitarent, ſed eas locare ſoliti eſſent; liceret etiam tũc Camerario & Magiſtris præfatis, ſi id peteretur per alterum dominorum domorum earũdem, dominum domus minus læſæ ad inſtantiam domini domus magis læſæ ad emendum domum magis læſam aut ſuam domino domus magis læſæ vendendum compellere, ſeu aliàs prout eis videretur prouidere, quòd ambæ domus ipſæ inutiles & inhabitabiles non remanerent: & ſimiliter prout eis videretur prouiderent quotiens domus ipſæ ſic vicinæ & locari ſolitæ æqualiter læſæ & incommodæ effectæ, forent: Et ne ob proteruiam & duritiam dominorum domorum, ſine quarum demolitione plateæ in eadem Vrbe neceſſariæ & vtiles ad illius decorẽ de nouo ordinari, vel iam ordinatæ ampliari, & noua Palatia nouæque domus conſtrui ſeu iam conſtructæ ampliari commode nequirent, platearum earundem ordinatio & ampliatio, ac palatiorum & domorum de nouo conſtructio ſeu reformatio retardentur, poſſent atque deberent iidem Camerarius & Magiſtri dominos domorum quarumlibet locari, non autem per ipſosmet dominos inhabitari ſolitarum Eccleſiaſticos & Sæculares quacumque dignitate fungentes cogere ad vendendum pro iuſto & rationabili pretio, vt præmittitur ſtatuendo, Conſeruatoribus, ſeu Syndicis eiuſdem Vrbis, domos quas pro huiuſmodi plateis de nouo ordinandis, vel antiquis reformandis, & ampliandis neceſſarias & vtiles eſſe cognoſcerent, idemque facerent circa alias domos per earum dominos inhabitari minime ſolitas, ſed locari, quas vtiles, & neceſſarias eſſe putarent pro palatiis, domibus, ſeu aliis ædificiis tam profanis quàm Eccleſiaſticis, in eadem Vrbe de nouo conſtruendis ſeu iam conſtructis ampliandis, ad inſtantiam perſonarum habentium iuxta illas domum, ſeu ſolum, aut locum alium, & volentium inibi de nouo domos vel Palatia conſtruere, ſeu iam conſtructa ampliare: & ſi duo ſeu plures in huiuſmodi inſtantia concurrerent, ille cæteris præferretur, cui domus, platea, ſeu locus de cuius venditione ageretur magis adiaceret, ſeu qui illo magis indigeret, & ex cuius ædificio plus decori eiuſdem Vrbis Conſuli ſperaretur: & ſi in omnibus paritas foret, liceret Camerario & Magiſtris præfatis venditionem huiuſmodi pro parte alteri, aut vni ex eis in totum fieri mandare prout eis videretur: Et voluit dictus prædeceſſor quòd in ſingulis caſibus prædictis ſi illi ad quos domus, & alia loca vendenda huiuſmodi pertinerent, & moniti & requiſiti per Camerarium, & Magiſtros prædictos bis cum termino conuenienti eorum arbitrio moderando vendere recuſarent, aut malitioſe differrent, Camerarius, & Magiſtri præfati deberent vice, & nomine illorum ſic requiſitorum, & vendere recuſantium vel differentium venditionem huiuſmodi facere, cum promiſſione, obligatione, pœnis, renunciationibus, iuramento, pactis, & cautelis conſuetis, & pretium inde proueniens recipere, & penes ædem ſacram, aut fide, & facultatibus idoneam perſonam deponere, dominis domus aut alterius loci ſic per eos pro tempore venditi, ſi venditionem ipſam ratam habere, & fideiuſſores de euictione,

H præſtare

præſtare vellent,& non aliàs conſignandum, haberentque vẽditiones ipſæ, quas ſic per Camerariũ,& Magiſtros fieri contingeret, & traditiones locorum,& domorum ſic venditorum plenam roboris firmitatem, & eoſdem omnino opeiarentur effectus ac ſi per illos ad quos illa tunc pertinebant factæ fuiſſent, Prouiderent quoque iidem Camerarius,& Magiſtri in caſibus in quibus aliquos compelli contingeret ad vendendum proponentibus noua ædificia conſtruere,ſeu iam conſtructa ampliare velle,vt ipſi talia proponentes, ante omnia ſe obligarent ad incohandum & perficiendum huiuſmodi noua ædificia modis, & formis, ac infra tempus, & ſub pœnis, de quibus Camerario,& Magiſtris,perſonarum,& ædificiorum qualitate inſpecta,videretur,& ab illis qui ſic ſe obligaſſent, & præmiſſa non adimplerent, pœnas exigerent memoratas: & nihilominus eos compellerent ad obſeruandum promiſſa per eos,vel quas prius habitarent,& etiam propterea eis venditas domos aliis ædificare volentibus vendendum pro iuſto, & rationabili pretio vt præfertur moderando. Et quia interdum contingebat quòd habentes domos,ſiue domorum ſedimina,clauſtra ſeu loca in eadem Vrbe,& illa vendere volentes, variis plerumque modis, & occaſionibus illa vendere recuſabant habentibus domos, ſedimina, clauſtra, & locã illis vicina, & nonnunquam illa vendebant æmulis eorundem vicinorum ſeu perſonis ei parum gratis, quò fiebat vt ipſi domorum, clauſtrorum, & ſediminum,ſeu aliorum locorum vicinorum domini illa emere volentes,& habere nequeũtes retraherentur perſæpe ab ædificatione de nouo in eorum ſediminibus, & locis vicinis, ac ab ampliandis domibus quas inibi habebant, ſicque decori eiuſdem Vrbis, aut ſaltem ipſorum vicinorum commoditati non parum detrahebatur; Etiam ſtatuit, & ordinauit idem prædeceſſor quòd præfati ſic vendere volentes, tenerentur domos, ſedimina, clauſtra, plateolas, & loca venalia huiuſmodi vendere habentibus domos, ſedimina, clauſtra, & loca alia illis contigua pro iuſto, & rationabili pretio per alios euidenter, & non ficte forſitan oblato, & ſi illa aliis quàm vicinis præfatis venderent, venditiones illæ quoad alios qui ea emerent,& eorum commodum nullius eſſent roboris vel momenti, & haberentur pro infectis, & deberent Camerarius, & Magiſtri præfati ementem à poſſeſsione domus, ſediminis, clauſtri, plateolæ, ſeu alterius loci ſic empti, abſque vlla tela iudicij, vicino inſtanti, & pretium rationabile offerenti,& dicto emptori ſi illud recipere,& emptioni per eum factæ renunciare,& ipſum vicinum iuxta Camerarij & Magiſtrorum prædictorum ordinationem eautum facere vellet perſoluendum deponente, amouere, & ipſum vicinum in illius poſſeſsionem inducere, perinde ac ſi emptio ab ipſo facta fuiſſet: & ſi forſan duo eſſent vicini,quibus domus,clauſtrum, ſedimen, plateola, ſeu alius locus de cuius venditione ageretur, vtilitatem, & commoditatem ferre poſſet, ille ex eis præferri deberet in præmiſsis quem Camerarius,& Magiſtri præfati conſideratis circumſtantiis vniuerſis venali domo,ſedimine,clauſtro,ſolo, plateola ſeu loco alio magis indigere declararent: & ſi æqualiter indigerẽt, & pro parte vni, & pro parte alteri poſſet exinde commoditas prouenire, vtrique proportionabiliter concederetur: ſi vero facta illius diuiſione portiones vtriuſque fere inutiles eſſent, non diuideretur, ſed Camerarius, & Magiſtri alterum eorundem vicinorum quem vellent,illam vel illud aſsignarent, Camerario in Eccleſiaſticas, & eo ac Magiſtris præfatis in alias perſonas cum facultate, & poteſtate videlicet Camerario per cenſuram Eccleſiaſticam, & ipſo ac Magiſtris præfatis per pœnarum, & mulctarum exactionem ac perſonalem diſtrictionem, & alia iuris remedia, contradictores quoslibet, & rebelles compeſcendi, Executoribus deſuper deputatis prout ſingulis litteris prædictis plenius continetur: Et ſucceſsiue piæ memoriæ Iulius Papa II. etiam prædeceſſor noſter motu, & ſcientia ſimilibus, dictas priores litteras cum inhibitionibus ac ſingulis aliis in eis contentis clauſulis approbauit & confirmauit, ac perpetuò firmitatis robur obtinere, & obſeruari debere decreuit,voluit & mandauit. Nos igitur conſiderantes quantum decoris, & dignitatis Vrbi,& Curiæ ſupradictis,& in ædificiorum, & prædiorũ ampliatione, & ſalubrioris aeris amœnitate, & hominum in omni virtutũ, & dignitatum genere illuſtrium copia, & cultu, à tempore quo dictæ litteræ emanarũt

acceſſit, & quod pro conſeruatione, & in melius progreſſu Curiæ, & Vrbis prædictarum ſtatus neceſſaria eſt perpetua, & inuiolabilis dictarum vſus, & obſeruantia litterarum, earumque in aliquibus quæ ipſarum etiam in ſuburbiis, & aliis locis dictæ Vrbi vt præmittitur circumuicinis effectum paſſim impedire noſcuntur extenſio, & ampliatio, cupienteſque in præmiſſis pro virili noſtra opportunum adhibere remedium, Motu ſimili non ad alicuius nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtātiam, ſed de noſtra mera, & matura deliberatione ac certa ſcientia, auctoritate Apoſtolica tenore præſentium omnes, & ſingulas litteras prædictas cum omnibus in eis contentis clauſulis approbamus, & innouamus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus, Decernentes eas in ſingulis ipſarum partibus etiam in quibus forte hactenus in vſum receptæ non ſint, debere ab omnibus perpetuis futuris temporibus inuiolabiliter obſeruari: Et nihilominus dictorum prædeceſſorum inhærendo veſtigiis cupientes ipſorum Ciuium, & Curialium, & aliorum ædificare volentium commoditatibus prouidere, vt quantocitius vrbs ipſa ac prædia noſtris præſertim temporibus, ædificiis ac prædiis inſtauretur, conſiderantes quòd in eadem, & eius diſtrictu ſunt multæ domus, & loca ſub proprietate tam diuerſarum Baſilicarum, & Eccleſiarum quàm Hoſpitalium, & aliorum quorumcunque piorum locorum, in caſum in quem domini quibus in cenſum aut emphyteuſim ſeu aliàs quomodolibet loca aut domus conceſſa ſunt in illis ædificare vellent, vel cum aliis ad hunc effectum tantum prout melius poterunt concordare, iuxta ſeriem, & tenorem litterarum recolēdæ memoriæ Alexandri Papæ VI. etiam prædeceſſoris noſtri ſuper Via Alexandrina emanatarum, quas cum omnibus illarum inhibitionibus decretis clauſulis, & mandatis approbamus, & innouamus, ac ad quæcunque Vrbis, & prædiorum loca ad hunc effectum extendimus, & ampliamus, Earundem tamen baſilicarum Eccleſiarum, & aliorum quoruncunque etiam piorum locorum non ſolum indemnitati, ſed vtilitati prouidere volentes prout per præſentes prouidemus, Et vt dicti domini vel alij ad ædificandum facilius, & libentius inducantur, volumus, & decernimus quòd ſi cenſus vel reſponſio, & penſio annua erit in emphyteuſim perpetuam, aut cenſum perpetuum alicuius familiæ, quod tali caſu liceat illis de familia tantumdem cenſum ſiue ſimilem reſponſionem in aliam domum ſiue domos vel poſſeſſionem aut quæcunque alia bona ſtabilia ad dictum cenſum vel reſponſionem cōuenientia transferre, & permutare, aucta tamen decima parte; Quod etiam volumus, & decernimus de domibus, & locis tam intra quàm extra ipſam Vrbem infra miliaria prædicta huiuſmodi conſiſtentibus, & cæteris bonis dictarum Baſilicarum Eccleſiarum, & aliorum etiam piorū locorum diuerſis Inquilinis pro annua reſponſione vel alter etiam ad plures annos quibuſuis locatariis locari ſeu ad plures vitas, aut cum facultate denominandi vnam vel plures perſonas concedere ſolitis ſeu conceſſis aut in futurum concedendis, quo poſſint in illis ædificare ſeu illa quoquomodo ampliare volentes dare, & conſignare dictis dominis, & proprietariis alias domos ſeu poſſeſſiones vel quæcunque alia bona ſtabilia tantumdem diuerſis Inquilinis pro annua penſione cū augmento tamen decimæ ſeu maioris partis arbitrio Camerarij, & Magiſtrorum ſtratarū quòd huiuſmodi honeſtū viſum fuerit, ac aliàs, ſeu illarum, & illorum pretia cum dicto augmento iuxta formam, & tenorem dictarum litterarum Alexandri, & pecunias inde prouenientes in alias poſſeſſiones, & bona vel neceſſitates ipſarum Eccleſiarum, prout in dictis litteris latius continetur, conuertere; quod ſi quis id efficere recuſabit, poſſint Camerarius, & Magiſtri præfati iuxta facultates in dictis litteris Sixti, & Alexandri conceſſas cogere quæcunque Capitula, Conuentus, Hoſpitalia, & alia quæuis etiam pia loca ad faciendum dictā permutationem cum augmento dictæ decimæ partis. Et ſi inter duos aut plures ædificare volentes lis aut controuerſia oriri contingat, volumus, & decernimus quòd præuentio habeat locum, quod qui primus negotium inceperit, & dictos dominos proprietarios primus interpellauerit, ille ſit potior, nec ab aliquo poſtea moleſtari vel quoquomodo impediri poſſit, & valeat: quinimmo ex nunc ſit illi ius quæſitum. Et tamen ad tollendum ſcandala ſeu controuerſias, quæ exinde oriri contingeret, ne quis poſtea

doloſe, & fraudulenter ob proterulam aliquorum, & inuidiam ſeu ipſorum cōmodū plerumque fieri poſſet, etiam ſi plus offerrent, & aliis vt præmittitur eſſet impedimentum, volumus, & decernimus quod permutatio huiuſmodi cum augmento decimæ partis & vltra, prout arbitratum fuerit vt præfertur cenſeatur, & ſit in euidentem vtilitatem: Et ne ob huiuſmodi interpellationē, domini, & proprietarij prædicti aliqua damna ſeu incommoda patiantur, quòd liceat ipſis eaſdem ſuas domus, loca, & bona retinere, donec ſit illis cum effectu aſsignata dicta recompenſa cum augmento huiuſmodi: Et quoniam, ſicut accepimus, nonnulli ad habitandum domos quibus illarum vicinos pro ornatu, & ampliatione prædictis indigere conſpiciunt, de nouo ſe conferunt, vel illas inſtaurari aut refici faciunt, vt quod eis directe non licet, hac ſaltem via obliqua dictæ Vrbis decori, & vtilitati obuient, vel illa augere deſiderantes ad domos ipſas longe plus iuſto pretio emendum neceſsitate compellant, auctoritate, & tenore præmiſsis declaramus omnes, & ſingulos qui poſtquam pro parte dictorum Magiſtrorum ſuper domibus eorum per eos tunc non habitatis pro commoditate in illis, & apud illas ædificare volentium, vt præfertur vendendis, requiſiti fuerint; domos vendendas huiuſmodi de nouo habitare aut inſtaurari vel refici, non tamen à fundamentis facere incœperint, ad illas vendendum, iuxta dictarum Sixti Prædeceſſoris poſteriorum litterarum tenorem, perinde ac ſi ad eas ſic de nouo habitandum ſe non contuliſſent, illaſue inſtaurari aut refici facere non incœpiſſent, per Camerarium, & Magiſtros præfatos cogi, & compelli poſſe atque debere tam in præteritis quàm in futuris: ac volumus ea omnia quæ per Sixtum prædeceſſorem præfatum ſuper venditionibus, & diuiſionibus domorum, arearum ſiue platearum intra Vrbem conſiſtentium in fauorem perſonarum de nouo ædificare, aut conſtructa ædificia; & prędia ampliare volentium, ab inuitis dominis ſeu etiam eorum nomine faciendis prouide ſunt diſpoſita, etiam extra Vrbem in locis vltra prædicta Milliaria non diſtantibus, in quibus ab aliquot citra annis multa, & ſpecioſa viridaria, vineæ, & alia non minus pulchra quàm vſui humano vtilia, & neceſſaria, ſeceſſus, & ædificia ſurgere incœperunt, vicem ſibi vendicare, & effectum ſortiri debere, vbi, & quotiens eiſdem Camerario, & Magiſtris videbitur vtilitati vel ornatui publico expedire. Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ac quibuſuis facultatū, & licentiarū teſtandi, & aliàs diſponendi inter viuos, vel in vltima voluntate de bonis, & rebus per eccleſias & alia Eccleſiaſtica, & pia loca, illorumue fructus, redditus, & prouentus pro tēpore acquiſitis perſonis Eccleſiaſticis ſæcularibus per ſedē Apoſtolicā quomodolibet cōceſſarū reuocationibus, reductionibus, modificationibus, ſuſpenſionibus, & aliis contrariis diſpoſitionibus, etiam per viam perpetuæ Conſtitutionis ex quibuſuis etiam in fidei aut terræ ſanctæ contra Infideles, & fabricæ dictæ Baſilicæ ſubſidium, aut aliis quantumlibet maximis, & vrgentiſsimis ac neceſſariis cauſis, etiam motu & ſcientia, ac poteſtatis plenitudine ſimilibus, & de dictorum Cardinalium conſilio etiam Conſiſtorialiter habito; & cum aliis quibuſcunque etiam derogatoriarum derogatoriis, & talibus clauſulis irritantibus, declarationibus, reſtitutionibus, reintegrationibus & decretis quòd illis non poſsit modo aliquo derogari, per præfatos, & quoſcunque alios Romañ. Pontifices ſimiliter prædeceſſores noſtros, ac nos, & ſedem prædictam factis, & faciendis, quibus omnibus, illorum tenores ac ſi de verbo ad verbum inſererentur præſentibus pro ſufficienter expreſsis habentes, harum ſerie motu, ſcientia, & poteſtatis plenitudine ſupradictis ſpecialiter, & expreſſe derogamus, & ad præſentium, & dictarum Sixti, Alexandri, Iulij, & aliorum prædeceſſorum litterarum, & contentorum omnium in eis obſeruationem nos, ſucceſſoreſque noſtros æque, & abſque vlla differētia teneri, ac ſi ea ſolemni dilectorum filiorum Pauli Colæ Iohannis, & Franciſci de Veteranis, ac Iuliani de Lotis Conſeruatorum Cameræ, & Antonij de Zocchulis Prioris Capitum Regionum dictæ Vrbis, ac Marci Antonij de Alteriis, & Iacobi de Fraiapanibus Magiſtrorum ædificiorum, & viarum dictæ Vrbis, pro dilectis filiis Populo Romano, & ipſius nomine ſtipulatione deſuper præcedente, nos, & ſucceſſores noſtri præfati eiſdem Populo conceſsiſſemus, & cum eis ſuper his omnibus & ſin-

gulis

gulis contraxiſſemus decernimus, & declaramus, cæteriſque contrariis quibuſcunque. Et quia difficile forſan foret præſentium litterarum notitiam ad quaſcunque perſonas deuenire, eadem Apoſtolica auctoritate volumus & decernimus, quòd tranſumptis præſentium litterarum, etiam per impreſſionem factis, ſubſcriptione, & ſigillo dilectorum filiorum Conſeruatorum Cameræ almæ vrbis noſtræ munitis eadem fides vbicunque adhibeatur, quæ ipſis originalibus litteris quibuſcunque in locis adhiberetur ſi forent exhibitæ vel oſtenſæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ approbationis, innouationis, cõmunitionis, decreti, extenſionis, ampliationis, prouiſionis, voluntatis, declarationis, & derogationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicæ, milleſimo quingenteſimo decimo ſexto, Quarto Noñ. Nouembris, Pontificatus Noſtri Anno Quarto.

R. Epũs Oſtieñ. Cardinalis S. Georgij Camerarius.
P. Cardinalis S. Euſebij.
Viſa A. Cardinalis S. Praxedis.

LITTERAE S. D. N. D. PII PAPÆ QVARTI Confirmationis iuriſdictionis, & facultatum DD. Magiſtrorum uiarum, cum pluribus aliarum Litterarum declarationibus, ac ampliationibus, ad utilitatem, & decorem Almæ Vrbis.

PIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam. Inter multiplices curas, quæ mentem noſtram vndequaque ſolicitant, illi ſumma ope iampridem incumbendum nobis eſſe ſtatuimus, vt Almam Vrbem noſtram perpetuam Vicarij Chriſti, ſpiritualisque Imperij Sedem longe fœlicioribus, quàm priſcum illud temporale partum fuerat, auſpiciis ſtabilitam, communemque totius Chriſtiani Populi Patriam, ſicut bonis moribus, omnique virtutum genere perornatam, ita templorum, & aliarum tam Sacrarum, & publicarum, quàm priuatarum ædium, platearum, & viarum pulchritudine, Necnon murorum propugnaculorumque firmitate decoratam, ac etiam pomeriis ſuis longe lateque prolatis inſigniter ampliatam, cum Dominus huic noſtræ peregrinationi modum duxerit imponendum, relinquamus: & vt hæc votis noſtris reſpondeant, eorum curam, ſolicitudinemque egregiorum Ciuium prudentiæ libenter committimus, qui ſciant, velint, & valeant id muneris & diligenter amplexari, & fideliter exercere. Dudum ſiquidem fœlicis recordationis Sixtus Papa IIII. prædeceſſor noſter, cupiens ipſius Vrbis decori, & venuſtati in ſuis ſtructuris, & ædificiis, ac ampliationi, & dilatationi conſulere. Motu proprio, & ex certa ſcientia ſua, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine perpetuo ſtatuit, & ordinauit: quòd pro tempore exiſtentes S. R. E. Camerarius, & Magiſtri ædificiorum, & Stratarum Vrbis, ad requiſitionem dominorum quorumcunque domorum, quarum porticus, proſellia, ſeu alia ædificia pro viis, ſeu plateis, & aliis locis publicis eiuſdem Vrbis eatenus diruta fuerant, ac dirui contingeret. Et quandocunque de mandato Magiſtrorum eorundem, ſi domini prædicti domos ipſas inhabitare ſoliti erant ante demolitionem, & tempore demolitionis huiuſmodi factæ, & quam fieri contingeret in futurum, abſque dolo & fraude inhabitabant, & in poſterum inhabitarent: Et propter demolitionem huiuſmodi iam factam, & quæ fieret domus

effectæ

effectæ eſſent, vel in poſterum efficerentur pro earundem dominorum commoda receptione, & inhabitatione incapaces, eſſentque iuxta eas aliquæ domus per earum dominos minime inhabitari, ſed pro earum annua reſponſione, vel aliàs locari ſolitæ, ex quarum coniũctione cum incapaci effecta domo huiuſmodi domino illius aduerſus incommoditatem huiuſmodi ſubueniri poſſet, tenerentur compellere dictarum domorum vicinarum dominos, etiam ſi ad Eccleſias, & monaſteria tam virorum, quàm mulierum, ordinum quorumcunque, etiam exemptorum, Necnon Beneficia Eccleſiaſtica, Hoſpitalia, & alia pia loca pertinerent, ad eas vendendum dominis truncatarum domorum, pro pretio per duos probos, & expertos viros per vtramque partem eligendos determinando, & declarando. Si vero hi duo concordes in eodem pretio aſſignando non eſſent, eo caſu ipſi Camerarius, & Magiſtri, habito ipſorum dominorum iudicio, pretium imponerent, & aſſignarent. Et ſi forſan contingeret ex demolitione huiuſmodi duas domos, ſic per earum dominos inhabitatas, incommodas modo præmiſſo effici, & inter eas aliam adeſſe domum locari ſolitam, quam vterque dominus dictarum duarum domorum demolitionem paſſarum, & incapacium effectarum ſibi vendi, & ſuæ domui incorporari poſtularet: deberent Camerarius, & Magiſtri præfati illi ex eis venditionem huiuſmodi fieri mandare, quem magis indigere domo vendenda exiſtimarent. Et ſi ea forſan vterque æqualitr indigeret, partem vni, & partem alteri, ſi commode diuidi poſſet, vendi facerent, aut aliàs deſuper prouiderent, pro vt eis expedire videretur. Et ſi domos imminutas huiuſmodi domini ſui non habitarent, ſed eas locare ſoliti eſſent, liceret etiam tunc Camerario, & Magiſtris præfatis, ſi id peteretur per alterum dominorum domorum earumdem, dominum domus minus læſæ, ad inſtantiã domini domus magis læſæ, ad emendum domum magis læſam, aut ſuam domino domus magis læſæ, vendendum compellere, ſeu aliàs, prout eis videretur, prouidere quòd ambæ domus ipſæ inutiles, & inhabitabiles non remanerent: & ſimiliter, prout eis videretur, prouiderent quoties domus ipſæ ſic vicinæ, & locari ſolitæ æqualiter læſæ, & incommodæ effectæ forent. Et ne ob proteruiam, & duritiam dominorum domorum, ſine quarum demolitione plateæ in eadem Vrbe neceſſariæ, & vtiles, ad illius decorem de nouo ordinari, vel iam ordinatæ ampliari, & noua Palatia, nouæque domus conſtrui, ſeu iam conſtructæ ampliari commode nequirent, Platearum earundem ordinatio, & ampliatio, ac Palatiorum, & domorum de nouo conſtructio, ſeu reformatio retardarentur: poſſent, atque deberent iidem Camerarius, & Magiſtri dominos domorum quarumlibet locari, non autem per ipſoſmet dominos inhabitari ſolitarum, Eccleſiaſticos, & ſeculares quacunque dignitate fungentes cogere ad vendendum pro iuſto, & rationabili pretio, vt præmittitur ſtatuendo, Conſeruatoribus, ſeu Syndicis eiuſdem Vrbis domos, quas pro huiuſmodi Plateis de nouo ordinandis, vel antiquis reformandis, & ampliandis neceſſarias, & vtiles eſſe cognoſcerent: idemque facerent circa alias domos per earum dominos inhabitari minime, ſed locari ſolitas, quas vtiles, & neceſſarias eſſe putarent pro Palatiis, domibus ſeu aliis ædificiis tam profanis, quàm Eccleſiaſticis, in eadem Vrbe de nouo conſtruendis, ſeu iam conſtructis, ampliandis, ad inſtantiam perſonarum habentium iuxta illas domum, ſeu ſolum, aut alium locum, & volentium ibi de nouo domos, vel Palatia conſtruere, ſeu iam conſtructa ampliare. Et ſi duo, ſeu plures in huiuſmodi inſtantia concurrerent, ille cæteris præferretur, cui domus, platea, ſeu locus, de cuius venditione ageretur, magis adiaceret, ſeu qui illo magis indigeret, & ex cuius ædificio plus decori eiuſdem Vrbis conſuli ſperaretur: & ſi in omnibus paritas foret, liceret Camerario, & Magiſtris præfatis, venditionem huiuſmodi pro parte vni, & pro parte alteri, aut vni ex eis in totum fieri mandare, prout eis videretur. Volens quòd in ſingulis caſibus prædictis, ſi illi, ad quos domus, & alia loca vendenda huiuſmodi pertinerent, biſque moniti, & requiſiti per Camerarium, & Magiſtros præfatos cum termino conuenienti eorum arbitrio moderando vendere recuſarent, aut malitioſe differrent, Camerarius, & Magiſtri præfati, vice, & nomine illorum ſic recuſantium, vel differentium venditionem huiuſmodi facere cum promiſſione,

obligatione, pœnis, renunciationibus, iuramento, pactis, & cautelis conſuetis, & pretium inde proueniens recipere, & penes ædem ſacram, aut fide, & facultatibus idoneam perſonam deponere deberent, dominis domus, aut alterius loci ſic per eos pro tempore venditi, ſi venditionem ipſam ratam habere, & fideiuſſores de euictione præſtare vellent, & non aliàs conſignari. haberentque venditiones ipſæ, quas ſic per Camerarium, & Magiſtros fieri contingeret, & traditiones locorum, & domorum ſic venditarum plenam roboris firmitatem, & eoſdem omnino operarentur effectus, ac ſi per illos, ad quos illa tunc pertinebant, factæ fuiſſent. Prouiderent quoque iidem Camerarius, & Magiſtri, in caſibus, in quibus aliquos compelli contingeret ad vendendum proponentibus noua ædificia conſtruere, ſeu iam conſtructa ampliare ſe velle, vt ipſi talia proponentes ante omnia ſe obligarent ad inchoandum, & perficiendum huiuſmodi noua ædificia, modis, & formis, ac infra tempus, & ſub pœnis, de quibus ipſis Camerario, & Magiſtris, perſonarum, & ædificiorum qualitate inſpecta videretur: & ab illis, qui ſic ſe obligaſſent, & præmiſſa non adimplerent, pœnas exigerent memoratas. Et nihilominus eos compellerent ad obſeruandum promiſſa per eos, vel quas prius habitarent, & etiam propterea eis venditas domos aliis ædificare volentibus vendendum, pro iuſto, & rationabili pretio, vt præfertur, moderando. Et quia interdum contingebat, quòd habentes domos, ſiue domorum ſedimina, clauſtra, ſeu loca in eadem Vrbe, & illa vendere volentes variis plerumque modis, & occaſionibus illa vendere recuſabant habentibus domos, ſedimina, clauſtra, & loca illis vicina, & nonnunquam illa vendebant æmulis eorundem vicinorum, ſeu perſonis eis parum gratis, quò fiebat, vt ipſi domorum, clauſtrorum, & ſediminum, ſeu aliorum locorum vicinorum domini illa emere volentes, & habere nequeuntes retraherentur perſæpe ab ædificatione de nouo in eorum ſediminibus, & locis vicinis, ac ab ampliandis domibus, quas inibi habebant: ſicque decori eiuſdem Vrbis, aut ſaltem ipſorum vicinorum commoditati non parum detrahebatur. Statuit etiam, & ordinauit idem Sixtus prædeceſſor, quòd præfati ſic vendere volentes, tenerentur domos, ſedimina, clauſtra, plateolas, & loca venalia huiuſmodi vendere habentibus domos, ſedimina, clauſtra, & loca alia illis contigua, pro iuſto, & rationabili pretio, per alios euidenter, & non ficte forſan oblato: & ſi illa aliiſquàm vicinis præfatis venderent, venditiones illæ quoad alios, qui ea emerent, & eorum commodum, nullius eſſent roboris, vel momenti, & haberentur pro infectis: deberentque Camerarius, & Magiſtri præfati ementem à poſſeſsione domus, ſediminis, clauſtri, plateolæ, ſeu alterius loci ſic empti, abſque vlla tela iudicii, vicino inſtante, & pretium rationabile offerente, & dicto emptori, ſi illud recipere, & emptioni per eum factæ renunciare, & ipſum vicinum iuxta Camerarij, & Magiſtrorum præfatorum ordinationem cautum facere vellet, perſoluendum deponente, amouere, & ipſum vicinum in illius poſſeſsionem inducere, perinde ac ſi emptio ab ipſo facta fuiſſet. Et ſi forſan eſſent duo vicini, quibus domus, clauſtrum, ſedimen, plateola, ſeu alius locus de cuius venditione ageretur, vtilitatem, vel commoditatem afferre poſſet, ille ex eis præferri deberet in præmiſsis, quem Camerarius, & Magiſtri præfati conſideratis circunſtantiis vniuerſis, venali domo, ſedimine, clauſtro, ſolo, plateola, ſeu alio loco magis indigere declararent, Et ſi æqualiter indigerent, & pro parte vni, & pro parte alteri poſſet exinde commoditas prouenire, vtrique proportionabiliter concederetur. Si vero facta illius diuiſione, portiones vtriuſque fere inutiles eſſent, non diuideretur, ſed Camerarius, & Magiſtri, alteri eorundem vicinorum, quem vellent, illam, ſeu illud aſſignarent, Camerario in eccleſiaſticas, & eo, ac Magiſtris præfatis in alias perſonas, cum facultate, & poteſtate videlicet, Camerario per cenſuram eccleſiaſticam, & ipſo, ac Magiſtris præfatis per pœnarum, & mulctarum impoſitionem, ac perſonalem diſtrictionem, & alia iuris remedia, contradictores quoslibet, & rebelles compeſcendi, Executoribus deſuper deputatis. Et ſucceſsiue piæ me. Leo Papa X. etiam prædeceſſor noſter conſiderans quantum decoris, & dignitatis Vrbi, & Curiæ Romanæ ſupradictis in ædificiorum, & prædiorum ampliatione, & ſalubrioris aeris, amœnitate, & hominum in omni

omni virtutum, & dignitatum genere illuſtrium copia, & cultu à tempore, quo litteræ ipſius Sixti prædeceſſoris ſuper præmiſsis emanauerant, acceſſerat; Motu, ſcientia, & poteſtatis plenitudine ſimilibus, litteras Sixti IIII. huiuſmodi cum omnibus in eis contentis clauſulis per ſuas litteras approbauit, & innouauit: Decernēs eas in ſingulis partibus ſuis, etiam in quibus forte hactenus vſu receptæ non fuerant, ab omnibus perpetuis futuris temporibus inuiolabiliter obſeruari. Et nihilominus præfati Sixti prædeceſſoris veſtigiis inhærens, ipſorumque Ciuium, & Curialium, ac aliorum ædificare volentium commoditatibus prouidere cupiens; inter alia (quoniam ſicut acceperat, nonnulli ad habitandum domos, quibus illarum vicinos pro ornatu, & ampliatione ſupra dictis indigere conſpiciebant, de nouo ſe conferebant. vel illas inſtaurari, aut refici faciebant, vt quod eis directo non licebat, hac ſaltem via aliqua dictæ Vrbis decori, & vtilitati obuiarent, vel illa augere deſiderantes ad domos ipſas longe plus iuſto pretio emendum, neceſsitate compellerent) auctoritate Apoſtolica præfata declarauit, omnes, & ſingulos, qui poſtquam pro parte dictorum Magiſtrorum ſuper ſuis domibus per eos tunc non habitatis pro commoditate in illis, & apud illas ædificare volentium, vt præfertur, vendendis requiſiti forent, etiam ſi domos vendendas huiuſmodi de nouo habitare, aut inſtaurari, vel refici, non tamen à fundamentis, facere incœpiſſent, ad illas vendendum iuxta dictarum Sixti prædeceſſoris litterarum tenorem, perinde ac ſi ad eas de nouo habitandum ſe non contuliſſent, illaſue reſtaurari, aut refici non feciſſent, per Camerarium, & Magiſtros præfatos cogi, & compelli poſſe, atque debere, tam in præteritis, quàm futuris. Et generaliter volens ea omnia, quæ per Sixtum prædeceſſorem præfatum ſuper venditionibus, & diuiſionibus domorum, arearum, ſiue platearum intra Vrbem conſiſtentium, in fauorem perſonarum de nouo ædificare, aut conſtructa ædificia, & prædia ampliare volentium, ab inuitis dominis, ſeu etiam eorum nomine faciendis prouide diſpoſita fuerant, etiam extra Vrbem in locis ab illa vltra decem miliaria non diſtantibus, vicem ſibi vendicare, & effectum ſortiri debere, vbi, & quoties eiſdem Camerario, & Magiſtris videretur vtilitati, vel ornatui publico expedire: aliaſque & alia tam Sixtus, quàm Leo prædeceſſores præfati voluerunt, ordinarunt, ſtatuerunt, conceſſerunt, indulſerunt, mandarunt, decreuerunt, & diſpoſuerunt. prout in ſingulis illorum litteris præfatis, quarum tenores, & datam, ac ſi de verbo ad verbum inſererentur præſentibus, pro expresſis, & inſertis haberi volumus, plenius continetur. Nos autem eiuſdem Almæ Vrbis ornatui, ampliationi, decori, & pulchritudini, aeriſque ſalubritati non minus, quàm ipſi prædeceſſores cōſuluerunt, quantum in nobis eſt conſulere, Et quemadmodum illam Ciuitatem noſtram Piam ampliauimus, mœnibuſque, ac propugnaculis muniuimus, eam quoque vt munitam, ita etiam ornatam, ac ſpecioſam reddere cupientes: eorundem prædeceſſorum veſtigiis inhærendo ſimiliter Motu proprio, & ex certa ſcientia noſtra, ac de pari poteſtatis plenitudine, ſingulas Sixti, & Leonis prædeceſſorum eorundem litteras prædictas cum ſupradictis, ac etiam aliis omnibus, & ſingulis in eis contentis clauſulis, ac inde ſequuta quæcunque, auctoritate Apoſtolica tenore præſentium perpetuò confirmamus, approbamus, & innouamus. Decernentes eaſdem litteras in omnibus, & ſingulis illarum partibus, etiam hic non expresſis, etiam in quibus forſan hactenus vſu receptæ non ſunt, ſeu non eſſe dici poſſent, perpetuis futuris temporibus inuiolabiliter, & ad vnguem ab omnibus obſeruari debere, ac omnes & ſingulos ad illarum obſeruationem omnino teneri, efficaciter obligatos exiſtere, & cenſeri, ac ad id opportunis iuris, & facti remediis, etiam per cenſuras, & pœnas in eiſdem litteris appoſitas, & inflictas, cogi poſſe, & etiam debere. Præterea cum non ſine animi noſtri diſplicentia intellexerimus ea, quæ per præfatos prædeceſſores in prænarratis litteris pro publico Almæ Vrbis commodo, & honore ordinata fuere, contrarium ſortiri effectum. Quandoquidem licet iuxta earum tenorem in præmiſsis, & forſan certis aliis ibi expresſis caſibus, Camerarius, & Magiſtri viarum, qui pro tempore fuerunt, quàm plures ad domos ſuas, vicinis ſe ibi ædificare velle dicentibus, ſeque id facturos etiam cū obligatione promittentibus, venden-

vendendum coegerint, multi tamen emptores huiuſmodi obligationibus per eos ad noua ædificia inchoandum, & perficiendum, ſeu iam conſtructa ampliandum, pactis, modis, & formis, ac ſub pœnis in Sententiis Camerarij, & Magiſtrorum viarum, iuxta formam dictarum litterarum promulgatis contentis non obſtantibus, poſtquam dictas domos antiquis dominis eiectis habuerunt, noua ædificia per ſe promiſſa facere, ſeu iam conſtructa ampliare non curarunt, memoratas prædeceſſorum præfatorum conſtitutiones, & antiquos domorum dominos ſimul eludendo, & pœnas præfatas damnabiliter incurrendo: indignitatibus huiuſmodi, vt par eſt, prouidere volentes, eiſdem auctoritate, & tenore ſtatuimus: volumus, & ordinamus; vt qui infra ſex menſes à die publicationis præſentiũ promiſsiones per eos à viginti annis citra factas, & in futurum faciendas, non adimpleuerint, ac propterea pœnas iuxta formam dictarum litterarum incurrerint: manu Regia ad ſolutionem pœnarum huiuſmodi per Camerarium, & viarum Magiſtros præfatos cogantur: quarum pœnarum vna fabricæ, ſeu munitioni murorum Ciuitatis noſtræ Piæ, & altera medietates Camerario, & viarũ Magiſtris præfatis applicentur: Et nihilominus ipſi eluſores ad dictas domos pro eodemmet pretio, quo illas emerunt, primis dominis retrouendendum à Camerario, & Magiſtris præfatis cogi poſſint. Et quum pluries hactenus ſit in litteris Sixti prædeceſſoris huiuſmodi dubitatum, an domini vendere volentes deberent requirere vicinos ſuper venditionibus domorũ, plateolarum, ſediminum, ſituum, vel Caſalenorum ipſis vicinis contiguorum per eoſdem dominos faciendis; ad obuiandum litibus, quæ ex hac cauſa deinceps oriri poſſent, hac noſtra perpetuo valitura ſanctione ſtatuimus, & ordinamus: vt in futurum ſiue vicinus requiſierit prius venditorem, ſeu vendere volentem ſuper venditione domus, plateolæ, ſedimigis, ſitus, vel Caſaleni, ſiue non requiſierit: ſemper ad hoc vt venditio aliis quàm vicinis facta, vel facienda valida ſit, ſuumque ſortiatur effectum; venditor ſiue emptor domus huiuſmodi vicinum ipſo perſonaliter reperto, ſi haberi poterit, per vnum, ſin autem facta diligentia perſonaliter reperiri commode non poterit, per duos ex mandatariis, vel noſtris Curſoribus, domi dimiſſa copia; in abſente vero per edictũ publicum requirere, vel requiri facere debeat, & teneatur, an ipſe vicinus velit domum venditam, ſeu venalem huiuſmodi pro pretio per dictum emptorem, ſeu emere volentem non vicinum vere, & non ficte oblato, ſoluto, aut promiſſo, & cum eiſdemmet pactis, & conuentionibus. Qua quidem requiſitione, ſeu intimatione per venditorem, ſeu emptorem ſic facta; ſi vicinus, aut vicini, ſi plures fuerint, intra quindecim dies non acceptauerint, & ſummam cum emptore, ſeu emere volente non vicino conuentam non promiſerint, & de fabricando ad certam ſummam arbitrio Magiſtrorum viarum ſub certa pœna eiſdem Magiſtris beneuiſa ſe non obligauerint; & deinde intra alios quindecim dies dictam ſummam realiter, & cum effectu, ſi vere, & realiter in primo inſtrumento, vel contractu fuerit ſoluta, non ſoluerint, et ſi nondum fuerit ſoluta, omnia in eodem primo inſtrumento, vel contractu, aut obligatione, vel conuentione contenta non adimpleuerint; tunc venditio aliis quàm vicinis facta, vel facienda huiuſmodi firma, & valida remaneat. Sin vero præfata intimatio modo quo ſupra facta non fuerit, tunc venditio iuxta præfatarum Sixti prædeceſſoris litterarum formam, facta pro vicino intelligatur. Et ſi prædicta intimatio facta non fuerit, volumus quòd ad reſciſsionem primi inſtrumenti huiuſmodi venditionis vnuſquiſq; vicinorum prædictorum ſemper, & quandocunque admittatur, nec illi via ſit præcluſa, niſi poſt annum à die ſcientiæ venditionis, quam ſcientiam declaramus ſufficere tantum in generali, nempe ſcire rem fuiſſe venditam, etiam quòd pretium, & aliæ qualitates fuerint ignoratæ. Et concurrentibus in cuiuſuis, ſeu quorumuis domorum, plateolarum, ſediminum, ſituum, & caſelenorum emptione inquilino, & vicino, ipſe vicinus eidem inquilino, ac aliàs ſeruata præinſertarum litterarum forma omnino ſemper præferatur, & præferri debeat. Et ad obuiandum ſimulationibus, & fictionibus, quæ plerunque in ſimilibus inſtrumentis venditionnm, etiam forſan ad eludendum huiuſmodi noſtras, & noſtrorum prædeceſſorum ordinationes, inter venditores, & emptores præcipue exprimendo

maius pretium in inſtrumento, quàm vere, & realiter ſit ſolutum, vel conuentum intercedere conſueuerunt; volumus, quòd venditiones, in quibus huiuſmodi ſimulationes, præſertim circa pretij quantitatem interuenerint, omnino nullæ ſint; & nihilominus tam pretium per emptorem ſolutum, vel promiſſum, quàm res ſic vendita ad nos, & ſedem apoſtolicam eo ipſo deuoluatur, pro vna fabricæ Ciuitatis noſtræ Piæ, ſeu illius murorum, & pro altera medietatibus Camerario, & Magiſtris præfatis irremiſſibiliter applicanda, prout ex nunc applicamus. Et inſuper pro maiori officij dilectorum filiorum Horatij Nari, & Hieronymi Pichi, modernorum, & ſucceſſorum ſuorum pro tempore exiſtentium Magiſtrorum viarum dictæ Vrbis dignitate, ſimul & auctoritate: Ac ad obuiandum cauillationibus, quæ in dies ſuper eorum officio, & priuilegiis, ac facultatibus ſuis ſubinde emergere poſſent; omnia, & ſingula, ac quæcunque priuilegia, facultates, gratias, prærogatiuas, & indulta Magiſtris viarum Vrbis, eorumque officio huiuſmodi per præfatos, & quoſuis alios Romañ. Pontifices prædeceſſores noſtros, ac etiã per nos, & dictam ſedem hactenus quomodolibet, & ſpecialiter per vnam Motus proprij ſchedulam à piæ me. Paulo Papa I I I. ſimiliter prædeceſſore noſtro editam, incipientẽ, Inter alias innumerabiles, & graues, cõceſſa; in primis, & ante omnia eiſdem auctoritate, & tenore approbantes: ſimiliter perpetuo ſtatuimus, ordinamus, decernimus, & declaramus, quòd quælibet pars, & clauſula, ſiue conſtructio tam ſupradictorum per Sixtum, & Leonem, ac Paulum, ac quorumuis aliorũ per quoſcunque alios Romanos Pontifices prædeceſſores, & etiam reſpectiue ſucceſſores noſtros, ac nos, & Sedem eandem editorum, & quandocunque edendorum litterarum, & etiam pari motu ſignatorum reſcriptorum, officium, & facultates Magiſtrorũ viarum Vrbis huiuſmodi quomodolibet concernentium, reſpicientium, ſicubi ſenſus erit, vel videbitur eſſe dubius, ſemper in dictæ Vrbis fauorem, & ornatum intelligatur, accipiatur, & interpretetur, ac intelligi, accipi, & interpretari, & ita à Camerario, & Magiſtris præfatis in cauſis coram eis vertentibus iudicari, & diffiniri debeat; iuſque ipſum in litteris, & reſcriptis præfatis, ſi opus ſit, fauorabile, non autem odioſum ſit, & eſſe cenſeatur, & etiam ad effectum præfatum caſus dicatur cõprehenſus, potius quàm extenſus, quacunque interpretatione, ſenſu, intelligentia, opinione, aut alia re in contrarium quomodolibet faciente non obſtante. Et præterea ne fabricare, ſuaque ædificia ad Vrbis ornatum ampliare volentes, propter loci defectum (cum interdum domos vicinas, locari ſolitas, quas eis vigore litterarum prædictarum emere liceat, non habeant, ſed domus ipſæ vicinæ à proprijs illarum dominis ſint habitatæ) à ſuo propoſito abſtrahantur, & non poſſint propter ſitus carentiam fabricas, & palatia, ſiue domos, vt aiunt requadrare; ideo ſtatutum dicti Sixti prædeceſſoris ſuper domorum locari ſolitarum dominis, ad illarum venditionem vicino ſeu vicinis fabricæ, domumque, ſeu domos ſuas ampliare volentibus faciendam cõpellendis, vt præfertur editam, ad quaſcunque domos, hortos, terrena, etiam per proprios eorum dominos inhabitari ſolita; caſu quo videlicet vicinus palatium, aut aliquam magni momenti fabricam, domum, hortum, ſeu terrenum vicini à duobus lateribus ad minus circundantem, & domus, horti, vel terreni conuicini pretium, ſeu valorem quadruplo excedentẽ inchoauerit, ſeu inchoatum perficere voluerit, etiam ſi tales domus, horti, & terrena quorumuis Monaſteriorum, Eccleſiarum, vel Hoſpitalium, vel aliorum piorum locorum, extra tamen ſepta Monaſteriorum, Eccleſiarum, aut piorum locorum huiuſmodi, dictiſque monaſteriis, & aliis locis piis minime contigua exiſtant; ita quòd ſtatutũ Sixti huiuſmodi non ſolum in locari, ſed etiam caſu prædicto in per proprios eorũ dominos habitari ſolitis, domibus, hortis, & terrenis locum omnino habeat, & ad vnguẽ obſeruari debeat: Ac domini domorum, hortorum, & terrenorum ipſorum etiam per eos habitatorum; ad illorum venditionem vicino, ſeu vicinis huiuſmodi fabricam conſtruere, ſeu perficere volenti, ſeu volentibus, & etiam in domo fabricanda, ſeu amplianda non habitantibus, nec habitare ſolitis, per Camerarium, & Magiſtros Viarum præfatos pro pretio æſtimando, & plus decima illius parte, & aliàs iuxta litterarum Sixti, & Leonis huiuſmodi formam, & tenorem faciendam arbitrio dictorum Camerarij, & Magi-

& Magiſtrorum, per eos etiam manu Regia cogi, & compelli poſſint. Et inſuper idem Sixti prædeceſſoris Statutum ad Caſa ena per plures pro indiuiſo poſſcſſa, & in maximum Vrbis detrimentum plerumque diruta, vel diſcooperta, ita quòd ipſi omnes conſortes eorundem Caſalenorum poſſeſſores ad dicta Caſalena reſtaurandum, & cooperiendum, ac inibi, Magiſtrorum præfatorum arbitrio fabricandum, vel ſi, & prout eiſdem Magiſtris melius videbitur, vno, vel pluribus ipſorum conſortum fabricare volente, ſeu volentibus, reliqui conſortes fabricare volentes, vel differentes, ad ſuas portiones conſorti, vel conſortibus fabricare volenti, ſeu volentibus, pro pretio per peritos æſtimando vendendum, & conſors, ſeu conſortes fabricare volens, ſeu volentes ad portiones prædictas emendum: aut ſi nullus ipſorum fabricare voluerit, ipſi omnes ad dicta Caſalena vicino, ſeu vicinis domorum contiguarum pro pretio, vt præfertur æſtimando vendendum, ac idem vicinus, ſeu vicini ad illa emendum per Camerarium, & Magiſtros præfatos eorum arbitrio, etiam manu Regia ſub pœnis ſibi beneuiſis reſpectiue compelli poſſint: & nihilominus contrauenientes caducitatis, & alias in præſentibus appoſitas poenas incurrant, perpetuo extendimus, & ampliamus. Et cum multæ viæ in eadem Vrbe iampridem de nouo inchoatæ imperfectæ remaneant, ac in pluribus earundem viarum locis non ſolum illæ domus, ſed ne parietes quidem, ſeu muri constructi reperiantur, & variis in locis domus ad inuicem diuiſæ diſtantes ſeparatæ, & truncatæ remaneant, in eiuſdem Vrbis non modicam deformitatem, & locorum eorundem deturpationem, & (quod peius eſt) in dictis locis ſic deſertis, ſordes, & immunditiæ paſſim proiiciantur: Nos huiuſmodi incommodis obuiare cupientes, volumus, & ordinamus, vt in omnibus, & ſingulis huiuſmodi locis vnuſquiſque dominus, ſiue directus, ſiue vtilis in domo à ſe poſſeſſa, vel Caſaleno ſic truncata, vel truncato, aut in ſitu, vel ſolo, aut alio loco ſuo proprio, ſaltem muro, ſeu pariete claudere, illamque, illud, vel illum infra ſex menſes à die publicationis præſentium pro tempore faciendæ, in domibus verò de nouo incidendis pro viis ſeu plateis conſtruendis, infra ſex menſes à die integræ ſatisfactionis à Magiſtris, vel aliis ipſis dominis domorum factæ computandos, muris, ſeu parietibus, ſaltem vſque ad primum ſolare, includere debeat, & teneatur ſub pœna ad arbitrium eorundem Magiſtrorum viarum imponenda, per quemlibet contrauenientem eo ipſo toties quoties contrauenerit incurrenda. Et ſi loca ipſa ſint cenſualia, ſiue emphyteutica, & Eccleſiis, Monaſteriis, ſeu aliis locis, vel perſonis quibuſuis reſpondentia, ipſa dictis ſex menſibus elapſis, ad ſuos directos dominos cum eodem onere ſabricandi, ſeu muro claudendi, dummodo ſi perſonæ Eccleſiaſticæ ſint, eorum liberationem, ſiue affrancationem iuxta formam prædictarum litterarum faciendam non impedierint deuoluta ſint, & eſſe cenſeantur: etiam ſi domus, ſitus, & Caſalena prædicta ſint Eccleſiarum, Monaſteriorum, ſeu piorum locorum quorumcunque: Et ita per quoſcunque iudices iudicari debere mandamus. Poſſint tamen dicti viarum Magiſtri eundem terminum ſex menſium pro qualitate locorum, & perſonarum, vbi eis videbitur, prorogare. Et nihilominus ex nunc quibuſuis locorũ præfatorum inquilinis, ſeu affictuariis, ne facta prius ipſis ſimplici dictorum Magiſtrorum inhibitione, locorum eorundem penſiones, vel cenſus dominis ſuis ſub pœna iterandæ ſolutionis perſoluant, ſed eas, & eos etiam inuitis dominis, in expenſis pro præmiſſis neceſſariis conuertant; & muros ad dictam altitudinem, ſi ſat erit, perficiant, donec, & quouſque in eiſdem locis, vt præfertur, fabricatum fuerit, inhibemus pariter, & interdicimus: quòdque deinceps domini conductoribus ipſis illas bonas facere teneantur: & in euentum contrauentionis, ac ſoluta per ipſos inquilinos, ſeu conductores penſione, & dicto pariete ad minus vſque ad primum ſolare nõ perfecto, eoſdẽ inquilinos, ſeu conductores de ſuo proprio ad dictam conſtructionem teneri, & obligatos eſſe volumus, & etiã declaramus. Et cum in domibus ita inciſis, ſiue de nouo incidẽdis earum domini per nos ita ſint grauati ad fabricandum, vel muro claudendum, vt præfertur ad minus vſque ad primũ ſolare, & multoties ipſi domini inhabitantes ex hac cauſa maximã recipiant incommoditatem, cum ex ipſa inciſione domus ipſorum remaneant incõmodæ; idcirco

in caſu, & caſibus præfatis, vbi domus per dominos inhabitatæ pro viis, ſeu plateis conſtruendis inciſæ fuerint, & ſic incommodæ effectæ, & reſarcitæ, ibidemque intra ſex menſes, vel poſtea fabricatum fuerit; domos contiguas etiam per dominos inhabitatas, qui non fabricauerint præfatis dominis, qui fabricauerint ſic domos inciſas dominos præfatos vicinos, etiam habitantes, ad vendendum pro pretio per duos peritos, & in euentum diſcordiæ, per Magiſtros præfatos extimando, & plus decima illius parte, vt præfertur per Camerarium, & Magiſtros præfatos eorum arbitrio, etiam à tribus lateribus domos vicinorum non circundantes, nec duplum, nec triplum in valore excedentes, manu Regia compelli poſſe volumus, & etiam mandamus. Cumque tam inde Populo, & de Portugallo, ac Sanctiſſimæ Trinitatis, & Piæ nuncupatis, quàm aliis dictæ Vrbis viis, quāplurimi ſitus, ſeu prædia reperiantur muris, domibusque omnino vacui; quò fit, vt viæ ipſæ lateribus ſterni, ſeu pauimentati, & ad ornatum reduci nequeant; pariter ſub poenis præfatis volumus, ſtatuimus, & ordinamus, quòd ſituum prædictorum domini infra eoſdem ſex menſes in dictis ſitibus, vel muros, vt præfertur, vel ædificia conſtruere, ſeu conſtrui facere debeant, & teneantur. Ita quòd lapſo ſex menſium termino præfati Magiſtri viarum ſitus præfatos, in quibus, vt præfertur fabricatum non fuerit, quibuscunque perſonis, ac pro pretio reperibili locare, & concedere; ſeu, ſi Camerario, & Magiſtris ipſis melius videbitur, ſitus ipſos quibuſcunque perſonis pro pretio huiuſmodi in manibus eorum depoſitariorum ad effectum illud poſtmodum dominis dictorum ſituum conſignandi (facta tamen per dominos præfatos ratificatione venditionis præfatæ per Magiſtros factæ, & datis idoneis cautionibus in forma, iuxta formam Statutorum Vrbis) deponendo vendere, & alienare libere, & licite, ac valide etiam poſſint ad effectum prædictum. Et quoniam in Alma Vrbe quàm plurimi adſunt viculi latitudinis duorum vel trium palmorum, aut circa, in quibus variæ ſordes & immunditiæ continuo iniiciuntur, & muri circumcirca exiſtentes putrefactione corrupti, foetorem cum peſtiferi, & mali aeris generatione inducunt, adeo vt tempore procedente, dicti muri corruant, & collabantur, & collapſi eiiciantur, vt deinceps vnicus murus pro vtroque latere domorum contiguarum inſeruiat: ſub eiſdem poenis, quòd de cætero nemo cuiuſcunque dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis, vel conditionis exiſtens, in, vel ſuper muris huiuſmodi trabes, aut tigna, ſeu quid aliud apponere, caminos, vel quidpiam aliud conſtruere, vel murum dicti viculi eleuare, ſeu aliquod ibi ædificium fulcire, aut aliàs illis vti, vel inniti queat nec debeat: Muratoribus vero quibuſcunque, ne de cætero ſub exilij à toto Statu Eccleſiaſtico, & bonorum ſuorum confiſcationis poena, in dictis muris pro illarum reparatione, aut de nouo extinctione manum, & operam apponere, vel quicquam operis ibidem facere, ſeu fabricare audeant, vel præſumant: Et vlterius ad tollendos dictos muros, & viculos; volumus, quòd ille ex vicinis, qui primus voluerit fabricare, poſſit (habita tamen à præfatis Magiſtris licentia, etiam abſque alicuius pretij ſolutione cuiquam facienda) eoſdem viculos ſibi aſſumere, appropriare, & vendicare, & ſuper muro ſui vicini tigna, lapides, cæmenta, & trabes, aliaque ad fabricam ſuam neceſſaria apponere, ſuamque fabricam deſuper adaptare, & vt dicitur appodiare, & aliàs eodem muro communiter cum vicino per eundem fabricare volentem medietate dicti muri ad extimationem duorum peritorum per partes ipſas eligendorum, & in euentum diſcordiæ per Magiſtros viarum taxandi: Et quia quàm plurimæ domus eiuſdem Vrbis quaſdam paruas habent Cloacas, Clauichectas vulgariter nuncupatas, in viis publicis reſpondentes, & ab ipſis domibus aquam, & immunditias in vias, & loca publica euomentes, quibuſcunque perſonis, vt infra eoſdem ſex menſes ſub dictæ caducitatis, & aliis poenis præfatis tā Cloacas, quàm etiam viculos prædictos, necnon quaſcunque latrinas, ſeu cantaras, & ſiccatoria, vulgo ſciaquatoria nuncupata, & piſcinas in vias publicas; & vicos, ſeu viculos, aut plateas exeuntes, & reſpondentes obſtruere, Et ſi velint Cantaras in eorum Cortibus ſeu cortilibus, & caneis, non autem in, vel ſuper viis publicis, ſeu plateis fabricare debeant; ita quòd inquilini domorum, & locorum huiuſmodi præmiſſa ex pe-

cuniis eorum penſionis etiam inuitis dominis, & contra eorum voluntatem facere poſſint; & non facientes ad pœnam arbitrio præfatorum Magiſtrorum viarum imponendam teneantur: Et nihilominus omnes penſiones decurſas, & præfatis dominis interim contra inhibitionem eis faciendam ſolutas conſignare teneantur Depoſitario dictorum Magiſtrorum viarum, ad effectum Cloacas, aliaque præmiſſa claudendi, & cantaras, vt præfertur faciendi; inhibemus, præcipimus, atque mandamus. Et cum in viarum, quæ pro tempore fiunt, conſtructione, ordinatione, & ampliatione, ac in domorum, caſalenorum, & ſituum, ſiue partium eorum applicatione, ſeu venditione, in omnibus caſibus ſupradictis, & aliis quomodolibet ex cauſis præfatis occurrentibus, interdum ſit neceſſe domorum, ſeu locorum ad vſum viarum huiuſmodi inciſorum, ſeu diuiſorũ partes remanentes adiudicare, & multoties propter fideicommiſſa appoſita dubitetur, ne lites, & controuerſiæ oriantur: ad tollendum igitur litium materiam, huiuſmodi fideicommiſſa ad effectum præmiſſorum, ita tamen, quòd ea quæ fideicommiſſo ſubiecta erunt, ſic adiudicentur, quòd pretia illorum in tot bonis ſtabilibus reinueſtiantur, quæ bona remaneant eidem fideicommiſſo ſubiecta eodem modo, prout dicta bona ſic adiudicata antea ſubiecta erant, penitus & omnino tollimus, caſſamus, & amouemus, illiſque ad hunc effectum ſufficienter, & expreſſe harum ſerie derogamus. Et cum Vrbs ipſa ædificiis, & viridariis ornata, & ſplendida eſſe debeat, intus vero, & extra, ac prope illam adſint quamplurima Canneta deformitatem Vrbi generantia, aeriſque ſerenitatem, & ſalubritatem, ac clarum fluminis conſpectum impedientia, & etiam male agendi opportunitatem, locumque ſubminiſtrantia; quòd quicunque tam extra per centum & quinquaginta cannarum diſtantiam prope, quàm intra mœnia eiuſdem Vrbis, necnon etiam in Angelica, & verſus flumen in Pontis Miluij viis nuncupatis, ac per viginti cannarum diſtantiam iuxta quaſcunque alias vias publicas Canneta habent, illa, ac omnia Canneta intus Vrbem exiſtentia, præter ea, quæ ſunt extra vias publicas in locis abſconditis ſeu remotis, infra præfatos ſex menſes ſub pœnis prædictis funditus extirpare, euellere, atque tollere, ac ad terrenum, & culturam vinearũ, ſeu viridariorum reducere debeant: Necnon cum Angelicam, ac Caſtelli nuncupatas vias per vineas, & prata ad maximum Ciuitatis noſtræ Piæ per nos nouiter conſtructæ ornatum fecerimus, intellexerimuſque quòd nonnulli prata prædicta ad Canneta, vineas, ac hortos facienda impudenter claudere cogitant, ideo quòd nullus in poſterum, etiam ſi proprietarius exiſtat, dicta prata ad alium vſum, præterquam ad paſcua, fœnumque colligendum deſtinare poſſit, Quòdque omnes, & quicunque, qui ab eo tempore, quo diuina fauente clementia ad ſummi Apoſtolatus apicem aſſumpti fuimus, huiuſmodi prata reſtrinxerunt, ac ibi vineas, canneta, ſiue hortos fecerunt, ad illa in priſtinum ſtatum, nempe ad pratum reducendum, per Camerarium, & Viarum Magiſtros præfatos cogi, & compelli poſſint, & debeant, præcipimus, & ordinamus. Et ſimiliter, quia horti prope Vrbem conſiſtentes propter aquarum irrigationem malum, & peſtiferum ſolent generare aerem, & maxime in Burgo noſtro ſancti Petri, ac dicta Ciuitate noſtra Pia, ad cuius ornamentum, decorem & aeris ſalubritatem ſummopere intendimus; deſiderantes igitur, vt quemadmodum dictam Ciuitatem Piam muris, & propugnaculis cinximus, & ab hoſtilibus offenſionibus ſecuram reddidimus, ita quoque aeris ſalubritate non careat: ſtatuimus, quòd omnes horti exiſtentes in pratis extra Portam Angelicam (exceptis dumtaxat cardorum vulgo carciofolorum hortis, in quibus aquarum irrigatio nullo modo fit) penitus tollantur, & aboleantur, ac ad vinearum, & pratorum vſum reducantur: ſub caducitatis, quoad dominos, & quoad inquilinos, ſeu affictuarios, ſub exilij, & bonorum confiſcationis, aliiſque dictorum Magiſtrorum viarũ arbitrio infligendis pœnis. Et quoniam in variis Almæ Vrbis locis viæ publicæ diuerſis modis ſunt impeditæ, & inter alia à certis ſcalis à Baſtoni, vt vulgariter dicitur factis, quæ multis in locis vias publicas fere per vnam cannam, & vltra occupant, in maximũ earundem viarum præiudicium, & obſtaculum, adeo vt duo currus concurrentes commode pertranſire nequeant; idcirco ſub præmiſſis, & aliis arbitrio Camerarij, & Ma-

giſtrorum præfatorum imponendis pœnis diſtricte præcipiendo mandamus, vt in poſterum nemo quominus via pro duabus rhedis, Cochiis vulgariter nuncupatis, concurrentibus, lata, ſpacioſaque remaneat, dictas ſcalas audeat ita componere, ſed tantummodo duos, vel tres palmos vltra ianuam excedere: factas vero ſcalas præmiſſas ad dictos duos, vel tres palmos infra eoſdem ſex menſes ſub ſimilibus pœnis reducere, & reſtringere vnuſquiſque debeat. Muratores antem ibi aliter operantes, exilij & bonorum confiſcationis pœnas incurrere, & exoluere volumus, Prætcrea cupientes non ſolum ipſam Vrbem interiorem, ſed etiam illius ſuburbia, & circuitum, ac vineas decorari; cum nobis innotuerit nonnullos pulchras, & delicioſas vineas, ac poſſesſiones facere, & ampliare volentes à vicinis illis terrenum, aut vineas, locari tamen, ſeu ad medietatem fructuum, vel aliàs dari, & concedi ſolitas, ad id vendere nolentibus impediri: præfatis Camerario, & viarum Magiſtris, vt quoſcunque, ſiue ſæculares, ſiue Eccleſiaſticos etiam ſi Monaſteria quorumuis, etiam mendicantium ordinum, necnon Eccleſiæ, hoſpitalia, aut alia pia loca fuerint, terrena, vineas, aut canneta, locari tamen, aut ad medietatem fructuum, vel aliàs, vt ſupra dari ſolita, ab vna; non ſolita vero locari à tribus, ſeu duabus partibus circundata, extra tamen ſepta Monaſteriorum eorundem habentes, vel habentia; ad illorum in toto, vel parte, etiam pro vialium directura, & accomodatione facienda, arbitrio dictorum Camerarij, & Magiſtrorum venditionem vicinis illa ſic circũdantibus, & ampliare volentibus pro iuſto & rationabili pretio per duos peritos per partes eligendos, & in euentum diſcordiæ, per præfatos Magiſtros, habita dictorum electorum relatione, æſtimando faciendam, etiam manu Regia cogere poſſint, & debeant, etiam ſi loca ipſa non ſint vel fuerint locari ſolita, & abſque vlla difficultate id etiam procedere volumus in vinea, canneto, vel terreno ſic conuicino, vbi domus commoda pro domini habitatione non fuerit, concedimus, & ordinamus. Necnon huiuſmodi noſtram ordinationem non ſolum ad vineas, ſed etiam ad caſalia intra duodecim miliaria ab Vrbe conſiſtentia, ad dictæ Vrbis ornatum, & commoditatem dominorum caſalium extendimus, ac extendi debere præcipimus, & mandamus. Cumque intellexerimus multa caſalia magnæ quantitatis Rubrorum habere incorporata nonnulla terrarum portiones, aut petia modicæ quantitatis Pedichæ vulgariter nominata: volumus etiam, & ordinamus, vt quicunque caſale habuerit centum Rubrorum, aut minus, & hoc maxime vbi aliquod nobile, ſiue commodum ædificium pro habitatione exiſtat, & aliquam pedicham vicinam, & contiguam habeat; ſi ab vno latere tantum rubra centum, decem; et ſi à duobus, viginti; ſi à tribus, triginta: & ſi caſale excedat ſummam centum, ad dictam ratam, vt ſupra; Et ſi aliquod etiam multorum rubrorum caſale in alio incorporatum exiſtat, videlicet cum aliqua lingua, quatenus dicta lingua ſit incorporata, illam ſibi arbitrio dictorum Camerarij, & Magiſtrorum pro pretio per peritos æſtimando, & aucta decima parte pluris, vendicare poſſit. Et inſuper eiſdem viarum Magiſtris, vt quoſcunque ad ſcalas quaslibet extra domos, & in viis, ſeu plateis publicis exiſtentes, quarum præſertim in Regionibus Tranſtyberinis, & Triuij maxima adeſt copia, & quæ vias publicas non parum impediunt, & occupant; necnon ad mœniana, aliàs Curritoria lignea, mignani vulgo nuncupata, extra muros domorum multum, vel modicum ſe porrigentia, & eminentia in vias publicas proſpectum habentia, infra annum à die publicationis præſentium deſtruendum, & tollendum arbitrio Camerarij, & Magiſtrorum eorundem cogere, & compellere: Necnon domorum inquilinis, vt penſiones per eos pro tempore debitas etiam inuitis dominis retinere, & in expenſas pro deſtructione ſcalarum, & Curritoriorum huiuſmodi neceſſarias, abſque eo quòd ad iteratam dominis ſuis ſolutionem teneantur, conuertere valeant, & debeant: quinimo inquilini ipſi dictas penſiones, donec ſcalæ, & Curritoria huiuſmodi ablata fuerint, poſt ſimplicem inhibitionem eis faciendam ſuis dominis ſub pœna ſolutionis dictis Magiſtris viarum iterato faciendæ nullatenus perſoluere poſſint, quòd tamen vnicuique ferrea, ſeu lapidea mœniana, quæ vulgo Arengherias, aut Bauſtos vocant, habere liceat impune permittentes: Quodque quilibet infra annum

prædictum ſuas porticus, ſeu porticalia penitus, & omnino deſtruere, & demoliri, aut muris claudere habeant; Dummodo porticus ipſæ non ſint modernæ, & inſignes, iudicandæ & dignoſcẽdæ iudicio eorundem Magiſtrorum viarum. Illæ vero porticus, quæ pro viarum dilatatione incidendæ erunt, ita manere tolerentur, quouſque per præfatos viarum Magiſtros exciſæ fuerint. Et præterea, quod inter caſamenta, ſeu in locis eiuſdem Vrbis habitatis non liceat cuique habere hortos ſeu viridaria ſepibus concluſa, ſed illorum domini ſub pœnis prædictis illa muris circundare teneantur. Omneſque pontes lignei per vias publicas transuerſi cum ſitum publicum occupent, & dictæ Vrbis ornatum offendant, infra eiuſdem anni terminum, exceptis tantum illis, qui non in principalibus, ſed tranſuerſalibus viis, aut in viculis conſiſtentes viſum, & lucem non impediunt, iudicio eorundem Magiſtrorum dignoſcendis: Et vlterius omnes pontelli in quibuſuis domibus ruinoſis in viis, ſiue plateis exiſtentes, infra ſex menſes à die publicationis præſentium per illorum reſpectiue dominos, ſeu inquilinos ſub pœnis præmiſſis omnino tollantur, & auferantur, auferrique debeant. Et quoniam ad dictæ Vrbis decorem, & ornatum non parum cederet, ſi vnaquæque Ars ab aliis artibus ſeparata, & in vnum collecta, ac vnita ſuis loco, & ordine collocaretur; & præcipue illa, quæ ad victum ſic ſparſa non eſt neceſſaria, cum artifices ipſius Vrbis quaſi abſque vlla diſtinctione inuicem confuſi, abſque maxima ordinis perturbatione, ornatuſque, & decoris publici præiudicio habitare noſcantur; qui, quorumque tabernæ, & officinæ, ſi in ſuis quique locis, & vicis ſegregatis ordinarentur, tam Vrbis ornatui, quàm etiam illorum commoditatibus non parum conſuleretur; vt omnis inter eos confuſio amoueatur, & ipſi ab inuicem iuxta ſpecies ſuas ſeparati, in quantum poterit, decorem Vrbi adferant, ſimul & commoditatem: Ideo quòd quoties, & poſtquam per Camerarium, & Magiſtros viarum huiuſmodi Artium diuiſio, & ſituatio ſtatuta, & ordinata fuerit, quicunque artifex cuiuſcunque artis & exercitij in aliquo vico, via, aut platea dictæ Vrbis, vbi ſuæ artis exercitium magis vigeat, & conſtitutum fuerit, vt præfertur, habitare voluerit: poſſit quemcunque alium cuiuſcunque alterius à ſuo diuerſi exercitij artificem inibi commorantem, ſeu commorari volentem expellere, & eiicere, ac expelli, & eiici facere, & in illius locationes (dummodo ad longum tempus, ſeu ad vitam, vel generationem non ſint factas) ſubintrare pro eodemmet pretio; data tamen cautione de exercendo dictam ſuam artem in dicto loco ad minus per annum, & vltra arbitrio Camerarij, & Magiſtrorum viarum præfatorum: exceptis tamen ſemper dominis in propriis domibus habitantibus. Et ad euitandas controuerſias, poſſint ipſi Camerarius, & viarum Magiſtri ſemper, & quandocunque arbitrio ſuo decernere, & declarare, quæ ars in vno loco magis vigeat, quàm altera, ac etiam artifici inquilino ſic pro tempore expellendo vnius menſis, aut longiorem ipſis Magiſtris beneuiſum terminum ad euacuandũ præfigere. Et inſuper fines, limites, & vicos infra quos vnaquæque ars, & illius artifices ſuo ordine ſtare, & conſiſtere debeant, conſtituere, & declarare: prout, & quando eis videbitur, & placuerit, perpetuo ſtatuimus, mandamus, & ordinamus. Et quia aeris putrefactio non ſolum ex malis humoribus, & immundiciis, ſed etiam ex malis odoribus, & fætoribus generatur: ſicque ars Candelariorum diffuſa per Vrbem tetrum putorem reddens, multum noceat Ciuitati: idcirco quemadmodum artes vacinariorum, ſeu coriariorum, necnon artificum chordas muſicales ex animalium fibris facientium malum reddentes odorem, ad fluminis ripam ſeparatæ reperiuntur; ita & dictam Candelariorum artem, vt is putor exhalationem habeat, prope flumen ad Sixti ſiue Quatuor capitum, aut Sanctæ Mariæ nuncupatos Pontes, vbi Camerario, & viarum Magiſtris præfatis magis videbitur expedire, infra menſem à die publicationis præſentium ſub confiſcationis omnium bonorum ipſorum Candelariorum, & aliis etiam in eorum perſonam arbitrio Camerarij, & Magiſtrorum præfatorum infligendis pœnis reduci; ac in locationes aliis perſonis ibi factas, prout eiſdem Magiſtris videbitur, ſubintrare debere, volumus, & mandamus. Et quoniam vrbs ipſa nimium eſt humiditati ſubiecta, ſicque in certis partibus ſilicibus ſtrata humidior efficiatur: propterea omnibus, & ſingulis

gulis

gulis muratoribus ſub exilij, aliiſque pecuniariis, & etiam corporalibus dictorum Magiſtrorum arbitrio infligendis pœnis, dominis vero ſub ducentorum ducatorum, vt præfertur applicandorum pœna, ne deinceps viam ſilicibus ſternere, ſeu aliquas ſilicatas ante domos ſuas facere audeant, ſeu præſumant, inhibemus. Volumus autem, quòd omnes viæ ipſius Vrbis coctilibus ſternentur lateribus, vnà cum ſuis interlineis, quas guidas vocant, piperino, tiburtinis, aut ſiliceo lapide arbitrio dictorum Magiſtrorum, nec ſint aliquo pacto interuiſatæ, ſed in vnaquaque via ſint omnes guidæ ex piperino, tiburtino, aut ſilico lapide. Et inſuper præfatis Magiſtris viarum in perpetuum, & pro decore eiuſdem Vrbis, ac ſtructura viarum principaliũ, præſertim intus & extra vrbem in via Flaminia de Populo nuncupata, infra vnum miliare, dominos vinearum, & aliarum poſſeſsionum viis ipſis contiguarum, ad muros, & alia pro dictarum viarum principalium ſtructura, & decore, arbitrio Camerarij, & Magiſtrorum eorundem neceſſaria conficiendum, fabricandum, & refarciendum, vel ratam expenſarum ipſos dominos, & quemlibet ipſorum pro prædictis, & eorum ſingulis reſpectiue quomodolibet tangentem, ſoluendum, & ſeu depoſitandum, prout ipſis Magiſtris videbitur. Et ſi aliquis, vel aliqui dictorum dominorum muros conſtruere, aut alia vt præfertur facere, vel dictam ratam ſoluere recuſauerint, præfati viarum Magiſtri pro celeriori expeditione ipſos dominos ſic renitentes, & moroſos ad ſuas vineas, ſiue poſſeſsiones in toto, vel par te alte i, ſeu aliis, pro iuſto, & rationabili pretio, vt ſupra dictum eſt, extimando, vendendum, etiam manu Regia cogere, & compellere: Ac ad tollendas diſputationes iidẽ Camerarius, & Magiſtri viarum omnes, & ſingulas, ac quaſcunque difficultates, & dubia, quæ ſuper præmiſsis, aliiſque omnibus, & ſingulis in præſentibus contentis, & deſcriptis, ac illorum ſenſu, intelligentia, vel ſignificatione oriri quandocunque contigerit: interpretari, & diſſoluere arbitrio ſuo libere, & licite poſſint, & valeant, licentiam, facultatem, poteſtatem, & auctoritatem omnimodam impartimur. Præterea ſtatuimus, & de nouo etiam ordinamus, quòd in cauſa ſternendarum viarum huiuſmodi præfati Magiſtri ſint meri Iudices, & executores, ac ab eorum decretis, & mandatis in hac parte, ſicuti in cauſa mercedis, non poſſit quoquomodo, niſi facto actualiter depoſito penes Notarium ipſorum Magiſtrorum in pecunia numerata conſignando, poſtea actori, vel reſtituendo reo, prout deinde per Camerarium, ſeu viarum Præſidem, ad quem recurſum fuerit, eſſet, vel erit iudicatum, appellari, vel recurſus ad quempiam; etiam pro tempore exiſtentes Camerarium, Clericos, vel Præſidentes Cameræ Apoſtolicæ, aut quoslibet alios Iudices haberi: ſed mandata præfata executioni demandari debeât, non obſtantibus quibuſcunque ſignificationibus per prædictos, vel quoſcunque alios forſan faciendis. Et vt eorundem Magiſtrorum viarum Officium in ſua auctoritate, & dignitate, prout decet, habeatur, illorumque mandata diligentius executioni demandentur, & cauſæ ſuper arte muratoria pro tempore naſcentes ſagacius, & maturius veluti per expertos, & pro minori partium diſpendio decidantur, omnes, & quaſcunque cauſas, lites, quæſtiones, controuerſias, & differentias tam inter quoſcunque muratores, & fornaciarios, quàm eos, & quoſuis alios Artifices, aut aliàs tam Eccleſiaſticas, quàm ſæculares perſonas ſuper dicta arte muratoria, & rebus ad illam quomodolibet pertinentibus, ex nunc deinceps perpetuis futuris temporibus, tam actiue quàm paſſiue mouendas, cum omnibus, & ſingulis ſuis incidentibus, dependentibus, emergentibus, annexis, & connexis, ac toto negotio principali per præfatos Horatium Naium, & Hieronymum Pichum, modernos, & pro tempore exiſtentes Magiſtros viarum dictæ Almæ Vrbis, qui coniunctim procedere debeant, ſimpliciter, & de plano, ac ſola facti veritate inſpecta, etiam ſi, & quando eis videbitur ſine ſtrepitu, & figura iudicij, nullaque tela iudiciaria ſeruata, etiam manu Regia procedendo, audiendas, cognoſcendas, decidendas, fineque debito terminandas eſſe, & fore decernimus, volumus, ſtatuimus, declaramus, & ordinamus. Non præiudicando tamen, nec derogando prædictarum Artium Conſulatibus: ita tamen quòd à Sententiis ipſorum Conſulum non poſſit ad aliquod aliud Tribunal appellari, nec recurſus haberi, præterquam ad Magiſtros viarum præ-

fatos,

ſatos,& dictæ Vrbis Conſeruatores,ſeu Camerarium noſtrum. Cum poteſtate citandi, & inhibendi quos,quibus, vbi,quando,& quoties opus fuerit,etiam per edictum publicum,conſtito ſummarie,& extraiudicialiter de non tuto acceſſu,vel abſentia, aut latitatione, ſub pecuniariis, aliisq; ipſorum Magiſtrorum viarum , & Conſeruatorum reſpectiue arbitrio imponendis, & moderandis pœnis, Et in euentum non paritionis , inobedientes pœnas ipſas incurriſſe vnica tantum citatione præuia,declarandi, & ab eis exigendi: dictaſq; cauſas in quocunque ſtatu reaſſumendi, omniaq; alia, & ſingula deſuper neceſſaria, ſeu quomodolibet opportuna faciendi, dicendi, gerendi, exercendi, & exequendi: ita tamen, quòd neq; Gubernator, neq; Vicarius dictæ Vrbis, neq; Curiæ cauſarum Cameræ Apoſtolicæ generalis Auditor, neq; eiuſdem Vrbis Senator, nec Præſidens Ripæ,ſeu Ripettæ,neq; (præter tamen Camerarium noſtrum duntaxat) quicunq; alius, vel alij eiuſdem Vrbis, vel extra eam vbilibet conſtituti Iudices ordinarij, vel extraordinarij , delegati , vel ſubdelegati , aut quæuis aliæ perſonæ cuiuſcunq; dignitatis, ſtatus, gradus,ordinis,vel cōditionis exiſtant,etiā ſi Cardinalatus honore præfulgeant, & etiam habeant Priuilegia, vel indulta, quòd ipſi ſint Iudices , vel Protectores aliquarum Societatum, vel locorum, etiam piorum, aut cauſarum illorum Auditores, quatenus ipſi viarum Magiſtri in cauſarum huiuſmodi cognitione præuenerint , cauſas Artis muratoriæ huiuſmodi nullatenus in toto,vel parte audire, cognoſcere, decidere, ſeu ſe in illis quomodolibet, & quouis prætextu intromittere poſſint, neq; debeant: & quicquid ſecus factum fuerit, irritum ſit, & inane, ac pro infecto habeatur: & per prædictos viarum Magiſtros,ſi præuenerint, vt præfertur, omnino reuocari quādocunque poſſit: Saluo tamen,quòd Clerici, & Præſidentes Cameræ Apoſtolicæ ſe in huiuſmodi cauſis iuxta Pauli III. Litteras prædictas duntaxat,& non aliàs, intromittere poſſint,perpetuo committimus, & mandamus: ac eoſdem Magiſtros viarum, cauſarum,& litium huiuſmodi Iudices,& executores ſpeciales,& generales, ita quòd in eis,vt præfertur alte,& baſſe procedere, & decidere valeant;conſtituimus, & deputamus: Saluo tamen recurſu, ſi partes voluerint, ad ipſum Camerarium. Mandantes propterea dilectis filiis Vitellotio Sanctæ Mariæ in via lata, Diacono Cardinali Vitellio nuncupato, moderno, & pro tempore exiſtenti Camerario,& Præſidentibus,& Clericis præfatis, quatenus ſtatim viſis præſentibus nullo alio deſuper à nobis , vel ſucceſſoribus noſtris, aut dicta Sede, ſeu aliundecunque expectato mandato , omni mora , dilatione, & contradictione ceſſantibus, eaſdē præſentes in dicta Camera recipiant, & admittant,ac in illius libris regiſtrari mandent,illaſq; inuiolabiliter,& ad vnguem in omnibus, & per omnia perpetuo obſeruent,ac ab omnibus,& ſingulis obſeruari faciant realiter,& cum effectu: ac præſentes litteras perpetuo durare,& valere, perpetuique roboris firmitate ſubſiſtere,neque de ſurreptionis, vel obreptionis; ſeu nullitatis, aut quòd præmiſſa, & quodlibet præmiſſorum non fuerint vſu recepta, aut alio quocunq; vitio,ſeu etiam intētionis noſtræ, vel eiuſdē Sedis, aut quouis alio defectu notari,vel impugnari, neq; etiam per nos, vel ſucceſſores noſtros, aut dictam Sedem reuocari, alterari, ſuſpendi,modificari,aut illis in aliquo derogari vnquam poſſe. Sicq; in præmiſſis omnibus, & ſingulis per quoſcunq; Iudices, & Commiſſarios, etiam cauſarū Palatij Apoſtolici Auditores, & ipſius Eccleſiæ Romanæ Cardinales,etiam Legatos de latere,ſublata eis quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, iudicari & diffiniri debere: Ac quicquid ſecus ſuper his à quoquam quauis auctoritate ſcienter vel ignoranter attentari contigerit, irritum . & inane decernimus , & declaramus . Quocirca venerabilibus fratribus noſtris Oſtieñ. & Portueñ. ac Tuſculaneñ. Epiſcopis per Apoſtolica ſcripta Motu ſimili mādamus,quatenus ipſi,vel duo, aut vnus eorum per ſe, vel alium,ſeu alios præſentes Litteras, & in eis cōtenta quæcunque, vbi, & quando opus fuerit , ac quoties pro parte eorūdem Magiſtrorum viarum fuerint requiſiti, ſolemniter publicantes, eiſq; in præmiſſis omnibus, & ſingulis efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentes , faciant auctoritate noſtra eoſdem viarum Magiſtros approbatione, confirmatione, innouatione, ſingulis Statutis , voluntatibus, ordinationibus, extenſionibus , ampliationibus , mandatis , præceptis , inhibitionibus , interdictis,

conceſſionibus, indultis, commiſſionibus, deputationibus, decretis, declarationibus, reuocatione, aliiſque præmiſsis, iuxta præſentium tenorem pacifice frui, & gaudere, Non permittentes eos, vel ab eis cauſam habentes per Camerarium, Præſidentes, & Clericos præfatos, aut quoſuis alios quacunque auctoritate fungentes, contra præmiſſa, vel eorum aliquod quomodolibet indebite moleſtari, inquietari, vel perturbari. Contradictores quoslibet, inobedientes, & rebelles per cenſuras, & pœnas Eccleſiaſticas, ac alia Iuris opportuna remedia, appellatione poſtpoſita, compeſcendo: Inuocato etiã ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachij ſecularis. Non obſtantibus præmiſsis, ac certa per nos dudum Motu ſimili edita ſuper pœnarum per eluſores, qui fabricas præmiſſas non fecerunt, neque faciunt, incurſarum applicatione impreſsioni librorũ de ordine noſtro à Ciuitate Venetiarum ad Vrbem traductæ facta, ſiue conceſſa, quam tenore præſentium, quoad præmiſſa, omnino reuocamus: Ac etiam noſtra de non tollendo iure quæſito, Necnon recolendæ memoriæ Pauli II. & Pauli IIII. de rebus Eccleſiaſticis non alienandis, ac alienatis recuperandis: Necnon Bonifatij VIII. etiam Romañ. Pontificum prædeceſſorum noſtrorũ, de vna, & duabus dietis, dummodo vltra tres dietas aliquis auctoritate præſentiũ ad iudicium non trahatur, necnon aliis quibuſuis Apoſtolicis, ac in generalibus, prouincialibus, & Synodalibus Conciliis editis, & edendis, conſtitutionibus & ordinationibus, ac Vrbis, & Curiæ Romanæ, ac Cameræ Apoſtolicæ, eiuſdemque Curiæ Tribunalium, ac quorumuis Eccleſiarum, Monaſteriorũ, Hoſpitalium, & aliorum piorum locorum, necnon ordinum, Conſulatuũ, & ſocietatum, ac vniuerſitatum, etiam iuramento, confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis, Statutis, & conſuetudinibus, ſtilis, vſibus, naturis, decretis, capitulis, & etiã nouis reformationibus, Legibus Põtificiis, & Imperialibus, ſacris Canonibus, Priuilegiis quoque, indultis, & Litteris Apoſtolicis, illis, illorumq; reſpectiue Populo, Ciuibus, Incolis, & Superioribus, ac iã ſupranominatis, quàm quibuſuis aliis perſonis, & etiã Iudicibus Eccleſiaſticis, & ſæcularibus, ſub quibuſcunq; tenoribus, & formis, ac cũ quibuſuis, etiã derogatoriarum derogatoriis, aliiſq; efficacioribus, & inſolitis clauſulis, irritãtibuſque, & aliis decretis, etiam motu, & ſcientia ſimilibus, vel ad quorumuis inſtantiã in genere, & ſpecie, ac etiam Conſiſtorialiter, & aliàs quomodolibet conceſſis, ac etiã iteratis vicibus approbatis, & innouatis: Quibus omnibus, & ſingulis, etiam ſi pro illorum ſufficienti derogatione de illis, eorumq; totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica, expreſſa, indiuidua, non autem per clauſulas generales idem importantes, mẽtio, ſeu quæuis alia expreſſio habẽda, aut aliqua alia exquiſita forma ad hoc ſeruanda foret: illorũ tenores, formas, & decreta in eis appoſita, ac ſi de verbo ad verbum nihil penitus omiſſo, & forma in eis tradita obſeruata, inſerti forent præſentibus, pro ſufficienter expreſſis habẽtes, illis aliàs in ſuo robore permãſuris, hac vice dumtaxat, motu & ſciẽtia ſimilibus ſpecialiter, & expreſſe derogamus, ac ſufficienter derogatũ fore, & cẽſeri volumus, & decernimus: necnõ omnibus illis, quæ Sixtus, Leo, & Paulus III. prædeceſſores præfati in eiſdẽ ſuis Litteris nõ obſtare voluerunt, contrariis quibuſcunque: Aut ſi aliquibus cõmuniter, vel diuiſim ab eadem ſit Sede indultum, quòd interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint per Litteras Apoſtolicas non facientes plenam, & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi mẽtionem. Et quia difficile foret, præſentes ad ſingula quæque loca deferri: volumus, & etiã declaramus, quòd illarum tranſumptis, ſeu copiis, etiã impreſſis, manu alicuius Notarij publici ſubſcriptis, & alicuius Prælati Sigillo munitis, eadem prorſus fides, etiam in iudicio, adhibeatur, quæ præſentibus, ſi vbicunq; forent exhibitæ, vel oſtenſæ, adhiberetur. Et ne quiſpiam vllo vnquam tẽpore præſentiũ ignorantiam prætendere poſſit; volumus, & eadem auctoritate decernimus, quòd ipſæ præſentes Litteræ in Cameræ Apoſtolicæ, & Curiæ Capitolij valuis, ac in acie Campi Floræ de Vrbe, per aliquem ex Curſoribus noſtris affixæ, copia illarum ibi dimiſſa, vniuerſos, & ſingulos, quorum intereſt, intra menſem à die affixionis huiuſmodi computandũ, perinde afficiant, ac ſi illis perſonaliter intimatæ fuiſſent. Nulli ergo omnino hominũ liceat hãc paginã noſtræ cõfirmationis, approbationis, innouationis, decreti, ſtatuti,

ordinatio-

ordinationis, applicationis, declarationis, extenſionis, ampliationis, mandati, interdi-ẽti, ablationis, caſſationis, amotionis, reuocationis, præcepti, intentionis, permiſsionis, conceſsionis, inhibitionis, impartitionis, commiſsionis, conſtitutionis, deputationis, derogationis, & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Dat. Romæ apud Sanctum Marcum, Anno Incarnationis Dominicæ, Milleſimo Quingenteſimo Sexageſimo Quinto, Decimo Kl. Septembris, Pontificatus noſtri Anno Sexto.

Cæ. Glorierius.
H. Cumyn.
P. Epiſcopus Narnien. Sumiſta.

Anno à Natiuitate Domini Milleſimo quingenteſimo ſexageſimo Quinto, Indictione octaua, Die vero Quinta Menſis Decembris, Pontificatus Sanctiſsimi in Chriſto Patris & Domini noſtri Domini Pij diuina prouidentia Papæ IIII. Anno Sexto, Præſentes Litteræ Apoſtolicæ in quinterno foliorum in totum (computato præſenti) triginta duorum publice affixæ, & publicatæ fuerunt ad valuas Cameræ Apoſtolicæ, Curiæ Capitolij, & in acie Campi Floræ, dimiſsis ibidem in ſingulis locis præfatis reſpectiue, præſentium litterarum copiis (vt moris eſt) affixis, per Nos Bernardinum Andreutium, & Iulium Parinum, prælibati Sanctiſs. D. N. Papæ, & Apoſtolicæ Sedis Curſores.

Philibertus Chapuis Magiſter Curſorum.

LITTERAE S. D. N. PII. V. PONT. MAX.

Per quas reducuntur ad viam iuris cõmunis ea quæ à Sixto IIII. Leone X. Pio IIII. & aliis Rom. Pont. edita fuerunt ſuper iure congrui.

MOTV Proprio &c. Ad hoc nos Deus militanti eccleſiæ præficere dignatus eſt, vt ſingulorum prædeceſſorum noſtrorum geſta (eo inſpirante qui dat ſpiritum bonum petentibus ſe) reuoluentes, ea quæ certis tunc ſuadentibus rationabilibus cauſis emanarunt, ex aliis non minus attendendis rationibus ad rationis tramitem reducamus, prout rerum & temporum qualitate digeſta ſalubriter in Domino conſpicimus expedire. Sane licet aliàs fel. re. Sixtus Papa IIII. Motu proprio, & ex eius certa ſcientia, ac de apoſtolicæ poteſtatis plenitudine ſtatuerit, & ordinauerit, quòd tunc, & pro tempore exiſtentes Romanæ Eccleſiæ Camerarius, & Magiſtri ædificiorum, & ſtratarum dictæ Vrbis ad requiſitionem dominorum quorumcunque domorum, & aliorum bonorum, tenerentur in certis expreſsis caſibus compellere vicinos ad domos, & alia bona expreſſa vendendum, pro pretio per peritos extimando, quodque vicini vendere volentes non niſi vicinis emere volentibus vendere poſſent, & aliàs ac latius prout in dicti prædeceſſoris litteris continetur ſub dat. Romæ apud ſanctũm Petrum, anno Incarnationis dominicæ, milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimo pridie Kalen. Iulij, Pontificatus ſui anno nono, Et ſucceſsiue Leo decimus ſub dat. Romæ apud ſanctum Petrum anno Incarnationis prædictæ, milleſimo quingenteſimo decimo ſexto, quarto Nonas Nouembris, Põtificatus ſui anno quarto, Ac Pius IIII. ſub dat. Romæ apud ſanctum Marcum anno Incarnationis prædictæ, milleſimo quingenteſimo ſexageſimo quinto, decimo Kalen. Septembris, Pontificatus ſui anno ſexto, & alij Romani Pontifices prædeceſſores noſtri litteras prædictas,

Sixti confirmauerint, innouauerint, declarauerint, ampliauerint, & extendiderint, & aliàs prout latius in dictis litteris continetur. Cum tamen, ſicut accepimus, occaſione litterarum prædictarum diuerſæ lites, quæſtiones, & controuerſiæ ortæ, ac diuerſa grauamina, læſiones, perturbationes, & incommoda diuerſis perſonis generata & illata, ac litteræ huiuſmodi quæ correctoriæ iuris communis exiſtunt, & ſecundum propriam ſignificationem ſtricte interpretari deberent, rigoroſæ executioni etiam in caſibus in illis forſan non expreſſis demandatæ fuerint, & in dies demandentur, in earundem perſonarum animorum moleſtiam non modicam, ac propterea plurimorum ad nos querelæ delatæ fuerint, & in dies deferantur, conquerentium potiſſimum de rigore, vel potius iniuſtitia litterarum prædictarum, Nos attendentes quòd ea quæ iuri communi, & ſacris Canonibus contrariantur, & ex certis neceſſitatibus imminentibus, & ita forſan requirentibus ſtatuta & admiſſa ſunt, perpetua eſſe non debent, & quòd ſi legi ciuili multa rigoroſa admittenti grauis viſa eſt iniuria, quæ inani honeſtatis colore velatur, vt homines de rebus ſuis facere aliquid cogantur inuiti, neque ſuo arbitratu vendenda diſtrahere posſint; & propterea conſtitutiones caſſauerit, quæ liberum arbitrium diſtrahendi res proprias impedirent, multo grauior nobis eſſe videtur, qui ſanctorum patrum decretis inhærentes nitimur, vt non niſi ea quæ ad pietatem & æquitatem, ac liberam diſponendi de rebus ſuis facultatem, & ad quietem & tranquillitatem ſubditorum noſtrorum, & querelarum, ac litium præfatarum amputationem tendunt, admittamus: litterarum omnium præfatarum veriores, necnon proceſſuum deſuper formatorum tenores, ac ſi de verbo ad verbum inſererentur, necnon quaruncunque litium deſuper forſan motarum, & in quacunque inſtantia etiam ſuper iuſtitiæ, vel iniuſtitiæ reuiſione penden. ſtatus, merita, ac nomina, & cognomina iudicum, & collitigantium præſentibus pro expresſis habeñ. illaſque ad nos harum ſerie aduocantes, & extinguentes, perpetuumque ſuper præmiſſis ſilentium imponentes, Motu proprio, & ex certa noſtra ſcientia, non ad alicuius ſuper hoc nobis oblatæ petitionis inſtantjam, ſed ex mera animi noſtri deliberatione, & de apoſtolicæ poteſtatis plenitudinē litteras, & conſtitutiones Sixti, Leonis, Pij, & aliorum prædeceſſorum noſtrorum huiuſmodi, quo ad pendentes in quacunque inſtantia, reſectis tamen expenſis illis qui ſub prætextu dictarum bullarum iuſtam hucuſque habuerunt cauſam litigandi, & futuras cauſas, ac ſi nunquam emanaſſent, ad ius commune, & terminos, & viam iuris communis omnino reducimus, reuocamusque, caſſamus, & annullamus, ac viribus vacuamus. Ita quòd in cauſis huiuſmodi ſecundum iuris communis diſpoſitionem, poſthabitis litteris præfatis, procedi, ſententiari, & diffiniri debeat. Excipimus tamen à præſenti noſtra reductione, & caſſatione, quòd ſi pro vna, vel pluribus ædibus ſacris, ædificiis, viis, & plateis publicis conſtruendis ampliandis, vel dirigendis, aliquæ domus, vel alia ædificia, & bona eſſent in totum vel in partē incorporanda, demolienda, vel reſtringenda, quòd in caſibus præfatis, & non in aliis posſint vicini, & habentes domos, ſedimina, plateolas, & alia quæcunque bona, etiam ſi aliter vendituri non eſſent, compelli ad ea vendendum. Ita tamen quòd compulſi præfati vltra æſtimationem domus, ſediminis, plateolæ, & aliorum bonorum prædictorum faciendam per duos peritos communiter eligendos, & in caſu diſcordiæ per Magiſtros viarum loco tertij, quartam partem pretij vltra valorem vt ſupra æſtimandum conſequantur. Diſtrictius inhibentes quibuſuis &c. ne aliter quàm vt præmittitur iudicare, vel contra præmiſſa ſententiare, aut lites prædictas proſequi quouis quæſito colore audeanr, vel præſumant. Decernentes quoque omnes & ſingulas aliter quàm vt præfertur ferendas ſententias nullas, irritas, inanes, nulliusque roboris vel momenti, & tanquam tales nemini ſuffragari; nec à quoquam exequi quouis prætextu deberi. Præſentes vero vim perpetuæ conſtitutionis, & legis habere, & inter extrauagantes conſtitutiones noſtras regiſtrari, ac publicari debere. Nec vllo vnquam tempore de ſubreptionis, vel obreptionis vitio notari, impugnari, inualidari, ad terminos iuris reduci, in ius vel controuerſiam vocari

quacun-

quacunque occaſione, vel cauſa minime poſſe, minuſque ſub quibuſuis ſimilium, vel diſſimilium gratiarum reuocationibus, ſuſpenſionibus, & limitationibus comprehendi nullatenus poſſe, ſed ſemper ab illis exceptas, & quoties illæ emanabunt, toties in priſtinum, & eum in quo ante præmiſſa quomodolibet erant ſtatum, reſtitutas, repoſitas, & plenarie reintegratas eſſe. Sicque ab omnibus cenſeri, & ita per quoſcumque iudices quacunque auctoritate fungen. etiam cauſarum ſacri palatij apoſtolici Auditores, ac Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, ſublata eis aliter iudicandi poteſtate, iudicari, & diffiniri debere: Irritum quoque, & inane ſi ſecus à quoquam quauis auctoritate contigerit attentari. Mandamuſque propterea dilectis filiis Aloyſio tituli Sancti Marci presbytero Cardinali Cornelio nuncupato, moderno ac pro tempore exiſtenti Camerario, & Magiſtris viarum in virtute ſanctæ obedientiæ, ac excommunicationis pœnis, vt præſentes noſtras inuiolabiliter, & ad vnguem in omnibus, & per omnia perpetuo obſeruent, & ab omnibus, & ſingulis realiter, & cum effectu obſeruari faciant. Non obſtantibus litteris, Sixti, Leonis, & Pij præfatis, & aliis apoſtolicis, necnon in prouincialibus, & ſynodalibus Conciliis editis ſpecialibus, vel generalibus conſtitutionibus, ac quibuſuis etiam iuramento &c. ſtatutis, ac legibus etiam municipalibus, ac quibuſuis clauſulis etiam præſeruatiuis in dictis litteris appoſitis, necnon regula noſtra, & aliorum Romanorum Pontificum de non tollendo iure quæſito: quibus omnibus etiam ſi de illis &c. illorum tenores &c. hac vice latiſſime derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcunque, cum clauſulis opportunis, & conſuetis. Et quòd litterarum præfatarum tenores, ac litium ſtatus, & merita habeantur pro expreſſis &c. ſeu &c. & de auocatione illarum, & extenſione, necnon reductione, reuocatione, caſſatione, annullatione, & viribus euacuatione, exceptione, inhibitione, decreto, & aliis præfatis, quæ hic pro repetitis habeantur, & ad partem perpetuo in forma gratioſa, & cum alia ſi videbitur deputatione iudicum &c. qui aſſiſtant, & præmiſſa obſeruari faciant &c. & ſub cenſuris &c. cum poteſtate citandi &c. inhibendi &c. inuocàto &c. ſæcularis, & cum derogatione quorumcunque contrariorum, quorum omnium tenores &c. latiſſime exprimi poſſint. Et cum decreto quòd litteræ, vt ad omnium notitiam deducantur, imprimi debeant per impreſſorem noſtrum Cameralem, quæ ſic impreſſæ in valuis baſilicæ Principis Apoſtolorum de Vrbe, & Cancellariæ Apoſtolicæ, ac acie Campi Floræ affigantur, ipſæque ſic affixæ perinde afficiant, ac ſi eſſent omnibus perſonaliter intimatæ. Et nihilominus earundem tranſumptis manu alicuius notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo alicuius in dignitate eccleſiaſtica conſtituti munitis; eadem prorſus fides adhibeatur, quæ ipſis originalibus litteris adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Et quòd præſentis Motus proprij ſola ſignatura ſufficiat, & vbique fidem faciat tam in iudicio quàm extra, attento quòd in Vrbe, ſeu, ſi videbitur, litteræ deſuper cum maiori præmiſſorum expreſſione, etiam per breue expediri poſſint.

Placet motu proprio. M.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum, Quarto idus Aprilis, Anno Sexto.

Anno à Natiuitate Domini Milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo primo, Indictione decimaquarta, Die vero vigeſima prima Aprilis, Pontificatus Sanctiſſ. in Chriſto patris & D. N. D. Pij Papæ Quinti, Anno Sexto, ſupradictæ litteræ affixæ & publicatæ fuerunt ad valuas baſilicæ Principis Apoſtolorum de Vrbe, Cancellatiæ Apoſtolicæ, & in acie Campi Floræ, dimiſſis in locis ſupradictis copiis affixis, per me Alexandrum Aſtancollum Curſ.

Antonius Clerici magiſter Curſ.

LITTE.

LITTERAE S. D. N. D. GREGORII PAPAE XIII. Conſtitutionis de Aedificiis & Iure congrui.

GREGORIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam. Quæ publice vtilia, & decora eſſe huic almæ Vrbi ratio ipſa atque vſus docuit, ea priuatis cupiditatibus, ac commodis præferenda cenſemus. Cum itaque ſe. me. Pius Papa V. prædeceſſor noſter nonnullas per fel. record. Sixtum IIII. Leonem X. & Pium etiam IIII. ſimiliter prædeceſſores noſtros ad ornatum Vrbis editas conſtitutiones, vnà cum decreto Cameræ Apoſtolicæ de Inquilinis in emptionibus domorum præferendis, tamquam iuris communis correctorias, & quæ nimis late à Iudicibus interpretatæ cauſam iniuriæ quamplurimis pauperibus inferendæ præberent, duobus editis ſcriptis, quorum ſolam ſignaturam ſufficere voluit, motu proprio abrogaſſet, & ad viam iuris communis reduxiſſet: Dilecti filij Senatus Populusque Romanus abrogationem & reductionem huiuſmodi ægreferentes, initio Pontificatus noſtri, & aliàs perſæpe publico decreto à nobis enixe poſtularunt ſupplices, vt litteras præfatas Pij V. vti decori publico, ac multorum ciuium commoditati infenſas tollere pro noſtro erga hanc almã Vrbẽ paterno amore dignaremur. Quam rem dum nos diutius differimus, plurimorum eandem ob cauſam querimonias expoſtulantium ſuſtinuimus: quin etiam intelleximus publicum ipſius Vrbis ornatum deſeri, & magnifica ædificia iampridem inchoata; propter nimiam quorundam cupiditatem interrupta pendere; plurimosque ea de cauſa ædificandi conſilium abieciſſe. Quibus malis, quod minimo Ciuium noſtrorum, ac Curialium detrimento fieri poſſit, mederi cupientes, cum etiam in litteris Sixti, ac Leonis, ac Pij Quarti huiuſmodi multa addenda, & minuenda, ac aliàs animaduerſione digna apparerent, opportunum arbitrati ſumus, omnibus prædictis Sixti, Leonis, & Piorum litteris antiquatis, & abrogatis, quæ ab illis ad publicum Vrbis illiusque diſtrictus ornatum, aeris ſalubritatem, ac priuatorum etiam commoditatem prouide tunc ordinata fuerant, ea magis accommoda his tẽporibus ratione moderata, ſimulque ea quæ nos de nono ſtatuẽda duximus, vnica cõſtitutione cõplecti omnia, ne publicũ bonũ, ac decus iacere diutius pateremur.

1 Itaque dictas ac quaſcunque alias prædeceſſorum litteras, quatenus ad aliquod eorum, quæ his noſtris litteris continebuntur, pertinent, deque aliquo eorum ſtatuunt, aut diſponunt, antiquantes & abrogantes, atque penitus reuocantes & tollẽtes, De poteſtatis nobis tributæ plenitudine ſtatuimus, quòd qui pro tempore fuerint Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Camerarius, atque ædificiorum, & viarum Vrbis Magiſtri, quacunque Vrbis parte neceſſarium atque vtile fore cognouerint, poſſint pro viis, areis, plateis, aliisque locis publicis, ſiue veteribus dirigendis, & ampliandis, ſiue nouis ducendis, & conſtituendis, cogere dominos domorum, & locorum quorumlibet, tam eccleſiaſticos quàm ſeculares quacunque dignitate præditos, vt vendant Conſeruatoribus, aut Syndico eiuſdem Vrbis domos & loca, quæ Camerarius & Magiſtri prædicti ad id neceſſaria duxerint, ſiue illa domini ipſi habitent, ſiue aliis locare ſoliti ſint, pretio à Magiſtris prædictis ſtatuendo.

2 Vbi vero aliquas ruinas eſſe perceperint, locaue aperta viis publicis hærentia, ne laceræ atque inhabitatæ domus, interruptaque ſpatiis interiacentibus viarum ſepta, Vrbi deformitatem atque incommoditatem afferant, curent ipſi Camerarius & Magiſtri eas celeriter ſarciri.

3 Itaque quoſcunque dominos, ſiue directos, ſiue vtiles domorum dirutarum, vel arearum aliorumue locorum vacuorum, ſecus vias publicas iacentium, grauibus pœnis propoſitis, breuique ipſorum arbitrio præfinito tempore, cogant domos dirutas, vel areas, aliaue loca huiuſmodi ab eis poſſeſſa, muro ſaltem claudere, murumque ipſum

ad eam

ad eam altitudinem, quæ proxima ædificia proximoſque muros æquet, vel ad aliam, quam ipſi præſcripſerint, attollere. Eamque ob cauſam iidem Camerarius, & Magiſtri, ſi ipſis viſum fuerit, interdicant interim inde dominis exactionem, ac conductoribus, ſi qui forte fuerint, ſolutionem penſionum, ſeu canonum, aut cenſuum, eaſque faciant in huiuſmodi opus ipſoſmet conductores impendere, quas cum conductores ita impenderint, domini acceptas ferre debeant: cum vero impendere iuſſi neglexerint, opus quòd in tempore iuxta huiuſmodi præſcriptum factum non fuerit, ſua ipſi impenſa perficient. Quod ſi vel nulli ſint conductores, vel penſiones interea temporis debitæ ſatis operi non ſint, neque tamen domini poſſidentes domos dirutas aut areas locaue aperta huiuſmodi ſic clauſerint, ex tunc præfinito tempore elapſo, ſi vtiles tantum domini ſint, ab vtili eorum dominio, omnique iure, quod inde eis competebat, cecidiſſe intelligantur, locaque ipſa ad directos dominos libere, cum onere tamen illa ita claudendi, deuoluta ſint eo ipſo. Si vero etiam directum dominium, ſiue per proxime dictam deuolutionem ſiue aliàs habeant, liceat prædictis Camerario, & Magiſtris, poſtquam ſic præfinitum ipſis dominis tempus effluxerit, tum exigendis propoſitis pœnis, tum aliis creſcente contumacia etiam grauioribus, & ſæpius incutiendis, eos plectere; tum vero etiam captis ex aliis illorum bonis pignoribus, eiſque per ſubhaſtationem de more diſtractis, pecuniam cogere, vnde murus, & præſcriptum opus omnino perficiatur. Vel ſi hac quoque ratione non profecerint, loca eadem, modo domini ipſi illa non incolant, propoſitis ad hoc ſemel, vel pluries edictis, quibuſcunque perſonis illa nouis ædificiis inſtaurare, vel ſaltem ſic claudere volentibus, locare, aut in emphyteuſim etiam ad longum tempus, vel ad vnius, aut plurium perſonarum ſiue ſucceſſurarum, ſiue nominandarum vitas, atque etiam perpetuò concedere, vel etiam vendere, aut aliàs alienare pro penſione, aut canone, aut pretio quod reperiri poterit, ita quidem vt ex pluribus, hoc caſu, oblatoribus, ſi quis rei particeps, aut conſors fuerit, is præ omnibus obtineat, niſi forſan & ipſe in claudendo negligens fuerit: præter hunc autem, vicini cæteris, & inter vicinos qui magis indiget, vel qui vicinus eſt à pluribus partibus, inter cæteros vero qui plus, quique ad maiorem Vrbis ornatum ædificare voluerit, præferatur, iudicio eorundem Camerarij, & Magiſtrorum.

4 Pro priuatis autem ædificiis ſimiliter aut nouis conſtruendis, aut veteribus amplian dis, liceat cuicunque quouis muro ſibi propinquo libere vti, eique tigna, lapides, aliamque materiam ædificij ſui, totumque ipſum ædificium iniungere, & annectere, etiam ſi murus is ad vicinum ſuum totum pertineat, perſoluto tamen eiuſdem muri dimidio pretio, ad eam æſtimationem, quam duo periti, quorum ſingulos ſingulæ partes elegerint, vel illis diſcordibus ipſi viarum Magiſtri declarauerint.

5 Et ſi inter duas domos viculus fortè ſiue intercapedo trium circiter, vt ſolet, palmorum interſit, liceat ei qui primus in altera earundem domorum ædificare cœperit, habita tamen ab ipſis Magiſtris licentia, totum ſibi viculum nullo perſoluto pretio occupare, ac domui ſuæ adiungere, domumque ad vicini murum producere, muroque, vt ſupra dictum eſt, communiter vti.

6 At ſi quis domum, fundum, ſolumue habens, ibi ædificare voluerit, illi Camerarius & Magiſtri præfati cogant vendi domos aliaque loca eidem domui, fundo, ſolo vicina, quæ eorum domini non incolunt, ſed locare ſolent, quæque iidem Camerarius & Magiſtri huiuſmodi ædificio vtilia, & neceſſaria putauerint, pretio tamen aucto duodecima eius parte, vltra æſtimationem modo prædicto faciendam. Et nihilominus ſi ædificium ipſum inſigne futurum ſit, eique perficiendo aliqua domus etiam à domino habitata, vel hortus aliuſue locus muris clauſus opportunus cohæreat, eo caſu (dummodo ædificium iam cœptum ſit, idque à duobus ſaltem lateribus cohæreat domui, horto, vel loco huiuſmodi, illiuſque æſtimationem quadruplo ſit exceſſurum) cogant dominum etiam ſic habitantem, vt domum, hortum, vel locum vendat, aucto tamen dicto prètio ad quintam eius partem; dataque ipſi domino ſex menſium dilatione poſt factam vēditionem, quo interim ibidem permanens aliam ſibi habitationē parare poſſit.

7 Præte-

7 Præterea cum ob ducendam ſiue dirigendam viam, vel ob aliud opus publicum ali qua pars alicuius domus, quam dominus ſine vlla fraude tunc habitaret, mandato dictorum Magiſtrorum diruta fuerit, vnde domus habitationi domini incommoda efficiatur vt familiam non capiat, ſi iuxta illam fuerit alia domus annua penſione, vel alias locari ſolita, cuius coniunctione huiuſmodi incommoditati ſubueniri poſsit, vt id fiat, cogant eam domino domus dirutæ, ſi ibi deinceps habitaturus ſit, vendi pretio, quod ſupradicto modo æſtimatum fuerit. Quòd ſi diuerſorum dominorum domus huiuſmodi iacturam paſſæ, locari ſolebant, non autem habitari, alio ipſorum dominorum petente, cogatur alius domum ſuam ſic dirutam vel exciſam vendere, conſtituto pretio ad æſtimationem prædictam, hac tamen diſtinctione habita, vt detur optio illi, qui minorem iacturam in ſua paſſus fuerit, an ipſe velit aliam emere. Quin etiam, ſi quis poſt huiuſmodi ruinas propter publicum aliquod opus factas propriam domum ea de cauſa aliqua parte dirutam vel exciſam, quam ipſe habitare ſolebat, ſarſerit, eique alia domus ſimilem paſſa iacturam contigua ſit, quam dominus ſimiliter habitans intra tempus à Magiſtris præfinitum neque ſarſerit, neque muro clauſerit, ſed deformem reliquerit, velitque is, qui ſuam ſarſit, truncam illam ſibi contiguam ſuæ coniungere, & ædificare, ac propterea pretio, vt ſupradictum eſt, æſtimando, & amplius addita eiuſdem pretij quinta parte emere, cogatur eius dominus, licet habitans, ita vendere.

8 Sed & cum aliqua domus, ſiue fundus, aut ſolum volente ſua ſponte domino vendendum erit, teneatur venditor perquirere à vicinis, quotquot erunt, qui rem aliquam immobilem illi contiguam habuerint (etiam ſi ſe empturos nullo modo antea profeſsi ſint) an aliquis eorum velit rem vendendam emere, eiſque pretium atque omnia pacta & conditiones quibus cum alio vere, omnique procul fictione contraxit, intimare: perquiſitio autem & intimatio fiant per vnum ex Curſoribus, ſeu Mandatariis perſonaliter quidem ſi reperti fuerint; ſin autem duorum Curſorum, ſeu Mandatariorum diligentia reperiri commode non poterint, fiant domi dimiſſa copia: abſentibus autem ab Vrbe, docto extraiudicialiter, & ſummarie coram eiſdem Camerario, & Magiſtris eos abeſſe, fiant per publicum edictum locis, quibus in Vrbe conſuetum eſt, affigendum. Quibus ita factis, iurent tam venditor quàm emptor, apud acta Notarij dictorum Magiſtrorum, venditionem de huiuſmodi re iam factam & intimatam eſſe veram, & in ea eiuſque pretio non interceſsiſſe dolum, fraudem, ſimulationemue aliquam. Poſt hæc ſi vicini prædicti ſe eiſdem pretio ac pactis, & conditionibus empturos non declarauerint, & ibi ædificaturos non promiſerint, præſentes ſcilicet intra quindecim dies, abſentes vero intra triginta, à die præſtitorum huiuſmodi iuramentorum: Rurſus ſi tam præſentes quàm abſentes intra alios quindecim dies ab huiuſmodi declaratione, & promiſſione (ſi fiat) omnia iuxta ea quæ in venditione intimata continebuntur, non præſtiterint, pretiumque ſi quod in illa ſolutum fuerat, non perſoluerint, & de ædificando ibi ad certam ſummam, certumque tempus, ac ſub certa pœna, prout ab eiſdem magiſtris præſcriptum fuerit, ſe non obligauerint, illis poſthabitis, venditio cuicunque alij facta maneat & rata ſit. Qui vero intra vtrumque dictorum terminorum prædicta impleuerit, ei cæteris excluſis venditio ſic fieri debeat. At ſi perquiſitio, & intimatio ita factæ, iuramentaque ita præſtita non fuerint, quæcunque venditio de ea domo, ſiue ſolo cuicunque alij facta nullum ius emptori tribuat, & quo ad illum pro infecta ſit, quandiu vicini intra annum à die quo illam reſciuerint, ſe oppoſuerint. Siquidem aliquo ipſorum intra dictum annum petente, ſeque, vt prædictum eſt, obligante ad ædificandum, & pretium emptori (ſi is illud accipere, & emptioni ſuæ renunciare, ac ratione illius, prout Camerarius & Magiſtri mandauerint, cauere voluerit) reſtituente, alioqui pretium ipſum deponente, venditio ei facta cenſeatur, & perinde ex illa in rei poſſeſsionem inducatur expulſo inde dicto primo emptore, ac ſi cum eo, & ad eius commodum celebrata eſſet. Reſciuiſſe autem, quod ad hoc attinet, intelligatur quocunque modo perceperint, vel hoc ſolum rem ſcilicet fuiſſe venditam, licet neque pretium neque alias conditiones aut qualitates perceperint. Poſt dictum vero annum maneat prima venditio,

neque

neque hac de cauſa à quoquam amplius impetatur. Cæterum eo caſu quo perquiſitio, & intimatio prædictæ fient, ſi in illa venditione aliqua ſimulatio præſertim circa pretiũ augendum admiſſa fuerit, tum venditio nulla ſit, tum ſimulatores ipſi alter re, alter pretio priuati ſint, ipſumque pretium ipſaque res Cameræ Apoſtolicæ applicentur eo ipſo. Et præterea iidem ſimulatores pœnis falſi; & ſi iurauerint, etiam periurij puniantur.

9 Eadem omnia & cum inquilino locum habeant, cum domus volente domino venalis erit, videlicet vt etiam ipſius domus inquilino (ſi quis erit) perquiſitio & intimatio fiant modo prædicto: ipſeque, ſi emere voluerit, tum intra eoſdem terminos, tum deinceps eadem faciat, quæ vicini facere debent; excepta duntaxat oblatione, & obligatione de ædificando. Etenim inter inquilinum & vicinos ea ſit diſtinctio, vt volentibus ædificare vicinis, inquilini nulla ratio habeatur: ſed tantum viciniorum. At illis non promittentibus ædificare, inquilino, etiam ſi ædificaturus non ſit, idem ius in emptione competat, quod vicinis, ſi ædificare vellent, ſecundum prædicta competeret.

10 Verumtamen quando in ſingulis caſibus prædictis ſiue coactæ ſiue ſpontaneæ venditionis duo vicini fuerint, quorum ædificiis vendenda res opportuna exiſtat, & propterea illam ſibi quiſque ex hac conſtitutione vendi poſtulet, is obtineat, qui magis illa indiguerit. Aut ſi vterque æque indigeat, inter vtrumque diuidatur, quatenus vtrique commoda portio tribuatur. At ſi huiuſmodi portiones vtrique forent inutiles, tota illi detur, cuius ædificio à pluribus partibus vel aliàs magis adhæſerit. Si vero alteri tantum diuiſio inutilis futura ſit, nihil illi, ſed tota alteri detur. Quòd ſi nulla fuerit ædificantium indigentia, is præferatur, qui magis fuerit vicinus, vel in vicinitate pari, is qui plus, quique ad maiorem Vrbis ornatum iudicio eorundem Camerarij, & Magiſtrorum ædificare voluerit.

11 Præter ſupradictos autem vicinitatis caſus, ſi quis domum, aliumue fundum, aut ſolum in emphyteuſim, aliumue titulum, perpetuo, vel ad vnius, aut plurium perſonarum vitam pro annuo canone aliaue reſponſione conceſſum habeat, ibique ædificare velit, liceat eiſdem Camerario & Magiſtris, eo petente, domum, fundum, aut ſolum huiuſmodi ab eius directi domini, licet nolentis, proprietate, dominio, ac iure, necnon à canonis ſeu reſponſionis præſtatione eximere, & liberare; alia re ſtabili prius conſtituta, pretij, commoditatis, redditus, ac bonitatis ſaltem paris, quæ loco illius liberatæ ſit quoad omnia, & ad eundem directum dominum ratione proprietatis, dominij, deuolutionis, & aliàs cuiuſque iuris, & oneris eiſdem modo, & forma pertineat, quibus illa pertinebat: tranſlato quoque ad iſtam huiuſmodi canone ſiue reſponſione, cum augmento quintæ illius partis: & inſuper præſtita idonea cautione, & etiam facta per illum qui ædificaturus eſt obligatione omnium ſuorum bonorum, tum quòd res, in quã facta eſt huiuſmodi tranſlatio, libera eſt; tum etiam de euictione in ea forma, qua in Vrbe præſtari ſolet.

12 In ruſticis quoque prædiis, vt & illorum nitori ad honeſtam in illis hominum commoditatem, ſalutaremque ſiue animi ſiue corporis refectionem aliqua ratione conſulatur, illud obſeruetur: Vt qui vineas, aut canneta intra tria ab Vrbe milliaria, ſiue partiariis colonis aliqua parte fructuum, ſiue aliis pecunia ſolent locare, cogi poſſint eadem vendere pretio æſtimando, vt ſupra dictum eſt, & amplius duodecima ipſius pretij parte iis, qui prope illa vineas poſſident, quas colunt ſua impenſa; dummodo emptorum vineæ ſint non ſolum maioris pretii, & menſuræ, ſed magis etiam & cultæ, & ædificiorum ſtructuris conſpicuæ: hiſque omnibus illa tantopere ſuperent, vt magna inter vtraque adſit inæqualitas, iudicio eorundem Camerarii, & Magiſtrorum. Non poſſint autem cogi, vt partem tantummodo earum vendant.

13 Ii vero qui vſque ad duodecim ab Vrbe milliaria habent prædiola menſuræ decem dumtaxat, vel paucorum rubrorum (quas linguas ſeu pedichas dicunt) contigua maioribus aliorum prædiis, quæ caſalia appellantur. Item ii quoque ex quorum Caſalibus ſimiles linguæ ſeu pedichæ eiuſdẽ menſuræ, in aliorum intra idẽ ſpatium duodecim

milliarium conſtitùta caſalia excurrunt, eaque interſecant, vt à duobus, vt minus, lateribus linguæ ipſæ à vicinis caſalibus circũdentur, cogi poſſunt (ſiue ipſi colant, ſiue aliis locent) illas vendere, conſtituto pretio ad æſtimationem de qua ſupradictum eſt, adiectaque eiuſdem pretij quinta parte.

14 Quæcunque autem ſupra ſtatuta ſunt; tum de vrbanis tum de ruſticis prædiis aut ſponte aut coacte vendendis, vel etiam à directis dominis liberandis, ea locum habeant omnino, ſiue prædia ipſa ſint eccleſiaſtica, & ad quaſcunque eccleſias, & baſilicas, etiam dictæ Vrbis, etiam Patriarchales, aut cuiuſuis ordinis monaſteria, & etiam mendicantium domos, aliaque loca religioſa, necnon hoſpitalia etiam nationum, aut regularium, militiarum, ſodalitateſque, aut confraternitates, cæteraque pia loca pertinentia; dummodo neque contigua eccleſiis, monaſteriis, hoſpitalibus, religioſiſque, ac piis locis huiuſmodi, neque intra illorum ſepta conſiſtant: ſiue ſint priuatarum perſonarum capellæ, & oratoria, vel domus, aut loca ſeruandæ hoſpitalitati deſtinata, modo hoſpitalitas inibi iam neque exerceatur actu, neque amplius exerceri debeat: ſiue ſint laicalia; & cuicunque fidei commiſſo, ſubſtitutioni, ſucceſſioni vel diſpoſitioni obnoxia: & tam hæc laicalia, quàm illa eccleſiaſtica, eorum qui illa reliquerunt ſeu dederunt vltima vel alia voluntate alienari prohibita, ac quocunque onere grauata.

15 Sed quoties caſus euenerit, quò res aliqua hac conſtitutione vendi debeat; ſi is [illegible] pertinet eam vendere bis monitus à Camerario & Magiſtris, cum aſſignatione [illegible] entis termini ad vendendum, id recuſauerit, vel malitioſe diſtulerit, tunc Camerarius & Magiſtri vice ac nomine recuſantis, vel differentis rem ipſam vendant, cum promiſſionibus, obligationibus, renunciationibus, pactis etiam pœnalibus, & clauſulis conſuetis, pretiumque quod inde cum eius augmento proueniet, apud ædem ſacram, vel perſonam fide, & facultatibus idoneam deponant. Deinde ſi res eccleſiaſtica erat, vel etiam ſi laicalis, ſed (quod ſciatur) fidei commiſſo, ſimiliue diſpoſitioni ſubiecta, alienarive prohibita, aut onere grauata; antequam emptor eius poſſeſſionem aſſequatur; pretium ipſum totum in aliquorum bonorum immobilium emptionem, vtiliter conuertatur, cauente de euictione etiam ipſo emptore, & ad id omnia bona obligante. Denturque bona inde empta domino rei venditæ. Quo facto; venditio rei illius nequaquam reſcindi, aut etiam impugnari poſſit, prætextu quarumuis obſtantium diſpoſitionum, ſiue etiam inutilitatis eccleſiæ, aut loci, vel perſonæ cuiuſquam. Et inſuper res illa vendita libera ſit & exempta ab omnibus huiuſmodi diſpoſitionibus, prohibitionibus, & oneribus, eaque ad bona, in quæ illius pretium conuerſum eſt, ſint translata. Et exinde bona ipſa dictæ venditæ rei loco maneant, iiſdemque prorſus diſpoſitionibus, prohibitionibus, & oneribus ſubiaceant, quibus illa ſubiacebat: ſintque nihilominus de euictione illius emptori obligata eo ipſo. Si autem res vendita neque eccleſiaſtica erat, neque eiuſmodi vinculis obnoxia habebatur, & qui eius dominus fuerat, venditioni ita factæ conſentire velit, ac fideiuſſores de euictione præſtare, pretium illi ſoluatur. Quod ſi huiuſmodi fideiuſſores præſtare noluerit, vel etiam non potuerint, emantur ex ipſo pretio arbitrio eorundem Camerarij, & Magiſtrorum, vel loca montium non vacabilium, vel alia bona immobilia de quorum euictione idoneis fideiuſſoribus ſit cautum, eaque dicto domino tradita, ſint loco ſimilis cautionis pro re vendita; donec aliter emptori idonee caueatur, & interim vendi, aut aliàs alienari nullo modo poſſint. Verum vſquequo pretium, vel ex pretio alia res empta, vt præfertur, domino tradatur, penſio, quæ ex ipſius rei venditæ locatione percipi ſolebat, vel percipi veriſimiliter potuiſſet, eidem ab emptore perſoluatur.

16 Curent autem Camerarius, & Magiſtri, vt quiſquis per cauſam ædificandi huius conſtitutionis fauore vti voluerit, ei ante omnia, conſideratis tum ipſius, tum loci qualitatibus, ſummam, quam ædificando, vt minimum, impendere, ac tempus quo inchoaſſe quoque perfeciſſe debeat; propoſitis quas voluerint pœnis præſcribant. Iſque ad præſcriptum huiuſmodi promittat, & ſe bonaque ſua omnia arctiſſime obliget, ſubiturus omnino pœnas ipſas niſi promiſſa præſtiterit, omni purgatione

morae

moræ ex quocunque iure, & etiam canonica æquitate competenti penitus ſublata. Et nihilominus compellendus ab eiſdem Camerario & Magiſtris vel promiſſa perficere, vel quæ propterea emit, & etiam illis vicina, quorum occaſione emit, & in quibuſe ædificaturum propoſuerat, loca, & domos aliis ædificare volentibus, iuſto pretio, ſicut ſupradictum eſt, æſtimando, abſque vllo augmento vendere.

17 Sed ne aliquorum impunitas, qui (vt accepimus) beneficio litterarũ Sixti, & Leonis ac Pij Quarti dum illæ vigerent abuſi, domos, & loca ex illarum diſpoſitione acquiſita infabricata adhuc retinent, aliis admittendi ſimilia audaciam præbeat, iidem Camerarius & Magiſtri illos omnes qui à viginti annis citra loca aliqua ex dictarum litterarum diſpoſitione emerunt, ſeque in illis ædificaturos promiſerunt, nec præſtiterunt, cogant ea omnia quæ tunc facere debebant, intrà ſpatium ſex menſium, à die præcepti eis hac de re faciendi implere: alioqui pœnas præmiſſas ab iis exigant omnino. Et præter illas, loca eadem dominis quibus ablata fuerunt, ſi ipſi velint, eodem pretio quod tunc ſolutum fuit reſtitui, vel illis nolentibus, aliis qui ibi ædificaturi ſint, pretio, vt ſupradictum eſt, æſtimando vendi compellant.

18 Cæterum pœnæ omnes quas incurrent qui aduerſus conſtitutionem hanc, ſeu Camerarij & Magiſtrorum pro ipſius conſtitutionis executione mandata, vel decreta admiſerint, locis piis dictæ Vrbis ita applicata ſint, vt illi ex locis ipſis irreuocabiliter debeantur, pro quo primùm pœnæ ipſæ poſt illarum incurſum petitæ fuerint; ad quam petitionem, lapſis ab huiuſmodi incurſu triginta diebus, (niſi dicti Camerarius, & Magiſtri illas iam pro eorũ debito exegerint) quilibet in dicta Vrbe, vel in Romana Curia Iudex ad illarum exactionem indeſinenter procedat, donec eidem loco verè & integre perſolutæ fuerint. Nullo autem dictorum locorum petente, noſter in Vrbe Vicarius eas de manu dictorum Camerarij, & Magiſtrorum acceptas, vel eis ab ipſo interpellatis negligentibus, ab eorum debitoribus exactas, inter dicta loca, iuxta eorum indigentiam, arbitrio ſuo diſtribuat.

19 Nos enim ad ſupradicta omnia, & ſingula faciendum, & exequendum, inque illis, & pro illis ſummarie, ſimpliciter & de plano, ſolaque veritate inſpecta, ac manu regia, etiam ex officio, procedendum, plenam, expeditam, liberamque auctoritatem, & poteſtatem; Camerario ſcilicet in eccleſiaſticas, eidemque & Magiſtris viarum prædictis in laicas, ac quoad pœnas prædictas Vicario, ac ſingulis Vrbis, vel Curiæ Iudicibus huiuſmodi, in quaſcunque perſonas, de eadem poteſtatis plenitudine præſentis conſtitutionis auctoritate tribuimus, & demandamus.

20 Decernentes eadem omnia, & ſingula quæ ſupra ſtatuta ſunt, ſi quando in aliquo caſu de eorum ſenſu controuerſia continget, in eam partem interpretanda eſſe, quæ ad Vrbis ornatum magis facere videbitur. Ac ſemper & vbique ſiue in iudicio ſiue extra iudicium fauorabilia cenſeri. Et ita ab omnibus Iudicibus etiam Palatij Apoſtolici Auditoribus & Cardinalibus, ſublata quauis aliter interpretandi, & iudicandi poteſtate, interpretari & iudicari debere. Et ſi ſecus fiat, fore irritum & inane.

21 Non obſtãtibus præmiſſis, ac felicis record. Simmachi, & Pauli II. de rebus eccleſiæ non alienandis, aliiſq; conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, legibus etiã Imperialibus, dictæque Vrbis, atque eccleſiarum, monaſteriorum, & locorum religioſorum, ſiue piorum, ordinumque, quorum bona huiuſmodi fuerint, ſtatutis & conſuetudinibus, necnon teſtantium voluntatibus, aliiſque diſpoſitionibus etiam iuramento, confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis, priuilegiis quoque & litteris Apoſtolicis eiſdem eccleſiis, monaſteriis, & locis, eorumque ſuperioribus, capitulis & conuentibus, ſeu Populo Romano, aliiſque quibuſcunque conceſſis, & quibuſuis aliis Sedis Apoſtolicæ indulgentiis, per quæ præſentium executio, & per eas tributæ iuriſdictionis explicatio poſſet quomodolibet impediri, vel tardari: quibus omnibus, eorum tenores pro plene, & integre expreſſis habentes, de poteſtatis plenitudine prædicta derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcunque.

22 Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ antiquationis, abro-

L 2 gationis,

gationis, reuocationis, ſublationis, ſtatuti, tr.butionis, demandationis, decreti, & derogationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorũ eius ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud Sanctum Marcum, Anno Incarnationis dominicæ milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo quarto, Kalendis Octobris, Pontificatus Noſtri Anno Tertio.

Cæ. Glorierius.

M. Datarius.

A. de Alexijs.

Anno à Natiuitate Domini noſtri Ieſu Chriſti milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo quarto, Indictione ſecunda, Die vero decimaquinta menſis Octobris, Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & D.N. D. Gregorij diuina prouidentia Papæ XIII. Anno eius tertio, retroſcriptæ litteræ affixæ, & publicatæ fuerunt ad valuas baſilicarum eccleſiarum Lateranen. & Principis Apoſtolorum de Vrbe, Cancellariæ Apoſtolicæ, & acie Campi Floræ, vt moris eſt, per nos Petrum Aloyſium Gaytam, & Io. Guerardi Curſ.

Alexander Aſtancollus magiſter Curſ.

LITTERAE PAVLI PAPAE TERTII IN FAVOREM ſeruorum libertatem in Palatio Conſeruatorum acclamantium.

PAVLVS Papa III. Motu proprio &c. Nouimus, quòd in hac alma Vrbe noſtra, quæ caput Eccleſiæ exiſtit, ſicut hactenus ante chriſtianam religionem totius orbis ſibi, & merito, caput obtinebat, ob reuerentiam Chriſtianæ religionis aſperum ſeruitutis iugum penitus extinctum fuerit: quinimo ex cauſa prædicta mancipia quæque ad ſacri Senatus Cameræ Vrbis officium, & eiuſdem noſtræ Vrbis Conſeruatores confugientia, & libertatem acclamantia, libertatem conſequi, veteri inſtituto conſueuerunt, ac forſan etiam Magiſtratus præfati ex ſpeciali priuilegio Pontificali, ſeu Imperiali poteſtate mancipia huiuſmodi ab aſpero ſeruitutis nexu liberanda habeant priuilegia, quæ huiuſmodi tam temporis diuturnitate, quàm etiã in Vrbis direptione deperdita eſſe potuerunt: Nos volentes dignitatem Conſeruatoriam prædictam in præmiſſis ſpeciali fauore proſequi, & ambiguitates tollere, harum ſerie, motu, & ſcientia ſimilibus de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine iuriſdictionem, poteſtatem, & facultatem, per quam mancipia quæcunque ſub iugo ſeruitutis quoquomodo obligata ad ſacri Senatus Cameræ Vrbis officium, & pro tempore exiſtentes Vrbis Conſeruatores, confugientia, & libertatem acclamantia, per eoſdem Conſeruatores libertate donari, & Romani ciues, liberique homines effici poſſint, & debeant, reintegramus, & quatenus opus ſit, de nouo damus, concedimus, & gratioſe impartimur, ita quòd mancipia quæcunque quæ ab eiſdẽ Cõſeruaroribus liberata hactenus fuerunt, & in poſterum liberabuntur, pro liberis hominibus, & Romanis ciuibus in omnibus, & per omnia vbique habeantur, teneantur, & reputentur, & tractentur, & facultatem habeant in iudiciis ſtandi, contrahendi, & alia faciendi, ſicut cæteri Ciues Romani liberi homines facere conſueuerunt, & faciunt, & ita ex nunc prout ex tunc, & econtra, libera eſſe volumus, & mandamus, ac liberamus, omni iuris cuiuslibet ſtatuti, conſuetudinum vel aliorum contrariorum rigore penitus reiecto, irritum, & inane decernẽs, quicquid ſcienter, vel ignoranter contra præſentium tenorem factum, & attentatum fuerit, & ab omnibus iudicibus tam ordinariis, quàm delegatis, etiam quacunque iuriſdictione fungentibus aliter iudicandi, ſententiandi, & diffiniendi poteſtate, & facultate

ſublata

ſublata. Cōſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ſtylo palatij, priuilegiis, indultis, ſtatutiſque etiam iuramento firmatis in ſpecie, vel in genere editis, cum quibuſuis clauſulis, & derogatoriarum derogatoriis, & per quoſcunque Romanos Pontifices prædeceſſores noſtros etiam per litteras ſub plumbo, & cū derogationibus quibuſcunque emanatis, aliiſque contrariis non obſtantibus quibuſcunque. Quibus omnibus, & ſingulis, illorū tenores &c. pro expreſſis habētes, & aliàs latiſsime extēden. derogamus.

Fiat, vt petitur. A.

Et cum abſolutione à cenſuris ad effectum præſentium, & quòd litteræ etiam in forma Breuis expediri poſſint, & obſtantiæ habeantur pro expreſſis.

Et cum derogationibus ſolitis, & poteſtate, & facultate latius extendendis. Fiat A.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, quinto Kalendas Iulij, Anno primo.

LITTERAE S. D. N. D. PII PAPAE V. Conſtitutionis ſuper forma creandi Cenſus.

PIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam. Cum onus apoſtolicæ ſeruitutis obeuntes cognouerimus innumeros celebratos fuiſſe, & in dies celebrari cenſuum contractus, qui nedum non continentur intra limites à noſtris anteceſſoribus eiſdem contractibus ſtatutos, verumetiam, quod deterius eſt, contrariis omnino pactionibus propter ardentem auaritiæ ſtimulum, legum etiam diuinarū manifeſtum contemptum præſe ferunt, non potuimus animarum, prout tenemur, ſaluti conſulentes, ac piarum mentium petitionibus etiam ſatisfacientes, tam graui morbo, letiferoque veneno ſalutari antidoto non mederi. Hac igitur noſtra conſtitutione ſtatuimus, cenſum ſeu annuum redditum creari, conſtituiue nullo modo poſſe, niſi in re immobili, aut quæ pro immobili habeatur, de ſui natura fructifera, & quæ nominatim certis finibus deſignata ſit. Rurſum niſi verè in pecunia numerata, præſentibus teſtibus, ac notario, & in actu celebrationis inſtrumenti, non autem prius recepto integro, iuſtoque pretio. Solutiones quas vulgo anticipatas appellant, fieri, aut in pactum deduci prohibemus. Conuentiones directè, aut indirectè obligantes ad caſus fortuitos eum, qui aliàs ex natura contractus non teneatur, nullo modo valere volumus. Quemadmodum nec pactum auferens, aut reſtringens facultatem alienandi rem cenſui ſuppoſitam, quia volumus rem ipſam ſemper, & libere, ac ſine ſolutione laudemij, ſeu quinquageſimæ, aut alterius quantitatis, vel rei, tam inter viuos, quàm in vltima voluntate alienari. Vbi autem vendenda ſit, volumus dominum cenſus aliis omnibus præferri, eique denunciari conditiones quibus vendenda ſit, & per menſem expectari. Pacta continentia moroſum cenſus debitorem teneri ad intereſſe lucri ceſſantis; vel ad cambium, ſeu certas expenſas, aut certa ſalaria, aut ad ſalaria, ſeu expenſas medio iuramento creditoris liquidandas, aut rem cenſui ſubiectam, ſiue aliquam eius partem amittere, aut aliud ius ex eodem contractu, ſiue aliunde acquiſitum perdere, aut in aliquam pœnam cadere, ex toto irrita ſint, & nulla. Immò & cenſum augeri, & nouum creari ſuper eadem, vel alia re in fauorem eiuſdem, aut perſonæ per eum ſuppoſitæ pro cenſibus temporis vel præteriti, vel futuri omnino prohibemus, Sicuti etiam annullamus pacta continentia ſolutiones onerum ad eum ſpectare, ad quem aliàs de iure, & ex natura contractus non ſpectarent. Poſtremo cenſus omnes in futurum creandos non ſolum re in totum vel pro parte perempta, aut infructuoſa in totum, vel pro parte effecta, volumus ad ratam perire, ſed etiam poſſe pro eodem pretio extingui: non obſtante longiſsimi etiam temporis, ac immemorabili, immo centum, & plurium annorum præſcriptione, non obſtantibus aliquibus pactis directè, aut indirectè talem facultatem auferentibus, quibuſcunque verbis, aut clauſulis concepta ſint. Cum vero traditione

pretij

pretij reditus extinguendus erit, volumus per bimeſtre ante id denuntiari ei, cui pretiũ dandum erit, & poſt denuntiam, intra annum tamen, etiam ab inuito pretium repeti poſſe, & vbi pretium nec volens intra bimeſtre ſoluat, nec ab inuito intra annum exigatur: volumus nihilominus quandocunque reditum extingui poſſe; præuia tamen ſem per denuntia, de qua ſupra: & non obſtantibus his de quibus ſupra, idque obſeruari mandamus etiam quod pluries ac pluries denunciatum fuiſſet, nec vnquam effectus ſecutus fuiſſet. Pacta etiam continentia pretium cenſus extra caſum prædictum, ab inuito, aut ob pœnam, aut ob aliam cauſam repeti poſſe, omnino prohibemus: Contractuſque ſub alia forma poſthac celebrandos fœneratitios iudicamus. Et ita illis propterea non obſtantibus, quicquid vel expreſſe, vel tacite contra hæc noſtra mandata dari, remitti, aut dimitti contingat, à Fiſco volumus poſſe vendicari. Hanc autem ſalutiferam ſanctionem nedum in cenſu nouiter creando, verumetiam in creato quocunque tempore alienando, modo poſt publicationem conſtitutionis creatus ſit, perpetuo, & in omnibus ſeruari volumus. Declarantes pretium ſemel cenſui conſtitutum nunquã poſſe ob temporum, aut contrahentium qualitatem, ſeu aliud accidens, nec quo ad vltimo contrahentes minui vel augeri. Et licet legem ipſam ad contractus iam celebratos non extendamus, illos tamen omnes in quos ſub alia forma peruenerunt cenſus, hortamur in Domino, vt ſingulos contractus cenſuræ bonorum religioſorum ſubiiciant, & animarum ſaluti conſulant. Non obſtantibus quibuſuis conſtitutionibus, & ordinationibus apoſtolicis, ſtatutis, & conſuetudinibus, necnon priuilegiis, & litteris etiam per quoſcunque Romanos Pontifices prædeceſſores noſtros, ac etiam nos ſub quibuſcunque tenoribus & formis, ac cum quibuſuis clauſulis etiã derogatoriarum derogatoriis, necnon irritantibus decretis, ex quauis cauſa etiam per modum legis vniuerſalis, aut aliàs quomodolibet editis, ſiue in fauorem vniuerſitatum, communitatum, collegiorũ, congregationum, ciuitatum, & locorum conceſſis, approbatis, & innouatis, quibus omnibus, & ſingulis, illorum tenores præſentibus pro expreſſis habentes, quatenus directe vel indirecte præſenti noſtræ conſtitutioni in toto, vel in parte contrarientur, ſpecialiter, & expreſſe derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcunque. Volumus autem quòd præſentes in Cancellaria, & acie Campi Floræ publicentur, & inter conſtitutiones extrauagantes perpetuo valituras conſcribantur. Et quia difficile foret præſentes ad ſingula quæque loca deferri, volumus, & etiam declaramus, quòd earũ tranſumptis etiam impreſſis, manu alicuius Notarij publici ſubſcriptis, ac ſigillo alicuius Prælati munitis, eadem prorſus fides vbique adhibeatur, quæ præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ prohibitionis, annullationis, ſtatuti, mandati, iudicij, hortationis, derogationis, declarationis, & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud ſanctum Petrum, Anno incarnationis dominicæ, milleſimo quingenteſimo ſexageſimo octauo, quartodecimo Kalendas Februarij, Pontificatus Noſtri Anno Quarto.

Cæ. Glorierius.

H. Cumin.

Regiſtrata apud Cæſarem Secretarium.

Anno à natiuitate Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo nono, Indictione duodecima, die vero vigeſima nona menſis Ianuarij, Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris, & Domini noſtri Domini Pij diuina prouidentia Papæ Quinti Anno eius quarto, retroſcriptæ litteræ apoſtolicæ affixæ & publicatæ fuerunt Romæ in locis retroſcriptis, videlicet ad valuas baſilicæ principis Apoſtolorum de Vrbe, Cancellariæ apoſtolicæ, & in acie Campi Floræ, per nos Camillum Cherubinum, & Chriſtianum de Monte, prælibati ſanctiſſimi domini noſtri Papæ Curſores.

Ioannes Guerardus Magiſter Curſorum.

Lectæ, & publicatæ fuerunt retroſcriptæ litteræ Romæ in Cancellaria apoſtolica; Anno incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo ſexageſimo octauo, die vero Sabbati vigeſima nona menſis Ianuarij, Pontificatus D. N. D. Pij Papæ Quinti Anno Quarto.

A. Lomelinus Cuſtos.

LITTERAE S. D. N. D. GREGORII PAPAE XIII.

Conſtitutionis ſuper Doctoribus Romanis ad lecturam in ſtudio, ſeu gymnaſio almæ vrbis in quacumque facultate eligendis.

GREGORIVS Papa XIII. Ad perpetuam rei memoriam. Cupientes vniuerſos Almæ Vrbis noſtræ origine ciuium filios ad bonarum litterarum cognitionem, & doctrinam pro communi, & publica vtilitate, dictæque Vrbis ornamento & honore paterna charitate, & Sedis Apoſtolicæ munificentia, atque liberalitate allicere, vt ipſis, & etiam cæteris ad virtutem calcar honorificum, & fructuoſum addatur; Motu proprio non ad alicuius ſuper hoc nobis oblatæ petitionis inſtantiam, ſed ex certa noſtra ſcientia, ac de mera noſtra liberalitate, dilectis filiis Senatui, & Populo Romano, quod ex nunc deinceps, & perpetuis futuris temporibus omnes, & ſinguli adoleſcentes, & iuuenes doctores ex patre, & auo Romæ natis Romani excedentes vigeſimum ſecundum ſuæ ætatis annum, qui in ſtudio, ſeu gymnaſio publico dictæ Vrbis in quacunque facultate pro tempore legere voluerint, ad lecturam huiuſmodi, facta tamen prius per eos coram dilectis filiis noſtris S. R. E. Cardinalibus ſuper eodem ſtudio, ſeu gymnaſio deputatis, ac illius Rectore, & Reformatoribus pro tempore exiſtentibus vna lectione, admitti debeant, cum ſalario vigintiquinque ſcutorum quolibet anno pro vnoquoque, qui vt præfertur legere voluerit, apoſtolica auctoritate tenore præſentium perpetuo concedimus, & elargimur. Necnon eiſdem doctoribus, vt præfertur, qui in eodem Gymnaſio munus legendi ſubibunt, dictum ſalarium annuum vigintiquinque ſcutorum ipſis, & eorum cuilibet debitis, & conſuetis in eodem ſtudio, ſeu gymnaſio temporibus, ac de, & ex eiuſdem ſtudij, ſeu gymnaſij redditibus, prouentibus, vectigalibus, & aliis emolumentis vniuerſis per eos, ad quos ſpectat, & pro tempore ſpectabit, perſoluendum, motu, & auctoritate ſimilibus conſtituimus, & aſſignamus, ipſoſque ad lecturam huiuſmodi recipi, & admitti, ac ſalarium eis, & eorum ſingulis perſolui debere, vt præfertur, decernimus. Mandantes propterea dilectis filiis Conſeruatoribus Cameræ dictæ Vrbis, ac Rectori, & Reformatoribus dicti ſtudij, ſeu gymnaſij, præſentibus, & futuris, aliiſque omnibus, & ſingulis, ad quos id quomodolibet ſpectat, & pro tempore ſpectabit, quatenus præſentes noſtras litteras recipiant, & admittant, ac inuiolabiliter obſeruent, & ab omnibus, quos ea quomodolibet concernunt, & concernent, obſeruari mandent, & faciant: necnon doctoribus legentibus huiuſmodi de dicto ſalario debitis, vt præfertur, temporibus annuatim reſpondeant, & etiam faciant ab aliis reſponderi: realiter, & cum effectu: & ſi ſecus ſuper his à quoquam quauis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari, irritum, & inane decernimus. Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus apoſtolicis, ac ſtudij, ſeu gymnaſij, necnon vrbis huiuſmodi iuramento, confirmatione apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis ſtatutis, & conſuetudinibus, priuilegiis quoque indultis, & litteris apoſtolicis quibuſuis ſuperioribus, & perſonis in genere, vel in ſpecie ſub quibuſcumque tenoribus, & formis, ac cum quibuſuis clauſulis, & decretis etiam motu ſimili ac conſiſtorialiter, & aliàs in contrarium quomodolibet conceſſis, approba-

approbatis, & innouatis, quibus omnibus etiam ſi de illis, eorumque totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica, expreſſa, & indiuidua, non autem per clauſulas generales idem importantes mentio, ſeu quæuis alia expreſſio habenda, aut aliqua alia exquiſita forma ad hoc ſeruanda foret, illorum tenores præſentibus pro expreſſis habentes, illis aliàs in ſuo robore permanſuris, hac vice dumtaxat ſpecialiter, & expreſſe derogamus, cæterisque contrariis quibuſcunque. Datum Romæ apud Sanctum Marcum ſub annulo Piſcatoris, Die xii. Octobris. M. D. LXXIIII. Pontificatus Noſtri Anno Tertio.

Cæ. Glorierius.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google